God Ker
225.5
Bibl Nie
110676

00110676

THE
ASIATIC SOCIETY OF BOMBAY
Town Hall, Bombay.

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 28 September, 2015

HET

Literary Society of Bombay

Nieuwe Testament,

OFTE ALLE BOECKEN DES

NIEUWEN VERBONTS

ONSES HEEREN

JESU CHRISTI.

110676
a.c

DOOR LAST VAN DE

HOOGH - MOG. HEEREN

STATEN GENERAEL

DER VEREENIGDE NEDERLANDEN,

EN VOLGENS 'T BESLUYT VAN DE SYNODE NATIONAEL,
GEHOUDEN TOT DORDRECHT IN DE JAREN
1618 ENDE 1619,

UYT DE OORSPRONCKELICKE GRIECKSCHE TALE IN ONSE NEDERLANTSCHE GETROUWELICK OVERSETT.

GEDRUKT
BY HAMBLIN EN SEYFANG, QUEEN-STREET, CHEAPSIDE,
TE LONDEN.

1812.

110676

00110676

GEDRUKT VOOR REKENING

VAN HET

ENGELSCH EN BUITENLANDSCH

BYBEL GENOOTSCHAP

TE LONDEN.

REGISTER

VAN ALLE DE BOECKEN DES

NIEUWEN TESTAMENTS.

Cap.		Fol.
XXVIII.	Euangelium Matthei	1
XVI.	Euangelium Marci.	35
XXIV.	Euangelium Lucæ.	57
XXI.	Euangelium Johannis	94
XXVIII.	Handelingen der heylige Apostelen, beschreven door Lucam	122

DE SENDTBRIEVEN PAULI.

XVI.	Tot den Romeynen	158
XVI.	I. Tot den Corinthen.	173
XIII.	II. Tot den Corinthen	187
VI.	Tot den Galaten.	197
VI.	Tot den Ephesen.	202
IV.	Tot den Philippensen.	207
IV.	Tot den Colossensen	210
V.	I. Tot den Thessalonicensen	214
III.	II. Tot den Thessalonicensen.	217
VI.	I. Aen Timotheum.	219
IV.	II. Aen Timotheum	223
III.	Aen Titum.	226
I.	Aen Philemon	228
XIII.	Tot den Hebreen	229

DE ALGEMEYNE SENDTBRIEVEN.

V.	Sendtbrief Jacobi.	240
V.	I. Sendtbrief Petri.	244
III.	II. Sendtbrief Petri.	248
V.	I. Sendtbrief Joannis.	250
I.	II. Sendtbrief Joannis	254
I.	III. Sendtbrief Joannis	255
I.	De Sendtbrief Judæ.	256
XXII.	De Openbaringe Joannis.	257

HET HEYLIGH EUANGELIUM,

NAE [DE BESCHRIJVINGE]

MATTHEI.

HET EERSTE CAPITTEL,

HET boeck des geslachtes JESU CHRISTI, des soons Davids, des soons Abrahams.

2 Abraham gewan Isaac. ende Isaac gewan Jacob. ende Jacob gewan Judam, ende sijne broeders.

3 Ende Judas gewan Phares ende Zara by Thamar. ende Phares gewan Esrom. ende Esrom gewan Aram.

4 Ende Aram gewan Aminadab. ende Aminadab gewan Naasson. ende Naasson gewan Salmon.

5 Ende Salmon gewan Boöz by Rachab. ende Boöz gewan Obed by Ruth. ende Obed gewan Jesse.

6 Ende Jesse gewan David den Koningh. ende David de Koningh gewan Salomon by de gene die Urias [wijf was geweest].

7 Ende Salomon gewan Roboam. ende Roboam gewan Abia. ende Abia gewan Asa.

8 Ende Asa gewan Josaphat. ende Josaphat gewan Joram. ende Joram gewan Oziam.

9 Ende Ozias gewan Joatham. ende Joatham gewan Achaz. ende Achaz gewan Ezekiam.

10 Ende Ezekias gewan Manasse. ende Manasse gewan Amon. ende gewan Josiam.

11 Ende Josias gewan Jechoniam, ende sijne broeders ontrent de Babylonische overvoeringe.

12 Ende na de Babylonische overvoeringe gewan Jechonias Salathiël. ende Salathiël gewan Zorobabel.

13 Ende Zorobabel gewan Abiud. ende Abiud gewan Eljakim. ende Eljakim gewan Azor.

14 Ende Azor gewan Sadok. ende Sadok gewan Achim. ende Achim gewan Eliud.

15 Ende Eliud gewan Eleäzar. ende Eleäzar gewan Matthan. ende Matthan gewan Jacob.

16 Ende Jacob gewan Joseph, den man van Maria, uyt welcke geboren is JESUS, gesegt Christus,

17 Alle de geslachten dan van Abraham tot David [zijn] veertien geslachten, ende van David tot de Babylonische overvoeringe [zijn] veertien geslachten, ende van de Babylonische overvoeringe tot Christum [zijn] veertien geslachten.

18 De geboorte Jesu Christi was nualdus: Want als Maria sijne moeder met Joseph ondertrouwt was, eer sy t'samengekomen waren, wiert sy swanger bevonden uyt den Heyligen Geest.

19 Joseph nu haer man, also hy rechtveerdigh was, ende haer niet en wilde openbaerlick te schande maken, was van wille haer heymelick te verlaten.

20 Ende alsoo hy dese dingen in den sin hadde, siet de Engel des Heeren verscheen hem in den droom, seggende, Joseph [gy] sone Davids, en zijt niet bevreest Mariam uw wijf tot u te nemen. Want het gene in haer ontfangen is, dat is uyt den Heyligen Geest.

21 Ende sy sal eenen sone baren, ende gy sult sijnen name heeten JESUS. Want hy sal sijn volck saligh maken van hare sonden.

22 Ende dit alles is geschiet, op dat vervult soude worden, 't gene van den Heere gesproken is door den Propheet, seggende,

23 Siet de maget sal swanger worden, ende eenen sone baren, ende gy sult sijnen name heeten Emmanuel, het welck is, overgesett zijnde, Godt met ons.

24 Joseph dan, opgeweckt zijnde van den slaep, dede gelijck de Engel des Heeren hem bevolen hadde, ende heeft sijn wijf tot hem genomen.

25 Ende en bekende haer niet, tot dat sy desen haren eerstgeboren sone gebaert hadde: ende hiet sijnen name JESUS.

HET 2. CAPITTEL.

DOE nu Jesus geboren was te Bethlehem, [gelegen] in Judea, in de dagen des Konings Herodis, siet, [eenige] Wijse van oosten zijn tot Jerusalem aengekomen,

2 Seggende, Waer is de geborene

Koningh der Joden? Want wy hebben gesien sijne sterre in 't oosten, ende zijn gekomen om hem te aenbidden.

3 De Koningh Herodes nu [dit] gehoort hebbende, wiert ontroert, ende geheel Jerusalem met hem.

4 Ende byeenvergadert hebbende alle de Overpriesters ende Schrijftgeleerde des volcks, vraegde van hen, waer de Christus soude geboren worden.

5 Ende sy seyden tot hem, Te Bethlehem in Judea [gelegen]. Want alsoo is geschreven door den Propheet.

6 Ende gy Bethlehem [gy] lant Juda, en zijt geensins de minste onder de Vorsten Juda: want uyt u sal de Leydsman voortkomen, die mijn volck Israël weyden sal.

7 Doe heeft Herodes de Wijse heymelick geroepen, ende vernam neerstelick van haer den tijt, wanneer de sterre verschenen was.

8 Ende haer nae Bethlehem sendende, seyde, Reyst henen, ende ondersoeckt neerstelick nae dat kindeken, ende als gy het sult gevonden hebben, boodschapt het my. op dat ick oock kome, ende dat selve aenbidde.

9 Ende sy den Koningh gehoort hebbende zijn henen gereyst: ende siet de sterre, die sy in 't oosten gesien hadden, gingh haer voor, tot dat sy quam ende stont boven [de plaetse] daer het kindeken was.

10 Als sy nu de sterre sagen, vervreugden sy haer met seer groote vreugde.

11 Ende in het huys gekomen zijnde vonden sy het kindeken met Maria sijne moeder: ende nedervallende hebben sy het selve aengebeden. Ende hare schatten open gedaen hebbende, brachten sy hem geschencken, gout, ende wieroock, ende myrrhe.

12 Ende door Goddelicke openbaringe vermaent zijnde in den droom, dat sy niet en souden wederkeeren tot Herodem, vertrocken sy door eenen anderen wegh weder nae haer lant.

13 Doe sy nu vertrocken waren, siet de Engel des Heeren verschijnt Joseph in den droom, seggende, Staet op ende neemt tot u dat kindeken ende sijne moeder, ende vliedt in Egypten, ende weest aldaer, tot dat ick het u seggen sal. Want Herodes sal het kindeken soecken, om 't selve te dooden.

14 Hy dan opgestaen zijnde nam het kindeken ende sijne moeder tot hem in der nacht, ende vertrock nae Egypten.

15 Ende was aldaer tot den doot van Herodes, op dat vervult soude worden 't gene van den Heere gesproken is door den Propheet, seggende, Uyt Egypten hebbe ick mijnen Sone geroepen.

16 Als Herodes sagh dat hy van de Wijse bedrogen was, doe wiert hy seer toornigh, ende [eenige] afgesonden hebbende, heeft omgebracht alle de kinderen die binnen Bethlehem, ende in alle desselfs lantpalen [waren], van twee jaren [oudt] ende daer onder, nae den tijt dien hy van de Wijse neerstelick ondersocht hadde.

17 Doe is vervult geworden 't gene gesproken is door den Propheet Jeremiam, seggende,

18 Een stemme is in Rama gehoort, geklagh, geween, ende veel gekerm; Rachel beweende hare kinderen, ende en wilde niet vertroost wesen, om datse niet en zijn.

19 Doe Herodes nu gestorven was, siet de Engel des Heeren verschijnt Joseph in den droom, in Egypten.

20 Seggende, Staet op, neemt het kindeken ende sijne moeder tot u, ende treckt in 't lant Israëls: want sy zijn gestorven die de ziele des kindekens sochten.

21 Hy dan opgestaen zijnde heeft tot hem genomen het kindeken ende sijne moeder, ende is gekomen in 't lant Israëls.

22 Maer als hy hoorde dat Archelaus in Judea Koningh was, in de plaetse sijns vaders Herodis, vreesde hy daer henen te gaen: Maer door Goddelicke openbaringe vermaent in den droom, is hy vertrocken in de deelen van Galileen.

23 Ende [daer] gekomen zijnde nam hy sijne woonplaetse in de stadt genaemt Nazareth: op dat vervult soude worden dat door de Propheten gesegt is, dat hy Nazarenus sal geheeten worden.

HET 3. CAPITTEL.

ENDE in die dagen quam Joannes de Dooper, predikende in de woestijne van Judea,

2 Ende seggende, Bekeert u; want het Koninckrijck der hemelen is naeby gekomen.

3 Want dese is 't van den welcken gesproken is door Esaiam den Propheet, seggende, De stemme des roependen in de woestijne, Bereydt den wegh des Heeren, maeckt sijne paden recht.

4 Ende de selve Joannes hadde sijne kleedinge van kemelshayr, ende eenen lederen gordel om sijne lenden: ende sijn voedsel was sprinckhanen ende wilde honich.

5 Doe is tot hem uytgegaen Jerusalem ende geheel Judea, ende 't geheele lant rontom den Jordaen.

6 Ende wierden van hem gedoopt in de Jordaen, belijdende hare sonden.

7 Hy dan siende vele van de Phari-

seen ende Sadduceen tot sijnen Doop komen, sprack tot haer, Gy adderen gebroedsels, wie heeft u aengewesen te vlieden van den toekomenden toorne?

8 Brengt dan vruchten, voort der bekeeringe weerdigh.

9 Ende en meynt niet by uselven te seggen, Wy hebben Abraham tot eenen vader. Want ick segge u, dat Godt selfs uyt dese steenen kan Abraham kinderen verwecken.

10 Ende is oock alreede de bijle aen den wortel der boomen gelegt: alle boom dan die geen goede vrucht voort en brengt, wort uytgehouwen ende in 't vyer geworpen.

11 Ick doope u wel met water tot bekeeringe; maer die na my komt is stercker dan ick, wiens schoenen ick niet weerdigh en ben [hem na] te dragen: die sal u met den Heyligen Geest ende met vyer doopen.

12 Wiens wan in sijne hant is, ende hy sal sijnen dorschvloer doorsuyveren, ende sijne tarwe in sijne scheure t'samenbrengen, ende sal het kaf met onuytblusschelick vyer verbranden.

13 Doe quam Jesus van Galilea nae den Jordaen tot Joannem, om van hem gedoopt te worden.

14 Doch Joannes weygerde hem seer, seggende, My is noodigh van u gedoopt te worden, ende komt gy tot my?

15 Maer Jesus antwoordende seyde tot hem, Laet nu af: want aldus betaemt ons alle gerechtigheyt te vervullen. Doe liet hy van hem af.

16 Ende Jesus gedoopt zijnde, is terstont opgeklommen uyt het water. Ende siet, de hemelen werden hem geopent, ende hy sagh den Geest Godts nederdalen, gelijck een duyve, ende op hem komen.

17 Ende siet, een stemme uyt de hemelen, seggende, Dese is mijn Sone mijn geliefde, in den welcken ick mijn welbehagen hebbe.

HET 4. CAPITTEL.

DOE wiert Jesus van den Geest wechgeleyt in de woestijne, om versocht te worden van den duyvel.

2 Ende als hy veertigh dagen ende veertigh nachten gevast hadde, hongerde hem ten laetsten.

3 Ende de versoecker tot hem gekomen zijnde, seyde, Indien gy Godts Sone zijt, segt dat dese steenen brooden worden,

4 Doch hy antwoordende seyde, Daer is geschreven, De mensche en sal by broot alleen niet leven, maer by alle woort, dat door den mont Godts uytgaet.

5 Doe nam hem de duyvel mede nae de heylige stadt, ende stelde hem op de tinne des Tempels,

6 Ende seyde tot hem, Indien gy Godts Sone zijt, werpt uselven nederwaerts: want daer is geschreven, Dat hy sijne Engelen van u beveelen sal, ende [dat] sy u op de handen sullen nemen, op dat gy niet t' eeniger tijt uwen voet aen eenen steen aen en stoot.

7 Jesus seyde tot hem, Daer is wederom geschreven, Gy en sult den Heere uwen Godt niet versoecken.

8 Wederom nam hem de duyvel mede op eenen seer hoogen bergh, ende toonde hem alle de Koninckrijcken der werelt, ende hare heerlickheyt.

9 Ende seyde tot hem, Alle dese dingen sal ick u geven, indien gy nedervallende my sult aenbidden.

10 Doe seyde Jesus tot hem, Gaet wech, satan: want daer staet geschreven, Den Heere uwen Godt sult gy aenbidden, ende hem alleen dienen.

11 Doe liet de duyvel van hem af, ende siet de Engelen zijn toegekomen, ende dienden hem.

12 Als nu Jesus gehoort hadde dat Joannes overgelevert was, is hy wedergekeert nae Galileen.

13 Ende Nazareth verlaten hebbende is komen woonen te Capernaum, gelegen aen de zee, in de lantpalen van Zabulon ende Nephtalim.

14 Op dat vervult soude worden 't gene gesproken is door Esaiam den Propheet, seggende,

15 Het lant Zabulon, ende het lant Nephtalim, [aen] den wegh der zee, over de Jordaen, Galilea der volckeren.

16 Het volck dat in duysternisse sat, heeft een groot licht gesien: ende de gene die saten in den lande ende schaduwe des doots, denselven is een licht opgegaen.

17 Van doen aen heeft Jesus begonnen te prediken, ende te seggen, Bekeert u, want het Koninckrijck der hemelen is naeby gekomen.

18 Ende Jesus wandelende aen de zee van Galilea, sagh twee broeders, [namelick] Simon, gesegt Petrus, ende Andreas sijnen broeder, het net in de zee werpende: (want sy waren visschers.)

19 Ende hy seyde tot haer, Volgt my na, ende ick sal u visschers der menschen maken.

20 Sy dan terstont de netten verlatende zijn hem nagevolgt.

21 Ende hy van daer voortgegaen zijnde sagh twee andere broeders, [namelick] Jacobum den [sone] Zebedei, ende Joannem sijnen broeder, in het schip met haren vader Zebedeus, hare net-

ten vermakende, ende heeft haer geroepen.

22 Sy dan terstont verlatende het schip, ende haren vader, zijn hem nagevolgt.

23 Ende Jesus ommegingh geheel Galileen, leerende in hare Synagogen, ende predikende het Euangelium des Koninckrijcks, ende genesende alle sieckte ende alle quale, onder den volcke.

24 Ende sijn geruchte gingh [van daer] uyt in geheel Syrien: ende sy brachten tot hem alle die qualick gestelt waren, met verscheyden sieckten ende pijnen bevangen zijnde, ende van den duyvel beseten, ende maensiecke, ende geraeckte, ende hy genas deselve.

25 Ende vele scharen volgden hem na, van Galilea, ende [van] Decapolis, ende [van] Jerusalem, ende [van] Judea, ende [van] over den Jordaen.

Het 5. Capittel.

Ende [Jesus] de scharen siende is geklommen op eenen bergh, ende als hy nedergesetten was, quamen sijne discipelen tot hem.

2 Ende sijnen mont geopent hebbende leerde haer, seggende,

3 Saligh [zijn] de arme van geeste: want harer is het Koninckrijck der hemelen.

4 Saligh [zijn] die treuren: want sy sullen vertroost worden.

5 Saligh [zijn] de sachtmoedige: want sy sullen het aerdrijck be-erven.

6 Saligh [zijn] die hongeren ende dorsten [na] de gerechtigheyt: want sy sullen versadigt worden.

7 Saligh [zijn] de barmhertige: want haer sal barmhertigheyt geschieden.

8 Saligh [zijn] de reyne van herten: want sy sullen Godt sien.

9 Saligh [zijn] de vreedsame: want sy sullen Godts kinderen genaemt worden.

10 Saligh [zijn] die vervolgt worden om der gerechtigheyt wille: want harer is het Koninckrijck der hemelen.

11 Saligh zijt gy als u [de menschen] smaden, ende vervolgen, ende liegende alle quaet tegen u spreken, om mijnent wille.

12 Verblijdt ende verheugt u, want uw loon [is] groot in de hemelen: want alsoo hebben sy vervolgt de Propheten, die voor u [geweest zijn].

13 Gy zijt het sout der aerde: indien nu het sout smaeckeloos wort, waer mede sal [het] gesouten worden? Het en deugt nergens toe meer, dan om buyten geworpen, ende van de menschen vertreden te worden.

14 Gy zijt het licht der werelt: een stadt boven op eenen bergh liggende en kan niet verborgen zijn.

15 Noch men steeckt geen keerse aen, ende sett die onder een koornmate: maer op een kandelaer, ende sy schijnt allen, die in den huyse [zijn].

16 Laet uw licht alsoo schijnen voor de menschen, dat sy uwe goede wercken mogen sien, ende uwen Vader, die in de hemelen is, verheerlicken.

17 Meynt niet dat ick gekomen ben om de wet ofte de Propheten te ontbinden: Ick en ben niet gekomen om [die] te ontbinden, maer te vervullen.

18 Want voorwaer segge ick u, Tot dat de hemel ende de aerde voorbygaen, en sal daer niet één jota, noch één tittel van de wet voorbygaen, tot dat het alles sal zijn geschiet.

19 So wie dan één van dese minste geboden sal ontbonden, ende de menschen alsoo sal geleert hebben, [die] sal de minste genaemt worden in 't Koninckrijcke der hemelen: Maer so wie [deselve] sal gedaen ende geleert hebben, die sal groot genaemt worden in 't Koninckrijck der hemelen.

20 Want ick segge u, Ten zy uwe gerechtigheyt overvloediger zy als der Schriftgeleerden ende der Phariseen, dat gy in 't Koninckrijck der hemelen geensins en sult ingaen.

21 Gy hebt gehoort dat [tot] den ouden gesegt is, Gy en sult niet dooden: maer so wie doodet, [die] sal strafbaer zijn door het gerichte.

22 Doch ick segge u: So wie t' onrecht op sijnen broeder toornigh is, die sal strafbaer zijn door 't gerichte. Ende wie tot sijnen broeder segt, Raka, die sal strafbaer zijn door den Grooten Raet. Maer wie segt, Gy dwaes, die sal strafbaer zijn door het helsche vyer.

23 So gy dan uwe gave sult op den altaer offeren, ende aldaer gedachtigh wort, dat uw' broeder yet tegen u heeft,

24 Laet daer uwe gave voor den altaer, ende gaet henen, versoent u eerst met uwen broeder, ende komt dan, ende offert uwe gave.

25 Weest haestelick welgesint [tegen] uwe wederpartye, terwijle gy nogh met hem op den wegh zijt: op dat de wederpartye niet misschien u den Rechter overlevere, ende de Rechter u den dienaer overlevere, ende gy in de gevanckenisse geworpen wort.

26 Voorwaer ick segge u, Gy en sult daer geensins uytkomen, tot dat gy den laetsten penningh sult betaelt hebben.

27 Gy hebt gehoort dat [van] den ouden gesegt is, Gy en sult geen overspel doen.

28 Maer ick segge u, dat so wie een
vrouwe [aen]siet om deselve te begeeren, die heeft alreede overspel in sijn
herte met haer gedaen.
29 Indien dan uwe rechter ooge u ergert, treckse uyt, ende werpse van u: want het is u nut dat één uwer leden vergae, ende niet uw geheel lichaem in de helle geworpen worde.
30 Ende indien uwe rechterhant u ergert, houwtse af, ende werptse van u: want het is u nut dat één uwer leden vergae, ende niet uw geheel lichaem in de helle geworpen worde.
31 Daer is oock gesegt, So wie sijn wijf verlaten sal, die geve haer eenen scheydbrief.
32 Maer ick segge u, dat so wie sijn wijf verlaten sal, anders dan uyt oorsake van hoererye, die maeckt dat sy overspel doet: ende so wie de verlatene sal trouwen, die doet overspel.
33 Wederom hebt gy gehoort, dat [van] den ouden gesegt is, Gy en sult den eedt niet breken, maer gy sult den Heere uwe eeden houden.
34 Maer ick segge u, Sweert gantschelick niet, noch by den hemel, om dat hy is de throon Godts:
35 Noch by de aerde, om dat sy is de voetbanck sijner voeten: Noch by Jerusalem, om dat sy is de stadt des grooten Konings.
36 Noch by uw hooft en sult gy niet sweeren, om dat gy niet één hayr kont wit ofte swart maken.
37 Maer laet zijn uw woort ja, ja: neen, neen: wat boven desen is, dat is uyt den boosen.
38 Gy hebt gehoort dat gesegt is, Ooge om ooge, ende tant om tant.
39 Maer ick segge u, dat gy den boosen niet en wederstaet: maer so wie u op de rechter wange slaet, keert hem oock de andere toe.
40 Ende so yemant met u rechten wil; ende uwen rock nemen, laet hem oock den mantel.
41 Ende so wie u sal dwingen één mijle te gaen, gaet met hem twee [mijlen.]
42 Geeft den genen die [yet] van u bidt, ende en keert u niet af van den genen die van u leenen wil.
43 Gy hebt gehoort dat 'er gesegt is, Gy sult uwen naesten lief hebben, ende uwen vyant sult gy haten.
44 Maer ick segge u, Hebt uwe vyanden lief, segentse die u vervloecken, doet wel den genen die u haten, ende bidt voor de gene die u gewelt doen, ende die u vervolgen.
45 Op dat gy meugt kinderen zijn uwes Vaders die in de hemelen is. Want hy doet sijne sonne opgaen over boose ende goede, ende regent over rechtveerdige ende onrechtveerdige.
46 Want indien gy lief hebt, die u lief hebben, wat loon hebt gy? Doen oock de tollenaers niet het selve?
47 Ende indien gy uwe broeders alleen groet, wat doet gy boven andere? Doen oock niet de tollenaers alsoo?
48 Weest dan gylieden volmaeckt, gelijck uw' Vader, die in de hemelen is, volmaeckt is.

HET 6. CAPITTEL.

HEBT acht, dat gy uwe aelmoesse niet en doet voor de menschen, om van haer gesien te worden: anders so en hebt gy geenen loon by uwen Vader, die in de hemelen is.
2 Wanneer gy dan aelmoesse doet, so en laet voor u niet trompetten, gelijck de geveynsde in de Synagogen, ende op de straten doen, op datse van de menschen ge-eert mogen worden: Voorwaer segge ick u, Sy hebben haren loon wech.
3 Maer als gy aelmoesse doet, so en laet uwe slincke [hant] niet weten, wat uwe rechte doet.
4 Op dat uwe aelmoesse in 't verborgen zy: ende uwe Vader, die in 't verborgen siet, die sal 't u in 't openbaer vergelden.
5 Ende wanneer gy bidt, so en sult gy niet zijn gelijck de geveynsde: want die plegen geerne in de Synagogen, ende op de hoecken der straten staende te bidden, op dat sy van de menschen mogen gesien worden. Voorwaer ick segge u, dat sy haren loon wechhebben.
6 Maer gy, wanneer gy bidt, gaet in uwe binnenkamer; ende uwe deure gesloten hebbende, bidt uwen Vader, die in 't verborgen is: ende uw' Vader, die in 't verborgen siet, sal 't u in 't openbaer vergelden.
7 Ende als gy bidt, so en gebruyckt geen ydel verhael van woorden, gelijck de Heydenen: want sy meynen, dat sy door hare veelheyt van woorden sullen verhoort worden.
8 Wordet dan haer niet gelijck: want uw' Vader weet wat gy van noode hebt, eer gy hem biddet.
9 Gy dan biddet aldus: Onse Vader, die in de hemelen [zijt], uw naem werde geheyligt.
10 Uw Koninckrijcke kome. Uwe wille geschiede, gelijck in den hemel, [alsoo] oock op der aerden.
11 Ons dagelicksch broot geeft ons heden.

12 Ende vergeeft ons onse schulden, gelijck oock wy vergeven onse schuldenaren.

13 Ende en leydt ons niet in versoeckinge, maer verlost ons van den boosen. Want uw' is het Koninckrijcke, ende de kracht, ende de heerlickheyt in der eeuwigheyt, Amen.

14 Want indien gy den menschen hare misdaden vergeeft, so sal uwe hemelsche Vader oock u vergeven.

15 Maer indien gy den menschen hare misdaden niet en vergeeft, so en sal oock uwe Vader uwe misdaden niet vergeven.

16 Ende wanneer gy vast, en toont geen droevigh gesichte, gelijck de geveynsde: want sy mismaken hare aengesichten, op dat sy van de menschen mogen gesien worden, als sy vasten. Voorwaer ick segge u, dat sy haren loon wech hebben.

17 Maer gy, als gy vast, salft uw hooft, ende wascht uw aengesichte.

18 Op dat het van de menschen niet gesien en werde als gy vast, maer van uwen Vader, die in 't verborgen is: ende uw' Vader, die in 't verborgen siet, sal 't u in 't openbaer vergelden.

19 Vergadert u geen schatten op der aerden, daerse de motte ende roest verderft, ende daer de dieven doorgraven ende stelen.

20 Maer vergadert u schatten in den hemel, daerse noch motte noch roest en verderft, ende daer de dieven niet en doorgraven, noch en stelen.

21 Want waer uwe schat is, daer sal oock uw herte zijn.

22 De keerse des lichaems is de ooge: indien dan uwe ooge eenvoudigh is, so sal uw geheel lichaem verlicht wesen.

23 Maer indien uwe ooge boos is, so sal geheel uw lichaem duyster zijn. Indien dan het licht dat in u is, duysternisse is, hoe groot sal de duysternisse [selve zijn]?

24 Niemant en kan twee heeren dienen: want of hy sal den eenen haten, ende den anderen lief hebben; of hy sal den eenen aenhangen, ende den anderen verachten. Gy en kont niet Gode dienen ende den Mammon.

25 Daerom segge ick u: Zijt niet besorgt voor uw leven, wat gy eten, ende wat gy drincken sult: noch voor uw lichaem, waer mede gy u kleeden sult. Is het leven niet meer dan het voedsel, ende het lichaem dan de kleedinge?

26 Aensiet de vogelen des hemels, dat sy niet en zaeyen, noch en maeyen, noch en versamelen in de schueren, ende uw' hemelsche Vader voedt [nochtans] deselve: en gaet gy deselve niet [seer] veel te boven?

27 Wie doch van u kan met besorgt te zijn één elle tot sijne lengte toedoen?

28 Ende wat zijt gy besorgt voor de kleedinge? Aenmerckt de lelien des velts, hoe sy wassen: sy en arbeyden niet, noch en spinnen niet:

29 Ende ick segge u, dat oock Salomon in alle sijne heerlickheyt niet en is bekleedt geweest gelijck één van desen.

30 Indien nu Godt het gras des velts, dat heden is ende morgen in den oven geworpen wort, alsoo bekleedt, en sal hy u niet veel meer [kleeden], gy kleyngeloovige?

31 Daerom en zijt niet besorgt, seggende: Wat sullen wy eten? of wat sullen wy drincken? of waer mede sullen wy ons kleeden?

32 Want alle dese dingen soecken de Heydenen. Want uwe hemelsche Vader weet, dat gy alle dese dingen behoeft.

33 Maer soeckt eerst het Koninckrijcke Godts, ende sijne gerechtigheyt: ende alle dese dingen sullen u toegeworpen worden.

34 Zijt dan niet besorgt tegen den morgen; want de morgen sal voor het sijne sorgen: [elcke] dagh heeft genoegh aen sijn selfs quaet.

Het 7. Capittel.

EN oordeelt niet, op dat gy niet geoordeelt en wort.

2 Want met welck oordeel gy oordeelt, sult gy geoordeelt worden: ende met welcke mate gy metet, sal u wedergemeten worden.

3 Ende wat siet gy den splinter die in de ooge uwes broeders is, maer den balck die in uwe ooge is, en merckt gy niet?

4 Of, hoe sult gy tot uwen broeder seggen, Laet toe dat ick den splinter uyt uwe ooge uytdoe, ende siet daer is een balck in uwe ooge.

5 Gy geveynsde, werpt eerst den balck uyt uwe ooge, ende dan sult gy besien, om den splinter uyt uwes broeders ooge uyt te doen.

6 En geeft het heylige den honden niet, noch en werpt uwe peerlen niet voor de swijnen: op dat sy niet t' eeniger tijt deselve met hare voeten en vertreden, ende [haer] omkeerende u en verscheuren.

7 Biddet, ende u sal gegeven worden: soecket, ende gy sult vinden: kloppet, ende u sal open gedaen worden.

8 Want een yegelick die bidt, die ontfangt: ende die soeckt, die vindt: ende die klopt, dien sal open gedaen worden.

9 Ofte wat mensche is 'er onder u, so
sijn sone hem soude bidden om broot,
die hem eenen steen sal geven?
10 Ende so hy hem om een visch sou-
de bidden, die hem een slange sal ge-
ven?
11 Indien dan gy, die boos zijt, weet
uwen kinderen goede gaven te geven;
hoe veel te meer sal uwe Vader, die in de
hemelen is, goede [gaven] geven den ge-
nen diese van hem bidden?
12 Alle dingen van die gy wilt dat u
de menschen souden doen, doet gy hen
oock alsoo: Want dat is de wet ende de
Propheten.
13 Gaet in door de enge poorte: want
wijt is de poorte, ende breet is de wegh,
die tot het verderf leydt, ende vele zijn-
der die door deselve ingaen.
14 Want de poort is enge, ende de
wegh is naeuwe, die tot het leven leydt,
ende weynige zijnder die denselven vin-
den.
15 Maer wacht [u] van de valsche
Propheten, dewelcke in schaepskleede-
ren tot u komen, maer van binnen zijnse
grijpende wolven.
16 Aen hare vruchten sult gyse ken-
nen. Leest men oock een druyve van
doornen, of vijgen van distelen?
17 Alsoo een yeder goede boom brengt
voort goede vruchten, ende een quade
boom brengt voort quade vruchten.
18 Een goede boom en kan geen
quade vruchten voortbrengen: noch een
quade boom goede vruchten voortbren-
gen.
19 Een yeder boom die geen goede
vrucht voort en brengt, wort uytgehou-
wen, ende in 't vyer geworpen.
20 So sult gy dan deselve aen hare
vruchten kennen.
21 Niet een yegelick, die tot my segt,
Heere, Heere, en sal ingaen in 't Koninck-
rijcke der hemelen: maer die daer doet
den wille mijnes Vaders, die in de he-
melen is.
22 Vele sullen ten dien dage tot my
seggen, Heere, Heere, en hebben wy niet
in uwen name geprophеteert, ende in
uwen name duyvelen uytgeworpen, ende
in uwen name vele krachten gedaen?
23 Ende dan sal ick haer opentlick
aenseggen, Ick en hebbe u noyt gekent.
Gaet wech van my gy die de ongerech-
tigheyt werckt.
24 Een yegelick dan die dese mijne
woorden hoort, ende deselve doet, dien
sal ick vergelijcken by een voorsichtigh
man, die sijn huys op een steenrotze ge-
bouwt heeft.
25 Ende daer is slagregen nedergeval-
len, ende de waterstroomen zijn geko-
men, ende de winden hebben gewaeyt,
ende zijn tegen het selve huys aengeval-
len, ende het en is niet gevallen, want
het was op de steenrotze gegrondt.
26 Ende een yegelick die dese mijne
woorden hoort, ende deselve niet en doet,
die sal by eenen dwasen man vergeleken
worden, die sijn huys op het zant ge-
bouwt heeft.
27 Ende de slagregen is nedergeval-
len, ende de waterstroomen zijn geko-
men, ende de winden hebben gewaeyt,
ende zijn tegen 't selve huys aengeslagen,
ende het is gevallen, ende sijn val was
groot.
28 Ende het is geschiet, als Jesus
dese woorden ge-eyndigt hadde, [dat] de
scharen haer ontsetteden over sijne leere.
29 Want hy leerde haer, als macht
hebbende, ende niet als de Schrijftge-
leerde.

HET 8. CAPITTEL.

DOE hy nu van den bergh afgeklom-
men was, zijn hem vele scharen ge-
volgt.
2 Ende siet, een melaetsche quam,
ende aenbadt hem, seggende: Heere, in-
dien gy wilt, gy kont my reynigen.
3 Ende Jesus de hant uytstreckende
heeft hem aengeraeckt, seggende, Ick
wil, wort gereynigt. Ende terstont wert
[hy van] sijne melaetscheyt gereynigt.
4 Ende Jesus seyde tot hem, Siet dat
gy [dit] niemant en segt: maer gaet
henen, toont uselven den Priester, ende
offert de gave, die Moses geboden heeft,
haer tot een getuygenisse.
5 Als nu Jesus te Capernaum inge-
gaen was, quam tot hem een Hooftman
over hondert, biddende hem,
6 Ende seggende, Heere, mijn knecht
ligt te huys geraeckt, ende lijdt sware
pijnen.
7 Ende Jesus seyde tot hem, Ick sal
komen ende hem genesen.
8 Ende de hooftman over hondert
antwoordende seyde, HEERE, ick en ben
niet weerdigh dat gy onder mijn dack
soudt inkomen, maer spreeckt alleenlick
een woort, ende mijn knecht sal genesen
worden.
9 Want ick ben oock een mensche on-
der de macht [van andere], hebbende on-
der my krijgsknechten: ende ick segge
tot desen, Gaet, ende hy gaet; ende tot
den anderen, Komt, ende hy komt; en-
de tot mijnen dienstknecht, Doet dat,
ende hy doet het.
10 Jesus nu [dit] hoorende heeft hem

verwondert, ende seyde tot de gene die [hem] volgden, Voorwaer segge ick u, Ick en hebbe selfs in Israël soo grooten geloove niet gevonden.

11 Doch ick segge u, dat vele sullen komen van oosten ende westen, ende sullen met Abraham, ende Isaac, ende Jacob aensitten in het Koninckrijck der hemelen.

12 Ende de kinderen des Koninckrijcks sullen uytgeworpen worden in de buytenste duysternisse, aldaer sal weeninge zijn, ende knerssinge der tanden.

13 Ende Jesus seyde tot den Hooftman over hondert, Gaet henen, ende u geschiede gelijck gy gelooft hebt. Ende sijn knecht is gesont geworden te dier selver ure.

14 Ende Jesus gekomen zijnde in het huys Petri, sagh sijn wijfs-moeder [te bedde] liggen, hebbende de koortse.

15 Ende hy raeckte hare hant aen, ende de koortse verliet haer, ende sy stont op, ende diende henlieden.

16 Ende als het laet geworden was, hebben sy vele van den duyvel beseten tot hem gebracht, ende hy wierp de [boose] geesten uyt met den woorde, ende hy genas alle die qualick gestelt waren.

17 Op dat vervult soude worden, dat gesproken was door Jesaiam den Propheet, seggende, Hy heeft onse kranckheden [op hem] genomen, ende [onse] sieckten gedragen.

18 Ende Jesus vele scharen siende rontom hem, beval aen d' anderen zijde over te varen.

19 Ende daer quam een seker Schriftgeleerde tot hem, ende seyde tot hem, Meester, ick sal u volgen, waer gy oock henen gaet.

20 Ende Jesus seyde tot hem, De vossen hebben holen, ende de vogelen des hemels nesten: maer de sone des menschen en heeft niet waer hy het hooft nederlegge.

21 Ende een ander uyt sijne discipelen seyde tot hem, Heere, laet my toe dat ick eerst henen gae, ende mijnen vader begrave.

22 Doch Jesus seyde tot hem, Volgt my, ende laet de doode hare dooden begraven.

23 Ende als hy in 't schip gegaen was, zijn hem sijne discipelen gevolgt.

24 Ende siet, daer ontstont een groote onstuymigheyt in de zee, also dat het schip van de golven bedeckt wiert: doch hy sliep.

25 Ende sijne discipelen by [hem] komende hebben hem opgeweckt, seggende, Heere, behoedt ons: wy vergaen.

26 Ende hy seyde tot haer, Wat zijt gy vreesachtigh, gy kleyngeloovige? Doe stont hy op ende bestrafte de winden ende de zee: ende daer wiert groote stilte.

27 Ende de menschen verwonderden haer, seggende, Hoedanigh een is dese, dat oock de winden ende de zee hem gehoorsaem zijn?

28 Ende als hy over aen d' ander zijde was gekomen in het lant der Gergesenen, zijn hem twee van den duyvel beseten ontmoetet, komende uyt de graven, die seer wreet waren, also dat niemant door dien wegh konde voorbygaen.

29 Ende siet, sy riepen, seggende, Jesu gy Sone Godts, wat hebben wy met u [te doen?] Zijt gy hier gekomen om ons te pijnigen voor den tijt?

30 Ende verre van haer was een kudde veler swijnen weydende.

31 Ende de duyvelen baden hem, seggende, Indien gy ons uytwerpt, laet ons toe, dat wy in die kudde swijnen varen.

32 Ende hy seyde tot haer, Gaet henen. Ende sy uytgaende voeren henen in de kudde swijnen: ende siet de geheele kudde swijnen storten van de steylte af in de zee, ende storven in 't water.

33 Ende diese weydden zijn gevlucht: ende als sy in de stadt gekomen waren, boodschapten sy alle [dese] dingen, ende wat den beseten [geschiet was].

34 Ende siet, de geheele stadt gingh uyt Jesu te gemoet: ende als sy hem sagen, baden sy, dat hy uyt hare lantpalen wilde vertrecken.

HET 9. CAPITTEL.

ENDE in het schip gegaen zijnde voer hy over ende quam in sijne stadt. Ende siet, sy brachten tot hem eenen geraeckten, op een bedde liggende.

2 Ende Jesus haer geloove siende, seyde tot den geraeckten, Sone, zijt wel gemoet, uwe sonden zijn u vergeven.

3 Ende siet, sommige der Schriftgeleerde seyden in haerselven, Dese lastert [Godt].

4 Ende Jesus siende hare gedachten, seyde, Waerom overdenckt gy quaet in uwe herten?

5 Want wat is lichtelicker, te seggen, De sonden zijn u vergeven: ofte te seggen, Staet op ende wandelt?

6 Doch op dat gy moogt weten, dat de Sone des menschen macht heeft op der aerden de sonden te vergeven, (doe seyde hy tot den geraeckten,) Staet op, neemt uw bedde op, ende gaet henen nae uw huys.

7 Ende hy opgestaen zijnde gingh henen nae sijn huys.

8 De scharen nu [dat] siende, hebben haer verwondert, ende Godt verheerlickt, die soodanige macht den menschen gegeven hadde.

9 Ende Jesus van daer voortgaende, sagh een mensche in het tolhuys sitten, genaemt Mattheus: ende seyde tot hem, Volgt my. Ende hy opstaende volgde hem.

10 Ende het geschiedde als hy in het huys [Matthei] aensat, siet, vele tollenaers ende sondaers quamen ende saten mede aen, met Jesu, ende sijne discipelen.

11 Ende de Phariseen [dat] siende, seyden tot sijne discipelen, Waerom eet uw' Meester met de tollenaren ende sondaren?

12 Maer Jesus [sulcks] hoorende, seyde tot haer, Die gesont zijn en hebben den Medicijnmeester niet van noode, maer die sieck zijn.

13 Doch gaet henen ende leert, wat het zy, Ick wil barmhertigheyt, ende niet offerhande. Want ick ben niet gekomen om te roepen rechtveerdige, maer sondaers tot bekeeringe.

14 Doe quamen de discipelen Joannis, tot hem, seggende, Waerom vasten wy ende de Phariseen veel, ende uwe discipelen en vasten niet?

15 Ende Jesus seyde tot haer, Konnen oock de bruyloftskinderen treuren, soo lange de bruydegom by haer is? Maer de dagen sullen komen, wanneer de bruydegom van haer sal wechgenomen zijn, ende dan sullen sy vasten.

16 Oock en sett niemant eenen lap ongevolt laken op een oudt kleet: want desselven aengesette lap scheurt af van het kleet, ende daer wort een erger scheure.

17 Noch men doet geenen nieuwen wijn in oude [leder] sacken: anders so bersten de [leder]sacken, ende de wijn wort uytgestort, ende de [leder]sacken verderven: maer men doet nieuwen wijn in nieuwe [leder]sacken, ende beyde te samen worden behouden.

18 Als hy dese dingen tot haer sprack, siet een Overste quam ende aenbadt hem, seggende, Mijn dochter is nu terstont gestorven, doch komt ende legt uwe hant op haer, ende sy sal leven.

19 Ende Jesus opgestaen zijnde volgde hem, ende sijne discipelen.

20 (Ende siet, een vrouwe, die twaelf jaren het bloetvloeyen gehadt hadde, komende tot hem van achteren, raeckte den zoom sijnes kleets aen.

21 Want sy seyde in haerselven, Indien ick alleenlick sijn kleet aenrake, so sal ick gesont worden.

22 Ende Jesus hem omkeerende, ende haer siende, seyde, Zijt wel gemoet dochter, uw geloove heeft u behouden. Ende de vrouwe wiert gesont van deselve ure af.)

23 Ende als Jesus in het huys des Oversten quam, ende sagh de pijpers ende de woelende schare,

24 Seyde hy tot haer, Vertreckt, want het dochterken en is niet doot, maer slaept. Ende sy belachten hem.

25 Als nu de schare uytgedreven was, gingh hy in, ende greep hare hant: ende het dochterken stont op.

26 Ende dit geruchte gingh uyt, door dat geheele lant.

27 Ende als Jesus van daer voortgingh, zijn hem twee blinde gevolgt, roepende ende seggende, [Gy] sone Davids ontfermt u onser.

28 Ende als hy in huys gekomen was, quamen de blinde tot hem Ende Jesus seyde tot haer, Gelooft gy, dat ick dat doen kan? Sy seyden tot hem, Ja Heere.

29 Doe raeckte hy hare oogen aen, seggende, U geschiedde nae uw geloove.

30 Ende hare oogen zijn geopent geworden. Ende Jesus heeft haer seer strengelick verboden, seggende, Siet, dat het niemant en wete.

31 Maer sy uytgegaen zijnde, hebben hem ruchtbaer gemaeckt, door dat geheele lant.

32 Als dese nu uytgingen, siet so brachten sy tot hem een mensche, die stom ende van den duyvel beseten was.

33 Ende als de duyvel uytgeworpen was, sprack de stomme. Ende de scharen verwonderden haer, seggende, Daer en is noyt desgelijcks in Israël gesien.

34 Maer de Phariseen seyden, Hy werpt de duyvelen uyt, door den oversten der duyvelen.

35 Ende Jesus omgingh alle de steden ende vlecken, leerende in hare Synagogen, ende predikende het Euangelium des Koninckrijcks, ende genesende alle sieckten ende alle qualen onder den volcke.

36 Ende hy de scharen siende, wert innerlick met ontferminge beweegt over haer; om datse vermoeyt ende verstroyt waren, gelijck schapen, die geenen herder en hebben.

37 Doe seyde hy tot sijne Discipelen, De oogst is wel groot, maer de arbeyders zijn weynige.

38 Biddet dan den Heere des oogsts, dat hy arbeyders in sijnen oogst uytstoote.

Het 10. Capittel.

ENDE sijne twaelf discipelen tot hem geroepen hebbende, heeft haer macht gegeven over de onreyne geesten, om deselve uyt te werpen, ende om alle sieckte ende alle quale te genesen.

2 De namen nu der twaelf Apostelen zijn dese: De eerste, Simon gesegt Petrus, ende Andreas sijn Broeder: Jacobus de [sone] Zebedei, ende Joannes sijn broeder.

3 Philippus ende Bartholomeus: Thomas ende Mattheus de tollenaer: Jacobus de [sone] Alphei, ende Lebbeus toegenaemt Thaddeus.

4 Simon Cananites, ende Judas Iscariotes, die hem oock verraden heeft.

5 Dese twaelve heeft Jesus uytgesonden, ende haer bevel gegeven, seggende, Gy en sult niet henen gaen op den wegh der Heydenen, noch gy en sult niet ingaen in [eenige] stadt der Samaritanen.

6 Maer gaet veel meer henen tot de verlorene schapen des huys Israëls.

7 Ende henen gaende predickt, seggende, Het Koninckrijck der hemelen is naeby gekomen.

8 Geneest de krancke, reynigt de melaetsche, weckt de doode op, werpt de duyvelen uyt. Gy hebt het om niet ontfangen, geeft het om niet.

9 En verkrijgt u noch gout, noch silver, noch koper [gelt] in uwe gordels.

10 Noch male tot den wegh, noch twee rocken, noch schoenen, noch staf. Want de arbeyder is sijn voedsel weerdigh.

11 Ende in wat stadt ofte vlecke gy sult inkomen, ondersoeckt wie daer in weerdigh is: ende blijft aldaer tot dat gy [daer] uytgaet.

12 Ende als gy in het huys gaet, so groet het selve.

13 Ende indien dat huys weerdigh is, so kome uwe vrede over dat selve: maer indien het niet weerdigh en is, so keere uwe vrede weder tot u.

14 Ende so yemant u niet en sal ontfangen, noch uwe woorden hooren, uytgaende uyt dat huys, ofte uyt deselve stadt, schuddet het stof uwer voeten af.

15 Voorwaer segge ick u, Het sal den lande van Sodoma ende Gomorra verdraeglicker zijn in den dagh des oordeels, dan deselve stadt.

16 Siet, ick sende u als schapen in 't midden der wolven: Zijt dan voorsichtigh gelijck de slangen, ende oprecht gelijck de duyven.

17 Maer wacht u voor de menschen: want sy sullen u overleveren in de Raetsvergaderingen, ende in hare Synagogen sullen sy u geesselen.

18 Ende gy sult oock voor Stadhouders ende Koningen geleydet worden, om mijnent wille, haer ende den Heydenen tot getuygenisse.

19 Doch wanneer sy u overleveren, so en sult gy niet besorgt zijn, hoe of wat gy spreken sult. Want het sal u in deselve ure gegeven worden, wat gy spreken sult.

20 Want gy en zijt niet die spreket, maer ['t is] de Geest uwes Vaders, die in u spreeckt.

21 Ende [de eene] broeder sal [den anderen] broeder overleveren tot de doot, ende de vader het kint: ende de kinderen sullen opstaen tegen de ouders, ende sullense dooden.

22 Ende gy sult van allen gehatet worden om mijnen name: maer die volstandigh sal blijven, tot den eynde, die sal saligh worden.

23 Wanneer sy u dan in dese stadt vervolgen, vliedt in de andere: Want voorwaer segge ick u, Gy en sult [uwe reyse door] de steden Israëls niet geeyndigt hebben, of de Sone des menschen sal gekomen zijn.

24 De discipel en is niet boven den meester, noch de dienstknecht boven sijnen heere.

25 [Het zy] den discipel genoegh, dat hy werde gelijck sijn meester, ende de dienstknecht gelijck sijn heere. Indien sy den Heere des huys Beëlzebul hebben geheeten, hoe veel te meer sijne huysgenooten.

26 En vreest dan haer niet: want daer en is niet bedeckt, 't welck niet en sal ontdeckt worden, ende verborgen, 't welck niet en sal geweten worden.

27 't Gene ick u segge in de duysternisse, segget in 't licht: ende 't gene gy hoort in de oore, predickt dat op de daken.

28 Ende en vreest u niet voor de gene die het lichaem dooden, ende de ziele niet en konnen dooden: Maer vreest veel meer hem, die beyde ziele ende lichaem kan verderven in de helle.

29 En worden niet twee muschkens om een penningsken verkocht? Ende niet één van desen en sal op de aerde vallen sonder uwen Vader.

30 Ende oock uwe hayren des hoofts zijn alle getelt.

31 En vreest dan niet, gy gaet vele muschkens te boven.

32 Een yegelick dan die my belijden sal voor de menschen, dien sal ick oock belijden voor mijnen Vader, die in de hemelen [is].

33 Maer so wie my verloochent sal hebben voor de menschen, dien sal ick oock verloochenen voor mijnen Vader, die in de hemelen [is].

34 En meynt niet dat ick gekomen ben om vrede te brengen op de aerde: Ick en ben niet gekomen om vrede te brengen, maer het sweert.

35 Want ick ben gekomen om den mensche tweedrachtigh te maken tegen sijnen vader, ende de dochter tegen hare moeder, ende de schoondochter tegen hare schoonmoeder.

36 Ende sy [sullen] des menschen vyanden [worden], die sijne huysgenooten [zijn].

37 Die vader of moeder lief heeft boven my, en is mijns niet weerdigh: ende die sone ofte dochter lief heeft boven my, en is mijns niet weerdigh.

38 Ende die sijn kruyce niet [op hem] en neemt, ende my na en volgt, en is mijns niet weerdigh.

39 Die sijne ziele vindt, sal deselve verliesen: ende die sijne ziele sal verloren hebben om mijnent wille, sal deselve vinden.

40 Die u ontfangt, ontfangt my: ende die my ontfangt, ontfangt hem, die my gesonden heeft.

41 Die eenen Propheet ontfangt in den naem eens Propheten, sal den loon eens Propheten ontfangen: ende die eenen rechtveerdigen ontfangt in den naem eens rechtveerdigen, sal den loon eens rechtveerdigen ontfangen.

42 Ende so wie één van dese kleyne te drincken geeft alleenlick eenen beker kout [waters], in den name eens discipels, voorwaer segge ick u, hy en sal sijnen loon geensins verliesen.

HET 11. CAPITTEL.

ENDE het is geschiet, doe Jesus geeyndigt hadde sijne twaelf discipelen bevelen te geven, dat hy van daer voortgingh, om te leeren ende prediken in hare steden.

2 Ende Joannes in de gevanckenisse gehoort hebbende de wercken Christi, sondt twee van sijne discipelen.

3 Ende seyde tot hem, Zijt gy de gene die komen soude, of verwachten wy eenen anderen?

4 Ende Jesus antwoordde ende seyde tot haer: Gaet henen ende boodschapt Joanni weder, 't gene gy hoort ende siet:

5 De blinde worden siende, ende de kreupele wandelen, de melaetsche worden gereynigt, ende de doove hooren, de doode worden opgeweckt, ende den armen wort het Euangelium verkondigt.

6 Ende saligh is hy, die aen my niet en sal ge-ergert worden.

7 Als nu dese henen gingen, heeft Jesus tot de scharen beginnen te seggen van Joanne, Wat zijt gy uytgegaen in de woestijne te aenschouwen? Een riet dat van den wint gins ende weder beweegt wort?

8 Maer wat zijt gy uytgegaen te sien? Een mensche met sachte kleederen bekleedt? Siet die sachte [kleederen] dragen zijn in der Koningen huysen.

9 Maer wat zijt gy uytgegaen te sien? Een Propheet? Ja ick segge u, oock veel meer dan een Propheet.

10 Want dese is 't van den welcken geschreven staet, Siet ick sende mijnen Engel voor uw aengesichte, die uwen wegh bereyden sal voor u henen.

11 Voorwaer segge ick u, Onder de gene die van vrouwen geboren zijn, en is niemant opgestaen meerder dan Joannes de Dooper: Doch die de minste is in het Koninckrijck der hemelen, is meerder dan hy.

12 Ende van de dagen Joannis des Doopers tot nu toe, wort het Koninckrijck der hemelen gewelt aengedaen, ende de geweldigers nemen het selve met gewelt.

13 Want alle de Propheten ende de wet hebben tot Joannem toe gepropheteert.

14 Ende so gy het wilt aennemen, hy is Elias die komen soude.

15 Wie ooren heeft om te hooren, die hoore.

16 Doch waer by sal ick dit geslachte vergelijcken? Het is gelijck de kinderkens, die op de merckten sitten, ende haren gesellen toeroepen,

17 Ende seggen, Wy hebben u op de fluyte gespeelt, ende gy en hebt niet gedanst. Wy hebben u klaeglieden gesongen, ende gy en hebt niet geweent.

18 Want Joannes is gekomen noch etende noch drinckende, ende sy seggen, Hy heeft den duyvel.

19 De sone des menschen is gekomen, etende ende drinckende, ende sy seggen, Siet daer, een mensche [die] een vraet, ende wijnsuyper [is], een vrient van tollenaren ende sondaren. Doch de Wijsheyt is gerechtveerdigt geworden van hare kinderen.

20 Doe begon hy de steden, in de welcke sijne krachten meest geschiet waren, te verwijten, om datse haer niet bekeert en hadden.

21 Wee u Chorazin, wee u Bethsaida: Want so in Tyrus ende Sidon de krachten waren geschiet, die in u geschiet zijn, sy souden haer eertijts in sack ende assche bekeert hebben.

22 Doch ick segge u, Het sal Tyro ende Sidon verdraeglicker zijn in den dagh des oordeels, dan ulieden.

23 Ende gy Capernaum, die tot den

hemel toe zijt verhoogt, gy sult tot de helle toe nedergestooten worden. Want so in Sodoma die krachten waren geschiet, die in u geschiet zijn, sy souden tot op den huydigen dagh gebleven zijn.

24 Doch ick segge u, dat het den lande van Sodoma verdraeglicker sal zijn in den dagh des oordeels, dan u.

25 In die selve tijt antwoordde Jesus ende seyde, Ick dancke u Vader, Heere des hemels ende der aerden, dat gy dese dingen voor den wijsen ende verstandigen verborgen hebt, ende hebt deselve den kinderkens geopenbaert.

26 Ja Vader, want alsoo is geweest het welbehagen voor u.

27 Alle dingen zijn my overgegeven van mijnen Vader: ende niemant en kent den Sone dan de Vader, nochte yemant en kent den Vader dan de Sone, ende dien het de Sone wil openbaren.

28 Komt herwaerts tot my alle die vermoeyt ende belast zijt, ende ick sal u ruste geven:

29 Neemt mijn jock op u, ende leert van my, dat ick sachtmoedigh ben, ende nedrigh van herten: ende gy sult ruste vinden voor uwe zielen.

30 Want mijn jock is sacht, ende mijn last is licht.

Het 12. Capittel.

IN dien tijt gingh Jesus op eenen Sabbathdagh door het gezaeyde, ende sijne discipelen hadden honger, ende begonden aren te plucken ende te eten.

2 Ende de Phariseen [dat] siende seyden tot hem, Siet uwe discipelen doen dat niet en is geoorloft te doen, op den Sabbath.

3 Maer hy seyde tot haer, En hebt gy niet gelesen wat David gedaen heeft, doe hem hongerde, ende haer die met hem [waren]?

4 Hoe dat hy gegaen is in het huys Godts, ende de toonbrooden gegeten heeft, die hem niet geoorloft waren te eten, noch oock haer die met hem [waren], maer den Priesteren alleen.

5 Of en hebt gy niet gelesen in de wet, dat de Priesters den Sabbath ontheyligen in den Tempel, op de Sabbathdagen, ende [nochtans] onschuldigh zijn?

6 Ende ick segge u, dat een meerder dan de Tempel hier is.

7 Doch so gy geweten haddet, wat het zy, Ick wil barmhertigheyt ende niet offerhande, gy en soudt de onschuldige niet veroordeelt hebben.

8 Want de Sone des menschen is een Heere oock van den Sabbath.

9 Ende van daer voortgaende, quam hy in hare Synagoge.

10 Ende siet daer was een mensche, die een dorre hant hadde, ende sy vraegden hem, seggende, Is 't oock geoorloft op de Sabbathdagen te genesen? (op dat sy hem mochten beschuldigen.)

11 Ende hy seyde tot haer, Wat mensche salder zijn onder u, die één schaep heeft, ende so dat selve op eenen Sabbathdagh in een gracht valt, [die] het selve niet en sal aengrijpen ende uytheffen?

12 Hoe veel gaet nu een mensche een schaep te boven? So is 't dan op de Sabbathdagen geoorloft wel te doen.

13 Doe seyde hy tot dien mensche, Streckt uwe hant uyt; ende hy streckte se uyt, ende sy wert herstelt, gesont gelijck de andere.

14 Ende de Phariseen uytgegaen zijnde hielden t'samen raet tegen hem, hoe sy hem dooden mochten.

15 Maer Jesus [dat] wetende vertrock van daer, ende vele scharen volgden hem, ende hy genasse alle.

16 Ende geboodt haer scherpelick, dat sy hem niet openbaer maken en souden.

17 Op dat vervult soude worden 't gene gesproken is door Jesaiam den Propheet, seggende,

18 Siet mijn knecht, welcken ick verkoren hebbe, mijn beminde, in welcken mijn ziele een welbehagen heeft. Ick sal mijnen Geest op hem leggen, ende hy sal het oordeel den Heydenen verkondigen.

19 Hy en sal niet twisten, noch roepen, noch daer en sal niemant sijne stemme op de straten hooren.

20 Het gekroockte riet en sal hy niet verbreken, ende het roockende lemmet en sal hy niet uytblusschen, tot dat hy het oordeel sal uytbrengen tot overwinninge.

21 Ende in sijnen name sullen de Heydenen hopen.

22 Doe wiert tot hem gebracht een van den duyvel beseten, [die] blint ende stom [was], ende hy genas hem, also dat de blinde ende stomme, beyde sprack ende sagh.

23 Ende alle de scharen ontsetteden haer, ende seyden, Is niet dese de Sone Davids?

24 Maer de Phariseen [dit] gehoort hebbende seyden, Dese en werpt de duyvelen niet uyt, dan door Beëlzebul, den oversten der duyvelen.

25 Doch Jesus kennende hare gedachten, seyde tot haer, Een yeder Koninckrijck, dat tegen hemselven verdeelt is, wort verwoest: ende een yeder stadt, ofte huys, dat tegen hemselven verdeelt is, en sal niet bestaen.

26 Ende indien de satan den satan uytwerpt, so is hy tegen hemselven verdeelt: hoe sal dan sijn Rijck bestaen?

27 Ende indien ick door Beëlzebul de duyvelen uytwerpe, door wien werpen'se dan uwe sonen uyt? Daerom sullen die uwe rechters zijn.

28 Maer indien ick door den Geest Godts de duyvelen uytwerpe, so is dan het Koninckrijck Godts tot u gekomen.

29 Ofte hoe kan yemant in 't huys eens stercken inkomen, ende sijne vaten ontrooven, ten zy dat hy eerst den stercken gebonden hebbe? ende alsdan sal hy zijn huys berooven.

30 Wie met my niet en is, die is tegen my: ende wie met my niet en vergadert, die verstroyt.

31 Daerom segge ick u, Alle sonde ende lasteringe sal den menschen vergeven worden: maer de lasteringe tegen den Geest en sal den menschen niet vergeven worden.

32 Ende so wie [eenigh] woort gesproken sal hebben tegen den Sone des menschen, het sal hem vergeven worden: maer so wie tegen den Heyligen Geest sal gesproken hebben, het en sal hem niet vergeven worden, noch in dese eeuwe, noch in de toekomende.

33 Ofte maeckt den boom goet, ende sijne vrucht goet: ofte maeckt den boom quaet, ende sijne vrucht quaet. Want uyt de vrucht wort de boom gekent.

34 Gy adderen gebroedsels, hoe kont gy goede dingen spreken, daer gy boos zijt? want uyt den overvloet des herten spreeckt de mont.

35 De goede mensche brengt goede dingen voort uyt den goeden schat des herten, ende de boose mensche brengt boose dingen voort uyt den boosen schat.

36 Maer ick segge u, dat van elck ydel woort 't welck de menschen sullen gesproken hebben, sy van 't selve sullen rekenschap geven in den dage des oordeels.

37 Want uyt uwe woorden sult gy gerechtveerdigt worden, ende uyt uwe woorden sult gy veroordeelt worden.

38 Doe antwoordden sommige der Schriftgeleerde ende Phariseen, seggende, Meester, wy wilden van u [wel] een teecken sien.

39 Maer hy antwoordde ende seyde tot haer, Het boos ende overspeligh geslachte versoeckt een teecken: ende haer en sal geen teecken gegeven worden, dan het teecken Jone des Propheten.

40 Want gelijck Jonas drie dagen ende drie nachten was in den buyck des walvischs, alsoo sal de Sone des menschen drie dagen ende drie nachten wesen in het herte der aerde.

41 De mannen van Nineve sullen opstaen in het oordeel met dit geslachte, ende sullen 't selve veroordeelen: want sy hebben haer bekeert op de predikinge Jone. Ende siet, meer dan Jonas is hier.

42 De Koninginne van 't zuyden sal opstaen in het oordeel met dit geslachte, ende 't selve veroordeelen: want sy is gekomen van de eynden der aerde, om te hooren de wijsheyt Salomons. Ende siet, meer dan Salomon is hier.

43 Ende wanneer de onreyne geest van den mensche uytgegaen is, so gaet hy door dorre plaetsen, soeckende ruste, ende en vindtse niet.

44 Dan segt hy, Ick sal wederkeeren in mijn huys, van waer ick uytgegaen ben: ende komende vindt hy het ledigh, met besemen gekeert, ende verciert.

45 Dan gaet hy henen ende neemt met hem seven andere geesten booser dan hy selve, ende ingegaen zijnde woonen'se aldaer: ende het laetste desselven mensches wort erger dan het eerste. Alsoo sal het oock met dit boos geslachte zijn.

46 Ende als hy nogh tot de scharen sprack, siet sijne moeder ende broeders stonden buyten, soeckende hem te spreken.

47 Ende yemant seyde tot hem, Siet uwe moeder ende uwe broeders staen [daer] buyten, soeckende u te spreken.

48 Maer hy antwoordende seyde tot den genen die hem [dat] seyde, Wie is mijne moeder, ende wie zijn mijne broeders?

49 Ende sijne hant uytstreckende over sijne discipelen, seyde, Siet mijne moeder ende mijne broeders.

50 Want so wie den wille mijns Vaders doet die in de hemelen is, deselve is mijn broeder, ende suster, ende moeder.

HET 13. CAPITTEL.

ENDE te dien dage Jesus uyt den huyse gegaen zijnde; sat by de zee.

2 Ende tot hem vergaderden vele scharen, so dat hy in een schip gingh ende nedersat, ende alle de schare stont op den oever.

3 Ende hy sprack tot haer vele dingen door gelijckenisse, seggende, Siet een zaeyer gingh uyt om te zaeyen:

4 Ende als hy zaeyde, viel een deel [zaets] by den wegh: ende de vogelen quamen, ende aten dat selve op.

5 Ende een ander [deel] viel op steenachtige [plaetsen], daer het niet veel

aerde en hadde, ende het gingh terstont op, om dat het geen diepte van aerde en hadde.

6 Maer als de sonne opgegaen was, so is 't verbrandt geworden, ende om dat het geenen wortel en hadde, is het verdort.

7 Ende een ander [deel] viel in de doornen: ende de doornen wiessen op, ende versticken het selve:

8 Ende een ander [deel] viel in de goede aerde, ende gaf vrucht, het een hondert, het ander tsestigh, ende het ander dertigh [vout].

9 Wie ooren heeft om te hooren, die hoore.

10 Ende de discipelen tot hem komende seyden tot hem, Waerom spreeckt gy tot haer door gelijckenissen?

11 Ende hy antwoordende seyde tot haer, Om dat het u gegeven is, de verborgenheden des Koninckrijcks der hemelen te weten, maer dien en is 't niet gegeven.

12 Want wie heeft, dien sal gegeven worden, ende hy sal overvloedelick hebben: maer wie niet en heeft, van dien sal genomen worden oock dat hy heeft.

13 Daerom spreke ick tot haer door gelijckenissen, om dat sy siende niet en sien, ende hoorende niet en hooren, noch oock verstaen.

14 Ende in haer wort de Prophetie Jesaie vervult, die segt, Met het gehoor sult gy hooren, ende geensins verstaen: ende siende sult gy sien, ende geensins bemercken.

15 Want het herte deses volcks is dick geworden, ende sy hebben met den ooren swaerlick gehoort, ende hare oogen hebben sy toegedaen: op dat sy niet t' eeniger tijt met den oogen en souden sien, ende met den ooren hooren, ende met der herten verstaen, ende haer bekeeren, ende ick haer genese.

16 Doch uwe oogen zijn saligh, om dat sy sien, ende uwe ooren, om dat sy hooren.

17 Want voorwaer ick segge u, dat vele Propheten ende rechtveerdige hebben begeert te sien de dingen die gy siet, ende en hebben[se] niet gesien: ende te hooren die dingen die gy hoort, ende en hebben[se] niet gehoort.

18 Gy dan hoort de gelijckenisse van den zaeyer.

19 Als yemant dat woort des Koninckrijcks hoort, ende niet en verstaet, so komt de boose, ende ruckt wech 't gene in sijn herte gezaeyt was. Dese is de gene die by den wegh bezaeyt is.

20 Maer die in steenachtige [plaetsen] bezaeyt is, dese is de gene die het woort hoort, ende dat terstont met vreugden ontfangt.

21 Doch hy en heeft geenen wortel in hemselven, maer is voor eenen tijt: ende als verdruckinge of vervolginge komt, om des woorts wille, so wort hy terstont ge-ergert.

22 Ende die in de doornen bezaeyt is, dese is de gene die het woort hoort, ende de sorgvuldigheyt deser werelt, ende de verleydinge des rijckdoms verstickt het woort, ende het wort onvruchtbaer.

23 Die nu in de goede aerde bezaeyt is, dese is de gene die het woort hoort ende verstaet, die oock vrucht draegt, ende voortbrengt, de een hondert, de ander tsestigh, ende de ander dertigh [vout].

24 Een andere gelijckenisse heeft hy haer voorgestelt, seggende, Het Koninckrijck der hemelen is gelijck een mensche, die goet zaet zaeyde in sijnen acker.

25 Ende als de menschen sliepen, quam sijn vyant ende zaeyde onkruyt midden in de tarwe, ende gingh wech.

26 Doe het nu [tot] kruyt opgeschoten was, ende vrucht voortbracht, doe openbaerde hem oock het onkruyt.

27 Ende de dienstknechten van den heere des huys gingen ende seyden tot hem: Heere, en hebt gy niet goet zaet in uwen acker gezaeyt? van waer heeft hy dan dit onkruyt?

28 Ende hy seyde tot haer, Een vyandigh mensche heeft dat gedaen. Ende de dienstknechten seyden tot hem, Wilt gy dan dat wy henen gaen, ende dat selve vergaderen?

29 Maer hy seyde, Neen, op dat gy het onkruyt vergaderende, oock mogelick met het selve de tarwe niet uyt en treckt.

30 Laetse beyde te samen opwassen tot den oogst, ende in den tijt des oogsts sal ick tot de maeyers seggen, Vergadert eerst dat onkruyt, ende bindt het in busselen, om 't selve te verbranden: maer de tarwe brengt te samen in mijne schuere.

31 Een andere gelijckenisse heeft hy haer voorgestelt, seggende, Het Koninckrijck der hemelen is gelijck het mostaertzaet, 't welck een mensche heeft genomen, ende in sijnen acker gezaeyt:

32 Het welcke wel het minste is onder alle de zaden: maer wanneer het opgewassen is, dan is 't het meeste van de moeskruyden: ende het wort een boom, also dat de vogelen des hemels komen ende nestelen in sijne tacken.

33 Een andere gelijckenisse sprack hy tot haer, [seggende,] Het Koninckrijck der hemelen is gelijck een suerdeessem,

welcke een vrouwe nam' ende verbergde in drie maten meels, tot dat het geheel gesuert was.

34 Alle dese dingen heeft Jesus tot de scharen gesproken door gelijckenissen: ende sonder gelijckenisse en sprack hy tot haer niet.

35 Op dat vervult soude worden, dat gesproken is door den Propheet, seggende, Ick sal mijnen mont opdoen door gelijckenissen: ick sal voortbrengen dingen die verborgen waren van de grontlegginge der werelt.

36 Doe nu Jesus de scharen [van hem] gelaten hadde, gingh hy nae huys. Ende sijne discipelen quamen tot hem, seggende, Verklaert ons de gelijckenisse van het onkruyt des ackers.

37 Ende hy antwoordende seyde tot haer, Die het goet zaet zaeyt, is de Sone des menschen.

38 Ende de acker, is de werelt: ende het goede zaet, zijn de kinderen des Koninckrijcks: ende het onkruyt, zijn de kinderen des boosen.

39 Ende de vyant die het selve gezaeyt heeft, is de duyvel: ende de oogst, is de voleyndinge der werelt: ende de maeyers, zijn de Engelen.

40 Gelijckerwijs dan het onkruyt vergadert, ende met vyer verbrandt wert, alsoo sal het [oock] zijn in de voleyndinge deser werelt.

41 De Sone des menschen sal sijne Engelen uytsenden, ende sy sullen uyt sijn Koninckrijck vergaderen alle de ergernissen, ende de gene die de ongerechtigheyt doen:

42 Ende sullen deselve in den vyerigen oven werpen: daer sal weeninge zijn ende knerssinge der tanden.

43 Dan sullen de rechtveerdige blincken, gelijck de sonne, in 't Koninckrijck hares Vaders. Die ooren heeft om te hooren, die hoore.

44 Wederom is het Koninckrijck der hemelen gelijck een schat in den acker verborgen, welcken een mensche gevonden hebbende, verbergde [dien], ende van blijtschap over denselven gaet hy henen ende verkoopt al wat hy heeft, ende koopt dien selven acker.

45 Wederom is het Koninckrijck der hemelen gelijck een koopman die schoone peerlen soeckt:

46 Dewelcke, hebbende één peerle van groote weerde gevonden, gingh henen ende verkocht al wat hy hadde, ende kocht deselve.

47 Wederom is het Koninckrijck der hemelen gelijck een net geworpen in de zee, ende dat allerley soorten [van visschen] t'samenbrengt:

48 Het welcke wanneer het vol geworden is, [de visschers] aen den oever optrecken, ende nedersittende lesen het goede uyt in [hare] vaten, maer het quade werpen sy wech.

49 Alsoo sal het in de voleyndinge der eeuwen wesen: de Engelen sullen uytgaen, ende de boose uyt het midden der rechtveerdige afscheyden:

50 Ende sullen deselve in den vyerigen oven werpen: daer sal zijn weeninge ende knerssinge der tanden.

51 Ende Jesus seyde tot haer, Hebt gy dit alles verstaen? Sy seyden tot hem, Ja Heere.

52 Ende hy seyde tot haer: Daerom een yegelick Schriftgeleerde in het Koninckrijck der hemelen onderwesen, is gelijck een heere des huys, die uyt sijnen schat nieuwe en oude dingen voortbrengt.

53 Ende het is geschiet als Jesus dese gelijckenissen ge-eyndigt hadde, vertrock hy van daer.

54 Ende gekomen zijnde in sijn vaderlant, leerde hyse in hare Synagoge: so dat sy haer ontsetteden, ende seyden, Van waer [komt] desen die wijsheyt ende die krachten?

55 Is dese niet de sone des timmermans? ende is sijne moeder niet genaemt Maria, ende sijne broeders Jacobus ende Joses, ende Simon ende Judas?

56 Ende sijne susters zijnse niet alle by ons? Van waer [komt] dan desen dit alles?

57 Ende sy wierden aen hem ge-ergert. Maer Jesus seyde tot haer, Een Propheet en is niet onge-eert dan in sijn vaderlant, ende in sijn huys.

58 Ende hy en heeft aldaer niet vele krachten gedaen, van wegen haer ongeloove.

HET 14. CAPITTEL.

TE dier selver tijt hoorde Herodes de Viervorst het geruchte van Jesu.

2 Ende seyde tot sijne knechten, Dese is Joannes de Dooper: hy is opgeweckt van de dooden, ende daerom wercken die krachten in hem.

3 Want Herodes hadde Joannem gevangen genomen, ende hem gebonden, ende in den kercker gesett, om Herodias de huysvrouwe Phillippi sijns broeders wille.

4 Want Joannes seyde tot hem, Het en is u niet geoorloft haer te hebben.

5 Ende willende hem dooden, vreesde hy het volck, om dat sy hem hielden voor een Propheet.

6 Maer als de dagh van Herodis ge-

boorte gehouden wiert, danste de doch-
ter van Herodias in het midden [van
haer], ende sy behaegde Herodi.
7 Waerom hy haer met eede beloofde
te geven, wat sy oock eysschen soude.
8 Ende sy te vooren onderrecht zijnde
van hare moeder, seyde, Geeft my hier
in een schotel het hooft Joannis des Doo-
pers.
9 Ende de Koningh wiert bedroeft:
doch om de eeden, ende de gene die [met
hem] aensaten, geboodt hy, dat het [haer]
soude gegeven worden.
10 Ende sondt henen, ende onthoof-
de Joannem in den kercker.
11 Ende sijn hooft wert gebracht in
een schotel, ende het dochterken gege-
ven: ende sy droegh het hare moeder.
12 Ende sijne discipelen quamen, en-
de namen het lichaem wech, ende be-
groeven het selve: ende gingen ende
boodschapten het Jesu.
13 Ende als Jesus [dit] hoorde, ver-
trock hy van daer te schepe, nae een
woeste plaetse alleen: ende de scharen
[dat] hoorende, zijn hem te voete ge-
volgt uyt de steden.
14 Ende Jesus uytgaende sagh een
groote schare, ende wiert innerlick met
ontferminge over haer beweegt, ende ge-
nas hare krancken.
15 Ende als het nu avont wiert, qua-
men sijne discipelen tot hem, seggende,
Dese plaetse is woest, ende de tijt is nu
voorbygegaen: laet de scharen van u,
op dat sy henen gaen in de vlecken, ende
haerselven spijse koopen.
16 Maer Jesus seyde tot haer, 't En is
haer niet van noode henen te gaen: geeft
gy haer te eten.
17 Doch sy seyden tot hem, Wy en
hebben hier niet dan vijf brooden ende
twee visschen.
18 Ende hy seyde, Brengt my desel-
ve hier.
19 Ende hy beval de scharen neder
te sitten op het gras, ende nam de vijf
brooden, ende de twee visschen, ende
opwaerts siende nae den hemel, segen-
de deselve: ende als hyse gebroken had-
de, gaf hy de brooden den discipelen,
ende de discipelen den scharen.
20 Ende sy aten alle, ende wierden
versadigt: ende sy namen op, het over-
schot der brocken, twaelf volle korven.
21 Die nu gegeten hadden, waren
ontrent vijf duysent mannen, sonder de
vrouwen ende kinderen.
22 Ende terstont dwongh Jesus sijne
discipelen in het schip te gaen, ende voor
hem af te varen nae d' ander zijde, ter-
wijle hy de scharen van hem soude la-
ten.
23 Ende als hy nu de scharen van
hem gelaten hadde, klom hy op den
bergh alleen, om te bidden. Ende als
het nu avont was geworden, so was hy
daer alleen.
24 Ende het schip was nu midden
in de zee, zijnde in noot van de baren:
want de wint was [haer] tegen.
25 Maer ter vierder wake des nachts,
quam Jesus af tot haer, wandelende op
de zee.
26 Ende de discipelen siende hem op
de zee wandelen, wierden ontroert, seg-
gende, Het is een spoocksel: ende sy
schreeuwden van vreese.
27 Maer terstont sprack haer Jesus
aen, seggende, Zijt goets moets, ick
ben 't, en vreest niet.
28 Ende Petrus antwoordde hem, en-
de seyde, Heere, indien gy het zijt, so
gebiedt my tot u te komen op het wa-
ter.
29 Ende hy seyde, Komt: ende Pe-
trus klom neder van het schip, ende
wandelde op het water, om tot Jesum te
komen.
30 Maer siende den stercken wint,
wiert hy bevreest: ende als hy begon
neder te sincken, riep hy, seggende,
Heere behoudt my.
31 Ende Jesus terstont de hant uyt-
stekende greep hem aen, ende seyde tot
hem, Gy kleyngeloovige, waerom hebt
gy gewanckelt?
32 Ende als sy in 't schip geklommen
waren, stilde de wint.
33 Die nu in 't schip [waren], qua-
men ende aenbaden hem, seggende,
Waerlick gy zijt Godts Sone.
34 Ende overgevaren zijnde, quamen
sy in het lant Gennesaret.
35 Ende als de mannen van die plaet-
se hem wierden kennende, sonden sy in
dat geheel omliggende lant, ende brach-
ten tot hem alle die qualick gestelt wa-
ren.
36 Ende baden hem, dat sy alleen-
lick den zoom sijns kleets souden mogen
aenraken: ende soo veele als [hem] aen
raeckten, wierden gesont.

HET 15 CAPITTEL.

DOE quamen tot Jesum [eenige]
Schriftgeleerde ende Phariseen, die
van Jerusalem [waren], seggende,
2 Waerom overtreden uwe discipelen
de insettinge der ouden? want sy en
wasschen hare handen niet, wanneer sy
broot sullen eten.
3 Maer hy antwoordende seyde tot
haer, Waerom overtreedt oock gy het
gebodt Godts, door uwe insettinge?
4 Want Godt heeft geboden, seggen-
de, Eert uwen vader ende moeder: en-

de, Wie vader ofte moeder vloeckt, die sal den doot sterven.

5 Maer gy segt, So wie tot vader ofte moeder sal seggen: [Het is] een gave, so wat u van my soude konnen te nutte komen; ende sijnen vader, ofte sijne moeder geensins en sal eeren, [die voldoet.]

6 Ende gy hebt [alsoo] Godts gebodt krachteloos gemaeckt door uwe insettinge.

7 Gy geveynsde, wel heeft Jesaias van u geprophetеert, seggende,

8 Dit volck genaeckt my met haren monde, ende eert my met de lippen: maer haer herte houdt hem verre van my.

9 Doch te vergeefs eeren sy my, leerende leeringen, [die] geboden van menschen [zijn].

10 Ende als hy de schare tot hem geroepen hadde, seyde hy tot haer, Hoort ende verstaet.

11 't Gene ten monde ingaet, en ontreynigt den mensche niet: maer 't gene ten monde uytgaet, dat ontreynigt den mensche.

12 Doe quamen sijne discipelen tot hem, ende seyden tot hem, Weet gy [wel] dat de Phariseen dese reden hoorende, ge-ergert zijn geweest?

13 Maer hy antwoordende seyde, Alle plante, die mijn hemelsche Vader niet geplant en heeft, sal uytgeroeyt worden.

14 Laetse varen, sy zijn blinde leydslieden der blinden. Indien nu de blinde den blinden leydt, so sullen sy beyde in de gracht vallen.

15 Ende Petrus antwoordende seyde tot hem, Verklaert ons dese gelijckenisse.

16 Maer Jesus seyde, Zijt oock gylieden als nogh onwetende?

17 En verstaet gy nogh niet, dat al wat ten monde ingaet, in den buyck komt, ende in de heymelickheyt wort uytgeworpen?

18 Maer die dingen, die ten monde uytgaen, komen voort uyt het herte, ende deselve ontreynigen den mensche.

19 Want uyt het herte komen voort, boose bedenckingen, dootslagen, overspelen, hoereryen, dieveryen, valsche getuygenissen, lasteringen.

20 Dese dingen zijn 't die den mensche ontreynigen: maer het eten met ongewasschen handen en ontreynigt den mensche niet.

21 Ende Jesus van daer gaende vertrock nae de deelen van Tyrus ende Sidon.

22 Ende siet een Chananeesche vrouwe uyt die lantpalen komende, riep tot hem, seggende, Heere [gy] sone Davids, ontfermt u mijner: mijn dochter is deerlick van den duyvel beseten.

23 Doch hy en antwoordde haer niet een woort. Ende sijne discipelen tot hem komende baden hem, seggende, Laetse van u, want sy roept ons na.

24 Maer hy antwoordende seyde, Ick en ben niet gesonden dan tot de verlorene schapen des huys Israëls.

25 Ende sy quam ende aenbadt hem, seggende, Heere helpt my.

26 Doch hy antwoordde ende seyde, Het en is niet betamelick het broot der kinderen te nemen, ende den hondckens [voor] te werpen.

27 Ende sy seyde, Ja Heere: doch de hondekens eten oock van de brocksken, die daer vallen van de tafel harer heeren.

28 Doe antwoordde Jesus, ende seyde tot haer, O vrouwe, groot is uw geloove, u geschiede gelijck gy wilt. Ende haer dochter wiert gesont van dier selver ure.

29 Ende Jesus van daer vertreckende, quam aen de zee van Galileen, ende klom op den bergh, ende sat daer neder.

30 Ende vele scharen zijn tot hem gekomen, hebbende by haer kreupele, blinde, stomme, lamme, ende vele andere; ende wierpense voor de voeten Jesu: ende hy genas deselve.

31 Also dat de scharen haer verwonderden, siende de stomme sprekende, de lamme gesont, de kreupele wandelende, ende de blinde siende: ende sy verheerlickten den Godt Israëls.

32 Ende Jesus sijne discipelen tot hem geroepen hebbende, seyde, Ick worde innerlick met ontferminge beweegt over de schare, om dat sy nu drie dagen by my gebleven zijn, ende en hebben niet dat sy eten souden: ende ick en wilse niet nuchteren van my laten, op dat sy op den wegh niet en beswijcken.

33 Ende sijne discipelen seyden tot hem, Van waer [sullen] wy soo vele brooden in de woestijne [bekomen], dat wy sulck een groote schare souden versadigen?

34 Ende Jesus seyde tot haer, Hoe veel brooden hebt gy? Sy seyden, Seven, ende weynige visschkens.

35 Ende hy geboodt de scharen neder te sitten op de aerde.

36 Ende hy nam de seven brooden ende de visschen, ende als hy gedanckt hadde, brack hyse, ende gafse sijnen discipelen: ende de discipelen [gavense] de schare.

37 Ende sy aten alle, ende wierden

versadigt: ende sy namen op, het overschot der brocken, seven volle manden.

38 Ende die daer gegeten hadden, waren vier duysent mannen, sonder de vrouwen ende kinderen.

39 Ende de scharen van hem gelaten hebbende, gingh hy in het schip, ende quam in de lantpalen van Magdala.

Het 16. Capittel.

ENDE de Phariseen ende Sadduceen tot hem gekomen zijnde, ende [hem] versoeckende, begeerden van hem, dat hy haer een teecken uyt den hemel soude toonen.

2 Maer hy antwoordde ende seyde tot haer, Als het avont geworden is, segt gy, Schoon weder, want de hemel is root.

3 Ende des morgens, Heden onweder, want de hemel is droevigh root. Gy geveynsde, het aenschijn des hemels weet gy wel te onderscheyden, ende en kont gy de teeckenen der tijden niet [onderscheyden]?

4 Het boos ende overspeligh geslachte versoeckt een teecken: ende haer en sal geen teecken gegeven worden dan het teecken Jone des Propheten. Ende haer verlatende gingh hy wegh.

5 Ende als sijne discipelen op d' ander zijde gekomen waren, hadden sy vergeten brooden [mede] te nemen.

6 Ende Jesus seyde tot haer, Siet toe, ende wacht u van den suerdeessem der Phariseen ende Sadduceen.

7 Ende sy overleydden by haerselven, seggende, ['t Is] om dat wy geen brooden [mede]genomen en hebben.

8 Ende Jesus [dat] wetende seyde tot haer, Wat overlegt gy by uselven, gy kleyngeloovige, dat gy geen brooden [mede]genomen en hebt?

9 En verstaet gy nogh niet? noch en gedenckt gy niet aen de vijf brooden der vijf duysent [mannen], ende hoe veel korven gy opnaemt?

10 Noch aen de seven brooden der vier duysent [mannen], ende hoe veel manden gy opnaemt?

11 Hoe en verstaet gy niet, dat ick u van geen broot gesproken en hebbe, [als ick seyde,] dat gy u wachten soudt van den suerdeessem der Phariseen ende Sadduceen?

12 Doe verstonden sy, dat hy niet gesegt en hadde, dat sy haer wachten souden van den suerdeessem des broots, maer van de leere der Phariseen ende Sadduceen.

13 Als nu Jesus gekomen was in de deelen Cesareë Philippi, vraegde hy sijne discipelen, seggende, Wie seggen de menschen, dat ick, de Sone des menschen, ben?

14 Ende sy seyden, Sommige, Joannes de Dooper, ende andere, Elias, ende andere, Jeremias, ofte één van de Propheten.

15 Hy seyde tot haer, Maer gy, wie segt gy dat ick ben?

16 Ende Simon Petrus antwoordende seyde, Gy zijt de Christus, de Sone des levendigen Godts.

17 Ende Jesus antwoordende seyde tot hem, Saligh zijt gy, Simon Bar-Jona: want vleesch ende bloet en heeft u [dat] niet geopenbaert, maer mijn Vader, die in de hemelen is.

18 Ende ick segge u oock, dat gy zijt Petrus, ende op dese Petra sal ick mijn gemeynte bouwen: ende de poorten der helle en sullen deselve niet overweldigen.

19 Ende ick sal u geven de steutelen van het Koninckrijck der hemelen: ende so wat gy sult binden op der aerden, sal in de hemelen gebonden zijn. Ende so wat gy ontbinden sult op der aerden, sal in de hemelen ontbonden zijn.

20 Doe verboodt hy sijnen discipelen, dat sy niemant seggen en souden, dat hy was Jesus de Christus.

21 Van doen aen begon Jesus sijnen discipelen te vertoonen, dat hy moeste henen gaen nae Jerusalem, ende vele lijden van de Ouderlingen ende Overpriesteren, ende Schriftgeleerden, ende gedoodt worden, ende ten derden dage opgeweckt worden.

22 Ende Petrus hem tot sich genomen hebbende, begon hem te bestraffen, seggende, Heere, [zijt] u genadigh: dit en sal u geensins geschieden.

23 Maer hy hem omkeerende seyde tot Petrum, Gaet wech achter my satana, gy zijt my een aenstoot: want gy en versint niet de dingen die Godts zijn, maer die der menschen zijn.

24 Doe seyde Jesus tot sijne discipelen, So yemant achter my wil komen, die verloochene hemselven, ende neme sijn kruys op, ende volge my.

25 Want so wie sijn leven sal willen behouden, die sal 't selve verliesen: maer so wie sijn leven verliesen sal, om mijnent wille, die sal 't selve vinden.

26 Want wat baet 'et een mensche, so hy de geheele werelt gewint, ende lijdt schade sijner ziele? Ofte wat sal een mensche geven, tot lossinge van sijne ziele?

27 Want de Sone des menschen sal komen in de heerlickheyt sijns Vaders met sijne Engelen: ende alsdan sal hy een yegelick vergelden nae sijn doen.

28 Voorwaer segge ick u, Daer zijn

sommige van die hier staen, dewelcke den doot niet smaken en sullen, tot dat sy den Sone des menschen sullen hebben sien komen in sijn Koninckrijcke.

Het 17. Capittel.

ENDE na ses dagen nam Jesus met hem Petrum ende Jacobum, ende Joannem sijnen broeder, ende brachtse op eenen hoogen bergh alleen.

2 Ende hy wiert voor haer verandert van gedaente, ende sijn aengesicht blonck gelijck de sonne: ende sijne kleederen wierden wit gelijck het licht.

3 Ende siet, van haer wierden gesien Moses ende Elias, met hem t'samensprekende.

4 Ende Petrus antwoordende seyde tot Jesum, Heere, 't is goet dat wy hier zijn: so gy wilt, laet ons hier drie tabernakelen maken, voor u éénen, ende voor Moses éénen, ende éénen voor Elias.

5 Dewijle hy nogh sprack, siet een luchtige wolcke heeft haer overschaduwet. Ende siet een stemme uyt de wolcke, seggende, Dese is mijn geliefde Sone, in den welcken ick mijn welbehagen hebbe: hoort hem.

6 Ende de discipelen [dit] hoorende vielen op haer aengesichte, ende wierden seer bevreest.

7 Ende Jesus by haer komende raecktese aen, ende seyde: Staet op, ende en vreest niet.

8 Ende hare oogen opheffende en sagen sy niemant dan Jesum alleen.

9 Ende als sy van den bergh afquamen, geboodt haer Jesus, seggende, En segt niemant dit Gesichte, tot dat de Sone des menschen sal opgestaen zijn uyt den dooden.

10 Ende sijne discipelen vraegden hem, seggende, Wat seggen dan de Schriftgeleerde, dat Elias eerst moet komen?

11 Doch Jesus antwoordende seyde tot haer: Elias sal wel eerst komen, ende alles weder-oprechten.

12 Maer ick segge u, dat Elias nu gekomen is, ende sy en hebben hem niet gekent: doch sy hebben aen hem gedaen al wat sy hebben gewilt. Alsoo sal oock de Sone des menschen van haer lijden.

13 Doe verstonden de discipelen, dat hy haer van Joanne den Dooper gesproken hadde.

14 Ende als sy by de schare gekomen waren, quam tot hem een mensche, vallende voor hem op de knien, ende seggende,

15 Heere, ontfermt u over mijn sone, want hy is maensieck, ende is in swaer lijden: want menigmael valt hy in 't vyer, ende menigmael in 't water.

16 Ende ick hebbe hem tot uwe discipelen gebracht: ende sy en hebben hem niet konnen genesen.

17 Ende Jesus antwoordende seyde, O ongeloovigh ende verkeert geslachte, hoe lange sal ick nogh met ulieden zijn? Hoe lange sal ick u nogh verdragen? brengt hem my hier.

18 En Jesus bestrafte hem, ende de duyvel gingh van hem uyt: ende het kint wiert genesen van dier uren af.

19 Doe quamen de discipelen tot Jesum alleen, ende seyden, Waerom en hebben wy hem niet konnen uytwerpen?

20 Ende Jesus seyde tot haer, Om uwes ongeloofs wille: want voorwaer segge ick u, So gy een geloove haddet als een mostaertzaet, gy soudt tot desen bergh seggen, Gaet henen van hier derwaerts, ende hy sal henen gaen, ende niet en sal u onmogelick zijn.

21 Maer dit geslachte en vaert niet uyt, dan door bidden ende vasten.

22 Ende als sy in Galilea verkeerden, seyde Jesus tot haer. De Sone des menschen sal overgelevert worden in de handen der menschen.

23 Ende sy sullen hem dooden, ende ten derden dage sal hy opgeweckt worden. Ende sy wierden seer bedroeft.

24 En als sy te Capernaum ingekomen waren, gingen tot Petrum die de Didrachmen ontfingen, ende seyden, Uwe Meester en betaelt hy de Didrachmen niet?

25 Hy seyde, Ja. Ende doe hy in huys gekomen was, voorquam hem Jesus, seggende, Wat dunckt u Simon? De Koningen der aerden, van wien nemen sy tollen ofte schattinge? van hare sonen ofte van den vreemden?

26 Petrus seyde tot hem, Van den vreemden. Jesus seyde tot hem, So zijn dan de sonen vry.

27 Maer op dat wy haer geenen aenstoot en geven, gaet henen nae de zee, werpt den angel [uyt], ende den eersten visch die opkomt, neemt, ende sijnen mont geopent hebbende, sult gy eenen stater vinden: neemt dien, ende geeft hem aen haer voor my ende u.

Het 18. Capittel.

TE dier selver ure quamen de discipelen tot Jesum, seggende, Wie is doch de meeste in 't Koninckrijck der hemelen?

2 Ende Jesus een kindeken tot hem geroepen hebbende, stelde dat in 't midden van haer,

3 Ende seyde, Voorwaer segge ick u, Indien gy u niet en verandert, ende wort gelijck de kinderkens, so en sult gy in het Koninckrijck der hemelen geensins ingaen.

4 So wie dan hemselven sal vernederen gelijck dit kindeken, dese is de meeste in 't Koninckrijck der hemelen.

5 Ende so wie soodanigh één kindeken ontfangt in mijnen name, die ontfangt my.

6 Maer so wie één van dese kleyne, die in my gelooven, ergert, het ware hem nutter dat een meulensteen aen sijnen hals gehangen, ende dat hy versoncken ware in de diepte der zee.

7 Wee der werelt van de ergernissen: want het is nootsakelick dat de ergenissen komen: Doch wee dien mensche door welcken de ergernisse komt.

8 Indien dan uwe hant ofte uwe voet u ergert, houwtse af, ende werptse van u. Het is u beter tot den leven in te gaen, kreupel, ofte verminckt [zijnde], dan twee handen ofte twee voeten hebbende in 't eeuwige vyer geworpen te worden.

9 Ende indien uwe ooge u ergert, treckt se uyt, ende werptse van u. Het is u beter maer één ooge hebbende tot het leven in te gaen, dan twee oogen hebbende in 't helsche vyer geworpen te worden.

10 Siet toe dat gy niet één van dese kleyne en veracht: want ick segge ulieden, dat hare Engelen in de hemelen altijt sien het aengesicht mijns Vaders, die in de hemelen is.

11 Want de Sone des menschen is gekomen om saligh te maken dat verloren was.

12 Wat dunckt u, indien eenigh mensche hondert schapen hadde, ende één uyt deselve afgedwaelt ware, en sal hy niet de negen en tnegentigh laten, ende op de bergen henen gaende het afgedwaelde soecken?

13 Ende indien het geschiet, dat hy het selve vindt: Voorwaer ick segge u, dat hy hem meer verblijdt over het selve, dan over de negen en tnegentigh, die niet afgedwaelt en zijn geweest.

14 Alsoo en is de wille niet uwes Vaders die in de hemelen is, dat één van dese kleyne verloren gae.

15 Maer indien uwe broeder tegen u gesondigt heeft, gaet henen ende bestraft hem tusschen u ende hem alleen: indien hy u hoort, so hebt gy uwen broeder gewonnen.

16 Maer indien hy [u] niet en hoort, so neemt nogh één ofte twee met u: op dat in den mont van twee ofte drie getuygen alle woort bestae.

17 Ende indien hy deselve geen gehoor en geeft, so segt het der gemeynte: ende indien hy oock der gemeynte geen gehoor en geeft, so zy hy u als de heyden ende de tollenaer.

18 Voorwaer segge ick u, Al wat gy op der aerden binden sult, sal in den hemel gebonden wesen: ende al wat gy op der aerden ontbinden sult, sal in den hemel ontbonden wesen.

19 Wederom segge ick u, Indien daer twee van u t'samenstemmen op der aerden, over eenige sake, die sy souden mogen begeeren; dat die haer sal geschieden van mijnen Vader die in de hemelen is.

20 Want waer twee ofte drie vergadert zijn in mijnen name, daer ben ick in 't midden van haer.

21 Doe quam Petrus tot hem, ende seyde, Heere, hoe menigmael sal mijn broeder tegen my sondigen, ende ick hem vergeven? Tot sevenmael?

22 Jesus seyde tot hem, Ick en segge u niet tot sevenmael, maer tot tseventigmael seven[mael].

23 Daerom wort het Koninckrijck der hemelen vergeleken by een seker Koningh, die rekeninge met sijne dienstknechten houden wilde.

24 Als hy nu begon te rekenen, wiert tot hem gebracht één die hem schuldigh was tien duysent talenten.

25 Ende als hy niet en hadde om te betalen, beval sijn heere, dat men hem soude verkoopen, ende sijn wijf ende kinderen, ende al wat hy hadde, ende dat [de schult] soude betaelt worden.

26 De dienstknecht dan nedervallende aenbadt hem, seggende, Heere, weest lanckmoedigh over my, ende ick sal u alles betalen.

27 Ende de heere deses dienstknechts met barmhertigheyt innerlick beweegt zijnde, heeft hem ontslagen, ende de schult hem quijtgescholden.

28 Maer de selve dienstknecht uytgaende heeft gevonden éénen sijner medediensknechten, die hem hondert penningen schuldigh was: ende hem aenvattende greep [hem] by de kele, seggende, Betaelt my dat gy schuldigh zijt.

29 Sijn medediensknecht dan nedervallende aen sijne voeten, badt hem, seggende, Zijt lanckmoedigh over my, ende ick sal u alles betalen.

30 Doch hy en wilde niet: maer gingh henen, ende wierp hem in de gevanckenisse, tot dat hy de schult soude betaelt hebben.

31 Als nu sijne medediensknechten sagen 't gene geschiet was, zijn sy seer bedroeft geworden: ende komende ver-

klaerden sy haren heere al wat 'er geschiet was.

32 Doe heeft hem sijn heere tot hem geroepen, ende seyde tot hem, Gy boose dienstknecht, alle die schult hebbe ick u quijtgescholden, dewijle gy my gebeden hebt.

33 Behoordet gy oock niet u over uwen medediensiknecht te ontfermen, gelijck ick oock my over u ontfermt hebbe?

34 Ende sijn heere vertoornt zijnde, leverde hem den pijnders over, tot dat hy soude betaelt hebben al wat hy hem schuldigh was.

35 Alsoo sal oock mijn hemelsche Vader u doen, indien gy niet van herten en vergeeft een yegelick sijnen broeder sijne misdaden.

HET 19. CAPITTEL.

ENDE het geschiedde, doe Jesus dese woorden ge-eyndigt hadde, dat hy vertrock van Galilea, ende quam over de Jordaen, in de lantpalen van Judea.

2 Ende vele scharen volgden hem, ende hy genasse aldaer.

3 Ende de Phariseen quamen tot hem, versoeckende hem, ende seggende tot hem, Is het een mensche geoorloft sijn wijf te verlaten om allerley oorsake?

4 Doch hy antwoordende seyde tot haer, En hebt gy niet gelesen, die van den beginne [den mensche] gemaeckt heeft, dat hyse gemaeckt heeft man ende wijf:

5 Ende gesegt heeft, Daerom sal een mensche vader ende moeder verlaten, ende sal sijnen wijve aenhangen, ende die twee sullen tot een vleesch zijn?

6 Also dat sy niet meer twee en zijn, maer één vleesch. 't Gene dan Godt t'samengevoegt heeft, en scheyde de mensche niet.

7 Sy seyden tot hem, Waerom heeft dan Moses geboden eenen scheydbrief te geven, ende haer te verlaten?

8 Hy seyde tot haer, Moses heeft van wegen de hardigheyt uwer herten u toegelaten uwe wijven te verlaten: Maer van den beginne en is 't alsoo niet geweest.

9 Maer ick segge u, dat so wie sijn wijf verlaet anders dan om hoererye, ende een ander trouwt, [die] doet overspel: ende die de verlatene trouwt, doet [oock] overspel.

10 Sijne discipelen seyden tot hem, Indien de sake des menschen met den wijve alsoo staet, so en is 't niet oorbaer te trouwen.

11 Doch hy seyde tot haer, Alle en vatten dit woort niet, maer dien het gegeven is.

12 Want daer zijn gesnedene, die uyt moeders lijve alsoo geboren zijn: ende daer zijn gesnedene die van de menschen gesneden zijn: ende daer zijn gesnedene die haerselven gesneden hebben om het Koninckrijck der hemelen. Die [dit] vatten kan, vatte [het].

13 Doe wierden kinderkens tot hem gebracht, op dat hy de handen haer soude opleggen, ende bidden: ende de discipelen bestraften deselve.

14 Maer Jesus seyde, Laet af van de kinderkens, ende en verhindert haer niet tot my te komen: want der sulcken is het Koninckrijck der hemelen.

15 Ende als hy haer de handen opgelegt hadde, vertrock hy van daer.

16 Ende siet daer quam één tot hem, ende seyde tot hem, Goede Meester, wat sal ick goets doen, op dat ick het eeuwige leven hebbe?

17 Ende hy seyde tot hem, Wat noemt gy my goet? Niemant en is goet dan één, [namelick] Godt. Doch wilt gy in het leven ingaen, onderhoudt de geboden.

18 Hy seyde tot hem, Welcke? Ende Jesus seyde, [Dese:] Gy en sult niet dooden: Gy en sult geen overspel doen: Gy en sult niet stelen: Gy en sult geen valsche getuygenisse geven.

19 Eert uwen vader ende moeder: ende, Gy sult uwen naesten lief hebben, als uselven.

20 De jongelingh seyde tot hem, Alle dese dingen hebbe ick onderhouden van mijne jonckheyt af: Wat gebreeckt my nogh?

21 Jesus seyde tot hem, So gy wilt volmaeckt zijn, gaet henen, verkoopt wat gy hebt, ende geeft het den armen, ende gy sult eenen schat hebben in den hemel: ende komt herwaerts, volgt my.

22 Als nu de jongelingh dit woort hoorde, gingh hy bedroeft wech: hy had de vele goederen.

23 Ende Jesus seyde tot sijne discipelen, Voorwaer ick segge u, dat een rijcke swaerlick in het Koninckrijck der hemelen sal ingaen.

24 Ende wederom segge ick u, Het is lichter dat een kemel gae door de ooge van een naelde, dan dat een rijcke ingae in het Koninckrijck Godts.

25 Sijne discipelen nu [dit] hoorende wierden seer verslagen, seggende, Wie kan dan saligh worden?

26 Ende Jesus [haer] aensiende seyde tot haer, By de menschen is dat onmo-

gelick, maer by Godt zijn alle dingen
mogelick.
27 Doe antwoordde Petrus ende seyde
tot hem, Siet, wy hebben alles verlaten,
ende zijn u gevolgt: wat sal ons dan
gewerden?
28 Ende Jesus seyde tot haer, Voor-
waer ick segge u, dat gy die my gevolgt
zijt, in de wedergeboorte, wanneer de
Sone des menschen sal geseten zijn op
den throon sijner heerlickheyt, [dat]
gy oock sult sitten op twaelf throonen,
oordeelende de twaelf geslachten Israëls.
29 Ende so wie sal verlaten hebben
huysen, of broeders, of susters, of vader,
of moeder, of wijf, of kinderen, of ackers,
om mijns naems wille, [die] sal hon-
dertvout ontfangen, ende het eeuwige
leven beerven.
30 Maer vele eerste sullen de laetste
zijn, ende [vele] laetste de eerste.

Het 20. Capittel.

WANT het Koninckrijck der hemelen
is gelijck een heere des huys, die
met den morgenstont uytgingh om ar-
beyders te hueren in sijnen wijngaert.
2 Ende als hy met de arbeyders eens
geworden was, voor eenen penningh des
daegs, sondt hyse henen in sijnen wijn-
gaert.
3 Ende uytgegaen zijnde ontrent de
derde ure, sagh hy andere ledigh staende
op de merckt.
4 Ende hy seyde tot deselve, Gaet gy
oock henen in den wijngaert: ende so
wat recht is, sal ick u geven. Ende sy
gingen.
5 Wederom uytgegaen zijnde ontrent
de seste ende negende ure, dede hy desge-
lijcks.
6 Ende uytgegaen zijnde ontrent de
elfde ure, vondt hy andere ledigh staen-
de, ende seyde tot haer, Wat staet gy
hier den geheelen dagh ledigh?
7 Sy seyden tot hem, Om dat ons nie-
mant gehuert en heeft. Hy seyde tot
haer, Gaet oock gy henen in den wijn-
gaert: ende so wat recht is, sult gy ont-
fangen.
8 Als het nu avont geworden was,
seyde de heere des wijngaerts tot sijnen
rentmeester, Roept de arbeyders, ende
geeft haer den loon, beginnende van de
laetste tot de eerste.
9 Ende alsse quamen die ter elfder ure
[gehuert waren], ontfingen sy een yeder
eenen penningh.
10 Ende de eerste komende, meynden
dat sy meer ontfangen souden: ende sy
selve ontfingen oock elck eenen pen-
ningh.
11 Ende [dien] ontfangen hebbende,
murmureerden sy tegen den heere des
huys.
12 Seggende, Dese laetste en hebben
[maer] één ure gearbeydt, ende gy hebtse
ons gelijck gemaeckt, die wy den last des
daegs ende de hitte gedragen hebben.
13 Doch hy antwoordende seyde tot
éénen van haer, Vrient, ick en doe u
geen onrecht. En zijt gy niet met my
eens geworden voor eenen penningh?
14 Neemt het uwe, ende gaet henen.
Ick wil desen laetsten oock geven gelijck
als u.
15 Of en is 't my niet geoorloft te doen
met het mijne wat ick wil? Of is uwe
ooge boos, om dat ick goet ben?
16 Alsoo sullen de laetste de eerste
zijn, ende de eerste de laetse. Want vele
zijn geroepen, maer weynige uytverkoren.
17 Ende Jesus opgaende nae Jerusa-
lem, nam tot hem de twaelf discipelen
alleen op den wegh, ende seyde tot haer,
18 Siet wy gaen op nae Jerusalem, en-
de de Sone des menschen sal den Over-
priesteren ende Schriftgeleerden overge-
levert worden, ende sy sullen hem ter
doot veroordeelen.
19 Ende sy sullen hem den Heydenen
overleveren, om hem te bespotten, ende
te geesselen, ende te kruycigen: ende ten
derden dage sal hy weder-opstaen.
20 Doe quam de moeder der sonen Ze-
bedei tot hem met hare sonen, [hem]
aenbiddende, ende begeerende wat van
hem.
21 Ende hy seyde tot haer, Wat wilt
gy? Sy seyde tot hem, Segt dat dese
mijne twee sonen sitten mogen de een
tot uwer rechter, ende de ander tot uwer
slincker[hant] in uw Koninckrijck.
22 Maer Jesus antwoordde ende sey-
de, Gylieden en weet niet wat gy be-
geert: Kont gy den drinckbeker drinc-
ken, dien ick drincken sal: ende met den
doop gedoopt worden, daer mede ick ge-
doopt worde? Sy seyden tot hem, Wy
konnen.
23 Ende hy seyde tot haer, Mijnen
drinckbeker sult gy wel drincken, ende
met den doop, daer ick mede gedoopt
worde, sult gy gedoopt worden: maer
het sitten tot mijner rechter, ende tot
mijner slincker[hant], en staet by my
niet te geven; maer [het sal gegeven
worden] dien het bereydt is van mijnen
Vader.
24 Ende als de [andere] tien [dat]
hoorden, namen sy het seer qualick van
de twee broeders.
25 Ende als haer Jesus tot hem ge-
roepen hadde, seyde hy, Gy weet dat
de Overste der volckeren heerschappye
voeren over haer, ende de Groote ge-
bruycken macht over haer.

26 Doch alsoo en sal 't onder u niet zijn: maer so wie onder u sal willen groot worden, [die] zy uwe dienaer.

27 Ende so wie onder u sal willen de eerste zijn, die zy uwe dienstknecht.

28 Gelijck de Sone des menschen niet en is gekomen om gedient te worden, maer om te dienen, ende sijne ziele te geven [tot] een rantsoen voor vele.

29 Ende als sy van Jericho uytgingen, is hem een groote schare gevolgt.

30 Ende siet, twee blinde sittende aen den wegh, als sy hoorden dat Jesus voorbygingh, riepen, seggende: Heere, gy sone Davids, ontfermt u onser.

31 Ende de schare bestrafte haer, op dat sy swijgen souden: maer sy riepen te meer, seggende, Ontfermt u onser, Heere, gy sone Davids.

32 Ende Jesus [stille] staende riepse ende seyde, Wat wilt gy dat ick u doe?

33 Sy seyden tot hem, Heere, dat onse oogen geopent werden.

34 Ende Jesus innerlick beweegt zijnde met barmhertigheyt raeckte hare oogen aen: ende terstont wierden hare oogen siende, ende sy volgden hem.

Het 21. Capittel.

ENDE als sy nu Jerusalem genaeckten, ende gekomen waren tot Bethphage, aen den olijfbergh, doe sondt Jesus twee discipelen, seggende tot haer,

2 Gaet henen in het vleck, dat tegen u over [ligt]; ende gy sult terstont een eselinne gebonden vinden, ende een veulen met haer: ontbindtse ende brengtse tot my.

3 Ende indien u yemant yet segt, so sult gy seggen, dat de Heere deser van noode heeft: ende hy salse terstont senden.

4 Dit alles nu is geschiet, op dat vervult worde 't gene gesproken is door den Propheet, seggende,

5 Segget de dochter Sion: Siet uwe Koningh komt [tot] u sachtmoedigh ende geseten op een eselinne, ende een veulen zijnde een jongh eener jockdragende [eselinne].

6 Ende de discipelen henen gegaen zijnde, ende gedaen hebbende gelijck Jesus haer bevolen hadde,

7 Brachten de eselinne ende het veulen, ende leyden hare kleederen op deselve, ende setteden [hem] daer op.

8 Ende de meeste schare spreydden hare kleederen op den wegh: ende andere hieuwen tacken van de boomen, ende spreyddense op den wegh.

9 Ende de scharen die voorgingen ende die volgden, riepen seggende, Hosanna den sone Davids: gesegent [is] hy die komt in den name des Heeren, Hosanna in de hoogste [hemelen].

10 Ende als hy te Jerusalem inquam wiert de geheele stadt beroert, seggende, Wie is dese?

11 Ende de scharen seyden, Dese is Jesus, de Propheet van Nazareth in Galilea.

12 Ende Jesus gingh in den Tempel Godts, ende dreef uyt alle die verkochten ende kochten in den Tempel, ende keerde om de tafelen der wisselaers, ende de sitstoelen der gene die de duyven verkochten.

13 Ende hy seyde tot haer, Daer is geschreven: Mijn huys sal een huys des gebedts genaemt worden, maer gy hebt dat tot eenen moordenaers kuyl gemaeckt.

14 Ende daer quamen blinde ende kreupele tot hem in den Tempel, ende hy genas deselve.

15 Als nu de Overpriesters ende Schriftgeleerde sagen de wonderheden, die hy dede, ende de kinderen roepende in den Tempel, ende seggende, Hosanna den sone Davids, namen sy dat seer qualick:

16 Ende seyden tot hem, Hoort gy [wel], wat dese seggen? Ende Jesus seyde tot haer, Ja. Hebt gy noyt gelesen, Uyt den mont der jonge kinderen ende der soogelingen hebt gy [u] lof toebereydt?

17 Ende haer verlatende gingh hy van daer uyt de stadt nae Bethania, ende overnachtte aldaer.

18 Ende des morgens vroegh als hy wederkeerde nae de stadt, hongerde hem.

19 Ende siende éénen vijgeboom aen den wegh, gingh hy nae hem toe, ende vondt niet aen denselven dan alleenlick bladeren. Ende seyde tot hem, Uyt u en worde geen vrucht meer in der eeuwigheyt. Ende de vijgeboom verdorde terstont.

20 Ende de discipelen [dat] siende verwonderden haer, seggende, Hoe is de vijgeboom [soo] terstont verdorret?

21 Doch Jesus antwoordende seyde tot haer, Voorwaer segge ick u, Indien gy geloove haddet, ende niet en twijfeldet, gy soudt niet alleenlick doen 't gene den vijgeboom [is geschiet], maer indien gy oock tot desen bergh seydet, Wort opgeheven ende in de zee geworpen, het soude geschieden.

22 Ende al wat gy sult begeeren in 't gebedt, geloovende, sult gy ontfangen.

23 Ende als hy in den Tempel gekomen was, quamen tot hem, terwijle hy leerde, de Overpriesters ende de Ouderlingen des volcks, seggende, Door wat macht doet gy dese dingen? Ende wie heeft u dese macht gegeven?

24 Ende Jesus antwoordende seyde

tot haer, Ick sal u oock één woort vra-
gen : 't welck indien gy my sult seggen,
so sal ick u oock seggen, door wat macht
ick dese dingen doe.
25 De Doop Joannis van waer was
[die] ? Uyt den Hemel, ofte uyt de men-
schen ? Ende sy overleyden by haer-
selven ende seyden, Indien wy seggen,
Uyt den Hemel, so sal hy ons seggen,
Waerom en hebt gy hem dan niet ge-
looft ?
26 Ende indien wy seggen, Uyt de
menschen, so vreesen wy de schare:
want sy houden alle Joannem voor een
Propheet.
27 Ende sy Jesu antwoordende sey-
den, Wy en weten 't niet. Ende hy
seyde tot haer, So en segge ick u oock
niet, door wat macht ick dit doe.
28 Maer wat dunckt u ? Een men-
sche hadde twee sonen, ende gaende tot
den eersten seyde, Sone gaet henen,
werckt heden in mijnen wijngaert.
29 Doch hy antwoordde, ende seyde,
Ick en wil niet : ende daer na berouw
hebbende gingh hy henen.
30 Ende gaende tot den tweeden,
seyde desgelijcks. Ende dese antwoord-
de, ende seyde, Ick [gae] heere, ende
hy en gingh niet.
31 Wie van dese twee heeft den wille
des vaders gedaen? Sy seyden tot hem,
De eerste. Jesus seyde tot haer, Voor-
waer ick segge u, dat de tollenaers ende
de hoeren u voorgaen in 't Koninckrijcke
Godts.
32 Want Joannes is tot u gekomen in
den wegh der gerechtigheyt, ende gy en
hebt hem niet geloofd : maer de tollenaers
ende hoeren hebben hem geloofd : doch
gy [sulcks] siende en hebt daer na geen
berouw gehadt, om hem te gelooven.
33 Hoort een ander gelijckenisse. Daer
was een heere des huys, die eenen wijn-
gaert plantede, ende settede eenen tuyn
daer omme, ende groef eenen wijnpers-
back daer in, ende bouwde eenen toren,
ende verhuerde dien den lantlieden, en-
de reysde buyten [lants].
34 Doe nu de tijt der vruchten ge-
naeckte, sondt hy sijne dienstknechten
tot de lantlieden om sijne vruchten te
ontfangen.
35 Ende de lantlieden, nemende sijne
dienstknechten, hebben den eenen ge-
slagen, ende den anderen gedoodt, ende
den derden gesteenigt.
36 Wederom sondt hy andere dienst-
knechten, meer [in 't getal] dan de eer-
ste, ende sy deden haer desgelijcks.
37 Ende ten laetsten sondt hy tot haer
sijnen sone, seggende, Sy sullen mijnen
soon ontsien.
38 Maer de lantlieden den sone sien-
de, seyden onder malkanderen, Dese is
de erfgenaem, komt laet ons hem doo-
den, ende sijne erffenisse [aen ons] be-
houden.
39 Ende hem nemende wierpen sy
[hem] uyt, buyten den wijngaert, ende
doodden [hem].
40 Wanneer dan de heere des wijn-
gaerts komen sal, wat sal hy dien lant-
lieden doen ?
41 Sy seyden tot hem, Hy sal de
quade eenen quaden doot aendoen, ende
sal den wijngaert anderen lantlieden ver-
heuren, die hem de vruchten op hare
tijden sullen geven
42 Jesus seyde tot haer, Hebt gy noyt
gelesen in de Schriften, De steen dien
de bouwlieden verworpen hebben, dese
is geworden tot een hooft des hoecks :
Van den Heere is dit geschiet, ende het
is wonderlick in onse oogen ?
43 Daerom segge ick ulieden, dat het
Koninckrijck Godts van u sal wechge-
nomen worden, ende eenen volcke ge-
geven, dat sijne vruchten voortbrenge.
44 Ende wie op desen steen valt, die
sal verplettert worden : ende op wien hy
valt, dien sal hy vermorselen.
45 Ende als de Overpriesters ende
Phariseen dese sijne gelijckenissen hoor-
den, verstonden sy dat hy van haer
sprack.
46 Ende soeckende hem te vangen,
vreesden sy de scharen : dewijle dese
hem hielden voor een Propheet.

HET 22. CAPITTEL.

ENDE Jesus antwoordende sprack tot
haer wederom door gelijckenissen,
seggende,
2 Het Koninckrijck der hemelen is
gelijck een seker Koningh, die sijnen
sone een bruyloft bereydt hadde :
3 Ende sondt sijne dienstknechten uyt
om de genoodde ter bruyloft te roepen :
ende sy en wilden niet komen.
4 Wederom sondt hy andere dienst-
knechten uyt, seggende, Segt den ge-
noodden, Siet, ick hebbe mijn middag-
mael bereydt, mijn ossen, ende de ge-
meste [beesten] zijn geslachtet, ende
alle dingen zijn gereet: komt tot de
bruyloft.
5 Maer sy [sulcks] niet achtende zijn
henen gegaen, dese tot sijnen acker, ge-
ne tot sijne koopmanschap.
6 Ende de andere grepen sijne dienst-
knechten, deden [haer] smaetheyt aen,
ende doodden se.
7 Als nu de Koningh [dat] hoorde,
wiert hy toornigh : ende sijne krijgsheyr-
ren sendende heeft die dootslagers ver-
nielt, ende hare stadt in brant gesteken.

8 Doe seyde hy tot sijne dienstknechten, De bruyloft is wel bereydt, doch de genoodde en waren 't niet weerdigh.

9 Daerom gaet op de uytgangen der wegen, ende soo vele als gyder sult vinden, roeptse tot de bruyloft.

10 Ende deselve dienstknechten uytgaende op de wegen, vergaderden alle die sy vonden, beyde quade ende goede: ende de bruyloft wiert vervult met aensittende [gasten.]

11 Ende als de Koningh ingegaen was om de aensittende [gasten] te oversien, sagh hy aldaer een mensche niet gekleedt [zijnde] met een bruyloftskleet:

12 Ende seyde tot hem, Vrient, hoe zijt gy hier ingekomen, geen bruylofts kleet [aen]hebbende? Ende hy verstomde.

13 Doe seyde de Koningh tot de dienaers, Bindet sijne handen ende voeten, neemt hem wech, ende werpt [hem] uyt in de buytenste duysternisse: Daer sal zijn weeninge ende knerssinge der tanden.

14 Want vele zijn geroepen, maer weynige uytverkoren.

15 Doe gingen de Phariseen henen ende hielden t'samen raet, hoe sy hem verstricken souden in [sijne] reden.

16 Ende sy sonden uyt tot hem hare discipelen met de Herodianen, seggende, Meester, wy weten dat gy waerachtigh zijt, ende den wegh Godts in der waerheyt leert, ende nae niemant en vraegt; want gy en siet den persoon der menschen niet aen.

17 Segt ons dan, Wat dunckt u? Is het geoorloft den Keyser schattinge te geven, ofte niet?

18 Maer Jesus bekennende hare boosheyt, seyde,

19 Gy geveynsde, wat versoeckt gy my? Toont my den schattingpenningh. Ende sy brachten hem eenen penningh.

20 Ende hy seyde tot haer, Wiens is dit beelt ende het opschrift?

21 Sy seyden tot hem, Des Keysers. Doe seyde hy tot haer, Geeft dan den Keyser dat des Keysers is, ende Gode dat Godts is.

22 Ende sy dit hoorende verwonderden haer: ende hem verlatende, zijn sy wechgegaen.

23 Te dien selven dage quamen tot hem de Sadduceen, die seggen dat 'er geen opstandinge en is, ende vraegden hem,

24 Seggende, Meester, Moses heeft gesegt, Indien yemant sterft geen kinderen hebbende, so sal sijn broeder desselven wijf trouwen, ende sijnen broeder zaet verwecken.

25 Nu waren daer by ons seven broeders, ende de eerste [een wijf] getrouwt hebbende, sterf: ende dewijle hy geen zaet en hadde, so liet hy sijn wijf voor sijnen broeder.

26 Desgelijcks oock de tweede, ende de derde, tot den sevenden toe.

27 Ten laetsten na allen is oock de vrouwe gestorven.

28 In de optstandinge dan, wiens wijf sal sy wesen van die seven? want sy hebbense alle gehadt.

29 Maer Jesus antwoordde ende seyde tot haer, Gy dwaelt, niet wetende de Schriften, noch de kracht Godts.

30 Want in de opstandinge en nemen sy niet ten houwelicke, noch en worden niet ten houwelicke uytgegeven: maer sy zijn als Engelen Godts in den hemel.

31 Ende wat aengaet de opstandinge der dooden, en hebt gy niet gelesen 't gene van Godt tot ulieden gesproken is, die daer segt,

32 Ick ben de Godt Abrahams, ende de Godt Isaacs, ende de Godt Jacobs? Godt en is niet een Godt der doode, maer der levende.

33 Ende de scharen [dit] hoorende, wierden verslagen over sijne leere.

34 Ende de Phariseen gehoort hebbende dat hy den Sadduceen den mont gestopt hadde, zijn te samen by een vergadert.

35 Ende één uyt haer, [zijnde] een Wetgeleerde, heeft gevraegt, hem versoeckende, ende seggende,

36 Meester, welck is het groot gebodt in de wet?

37 Ende Jesus seyde tot hem, gy sult lief hebben den Heere uwen Godt met geheel uw herte, ende met geheel uwe ziele, ende met geheel uw verstant.

38 Dit is het eerste, ende het groot gebodt.

39 Ende het tweede desen gelijck, [is:] Gy sult uwen naesten lief hebben als uselven.

40 Aen dese twee geboden hangt de gantsche wet ende de Propheten.

41 Als nu de Phariseen t'samenvergadert waren, vraegde haer Jesus,

42 Ende seyde, Wat dunckt u van den Christus, wiens sone is hy? Sy seyden tot hem, Davids [sone].

43 Hy seyde tot haer, Hoe noemt hem dan David in den Geest [sijnen] Heere, seggende,

44 De Heere heeft gesegt tot mijnen Heere, Sit aen mijne rechter[hant], tot dat ick uwe vyanden sal gesett hebben tot een voethanck uwer voeten?

45 Indien hem dan David noemt [sijnen] Heere, hoe is hy sijn sone?

46 Ende niemant en konde hem een woort antwoorden: noch niemant en durfde hem van dien dage aen [yet] meer vragen.

Het 23. Capittel.

DOE sprack Jesus tot de scharen ende tot sijne discipelen,

2 Seggende, De Schriftgeleerde, ende de Phariseen zijn geseten op den stoel Mosis:

3 Daerom al wat sy u seggen dat gy houden sult, houdt [dat] ende doet [het], maer en doet niet nae hare wercken: want sy seggen 't, ende en doen 't niet.

4 Want sy binden lasten die swaer zijn ende qualick om te dragen, ende leggense op de schouderen der menschen: maer sy en willen die met haren vinger niet verroeren.

5 Ende alle hare wercken doen sy om van de menschen gesien te worden. Want sy maken hare gedenckcedels breet, ende maken de zoomen van hare kleederen groot.

6 Ende sy beminnen de vooraensittinge in de maeltijden, ende de voorgestoelten in de Synagogen.

7 Oock de begroetingen op de merckten, ende van de menschen genaemt te worden, Rabbi, Rabbi.

8 Doch gy en sult niet Rabbi genaemt worden, want één is uw Meester, [namelick] Christus: ende gy zijt alle broeders.

9 Ende en sult niemant uwen Vader noemen op der aerden: want één is uw' Vader, [namelick] die in de hemelen is.

10 Nogh gy en sult niet Meesters genoemt worden: want één is uw' Meester, [namelick] Christus:

11 Maer de meeste van u sal uw' dienaer zijn.

12 Ende wie hemselven verhoogen sal, [die] sal vernedert worden: ende wie hemselven sal vernederen, [die] sal verhoogt worden.

13 Maer wee u gy Schriftgeleerde ende Phariseen, gy geveynsde: Want gy sluyt het Koninckrijck der hemelen voor de menschen, overmits gy [daer] niet in en gaet, noch de gene die ingaen souden, niet en laet ingaen.

14 Wee u gy Schriftgeleerde ende Phariseen, gy geveynsde: Want gy eet de huysen der weduwen op, ende [dat] onder den schijn van lange te bidden. Daerom sult gy te swaerder oordeel ontfangen.

15 Wee u gy Schriftgeleerde ende Phariseen, gy geveynsde: Want gy omreyst zee ende lant om één Jodengenoot te maken: ende als hy het geworden is, so maeckt gy hem een kint der hellen, tweemael meer dan gy [zijt].

16 Wee u gy blinde leydslieden, die segget, Soo wie gesworen sal hebben by den Tempel, dat en is niet: maer so wie gesworen sal hebben by het gout des Tempels, die is schuldigh.

17 Gy dwase ende blinde: want welck is meerder, het gout, ofte de Tempel die het gout heyligt?

18 Ende so wie gesworen sal hebben by den altaer, dat en is niet: maer so wie gesworen sal hebben by de gave, die daer op is, die is schuldigh.

19 Gy dwase ende blinde: want wat is meerder, de gave, of de altaer die de gave heyligt?

20 Daerom wie sweert by den altaer, die sweert by denselven, ende by al wat daer op is.

21 Ende wie sweert by den Tempel, die sweert by denselven, ende by dien die daer in woont.

22 Ende wie sweert by den hemel, die sweert by den throon Godts, ende by dien die daer op sitt.

23 Wee u gy Schriftgeleerde ende Phariseen, gy geveynsde: want gy vertient de munte, ende de dille, ende het komijn, ende gy laet nae het swaerste der wet, [namelick] het oordeel, ende de barmhertigheyt, ende het geloove. Dese dingen moest men doen, ende de andere niet nalaten.

24 Gy blinde leydslieden, die gy de mugge uytsijget, ende den kemel doorswelget.

25 Wee u gy Schriftgeleerde ende Phariseen, gy geveynsde: want gy reynigt het buytenste des drinckbekers ende des schotels, maer van binnen zijnse vol van roof ende onmatigheyt.

26 Gy blinde Phariseer, reynigt eerst dat binnen in den drinckbeker ende de schotel is, op dat oock het buytenste derselve reyn worde.

27 Wee u gy Schriftgeleerde ende Phariseen, gy geveynsde: want gy zijt de witgeplaesterde graven gelijck, die van buyten wel schoon schijnen, maer van binnen zijnse vol dootsbeenderen ende aller onreynigheyt.

28 Alsoo oock schijnt gy wel den menschen van buyten rechtveerdigh, maer van binnen zijt gy vol geveynstheyt ende ongerechtigheyt.

29 Wee u gy Schriftgeleerde ende Phariseen, gy geveynsde: want gy bouwt de graven der Propheten op, ende verciert de grafteeckenen der rechtveerdige.

30 Ende segget, Indien wy ten tijden onser vaderen hadden geweest, wy en souden met haer geen gemeynschap

gehadt hebben aen het bloet der Pro-
pheten.
31 Aldus getuygt gy [tegen] uselven,
dat gy kinderen zijt der gene die de
Propheten gedoodt hebben.
32 Gy [dan] oock vervult de mate
uwer vaderen.
33 Gy slangen, gy adderen gebroed-
sels, hoe soudt gy de helsche verdoeme-
nisse ontvlieden?
34 Daerom siet ick sende tot u Pro-
pheten, ende Wijse, ende Schriftgeleer-
de: ende uyt denselven sult gy [sommige]
dooden ende kruycigen, ende [sommige]
uyt denselven sult gy geesselen in uwe
Synagogen, ende sultse vervolgen van
stadt tot stadt:
35 Op dat op u kome alle het recht-
veerdige bloet, dat vergoten is op der
aerden, van het bloet des rechtveerdigen
Abels af tot op het bloet Zacharie des
soons Barachie, welcken gy gedoodt hebt
tusschen den Tempel ende den altaer.
36 Voorwaer segge ick u, Alle dese
dingen sullen komen over dit geslachte.
37 Jerusalem, Jerusalem, gy die de
Propheten doodet, ende steenigt die tot
u gesonden zijn: Hoe menigmael hebbe
ick uwe kinderen willen byeenvergade-
ren, gelijckerwijs een henne hare kiecke-
nen byeenvergadert onder de vleugelen,
ende gylieden en hebt niet gewilt.
38 Siet uw huys wort u woest gelaten.
39 Want ick segge u, Gy en sult my
van nu aen niet sien, tot dat gy seggen
sult, Gesegent [is] hy die komt in den
name des Heeren.

HET 24. CAPITTEL.

ENDE Jesus gingh uyt ende vertrock
van den Tempel, ende sijne discipe-
len quamen by hem, om hem de gebou-
wen des Tempels te toonen.
2 Ende Jesus seyde tot haer, En siet
gy niet alle dese dingen? Voorwaer segge
ick, Hier en sal niet [een] steen op [den
anderen] steen gelaten worden, die niet
afgebroken en sal worden.
3 Ende als hy op den olijfbergh ge-
seten was, gingen de discipelen tot hem
alleen, seggende, Segt ons, wanneer sul-
len dese dingen zijn? ende welck [sal]
het teecken [zijn] van uwe toekomste,
ende van de voleyndinge der werelt?
4 Ende Jesus antwoordende seyde tot
haer, Siet toe, dat u niemant en ver-
leyde.
5 Want vele sullen komen onder mij-
nen name, seggende, Ick ben de Chris-
tus, ende sy sullen vele verleyden.
6 Ende gy sult hooren van oorlogen,
ende geruchten van oorlogen: Siet toe,
en wort niet verschrickt: want alle [die]
dingen moeten geschieden, maer nogh
en is het eynde niet.
7 Want [het een] volck sal tegen [het-
ander] volck opstaen, ende [het een] Ko-
ninckrijck tegen [het ander] Koninck-
rijck: ende daer sullen zijn hongers-
nooden, ende pestilentien, ende aerdbee-
vingen in verscheyden plaetsen.
8 Doch alle die dingen [zijn maer] een
beginsel der smerten.
9 Alsdan sullen sy u overleveren in
verdruckinge, ende sullen u dooden: en-
de gy sult gehaet worden van alle volc-
keren, om mijns naems wille.
10 Ende dan sullender vele ge-ergert
worden, ende sullen malkanderen over-
leveren, ende malkanderen haten.
11 Ende vele valsche Propheten sul-
len opstaen, ende sullender vele verley-
den.
12 Ende om dat de ongerechtigheyt
vermenigvuldigt sal worden, so sal de
liefde van velen verkouden.
13 Maer wie volherden sal tot den
eynde, die sal saligh worden.
14 Ende dit Euangelium des Koninck-
rijcks sal in de geheele werelt gepre-
dickt worden tot een getuygenisse allen
volckeren: ende dan sal het eynde ko-
men.
15 Wanner gy dan sult sien den grou-
wel der verwoestinge, waer van gespro-
ken is door Daniel den Propheet, staende
in de heylige plaetse, (die [het] leest die
mercke daer op,)
16 Dat alsdan die in Judea zijn, vlie-
den op de bergen.
17 Die op het dack is, en kome niet af,
om yet uyt sijn huys wech te nemen.
18 Ende die op den acker is, en keere
niet weder te rugge, om sijne kleederen
wech te nemen.
19 Maer wee den bevruchten ende den
soogenden [vrouwen] in die dagen.
20 Doch bidt dat uwe vlucht niet en
geschiede des winters, noch op eenen
Sabbath.
21 Want alsdan sal groote verdruckin-
ge wesen, hoedanige niet en is geweest
van het begin der werelt tot nu toe, noch
oock niet zijn en sal.
22 Ende so die dagen niet verkort en
wierden, geen vleesch en soude behouden
worden: maer om der uytverkorenen
wille sullen die dagen verkort worden.
23 Alsdan, so yemant tot ulieden sal
seggen, Siet hier is de Christus, ofte
daer, en gelooft het niet.
24 Want daer sullen valsche Christi,
ende valsche Propheten opstaen, ende
sullen groote teeckenen ende wonderhe-
den doen: also dat sy (indien het moge-
lick ware) oock de uytverkorene souden
verleyden.

25 Siet ick hebbe [het] u voorsegt.
26 So sy dan tot u sullen seggen, Siet
hy is in de woestijne, en gaet niet uyt:
Siet [hy is] in de binnenkameren, en ge-
looft het niet.
27 Want gelijck de blicksem uytgaet
van het oosten, ende schijnt tot het
westen, alsoo sal oock de toekomste des
Soons des menschen wesen.
28 Want al waer het doode lichaem
sal zijn, daer sullen de arenden vergadert
worden.
29 Ende terstont na de verdruckinge
dier dagen, sal de sonne verduystert wor-
den, ende de mane en sal haer schijnsel
niet geven, ende de sterren sullen van
den hemel vallen, ende de krachten der
hemelen sullen beweegt worden.
30 Ende alsdan sal in den hemel ver-
schijnen het teecken des Soons des men-
schen: ende dan sullen alle de geslach-
ten der aerde weenen, ende sullen den
Sone des menschen sien komende op de
wolcken des hemels, met groote kracht
ende heerlickheyt.
31 Ende hy sal sijne Engelen uytsen-
den met een basuyne van groot geluyt:
ende sy sullen sijne uytverkorene byeen-
vergaderen uyt de vier winden, van het
[een] uyterste der hemelen tot het [an-
der] uyterste derselve.
32 Ende leert van den vijgeboom dese
gelijckenisse: Wanneer sijn tack nu teer
wort, ende de bladeren uytspruyten, so
weet gy dat de somer naeby is.
33 Alsoo oock gylieden, wanneer gy
alle dese dingen sult sien, so weet dat
[het] naeby is voor de deure.
34 Voorwaer ick segge u, Dit geslachte
en sal geensins voorbygaen, tot dat alle
dese dingen sullen geschiet zijn.
35 De hemel ende de aerde sullen
voorbygaen: maer mijne woorden en
sullen geensins voorbygaen.
36 Doch van dien dagh ende ure en
weet niemant, oock niet de Engelen der
hemelen, dan mijn Vader alleen.
37 Ende gelijck de dagen Noë [wa-
ren], alsoo sal oock zijn de toekomste
van den Soon des menschen.
38 Want gelijck sy waren in de dagen
voor de sundvloet, etende ende drinc-
kende, trouwende ende ten houwelicke
uytgevende, tot den dagh toe, in welcken
Noë in de Arke gingh:
39 Ende en bekenden 't niet tot dat de
sundvloet quam, ende haer alle wech-
nam: alsoo sal oock zijn de toekomste
des Soons des menschen.
40 Alsdan sullender twee op den acker
zijn: de een sal aengenomen, ende de
ander sal verlaten worden.
41 Daer sullen twee [vrouwen] malen
in den meulen: de eene sal aengenomen,
ende de andere sal verlaten worden.
42 Waeckt dan, want gy en weet niet
in welcke ure uwe Heere komen sal.
43 Maer weet dit, dat so de heere des
huys geweten hadde in welcke nacht-
wake de dief komen soude, hy soude ge-
waeckt hebben, ende en soude sijn huys
niet hebben laten doorgraven.
44 Daerom zijt oock gy bereydt: want
in welcke ure gy 't niet en meijnt, sal de
Sone des menschen komen.
45 Wie is dan de getrouwe ende voor-
sichtige dienstknecht, den welcken sijn
Heere over sijne dienstboden gestelt heeft,
om henlieden [haer] voedsel te geven
ter rechter tijt?
46 Saligh is die dienstknecht, welc-
ken sijn Heere komende sal vinden alsoo
doende.
47 Voorwaer ick segge u, dat hy hem
sal setten over alle sijne goederen.
48 Maer so die quade dienstknecht in
sijn herte soude seggen, Mijn Heere ver-
toeft te komen:
49 Ende soude beginnen [sijne] me-
dedienstknechten te slaen, ende te eten
ende te drincken met de dronckaerts:
50 So sal de Heere deses dienstknechts
komen ten dage, in welcken hy [hem]
niet en verwacht, ende ter ure die hy niet
en weet.
51 Ende sal hem afscheyden, ende sijn
deel setten met de geveynsde. Daer sal
weeninge zijn, ende knerssinge der tan-
den.

HET 25. CAPITTEL.

ALSDAN sal het Koninckrijck der he-
melen gelijck zijn tien maegden,
welcke hare lampen namen ende gingen
uyt den bruydegom te gemoet.
2 Ende vijf van haer waren wijse, en-
de de vijf waren dwase.
3 Die dwaes [waren], hare lampen
nemende, en namen geen olie met haer.
4 Maer de wijse namen olie in hare
vaten met hare lampen.
5 Als nu de bruydegom vertoefde,
wierden sy alle sluymerigh, ende vielen
in slaep.
6 Ende te middernacht geschiedde een
geroep, Siet de bruydegom komt, gaet
uyt hem te gemoet.
7 Doe stonden alle die maegden op,
ende bereydden hare lampen.
8 Ende de dwase seyden tot de wyse,
Geeft ons van uwe olie: want onse lam-
pen gaen uyt.
9 Doch de wijse antwoordden, seggen-
de, [Geensins,] op dat 'er misschien
voor ons ende voor u niet genoegh en

zij: maer gaet liever tot de verkoopers, ende koopt voor uselven.

10 Als sy nu henen gingen om te koopen, quam de bruydegom: ende die gereet [waren] gingen met hem in tot de bruyloft, ende de deure wiert gesloten.

11 Daer na quamen oock de andere maegden, seggende, Heere, heere, doet ons open.

12 Ende hy antwoordende seyde, Voorwaer segge ick u, Ick en kenne u niet.

13 So waeckt dan: want gy en weet den dagh niet, noch de ure, in dewelcke de Sone des menschen komen sal.

14 Want [het is] gelijck een mensche die buyten 's lants reysende sijne dienstknechten riep, ende gaf haer sijne goederen over.

15 Ende den eenen gaf hy vijf talenten, ende den anderen twee, ende den derden één, een yegelick nae sijn vermogen, ende verreysde terstont.

16 Die nu de vijf talenten ontfangen hadde, gingh henen ende handelde daer mede, ende won andere vijf talenten.

17 Desgelijcks oock die de twee [ontfangen hadde], die won oock andere twee.

18 Maer die het een ontfangen hadde, gingh henen ende groef in de aerde, ende verbergde het gelt sijns heeren.

19 Ende na eenen langen tijt quam de heere van deselve dienstknechten, ende hieldt rekeninge met haer.

20 Ende die de vijf talenten ontfangen hadde, quam ende bracht tot hem andere vijf talenten, seggende, Heere, vijf talenten hebt gy my gegeven: siet, andere vijf talenten hebbe ick boven deselve gewonnen.

21 Ende sijn heere seyde tot hem, Wel, gy goede ende getrouwe dienstknecht, over weynige zijt gy getrouw geweest, over vele sal ick u setten: gaet in in de vreugde uwes heeren.

22 Ende die de twee talenten ontfangen hadde, quam oock tot hem ende seyde, Heere, twee talenten hebt gy my gegeven: siet, twee andere talenten hebbe ick boven deselve gewonnen.

23 Sijn heere seyde tot hem, Wel, gy goede ende getrouwe dienstknecht, over weynige zijt gy getrouw geweest, over vele sal ick u setten: gaet in in de vreugde uwes heeren.

24 Maer die het een talent ontfangen hadde, quam oock ende seyde, Heere, ick kende u dat gy een hart mensche zijt, maeyende daer gy niet gezaeyt en hebt, ende vergaderende van daer, [waer] gy niet gestroyt en hebt.

25 Ende bevreest zijnde ben ick henen gegaen, ende hebbe uw talent verborgen in de aerde: siet, gy hebt het uwe.

26 Maer sijn heere antwoordende seyde tot hem, Gy boose ende luye dienstknecht, gy wist dat ick maeye daer ick niet gezaeyt en hebbe, ende van daer vergadere, [waer] ick niet gestroyt en hebbe.

27 So moest gy dan mijn gelt den wisselaren gedaen hebben: ende ick komende soude het mijne wedergenomen hebben met woecker.

28 Neemt dan van hem het talent wech, ende geeft het den genen, die de tien talenten heeft.

29 Want een yegelick die heeft, [dien] sal gegeven worden, ende hy sal overvloedigh hebben: maer van den genen die niet en heeft, van dien sal genomen worden oock dat hy heeft.

30 Ende den onnutten dienstknecht werpt uyt in de buytenste duysternisse: daer sal weeninge zijn ende knersinge der tanden.

31 Ende wanneer de Sone des menschen komen sal in sijne heerlickheyt, ende alle de heylige Engelen met hem: dan sal hy sitten op den throon sijner heerlickheyt.

32 Ende voor hem sullen alle de volckeren vergadert worden: ende hy salse van malkanderen scheyden, gelijck de herder de schapen van de bocken scheydet.

33 Ende hy sal de schapen tot sijner rechter[hant] setten, maer de bocken tot [sijner] slincker[hant].

34 Alsdan sal de Koningh seggen tot de gene die tot sijner rechter[hant zijn], Komt gy gesegende mijns Vaders, beerft dat Koninckrijck, 't welck u bereydt is van de grontlegginge der werelt.

35 Want ick ben hongerigh geweest: ende gy hebt my te eten gegeven: Ick ben dorstigh geweest, ende gy hebt my te drincken gegeven: Ick was een vreemdelingh, ende gy hebt my geherbergt.

36 [Ick was] naeckt, ende gy hebt my gekleedt: Ick ben kranck geweest, ende gy hebt my besocht: Ick was in de gevanckenisse, ende gy zijt tot my gekomen.

37 Dan sullen de rechtveerdige hem antwoorden, seggende, Heere, wanneer hebben wy u hongerigh gesien, ende gespijsigt? ofte dorstigh, ende te drincken gegeven?

38 Ende wanneer hebben wy u een vreemdelingh gesien, ende geherbergt? ofte naeckt, ende gekleedet?

39 Ende wanneer hebben wy u kranck gesien, ofte in de gevanckenisse, ende zijn tot u gekomen?

40 Ende de Koningh sal antwoorden

ende tot haer seggen, Voorwaer segge ick u, Voor soo veel gy [dit] één van dese mijne minste broeders gedaen hebt, so hebt gy [dat] my gedaen.

41 Dan sal hy seggen oock tot de gene die ter slincker[hant zijn], Gaet wech van my gy vervloeckte in het eeuwige vyer, 't welck den duyvel ende sijne engelen bereydt is.

42 Want ick ben hongerigh geweest, ende gy en hebt my niet te eten gegeven: Ick ben dorstigh geweest, ende gy en hebt my niet te drincken gegeven.

43 Ick was een vreemdelingh, ende gy en hebt my niet geherbergt: Naeckt, ende gy en hebt my niet gekleedt: Kranck, ende in de gevanckenisse, ende gy en hebt my niet besocht.

44 Dan sullen oock dese hem antwoorden, seggende, Heere, wanneer hebben wy u hongerigh gesien, of dorstigh, of een vreemdelingh, of naeckt, of kranck, ofte in de gevanckenisse, ende en hebben u niet gedient?

45 Dan sal hy haer antwoorden ende seggen, Voorwaer segge ick u: Voor soo veel gy [dit] één van dese minste niet gedaen en hebt, so en hebt gy het my oock niet gedaen.

46 Ende dese sullen gaen in de eeuwige pijne: maer de rechtveerdige in dat eeuwige leven.

HET 26. CAPITTEL.

ENDE het is geschiet, als Jesus alle dese woorden ge-eyndigt hadde, dat hy tot sijne discipelen seyde,

2 Gy weet dat na twee dagen het Pascha is, ende de Sone des menschen sal overgelevert worden om gekruycigt te worden.

3 Doe vergaderden de Overpriesters, ende de Schriftgeleerde, ende de Ouderlingen des volcks, in de sale des Hoogenpriesters, die genaemt was Cajaphas.

4 Ende beraetslaegden t'samen, dat sy Jesum met listigheyt vangen ende dooden souden.

5 Doch sy seyden: Niet in het feest, op dat 'er geen oproer en worde onder het volck.

6 Als nu Jesus te Bethanien was, ten huyse Simonis des melaetschen:

7 Quam tot hem een vrouwe hebbende een alabaster-flessche met seer kostelicke salve, ende gootse uyt op sijn hooft, daer hy aen [tafel] sat.

8 Ende sijne discipelen [dat] siende, namen 't seer qualick, seggende, Waer toe dit verlies?

9 Want dese salve hadde konnen diere verkocht, ende [de penningen] den armen gegeven worden.

10 Maer Jesus [sulcks] verstaende seyde tot haer, Waerom doet gy dese vrouwe moeyte aen? Want sy heeft een goet werck aen my gewrocht.

11 Want de arme hebt gy altijt met u: maer my en hebt gy niet altijt.

12 Want als sy dese salve op mijn lichaem gegoten heeft, so heeft sy het gedaen tot [een voorbereydinge van] mijne begravenisse.

13 Voorwaer segge ick u, Al waer dit Euangelium gepredickt sal worden in de geheele werelt, [daer] sal oock tot harer gedachtenisse gesproken worden van 't gene sy gedaen heeft.

14 Doe gingh één van de twaelve, genaemt Judas Iscariot, tot de Overpriesters,

15 Ende seyde, Wat wilt gy my geven, ende ick sal hem u overleveren? Ende sy hebben hem toegelegt dertigh silvere [penningen].

16 Ende van doen af socht hy gelegenheyt, op dat hy hem overleveren mochte.

17 Ende op den eersten [dagh] der ongehevelde [brooden], quamen de discipelen tot Jesum, seggende tot hem, Waer wilt gy dat wy u bereyden het Pascha te eten?

18 Ende hy seyde, Gaet henen in de stadt tot sulck eenen, ende segget hem, De Meester segt, Mijn tijt is naeby, ick sal by u het Pascha houden met mijne discipelen.

19 Ende de discipelen deden gelijck Jesus haer bevolen hadde, ende bereydden het Pascha.

20 Ende als het avont geworden was, sat hy aen met de twaelve.

21 Ende doe sy aten seyde hy, Voorwaer ick segge u, dat één van u my sal verraden.

22 Ende sy seer bedroeft geworden zijnde, begon een yegelick van haer tot hem te seggen, Ben ick 't Heere?

23 Ende hy antwoordende seyde, Die de hant met my in de schotel indoopt, die sal my verraden.

24 De Sone des menschen gaet wel henen, gelijck van hem geschreven is, maer wee dien mensche, door welcken de Sone des menschen verraden wort, het ware hem goet, so die mensche niet geboren en hadde geweest.

25 Ende Judas, die hem verriedt, antwoordde ende seyde, Ben ick 't Rabbi? Hy seyde tot hem, Gy hebt het gesegt.

26 Ende als sy aten, nam Jesus het broot, ende gesegent hebbende brack hy het, ende gaf het den discipelen, en-

de seyde, Nemet, etet, dat is mijn lichaem.

27 Ende hy nam den drinckbeker, ende gedanckt hebbende gaf haer [dien], seggende, Drinckt alle daer uyt.

28 Want dat is mijn bloet, het [bloet] des Nieuwen Testaments, 't welck voor vele vergoten wort, tot vergevinge der sonden.

29 Ende ick segge u, dat ick van nu aen niet en sal drincken van dese vrucht des wijnstocks, tot op dien dagh, wanneer ick met u deselve nieuw sal drincken in 't Koninckrijck mijns Vaders.

30 Ende als sy den lofsangh gesongen hadden, gingen sy uyt nae den olijfbergh.

31 Doe seyde Jesus tot haer, Gy sult alle aen my ge-ergert worden in desen nacht: Want daer is geschreven, Ick sal den Herder slaen, ende de schapen der kudde sullen verstroyt worden.

32 Maer na dat ick sal opgestaen zijn, sal ick u voorgaen nae Galileen.

33 Doch Petrus antwoordende seyde tot hem, Al wierden sy oock alle aen u ge-ergert, ick en sal nimmermeer ge-ergert worden.

34 Jesus seyde tot hem, Voorwaer ick segge u, dat gy in desen selven nacht, eer de haen gekraeyt sal hebben, my driemael sult verloochenen.

35 Petrus seyde tot hem, Al moeste ick oock met u sterven, so en sal ick u geensins verloochenen. Desgelijcks seyden oock alle de discipelen.

36 Doe gingh Jesus met haer in een plaetse genaemt Gethsemane, ende seyde tot de discipelen, Sitt hier neder tot dat ick henen gae, ende aldaer sal gebeden hebben.

37 Ende met hem nemende Petrum, ende de twee sonen Zebedei, begon hy droevigh ende seer beangst te worden.

38 Doe seyde hy tot haer, Mijne ziele is geheel bedroeft tot der doot toe; blijft hier ende waeckt met my.

39 Ende een weynigh voortgegaen zijnde, viel hy op sijn aengesicht, biddende ende seggende, Mijn Vader, indien 't mogelick is, laet dese drinckbeker van my voorbygaen: Doch niet gelijck ick wil, maer gelijck gy [wilt].

40 Ende hy quam tot de discipelen, ende vondtse slapende, ende seyde tot Petrum, En kont gy dan niet één ure met my waken?

41 Waeckt ende bidt, op dat gy niet in versoeckinge en komt: De geest is wel gewilligh, maer het vleesch is swack.

42 Wederom ten tweeden mael henen gaende badt hy, seggende, Mijn Vader, indien dese drinckbeker van my niet voorby en kan gaen, ten zy dat ick hem drincke, uwe wille geschiede.

43 Ende komende [by haer] vondt hyse wederom slapende: want hare oogen waren beswaert,

44 Ende haer latende gingh hy wederom henen, ende badt ten derden mael, seggende de selve woorden.

45 Doe quam hy tot sijne discipelen, ende seyde tot haer, Slaept [nu] voort, ende rustet: Siet de ure is naeby gekomen, ende de Sone des menschen wort overgelevert in de handen der sondaren.

46 Staet op, laet ons gaen: Siet, hy is naeby die my verraedt.

47 Ende als hy nogh sprack, siet, Judas één van de twaelve quam, ende met hem een groote schare, met sweerden ende stocken, [gesonden] van de Overpriesteren ende Ouderlingen des volcks.

48 Ende die hem verriedt, hadde haer een teecken gegeven, seggende, Dien ick sal kussen, de selve is 't, grijpt hem.

49 Ende terstont komende tot Jesum, seyde hy, Weest gegroet Rabbi: ende hy kuste hem.

50 Maer Jesus seyde tot hem, Vrient, waer toe zijt gy hier? Doe quamen sy toe, ende sloegen de handen aen Jesum, ende grepen hem.

51 Ende siet, één van de gene die met Jesu waren, de hant uytstekende trock sijn sweert uyt; ende slaende den dienstknecht des Hoogenpriesters, hieuw sijne oore af.

52 Doe seyde Jesus tot hem, Keert uw sweert weder in sijne plaetse: want alle die het sweert nemen, sullen door het sweert vergaen.

53 Of meynt gy dat ick mijnen Vader nu niet en kan bidden, ende hy sal my meer als twaelf legioenen Engelen bysetten?

54 Hoe souden dan de Schriften vervult worden, [die seggen] dat het alsoo geschieden moet?

55 Ter selver ure sprack Jesus tot de scharen, Gy zijt uytgegaen als tegen eenen moordenaer, met sweerden ende stocken, om my te vangen: dagelicks sat ick by u, leerende in den Tempel, ende gy en hebt my niet gegrepen.

56 Doch dit alles is geschiet, op dat de Schriften der Propheten souden vervult worden. Doe vluchteden alle de discipelen, hem verlatende.

57 Die nu Jesum gevangen hadden, leydden [hem] henen tot Cajapham den Hoogenpriester, alwaer de Schriftgeleerde ende Ouderlingen vergadert waren.

58 Ende Petrus volgde hem van verre tot aen de sale des Hoogenpriesters, en-

de binnen gegaen zijnde sat hy by de dienaren, om het eynde te sien.

59 Ende de Overpriesters, ende de Oudeflingen ende de geheele Groote Raet sochten valsche getuygenisse tegen Jesum, op dat sy hem dooden mochten, ende en vonden niet.

60 Ende hoewel daer vele valsche getuygen toegekomen waren, so en vonden sy [doch] niet.

61 Maer ten laetsten quamen twee valsche getuygen, ende seyden, Dese heeft gesegt, Ick kan den Tempel Godts afbreken, ende in drie dagen denselven opbouwen.

62 Ende de Hoogepriester opstaende seyde tot hem, En antwoordt gy niets? Wat getuygen dese tegen u?

63 Doch Jesus sweegh stille, ende de Hoogepriester antwoordende seyde tot hem, Ick besweere u by den levendigen Godt, dat gy ons segt, of gy zijt de Christus, de Sone Godts.

64 Jesus seyde tot hem, Gy hebt het gesegt. Doch ick segge ulieden, Van nu aen sult gy sien den Sone des menschen sittende ter rechter[hant] der kracht [Godts], ende komende op de wolcken des hemels.

65 Doe verscheurde de Hoogepriester sijne kleederen, seggende, Hy heeft [Godt] gelastert, wat hebben wy nogh getuygen van noode? Siet, nu hebt gy sijne [Godts]lasteringe gehoort:

66 Wat dunckt ulieden? Ende sy antwoordende seyden, Hy is des doots schuldigh.

67 Doe spogen sy in sijn aengesichte, ende sloegen hem met vuysten.

68 Ende andere gaven hem kinnebackslagen, seggende, Propheteert ons Christe, wie is 't die u geslagen heeft?

69 Ende Petrus sat buyten in de sale, ende één dienstmaegt quam tot hem, seggende, gy waert oock met Jesu den Galileer.

70 Maer hy loochende het vóor allen, seggende, Ick en weet' niet wat gy segt.

71 Ende als hy nae de voorpoorte uytgingh, sagh hem een andere [dienstmaegt], ende seyde tot de gene die aldaer [waren], Dese was oock met Jesu den Nazarener.

72 Ende hy loochende het wederom met eenen eedt, [seggende,] Ick en kenne den mensche niet.

73 Ende een weynigh daer na, dieder stonden bykomende seyden tot Petrum, Waerlick gy zijt oock van die, want oock uwe sprake maeckt u openbaer.

74 Doe begon hy [sich] te vervloecken, ende te sweeren, Ick en kenne den mensche niet.

75 Ende terstont kraeyde de haen: ende Petrus wiert indachtigh des woorts Jesu, die tot hem gesegt hadde, Eer de haen gekraeyt sal hebben, sult gy my driemael verloochenen. Ende nae buyten gaende weende hy bitterlick.

HET 27. CAPITTEL.

ALS het nu morgenstont geworden was, hebben alle de Overpriesters ende de Ouderlingen des volcks t'samen raet genomen tegen Jesum, dat sy hem dooden souden.

2 Ende hem gebonden hebbende, leydden sy [hem] wech, ende gaven hem over aen Pontius Pilatus den Stadthouder.

3 Doe heeft Judas, die hem verraden hadde, siende dat hy veroordeelt was, berouw gehadt, ende heeft de dertigh silvere [penningen] den Overpriesteren ende den Ouderlingen wedergebracht:

4 Seggende, Ick hebbe gesondigt, verradende het onschuldigh bloet. Maer sy seyden, Wat gaet ons [dat] aen? Gy meugt toesien.

5 Ende als hy de silvere [penningen] in den Tempel geworpen hadde, vertrock hy, ende henen gaende verworgde [hemselven].

6 Ende de Overpriesters de silvere [penningen] nemende seyden, Het en is niet geoorloft deselve in de offerkiste te leggen, dewijle het een prijs des bloets is.

7 Ende t'samen raet genomen hebbende, kochten sy daer mede den acker des pottebackers, tot eene begraveni[sse] voor de vreemdelingen.

8 Daerom is' die acker genaemt de acker des bloets, tot op den huydigen dagh.

9 Doe is vervult geworden 't gene gesproken is door den Propheet Jeremiam, seggende, Ende sy hebben de dertigh silvere [penningen] genomen, de weerde des geweerdeerden van de kinderen Israëls, den welcken sy geweerdeert hebben.

10 Ende hebben deselve gegeven voor den acker des pottebackers, volgens 't gene my de Heere bevolen heeft.

11 Ende Jesus stont voor den Stadthouder: ende de Stadthouder vraegde hem, seggende, Zijt gy de Koningh der Joden? ende Jesus seyde hem, Gy segt het.

12 Ende als hy van de Overpriesters ende de Ouderlingen beschuldigt wiert, en antwoordde hy niets.

13 Doe seyde Pilatus tot hem, En hoort gy niet hoe vele [saken] sy tegen u getuygen?

14 Maer hy en antwoordde hem niet op een eenigh woort, also dat de Stadthouder hem seer verwonderde.

15 Ende op het feest was de Stadthouder gewoon den volcke éénen gevangenen los te laten, welcken sy wilden.

16 Ende sy hadden doen eenen welbekenden gevangenen, genaemt Barabbas.

17 Als sy dan vergadert waren, seyde Pilatus tot haer, Welcken wilt gy dat ick u sal loslaten, Barabbam, ofte Jesum die genaemt wort Christus?

18 Want hy wist, dat sy hem door nijdigheyt overgelevert hadden.

19 Ende als hy op den Rechterstoel sat, so heeft sijne huysvrouwe tot hem gesonden, seggende, Hebt [doch] niet te doen met dien rechtveerdigen: want ick hebbe heden veel geleden in den droom om sijnent wille.

20 Maer de Overpriesters ende de Ouderlingen hebben de scharen aengeraden, dat sy souden Barabbam begeeren, ende Jesum dooden.

21 Ende de Stadthouder antwoordende seyde tot haer, Welcken van dese twee wilt gy dat ick u sal loslaten? Ende sy seyden, Barabbam.

22 Pilatus seyde tot haer, Wat sal ick dan doen [met] Jesu, die genaemt wort Christus? Sy seyden alle tot hem, Laet hem gekruycigt worden.

23 Doch de Stadthouder seyde, Wat heeft hy dan quaets gedaen? Ende sy riepen te meer, seggende, Laet hem gekruycigt worden.

24 Als nu Pilatus sagh, dat hy niet en voorderde, maer veel meer [dat 'er] oproer wiert, nam hy water, ende wiesch de handen voor de schare, seggende, Ick ben onschuldigh van het bloet deses rechtveerdigen: Gylieden meugt toesien.

25 Ende alle het volck antwoordende seyde, Sijn bloet [kome] over ons, ende over onse kinderen.

26 Doe liet hy haer Barabbam los, maer Jesum gegeesselt hebbende gaf hy hem over om gekruycigt te worden.

27 Doe namen de krijgsknechten des Stadthouders Jesum met haer in het Rechthuys, ende vergaderden over hem de gantsche bende.

28 Ende als sy hem ontkleedt hadden, deden sy hem eenen purperen mantel om.

29 Ende een kroone van doornen gevlochten hebbende, setteden [die] op sijn hooft, ende eenen rietstock in sijne rechter[hant]: ende vallende op hare knien voor hem, bespotteden sy hem, seggende, Weest gegroet, gy Koningh der Joden.

30 Ende op hem gespogen hebbende, namen sy den rietstock ende sloegen op sijn hooft.

31 Ende doe sy hem bespottet hadden, deden sy hem den mantel af, ende deden hem sijne kleederen aen, ende leydden hem henen om te kruycigen.

32 Ende uytgaende vonden sy eenen man van Cyrenen, met name Simon: desen dwongen sy, dat hy sijn kruys droege.

33 Ende gekomen zijnde tot de plaetse genaemt Golgotha, welcke is gesegt Hoofscheelplaetse,

34 Gaven sy hem te drincken edick met galle gemengt: ende als hy [dien] gesmaeckt hadde, en wilde hy niet drincken.

35 Doe sy nu hem gekruycigt hadden, verdeelden sy sijne kleederen, het tot werpende: op dat vervult soude worden 't gene gesegt is door den Propheet, Sy hebben mijne kleederen onder haer verdeelt, ende hebben het lot over mijne kleedinge geworpen.

36 Ende sy nedersittende bewaerden hem aldaer.

37 Ende sy stelden boven sijn hooft sijne beschuldinge geschreven, DESE IS JESUS, DE KONINGH DER JODEN.

38 Doe wierden met hem twee moordenaers gekruycigt, één ter rechter, ende één ter slincker [zijde].

39 Ende die voorbygingen, lasterden hem, schuddende hare hoofden,

40 Ende seggende, Gy die den Tempel afbreeckt, ende in drie dagen opbouwt, verlost uselven. Indien gy de Sone Godts zijt, so komt af van het kruys.

41 Ende desgelijcks oock de Overpriesters met de Schriftgeleerde ende Ouderlingen ende Phariseen [hem] bespottende, seyden,

42 Andere heeft hy verlost, hy en kan hemselven niet verlossen. Indien hy de Koningh Israëls is, dat hy nu afkome van het kruys, ende wy sullen hem gelooven

43 Hy heeft op Godt betrouwt: dat hy hem nu verlosse, indien hy hem [wel] wil. Want hy heeft gesegt, Ick ben Godts Sone.

44 Ende het selve verweten hem oock de moordenaers, die met hem gekruycigt waren.

45 Ende van der sester ure aen, wiert 'er duysternisse over de geheele aerde tot de negende ure toe.

46 Ende ontrent de negende ure riep
Jesus met een groote stemme, seggende,
ELI, ELI, LAMA SABACHTHANI?
dat is, Mijn Godt, mijn Godt, waerom
hebt gy my verlaten?
47 Ende sommige van die daer ston-
den [sulcks] hoorende, seyden, Dese
roept Eliam.
48 Ende terstont één van haer [toe]-
loopende nam een spongie, ende [die]
met edick gevult hebbende, stackse op
eenen rietstock, ende gaf hem te drinc-
ken.
49 Doch de andere seyden, Houdt
op, laet ons sien of Elias komt, om hem
te verlossen.
50 Ende Jesus wederom met een
groote stemme roepende, gaf den geest.
51 Ende siet, het voorhangsel des
Tempels scheurde in tween, van boven
tot beneden: ende de aerde beefde, ende
de steenrotzen scheurden.
52 Ende de graven wierden geopent,
ende vele lichamen der heylige, die ont-
slapen waren, wierden opgeweckt.
53 Ende uyt de graven uytgegaen
zijnde na sijne opstandinge, quamen sy
in de heylige stadt, ende zijn velen ver-
schenen.
54 Ende de Hooftman over hondert,
ende die met hem Jesum bewaerden,
siende de aerdbeevinge, ende de dingen
die geschiet waren, wierden seer be-
vreest, seggende, Waerlick dese was
Godts Sone.
55 Ende aldaer waren vele vrouwen
van verre aenschouwende, die Jesum
gevolgt waren van Galilea, om hem te
dienen.
56 Onder dewelcke was Maria Mag-
dalena, ende Maria de moeder Jacobi
ende Jose, ende de moeder der sonen
Zebedei.
57 Ende als het avont geworden was,
quam een rijck man van Arimathea, met
name Joseph, die oock selve een disci-
pel Jesu was.
58 Dese quam tot Pilatum, ende be-
geerde het lichaem Jesu. Doe beval
Pilatus dat [hem] het lichaem gegeven
soude worden.
59 Ende Joseph het lichaem nemende,
wondt het selve in een suyver fijn lijn-
waet.
60 Ende leyde dat in sijn nieuw' graf,
't welk hy in een steenrotze uytgehou-
wen hadde: ende eenen grooten steen
[tegen] de deure des grafs gewentelt
hebbende gingh hy wech.
61 Ende aldaer was Maria Magda-
lena, ende de andere Maria, sittende
tegen over het graf.
62 Des anderen daegs nu, welcke is
na de Voorbereydinge, vergaderden de
Overpriesters ende de Phariseen tot Pi-
latum,
63 Seggende, Heere wy zijn indach-
tigh, dat dese verleyder nogh levende
gesegt heeft, Na drie dagen sal ick op-
staen.
64 Beveelt dan dat het graf versekert
worde tot den derden dagh toe, op dat
sijne discipelen misschien niet en ko-
men by nachte, ende stelen hem, ende
seggen tot den volcke, Hy is opgestaen
van den dooden: ende [soo] sal de
laetste dwalinge erger zijn als de eerste.
65 Ende Pilatus seyde tot henlieden,
Gy hebt eene wacht, gaet henen, ver-
sekert het gelijck gy 't verstaet.
66 Ende sy henen gaende versekerden
het graf met de wacht, den steen verse-
gelt hebbende.

HET 28. CAPITTEL.

ENDE late [na] den Sabbath, als het
begon te lichten tegen den eersten
[dagh] der weke, quam Maria Magda-
lena, ende de andere Maria, om het
graf te besien.
2 Ende siet, daer geschiedde een
groote aerdbeevinge; want een Engel
des Heeren, nederdalende uyt den he-
mel, quam toe, ende wentelde den steen
af van de deure, ende sat op denselven.
3 Ende sijne gedaente was gelijck een
blicksem, ende sijne kleedinge wit ge-
lijck sneeuw.
4 Ende uyt vreese van hem, zijn de
wachters seer verschrickt geworden, en-
de wierden als doode.
5 Maer de Engel antwoordende seyde
tot de vrouwen, En vreest gylieden niet:
want ick weet dat gy soeckt Jesum die
gekruycigt was.
6 Hy en is hier niet: want hy is op-
gestaen, gelijck hy gesegt heeft. Komt
herwaerts, siet de plaetse daer de Heere
gelegen heeft.
7 Ende gaet haestelick henen, ende
segget sijnen discipelen, dat hy opge-
staen is van den dooden: ende siet, hy
gaet u voor nae Galileen, daer sult gy
hem sien. Siet, ick hebbe 't ulieden
gesegt.
8 Ende haestelick uytgaende van het
graf met vreese ende groote blijtschap,
liepen sy henen om [,t selve] sijnen di-
scipelen te boodschappen.
9 Ende als sy henen gingen, om sij-
nen discipelen te boodschappen, Siet,
Jesus is haer ontmoett, seggende, Weest
gegroet: ende sy tot [hem] komende
grepen sijne voeten, ende aenbaden
hem.

10 Doe seyde Jesus tot haer, En vreest niet: gaet henen, boodschappet mijnen broederen, dat sy henen gaen nae Galileen, ende aldaer sullen sy my sien.

11 Ende als sy henen gingen, siet, eenige van de wacht quamen in de stadt, ende boodschapten den Overpriesters alle de dingen die geschiet waren.

12 Ende sy vergadert zijnde met de Ouderlingen, ende t'samen raet genomen hebbende, gaven sy den krijgsknechten veel gelts.

13 Ende seyden, Segget, Sijne discipelen zijn des nachts gekomen, ende hebben hem gestolen, als wy sliepen.

14 Ende indien sulcks komt gehoort te worden van den Stadthouder, wy sullen hem te vreden stellen, ende maken dat gy sonder sorge zijt.

15 Ende sy het gelt genomen hebbende, deden gelijck sy geleert waren. Ende dit woort is verbreydt geworden by de Joden tot op den huydigen dagh.

16 Ende de elf discipelen zijn henen gegaen nae Galileen, nae den bergh daer Jesus haer bescheyden hadde.

17 Ende als sy hem sagen, baden sy hem aen: doch sommige twijfelden.

18 Ende Jesus by haer komende sprack tot haer, seggende, My is gegeven alle macht in hemel ende op aerden.

19 Gaet dan henen, onderwijst alle de volckeren, deselve doopende in den name des Vaders, ende des Soons, ende des Heyligen Geests: leerende haer onderhouden alles wat ick u geboden hebbe.

20 Ende siet, ick ben met ulieden alle de dagen tot de voleyndinge der werelt. Amen.

HET HEYLIGH EUANGELIUM,

NAE [DE BESCHRIJVINGE]

MARCI.

Het Eerste Capittel.

HET begin des Euangeliums JESU CHRISTI, des Soons Godts.

2 Gelijck geschreven is in de Propheten, Siet, ick sende mijnen Engel voor uw aengesichte, die uwen wegh voor u henen bereyden sal.

3 De stemme des roependen in de woestijne, Bereydt den wegh des Heeren, maeckt sijne paden recht.

4 Joannes was doopende in de woestijne, ende predikende den Doop der bekeeringe tot vergevinge der sonden.

5 Ende alle het Joodsche lant gingh tot hem uyt, ende die van Jerusalem; ende wierden alle van hem gedoopt in de riviere de Jordaen, belijdende hare sonden.

6 Ende Joannes was gekleedt met kemelshayr, ende met eenen lederen gordel om sijne lenden: ende at sprinckhanen ende wilden honich.

7 Ende hy predickte, seggende, Na my komt die sterker is dan ick, wien ick niet weerdigh en ben nederbuckende den riem sijner schoenen te ontbinden.

8 Ick hebbe ulieden wel gedoopt met water: maer hy sal u doopen met den Heyligen Geest.

9 Ende het geschiedde in die selve dagen, dat Jesus quam van Nazareth [gelegen] in Galilea, ende wiert van Joanne gedoopt in de Jordaen.

10 Ende terstont als hy uyt het water opklom, sagh hy de hemelen opengaen, ende den Geest gelijck een duyve op hem nederdalen.

11 Ende daer geschiedde eene stemme uyt de hemelen, Gy zijt mijn geliefde Soon, in den welcken ick mijn welbehagen hebbe.

12 Ende terstont dreef hem de Geest uyt in de woestijne.

13 Ende hy was aldaer in de woestijne veertigh dagen, versocht van den satan; ende was by de wilde gedierten: ende de Engelen dienden hem.

14 Ende na dat Joannes overgelevert was, quam Jesus in Galileen, predikende het Euangelium des Koninckrijcks Godts:

15 Ende seggende, De tijt is vervult, ende het Koninckrijck Godts is naeby gekomen: Bekeert u, ende gelooft den Euangelio.

16 Ende wandelende by de Galileesche zee, sagh hy Simonem ende Andream sijnen broeder, werpende het net in de zee: (want sy waren visschers.)

17 Ende Jesus seyde tot haer, Volgt
my na, ende ick sal maken dat gy vis-
schers der menschen sult worden.
18 Ende sy terstont haré netten ver-
latende zijn hem gevolgt.
19 Ende van daer een weynigh voort-
gegaen zijnde, sagh hy Jacobum den
[sone] Zebedei, ende Joannem sijnen
broeder, ende deselve in 't schip hare
netten vermakende.
20 Ende terstont riep hyse: ende sy
latende haren vader Zebedeum in het
schip, met de huerlingen, zijn hem nage-
volgt.
21 Ende sy quamen binnen Caperna-
um: ende terstont op den Sabbathdagh
in de Synagoge gegaen zijnde, leerde
hy.
22 Ende sy versloegen haer over sij-
ne leere: want hy leerde haer als macht
hebbende, ende niet als de Schrijfsge-
leerde.
23 Ende daer was in hare Synagoge
een mensche met eenen onreynen geest,
ende hy riep uyt,
24 Seggende, Laet af, wat hebben wy
met u [te doen], gy Jesu Nazarener?
Zijt gy gekomen om ons te verderven?
Ick kenne u, wie gy zijt, [namelick]
de Heylige Godts.
25 Ende Jesus bestrafte hem, seg-
gende, Swijgt stil, ende gaet uyt van
hem.
26 Ende de onreyne geest hem scheu-
rende, ende roepende met een groote
stemme, gingh uyt van hem.
27 Ende sy wierden alle verbaest, so
dat sy onder malkanderen vraegden,
seggende, Wat is dit? Wat nieuwe leere
is dese, dat hy met macht oock den on-
reynen geesten gebiedt, ende sy hem
gehoorsaem zijn.
28 Ende sijn geruchte gingh terstont
uyt in 't geheel omliggende lant van
Galilea.
29 Ende van stonden aen uyt de Sy-
nagoge gegaen zijnde, quamen sy in
het huys Simonis ende Andreë met Ja-
cobo ende Joanne.
30 Ende Simons wijfs moeder lagh
met de koortse: ende terstont seyden sy
hem van haer.
31 Ende hy tot haer gaende vattede
hare hant, ende rechtedese op: ende
terstont verliet haer de koortse, ende sy
diende haerlieden.
32 Als het nu avont geworden was,
doe de sonne ondergingh, brachten sy
tot hem alle die qualick gestelt, ende van
den duyvel beseten waren.
33 Ende de geheele stadt was byeen-
vergadert ontrent de deure.
34 Ende hy genas 'er vele, die door
verscheyden sieckten qualick gestelt wa-
ren: ende wierp vele duyvelen uyt, en-
de en liet de duyvelen niet toe te spre-
ken, om dat sy hem kenden.
35 Ende 's morgens vroegh, als het
nogh diep in den nacht was, opgestaen
zijnde gingh hy uyt: ende gingh henen
in een woeste plaetse, ende badt aldaer.
36 Ende Simon, ende die met hem
[waren], zijn hem nagevolgt.
37 Ende sy hem gevonden hebbende,
seyden tot hem, Sy soecken u alle.
38 Ende hy seyde tot haer, Laet ons
in de byliggende vlecken gaen, op dat
ick oock daer predike: want daer toe
ben ick uytgegaen.
39 Ende hy predickte in hare Synago-
gen, door geheel Galileen, ende wierp
de duyvelen uyt.
40 Ende tot hem quam een melaet-
sche, biddende hem, ende vallende voor
hem op de knien, ende tot hem seggen-
de, Indien gy wilt, gy kont my reyni-
gen.
41 Ende Jesus met barmhertigheyt
innerlick beweegt zijnde streckte de hant
uyt, ende raeckte hem aen, ende seyde
tot hem, Ick wil, wort gereynigt.
42 Ende als hy [dit] gesegt hadde,
gingh de melaetscheyt terstont van hem,
ende hy wiert gereynigt.
43 Ende als hy hem strengelick ver-
boden hadde, dede hy hem terstont van
hem gaen.
44 Ende seyde tot hem, Siet, dat gy
niemant yet en segt: maer gaet henen
ende vertoont uselven den Priester, en-
de offert voor uwe reynigingе het gene
Moses geboden heeft, haer tot een ge-
tuygenisse.
45 Maer hy uytgegaen zijnde begon vele
dingen te verkondigen, ende dat woort
te verbreyden: also dat hy niet meer en
konde openbaerlick in de stadt komen,
maer was buyten in de woeste plaetsen,
ende sy quamen tot hem van alle kan-
ten.

HET 2. CAPITTEL.

ENDE na [sommige] dagen is hy we-
derom binnen Capernaum geko-
men: ende het wiert gehoort dat hy in
huys was.
2 Ende terstont vergaderden [daer]
vele, also dat oock selfs de [plaetsen]
ontrent de deure [haer] niet meer en
konden vaten: ende hy sprack het woort
tot haer.
3 Ende daer quamen [sommige] tot
hem, brengende eenen geraeckten, die
van vier gedragen wiert.
4 Ende niet konnende tot hem gena-

ken overmits de schare, ontdeckten sy het dack daer hy was: ende [dat] opgebroken hebbende, lieten sy het beddeken neder daer de geraeckte op lagh.

5 Ende Jesus haer geloove siende, seyde tot den geraeckten, Sone, uwe sonden zijn u vergeven.

6 Ende sommige van de Schriftgeleerde saten aldaer, ende overdachten in hare herten,

7 Wat spreeckt dese aldus [Godts]-lasteringen? Wie kan de sonden vergeven dan alleen Godt?

8 Ende Jesus terstont in sijnen Geest bekennende dat sy alsoo in haerselven overdachten, seyde tot haer, Wat overdenckt gy dese dingen in uwe herten?

9 Wat is lichtelicker, te seggen tot den geraeckten, De sonden zijn u vergeven: ofte te seggen, Staet op, ende neemt uw beddeken op, ende wandelt?

10 Doch op dat gy meugt weten, dat de Sone des menschen macht heeft om de sonden op der aerden te vergeven: (seyde hy tot den geraeckten,)

11 Ick segge u, Staet op ende neemt uw beddeken op, ende gaet henen nae uw huys.

12 Ende terstont stont hy op, ende het beddeken opgenomen hebbende, gingh hy uyt in aller tegenwoordigheyt: so dat sy haer alle ontsetteden, ende verheerlickten Godt, seggende, Wy en hebben noyt sulcks gesien.

13 Ende hy gingh wederom uyt nae de zee: ende de geheele schare quam tot hem, ende hy leerdese.

14 Ende voorbygaende sagh hy Levi den [sone] Alphei sitten in het tolhuys, ende seyde tot hem, Volgt my. Ende hy opstaende volgde hem.

15 Ende het geschiedde als hy aensat in desselven huys, dat oock vele tollenaren ende sondaren aensaten met Jesu ende sijne discipelen: want sy waren vele, ende waren hem gevolgt.

16 Ende de Schriftgeleerde ende de Phariseen, siende hem eten met den tollenaren ende sondaren, seyden tot sijne discipelen, Wat [is 't] dat hy met de tollenaren ende sondaren eet ende drinckt?

17 Ende Jesus [dat] hoorende seyde tot haer, Die gesont zijn en hebben den Medicijnmeester niet van nooden, maer die sieck zijn: Ick en ben niet gekomen om te roepen rechtveerdige, maer sondaers tot bekeeringe.

18 Ende de discipelen Joannis ende der Phariseen vastieden, ende sy quamen ende seyden tot hem, Waerom vasten de discipelen Joannis ende der Phariseen, ende uwe discipelen en vasten niet?

19 Ende Jesus seyde tot haer, Konnen oock de bruyloftskinderen vasten, terwijle de bruydegom by haer is? Soo langen tijt sy den bruydegom by haer hebben, en konnen sy niet vasten.

20 Maer de dagen sullen komen, wanneer de bruydegom van haer sal weggenomen zijn: ende alsdan sullen sy vasten in deselve dagen.

21 Ende niemant en naeyt eenen lap ongevolt lakens op een oudt kleet: anders scheurt desselven nieuwe aengenaeyde lap [yet] af van het oude [kleet], ende daer wort een erger scheure.

22 Ende niemant en doet nieuwen wijn in oude [leder]sacken: anders de nieuwe wijn doet de [leder]sacken bersten, ende de wijn wort uytgestort, ende de [leder]sacken verderven: maer nieuwen wijn moet men in nieuwe [leder]-sacken doen.

23 Ende het geschiedde, dat hy op eenen Sabbathdagh door het gezaeyde gingh, ende sijne discipelen begosten al gaende aren te plucken.

24 Ende de Phariseen seyden tot hem, Siet, waerom doen sy op den Sabbathdagh dat niet geoorloft en is?

25 Ende hy seyde tot haer, Hebt gy noyt gelesen wat David gedaen heeft, als hy noot hadde, ende hem hongerde, ende den genen die met hem [waren]?

26 Hoe hy ingegaen is in het huys Godts, ten tijde Abjathars des Hoogenpriesters, ende de toonbrooden gegeten heeft, die niemant en zijn geoorloft te eten dan den Priesteren, ende oock gegeven heeft den genen die met hem waren?

27 Ende hy seyde tot haer, De Sabbath is gemaeckt om den mensche, niet de mensche om den Sabbath.

28 So is dan de Sone des menschen een Heere oock van den Sabbath.

HET 3. CAPITTEL.

ENDE hy gingh wederom in de Synagoge: ende aldaer was een mensche hebbende een verdorrede hant.

2 Ende sy namen hem waer, of hy op den Sabbath hem genesen soude, op dat sy hem beschuldigen mochten.

3 Ende hy seyde tot den mensche, die de verdorrede hant hadde, Staet op in het midden.

4 Ende hy seyde tot haer, Is het geoorloft op Sabbathdagen goet te doen, ofte quaet te doen? een mensche te behouden, ofte te dooden? Ende sy swegen stille.

5 Ende als hyse met toorne rontom aengesien hadde, met eenen bedroeft

zijnde over de verhardinge van haer harte, seyde hy tot den mensche, Streckt uwe hant uyt. Ende hy streckte se uyt; ende sijne hant wiert herstelt, gesont gelijck de andere.

6 Ende de Phariseen uytgegaen zijnde, hebben terstont met den Herodianen t'samen raet gehouden tegen hem, hoe sy hem souden dooden.

7 Ende Jesus vertrock met sijne discipelen nae de zee: ende hem volgde een groote menigte van Galilea, ende van Judea.

8 Ende van Jerusalem, ende van Idumea, ende [van] over den Jordaen: ende die [van] ontrent Tyrus ende Sidon, een groote menigte, gehoort hebbende hoe groote dingen hy dede, quamen tot hem.

9 Ende hy seyde tot sijne discipelen, dat een schipken steets ontrent hem blijven soude, om der scharen wille, op dat sy hem niet en souden verdringen.

10 Want hy hadd'er vele genesen, also dat hem alle de gene die [eenige] qualen hadden, overvielen: op dat sy hem mochten aenraken.

11 Ende de onreyne geesten als sy hem sagen, vielen voor hem neder ende riepen, seggende, Gy zijt de Sone Godts.

12 Ende hy geboodt haer scherpelick, dat sy hem niet en souden openbaer maken.

13 Ende hy klom op den bergh, ende riep tot hem die hy wilde:. ende sy quamen tot hem.

14 Ende hy steld'er twaelwe, op datse met hem souden zijn, ende op dat hy deselve soude uytsenden om te prediken:

15 Ende om macht te hebben, de sieckten te genesen, ende de duyvelen uyt te werpen.

16 Ende Simoni gaf hy den [toe]naem Petrus.

17 Ende Jacobum den [sone] Zebedei, ende Joannem den broeder Jacobi, ende gaf haer [toe]namen Boanerges, 't welck is, sonen des donders.

18 Ende Andream, ende Philippum, ende Bartholomeum, ende Mattheum, ende Thomam, ende Jacobum, den [sone] Alphei, ende Thaddeum, ende Simonem Cananiten:

19 Ende Judam Iscariot, die hem oock verraden heeft.

20 Ende sy quamen in huys: ende daer vergaderde wederom een schare, also dat sy oock selfs niet en konden broot eten.

21 Ende als de gene die hem bestonden, [dit] hoorden, gingen sy uyt om hem vast te houden: want sy seyden, Hy is buyten sijne sinnen.

22 Ende de Schriftgeleerde die van Jerusalem afgekomen waren, seyden, Hy heeft Beëlzebul, ende door den oversten der duyvelen werpt hy de duyvelen uyt.

23 Ende haer tot hem geroepen hebbende, seyde hy tot haer in gelijckenissen, Hoe kan de satan den satan uytwerpen?

24 Ende indien een Koninckrijck tegen hemselven verdeelt is, so en kan dat Koninckrijck niet bestaen.

25 Ende indien een huys tegen hemselven verdeelt is, so en kan dat huys niet bestaen.

26 Ende indien de satan tegen hemselven opstaet, ende verdeelt is, so en kan hy niet bestaen, maer heeft een eynde.

27 Daer en kan niemant in eens stercken huys ingaen ende sijne vaten ontrooven, indien hy niet eerst den stercken binde: ende alsdan sal hy sijn huys berooven.

28 Voorwaer ick segge u, dat alle de sonden den kinderen der menschen sullen vergeven worden, ende allerley lasteringen daer mede sy sullen gelastert hebben:

29 Maer so wie gelastert sal hebben tegen den Heyligen Geest, die en heeft geen vergevinge in der eeuwigheyt, maer hy is schuldigh des eeuwigen oordeels.

30 Want sy seyden, Hy heeft eenen onreynen geest.

31 So quamen dan sijne broeders ende sijne moeder: ende buyten staende sonden sy tot hem, ende riepen hem.

32 Ende de schare sat rontom hem: ende sy seyden tot hem, Siet, uwe moeder ende uwe broeders daer buyten soecken u.

33 Ende hy antwoordde haer, seggende, Wie is mijne moeder, ofte mijne broeders?

34 Ende rontom oversien hebbende die om hem saten, seyde hy, Siet mijne moeder, ende mijne broeders.

35 Want so wie den wille Godts doet, die is mijn broeder, ende mijne suster, ende moeder.

HET 4. CAPITTEL.

ENDE hy begon wederom te leeren ontrent de zee: ende daer vergaderde een groote schare by hem, also dat hy in het schip gegaen zijnde nedersat op de zee: ende de geheele schare was op het lant aen de zee.

2 Ende hy leerdese vele dingen door gelijckenissen, ende hy seyde in sijne leeringe tot haer,

3 Hoort toe, Siet, een zaeyer gingh uyt om te zaeyen.

4 Ende het geschiedde in het zaeyen, dat het een [deel zaets] viel by den wegh: ende de vogelen des hemels quamen, ende aten het op.

5 Ende het ander viel op het steenachtige, daer het niet veel aerde en hadde: ende het gingh terstont op, om dat het geen diepte van aerde en hadde.

6 Maer als de sonne opgegaen was, so is het verbrandt geworden, ende om dat het geenen wortel en hadde, so is het verdorret.

7 Ende het ander viel in de doornen: ende de doornen wiessen op, ende verstickten het selve, ende het en gaf geen vrucht.

8 Ende het ander viel in de goede aerde, ende gaf vrucht: die opgingh ende wies, ende het een droegh dertigh, ende het ander tsestigh, ende het ander hondert [vout].

9 Ende hy seyde tot haer, Wie ooren heeft om te hooren, die hoore.

10 Ende als hy nu alleen was, de gene die ontrent hem [waren], met de twaelve, vraegden hem nae de gelijckenisse.

11 Ende hy seyde tot haer, Het is u gegeven te verstaen de verborgenheyt des Koninckrijcks Godts: maer den genen die buyten zijn, geschieden alle dese dingen door gelijckenissen.

12 Op dat sy siende sien, ende niet en bemercken; ende hoorende hooren, ende niet en verstaen: op dat sy haer niet t'eeniger tijt en bekeeren, ende haer de sonden vergeven worden.

13 Ende hy seyde tot haer, En weet gy dese gelijckenisse niet? Ende hoe sult gy alle de gelijckenissen verstaen?

14 De zaeyer [is, die] het woort zaeyt.

15 Ende dese zijn, die by den wegh [bezaeyt worden], daer in het woort gezaeyt wort: ende als sy het gehoort hebben, so komt de satan terstont, ende neemt het woort wech, 't welck in hare herten gezaeyt was.

16 Ende dese zijn desgelijcks, die op de steenachtige [plaetsen] bezaeyt worden: welcke als sy het woort gehoort hebben, terstont het selve met vreugde ontfangen.

17 Ende en hebben geenen wortel in haerselven, maer zijn voor eenen tijt. Daer na als verdruckinge ofte vervolginge komt om des woorts wille, so worden sy terstont ge-ergert.

18 Ende dese zijn, die in de doornen bezaeyt worden: [namelick] de gene die het woort hooren;

19 Ende de sorgvuldigheden deser werelt, ende de verleydinge des rijckdoms, ende de begeerlickheden ontrent de andere dingen inkomende, verstincken het woort, ende het wort onvruchtbaer.

20 Ende dese zijn, die in de goede aerde bezaeyt zijn: welcke het woort hooren ende aennemen, ende dragen vruchten, het eene dertigh, ende het ander tsestigh, ende het ander hondert [vout].

21 Ende hy seyde tot haer, Komt oock de keerse, op datse onder de koornmate ofte onder het bedde gesett worde? [Is 't] niet op datse op den kandelaer gesett worde?

22 Want daer en is niets verborgen, dat niet geopenbaert en sal worden: noch daer en is niet geschiet [om] verborgen [te zijn], maer op dat het in 't openbaer soude komen.

23 So yemant ooren heeft om te hooren, die hoore.

24 Ende hy seyde tot haer, Siet wat gy hoort: Met wat mate gy metet, sal u gemeten worden, ende u die hoort sal [meer] toegelegt worden.

25 Want so wie heeft, dien sal gegeven worden: ende wie niet en heeft, van dien sal genomen worden oock dat hy heeft.

26 Ende hy seyde, Alsoo is het Koninckrijck Godts, gelijck of een mensche het zaet in de aerde wierpe:

27 Ende [voorts] sliepe ende opstonde nacht ende dagh: ende het zaet uytsprote, ende langh wierde, dat hy selve niet en wiste hoe.

28 Want de aerde brengt van selfs vrucht voort: eerst het kruyt, daer na de are, daer na het volle koorn in de are.

29 Ende als de vrucht [haer] voordoet, terstont sendt hy den sickel daer in, om dat de oogst daer is.

30 Ende hy seyde, Waer by sullen wy het Koninckrijck Godts vergelijcken? ofte met wat gelijckenisse sullen wy het selve gelijcken?

31 [Namelick] by een mostaertzaet, het welcke, wanneer het in de aerde gezaeyt wort, het minste is van alle de zaden die op der aerden [zijn]:

32 Ende wanneer het gezaeyt is, gaet het op ende wort het meeste van alle de moeskruyden, ende maeckt groote tacken, also dat de vogelen des hemels onder sijne schaduwe konnen nestelen.

33 Ende door sulcke gelijckenissen vele, sprack hy haer het woort, nae dat sy het hooren konden.

34 Ende sonder gelijckenisse en sprack hy haer niet: maer hy verklaerde alles sijnen discipelen in 't bysonder.

35 Ende op denselven dagh, als 't nu avont geworden was, seyde hy tot haer, Laet ons overvaren aen d' ander zijde.

36 Ende sy de schare gelaten hebbende namen hem mede, gelijck hy in het schip was: ende daer waren nogh andere schipkens met hem.

37 Ende daer wiert een groote storm van wint: ende de baren sloegen over in het schip, also dat het nu vol wiert.

38 Ende hy was in het achterschip, slapende op een oorkussen: ende sy weckten hem op, ende seyden tot hem, Meester, en bekommert het u niet dat wy vergaen?

39 Ende hy opgeweckt zijnde bestrafte den wint, ende seyde tot de zee, Swijgt, weest stille: ende de wint gingh liggen, ende daer wiert groote stilte.

40 Ende hy seyde tot haer, Wat zijt gy soo vreesachtigh, Hoe en hebt gy geen geloove?

41 Ende sy vreesden met groote vreese, ende seyden tot malkanderen, Wie is doch dese, dat oock de wint ende de zee hem gehoorsaem zijn?

HET 5. CAPITTEL.

ENDE sy quamen over op d' ander zijde der zee, in het lant der Gadarenen.

2 Ende so hy uyt het schip gegaen was, terstont ontmoetede hem uyt de graven een mensche met eenen onreynen geest:

3 Dewelcke [sijne] wooninge in de graven hadde: ende niemant en konde hem binden, oock selfs niet met ketenen.

4 Want hy was menigmael met boeyen ende ketenen gebonden geweest, ende de ketenen waren van hem in stucken getrocken, ende de boeyen verbrijselt: ende niemant was machtigh om hem te temmen.

5 Ende hy was altijt nacht ende dagh op de bergen ende in de graven, roepende ende slaende hemselven met steenen.

6 Als hy nu Jesum van verre sagh, liep hy [toe], ende aenbadt hem.

7 Ende met een groote stemme roepende, seyde hy, Wat hebbe ick met u [te doen], Jesu, gy Sone Godts des Allerhoogsten. Ick besweere u by Godt, dat gy my niet en pijniget.

8 (Want hy seyde tot hem, Gy onreyne geest, gaet uyt van den mensche.)

9 Ende hy vraegde hem, Welck is uw naem? ende hy antwoordde, seggende, Mijn naem is Legio, want wy zijn vele.

10 Ende hy badt hem seer, dat hy haer buyten dat lant niet wech en sonde.

11 Ende aldaer aen de bergen was een groote kudde swijnen weydende.

12 Ende alle de duyvelen baden hem, seggende, Sendt ons in die swijnen, op dat wy in deselve mogen varen.

13 Ende Jesus liet het haer terstont toe. Ende de onreyne geesten uytgevaren zijnde, voeren in de swijnen: ende de kudde stortede van de steylte af in de zee, (daer warender nu ontrent twee duysent,) ende versmoorden in de zee.

14 Ende die de swijnen weydden zijn gevlucht, ende boodschapten [sulcks] in de stadt, ende op het lant: ende sy gingen uyt om te sien wat het was, dat 'er geschiet was.

15 Ende sy quamen tot Jesum ende sagen den besetenen sittende, ende gekleedt, ende wel by sijn verstant, [namelick] die het legioen gehadt hadde: ende sy wierden bevreest.

16 Ende die het gesien hadden vertelden haer, wat den besetenen geschiet was, ende [oock] van de swijnen.

17 Ende sy begonnen hem te bidden, dat hy van hare lantpalen wechginge.

18 Ende als hy in het schip gingh, badt hem de gene die beseten was geweest, dat hy met hem mochte zijn.

19 Doch Jesus en liet hem [dat] niet toe, maer seyde tot hem, Gaet henen nae uw huys tot de uwe, ende boodschapt haer wat groote dingen u de Heere gedaen heeft, ende [hoe] hy sich uwer ontfermt heeft.

20 Ende hy gingh henen, ende begon te verkondigen in ['t lant van] Decapolis wat groote dingen hem Jesus gedaen hadde: ende sy verwonderden haer alle.

21 Ende als Jesus wederom in het schip overgevaren was aen d' ander zijde, vergaderde een groote schare by hem: ende hy was by de zee.

22 Ende siet, daer quam één van de Overste der Synagoge, met name Jaïrus, ende hem siende viel hy aen sijne voeten.

23 Ende badt hem seer, seggende, Mijn dochterken is in haer uyterste, [ick bidde u,] dat gy komt ende de handen op haer legt, op dat sy behouden worde: ende sy sal leven.

24 Ende hy gingh met hem: ende een groote schare volgde hem, ende sy verdrongen hem.

25 Ende een seker vrouwe, die twaelf jaren den vloet des bloets gehadt hadde,

25 Ende veel geleden hadde van vele Medicijnmeesters, ende alle het hare [daer aen] te koste geleyt, ende geen bate gevonden hadde, maer met welcke het veel eer erger geworden was.

27 [Dese] van Jesu hoorende, quam onder de schare van achteren, ende raeckte sijn kleet aen.

28 Want sy seyde, Indien ick maer sijne kleederen magh aenraken, ick sal gesont worden.

29 Ende terstont is de fonteyne hares bloets opgedroogt, ende sy gevoelde aen haer lichaem, dat sy van die quale genesen was.

30 Ende terstont Jesus bekennende in hemselven de kracht, die van hem uytgegaen was, keerde hem om in de schare, ende seyde, Wie heeft mijne kleederen aengeraeckt?

31 Ende sijne discipelen seyden tot hem, Gy siet dat de schare u verdringt, ende segt gy, Wie heeft my aengeraeckt?

32 Ende hy sagh rontom, om haer te sien, die dat gedaen hadde.

33 Ende de vrouwe vreesende ende beevende, wetende wat aen haer geschiet was, quam ende viel voor hem neder, ende seyde hem alle de waerheyt.

34 Ende hy seyde tot haer, Dochter, uw geloove heeft u behouden: gaet henen in vrede, ende zijt genesen van dese uwe quale.

35 Dewijle hy nogh sprack, quamen [eenige] van des Oversten der Synagoge [huys], seggende, Uwe dochter is gestorven, wat zijt gy den Meester nogh moeyelick?

36 Ende Jesus terstont gehoort hebbende het woort dat 'er gesproken wiert, seyde tot den Oversten der Synagoge, En vreest niet, gelooft alleenlick.

37 Ende hy en liet niemant toe hem te volgen dan Petrum, ende Jacobum, ende Joannem den broeder Jacobi:

38 Ende quam in het huys des Oversten der Synagoge, ende sagh de beroerte, [ende de gene] die seer weenden ende huylden.

39 Ende ingegaen zijnde, seyde hy tot haer, Wat maeckt gy beroerte, ende [wat] weent gy? het kint en is niet gestorven, maer het slaept.

40 Ende sy belachten hem: maer hy, als hyse alle hadde uytgedreven, nam by hem den vader ende de moeder des kints, ende de gene die met hem [waren,] ende gingh binnen daer het kint lagh.

41 Ende hy vattede de hant des kints, ende seyde tot haer, Talitha kumi: 't welck is zijnde overgesett, Gy dochterken (ick segge u) staet op.

42 Ende terstont stont het dochterken op, ende wandelde, want het was twaelf jaren [oudt]: ende sy ontsetteden haer met groote ontsettinge.

43 Ende hy geboodt haer seer, dat niemant en soude dat selve weten, ende seyde dat men haer soude te eten geven.

Het 6. Capittel.

Ende hy gingh van daer wech ende quam in sijn vaderlant: ende sijne discipelen volgden hem.

2 Ende als het Sabbath geworden was, begon hy in de Synagoge te leeren: ende vele die [hem] hoorden ontsetteden haer, seggende, Van waer [komen] desen dese dingen? ende wat wijsheyt is dit die hem gegeven is, dat oock sulcke krachten door sijne handen geschieden?

3 En is dese niet de timmerman, de sone Marie, ende de broeder Jacobi ende Jose, ende Jude ende Simonis? ende en zijn sijne susters niet hier by ons? Ende sy wierden aen hem ge-ergert.

4 Ende Jesus seyde tot haer, Een Propheet en is niet onge-eert dan in sijn vaderlant, ende onder [sijne] magen, ende in sijn huys.

5 Ende hy en konde aldaer geene kracht doen: dan hy leyde weynige siecken de handen op, ende genasse.

6 Ende hy verwonderde hem over haer ongeloove, ende omgingh de vlecken [daer] rontom, leerende.

7 Ende hy riep tot hem de twaelve, ende begon haer uyt te senden twee en twee, ende gaf haer macht over de onreyne geesten.

8 Ende hy geboodt haer, dat sy niets en souden nemen tot den wegh, dan alleenlick eenen staf, geen male, geen broot, geen gelt in den gordel.

9 Maer datse schoensolen souden aenbinden, ende met geene twee rocken gekleedt zijn.

10 Ende hy seyde tot haer, So waer gy in een huys sult ingaen, blijft daer tot dat gy van daer uytgaet.

11 Ende so wie u niet en sullen ontfangen, noch u hooren, vertreckende van daer, schudt het stof af, dat onder aen uwe voeten is, haer tot een getuygenisse. Voorwaer segge ick u, het sal Sodoma oft Gomorra verdraeglicker zijn in den dagh des oordeels, dan deselve stadt.

12 Ende uytgegaen zijnde predickten sy, dat sy haer souden bekeeren.

13 Ende sy wierpen vele duyvelen uyt, ende salfden vele krancken met olie, ende maecktense gesont.

14 Ende de Koningh Herodes hoorde het, (want sijn naem was openbaer geworden,) ende seyde, Joannes, die daer doopte, is van den dooden opgeweckt, ende daerom wercken die krachten in hem.

15 Andere seyden, Hy is Elias: ende andere seyden, Hy is een Propheet, ofte als één der Propheten.

16 Maer als het Herodes hoorde, seyde hy, Dese is Joannes, dien ick onthoofdt hebbe: die is van de dooden opgeweckt.

17 Want de selve Herodes [eenige] uytgesonden hebbende, hadde Joannem gevangen genomen, ende hem in de gevanckenisse gebonden, uyt oorsake van Herodias de huysvrouwe sijns broeders Philippi, om dat hy haer getrouwt hadde.

18 Want Joannes seyde tot Herodes, Het en is u niet geoorloft de huysvrouwe uwes broeders te hebben.

19 Ende Herodias leyde op hem toe, ende wilde hem dooden, ende en konde niet.

20 Want Herodes vreesde Joannem, wetende dat hy een rechtveerdigh ende heyligh man was, ende hieldt hem in weerde: ende als hy hem hoorde, dede hy vele dingen, ende hoorde hem geerne.

21 Ende als 'er een welgelegen dagh gekomen was, doe Herodes op den dagh sijner geboorte een maeltijt aenrichtede voor sijne Groote, ende de Overste over duysent, ende de voornaemste van Galilea:

22 Ende als de dochter van de selve Herodias inquam, ende danste, ende Herodi ende den genen die mede aensaten behaegde, so seyde de Koningh tot het dochterken, Eyscht van my wat gy oock wilt, ende ick sal 't u geven.

23 Ende hy swoer haer, So wat gy van my sult eysschen sal ick u geven, [oock] tot de helft mijns Koninckrijcks.

24 Ende sy uytgegaen zijnde seyde tot haer moeder, Wat sal ick eysschen? ende die seyde, Het hooft Joannes des Doopers.

25 Ende sy terstont met haeste ingaende tot den Koningh, heeft 'et geeyscht, seggende, Ick wil dat gy my nu terstont in een schotel geeft het hooft Joannis des Doopers.

26 Ende de Koningh seer bedroeft geworden zijnde, [nochtans] om de eeden, ende de gene die mede aensaten, en wilde hy haer ['t selve] niet afslaen.

27 Ende de Koningh sondt terstont eenen scherprechter, ende geboodt sijn hooft daer te brengen. Dese nu gingh henen, ende onthoofde hem in de gevanckenisse.

28 Ende bracht sijn hooft in een schotel, ende gaf 't selve het dochterken: ende het dochterken gaf 't selve hare moeder.

29 Ende als sijne discipelen [dit] hoorden, gingen sy ende namen sijn doot lichaem wech, ende leyden dat in een graf.

30 Ende de Apostelen quamen [weder] te samen tot Jesum, ende boodschapten hem alles, beyde wat sy gedaen hadden, ende wat sy geleert hadden.

31 Ende hy seyde tot haer, Komt gylieden in een woeste plaetse hier alleen, ende rust een weynigh: want daer waren vele die quamen ende die gingen, ende sy en hadden selfs geenen gelegenen tijt om te eten.

32 Ende sy vertrocken in een schip, nae een woeste plaetse alleen.

33 Ende de scharen sagense henen varen, ende vele wierden hem kennende, ende liepen gesamentlick te voete van alle steden derwaerts, ende quamen haer voor, ende gingen te samen tot hem.

34 Ende Jesus uytgaende sagh een groote schare; ende wiert innerlick met ontferminge beweegt over haer; want sy waren als schapen die geenen herder en hebben: ende hy begon haer vele dingen te leeren.

35 Ende als het nu late op den dagh geworden was, quamen sijne discipelen tot hem, ende seyden, Dese plaetse is woest, ende het is nu late op den dagh.

36 Laetse van u, op datse henen gaen in de omliggende dorpen, ende vlecken, ende brooden voor haerselven mogen koopen: want sy en hebben niet wat sy eten sullen.

37 Maer hy antwoordende seyde tot haer, Geeft gy haer te eten. Ende sy seyden tot hem, Sullen wy henen gaen, ende koopen voor twee hondert penningen broot, ende haer te eten geven?

38 Ende hy seyde tot haer, Hoe veel brooden hebt gy? Gaet henen ende besiet [het]. Ende doe sy het vernomen hadden, seggen sy, Vijve, ende twee visschen.

39 Ende hy geboodt haer dat syse alle souden doen nedersitten by weertschappen op het groene gras.

40 Ende sy saten neder in gedeelten by hondert t'samen, ende by vijftigh t'samen.

41 Ende als hy de vijf brooden, ende de twee visschen genomen hadde, sagh hy op nae den hemel, segende, ende brack de brooden, ende gafse sijnen discipelen, op dat syse haer souden voorleggen: ende de twee visschen deylde hy voor allen.

42 Ende sy aten alle, ende zijn versadigt geworden.

43 Ende sy namen op twaelf volle korven brocken, ende van de visschen.

44 Ende die daer de brooden gegeten hadden, waren ontrent vijf duysent mannen.

45 Ende terstont dwongh hy sijne

discipelen in het schip te gaen, ende voor
henen te varen aen d' ander zijde tegen
[over] Bethsaida, terwijlen hy de schare
van hem soude laten.
46 Ende als hy deselve haer afscheyt
gegeven hadde, gingh hy op den bergh
om te bidden.
47 Ende als het nu avont was ge-
worden, so was het schip in 't midden
van de zee, ende hy was alleen op het
lant.
48 Ende hy sagh dat sy haer seer pij-
nigden om ['t schip] voort te krijgen;
(want de wint was haer tegen:) ende om-
trent de vierde wake des nachts, quam
hy tot haer, wandelende op de zee, ende
wilde haer voorbygaen.
49 Ende sy siende hem wandelen op
de zee, meynden dat het een spoocksel
was, ende schreeuwden seer.
50 Want sy sagen hem alle, ende
wierden ontroert: ende terstont sprack
hy met haer, ende seyde tot haer, Zijt
wel gemoet, Ick ben 't, en vreest u niet.
51 Ende hy klom tot haer in 't schip,
ende de wint stilde: ende sy ontsetteden
haer boven maten seer in haerselven, en-
de waren verwondert.
52 Want sy en hadden niet gelett op
[het mirakel] der brooden: want haer
herte was verhardt.
53 Ende als sy overgevaren waren,
quamen sy in 't lant Genesaret, ende
havenden aldaer.
54 Ende als sy uyt het schip gegaen
waren, terstont wierden sy hem ken-
nende.
55 [Ende] het geheel omliggende lant
doorloopende, begonden sy op bedde-
kens, de gene die qualick gestelt waren,
om te dragen, ter plaetsen daer sy hoor-
den dat hy was.
56 Ende so waer hy quam in vlecken
ofte steden, ofte dorpen, daer leyden sy
de krancke op de merckten, ende baden
hem, dat sy maer den zoom sijns kleets
aenraken mochten. Ende soo vele als
'er hem aenraeckten, wierden gesont.

HET 7. CAPITTEL.

ENDE tot hem vergaderden de Pha-
riseen, ende sommige der Schriftge-
leerde, die van Jerusalem gekomen wa-
ren.
2 Ende siende dat sommige van sijne
discipelen met onreyne, dat is, met on-
gewasschen handen broot aten, berispten
sy [haer].
3 Want de Phariseen ende alle de Jo-
den en eten niet, ten zy dat sy [eerst]
de handen dickmael wasschen, houden-
de de insettinge der ouden.
4 Ende van de merckt [komende] en
eten sy niet, ten zy datse [eerst] gewas-
schen zijn. Ende vele andere dingen
zijnder, die sy aengenomen hebben te
houden, [als namelick] de wasschingen
der drinckbekeren, ende kannen, ende
kopere vaten, ende bedden.
5 Daer na vraegden hem de Phariseen
ende de Schriftgeleerde, Waerom en wan-
delen uwe discipelen niet nae de insettin-
ge der ouden, maer eten het broot met
ongewasschen handen?
6 Maer hy antwoordde ende seyde tot
haer, Wel heeft Esaias van u geveyns-
de geprophetеert, gelijck geschreven is,
Dit volck eert my met de lippen: maer
haer herte houdt hem verre van my.
7 Doch te vergeefs eeren sy my, lee-
rende leeringen, [die] geboden [zijn]
der menschen.
8 Want nalatende het gebodt Godts,
houdt gy de insettingen der menschen,
[als namelick] wasschingen der kannen,
ende drinckbekers: ende andere dierge-
lijcke dingen doet gy vele.
9 Ende hy seyde tot haer, Gy doet
[seker] Godts gebodt wel te niete, op
dat gy uwe insettinge soudet onderhou-
den.
10 Want Moses heeft gesegt, Eert
uwen vader ende uwe moeder. Ende,
Wie vader ofte moeder vloeckt, die sal
den doot sterven.
11 Maer gylieden segt, So een men-
sche tot vader ofte moeder segt, [Het is]
korban, (dat is [te seggen] een gave,)
so wat u van my soude konnen te nutte
komen, [die voldoet,]
12 Ende gy en laet hem niet meer
toe, yet aen sijnen vader ofte sijne moe-
der te doen:
13 Makende [alsoo] Godts woort
krachteloos door uwe insettinge, die gy
ingesett hebt: ende diergelijcke dingen
doet gy vele.
14 Ende tot hem de gantsche schare
geroepen hebbende, seyde hy tot haer,
Hoort my alle, ende verstaet:
15 Daer en is niet van buyten den
mensche in hem ingaende, 't welck hem
kan ontreynigen. Maer de dingen die
van hem uytgaen, die zijn 't welcke den
mensche ontreynigen.
16 So yemant ooren heeft om te hoo-
ren, die hoore.
17 Ende doe hy van de schare in huys
gekomen was, vraegden hem sijne disci-
pelen van de gelijckenisse.
18 Ende hy seyde tot haer, Zijt oock
gy alsoo onwetende? Ende verstaet gy
niet, dat al wat van buyten in den men-
sche ingaet, hem niet en kan ontreyni-
gen?

19 Want het en gaet niet in sijn herte, maer in den buyck, ende gaet in de heymelickheyt uyt, reynigende alle de spijsen.

20 Ende hy seyde, Het gene uytgaet uyt den mensche, dat ontreynigt den mensche.

21 Want van binnen uyt het herte der menschen komen voort, quade gedachten, overspelen, hoereryen, dootslagen,

22 Dieveryen, gierigheden, boosheden, bedrogh, ontuchtigheyt, boose ooge, lasteringe, hovaerdye, onverstant.

23 Alle dese boose dingen komen voort van binnen, ende ontreynigen den mensche.

24 Ende van daer opstaende gingh hy wech nae de lantpalen van Tyrus ende Sidon: ende in een huys gegaen zijnde, en wilde hy niet dat het yemant wiste, ende hy en konde [nochtans] niet verborgen zijn.

25 Want een vrouwe, welckers dochterken eenen onreynen geest hadde, van hem gehoort hebbende, quam ende viel neder aen sijne voeten.

26 Dese nu was een Grieksche vrouwe, van geboorte uyt Syrophenicien, ende sy badt hem, dat hy den duyvel uytwierpe uyt hare dochter.

27 Maer Jesus seyde tot haer, Laet eerst de kinderen versadigt worden: Want het en is niet betamelick, dat men het broot der kinderen neme, ende den hondekens [voor]werpe.

28 Maer sy antwoordde ende seyde tot hem, Ja Heere, doch oock de hondekens eten onder de tafel van de kruymkens der kinderen.

29 Ende hy seyde tot haer, Om deses woorts wille gaet henen: de duyvel is uyt uwe dochter uytgevaren.

30 Ende als sy in haer huys quam, vondt sy dat de duyvel uytgevaren was, ende de dochter liggende op het bedde.

31 Ende hy wederom wechgegaen zijnde van de lantpalen Tyri ende Sidonis, quam aen de zee van Galilea, door het midden der lantpalen van Decapolis

32 Ende sy brachten tot hem eenen dooven, die swaerlick sprack: ende baden hem dat hy de hant op hem leyde.

33 Ende hem van der schare alleen genomen hebbende, stack hy sijne vingeren in sijne ooren: ende gespogen hebbende raeckte hy sijne tonge aen.

34 Ende opwaerts siende nae den hemel, suchtede hy, ende seyde tot hem, Ephphatha, dat is, Wort geopent.

35 Ende terstont wierden sijne ooren geopent: ende de bant sijner tonge wiert los, ende hy sprack recht.

36 Ende hy geboodt henlieden dat sy het niemant seggen en souden: maer wat hy haer oock geboodt, so verkondigen sy het des te meer.

37 Ende sy outsetteden haer boven maten seer, seggende, Hy heeft alles welgedaen: ende hy maeckt dat de doove hooren, ende de stomme spreken.

Het 8. Capittel.

In deselve dagen, als daer een geheel groote schare was, ende niet en hadden wat sy eten souden, riep Jesus sijne discipelen tot hem, ende seyde tot haer,

2 Ick worde innerlick met ontferminge beweegt over de schare: want sy nu drie dagen by my gebleven zijn, ende en hebben niet wat sy eten souden.

3 Ende indien ickse nuchteren nae haer huys late gaen, so sullen sy op den wegh beswijcken: want sommige van haer komen van verre.

4 Ende sijne discipelen antwoordden hem, Van waer sal yemant dese met brooden hier in de woestijne konnen versadigen?

5 Ende hy vraegde haer, Hoe veel brooden hebt gy? Ende seyden, Seven.

6 Ende gy geboodt de schare neder te sitten op de aerde: ende hy nam de seven brooden, ende gedanckt hebbende brack hyse, ende gafse sijnen discipelen op dat syse souden voorleggen; ende sy leydense de schare voor.

7 Ende sy hadden weynige vischkens: ende als hy gesegent hadde, seyde hy, dat sy oock die souden voorleggen.

8 Ende sy hebben gegeten, ende zijn versadigt geworden: ende sy namen het overschot der brocken op, seven manden.

9 Die nu gegeten hadden waren ontrent vier duysent: ende hy lietse gaen.

10 Ende terstont in het schip gegaen zijnde met sijne discipelen, is hy gekomen in de deelen van Dalmanutha.

11 Ende de Phariseen gingen uyt, ende begonden met hem te twisten, begeerende van hem een teecken van den hemel, hem versoeckende.

12 Ende hy swaerlick suchtende in sijnen geest, seyde, Wat begeert dit geslachte een teecken? Voorwaer ick segge u, So desen geslachte een teecken gegeven sal worden.

13 Ende hy verliet haer, ende wederom in 't schip gegaen zijnde, voer hy wech nae d' andere zijde.

14 Ende sijne discipelen hadden vergeten broot mede te nemen, ende en hadden niet dan één broot met haer in het schip.

15 Ende hy geboodt haer, seggende, Siet toe, wacht u van den suerdeessem der Phariseen, ende van den suerdeessem Herodis.

16 Ende sy overleyden onder malkanderen, seggende, ['t is,] om dat wy geen brooden en hebben.

17 Ende Jesus [dat] bekennende, seyde tot haer, Wat overlegt gy dat gy geen brooden en hebt? En bemerckt gy nogh niet, noch en verstaet gy niet? Hebt gy noch uw verhardet herte?

18 Oogen hebbende, en siet gy niet? ende ooren hebbende, en hoort gy niet?

19 Ende en gedenckt gy niet, doe ick de vijf brooden brack onder de vijf duysent mannen, hoe vele volle korven met brocken gy opnaemt? Sy seggen hem, Twaelve.

20 Ende doe ick de seven [brack] onder de vier duysent mannen, hoe vele volle manden met brocken gy opnaemt? Ende sy seyden, Seven.

21 Ende hy seyde tot haer, Hoe en verstaet gy niet.

22 Ende hy quam tot Bethsaida: ende sy brachten tot hem eenen blinden, ende baden hem, dat hy hem aenraeckte.

23 Ende de hant des blinden genomen hebbende, leydde hy hem uyt buyten het vleck: ende spoogh in sijne oogen, ende leyde de handen op hem, ende vraegde hem of hy yet sagh.

24 Ende hy opsiende, seyde, Ick sie de menschen, want ick siese als boomen, wandelen.

25 Daer na leyde hy de handen wederom op sijne oogen, ende dede hem opsien. Ende hy wiert herstelt, ende saghse alle verre ende klaer.

26 Ende hy sondt hem nae sijn huys, seggende, En gaet niet in het vleck, noch en segt het niemant in het vleck.

27 Ende Jesus gingh uyt ende sijne discipelen nae de vlecken van Cesarea Philippi. Ende op den wegh vraegde hy sijne discipelen, seggende tot haer, Wie seggen de menschen dat ick ben.

28 Ende sy antwoordden, Joannes de Dooper: ende andere, Elias: ende andere, Eén van de Propheten.

29 Ende hy seyde tot haer, Maer gylieden wie segt gy dat ick ben? Ende Petrus antwoordende seyde tot hem, Gy zijt de Christus.

30 Ende hy geboodt haer scherpelick, dat sy 't niemant en souden seggen van hem.

31 Ende hy begon haer te leeren, dat de Sone des menschen vele moeste lijden, ende verworpen worden van de Ouderlingen, ende Overpriesteren, ende Schrijftgeleerde, ende gedoodt worden, ende na drie dagen wederom opstaen.

32 Ende dit woort sprack hy vry uyt: ende Petrus hem tot sich genomen hebbende, begon hem te bestraffen:

33 Maer hy hem omkeerende, ende sijne discipelen aensiende, bestrafte Petrum, seggende, Gaet henen achter my satana: want gy en versint niet de dingen die Godts zijn, maer die der menschen zijn.

34 Ende tot hem geroepen hebbende de schare met sijne discipelen, seyde hy tot haer, So wie achter my wil komen, die verloochene hemselven, ende neme sijn kruys op, ende volge my.

35 Want so wie sijn leven sal willen behouden, die sal 't selve verliesen: maer so wie sijn leven sal verliesen om mijnent wille, ende [om] des Euangeliums [wille], die sal 't selve behouden.

36 Want wat soude het den mensche baten, so hy de geheele werelt wonne, ende sijner ziele schade lede?

37 Ofte wat sal een mensche geven tot lossinge van sijne ziele?

38 Want so wie hem mijns ende mijner woorden sal geschaemt hebben in dit overspeligh ende sondigh geslachte, diens sal hem de Sone des menschen oock schamen, wanneer hy sal komen in de heerlickheyt sijns Vaders, met de heylige Engelen.

HET 9. CAPITTEL.

ENDE hy seyde tot haer, Voorwaer ick segge u, dat 'er sommige zijn van de gene die hier staen, die den doot niet en sullen smaken, tot dat sy sullen hebben gesien, dat het Koninckrijck Godts met kracht gekomen zy.

2 Ende na ses dagen, nam Jesus met hem Petrum, ende Jacobum, ende Joannem, ende brachtse op eenen hoogen bergh bezijden alleen: ende hy wiert voor haer van gedaente verandert.

3 Ende sijne kleederen wierden blinckende, seer wit als sneeuw, hoedanige geen volder op aerden [soo] wit maken en kan.

4 Ende van haer wiert gesien Elias, met Moses, ende sy spraken met Jesu.

5 Ende Petrus antwoordende seyde tot Jesum, Rabbi, het is goet dat wy hier zijn: ende laet ons drie tabernakelen maken, voor u éénen, ende voor Moses éénen, ende voor Elias éénen.

6 Want hy en wist niet wat hy seyde: want sy waren seer bevreest.

7 Ende daer quam een wolcke, diese overschaduwde, ende eene stemme quam

uyt de wolcke, seggende, Dese is mijn
geliefde Sone: hoort hem.
8 Ende haestelick rontom siende, en
sagen sy niemant meer dan Jesum alleen
by haer.
9 Ende als sy van den bergh afquamen,
geboodt hy haer, dat sy niemant
verhalen en souden 't gene sy gesien hadden,
dan wanneer de Sone des menschen
uyt den dooden soude opgestaen
zijn.
10 Ende sy behielden dit woort by
haerselven, vragende onder malkanderen,
wat het was, uyt den dooden opstaen.
11 Ende sy vraegden hem seggende,
Waerom seggen de Schriftgeleerde, dat
Elias eerst komen moet?
12 Ende hy antwoordende seyde tot
haer, Elias sal wel eerst komen, ende
alles wederoprechten; ende ['t sal geschieden]
gelijck geschreven is van den
Sone des menschen, dat hy veel lijden
sal ende veracht worden.
13 Maer ick segge u, dat oock Elias
gekomen is, ende sy hebben hem gedaen
al wat sy gewilt hebben, gelijck
van hem geschreven is.
14 Ende als hy by de discipelen gekomen
was, sagh hy een groote schare
rontom haer, ende [eenige] Schriftgeleerde
met haer twistende.
15 Ende terstont de geheele schare
hem siende wiert verbaest, ende toeloopende
groeteden sy hem.
16 Ende hy vraegde de Schriftgeleerde,
Wat twistet gy met dese?
17 Ende één uyt de schare antwoordende
seyde, Meester, ick hebbe mijnen
sone tot u gebracht, die eenen stommen
geest heeft.
18 Ende waer hy hem oock aengrijpt,
so scheurt hy hem, ende schuymt, ende
knersset met sijne tanden, ende verdorret:
ende ick hebbe uwe discipelen gesegt,
dat sy hem souden uytwerpen, ende
sy en hebben niet gekonnen.
19 Ende hy antwoordde hem, ende
seyde, O ongeloovigh geslachte, hoe
lange sal ick nogh by ulieden zijn? Hoe
lange sal ick u nogh verdragen? Brengt
hem tot my.
20 Ende sy brachten denselven tot
hem: ende als hy hem sagh, scheurde
hem terstont de geest: ende hy vallende
op de aerde, wentelde sich al schuymende.
21 Ende hy vraegde sijnen vader, Hoe
langen tijt is 't, dat hem dit overgekomen
is, ende hy seyde hem, Van [sijne]
kintsheyt af.
22 Ende menigmael heeft hy hem
oock in 't vyer ende in 't water geworpen,
om hem te verderven: maer so gy yet
kont, zijt met innerlicke ontferminge
over ons beweegt, ende helpt ons.
23 Ende Jesus seyde tot hem, So gy
kont gelooven, alle dingen zijn mogelick
den genen die gelooft.
24 Ende terstont de vader des kints
roepende met tranen seyde, Ick geloove
Heere, komt mijne ongeloovigheyt te
hulpe.
25 Ende Jesus siende dat de schare
gesamentlick toeliep, bestrafte den onreynen
geest, seggende tot hem, Gy
stomme ende doove geest, ick beveele u,
gaet uyt van hem, ende en komt niet
meer in hem.
26 Ende hy roepende, ende hem seer
scheurende gingh uyt: ende [het kint]
wiert als doot, also dat vele seyden, dat
het gestorven was.
27 Ende Jesus hem by der hant grijpende,
rechtede hem op: ende hy stont
op.
28 Ende als hy in huys gegaen was,
vraegden hem sijne discipelen alleen,
Waerom en hebben wy hem niet konnen
uytwerpen?
29 Ende hy seyde tot haer, Dit geslachte
en kan nergens door uytgaen,
dan door bidden ende vasten.
30 Ende van daer wechgaende, reysden
sy door Galileen, ende hy en wilde
niet dat het yemant wiste.
31 Want hy leerde sijne discipelen,
ende seyde tot haer, De Sone des menschen
sal overgelevert worden in de
handen der menschen, ende sy sullen
hem dooden: ende gedoodt zijnde sal
hy ten derden dage wederopstaen.
32 Maer sy en verstonden dat woort
niet, ende sy vreesden hem te vragen.
33 Ende hy quam te Capernaum, ende
in het huys gekomen zijnde vraegde
hy haer, Waer van hadt gy woorden onder
malkanderen op den wegh?
34 Doch sy swegen: want sy waren
onder malkanderen in woorden geweest
op den wegh, wie de meeste [soude
zijn].
35 Ende nedergeseten zijnde, riep hy
de twaelve, ende seyde tot haer, Indien
yemant wil de eerste zijn, die sal de
laetste van allen zijn, ende aller dienaer.
36 Ende nemende een kindeken stelde
hy dat midden onder haer, ende omvingh
het met sijne armen, ende seyde
tot haer,
37 So wie één van soodanige kinderkens
sal ontfangen in mijnen name, die
ontfangt my: ende so wie my sal ontfangen,
die en ontfangt my niet, maer
dien die my gesonden heeft.
38 Ende Joannes antwoordde hem,
seggende, Meester, wy hebben eenen

gesien, die de duyvelen uytwierp in uwen name, welcke ons niet ēn volgt: ende wy hebben 't hem verboden, om dat hy ons niet en volgt.

39 Doch Jesus seyde, En verbiedt hem niet: want daer en is niemant die eene kracht doen sal in mijnen name, ende haestelick van my sal konnen qualick spreken.

40 Want wie tegen ons niet en is, die is voor ons.

41 Want so wie ulieden eenen beker waters sal geven te drincken in mijnen name, om dat gy Christi [discipelen] zijt, voorwaer segge Ick u, hy en sal sijnen loon geensins verliesen.

42 Ende so wie éénen van dese kleyne, die in my gelooven, ergert, het ware hem beter dat een meulensteen om sijnen hals gedaen ware, ende dat hy in de zee geworpen ware.

43 Ende indien uwe hant u ergert, houwtse af: het is u beter verminckt tot het leven in te gaen, dan de twee handen hebbende henen te gaen in de helle, in dat onuytblusschelick vyer:

44 Daer hare worm niet en sterft, ende het vyer niet uytgebluscht en wort.

45 Ende indien uwe voet u ergert, houwt hem af: het is u beter kreupel tot het leven in te gaen, dan de twee voeten hebbende, geworpen te worden in de helle, in dat onuytblusschelick vyer:

46 Daer hare worm niet en sterft, ende dat vyer niet uytgebluscht en wort.

47 Ende indien uwe ooge u ergert, werptse uyt: het is u beter maer één ooge hebbende in het Koninckrijck Godts in te gaen, dan twee oogen hebbende in het helsche vyer geworpen te worden:

48 Daer hare worm niet en sterft, ende het vyer niet uytgebluscht en wort.

49 Want een yeder sal met vyer gesouten worden, ende yeder offerhande sal met sout gesouten worden.

50 Het sout is goet, maer indien het sout onsout wort, waer mede sult gy dat smaeckelick maken? Hebt sout in uselven, ende houdt vrede onder malkanderen.

Het 10. Capittel.

Ende van daer opgestaen zijnde gingh hy nae de lantpalen van Judea, door d' overzijde van den Jordaen: ende de scharen quamen wederom te samen by hem, ende, gelijck hy gewoon was, leerde hyse wederom.

2 Ende de Phariseen tot hem komende vraegden hem, Of het een man geoorloft is [sijn] wijf te verlaten, hem versoeckende.

3 Maer hy antwoordende seyde tot haer, Wat heeft u Moses geboden?

4 Ende sy seyden, Moses heeft toegelaten eenen scheydbrief te schrijven, ende [haer] te verlaten.

5 Ende Jesus antwoordende seyde tot haer, Van wegen de hardigheyt uwer herten heeft hy ulieden dat gebodt geschreven.

6 Maer van het begin der scheppinge, heeftse Godt man ende wijf gemaeckt.

7 Daerom sal een mensche sijnen vader ende moeder verlaten, ende sal sijnen wijve aenhangen.

8 Ende die twee sullen tot één vleesch zijn: also dat sy niet meer twee en zijn, maer één vleesch.

9 't Gene dan Godt t'samengevoegt heeft, en scheyde de mensche niet.

10 Ende in het huys vraegden hem sijne discipelen wederom van het selve.

11 Ende hy seyde tot haer, So wie sijn wijf verlatet, ende een andere trouwet, die doet overspel tegen haer.

12 Ende indien een wijf haren man sal verlaten, ende met een ander trouwen, die doet overspel.

13 Ende sy brachten kinderkens tot hem, op dat hyse aenraken soude: ende de discipelen bestraften de gene, diese tot hem brachten.

14 Maer Jesus [dat] siende nam het seer qualick, ende seyde tot haer, Laet de' kinderkens tot my komen, ende en verhindertse niet: want der sulcker is het Koninckrijcke Godts.

15 Voorwaer segge ick u, So wie het Konickrijcke Godts niet en ontfangt gelijck een kindeken, die en sal in het selve geensins ingaen.

16 Ende hy omvinghse met sijne armen, [ende] de handen op haer gelegt hebbende, segende hy deselve.

17 Ende als hy uytgingh op den wegh, liep één tot hem, ende voor hem op de knien vallende vraegde hem, Goede Meester, wat sal ick doen, op dat ick het eeuwige leven be-erve?

18 Ende Jesus seyde tot hem, Wat noemt gy my goet? Niemant en is goet, dan één, [namelick] Godt.

19 Gy weet de geboden, Gy en sult geen overspel doen, Gy en sult niet dooden, Gy en sult niet stelen, Gy en sult geen valsche getuygenisse geven, Gy en sult niemant te kort doen, Eert uwen vader ende moeder.

20 Doch hy antwoordende seyde tot hem, Meester, alle dese dingen hebbe ick onderhouden van mijner jonckheyt af.

21 Ende Jesus hem aensiende beminde hem, ende seyde tot hem, Eén dingh ontbreeckt u, gaet henen verkoopt alles wat gy hebt, ende geeft het den armen: ende gy sult eenen schat hebben in den hemel. Ende komt herwaerts, neemt het kruys op, ende volgt my.

22 Maer hy treurigh geworden zijnde over dat woort, gingh bedroeft wech: want hy hadde vele goederen.

23 Ende Jesus rontom siende, seyde tot sijne discipelen, Hoe swaerlick sullen de gene die goet hebben, in het Koninckrijcke Godts inkomen?

24 Ende de discipelen wierden verbaest over dese sijne woorden. Maer Jesus wederom antwoordende, seyde tot haer, Kinderen, hoe swaer is 't, dat de gene die op het goet haer betrouwen setten, in 't Koninckrijcke Godts ingaen?

25 Het is lichter dat een kemel gae door de ooge van een naelde, dan dat een rijcke in het Koninckrijcke Godts ingae.

26 Ende sy wierden nogh meer verslagen, seggende tot malkanderen, Wie kan dan saligh worden?

27 Doch Jesus haer aensiende, seyde, By de menschen is 't onmogelick, maer niet by Godt: want alle dingen zijn mogelick by Godt.

28 Ende Petrus begon tot hem te seggen, Siet, wy hebben alles verlaten, ende zijn u gevolgt.

29 Ende Jesus antwoordende seyde, Voorwaer segge ick ulieden, Daer en is niemant die verlaten heeft huys, of broeders, of susters, of vader, of moeder, of wijf, of kinderen, of ackers, om mijnent wille ende des Euangeliums [wille],

30 Of hy en ontfangt hondertvout nu in desen tijt, huysen, ende broeders, ende susters, ende moeders, ende kinders, ende ackers, met de vervolgingen, ende in de toekomende eeuwe het eeuwige leven.

31 Maer vele eerste sullen de laetste zijn, ende [vele], die de laetste [zijn], de eerste.

32 Ende sy waren op den wegh, gaende op nae Jerusalem: ende Jesus gingh voor haer; ende sy waren verbaest, ende hem volgende waren sy bevreest. Ende de twaelve wederom tot hem nemende, begon hy haer te seggen de dingen, die hem overkomen souden:

33 [Seggende,] Siet, wy gaen op nae Jerusalem, ende de Sone des menschen sal den Overpriesteren ende den Schriftgeleerden overgelevert worden: ende sy sullen hem ter doot veroordelen, ende hem den Heydenen overleveren.

34 Ende sy sullen hem bespotten, ende hem geesselen, ende hem bespouwen, ende hem dooden: ende ten derden dage sal hy wederopstaen.

35 Ende tot hem quamen Jacobus ende Joannes, de sonen Zebedei, seggende, Meester, wy wilden [wel] dat gy ons dedet so wat wy begeeren sullen.

36 Ende hy seyde tot haer, Wat wilt gy dat ick u doe?

37 Ende sy seyden tot hem, Geeft ons dat wy mogen sitten, d' een aen uwe rechter[hant], ende d' ander aen uwe slincker[hant] in uwe heerlickheyt.

38 Maer Jesus seyde tot haer, Gy en weet niet wat gy begeert. Konnet gy den drinckbeker drincken, dien ick drincke, ende met den doop gedoopt worden, daer ick mede gedoopt worde?

39 Ende sy seyden tot hem, Wy konnen. Doch Jesus seyden tot haer, Den drinckbeker, dien ick drincke, sult gy wel drincken, ende met den doop gedoopt worden, daer ick mede gedoopt worde:

40 Maer het sitten tot mijner rechter ende tot mijner slincker[hant], en staet by my niet te geven, maer [het sal gegeven worden] dien het bereydt is.

41 Ende als de [andere] tiene [dit] hoorden, begonden sy het van Jacobo ende Joanne seer qualick te nemen.

42 Maer Jesus haer tot hem geroepen hebbende, seyde tot haer, Gy weet dat de gene, die geacht worden Overste te zijn der volckeren, heerschappye voeren over haer, ende hare Groote gebruycken macht over haer.

43 Doch alsoo en sal 't onder u niet zijn: maer so wie onder u groot sal willen worden, die sal uwe dienaer zijn.

44 Ende soo wie van u de eerste sal willen worden, die sal aller dienstknecht zijn.

45 Want oock de Sone des menschen en is niet gekomen om gedient te worden, maer om te dienen, ende sijne ziele te geven [tot] een rantsoen voor vele.

46 Ende sy quamen tot Jericho; ende als hy, ende sijne discipelen, ende een groote schare, van Jericho uytgingh, sat de sone Timei, Bartimeus de blinde, aen den wegh, bedelende.

47 Ende hoorende dat het Jesus de Nazarener was, begon hy te roepen ende te seggen, Jesu, gy Sone Davids, ontfermt u mijner.

48 Ende vele bestraften hem, op dat hy swijgen soude: maer hy riep soo veel te meer, Gy Sone Davids, ontfermt u mijner.

49 Ende Jesus [stil]staende, seyde dat men hem roepen soude: ende sy rie-

pen den blinden, seggende tot hem, Hebt
goeden moet, staet op, hy roept u.
50 Ende hy sijnen mantel afgewor-
pen hebbende, stont op, ende quam tot
Jesum.
51 Ende Jesus antwoordende, seyde
tot hem, Wat wilt gy dat ick u doen sal?
ende de blinde seyde tot hem, Rabboni,
dat ick siende magh worden.
52 Ende Jesus seyde tot hem, Gaet
henen, uw geloove heeft u behouden.
Ende terstont wiert hy siende, ende volg-
de Jesum op den wegh.

Het 11. Capittel.

Ende doe sy Jerusalem genaeckten
tot Bethphage ende Bethania aen
den olijfbergh, sondt hy twee van sijne
discipelen uyt.
2 Ende seyde tot haer, Gaet henen in
het vleck, dat tegen u over is; ende
terstont als gy in 't selve komt, sult gy
vinden een veulen gebonden, op welck
geen mensche geseten en heeft: ontbindt
het ende brengt het.
3 Ende indien yemant tot u segt,
Waerom doet gy dat? So segt, dat de
Heere het selve van nooden heeft, ende
hy sal 't terstont herwaerts senden.
4 Ende sy gingen henen ende von-
den het veulen gebonden by de deure
buyten aen de wegscheydinge, ende sy
ontbonden het selve.
5 Ende sommige van de gene die al-
daer stonden, seyden tot haer, Wat doet
gy, dat gy het veulen ontbindt?
6 Doch sy seyden tot haer, gelijck Je-
sus bevolen hadde: ende sy lietense gaen.
7 Ende sy brachten het veulen tot
Jesum, ende wierpen hare kleederen daer
op, ende hy sat op het selve.
8 Ende vele spreydden hare kleederen
op den wegh: ende andere hieuwen mey-
en van de boomen, ende spreyddense op
den wegh.
9 Ende die voorgingen ende die volg-
den, riepen, seggende, Hosanna, gese-
gent [is] hy, die komt in den name des
Heeren:
10 Gesegent [sy] het Koninckrijck on-
ses vaders Davids, 't welck komt in den
name des Heeren: Hosanna in de hoog-
ste [hemelen].
11 Ende Jesus quam binnen Jerusa-
lem, ende in den Tempel: ende als hy
alles rontom besien hadde, ende het nu
avontstont was, gingh hy uyt nae Be-
thanien met de twaelve.
12 Ende des anderen daegs, als sy
uyt Bethanien gingen, hongerde hem.
13 Ende siende van verre eenen vij-
geboom, die bladeren hadde, gingh hy
[om te sien] of hy oock yet op denselven
soude vinden, ende daer by gekomen
zijnde, vondt hy niet dan bladeren:
want het en was de tijt der vijgen niet.
14 Ende Jesus antwoordende seyde
tot denselven, Niemant en ete [eenige]
vrucht meer van u in der eeuwigheyt.
Ende sijne discipelen hoorden 't.
15 Ende sy quamen te Jerusalem,
ende Jesus in den Tempel gegaen zijnde,
begon de gene, die in den Tempel ver-
kochten ende kochten, uyt te drijven:
ende de Tafelen der wisselaers, ende de
sitstoelen der gene die de duyven ver-
kochten, keerde hy om.
16 Ende en liet niet toe dat yemant
eenigh vat door den Tempel droege.
17 Ende hy leerde, seggende tot haer:
En is 'er niet geschreven, Mijn huys
sal een huys des gebedts genaemt wor-
den allen volcken? Maer gy hebt dat
[tot] eenen kuyl der moordenaren ge-
maeckt.
18 Ende de Schriftgeleerde ende Over-
priesters hoorden [dat], ende sochten
hoe sy hem dooden souden: want sy
vreesden hem, om dat de gantsche schare
ontsettet was over sijne leere.
19 Ende als het nu late geworden was,
gingh hy uyt buyten de stadt.
20 Ende des morgens vroegh voor-
bygaende, sagen sy dat de vijgeboom
verdorret was van de wortelen af.
21 Ende Petrus [sulck] indachtigh
geworden zijnde, seyde tot hem, Rabbi,
siet, de vijgeboom, dien gy vervloeckt
hebt, is verdorret.
22 Ende Jesus antwoordende seyde
tot haer, Hebt geloove op Godt.
23 Want voorwaer segge ick u, dat
so wie tot desen bergh sal seggen, Wort
opgeheven ende in de zee geworpen, en-
de niet en sal twijffelen in sijn herte,
maer sal gelooven dat 't gene hy segt
geschieden sal, het sal hem geworden so
wat hy segt.
24 Daerom segge ick u, Alle dingen,
die gy biddende begeert, gelooft dat gy-
se ontfangen sult, ende sy sullen u ge-
worden.
25 Ende wanneer gy staet om te bid-
den, vergeeft indien gy yet hebt tegen
yemant: op dat oock uwe Vader die in
de hemelen is, ulieden uwe misdaden
vergeve.
26 Maer indien gy niet en vergeeft,
so en sal uwe Vader, die in de hemelen
is, oock uwe misdaden niet vergeven.
27 Ende sy quamen wederom te Je-
rusalem: ende als hy in den Tempel
wandelde, quamen tot hem de Over-
priesters ende de Schriftgeleerde, ende
de Ouderlingen.

28 Ende seyden tot hem, Door wat *macht doet gy dese dingen? Ende wie heeft u dese macht gegeven, dat gy dese dingen doen soudet?*

29 Maer Jesus antwoordende seyde tot haer, Ick sal u oock één woort vragen: antwoordt my oock, ende so sal ick u seggen, door wat macht ick dese dingen doe.

30 De Doop Joannis was die uyt den Hemel, of uyt de menschen? Antwoordt my.

31 Ende sy overleyden onder haer, seggende, Indien wy seggen, Uyt den Hemel, so sal hy seggen, Waerom en hebt gy hem dan niet gelooft?

32 Maer indien wy seggen, Uyt de menschen, so vreesen wy het volck: want sy hielden alle van Joannes, dat hy waerlick een Propheet was.

33 Ende antwoordende seyden sy tot Jesum, Wy en weten 't niet. Ende Jesus antwoordende seyde tot haer, So en segge ick u oock niet, door wat macht ick dese dingen doe.

Het 12. Capittel.

Ende hy begon door gelijckenissen tot haer te seggen, Een mensche plantede eenen wijngaert, ende settede eenen tuyn daer om, ende groef eenen wijnpersback, ende bouwde eenen toren, ende verhuerde dien aen de lantlieden, ende reysde buyten lants.

2 Ende als de tijt was, sondt hy eenen dienstknecht tot de lantlieden, op dat hy van de lantlieden ontfinge van de vrucht des wijngaerts.

3 Maer sy namen ende sloegen hem, ende sonden [hem] ledigh henen.

4 Ende hy sondt wederom eenen anderen dienstknecht tot haer, ende dien steenigden sy, ende wondeden hem het hooft, ende sonden [hem] henen schandelick gehandelt zijnde.

5 Ende wederom sondt hy eenen anderen, ende dien doodden sy: ende vele anderen, [waer van] sy de sommige sloegen, ende de sommige doodden.

6 Als hy dan nogh éénen sone hadde, die hem lief was, so heeft hy oock dien ten laetsten tot haer gesonden, seggende, Sy sullen immers mijnen sone ontsien.

7 Maer die lantlieden seyden onder malkanderen, Dese is de erfgenaem, komt, laet ons hem dooden, ende de erffenisse sal onse zijn.

8 Ende sy namen ende doodden hem, ende wierpen [hem] uyt buyten den wijngaert.

9 Wat sal dan de heere des wijngaerts doen? Hy sal komen ende de lantlieden *verderven, ende den wijngaert aen andere geven.*

10 *En hebt gy oock dese Schrift* niet gelesen? De steen, dien de bouwlieden verworpen hebben, dese is geworden tot een hooft des hoecks

11 Van den Heere is dit geschiet, ende het is wonderlick in onse oogen.

12 Ende sy sochten hem te vangen, maer sy vreesden de schare: want sy verstonden dat hy die gelijckenisse op haer sprack: ende sy verlieten hem ende gingen wech.

13 Ende sy sonden tot hem eenige der Phariseen ende der Herodianen, op dat sy hem in [sijne] reden vangen souden.

14 Dese nu quamen ende seyden tot hem, Meester, wy weten dat gy waerachtigh zijt, ende nae niemant en vraegt, want gy en siet den persoon der menschen niet aen, maer gy leert den wegh Godts in der waerheyt: Is het geoorloft den Keyser schattinge te geven, ofte niet? Sullen wy geven, ofte niet geven?

15 Ende hy wetende hare geveynstheyt seyde tot haer, Wat versoeckt gy my? brengt my eenen penningh, dat ick [hem] sie.

16 Ende sy brachten [eenen]. Ende hy seyde tot haer, Wiens is dit beelt, ende het opschrift? ende sy seyden tot hem, Des Keysers.

17 Ende Jesus antwoordende seyde tot haer, Geeft dan den Keyser dat des Keysers is, ende Gode dat Godes is. Ende sy verwonderden haer over hem.

18 Ende de Sadduceen quamen tot hem, welcke seggen, dat 'er geen opstandinge en is, ende vraegden hem, seggende,

19 Meester, Moses heeft ons geschreven, indien yemants broeder sterft, ende een wijf achterlaet, ende geene kinderen na en laet, dat sijn broeder desselfs wijf nemen sal, ende sijnen broeder zaet verwecken.

20 Daer waren nu seven broeders, ende de eerste nam een wijf, ende stervende en liet geen zaet na.

21 De tweede nam haer oock, ende is gestorven, ende oock dese en liet geen zaet na: ende de derde desgelijcks.

22 Ende [alle] de seven namen deselve, ende en lieten geen zaet na: de laetste van allen is oock het wijf gestorven.

23 In de opstandinge dan, wanneer sy sullen opgestaen zijn, wiens wijf sal sy van dese zijn? want die seven hebben haer tot een wijf gehadt.

24 Ende Jesus antwoordende seyde tot haer, En dwaelt gy niet, daerom dat

dat gy de Schriften niet en weet, noch de kracht Godts?

25 Want als sy uyt den dooden sullen opgestaen zijn, so en trouwen sy niet, noch en worden niet ten houwelicke gegeven: maer sy zijn gelijck Engelen, die in de hemelen [zijn].

26 Doch aengaende de doode, dat sy opgeweckt sullen worden, hebt gy niet gelesen in het Boeck Mosis, hoe Godt in den doornenbosch tot hem gesproken heeft, seggende, Ick ben de Godt Abrahams, ende de Godt Isaacs, ende de Godt Jacobs?

27 Godt en is niet [een Godt] der doode, maer een Godt der levende. Gy dwaelt dan seer.

28 Ende één der Schriftgeleerde hoorende dat sy te samen in woorden waren, [ende] wetende dat hy haer wel geantwoordt hadde, quam tot hem, ende vraegde hem, Welck is het eerste gebodt van allen?

29 Ende Jesus antwoordde hem, Het eerste van alle de geboden is, Hoort Israël, De Heere onse Godt is een eenigh Heere.

30 Ende gy sult den Heere uwen Godt lief hebben uyt geheel uw herte, ende uyt geheel uwe ziele, ende uyt geheel uwen verstande, ende uyt geheel uwe kracht. Dit is het eerste gebodt.

31 Ende het tweede [desen] gelijck, [is] dit, Gy sult uwen naesten lief hebben als uselven. Daer en is geen ander gebodt grooter dan dese.

32 Ende de Schriftgeleerde seyde tot hem, Meester, gy hebt wel in der waerheyt gesegt, dat 'er een eenigh Godt is, ende daer en is geen ander dan hy.

33 Ende, hem lief te hebben uyt geheel het herte, ende uyt geheel het verstant, ende uyt geheel de ziele, ende uyt geheel de kracht: ende den naesten lief te hebben als hemselven, is meer dan alle de brand-offeren ende de slacht-offeren.

34 Ende Jesus siende dat hy verstandelick geantwoordt hadde, seyde tot hem, Gy en zijt niet verre van het Koninckrijcke Godts. Ende niemant en durfde hem meer vragen.

35 Ende Jesus antwoordde ende seyde, leerende in den Tempel, Hoe seggen de Schriftgeleerde, dat de Christus een sone Davids is?

36 Want David selve heeft door den Heyligen Geest gesegt, De Heere heeft gesegt tot mijnen Heere, Sit aen mijne rechter[hant], tot dat ick uwe vyanden sal gesett hebben tot een voetbanck uwer voeten.

37 David dan selve noemt hem [sijnen] Heere: ende hoe is hy sijn sone? Ende de menigte der schare hoorde hem geerne.

38 Ende hy seyde tot haer in sijne leere, Wacht u voor de Schriftgeleerde, die daer geerne willen wandelen in lange kleederen, ende gegroet zijn op de merckten.

39 Ende de voorgestoelten [hebben] in de Synagogen, ende de vooraensittingen in de maeltijden.

40 Welcke de huysen der weduwen opeten, ende [dat] onder den schijn van lange te bidden. Dese sullen swaerder oordeel ontfangen.

41 Ende Jesus geseten zijnde tegen over de schatkiste, sagh hoe de schare gelt wierp in de schatkiste: ende vele rijcke wierpen vele [daer in].

42 Ende daer quam één arme weduwe, die wierp twee kleyne [penningskens daer in], welck is een oort.

43 Ende [Jesus] sijne discipelen tot hem geroepen hebbende, seyde tot haer, Voorwaer ick segge u, dat dese arme weduwe meer ingeworpen heeft, dan alle die in de schatkiste geworpen hebben.

44 Want sy alle hebben van haren overvloet [daer in] geworpen: maer dese heeft van haer gebreck, al wat sy hadde [daer in] geworpen, haren gantschen leeftocht.

HET 13. CAPITTEL.

ENDE als hy uyt den Tempel gingh, seyde één van sijne discipelen tot hem, Meester, siet hoedanige steenen, ende hoedanige gebouwen!

2 Ende Jesus antwoordende seyde tot hem, Siet gy dese groote gebouwen? Daer en sal niet [een] steen op [den anderen] steen gelaten worden, die niet afgebroken en sal worden.

3 Ende als hy geseten was op den olijfbergh tegen den Tempel over, vraegden hem Petrus, ende Jacobus, ende Joannes, ende Andreas alleen.

4 Segt ons wanneer sullen dese dingen zijn? ende welck is het teecken wanneer dese dingen alle voleyndigt sullen worden?

5 Ende Jesus haer antwoordende begon te seggen, Siet toe dat u niemant en verleyde.

6 Want vele sullen komen onder mijnen name, seggende, Ick ben [de Christus], ende sullen vele verleyden.

7 Ende wanneer gy sult hooren van oorlogen, ende geruchten van oorlogen, so en wort niet verschrickt: want [dit] moet geschieden. Maer nogh en is het eynde niet.

8 Want [het een] volck sal tegen [het ander] volck opstaen, ende [het een] Koninckrijck tegen [het ander] Koninckrijck: ende daer sullen aerdbeevingen zijn in verscheyden plaetsen, ende daer sullen hongersnooden wesen, ende beroerten. Dese dingen [zijn maer] beginselen der smerten.

9 Maer siet gy voor uselven toe: want sy sullen u overleveren in de Raetsvergaderingen, ende in de Synagogen: Gy sult geslagen worden, ende voor Stadthouders ende Koningen sult gy gestelt worden, om mijnent wille, haer tot een getuygenisse.

10 Ende het Euangelium moet eerst gepredickt worden onder alle de volcken.

11 Doch wanneer sy u leyden sullen, om u over te leveren, so en zijt te vooren niet besorgt, wat gy spreken sult, noch en bedenckt het niet: maer so wat u in die ure gegeven sal worden, dat spreeckt. Want gy en zijt het niet die spreeckt, maer de Heylige Geest.

12 Ende [de een] broeder sal [den anderen] broeder overleveren tot den doot, ende de vader het kint: ende de kinderen sullen opstaen tegen de ouders, ende sullense dooden.

13 Ende gy sult gehatet worden van alle, om mijns naems wille: maer wie volherden sal tot den eynde, die sal saligh worden.

14 Wanneer gy dan sult sien den grouwel der verwoestinge, daer van door den Propheet Daniel gesproken is, staende daer het niet en behoort, (die het leest die mercke daer op,) alsdan die in Judea zijn, datse vlieden op de bergen.

15 Ende die op het dack is, en kome niet af in het huys, noch en gae niet in, om yet uyt sijn huys wech te nemen.

16 Ende die op den acker is, en keere niet weder te rugge, om sijn kleet te nemen.

17 Maer wee den bevruchten ende den soogenden [vrouwen] in die dagen.

18 Doch biddet dat uwe vlucht niet en geschiede des winters.

19 Want die dagen sullen sulcke verdruckinge zijn, welcker gelijcke niet geweest en is van den beginne der schepselen, die Godt geschapen heeft, tot nu toe, noch oock niet zijn en sal.

20 Ende indien de Heere de dagen niet verkort en hadde, geen vleesch en soude behouden worden: maer om der uytverkorenen wille, die hy heeft uytverkoren, heeft hy de dagen verkort.

21 Ende alsdan so yemant tot ulieden sal seggen, Siet hier is de Christus; ofte, Siet hy is daer: en gelooft het niet.

22 Want daer sullen valsche Christi, ende valsche Propheten opstaen, ende sullen teeckenen ende wonderen doen, om te verleyden, indien het mogelick ware, oock de uytverkorene.

23 Maer gylieden siet toe: Siet, ick hebbe u alles voorsegt.

24 Maer in die dagen, na die verdruckinge, sal de sonne verduystert worden, ende de mane en sal haer schijnsel niet geven.

25 Ende de sterren des hemels sullen daer uytvallen, ende de krachten die in de hemelen [zijn], sullen beweegt worden.

26 Ende alsdan sullen sy den Sone des menschen sien, komende in de wolcken, met groote kracht ende heerlickheyt.

27 Ende alsdan sal hy sijne Engelen uytsenden, ende sal sijne uytverkorene byeenvergaderen uyt de vier winden, van het uyterste der aerden, tot het uyterste des hemels.

28 Ende leert van den vijgeboom dese gelijckenisse: wanneer nu sijn tack teer wort, ende de bladeren uytspruyten, so weet gy dat de somer naeby is.

29 Alsoo oock gy, wanneer gy dese dingen sult sien geschieden, so weet dat [het] naeby voor de deure is.

30 Voorwaer ick segge u, dat dit geslachte niet en sal voorbygaen, tot dat alle dese dingen sullen geschiet zijn.

31 De hemel ende de aerde sullen voorbygaen: maer mijne woorden en sullen geensins voorbygaen.

32 Maer van dien dagh ende die ure en weet niemant, noch de Engelen die in den hemel zijn, noch de Sone, dan de Vader.

33 Siet toe, waeckt ende bidt: want gy en weet niet wanneer de tijt is.

34 Gelijck een mensche buyten lants reysende, sijn huys verliet, ende sijnen dienstknechten macht gaf, ende elck sijn werck, ende den deurwachter geboodt dat hy soude waken.

35 So waeckt dan, (want gy en weet niet wanneer de heere des huys komen sal, [des avonts] late, ofte ter middernacht, ofte met het hanengekraey, ofte in den mogenstont,)

36 Op dat hy niet onvoorsiens en kome, ende u slapende vinde.

37 Ende 't gene ick u segge, [dat] segge ick allen, Waeckt.

HET 14. CAPITTEL.

ENDE het Pascha, ende [het feest] der ongehevelde [brooden] was na twee dagen: ende de Overpriesters ende de Schriftgeleerde sochten, hoe sy hem

met listigheyt vangen ende dooden souden.

2 Maer sy seyden, Niet in het feest, op dat niet misschien oproer onder het volck en worde.

3 Ende als hy te Bethanien was in het huys Simonis des melaetschen, daer hy aen [tafel] sat, quam een vrouwe hebbende een alabasterflessche met salve van onvervalschten nardus, van grooten prijs: ende d' alabasterflessche gebroken hebbende goot die op sijn hooft.

4 Ende daer waren sommige die dat seer qualick namen by haerselven, ende seyden, Waer toe is dit verlies der salve geschiet?

5 Want deselve hadde konnen boven de drie hondert penningen verkocht, ende [die] den armen gegeven worden: ende sy vergrimden tegen haer.

6 Maer Jesus seyde, Laet af van haer: wat doet gy haer moeyte aen? Sy heeft een goet werck aen my gewrocht.

7 Want de arme hebt gy altijt met u, ende wanneer gy wilt kont gy haer weldoen: maer my en hebt gy niet altijt.

8 Sy heeft gedaen 't geen sy konde: sy is voorgekomen om mijn lichaem te salven, [tot een voorbereydinge] ter begravenisse.

9 Voorwaer segge ick u, Al waer dit Euangelium gepredickt sal worden in de geheele werelt, [daer] sal oock tot harer gedachtenisse gesproken worden, van 't gene sy gedaen heeft.

10 Ende Judas Iscariot, één van de twaelve, gingh henen tot de Overpriesters, op dat hy hem haer soude overleveren.

11 Ende sy [dat] hoorende waren verblijdt, ende beloofden hem gelt te geven: ende hy socht hoe hy hem bequamelick overleveren soude.

12 Ende op den eersten dagh der ongehevelde [brooden], wanneer sy het Pascha slachteden, seyden sijne discipelen tot hem, Waer wilt gy dat wy henen gaen, ende bereyden dat gy het Pascha etet?

13 Ende hy sondt twee van sijne discipelen uyt, ende seyde tot haer, Gaet henen in de stadt: ende u sal een mensche ontmoeten, dragende een kruycke waters: volgt dien.

14 Ende so waer hy ingaet, segt tot den heere des huys, De Meester segt, Waer is de eetsale, daer ick het Pascha met mijne discipelen eten sal?

15 Ende hy sal u wijsen een groote oppersale, toegerust [ende] gereet: bereydt het ons aldaer.

16 Ende sijne discipelen gingen uyt, ende quamen in de stadt, ende vonden 't gelijck hy haer gesegt hadde, ende bereydden het Pascha.

17 Ende als het avont geworden was, quam hy met de twaelve.

18 Ende als sy aensaten ende aten, seyde Jesus, Voorwaer ick segge u, dat één van u, die met my eet, my sal verraden.

19 Ende sy begonden bedroeft te worden, ende d' een na d' ander tot hem te seggen, Ben ick 't? ende een ander, Ben ick 't?

20 Maer hy antwoordde ende seyde tot haer, ['t Is] één uyt de twaelve, die met my in de schotel indopt.

21 De Sone des menschen gaet wel henen, gelijck van hem geschreven is, maer wee dien mensche, door welcken de Sone des menschen verraden wort: Het waer hem goet, so die mensche niet geboren en ware geweest.

22 Ende als sy aten, nam Jesus broot, ende als hy gesegent hadde, brack hy het, ende gaf het haer, ende seyde, Nemet, etet, dat is mijn lichaem.

23 Ende nam den drinckbeker, ende gedanckt hebbende gaf haer [dien]: ende sy droncken alle uyt denselven.

24 Ende hy seyde tot haer, Dat is mijn bloet, het [bloet] des Nieuwen Testaments, 't welck voor vele vergoten wort.

25 Voorwaer ick segge u, dat ick niet meer en sal drincken van de vrucht des wijnstocks, tot op dien dagh, wanneer ick deselve sal nieuw drincken in het Koninckrijcke Godts.

26 Ende als sy den lofsangh gesongen hadden, gingen sy uyt nae den olijfbergh.

27 Ende Jesus seyde tot haer, Gy sult in desen nacht alle aen my ge-ergert worden: Want daer is geschreven, Ick sal den Herder slaen, ende de schapen sullen verstroyt worden.

28 Maer na dat ick sal opgestaen zijn, sal ick u voorgaen nae Galileen.

29 Ende Petrus seyde tot hem, Of sy oock alle ge-ergert wierden, so en sal ick doch niet [ge-ergert worden].

30 Ende Jesus seyde tot hem, Voorwaer ick segge u, dat heden in desen nacht, eer de haen tweemael gekraeyt sal hebben, gy my driemael sult verloochenen.

31 Maer hy seyde nogh dies te meer, Al moeste ick met u sterven, so en sal ick u geensins verloochenen. Ende insgelijcks seyden sy oock alle.

32 Ende sy quamen in een plaetse, welcker name was Gethsemane, ende hy seyde tot sijne discipelen, Sitt hier neder tot dat ick gebeden sal hebben.

33 Ende hy nam met hem Petrum, ende Jacobum, ende Joannem, ende begon verbaest ende seer beangst te worden.

34 Ende seyde tot haer, Mijn ziele is geheel bedroeft tot der doot toe: blijft hier ende waeckt.

35 Ende een weynigh voortgegaen zijnde viel hy op de aerde, ende badt, so het mogelick ware, dat die ure van hem voorbyginge.

36 Ende hy seyde, Abba, Vader, alle dingen zijn u mogelick: Neemt desen drinckbeker van my wech: Doch niet wat ick wil, maer wat gy [wilt].

37 Ende hy quam ende vondt haer slapende, ende seyde tot Petrum, Simon slaept gy? En kont gy niet één ure waken?

38 Waket ende biddet, op dat gy niet in versoeckinge en komt: De geest [is] wel gewilligh, maer 't vleesch is swack.

39 Ende wederom henen gegaen zijnde, badt hy, sprekende de selve woorden.

40 Ende wedergekeert zijnde vondt hyse wederom slapende; want hare oogen waren beswaert: ende sy en wisten niet wat sy hem antwoorden souden.

41 Ende hy quam ten derden mael, ende seyde tot haer, Slaept [nu] voorts, ende rust. Het is genoegh: de ure is gekomen. Siet de Sone des menschen wort overgelevert in de handen der sondaren.

42 Staet op, laet ons gaen: Siet, die my verraedt is naeby.

43 Ende terstont als hy nogh sprack, quam Judas aen, die één was van de twaelve, ende met hem een groote schare met sweerden ende stocken, [gesonden] van de Overpriesters, ende de Schriftgeleerde, ende de Ouderlingen.

44 Ende die hem verriedt, hadde haer een gemeyn teecken gegeven, seggende, Dien ick kussen sal, die is 't, grijpt hem, ende leydt hem sekerlick henen.

45 Ende als hy gekomen was, gingh hy terstont tot hem, ende seyde, Rabbi, Rabbi: ende kuste hem.

46 Ende sy sloegen hare handen aen hem, ende grepen hem.

47 Ende één der gene die daer by stonden, het sweert treckende, sloegh den dienstknecht des Hoogenpriesters, ende hieuw [hem] sijne oore af.

48 Ende Jesus antwoordende seyde tot haer, Zijt gy uytgegaen met sweerden ende stocken als tegen eenen moordenaer, om my te vangen?

49 Dagelicks was ick by ulieden in den Tempel leerende, ende gy en hebt my niet gegrepen: maer dit [geschiet] op dat de Schriften vervult souden worden.

50 Ende sy hem verlatende zijn alle gevloden.

51 Ende één seker jongelingh volgde hem, hebbende een lijnwaet omgedaen over het naeckte [lijf], ende de jongelingen grepen hem.

52 Ende hy het lijnwaet verlatende, is naeckt van haer gevloden.

53 Ende sy leydden Jesum henen tot den Hoogenpriester, ende by hem vergaderden alle de Overpriesters, ende de Ouderlingen, ende de Schriftgeleerde.

54 Ende Petrus volgde hem van verre, tot binnen in de sale des Hoogenpriesters, ende hy was mede sittende met de dienaren, ende hem warmende by het vyer.

55 Ende de Overpriesters ende de geheele Raet sochten getuygenisse tegen Jesum, om hem te dooden, ende en vonden niet.

56 Want vele getuygden valschelick tegen hem, ende de getuygenissen en waren niet eenparigh.

57 Ende eenige opstaende getuygden valschelick tegen hem, seggende,

58 Wy hebben hem hooren seggen, Ick sal desen Tempel, die met handen gemaeckt is, afbreken, ende in drie dagen eenen anderen, sonder handen gemaeckt, bouwen.

59 Ende oock alsoo en was haer getuygenisse niet eenparigh.

60 Ende de Hoogepriester in 't midden opstaende vraegde Jesum, seggende, En antwoordt gy niets? Wat getuygen dese tegen u?

61 Maer hy sweegh stille, ende en antwoordde niets. Wederom vraegde hem de Hoogepriester, ende seyde tot hem, Zijt gy de Christus, de Sone des gesegenden [Godts]?

62 Ende Jesus seyde, Ick ben 't: Ende gylieden sult den Sone des menschen sien sitten ter rechter[hant] der kracht [Godts], ende komen met de wolcken des hemels.

63 Ende de Hoogepriester verscheurende sijne kleederen, seyde, Wat hebben wy nogh getuygen van nooden?

64 Gy hebt de [Godts]lasteringe gehoort: wat dunckt ulieden? Ende sy alle veroordeelden hem des doots schuldigh te zijn.

65 Ende sommige begonden hem te bespouwen, ende sijn aengesicht te bedecken, ende hem met vuysten te slaen, ende tot hem te seggen, Propheteert: ende de dienaers gaven hem kinnekackslagen.

66 Ende als Petrus beneden in de sale

was, quam ééne van de dienstmaegden des Hoogenpriesters,

67 Ende siende Petrum hem warmende, sagh sy hem aen, ende seyde, Oock gy waert met Jesu den Nazarener.

68 Maer hy heeft het geloochent, seggende, Ick en kenne [hem] niet, noch ick en weet' niet wat gy segt. Ende hy gingh buyten in de voorsale, ende de haen kraeyde.

69 Ende de dienstmaegt hem wederom siende begon te seggen, tot de gene die daer by stonden, Dese is een van die.

70 Maer hy loochende het wederom. Ende een weynigh daer na die daer by stonden seyden wederom tot Petrum, Waerlick gy zijt een van die: gy zijt oock een Galileer, ende uwe sprake gelijckt.

71 Ende hy begon [hemselven] te vervloecken ende te sweeren, Ick en kenne desen mensche niet, dien gy segget.

72 Ende de haen kraeyde de tweede mael, ende Petrus wiert indachtigh des woorts, 't welck Jesus tot hem gesegt hadde, Eer de haen tweemael gekraeyt sal hebben, sult gy my driemael verloochenen. Ende hy [hem] van daer makende, weende.

HET 15. CAPITTEL.

ENDE terstont des morgens vroegh hielden de Overpriesters t'samen raet, met de Ouderlingen ende Schriftgeleerde, ende de geheele Raet, ende Jesum gebonden hebbende, brachten sy [hem] henen, ende gaven [hem] aen Pilatum over.

2 Ende Pilatus vraegde hem, Zijt gy de Koningh der Joden? ende hy antwoordende seyde tot hem, Gy segt het.

3 Ende de Overpriesters beschuldigden hem van vele [saken]: maer hy en antwoordde niets.

4 Ende Pilatus vraegde hem wederom, seggende, En antwoordt gy niet? Siet, hoe vele [saken] sy tegen u getuygen.

5 Ende Jesus en heeft niet meer geantwoordt, so dat Pilatus hem verwonderde.

6 Ende op het feest liet hy haer ééenen gevangenen los, wien sy oock begeerden.

7 Ende daer was een, genaemt Barabbas, gevangen met [andere] mede-oproermakers, die in den oproer eenen dootslagh gedaen hadde.

8 Ende de schare riep uyt, ende begon te begeeren, [dat hy dede] gelijck hy haer altijt gedaen hadde.

9 Ende Pilatus antwoordde haer, seggende, Wilt gy, dat ick u den Koningh der Joden loslate?

10 (Want hy wist, dat hem de Overpriesters door nijt overgelevert hadden.)

11 Maer de Overpriesters beweegden de schare, dat hy haer liever Barabbam soude loslaten.

12 Ende Pilatus antwoordende seyde wederom tot haer, Wat wilt gy dan dat ick [met hem] doen sal, dien gy een Koningh der Joden noemt?

13 Ende sy riepen wederom, Kruyst hem.

14 Doch Pilatus seyde tot haer, Wat heeft hy dan quaets gedaen? Ende sy riepen te meer, Kruyst hem.

15 Pilatus nu willende de schare genoegh doen, heeft haer Barabbam losgelaten, ende gaf Jesum over, als hy [hem] gegesselt hadde, om gekruyst te worden.

16 Ende de krijgsknechten leydden hem binnen in de sale, welck is het Rechthuys, ende riepen de gantsche bende te samen.

17 Ende deden hem eenen purperen mantel aen: ende eene doorne kroone gevlochten hebbende, setteden hem [die] op.

18 Ende begonden hem te groeten, [seggende], Weest gegroet, [gy] Koningh der Joden.

19 Ende sloegen sijn hooft met eenen rietstock, ende bespogen hem, ende vallende op de knien aenbaden hem.

20 Ende als sy hem bespottet hadden, deden sy hem den purperen mantel af, ende deden hem sijne eygene kleederen aen, ende leydden hem uyt om hem te kruycigen.

21 Ende sy dwongen eenen Simon van Cyrenen, die [daer] voorbygingh, komende van den acker, den vader Alexandri ende Rufi, dat hy sijn kruyce droege.

22 Ende sy brachten hem tot de plaetse Golgotha, 't welck is, overgesett zijnde, Hoofdscheelplaetse.

23 Ende sy gaven hem gemyrrheden wijn te drincken: maer hy en nam [dien] niet.

24 Ende als sy hem gekruycigt hadden, verdeelden sy sijne kleederen, werpende het lot over deselve, wat een yegelick wechnemen soude.

25 Ende het was de derde ure, ende sy kruycigden hem.

26 Ende het opschrift sijner beschuldinge was boven hem geschreven, DE KONINGH DER JODEN.

27 Ende sy kruycigden met hem twee moordenaers, éénen aen [sijn] rechter, ende éénen aen sijn slincker [zijde].

28 Ende de Schrift is vervult geworden, die daer segt, Ende hy is met de misdadige gerekent.

29 Ende die voorbygingen lasterden hem, schuddende hare hoofden, ende seggende, Ha! gy die den Tempel afbreeckt, ende in drie dagen opbouwt,

30 Behoudt uselven, ende komt af van het kruys.

31 Ende insgelijcks oock de Overpriesters met de Schriftgeleerde, seyden tot malkanderen, al spottende, Hy heeft andere verlost, hemselven en kan hy niet verlossen.

32 De Christus, de Koningh Israëls kome nu af van het kruys, op dat wy het sien ende gelooven mogen. Oock die met hem gekruyst waren, smadeden hem.

33 Ende als de seste ure gekomen was, wiert 'er duysternisse over de geheele aerde, tot de negende ure toe.

34 Ende ter negender ure, riep Jesus met grooter stemme, seggende, ELOI, ELOI, LAMMA SABACHTHANI? 't Welck is, overgesett zijnde, Mijn Godt, mijn Godt, waerom hebt gy my verlaten?

35 Ende sommige van die daer by stonden [dit] hoorende, seyden, Siet, hy roept Eliam.

36 Ende daer liep één, ende vulde een spongie met edick, ende stackse op eenen rietstock, ende gaf hem te drincken, seggende, Houdt stil: Laet ons sien of Elias komt, om hem af te nemen.

37 Ende Jesus een groote stemme van [hem] gegeven hebbende, gaf den geest.

38 Ende het voorhangsel des Tempels scheurde in tween, van boven tot beneden.

39 Ende de Hooftman over hondert, die daer by tegen over hem stont, siende dat hy alsoo roepende den geest gegeven hadde, seyde, Waerlick dese mensche was Godts Sone.

40 Ende daer waren oock vrouwen van verre [dit] aenschouwende, onder welcke oock was Maria Magdalene, ende Maria Jacobi des kleynen, ende Jose moeder, ende Salome.

41 Welcke oock, doe hy in Galilea was, hem waren gevolgt, ende hem gedient hadden, ende vele andere [vrouwen], die met hem nae Jerusalem opgekomen waren.

42 Ende als het nu avont was geworden, dewijle het de Voorbereydinge was, welcke is de Voorsabbath,

43 Quam Joseph, die van Arimathea [was], een eerlick Raetsheer, die oock selve het Koninckrijcke Godts was verwachtende, ende hem verstoutende gingh hy in tot Pilatum, ende begeerde het lichaem Jesu.

44 Ende Pilatus verwonderde hem, dat hy alreede gestorven was: ende den Hooftman over hondert tot hem geroepen hebbende vraegde hem, of hy lange gestorven was.

45 Ende als hy 't van den Hooftman over hondert verstaen hadde, schonck hy Joseph het lichaem.

46 Ende hy kocht fijn lijnwaet, ende hem afgenomen hebbende, wondt [hem] in dat fijn lijnwaet, ende leyde hem in een graf, 't welck uyt een steenrotze gehouwen was: ende hy wentelde eenen steen tegen de deure des grafs.

47 Ende Maria Magdalene, ende Maria [de moeder] Jose aenschouwden, waer hy gelegt wiert.

HET 16. CAPITTEL.

ENDE als de Sabbath voorbygegaen was, hadden Maria Magdalene, ende Maria de [moeder] Jacobi, ende Salome speceryen gekocht, op dat sy quamen ende hem salfden.

2 Ende seer vroegh op den eersten [dagh] der weke, quamen sy tot het graf, als de sonne opgingh.

3 Ende seyden tot malkanderen, Wie sal ons den steen van de deure des grafs afwentelen?

4 (Ende opsiende sagen sy dat de steen afgewentelt was:) want hy was seer groot.

5 Ende in 't graf ingegaen zijnde sagen sy eenen jongelingh sittende ter rechter [zijde], bekleedt met een wit langh kleet, ende wierden verbaest.

6 Maer hy seyde tot haer, En zijt niet verbaest; gy soeckt Jesum den Nazarener, die gekruyst was: hy is opgestaen, hy en is hier niet; siet de plaetse daer sy hem gelegt hadden.

7 Doch gaet henen, segt sijnen discipelen ende Petro, dat hy u voorgaet nae Galileen: aldaer sult gy hem sien, gelijck hy ulieden gesegt heeft.

8 Ende sy haestelick uytgegaen zijnde vloden van het graf; ende beevinge ende ontsettinge hadde haer bevangen: ende en seyden niemant yet; want sy waren bevreest.

9 Ende als [Jesus] opgestaen was 's morgens vroegh op den eersten [dagh] der weke, verscheen hy eerst Marie Magdalene, uyt welcke hy seven duyvelen uytgeworpen hadde.

10 Dese henen gaende boodschapte

het den genen die met hem geweest waren, welcke treurden ende weenden.

11 Ende als dese hoorden dat hy leefde, ende van haer gesien was, en geloofden sy 't niet.

12 Ende na desen is hy geopenbaert in een ander gedaente, aen twee van haer, daer sy wandelden, ende in het velt gingen.

13 Dese oock henen gaende boodschapten 't den anderen, [maer] sy en geloofden oock die niet.

14 Daer na is hy geopenbaert aen de elve daer sy aensaten, ende verweet [hen] hare ongeloovigheyt ende hardigheyt der herten: om dat sy niet geloofte en hadden den genen, die hem gesien hadden, na dat hy opgestaen was.

15 Ende hy seyde tot haer, Gaet henen in de geheele werelt, predickt het Euangelium allen creaturen.

16 Die gelooft sal hebben, ende gedoopt sal zijn, sal saligh worden. Maer die niet en sal gelooft hebben, sal verdoemt worden.

17 Ende den genen die gelooft sullen hebben, sullen dese teeckenen volgen: in mijnen name sullen sy duyvelen uytwerpen: met nieuwe tonge sullen sy spreken:

18 Slangen sullen sy opnemen, ende als is 't dat gy yet doodelicks sullen drincken, dat en sal haer niet schaden. Op krancke sullen sy de handen leggen, ende sy sullen gesont worden.

19 De Heere dan, na dat hy tot haer gesproken hadde, is opgenomen in den hemel, ende is geseten aen de rechter-[hant] Godts.

20 Ende sy uytgegaen zijnde predickten over al, ende de Heere wrocht mede, ende bevestigde het woort door teeckenen die daer op volgden. Amen.

HET HEYLIGH EUANGELIUM,

NAE [DE BESCHRIJVINGE]

L U C E.

HET EERSTE CAPITTEL.

NAEDEMAEL vele ter hant genomen hebben, om in orden te stellen een verhael van de dingen, die onder ons volkomene sekerheyt hebben.

2 Gelijck ons overgelevert hebben die van den beginne selve aenschouwers ende dienaers des woorts geweest zijn:

3 So heeft het oock my goet gedacht, hebbende alles van vooren aen neerstelick ondersocht, vervolgens aen u te schrijven, voortreffelicke Theophile:

4 Op dat gy meugt kennen de sekerheyt der dingen, daer van gy onderwesen zijt.

5 IN de dagen Herodis des Konings van Judea, was een seker Priester met name Zacharias, van de dagh-orden Abie: ende sijn wijf was uyt de dochteren Aarons, ende haer naem Elisabet.

6 Ende sy waren beyde rechtveerdigh voor Godt, wandelende in alle de geboden ende rechten des Heeren onberispelick.

7 Ende sy en hadden geen kint, om dat Elisabet onvruchtbaer was, ende sy beyde verre op hare dagen gekomen waren.

8 Ende het geschiedde, dat, als hy het Priester-ampt bediende voor Godt in de beurte sijner dagh-orden,

9 Nae de gewoonte der Priesterlicke bedieninge, hem te lote was gevallen, dat hy soude ingaen in den Tempel des Heeren om te reuck-offeren.

10 Ende alle de menigte des volcks was buyten biddende ter ure des reuck-offers.

11 Ende van hem wiert gesien een Engel des Heeren staende ter rechter [zijden] van den altaer des reuck-offers.

12 Ende Zacharias [hem] siende, wiert ontroert, ende vreese is op hem gevallen.

13 Maer de Engel seyde tot hem, En vreest niet Zacharia, want uw gebedt is verhoort: ende uw wijf Elisabet sal u eenen sone baren, ende gy sult sijnen naem heeten Joannes.

14 Ende u sal blijtschap ende verheuginge zijn, ende vele sullen hare over sijne geboorte verblijden.

15 Want hy sal groot zijn voor den Heere: noch wijn noch stercken dranck

en sal hy niet drincken, ende hy sal met den Heyligen Geest vervult worden, oock van sijns moeders lijve aen.

16 Ende sal vele der kinderen Israëls bekeeren tot den Heere haren Godt.

17 Ende hy sal voor hem henen gaen in den geest ende kracht Elie, om te bekeeren de herten der vaderen tot de kinderen, ende de ongehoorsame tot de voorsichtigheyt der rechtveerdigen, om den Heere te bereyden een toegerust volck.

18 Ende Zacharias seyde tot den Engel, Waer by sal ick dat weten? want ick ben oudt, ende mijn wijf is verre op hare dagen gekomen.

19 Ende de Engel antwoordde, ende seyde tot hem, Ick ben Gabriel, die voor Godt stae, ende ben uytgesonden om tot u te spreken, ende u dese dingen te verkondigen.

20 Ende siet gy sult swijgen, ende niet konnen spreken, tot op den dagh dat dese dingen geschiet sullen zijn: om dies wille dat gy mijne woorden niet gelooft en hebt, welcke vervult sullen worden op haren tijt,

21 Ende het volck was wachtende op Zachariam, ende waren verwondert, dat hy soo lange vertoefde in den Tempel.

22 Ende als hy uytquam, en konde hy tot haer niet spreken: ende sy bekenden dat hy een Gesichte in den Tempel gesien hadde. Ende hy wenckte haer toe, ende bleef stom.

23 Ende het geschiedde, als de dagen sijner bedieninge vervult waren, dat hy nae sijn huys gingh.

24 Ende na die dagen wiert Elisabet sijn wijf bevrucht: ende sy verbergde haer vijf maenden, seggende,

25 Alsoo heeft my de Heere gedaen, in de dagen in welcke hy [my] aengesien heeft, om mijne versmaetheyt onder de menschen wech te nemen.

26 Ende in de seste maent wiert de Engel Gabriel van Godt gesonden nae een stadt in Galilea genaemt Nazareth,

27 Tot een maegt die ondertrouwt was met eenen man, wiens name was Joseph, uyt den huyse Davids, ende de name der maget was Maria.

28 Ende de Engel tot haer ingekomen zijnde, seyde, Weest gegroet gy begenadigde: de Heere [is] met u, gy [zijt] gesegent onder de vrouwen.

29 Ende als sy [hem] sagh wiert sy seer ontroert over dit sijn woort, ende overleyde hoedanige dese groetenisse mochte zijn.

30 Ende de Engel seyde tot haer, En vreest niet Maria: want gy hebt genade by Godt gevonden.

31 Ende siet, gy sult bevrucht worden ende eenen sone baren, ende sult sijnen name heeten JESUS,

32 Dese sal groot zijn ende de Sone des Allerhoogsten genaemt worden. Ende Godt de Heere sal hem den throon sijns vaders Davids geven.

33 Ende hy sal over het huys Jacobs Koningh zijn in der eeuwigheyt, ende sijns Koninckrijcks en sal geen eynde zijn.

34 Ende Maria seyde tot den Engel, Hoe sal dat wesen? dewijle ick geenen man en bekenne.

35 Ende de Engel antwoordende seyde tot haer, De Heylige Geest sal over u komen, ende de kracht des Allerhoogsten sal u overschaduwen. Daerom oock dat Heylige dat uyt u geboren sal worden, sal Godts Sone genaemt worden.

36 Ende siet Elisabet uwe nichte is oock selve bevrucht met eenen sone in haren ouderdom: ende dese maent is haer, die onvruchtbaer genaemt was, de seste.

37 Want geen dingh en sal by Godt onmogelick zijn.

38 Ende Maria seyde, Siet de dienstmaegt des Heeren: my geschiede nae uwen woorde. Ende de Engel gingh wech van haer.

39 Ende Maria opgestaen zijnde in die selve dagen, reysde met haeste nae het gebergte in een stadt Juda:

40 Ende quam in het huys Zacharie, ende groetede Elisabet.

41 Ende het geschiedde als Elisabet de groetenisse Marie hoorde, so sprongh het kindeken op in haren buyck: ende Elisabet wiert vervult met den Heyligen Geest:

42 Ende riep uyt met grooter stemme, ende seyde, Gesegent [zijt] gy onder de vrouwen, ende gesegent [is] de vrucht uwes buycks.

43 Ende van waer [komt] my dit, dat de moeder mijns Heeren tot my komt?

44 Want siet, als de stemme uwer groetenisse in mijne ooren geschiedde, so sprongh het kindeken van vreugden op in mijnen buyck.

45 Ende saligh is [sy] die gelooft heeft: Want de dingen, die haer van den Heere gesegt zijn, sullen volbracht worden.

46 Ende Maria seyde, Mijn ziele maeckt groot den Heere:

47 Ende mijn geest verheugt hem in Godt mijnen Saligmaker:

48 Om dat hy de nederheyt sijner dienstmaegt heeft aengesien: Want siet van nu aen sullen my saligh spreken alle de geslachten.

49 Want groote dingen heeft aen my gedaen hy die machtigh is, ende heyligh [is] sijn naem.

50 Ende sijne barmhertigheyt is van geslachte tot geslachte over de gene die hem vreesen.

51 Hy heeft een krachtigh werck gedaen door sijnen arm: Hy heeft verstroyt de hoogmoedige in de gedachten harer herten.

52 Hy heeft machtige van de throonen afgetrocken, ende nedrige heeft hy verhoogt.

53 Hongerige heeft hy met goederen vervult: ende rijcke heeft hy ledigh wechgesonden.

54 Hy heeft Israël sijnen knecht opgenomen, op dat hy gedachtigh ware der barmhertigheyt,

55 (Gelijck hy gesproken heeft tot onse vaderen, [namelick] tot Abraham, ende sijnen zade,) in der eeuwigheyt.

56 Ende Maria bleef by haer ontrent drie maenden, ende keerde weder tot haer huys.

57 Ende de tijt Elisabets wiert vervult, dat sy baren soude, ende sy baerde eenen sone.

58 Ende die daer rontom woonden, ende hare magen, hoorden dat de Heere sijne barmhertigheyt grootelicks aen haer bewesen hadde: ende waren met haer verblijdt.

59 Ende het geschiedde dat sy op den achtsten dagh quamen, om het kindeken te besnijden, ende noemden het Zachariam, nae den name sijns vaders.

60 Ende sijne moeder antwoordde ende seyde, Niet [alsoo]: maer hy sal Joannes heeten.

61 Ende sy seyden tot haer, Daer en is niemant in uw' maegschap, die met dien naem genaemt wort.

62 Ende sy wenckten sijnen vader, hoe hy wilde dat hy genaemt soude worden.

63 Ende als hy een schrijftafelken geeyscht hadde, schreef hy, seggende, Joannes is sijn name. Ende sy verwonderden haer alle.

64 Ende terstont wiert sijn mont geopent, ende sijne tonge [losgemaeckt], ende hy sprack, Godt lovende.

65 Ende daer quam vreese over alle die rontom haer woonden, ende in het geheele gebergte van Judea wiert veel gesproken van alle dese dingen.

66 Ende alle die het hoorden namen het ter herten, seggende, Wat sal doch dit kindeken wesen? Ende de hant des Heeren was met hem.

67 Ende Zacharias sijn vader wiert vervult met den Heyligen Geest, ende propheteerde, seggende,

68 Gelooft [zy] de Heere, de Godt Israëls, want hy heeft besocht, ende verlossinge te wege gebracht sijnen volcke:

69 Ende heeft eenen hoorn der saligheyt ons opgerecht, in het huys Davids sijns knechts.

70 Gelijck hy gesproken heeft door den mont sijner heyliger Propheten, die van den beginne der werelt [geweest zijn],

71 [Namelick] eene verlossinge van onse vyanden, ende van de hant aller der gene die ons haten:

72 Op dat hy barmhertigheyt dede aen onse vaderen, ende gedachtigh ware sijns heyligen verbonts:

73 [Ende] des eedts, dien hy Abraham onsen vader gesworen heeft, om ons te geven,

74 Dat wy verlost zijnde uyt de hant onser vyanden, hem dienen souden sonder vreese,

75 In heyligheyt ende gerechtigheyt voor hem, alle de dagen onses levens.

76 Ende gy kindeken sult een Propheet des Allerhoogsten genaemt worden: want gy sult voor het aengesicht des Heeren voor henen gaen, om sijne wegen te bereyden,

77 Om sijnen volcke kennisse der saligheyt te geven, in vergevinge harer sonden:

78 Door de innerlicke bewegingen der barmhertigheyt onses Godts, met welcke ons besocht heeft de Opgangh uyt der hoogte:

79 Om te verschijnen den genen die geseten zijn in duysternisse, ende schaduwe des doots: om onse voeten te richten op den wegh des vredes.

80 Ende het kindeken wies op, ende wiert gesterckt in den geest, ende was in de woestijnen tot den dagh sijner vertooninge aen Israël.

Het 2. Capittel.

Ende het geschiedde in die selve dagen, dat 'er een gebodt uytgingh van den Keyser Augusto, dat de geheele werelt beschreven soude worden.

2 Dese eerste beschrijvinge geschiedde als Cyrenius over Syrien Stadthouder was.

3 Ende sy gingen alle om beschreven te worden, een yegelick nae sijn eygen stadt.

4 Ende Joseph gingh oock op van Galilea, uyt de stadt Nazareth nae Judeam, tot de stadt Davids, die Bethlehem genaemt wort, (om dat hy uyt den huyse ende geslachte Davids was),

5 Om beschreven te worden met Maria sijn ondertrouwt wijf, welcke bevrucht was.

6 Ende het geschiedde als sy daer waren, dat de dagen vervult wierden, dat sy baren soude.

7 Ende sy baerde haren eerstgeboren soon, ende wondt hem in doecken, ende leyde hem neder in de kribbe: om dat voor haerlieden geen plaetse en was in de herberge.

8 Ende daer waren herders in die selve lantstreke, haer houdende in het velt, ende hielden de nachtwacht over hare kudde.

9 Ende siet een Engel des Heeren stont by haer, ende de heerlickheyt des Heeren omscheense, ende sy vreesden met groote vreese.

10 Ende de Engel seyde tot haer, En vreest niet, want siet ick verkondige u groote blijtschap, die alle den volcke wesen sal.

11 [Namelick] dat u heden geboren is de Saligmaker, welcke is Christus de Heere, in de stadt Davids.

12 Ende dit sal u het teecken zijn, Gy sult het kinderen vinden in doecken gewonden, ende liggende in de kribbe.

13 Ende van stonden aen was [daer] met den Engel een menigte des hemelschen heyrlegers, prijsende Godt ende seggende,

14 Eere [zy] Godt in de hoogste [hemelen], ende vrede op aerden, in den menschen een welbehagen.

15 Ende het geschiedde, als de Engelen van haer wechgevaren waren nae den hemel, dat de herders tot malkanderen seyden, Laet ons dan henen gaen tot Bethlehem, ende laet ons sien het woort dat daer geschiet is, 't welck de Heere ons heeft kondt gedaen.

16 Ende sy quamen met haeste, ende vonden Mariam, ende Joseph, ende het kindeken liggende in de kribbe.

17 Ende als sy het gesien hadden, maeckten sy alomme bekent het woort, dat haer van dit kindeken gesegt was.

18 Ende alle die het hoorden verwonderden haer, over het gene haer gesegt wiert van de herders.

19 Doch Maria bewaerde dese woorden alle te samen, overleggende [die] in haer herte.

20 Ende de herders keerden wederom, verheerlickende ende prijsende Godt over alles wat sy gehoort ende gesien hadden, gelijck tot haer gesproken was.

21 Ende als acht dagen vervult waren, dat men het kindeken besnijden soude, so wiert sijn name genaemt JESUS, welcke genaemt was van den Engel, eer hy in den lichame ontfangen was.

22 Ende als de dagen harer reyniginge vervult waren nae de wet Mosis, brachten sy hem te Jerusalem, op dat sy [hem] den Heere voorstelden,

23 (Gelijck geschreven is in de wet des Heeren, Al wat manlick is dat de moeder opent, sal den Heere heyligh genaemt worden:)

24 Ende op dat sy offerhande gaven nae het gene dat in de wet des Heeren gesegt is, een paer tortelduyven, ofte twee jonge duyven.

25 Ende siet daer was een mensche te Jerusalem, wiens name was Simeon: ende dese mensche was rechtveerdigh ende Godtvreesende, verwachtende de vertroostinge Israëls: ende de Heylige Geest was op hem.

26 Ende hem was een Godtlicke openbaringe gedaen door den Heyligen Geest, dat hy den doot niet sien en soude, eer hy den Christum des Heeren soude sien.

27 Ende hy quam door den Geest in den Tempel: Ende als de ouders het kindeken Jesum inbrachten, om nae de gewoonte der wet met hem te doen:

28 So nam hy het selve in sijne armen, ende loofde Godt, ende seyde,

29 Nu laet gy, Heere, uwen dienstknecht gaen in vrede, nae uw woort.

30 Want mijne oogen hebben uwe saligheyt gesien,

31 Die gy bereydt hebt voor het aengesichte van alle de volckeren:

32 Een licht tot verlichtinge der Heydenen, ende tot heerlickheyt uwes volcks Israëls.

33 Ende Joseph ende sijne moeder verwonderden haer over het gene dat van hem gesegt wiert.

34 Ende Simeon segende haerlieden, ende seyde tot Mariam sijne moeder, Siet, dese wort gesett tot eenen val ende opstandinge veler in Israël, ende tot een teecken dat wedersproken sal worden,

35 (Ende oock een sweert sal door uw' selfs ziele gaen:) op dat de gedachten uyt vele herten geopenbaert worden.

36 Ende daer was Anna een Prophetesse, een dochter Phanuëls, uyt de stamme Aser: Dese was tot grooten ouderdom gekomen, welcke met [haren] man seven jaren hadde geleeft van haren maegdom af.

37 Ende sy was een weduwe van ontrent vier en tachtentigh jaren, dewelcke niet en weeck uyt den Tempel, met vasten ende bidden [Godt] dienende nacht ende dagh.

38 Ende dese te dier selver ure daer bykomende heeft insgelijcks den Heere beleden, ende sprack van hem tot allen

die de verlossinge in Jerusalem verwachteden.

39 Ende als sy alles voleyndigt hadden, wat nae de wet des Heeren [te doen] was, keerden sy wederom nae Galileam, tot hare stadt Nazareth.

40 Ende het kindeken wies op. ende wiert gesterckt in den geest, ende vervult met wijsheyt: ende de genade Godts was over hem.

41 Ende sijne ouders reysden alle jare nae Jerusalem op het feest van Pascha.

42 Ende doe hy twaelf jaren [oudt] geworden was, ende sy nae Jerusalem opgegaen waren, nae de gewoonte des feestdaegs:

43 Ende de dagen [aldaer] voleyndigt hadden, doe sy wederkeerden, bleef het kint Jesus te Jerusalem, ende Joseph ende sijne moeder en wisten 't niet.

44 Maer meenende dat hy in 't geselschap op den wegh was, gingen sy een dagreyse, ende sochten hem onder de magen, ende onder de bekende.

45 Ende als sy hem niet en vonden, keerden sy wederom nae Jerusalem, hem soeckende.

46 Ende het geschiedde, na drie dagen, dat sy hem vonden in den Tempel, sittende in het midden der Leeraren, haer hoorende, ende haer ondervragende.

47 Ende alle die hem hoorden ontsetteden haer over sijn verstant, ende antwoorden.

48 Ende sy hem siende wierden verslagen, ende sijne moeder seyde tot hem, Kint, waerom hebt gy ons soo gedaen? Siet, uw vader ende ick hebben u met angst gesocht.

49 Ende hy seyde tot haer, Wat [is 't] dat gy my gesocht hebt? En wistet gy niet, dat ick moet zijn in de dingen mijns Vaders?

50 Ende sy en verstonden het woort niet, dat hy tot haer sprack.

51 Ende hy gingh met haer af, ende quam tot Nazareth, ende was haer onderdanigh Ende sijne moeder bewaerde alle dese dingen in haer herte.

52 Ende Jesus nam toe in wijsheyt, ende in grootte, ende in genade by Godt ende de menschen.

HET 3. CAPITTEL.

ENDE in het vijftiende jaer der regeringe des Keysers Tiberii, als Pontius Pilatus Stadthouder was over Judea, ende Herodes een Viervorst over Galilea, ende Philippus sijn broeder een Viervorst over Iturea ende over het lant Trachonitis, ende Lysanias een Viervorst over Abilene.

2 Onder de Hoogepriesters Anna ende Cajapha, geschiedde het woort Godts tot Joannem den sone Zacharie, in de woestijne.

3 Ende hy quam in alle het omliggende lant des Jordaens, predikende den Doop der bekeeringe tot vergevinge der sonden.

4 Gelijck geschreven is in het Boeck der woorden Esaie des Propheten, seggende, De stemme des roependen in de woestijne, Bereydt den wegh des Heeren, maeckt sijne paden recht.

5 Alle dal sal gevult worden, ende alle bergh ende heuvel sal vernedert worden: ende de kromme [wegen] sullen tot eenen rechten [wegh] worden, ende de oneffene tot effene wegen.

6 Ende alle vleesch sal de saligheyt Godts sien.

7 Hy seyde dan tot de scharen, die uytquamen om van hem gedoopt te worden, Gy adderen gebroedsels, wie heeft u aengewesen te vlieden van den toekomenden toorn?

8 Brengt dan vruchten voort der bekeeringe weerdigh: ende en begint niet te seggen by uselven, Wy hebben Abraham tot eenen vader. Want ick segge u, dat Godt selfs uyt dese steenen Abraham kinderen kan verwecken.

9 Ende de bijle ligt oock alreede aen den wortel der boomen: alle boom dan. die geen goede vrucht voort en brengt, wort uytgehouwen, ende in het vyer geworpen.

10 Ende de scharen vraegden hem, seggende, Wat sullen wy dan doen?

11 Ende hy antwoordende seyde tot haer, Die twee rocken heeft deyle hem mede, die geen en heeft: ende die spijse heeft, doe desgelijcks.

12 Ende daer quamen oock tollenaers om gedoopt te worden, ende seyden tot hem, Meester wat sullen wy doen?

13 Ende hy seyde tot haer, En eyscht niet meer, dan 't geneu gesett is.

14 Ende hem vraegden oock de krijgs lieden, seggende, Ende wy, wat sullen wy doen? Ende hy seyde tot haer, En doet niemant overlast, noch en ontvreemdt niemant het sijne met bedrogh, ende laet u vergenoegen met uwe besoldingen.

15 Ende als het volck verwachtede ende alle in hare herten overleyden van Joanne, of hy niet mogelick de Christus en ware,

16 So antwoordde Joannes aen allen, seggende, Ick doope u wel met water: maer hy komt die stercker is dan ick,

wien ick niet weerdigh en ben den riem
van sijne schoenen te ontbinden: Dese
sal u doopen met den Heyligen Geest
ende met vyer.
17 Wiens wan in sijne hant is, ende
hy sal sijnen dorschvloer doorsuyveren:
ende de tarwe sal hy in sijne scheure t'-
samenbrengen, maer het kaf sal hy met
onuytblusschelick vyer verbranden.
18 Hy dan oock nogh vele andere
dingen vermanende, verkondigde den
volcke het Euangelium.
19 Maer als Herodes de Viervorst van
hem bestraft wiert, om Herodias Philip-
pi sijns broeders wijfs wille, ende over
alle boose [stucken], die Herodes dede,
20 So heeft hy oock dit nogh boven
alles daer toegedaen, dat hy Joannem
in de gevanckenisse gesloten heeft.
21 Ende het geschiedde, doe alle het
volck gedoopt wiert, ende Jesus [oock]
gedoopt was, ende badt, dat de hemel
geopent wiert:
22 Ende dat de Heylige Geest op hem
nederdaelde in lichamelicke gedaente
gelijck een duyve: ende dat 'er een stem-
me geschiedde uyt den hemel, seggen-
de, Gy zijt mijn geliefde Sone, in u
hebbe ick mijn welbehagen.
23 Ende hy Jesus begon ontrent der-
tigh jaren [oudt] te wesen, zijnde (al-
soo men meynde) de sone Josephs, des
[soons] Heli,
24 Des [soons] Matthat, des [soons]
Levi, des [soons] Melchi, des [soons]
Janna, des [soons] Josephs,
25 Des [soons] Matthathia, des
[soons] Amos, des [soons] Naum, des
[soons] Esli, des [soons] Naggai,
26 Des [soons] Maath, des [soons]
Mattathia, des [soons] Semeï, des
[soons] Josephs, des [soons] Juda,
27 Des [soons] Joanna, des [soons]
Rhesa, des [soons] Zorobabel, des
[soons] Salathiël, des [soons] Neri,
28 Des [soons] Melchi, des [soons]
Addi, des [soons] Cosam, des [soons]
Elmodam, des [soons] Er,
29 Des [soons] Jose, des [soons]
Eliëzer, des [soons] Jorim, des [soons]
Matthat, des [soons] Levi,
30 Des [soons] Simeon, des [soons]
Juda, des [soons] Josephs, des [soons]
Jonan, des [soons] Eljakim,
31 Des [soons] Melea, des [soons]
Maïnan, des [soons] Mattatha, des
[soons] Nathan, des [soons] Davids,
32 Des [soons] Jesse, des [soons]
Obed, des [soons] Booz, des [soons]
Salmon, des [soons] Naasson,
33 Des [soons] Aminadab, des
[soons] Aram, des [soons] Esrom, des
[soons] Phares, des [soons] Juda,
34 Des [soons] Jacobs, des [soons]
Isaacs, des [soons] Abrahams, des
[soons] Thara, des [soons] Nachor,
35 Des [soons] Saruch, des [soons]
Ragau, des [soons] Phalek, des [soons]
Heber, des [soons] Sala,
36 Des [soons] Kaïnan, des [soons]
Arphaxad, des [soons] Sem, des
[soons] Noë, des [soons] Lamech,
37 Des [soons] Matthusala, des
[soons] Enoch, des [soons] Jared, des
[soons] Malaleël, des [soons] Kaïnan,
38 Des [soons] Enos, des [soons]
Seth, des [soons] Adams, des [soons]
Godts.

Het 4. Capittel.

Ende Jesus vol des Heyligen Geests
keerde wederom van den Jordaen,
ende wiert door den Geest geleydet in
de woestijne,
2 Ende wert veertigh dagen versocht
van den duyvel: ende en at gantsch niet
in die dagen, ende als deselve ge-eyn-
digt waren, so hongerde hem ten laet-
sten.
3 Ende de duyvel seyde tot hem, In-
dien gy Godts Sone zijt, segt tot desen
steen, dat hy broot worde.
4 Ende Jesus antwoordde hem, seg-
gende, Daer is geschreven, dat de men-
sche by broot alleen niet en sal leven,
maer by alle woort Godts.
5 Ende als hem de duyvel geleydt
hadde op eenen hoogen bergh, toonde
hy hem alle de Koninckrijcken der we-
relt, in eenen oogenblick tijts.
6 Ende de duyvel seyde tot hem, Ick
sal u alle dese macht ende de heerlick-
heyt derselver [Koninckrijcken] geven:
want sy is my overgegeven, ende ick
geefse wien ick oock wil.
7 Indien gy dan my sult aenbidden,
so sal het all' uwe zijn.
8 Ende Jesus antwoordende seyde
tot hem, Gaet wech van my, satan:
want daer is geschreven, Gy sult den
Heere uwen Godt aenbidden, ende hem
alleene dienen.
9 Ende hy leydde hem nae Jerusalem,
ende stelde hem op de tinne des Tem-
pels, ende seyde tot hem, Indien gy de
Sone Godts zijt, werpt uselven van hier
nederwaerts:
10 Want daer is geschreven, dat hy
sijne Engelen van u beveelen sal, dat sy
u bewaren sullen;
11 Ende dat sy u op de handen ne-
men sullen, op dat gy uwen voet niet
t' eeniger tijt aen eenen steen en stoo-
tet.
12 Ende Jesus antwoordende seyde

tot hem, Daer is gesegt, Gy en sult den Heere uwen Godt niet versoecken.

13 Ende als de duyvel alle versoeckinge voleyndigt hadde, weeck hy van hem voor eenen tijt.

14 Ende Jesus keerde wederom door de kracht des Geests nae Galileen: ende het geruchte van hem gingh uyt door het geheele omliggende lant.

15 Ende hy leerde in hare Synagogen, ende wiert van allen gepresen.

16 Ende hy quam tot Nazareth, daer hy opgevoedt was, ende gingh, nae sijne gewoonte, op den dagh des Sabbaths in de Synagoge: ende stont op om te lesen.

17 Ende hem wiert gegeven het Boeck des Propheten Esaie: ende als hy het Boeck open gedaen hadde, vondt hy de plaetse daer geschreven was,

18 De Geest des Heeren [is] op my, daerom heeft hy my gesalft: hy heeft my gesonden om den armen het Euangelium te verkondigen, om te genesen die gebroken zijn van herten,

19 Om den gevangenen te prediken loslatinge, ende den blinden het gesichte, om de verslagene henen te senden in vryheyt: om te prediken het aengenaem jaer des Heeren.

20 Ende als hy het Boeck toegedaen, ende den dienaer wedergegeven hadde, sat hy neder: ende de oogen van allen in de Synagoge waren op hem geslagen.

21 Ende hy begon tot haer te seggen, Heden is dese Schrift in uwe ooren vervult.

22 Ende sy gaven hem alle getuygenisse, ende verwonderden haer over de aengename woorden, die uyt sijnen mont voortquamen: ende seyden, Is dese niet de sone Josephs?

23 Ende hy seyde tot haer, Gy sult sonder twijffel tot my dit spreeckwoort seggen, Medicijnmeester geneest uselven: al wat wy gehoort hebben, dat in Capernaum geschiet is, doet [dat] oock hier in uw vaderlant.

24 Ende hy seyde, Voorwaer ick segge u, dat geen Propheet aengenaem en is in sijn vaderlant.

25 Maer ick segge u in der waerheyt, Daer waren vele weduwen in Israël in de dagen Elie, doe de hemel drie jaren ende ses maenden gesloten was: so dat daer groote hongersnoot wiert over het geheele lant.

26 Ende tot geene van haer en wiert Elias gesonden, dan nae Sarepta Sidonis, tot een vrouwe, [die] weduwe [was].

27 Ende daer waren vele melaetsche in Israël ten tijden des Propheten Elisei: ende geen van haer en wiert gereynigt, dan Naaman de Syrier.

28 Ende sy wierden alle in de Synagoge, met toorne vervult, als sy dit hoorden.

29 Ende opstaende, wierpen sy hem uyt buyten de stadt, ende leydden hem op den top des bergs, op den welcken hare stadt gebouwt was, om hem van de steylte af te werpen.

30 Maer hy door het midden van haer doorgegaen zijnde, gingh wech.

31 Ende hy quam af tot Capernaum, een stadt van Galilea, ende leerde haer op de Sabbathdagen.

32 Ende sy versloegen haer over sijne leere: want sijn woort was met macht.

33 Ende in de Synagoge was een mensche hebbende eenen geest eens onreynen duyvels, ende riep uyt met grooter stemme,

34 Seggende, Laet af, wat hebben wy met u [te doen] gy Jesu Nazarener? Zijt gy gekomen om ons te verderven? Ick kenne u wie gy zijt, [namelick] de Heylige Godts.

35 Ende Jesus bestrafte hem, seggende, Swijgt stil, ende gaet van hem uyt. Ende de duyvel hem in 't midden geworpen hebbende, voer van hem uyt, sonder hem yet te beschadigen.

36 Ende daer quam een verbaestheyt over alle: ende sy spraken te samen tot malkanderen, seggende, Wat woort is dit, dat hy met macht ende kracht den onreynen geesten gebiedt, ende sy varen uyt?

37 Ende het geruchte van hem gingh uyt in alle plaetsen des omliggenden lants.

38 Ende [Jesus] opgestaen zijnde uyt de Synagoge, gingh in het huys Simonis: ende Simonis wijfs moeder was met een groote koortse bevangen; ende sy baden hem voor haer.

39 Ende staende boven haer, bestrafte hy de koortse, ende [de koortse] verliet haer: ende sy van stonden aen opstaende diende haerlieden.

40 Ende als de sonne ondergingh, alle die krancke hadden, met verscheydene sieckten [bevangen], brachten die tot hem: ende hy leyde een yegelick van haer de handen op, ende genas deselve.

41 Ende daer voeren oock duyvelen uyt van velen, roepende, ende seggende, Gy zijt de Christus, de Sone Godts. Ende [haer] bestraffende en liet hy die niet spreken, om dat sy wisten dat hy de Christus was.

42 Ende als het dagh wiert, gingh hy uyt ende trock nae een woeste plaet-

se: ende de scharen sochten hem, ende quamen tot by hem, ende hielden hem op, dat hy van haer niet en soude wechgaen.

43 Maer hy seyde tot haer, Ick moet oock andere steden het Euangelium des Koninckrijcks Godts verkondigen: want daer toe ben ick uytgesonden.

44 Ende hy predickte in de Synagogen van Galilea.

Het 5. Capittel.

ENDE het geschiedde als de schare op hem aendrongh, om het woort Godts te hooren, dat hy stont by het meyr Gennesaret.

2 Ende hy sagh twee schepen aen [den oever van] 't meyr liggende: ende de visschers waren daer uyt gegaen, ende spoelden de netten.

3 Ende hy gingh in één van die schepen, het welcke Simonis was, ende badt hem, dat hy een weynigh van 't lant afstake: ende nedersittende leerde hy de scharen uyt het schip.

4 Ende als hy afliet van spreken, seyde hy tot Simon, Steeckt af nae de diepte, ende werpt uwe netten uyt om te vangen.

5 Ende Simon antwoordde ende seyde tot hem, Meester, wy hebben den geheelen nacht over gearbeydt, ende niet gevangen: doch op uw woort sal ick het net uytwerpen.

6 Ende als sy dat gedaen hadden besloten sy een groote menigte visschen, ende haer net scheurde.

7 Ende sy wenckten hare medegenooten, die in het ander schip waren, dat sy haer souden komen helpen. Ende sy quamen, ende vulden beyde de schepen, so dat sy byna soncken.

8 Ende Simon Petrus [dat] siende viel neder aen de knien Jesu, seggende, Heere, gaet uyt van my, want ick ben een sondigh mensche.

9 Want verbaestheyt hadde hem bevangen, ende alle die met hem waren, over den vangh der visschen, die sy gevangen hadden.

10 Ende desgelijcks oock Jacobum ende Joannem de sonen Zebedei, die Simonis medegenooten waren. Ende Jesus seyde tot Simon, En vreest niet: Van nu aen sult gy menschen vangen.

11 Ende als sy de schepen aen lant gestiert hadden, verlieten sy alles, ende volgden hem.

12 Ende het geschiedde als hy in éene dier steden was, siet daer [was] een man vol melaetscheyt: ende Jesum siende viel hy op het aengesicht, ende badt hem, seggende, Heere, so gy wilt, gy kont my reynigen.

13 Ende hy de hant uytstreckende raeckte hem aen, ende seyde, Ick wil, wort gereynigt. Ende terstont gingh de melaetscheyt van hem.

14 Ende hy geboodt hem, dat hy het niemant seggen en soude: maer gaet henen [seyde hy] vertoont uselven den Priester, ende offert voor uwe reyninge, gelijck Moses geboden heeft, haer tot een getuygenisse.

15 Maer het geruchte van hem gingh te meer voort: ende vele scharen quamen te samen om [hem] te hooren, ende door hem genesen te worden van hare kranckheden.

16 Maer hy vertrock in de woestijnen, ende badt [aldaer].

17 Ende het geschiedde in één dier dagen, dat hy leerde, ende [daer] saten Phariseen ende Leeraers der wet, die van alle vlecken van Galileen, ende Judea, ende Jerusalem gekomen waren: ende de kracht des Heeren was [daer] om haer te genesen.

18 Ende siet [eenige] mannen brachten op een bedde eenen mensche die geraeckt was: ende sochten hem in te brengen, ende voor hem te leggen.

19 Ende niet vindende, waer door sy hem inbrengen mochten, overmits de schare, so klommen sy op het dack, ende lieten hem door de tichelen neder met het beddeken, in het midden, voor Jesum.

20 Ende hy siende haer geloove seyde tot hem, Mensche, uwe sonden zijn u vergeven.

21 Ende de Schriftgeleerde ende de Phariseen begonden te overdencken, seggende, Wie is dese, die [Godts] lasteringe spreeckt? Wie kan de sonden vergeven dan Godt alleen?

22 Maer Jesus hare overdenckingen bekennende, antwoordde ende seyde tot haer, Wat overdenckt gy in uwe herten?

23 Welck is lichtelicker te seggen, Uwe sonden zijn u vergeven, ofte te seggen, Staet op ende wandelt?

24 Doch op dat gy meugt weten, dat de Sone des menschen macht heeft op der aerden de sonden te vergeven, (seyde hy tot den geraeckten:) Ick segge u, Staet op, ende neemt uw beddeken op, ende gaet henen nae uw huys.

25 Ende hy terstont voor haer opstaende, [ende] opgenomen hebbende 't gene daer hy op gelegen hadde, gingh henen nae sijn huys, Godt verheerlickende.

26 Ende ontsettinge heeft [haer] alle bevangen, ende sy verheerlickten Godt: ende wierden vervult met vreese, seggen-

de, Wy hebben heden ongeloovelicke dingen gesien.

27 Ende na desen gingh hy uyt, ende sagh eenen tollenaer, met name Levi, sitten in het tolhuys, ende seyde tot hem, Volgt my.

28 Ende hy alles verlatende stont op, ende volgde hem.

29 Ende Levi rechtede hem een groote maeltijt aen, in sijn huys: ende [daer] was een groote schare van tollenaren, ende van andere die met haer aensaten.

30 Ende hare Schriftgeleerde ende de Phariseen murmureerden tegen sijne discipelen, seggende, Waerom eet ende drinckt gy met tollenaren ende sondaren?

31 Ende Jesus antwoordende seyde tot haer, Die gesont zijn en hebben den Medicijnmeester niet van nooden, maer die sieck zijn.

32 Ick en ben niet gekomen om te roepen rechtveerdige, maer sondaren tot bekeeringe.

33 Ende sy seyden tot hem, Waerom vasten Joannis discipelen dickmaels, ende doen gebeden, desgelijcks oock [de discipelen] der Phariseen: maer de uwe eten ende drincken?

34 Doch hy seyde tot haer, Kont gy de bruyloftskinderen, terwijle de bruydegom by haer is, doen vasten?

35 Maer de dagen sullen komen, wanneer de bruydegom van haer sal wechgenomen zijn, dan sullen sy vasten in die dagen.

36 Ende hy seyde oock tot haer een gelijckenisse, Niemant en sett eenen lap van een nieuw kleet, op een oudt kleet: anders so scheurt oock dat nieuwe [het oude], ende de lap van het nieuwe en komt met het oude niet over een.

37 Ende niemant en doet nieuwen wijn in oude [leder]sacken: anders so sal de nieuwe wijn de [leder]sacken doen bersten, ende die [wijn] sal uytgestort worden, ende de [leder]sacken sullen verderven.

38 Maer nieuwen wijn moet men in nieuwe [leder]sacken doen, ende sy worden beyde te samen behouden.

39 Ende niemant die ouden drinckt, begeert terstont nieuwen: want hy segt, De oude is beter.

HET 6. CAPITTEL.

ENDE het geschiedde op den tweeden eersten Sabbath, dat hy door het gezaeyde gingh: ende sijne discipelen pluckten aren, ende atense, [die] wrijvende met de handen.

2 Ende sommige der Phariseen seyden tot haer, Waerom doet gy dat niet geoorloofc en is te doen, op de Sabbathen?

3 Ende Jesus haer antwoordende seyde, En hebt gy oock dat niet gelesen, 't welck David dede wanneer hem hongerde, ende den genen die met hem waren?

4 Hoe hy ingegaen is in het huys Godts, ende de toonbrooden genomen ende gegeten heeft, ende oock gegeven den genen die met hem waren; welcke niet en zijn geoorloft te eten, dan alleen den Priesteren?

5 Ende hy seyde tot haer, de Sone des menschen is een Heere oock des Sabbaths.

6 Ende het geschiedde oock op eenen anderen Sabbath, dat hy in de Synagoge gingh, ende leerde. Ende daer was een mensche, ende sijne rechterhant was dorre.

7 Ende de Schriftgeleerde ende de Phariseen namen hem waer, of hy op den Sabbath genesen soude: op dat sy [eenige] beschuldinge tegen hem mochten vinden.

8 Doch hy kende hare gedachten, ende seyde tot den mensche, die de dorre hant hadde, Rijst op, ende staet in 't midden. Ende hy opgestaen zijnde, stont [over eynde].

9 So seyde dan Jesus tot haer, Ick sal u vragen: Wat is geoorloft op de Sabbathen? Goet te doen, of quaet te doen? Een mensche te behouden of te verderven?

10 Ende haer alle rontom aengesien hebbende, seyde hy tot den mensche, Streckt uwe hant uyt. Ende hy dede alsoo: ende sijne hant wiert herstelt, gesont gelijck de andere.

11 Ende sy wierden vervult met uytsinnigheyt: ende spraken te samen met malkanderen, wat sy Jesu doen souden.

12 Ende het geschiedde in die dagen, dat hy uytgingh nae den bergh om te bidden: ende hy bleef den nacht over in het gebedt tot Godt.

13 Ende als het dagh was geworden, riep hy sijne discipelen tot hem, ende verkoos 'er twaelve uyt haer, die hy oock Apostelen noemde.

14 [Namelick] Simonem, welcken hy oock Petrum noemde, ende Andream sijnen broeder, Jacobum ende Joannem, Philippum ende Bartholomeum.

15 Mattheum ende Thomam, Jacobum den [sone] Alphei, ende Simonem genaemt Zelotem.

16 Judam Jacobi, ende Judam Iscariot, die oock de verrader geworden is.

17 Ende met haer afgekomen zijnde, stont hy op een vlacke plaetse, ende [met hem] de schare sijner discipelen, ende een groote menigte des volcks van geheel Judea ende Jerusalem, ende van den zeekant van Tyrus ende Sidon,

18 Die gekomen waren om hem te hooren, ende om van hare siekten genesen te worden, ende die van onreyne geesten gequelt waren: ende sy wierden genesen.

19 Ende alle de schare socht hem aen te raken: want daer gingh kracht van hem uyt, ende hy genasse alle.

20 Ende hy sijne oogen opslaende over sijne discipelen, seyde, Saligh zijt gy arme: want uwe is het Koninckrijcke Godts.

21 Saligh zijt gy die nu hongert: want gy sult versadigt worden. Saligh zijt gy die nu weent: want gy sult lacchen.

22 Saligh zijt gy wanneer u de menschen haten, ende wanneer sy u afscheyden, ende smaden, ende uwen name als quaet verwerpen, om des Soons des menschen wille.

23 Verblijdt u in dien dage, ende zijt vrolick; want siet uw loon is groot in den hemel: want hare vaders deden diergelijcke den Propheten.

24 Maer wee u gy rijcke: want gy hebt uwen troost wech.

25 Wee u die versadigt zijt: want gy sult hongeren. Wee u die nu lacht: want gy sult treuren ende weenen.

26 Wee u wanneer alle de menschen wel van u spreken: want hare vaders deden diergelijcke den valschen Propheten.

27 Maer ick segge ulieden, die [dit] hoort, Hebt lief uwe vyanden: doet wel den genen die u haten.

28 Segent de genen die u vervloecken: ende bidt voor de gene, die u gewelt doen.

29 Den genen die u aen de wange slaet, biedt oock de andere: ende den genen die u den mantel neemt, en verhindert oock den rock niet [te nemen].

30 Maer geeft een yegelick die van u begeert: ende van de gene, die het uwe neemt, en eyscht niet weder.

31 Ende gelijck gy wilt dat u de menschen doen sullen, doet gy haer oock desgelijcks.

32 Ende indien gy lief hebt, die u lief hebben, wat danck hebt gy? want oock de sondaers hebben lief de gene die haer lief hebben.

33 Ende indien gy goet doet, den genen die u goet doen, wat danck hebt gy? want oock de sondaers doen het selve.

34 Ende indien gy leent den genen, van welcke gy hoopt weder te ontfangen, wat danck hebt gy? want oock de sondaers leenen den sondaren, op dat sy evengelijcke weder mogen ontfangen.

35 Maer hebt uwe vyanden lief, ende doet goet, ende leent sonder yet weder te hoopen; ende uw loon sal groot zijn, ende gy sult kinderen des Allerhoogsten zijn: want hy is goedertieren over de ondanckbare ende boose.

36 Weest dan barmhertigh, gelijck oock uwe Vader barmhertigh is.

37 Ende en oordeelt niet, ende gy en sult niet geoordeelt worden: Verdoemt niet, ende gy en sult niet verdoemt worden: Laet los, ende gy sult losgelaten worden.

38 Geeft, ende u sal gegeven worden; een goede, neergedruckte, ende geschudde, ende overloopende mate sal men in uwen schoot geven: want met de selve mate daer mede gylieden metet, sal ulieden wedergemeten worden.

39 Ende hy seyde tot haer een gelijckenisse, Kan oock wel een blinde eenen blinden op den wegh leyden? Sullen sy niet beyde in de gracht vallen?

40 De discipel en is niet boven sijnen meester: maer een eygelick volmaeckt [discipel], sal zijn gelijck sijn meester.

41 Ende wat siet gy den splinter, die in uwes broeders ooge is; ende den balck die in uw' eygen ooge is, en merckt gy niet?

42 Ofte hoe kont gy tot uwen broeder seggen, Broeder, laet toe dat ick den splinter die in uw' ooge is uytdoe, daer gy selve den balck die in uw' ooge is, niet en siet? Gy geveynsde, doet eerst den balck uyt uw' ooge, ende dan sult gy besien om den splinter uyt te doen, die in uwes broeders ooge is.

43 Want het en is geen goede boom, die quade vrucht voortbrengt; noch geen quade boom, die goede vrucht voortbrengt.

44 Want een yegelick boom wort uyt sijn eygen vrucht gekent. Want men leest geen vijgen van doornen, noch men snijdt geen druyve van bramen.

45 De goede mensche brengt het goede voort uyt den goeden schat sijns herten: ende de quade mensche brengt het quade voort uyt den quaden schat sijns herten. Want uyt den overvloet des herten spreeckt sijn mont.

46 Ende wat noemt gy my Heere, Heere: ende en doet niet het gene dat ick segge?

47 Een yegelick die tot my komt, ende mijne woorden hoort, ende deselve doet, ick sal u toonen wien hy gelijck is.

48 Hy is gelijck een mensche die een huys bouwde, ende groef, ende verdiepte, ende leyde het fondament op een steenrotze :, als nu de hooge vloet quam, so sloegh de waterstroom tegen dat huys aen, ende en konde dat niet bewegen : want het was op de steenrotze gegrondt.

49 Maer diese gehoort, ende niet gedaen en sal hebben, is gelijck een mensche die een huys bouwde op de aerde sonder fondament: tegen het welcke de waterstroom aensloegh ; ende het viel terstont, ende de val van dat selve huys was groot.

Het 7. Capittel.

NA dat hy nu alle sijne woorden voleyndigt hadde ten aenhooren des volcks, gingh hy in tot Capernaum.

2 Ende een dienstknecht van een seker Hooftman over hondert, die hem seer weert was, kranck zijnde lagh op sijn sterven.

3 Ende van Jesu gehoort hebbende, sondt hy tot hem de Ouderlingen der Joden, hem biddende dat hy wilde komen, ende sijnen dienstknecht gesont maken.

4 Dese nu tot Jesum gekomen zijnde, baden hem ernstelick, seggende, Hy is weerdigh dat gy hem dat doet.

5 Want hy heeft ons volck lief, ende heeft selve ons de Synagoge gebouwt.

6 Ende Jesus gingh met haer. Ende als hy nu niet verre van het huys was, sondt de Hooftman over hondert tot hem [eenige] vrienden, ende seyde tot hem, Heere, en neemt de moeyte niet : want ick en ben niet weerdigh dat gy onder mijn dack soudt inkomen.

7 Daerom en hebbe ick oock my selven niet weerdigh geacht om tot u te komen: maer segt [het] met een woort, ende mijn knecht sal genesen worden.

8 Want ick ben oock een mensche onder de macht [van andere] gestelt, hebbende krijgsknechten onder my, ende ick segge tot desen, Gaet, ende hy gaet: ende tot den anderen, Komt, ende hy komt : ende tot mijnen dienstknecht, Doet dat, ende hy doet [het].

9 Ende Jesus dit hoorende, verwonderde hem sijner: ende sich omkeerende seyde tot de schare die hem volgde, Ick segge ulieden, Ick en hebbe soo grooten geloove selfs in Israël niet gevonden.

10 Ende die gesonden waren, wedergekeert zijnde in het huys, vonden den krancken dienstknecht gesont.

11 Ende het geschiedde op den volgenden [dagh], dat hy gingh nae een stadt genaemt Nain : ende met hem gingen vele van sijne discipelen, ende een groote schare.

12 Ende als hy de poorte der stadt genaeckte, siet daer, een doode wiert uytgedragen, [die] een eenighgeboren sone sijner moeder [was], ende sy [was] weduwe: ende een groote schare van de stadt [was] met haer.

13 Ende de Heere haer siende, wiert innerlick met ontferminge over haer beweegt, ende seyde tot haer, En weent niet.

14 Ende hy gingh toe, ende raeckte de bare aen, (de dragers nu stonden stille :) ende hy seyde, Jongelingh, ick segge u, Staet op.

15 Ende de doode sat overeynde, ende begon te spreken, ende hy gaf hem sijne moeder.

16 Ende vreese bevinghse alle, ende sy verheerlickten Godt, seggende, Een groot Propheet is onder ons opgestaen, ende Godt heeft sijn volck besocht.

17 Ende dit geruchte van hem gingh uyt in geheel Judea, ende in alle het omliggende lant.

18 Ende de discipelen Joannis boodschapten hem van alle dese dingen.

19 Ende Joannes sekere twee van sijne discipelen tot hem geroepen hebbende, sondtse tot Jesum, seggende, Zijt gy de gene die komen soude, ofte verwachten wy eenen anderen?

20 Ende als de mannen tot hem gekomen waren, seyden sy, Joannes de Dooper heeft ons tot u afgesonden, seggende, Zijt gy die komen soude, ofte verwachten wy eenen anderen?

21 Ende in de selve ure genas hy 'er vele van sieckten ende qualen, ende boose geesten : ende vele blinden gaf hy het gesichte.

22 Ende Jesus antwoordende seyde tot haer, Gaet henen ende boodschapt Joanni weder de dingen die gy gesien ende gehoort hebt : [namelick] dat de blinde worden siende, de kreupele wandelen, de melaetsche gereynigt worden, de doove hooren, de doode opgeweckt worden, den armen het Euangelium verkondigt wort.

23 Ende saligh is hy, die aen my niet en sal ge-ergert worden.

24 Als nu de boden Joannis wechgegaen waren, begon hy tot de scharen van Joanne te seggen, Wat zijt gy uytgegaen in de woestijne te aenschouwen? Een riet dat van den wint gins ende weder beweegt wort?

25 Maer wat zijt gy uytgegaen te sien? Een mensche met sachte kleederen bekleedt? Siet, die in heerlicke kleedinge

ende wellust zijn, die zijn in de Koninckliicke hoven.

26 Maer wat zijt gy uytgegaen te sien? Een Propheet? Ja ick segge u, oock veel meer dan een Propheet.

27 Dese is 't van welcken geschreven is, Siet ick sende mijnen Engel voor uw aengesicht, die uwen wegh voor u henen bereyden sal.

28 Want ick segge ulieden, Onder die van vrouwen geboren zijn, en is niemant meerder Propheet dan Joannes de Dooper: maer de minste in het Koninckrijcke Godts, is meerder dan hy.

29 Ende alle het volck [hem] hoorende, ende de tollenaers, die met den Doop Joannis gedoopt waren, rechtveerdigden Godt.

30 Maer de Phariseen ende de Wetgeleerde hebben den raet Godts tegen haerselven verworpen, van hem niet gedoopt zijnde.

31 Ende de Heere seyde, By wien sal ick dan de menschen van dit geslachte vergelijcken? ende wien zijn sy gelijck?

32 Sy zijn gelijck de kinderen, die op de merckt sitten, ende malkanderen toeroepen ende seggen, Wy hebben u op de fluyte gespeelt, ende gy en hebt niet gedanst: Wy hebben u klaegliedεn gesongen, ende gy en hebt niet geweent.

33 Want Joannes de Dooper is gekomen, noch broot etende, noch wijn drinckende, ende gy segt, Hy heeft den duyvel.

34 De Sone des menschen is gekomen, etende ende drinckende, ende gy segt, Siet daer een mensche [die] een vraet ende wijnsuyper [is], een vrient van tollenaren ende sondaren.

35 Doch de wijsheyt is gerechtveerdigt geworden van alle hare kinderen.

36 Ende een der Phariseen badt hem, dat hy met hem ate: ende ingegaen zijnde in des Phariseen huys sat hy aen.

37 Ende siet, een vrouwe in de stadt, welcke een sondaresse was, verstaende dat hy in des Phariseen huys aensat, bracht een alabaster-flessche met salve.

38 Ende staende achter aen sijne voeten, weenende, begon sy sijne voeten nat te maken met tranen: ende sy droogdese af met het hayr van haer hooft, ende kuste sijne voeten, ende salfdese met de salve.

39 Ende de Phariseus, die hem genoodt hadde, [sulcks] siende, sprack by hemselven, seggende, Dese, indien hy een Propheet ware, soude wel weten wat ende hoedanigen vrouwe dese is, die hem aenraeckt: want sy is een sondaresse.

40 Ende Jesus antwoordende seyde tot hem, Simon, ick hebbe u wat te seggen. Ende hy sprack, Meester, segt het.

41 [Jesus seyde,] Een seker schultheer hadde twee schuldenaers: de een was schuldigh vijf hondert penningen, ende de ander vijftigh.

42 Ende als sy niet en hadden om te betalen, scholdt hy het haer beyden quijt. Segt dan, wie van desen sal hem meer lief hebben?

43 Ende Simon antwoordende seyde, Ick achte dat hy 't [is], dien hy het meeste quijtgescholden heeft. Ende hy seyde tot hem, Gy hebt recht geoordeelt.

44 Ende hy hem omkeerende nae de vrouwe, seyde tot Simon, Siet gy dese vrouwe? Ick ben in uw huys gekomen; water en hebt gy niet tot mijne voeten gegeven: maer dese heeft mijne voeten met tranen nat gemaeckt, ende met het hayr hares hoofts afgedroogt.

45 Gy en hebt my geenen kus gegeven: maer dese, van dat sy ingekomen is, en heeft niet afgelaten mijne voeten te kussen.

46 Met olie en hebt gy mijn hooft niet gesalft: maer dese heeft mijne voeten met salve gesalft.

47 Daerom segge ick u, Hare sonden zijn [haer] vergeven die vele waren, want sy heeft veel lief gehadt: maer dien weynigh vergeven wort, die heeft weynigh lief.

48 Ende hy seyde tot haer, Uwe sonden zijn [u] vergeven.

49 Ende die mede aensaten begonden te seggen by haerselven, Wie is dese die oock de sonden vergeeft?

50 Maer hy seyde tot de vrouwe, Uw geloove heeft u behouden: gaet henen in vrede.

HET 8. CAPITTEL.

ENDE het geschiedde daer na, dat hy reysde van d' eene stadt ende vlecke tot d' ander, predikende ende verkondigende het Euangelium van het Koninckrijcke Godts: ende de twaelve [waren] met hem,

2 Ende sommige vrouwen, die van boose geesten ende kranckheden genesen waren, [namelick] Maria, genaemt Magdalene, van welcke seven duyvelen uytgegaen waren,

3 Ende Joanna, de huysvrouwe Chuze des Rentmeesters Herodis, ende Susanna, ende andere vele, die hem dienden van hare goederen.

4 Als nu een groote schare byeenvergaderde, ende sy van alle steden tot

hem quamen, so seyde hy door gelijckenisse,

5 Een zaeyer gingh uyt om sijn zaet te zaeyen: ende als hy zaeyde, viel het een by den wegh, ende wiert vertreden, ende de vogelen des hemels aten dat op.

6 Ende het ander viel op een steenrotze: ende opgewassen zijnde is het verdorret, om dat het geen vochtigheyt en hadde.

7 Ende het ander viel in 't midden van de doornen: ende de doornen mede opwassende verstickten het selve.

8 Ende het ander viel op de goede aerde: ende opgewassen zijnde bracht het hondertvoudige vrucht voort. Dit seggende riep hy, Wie ooren heeft om te hooren, die hoore.

9 Ende sijne discipelen vraegden hem, seggende, Wat magh dese gelijckenisse wesen?

10 Ende hy seyde, U is 't gegeven de verborgenheden des Koninckrijcks Godts te verstaen: maer tot den anderen [spreeck' ick] in gelijckenissen, op dat sy siende niet en sien, ende hoorende niet en verstaen.

11 Dit is nu de gelijckenisse: Het zaet is het woort Godts.

12 Ende die by den wegh [bezaeyt worden], zijn dese, die hooren: daer na komt de duyvel ende neemt het woort uyt haer herte wech, op dat sy niet en souden gelooven, ende saligh worden.

13 Ende die op de steenrotze [bezaeyt worden], zijn dese, die, wanneer sy 't gehoort hebben, het woort met vreugt ontfangen: ende dese en hebben geenen wortel, die maer voor eenen tijt gelooven, ende in den tijt der versoeckinge wijcken sy af.

14 Ende dat in de doornen valt, dese zijn die gehoort hebben, ende henen gaende verstickt worden door de sorgvuldigheden, ende rijckdom, ende wellusten des levens, ende en voldragen geen [vrucht].

15 Ende dat in de goede aerde [valt], zijn dese, die het woort gehoort hebbende 't selve in een eerlick ende goet herte bewaren, ende in volstandigheyt vruchten voortbrengen.

16 Ende niemant die een keerse ontsteeckt, bedeckt deselve met een vat, of settse onder een bedde: maer settse op eenen kandelaer, op dat de gene die inkomen het licht sien mogen.

17 Want daer en is niet verborgen, dat niet openbaer en sal worden: noch heymelick, dat niet bekent en sal worden, ende in 't openbaer komen.

18 Siet dan, hoe gy hoort; want so wie heeft, dien sal gegeven worden: ende so wie niet en heeft, oock 't gene dat hy meynt te hebben, sal van hem genomen worden.

19 Ende sijne moeder ende [sijne] broeders quamen tot hem, ende en konden by hem niet komen, van wegen de schare.

20 Ende hem wiert geboodschapt [van eenige] die seyden, Uwe moeder ende uwe broeders staen daer buyten, begeerende u te sien.

21 Maer hy antwoordde ende seyde tot haer, Mijne moeder ende mijne broeders zijn dese, die Godts woort hooren, ende dat selve doen.

22 Ende het geschiedde in één van die dagen, dat hy in een schip gingh, ende sijne discipelen [met hem]: ende hy seyde tot haer, Laet ons overvaren aen d' ander zijde des meyrs. Ende sy staken af.

23 Ende als sy voeren, viel hy in slaep: ende daer quam een storm van wint op het meyr; ende sy wierden vol [waters], ende waren in noot.

24 Ende sy gingen tot hem, ende weckten hem op, seggende, Meester, Meester, wy vergaen. Ende hy opgestaen zijnde bestrafte den wint, ende de watergolven: ende sy hielden op, ende daer wiert stilte.

25 Ende hy seyde tot haer, Waer is uw geloove? Maer sy bevreest zijnde verwonderden haer, seggende tot malkanderen, Wie is doch dese, dat hy oock de winden ende het water gebiedt, ende sy zijn hem gehoorsaem?

26 Ende sy voeren voort nae het lant der Gadarenen, het welck is tegen over Galileen.

27 Ende als hy aen het lant uytgegaen was, ontmoetede hem een seker man uyt de stadt, die van over langen tijt met duyvelen hadde beseten geweest: ende en was met geen kleederen gekleedt, ende en bleef in geen huys, maer in de graven:

28 Ende hy Jesus siende, ende seer roepende, viel voor hem neder, ende seyde met een groote stemme, Wat hebbe ick met u [te doen], Jesu gy Sone Godts des Allerhoogsten? Ick bidde u dat gy my niet en pijnigt.

29 Want hy hadde den onreynen geest geboden, dat hy van den mensche soude uytvaren, want hy hadde hem menigen tijt bevangen gehadt: ende hy wiert met ketenen ende met boeyen gebonden om bewaert te zijn. Ende hy verbrack de banden, ende wiert van den duyvel gedreven in de woestijnen.

30 Ende Jesus vraegde hem, seggende, Welck is uw naem? Ende hy seyde,

Legio. Want vele duyvelen waren in hem gevaren.

31 Ende sy baden hem, dat hy haer niet gebieden en soude in den afgront henen te varen.

32 Ende aldaer was een kudde veler swijnen weydende op den bergh: ende sy baden hem, dat hy haer wilde toelaten in deselve te varen. Ende hy liet het haer toe.

33 Ende de duyvelen uytvarende van den mensche, voeren in de swijnen: ende de kudde stortede van de steylte af in het meyr, ende versmoorde.

34 Ende diese weydden siende 't gene geschiet was, zijn gevlucht: ende henen gaende boodschapten 't in de stadt, ende op het lant.

35 Ende sy gingen uyt om te sien 't gene geschiet was, ende quamen tot Jesum, ende vonden den mensche, van welcken de duyvelen uytgevaren waren, sittende aen de voeten Jesu, gekleedt ende wel by sijn verstant: ende sy wierden bevreest.

36 Ende oock die het gesien hadden verhaelden haer, hoe de besetene was verlost geworden.

37 Ende de geheele menigte van het omliggende lant der Gadarenen baden hem, dat hy van haer wechginge, want sy waren met groote vreese bevangen. Ende hy in het schip gegaen zijnde keerde wederom.

38 Ende de man, van welcken de duyvelen uytgevaren waren, badt hem dat hy mochte by hem zijn: Maer Jesus liet hem van hem gaen, seggende,

39 Keert weder nae uw huys, ende vertelt wat groote dingen u Godt gedaen heeft. Ende hy gingh henen door de geheele stadt, verkondigende wat groote dingen Jesus hem gedaen hadde.

40 Ende het geschiedde, als Jesus wederkeerde, dat hem de schare ontfingh: want sy waren alle hem verwachtende.

41 Ende siet daer quam een man, wiens naem was Jaïrus, ende hy was een Overste der Synagoge: ende hy viel aen de voeten Jesu, ende badt hem dat hy in sijn huys wilde komen.

42 Want hy hadde een eenige dochter van ontrent twaelf jaren, ende dese lagh op haer sterven. Ende als hy henen gingh, so verdrongen hem de scharen:

43 Ende een vrouwe die twaelf jaren langh den vloet des bloets gehadt hadde, welcke allen haren leeftocht aen Medicijnmeesters te koste gelegt hadde, ende van niemant en hadde konnen genesen worden,

44 Van achteren tot hem komende raeckte den zoom sijns kleets aen: ende terstont stelpte de vloet hares bloets.

45 Ende Jesus seyde, Wie is 't die my heeft aengeraeckt? Ende als sy 't alle missaeckten, seyde Petrus ende die met hem waren, Meester, de scharen drucken ende verdringen u, ende segt gy, Wie is 't die my aengeraeckt heeft?

46 Ende Jesus seyde, Yemant heeft my aengeraeckt: want ick hebbe bekent, dat kracht van my uytgegaen is.

47 De vrouwe nu siende dat sy niet verborgen en was, quam beevende, ende voor hem nedervallende verklaerde hem voor alle het volck, om wat oorsake sy hem aengeraeckt hadde, ende hoe sy terstont genesen was.

48 Ende hy seyde tot haer, Dochter, zijt wel gemoet, uw geloove heeft u behouden; gaet henen in vrede.

49 Als hy nogh sprack, quam daer een van [het huys] des Oversten der Synagoge, seggende tot hem, Uwe dochter is gestorven: en zijt den Meester niet moeyelick.

50 Maer Jesus [dat] hoorende antwoordde hem, seggende, En vreest niet: gelooft alleenlick, ende sy sal behouden worden.

51 Ende als hy in het huys quam, en liet hy niemant inkomen dan Petrum, ende Jacobum, ende Joannem, ende den vader ende de moeder des kints.

52 Ende sy schreyden alle, ende maeckten misbaer over deselve. Ende hy seyde, En schreyt niet: sy en is niet gestorven, maer sy slaept.

53 Ende sy belachten hem, wetende dat sy gestorven was.

54 Maer als hyse alle uytgedreven hadde, greep hy hare hant ende riep, seggende, Kint, staet op.

55 Ende haer geest keerde weder, ende sy is terstont opgestaen: ende hy geboodt, dat men haer te eten geven soude.

56 Ende hare ouders ontsetteden haer: ende hy beval haer, dat sy niemant en souden seggen het gene geschiet was.

Het 9. Capittel.

ENDE sijne twaelf discipelen t' samengeroepen hebbende, gaf hy haer, kracht ende macht over alle de duyvelen, ende om sieckten te genesen.

2 Ende sondtse henen om te prediken het Koninckrijcke Godts, ende de krancke gesont te maken.

3 Ende hy seyde tot haer, En neemt niets mede tot den wegh, noch staven, noch male, noch broot, noch gelt: noch yemant van u en sal twee rocken hebben.

4 Ende in wat huys gy oock sult ingaen, blijvet aldaer, ende gaet van daer uyt.

5 Ende so wie u niet en sullen ontfangen, uytgaende van die stadt, schuddet oock het stof af van uwe voeten, tot een getuygenisse tegen haer.

6 Ende sy uytgaende doorgingen alle de vlecken, verkondigende het Euangelium, ende genesende [de siecken] overal.

7 Ende Herodes de Viervorst hoorde alle de dingen die van hem geschiedden: ende was twijffelmoedigh, om dat van sommige gesegt wiert, dat Joannes van den dooden was opgestaen.

8 Ende van sommige, dat Elias verschenen was: ende [van] andere, dat één Propheet van den ouden was opgestaen.

9 Ende Herodes seyde, Joannem hebbe ick onthooft: wie is nu dese, van welcken ick sulcke dingen hoore? Ende hy socht hem te sien.

10 Ende de Apostelen wedergekeert zijnde verhaelden hem al wat sy gedaen hadden. Ende hy namse mede, ende vertrock alleen in een woeste plaetse der stadt genaemt Bethsaida.

11 Ende de scharen [dat] verstaende, volgden hem: ende hy ontfinghse, ende sprack tot haer van het Koninckrijcke Godts; ende die genesinge van noode hadden, maeckte hy gesont.

12 Ende de dagh begon te dalen: ende de twaelve tot hem komende seyden tot hem, Laet de schare van u, op dat sy henen gaende in de omliggende vlecken ende in de dorpen herberge nemen mogen, ende spijse vinden; want wy zijn hier in een woeste plaetse.

13 Maer hy seyde tot haer, Geeft gy haer te eten. Ende sy seyden, Wy en hebben niet meer als vijf brooden, ende twee visschen; ten zy dan dat wy henen gaen, ende spijse koopen voor al dit volck:

14 Want daer waren ontrent vijf duysent mannen. Doch hy seyde tot sijne discipelen, Doet haer nedersitten by saten, elcke van vijftigh.

15 Ende sy deden alsoo: ende dedense alle nedersitten.

16 Ende hy de vijf brooden ende de twee visschen genomen hebbende, sagh op nae den hemel, ende segende die: ende brackse, ende gafse den discipelen, om de schare voor te leggen.

17 Ende sy aten ende wierden alle versadigt: ende daer wiert opgenomen 't gene haer van de brocken overgeschoten was, twaelf korven.

18 Ende het geschiedde, als hy alleen was biddende, dat de discipelen met hem waren: ende hy vraegde haer, seggende, Wie seggen de scharen dat ick ben?

19 Ende sy antwoordende seyden, Joannes de Dooper: ende andere, Elias: ende andere, dat eenigh Propheet van den ouden opgestaen is.

20 Ende hy seyde tot haer, Maer gylieden, wie segt gy dat ick ben? Ende Petrus antwoordende seyde, De Christus Godts.

21 Ende hy geboodt haer scherpelick, ende beval, dat sy dit niemant seggen en souden:

22 Seggende, De Sone des menschen moet vele lijden, ende verworpen worden van de Ouderlingen, ende Overpriesters, ende Schriftgeleerde: ende gedoodt, ende ten derden dage opgeweckt worden.

23 Ende hy seyde tot allen, So yemant achter my wil komen, die verloochene hemselven, ende neme sijn kruys dagelicks op, ende volge my.

24 Want so wie sijn leven behouden wil, die sal het verliesen: maer so wie sijn leven verliesen sal, om mijnent wille, die sal het behouden.

25 Want wat baet het een mensche, die de geheele wereldt soude winnen, ende hemselven verliesen, ofte schade [sijns selfs] lijden?

26 Want so wie hem mijns ende mijner woorden sal geschaemt hebben, diens sal de Sone des menschen hem schamen, wanneer hy komen sal in sijne heerlickheyt, ende [in de heerlickheyt] des Vaders, ende der heylige Engelen.

27 Ende ick segge u waerlick, Daer zijn sommige der gene die hier staen, die den doot niet en sullen smaken, tot dat sy het Koninckrijcke Godts sullen gesien hebben.

28 Ende het geschiedde ontrent acht dagen na dese woorden, dat hy medenam Petrum, ende Joannem, ende Jacobum, ende klom op den bergh om te bidden.

29 Ende als hy badt, wiert de gedaente sijns aengesichts verandert, ende sijne kleedinge wit [ende] seer blinckende.

30 Ende siet, twee mannen spraken met hem, welcke waren Moses ende Elias:

31 Dewelcke gesien zijnde in heerlickheyt, seyden sijnen uytgangh, dien hy soude volbrengen te Jerusalem.

32 Petrus nu, ende die met hem [waren], waren met slaep beswaert: ende ontwaeckt zijnde, sagen sy sijne heerlickheyt, ende de twee mannen die by hem stonden.

33 Ende het geschiedde als sy van hem afscheyddden, so seyde Petrus tot

Jesum, Meester, het is goet dat wy hier zijn: ende laet ons drie tabernakelen maken, voor u éénen, ende voor Moses éénen, ende voor Elias éénen: niet wetende wat hy seyde.

34 Als hy nu dit seyde, quam een wolcke, ende overschaduwde haer: ende sy wierden bevreest, als die in de wolcke ingingen.

35 Ende daer geschiedde een stemme uyt de wolcke, seggende, Dese is mijn geliefde Sone: hoort hem.

36 Ende als de stemme geschiedde, so wiert Jesus alleen gevonden: ende sy swegen stil, ende en verhaelden in die dagen niemant yet van 't gene sy gesien hadden.

37 Ende het geschiedde des daegs daer aen, als sy van den bergh afquamen, dat hem een groote schare in 't gemoet quam.

38 Ende siet een man van de schare riep uyt, seggende, Meester, ick bidde u, siet doch mijnen soon aen, want hy is my een eenighgeboren.

39 Ende siet een geest neemt hem, ende van stonden aen roept hy, ende hy scheurt hem dat hy schuymt, ende en wijckt naeuwlicks van hem, ende verplettert hem.

40 Ende ick hebbe uwe discipelen gebeden, dat sy hem souden uytwerpen: ende sy en hebben niet gekonnen.

41 Ende Jesus antwoordende seyde, O ongeloovigh ende verkeert geslachte, hoe lange sal ick nogh by ulieden zijn, ende ulieden verdragen? Brengt uwen sone hier.

42 Ende nogh, als hy [nae hem] toequam, scheurde hem de duyvel, ende verscheurde [hem]: maer Jesus bestrafte den onreynen geest, ende maeckte het kint gesont, ende gaf hem sijnen vader weder.

43 Ende sy wierden alle verslagen over de grootdadigheyt Godts. Ende als sy alle haer verwonderden over alle de dingen, die Jesus gedaen hadde, seyde hy tot sijne discipelen.

44 Legget gy dese woorden in uwe ooren: Want de Sone des menschen sal overgelevert worden in der menschen handen.

45 Maer sy en verstonden dit woort niet, ende het was voor haer verborgen, also dat sy het niet en begrepen: ende sy vreesden, van dat woort hem te vragen.

46 Ende daer rees een overlegginge onder haer, namelick wie van haer de meeste ware.

47 Maer Jesus siende de overlegginge harer herten, nam een kindeken, ende stelde dat by hem:

48 Ende seyde tot haer, So wie dit kindeken ontfangen sal in mijnen name, die ontfangt my: ende so wie my ontfangen sal, die ontfangt hem die my gesonden heeft. Want die de minste onder u allen is, die sal groot zijn.

49 Ende Joannes antwoordde ende seyde, Meester, wy hebben eenen gesien, die in uwen name de duyvelen uytwierp: ende wy hebben 't hem verboden, om dat hy [u] met ons niet en volgt.

50 Ende Jesus seyde tot hem, En verbiedt het niet. Want wie tegen ons niet en is, die is voor ons.

51 Ende het geschiedde, als de dagen sijner opneminge vervult wierden, so richtede hy sijn aengesicht, om nae Jerusalem te reysen.

52 Ende hy sondt boden uyt voor sijn aengesicht: ende sy henen gereyst zijnde, quamen in een vleck der Samaritanen, om voor hem [herberge] te bereyden.

53 Ende sy en ontfingen hem niet, om dat sijn aengesicht was [als] reysende nae Jerusalem.

54 Als nu sijne discipelen Jacobus ende Joannes [dat] sagen, seyden sy, Heere, wilt gy dat wy seggen, dat vyer van den hemel nederdale, ende dese verslinde, gelijck oock Elias gedaen heeft?

55 Maer hem omkeerende bestrafte hyse, ende seyde, Gy en weet niet van hoedanigen geest gy zijt.

56 Want de Sone des menschen en is niet gekomen om der menschen zielen te verderven, maer om te behouden. Ende sy gingen nae een ander vleck.

57 Ende het geschiedde op den wegh als sy reysden, dat een tot hem seyde, Heere, ick sal u volgen, waer gy oock henen gaet.

58 Ende Jesus seyde tot hem, De vossen hebben holen, ende de vogelen des hemels nesten: maer de Sone des menschen en heeft niet, waer hy het hooft nederlegge.

59 Ende hy seyde tot eenen anderen, Volgt my. Doch hy seyde, Heere laet my toe, dat ick henen gae, ende eerst mijnen vader begrave.

60 Maer Jesus seyde tot hem, Laet de doode hare dooden begraven: doch gy, gaet henen ende verkondigt het Koninckrijcke Godts.

61 Ende oock een ander seyde, Heere, ick sal u volgen: maer laet my eerst toe, dat ick afscheyt neme van de gene die in mijn huys zijn.

62 Ende Jesus seyde tot hem, Niemant die sijne hant aen den ploegh slaet ende siet nae het gene achter is, en is bequaem tot het Koninckrijcke Godts.

HET 10. CAPITTEL.

ENDE na desen stelde de Heere nogh
andere tseventigh, ende sondtse he-
nen voor sijn aengesicht twee en twee,
in een yeder stadt ende plaetse, daer hy
komen soude.
2 Hy seyde dan tot haer, De oogst is
wel groot, maer de arbeyders zijn wey-
nige: daerom biddet den Heere des
oogsts, dat hy arbeyders in sijnen oogst
uytstoote.
3 Gaet henen: siet, ick sende u als
lammeren in 't midden der wolven.
4 En draegt geenen buydel, noch ma-
le, noch schoenen: ende en groet nie-
mant op den wegh.
5 Ende in wat huys gy sult ingaen,
segt eerst, Vrede [zy] desen huyse.
6 Ende indien aldaer een sone des
vredes is, so sal uwe vrede op hem rus-
ten: maer indien niet, so sal [uwe vre-
de] tot u wederkeeren.
7 Ende blijft in dat selve huys, eten-
de ende drinckende 't gene van haer
[voorgesett wort]: want de arbeyder is
sijns loons weerdigh. En gaet niet over
van ['t eene] huys in ['t ander] huys.
8 Ende in wat stadt gy sult ingaen,
ende sy u ontfangen, eet het gene ulie-
den voorgesett wort.
9 Ende geneest de krancke die daer
in zijn: ende segt tot haer, Het Koninck-
rijcke Godts is naeby u gekomen.
10 Maer in wat stadt gy sult ingaen,
ende sy u niet ontfangen, uytgaende op
hare straten, so segt;
11 Oock het stof, dat uyt uwe stadt
aen ons kleeft, schudden wy af op ulie-
den: nochtans so weet dit, dat het Ko-
ninckrijcke Godts naeby u gekomen is.
12 Ende ick segge u, dat het [dien
van] Sodoma verdraeglicker wesen sal in
dien dage, dan deselve stadt.
13 Wee u Chorazin, wee u Bethsaida:
want so in Tyrus ende Sidon de krach-
ten geschiet waren, die in u geschiet
zijn, sy souden eertijts in sack ende
assche sittende haer bekeert hebben.
14 Doch het sal Tyrus ende Sidon ver-
draeglicker zijn in het oordeel, dan ulie-
den.
15 Ende gy Capernaum, die tot den
hemel toe verhoogt zijt, gy sult tot der
hellen toe nedergestooten worden.
16 Wie u hoort, die hoort my; ende
wie u verwerpt, die verwerpt my: ende
wie my verwerpt, die verwerpt den ge-
nen die my gesonden heeft.
17 Ende de tseventigh zijn wederge-
keert met blijtschap, seggende, Heere,
oock de duyvelen zijn ons onderworpen
in uwen name.
18 Ende hy seyde tot haer, Ick sagh
den satan, als een blicksem, uyt den he-
mel vallen.
19 Siet, ick geve u de macht om op
slangen ende scorpioenen te treden, en-
de over alle kracht des vyants: ende
geen dingh en sal u eenigsins beschadi-
gen.
20 Doch en verblijdt u daer in niet,
dat de geesten u onderworpen zijn: maer
verblijdt u veel meer dat uwe namen
geschreven zijn in de hemelen.
21 Te dier ure verheugde hem Jesus
in den geest, ende seyde, Ick dancke
u Vader, Heere des hemels ende der
aerde, dat gy dese dingen voor den wij-
sen ende verstandigen verborgen hebt,
ende hebt deselve den kinderkens geo-
penbaert: ja Vader, want also is geweest
het welbehagen voor u.
22 Alle dingen zijn my van mijnen
Vader overgegeven: ende niemant en
weet wie de Sone is, dan de Vader; en-
de wie de Vader is, dan de Sone, ende
dien het de Sone sal willen openbaren.
23 Ende hem keerende nae de discipe-
len, seyde hy [tot haer] alleen, Saligh
zijn de oogen die sien 't gene gy siet.
24 Want ick segge u, dat vele Pro-
pheten ende Koningen hebben begeert
te sien 't gene gy siet, ende en hebben 't
niet gesien: ende te hooren 't gene gy
hoort, ende en hebben 't niet gehoort.
25 Ende siet, een seker Wetgeleerde
stont op, hem versoeckende, ende seg-
gende, Meester, wat doende sal ick het
eeuwige leven be-erven?
26 Ende hy seyde tot hem, Wat is in
de wet geschreven? hoe leest gy?
27 Ende hy antwoordende seyde, Gy
sult den Heere uwen Godt lief hebben
uyt geheel uw herte, ende uyt geheel
uwe ziele, ende uyt geheel uwe kracht
ende uyt geheel uw verstant: ende uwen
naesten als uselven.
28 Ende hy seyde tot hem, Gy hebt
recht geantwoordt: Doet dat, ende gy
sult leven.
29 Maer hy willende hemselven recht-
veerdigen, seyde tot Jesum, Ende wie
is mijn naeste?
30 Ende Jesus antwoordende seyde,
Een seker mensche quam af van Jerusa-
lem nae Jericho, ende viel onder de
moordenaers: welcke hem oock uytgeto-
gen, ende daer toe [sware] slagen gege-
ven hebbende, gingen henen, ende lie-
ten [hem] half-doot liggen.
31 Ende by gevalle quam een seker
Priester denselven wegh af: ende hem
siende gingh hy tegen over [hem] voor-
by.
32 Ende desgelijcks oock een Levijt,

als hy was by die plaetse, quam hy ende sagh [hem], ende gingh tegen over [hem] voorby.

33 Maer een seker Samaritaen reysende quam ontrent hem, ende hem siende wiert hy met innerlicke ontferminge beweegt.

34 Ende hy tot [hem] gaende verbondt sijne wonden, gietende daer in olie ende wijn: ende hem heffende op sijn eygen beest, voerde hem in de herberge, ende versorgde hem.

35 Ende des anderen daegs wechgaende langde hy twee penningen uyt, ende gafse den weert, ende seyde tot hem, Draegt sorge voor hem: ende so wat gy meer [aen hem] te koste sult leggen, dat sal ick u wedergeven, als ick wederkome.

36 Wie dan van dese drie dunckt u de naeste geweest te zijn des genen die onder de moordenaers gevallen was?

37 Ende hy seyde, Die barmhertigheyt aen hem gedaen heeft. So seyde dan Jesus tot hem, Gaet henen ende doet gy desgelijcks.

38 Ende het geschiedde, als sy reysden, dat hy quam in een vleck: ende een seker vrouwe met name Martha ontfingh hem in haer huys.

39 Ende dese hadde een suster genaemt Maria, welcke oock sittende aen de voeten Jesu sijn woort hoorde.

40 Doch Martha was seer besigh met veel dienens, ende daer bykomende seyde, Heere, en treckt gy u dat niet aen, dat mijne suster my alleen laet dienen? Segt dan haer, dat sy my helpe.

41 Ende Jesus antwoordende seyde tot haer, Martha, Martha, gy bekommert ende ontrust u over vele dingen:

42 Maer één dingh is noodigh: doch Maria heeft het goede deel uytgekoren, het welcke van haer niet en sal wechgenomen worden.

Het 11. Capittel.

ENDE het geschiedde, doe hy in een seker plaetse was biddende, als hy ophieldt, dat een van sijne discipelen tot hem seyde, Heere, leert ons bidden, gelick oock Joannes sijne discipelen geleert heeft.

2 Ende hy seyde tot haer, Wanneer gy biddet, so segget: Onse Vader, die in de hemelen [zijt], Uw name worde geheyligt. Uw Koninckrijcke kome. Uwe wille geschiede, gelijck in den hemel, [alsoo] oock op der aerden.

3 Geeft ons elcken dagh ons dagelicksch broot.

4 Ende vergeeft ons onse sonden: want oock wy vergeven eenen yegelicken die ons schuldigh is. Ende en leydt ons niet in versoeckinge, maer verlost ons van den boosen.

5 Ende hy seyde tot haer, Wie van u sal eenen vrient hebben, ende sal ter middernacht tot hem gaen, ende tot hem seggen, Vrient, leent my drie brooden:

6 Overmits mijn vrient van de reyse tot my gekomen is, ende ick en hebbe niet dat ick hem voorsette?

7 Ende dat die van binnen antwoordende soude seggen, Doet my geen moeyte aen: de deure is nu gesloten, ende mijne kinderen zijn met my in de slaepkamer: ick en kan niet opstaen, om u te geven?

8 Ick segge ulieden, Hoewel hy niet en soude opstaen ende hem geven, om dat hy sijn vrient is: nochtans om sijne onbeschaemtheyts wille, sal hy opstaen, ende hem geven soo veel als hy 'er behoeft.

9 Ende ick segge ulieden, Biddet, ende u sal gegeven worden: soecket, ende gy sult vinden: kloppet, ende u sal open gedaen worden.

10 Want een yegelick die bidt, die ontfangt: ende die soeckt, die vindt: ende die klopt, dien sal open gedaen worden.

11 Ende wat vader onder u, dien de sone om broot bidt, sal hem eenen steen geven? Of oock om eenen visch, sal hem voor eenen visch een slange geven?

12 Ofte so hy oock om een ey soude bidden, sal hy hem een scorpioen geven?

13 Indien dan gy die boos zijt, weet uwen kinderen goede gaven te geven, hoe veel te meer sal de hemelsche Vader den Heyligen Geest geven den genen die hem bidden?

14 Ende hy wierp eenen duyvel uyt, ende die was stom. Ende het geschiedde, als de duyvel uytgevaren was, dat de stomme sprack, ende de scharen verwonderden haer.

15 Maer sommige van haer seyden, Hy werpt de duyvelen uyt door Beëlzebul den oversten der duyvelen.

16 Ende andere [hem] versoeckende, begeerden van hem een teecken uyt den hemel.

17 Maer hy kennende hare gedachten, seyde tot haer, Een yeder Koninckrijck dat tegen hemselven verdeelt is, wort verwoest: ende een huys tegen hemselven [verdeelt zijnde], valt.

18 Indien nu oock de satan tegen hemselven verdeelt is, hoe sal sijn Rijck bestaen? Dewijle gy segt, dat ick door Beëlzebul de duyvelen uytwerpe.

19 Ende indien ick door Beëlzebul de duyvelen uytwerpe, door wien werpense uwe sonen uyt? Daerom sullen dese uwe rechters zijn.

20 Maer indien ick door den vinger Godts de duyvelen uytwerpe, so is dan het Koninckrijck Godts tot u gekomen.

21 Wanneer een stercke gewapende sijn hof bewaert, so is [al] wat hy heeft in vrede.

22 Maer als een daer overkomt, die stercker is dan hy, ende hem overwint, die neemt sijne geheele wapenrustinge, daer hy op vertrouwde, ende deelt sijnen roof uyt.

23 Wie met my niet en is, die is tegen my: ende wie met my niet en vergadert, die verstroyt.

24 Wanneer de onreyne geest van den mensche uytgevaren is, so gaet hy door dorre plaetsen, soeckende ruste: ende die niet vindende, segt hy, Ick sal wederkeeren in mijn huys daer ick uytgevaren ben.

25 Ende komende vindt hy het [met besemen] gekeert ende verciert.

26 Dan gaet hy henen, ende neemt met hem seven andere geesten, booser dan hy selve is; ende ingegaen zijnde woonen sy aldaer: ende het laetste van dien mensche wort erger dan het eerste.

27 Ende het geschiedde, als hy dese dingen sprack, dat een seker vrouwe de stemme verheffende uyt de schare, tot hem seyde, Saligh is de buyck die u gedragen heeft, ende de borsten, die gy hebt gesogen.

28 Maer hy seyde, Ja saligh zijn de gene die het woort Godts hooren, ende dat selve bewaren.

29 Ende als de scharen dichtbyeenvergaderden, begon hy te seggen, Dit is een boos geslachte: het versoeckt een teecken? ende haer en sal geen teecken gegeven worden, dan het teecken Jone des Propheten.

30 Want gelijck Jonas den Niniviten een teecken geweest is, alsoo sal oock de Sone des menschen zijn desen geslachte.

31 De Koninginne van het zuyden sal opstaen in het oordeel met de mannen van dit geslachte, ende salse veroordeelen: want sy is gekomen van de eynden der aerde, om te hooren de wijsheyt Salomons. Ende siet, meer dan Salomon is hier.

32 De mannen van Nineve sullen opstaen in het oordeel met dit geslachte, ende sullen 't selve veroordeelen: Want sy hebben haer bekeert op de predikinge Jone. Ende siet, meer dan Jonas is hier.

33 Ende niemant die een keerse ontsteeckt, sett [die] in 't verborgen, noch onder een koornmate: maer op eenen kandelaer, op dat de gene die inkomen het licht sien mogen.

34 De keerse des lichaems is de ooge. Wanneer dan uwe ooge eenvoudigh is, so is oock uw geheel lichaem verlicht: maer so sy boos is, so is oock uw [geheel] lichaem duyster.

35 Siet dan toe, dat niet het licht, 't welck in u is, duysternisse en zy.

36 Indien dan uw lichaem geheel verlicht is, niet hebbende eenigh deel dat duyster is, so sal 't geheel verlicht zijn, gelijck wanneer de keerse met het schijnsel u verlichtet.

37 Als hy nu [dit] sprack, badt hem een seker Phariseus, dat hy by hem het middagmael wilde eten: ende ingegaen zijnde sat hy aen.

38 Ende de Phariseus [dat] siende verwonderde hem, dat hy niet eerst voor het middagmael hem gewasschen en hadde.

39 Ende de Heere seyde tot hem, Nu gy Phariseen, gy reynigt het buytenste des drinckbekers ende des schotels: maer het binnenste van u is vol van roof ende boosheyt.

40 Gy onverstandige, die het buytenste heeft gemaeckt, en heeft hy oock niet het binnenste gemaeckt?

41 Doch geeft tot aelmoesse het gene daer in is: ende siet, alles is u reyn.

42 Maer wee u Phariseen, want gy vertient munte ende ruyte, ende alle moeskruyt, ende gy gaet voorby het oordeel ende de liefde Godts. Dit moest men doen, ende het ander niet nalaten.

43 Wee u Phariseen, want gy bemint het voorgestoelte in de Synagogen, ende de begroetingen op de merckten.

44 Wee u gy Schriftgeleerde ende Phariseen, gy geveynsde: want gy zijt gelijck de graven die niet openbaer en zijn, ende de menschen die daer over wandelen en weten 't niet.

45 Ende een van de Wetgeleerde antwoordende seyde tot hem, Meester als gy dese dingen segt, so doet gy oock ons smaetheyt aen.

46 Doch hy seyde, Wee oock u Wetgeleerde, want gy belastet de menschen met lasten swaer om dragen, ende selve en raeckt gy die lasten niet aen met één van uwe vingeren.

47 Wee u, want gy bouwet de graven der Propheten, ende uwe vaders hebben deselve gedoodt.

48 So getuygt gy dan dat gy mede behagen hebt aen de wercken uwer vader,

ren; want sy hebbense gedoodt, ende gy bouwet hare graven.

49 Daerom oock de Wijsheyt Godts segt, Ick sal Propheten ende Apostelen tot haer senden, ende van dien sullen sy [sommige] dooden, ende [sommige] sullen sy uytjagen:

50 Op dat van dit geslachte afge-eyscht werde het bloet van alle de Propheten, dat vergoten is van de grontlegginge der werelt af;

51 Van het bloet Abels tot het bloet Zacharie, die gedoodt is tusschen den altaer ende het Huys [Godts]: ja segge ick u, het sal afge-eyscht worden van dit geslachte.

52 Wee u gy Wetgeleerde, want gy hebt den sleutel der kennisse wechgenomen: gy selve en zijt niet ingegaen, ende die ingingen hebt gy verhindert.

53 Ende als hy dese dingen tot haer seyde, begonden de Schriftgeleerde ende Phariseen hart aen te houden, ende hem van vele dingen te doen spreken:

54 Hem lagen-leggende, ende soeckende yet uyt sijnen mont te bejagen, op dat sy hem beschuldigen mochten.

HET 12. CAPITTEL.

DAERENTUSSCHEN als vele duysenden der schare byeenvergadert waren, so dat sy malkanderen vertraden, begon hy te seggen tot sijne discipelen, Voor eerst wacht uselven voor den suerdeessem der Phariseen, welcke is geveynstheyt.

2 Ende daer en is niets bedeckt, dat niet en sal ontdeckt worden: ende verborgen, dat niet en sal geweten worden.

3 Daerom al wat gy in duysternisse gesegt hebt, sal in 't licht gehoort worden: ende wat gy in de oore gesproken hebt, in de binnenkamers, sal op de daken gepredickt worden.

4 Ende ick segge u mijnen vrienden, En vreest u niet voor de gene die het lichaem dooden, ende daer na niet meer en konnen doen.

5 Maer ick sal u toonen wien gy vreesen sult: Vreest dien, die na dat hy gedoodt heeft, [oock] macht heeft in de helle te werpen; ja ick segge u, Vreest dien.

6 En worden niet vijf muschkens verkocht voor twee penningskens? ende niet één van die en is voor Godt vergeten.

7 Ja oock de hayren uwes hoofts zijn alle getelt. En vreest dan niet: gy gaet vele muschkens te boven.

8 Ende ick segge u, Een yegelick die my belijden sal voor de menschen, dien sal oock de Sone des menschen belijden voor de Engelen Godts.

9 Maer wie my verloochenen sal voor de menschen, die sal verloochent worden voor de Engelen Godts.

10 Ende een yegelick die [eenigh] woort spreken sal tegen den Sone des menschen, het sal hem vergeven worden: maer wie tegen den Heyligen Geest gelastert sal hebben, dien en sal het niet vergeven worden.

11 Ende wanneer sy u henen brengen sullen in de Synagogen, ende [tot] de Overheden ende de Machten, so en zijt niet besorgt hoe ofte wat gy tot verantwoordinge seggen, ofte wat gy spreken sult.

12 Want de Heylige Geest sal u in de selve ure leeren 't gene [gy] spreken moet.

13 Ende een uyt de schare seyde tot hem, Meester, segt mijnen broeder, dat hy met my de erfenisse deele.

14 Maer hy seyde tot hem, Mensche, wie heeft my tot een rechter ofte scheydsman over ulieden gestelt?

15 Ende hy seyde tot haer, Siet toe ende wacht u van de gierigheyt: want het en is niet in den overvloet [gelegen], dat yemant leeft uyt sijne goederen.

16 Ende hy seyde tot haer een gelijckenisse, ende sprack, Eenes rijcken mensches lant hadde welgedragen:

17 Ende hy overleyde by hemselven, seggende, Wat sal ick doen? want ick en hebbe niet, waer in ick mijne vruchten sal versamelen.

18 Ende hy seyde, Dit sal ick doen: ick sal mijne schueren afbreken, ende grooter bouwen: ende sal aldaer versamelen alle dit mijn gewas, ende dese mijne goederen:

19 Ende ick sal tot mijne ziele seggen, Ziele, gy hebt vele goederen, die opgelegt zijn voor vele jaren: neemt ruste, eet, drinckt, zijt vrolick.

20 Maer Godt seyde tot hem, Gy dwaes, in desen nacht sal men uwe ziele van u afeysschen: ende 't gene gy bereydt hebt, wiens sal het zijn?

21 Alsoo [is 't met dien], die hemselven schatten vergadert, ende niet ryck en is in Gode.

22 Ende hy seyde tot sijne discipelen, Daerom segge ick u, en zijt niet besorgt voor uw leven, wat gy eten sult: noch voor het lichaem, waer mede gy u kleeden sult.

23 Het leven is meer dan het voedsel, ende het lichaem dan de kleedinge.

24 Aenmerckt de raven, dat sy niet en zaeyen, noch en maeyen, welcke geen spijskamer noch schuere en hebben,

ende Godt voedt deselve: hoe veel gaet
gy de vogelen te boven?
25 Wie doch van u kan met besorgt
te zijn één elle tot sijne lengte toedoen?
26 Indien gy dan oock het minste niet
en kont, wat zijt gy voor de andere dingen
besorgt?
27 Aenmerckt de lelien, hoe sy wassen.
Sy en arbeyden niet, noch en spinnen
niet: ende ick segge u, Oock Salomon
in alle sijne heerlickheyt en is niet
bekleedt geweest als één van dese.
28 Indien nu Godt het gras, dat heden
op het velt is, ende morgen in den
oven geworpen wort, alsoo bekleedt, hoe
veel meer u, gy kleyngeloovige?
29 Ende gylieden, en vraegt niet wat
gy eten, ofte wat gy drincken sult: ende
en weest niet wanckelmoedigh.
30 Want alle dese dingen soecken de
volckeren der werelt: maer uwe Vader
weet, dat gy dese dingen behoeft.
31 Maer soeckt het Koninckrijcke
Godts: ende alle dese dingen sullen u
toegeworpen worden.
32 En vreest niet, gy kleyn kuddeken:
want het is uwes Vaders welbehagen
ulieden het Koninckrijck te geven.
33 Verkoopt het gene gy hebt, ende
geeft aelmoesse. Maeckt uselven buydels
die niet en verouden, eenen schat
die niet af en neemt, in de hemelen:
daer de dief niet by en komt, noch de
motte en verderft.
34 Want waer uwe schat is, aldaer sal
oock uw herte zijn.
35 Laet uwe lendenen omgordet zijn,
ende de keersen brandende.
36 Ende zijt gy den menschen gelijck,
die op haren heere wachten, wanneer
hy wederkomen sal van de bruyloft: op
dat als hy komt ende klopt, sy hem terstont
mogen open doen.
37 Saligh zijn die dienstknechten,
welcke de heere als hy komt sal wakende
vinden: Voorwaer ick segge u, dat
hy hem sal omgorden, ende salse doen
aensitten, ende bykomende sal hy haer
dienen.
38 Ende so hy komt in de tweede
[nacht-]wake, ende komt in de derde
wake, ende vindtse alsoo, saligh zijn deselve
dienstknechten.
39 Maer weet dit, dat indien de heere
des huys geweten hadde in welcke ure
de dief soude komen, hy soude gewaeckt
hebben, ende en soude sijn huys niet
hebben laten doorgraven.
40 Gy dan zijt oock bereydt: want
in welcke ure gy het niet en meynt, sal
de Sone des menschen komen.
41 Ende Petrus seyde tot hem, Heere,
segt gy dese gelijckenisse tot ons, ofte
oock tot allen?
42 Ende de Heere seyde, Wie is dan
de getrouwe ende voorsichtige huysbesorger,
dien de Heere over sijne dienstboden
sal setten, om [haer] ter rechter
tijt het bescheyden deel spijse te geven?
43 Saligh is die dienstknecht, welcken
sijn Heere, als hy komt, sal vinden alsoo
doende.
44 Waerlick ick segge ulieden, dat
hy hem over alle sijne goederen setten
sal.
45 Maer indien deselve dienstknecht
in sijn herte soude seggen, Mijn Heere
vertoeft te komen, ende soude beginnen
de knechten ende de dienstmaegden te
slaen, ende te eten ende te drincken, ende
droncken te worden,
46 So sal de Heere desselven dienstknechts
komen ten dage, in welcken hy
hem niet en verwacht, ende ter ure die
hy niet en weet: ende sal hem afscheyden,
ende sal sijn deel setten met de ontrouwe.
47 Ende die dienstknecht welcke geweten
heeft den wille sijns Heeren, ende
[sich] niet bereydt, noch nae sijnen wille
gedaen en heeft, die sal met vele [slagen]
geslagen worden.
48 Maer die [deselve] niet geweten
en heeft, ende gedaen heeft [dingen] die
slagen weerdigh zijn, die sal met weynige
[slagen] geslagen worden. Ende
een yegelick dien veel gegeven is, van
dien sal veel ge-eyscht worden: ende
dien men veel vertrouwt heeft, van dien
sal men overvloediger eysschen.
49 Ick ben gekomen om vyer op de
aerde te werpen: ende wat wil ick indien
het alreede ontsteken is?
50 Maer ick moet met eenen doop
gedoopt worden: ende hoe worde ick
geperst tot dat het volbracht zy?
51 Meynt gy dat ick gekomen ben om
vrede te geven op de aerde? Neen segge
ick u, maer veel eer verdeeltheyt.
52 Want van nu aen sullender vijve
in één huys verdeelt zijn, drie tegen
twee, ende twee tegen drie.
53 De vader sal tegen den sone verdeelt
zijn, ende de sone tegen den vader:
de moeder tegen de dochter, ende
de dochter tegen de moeder: de schoonmoeder
tegen hare schoondochter, ende
de schoondochter tegen hare schoonmoeder.
54 Ende hy seyde oock tot de scharen,
Wanneer gy een wolcke siet opgaen van
het westen, terstont segt gylieden, Daer
komt regen: ende het geschiet alsoo.
55 Ende wanneer gy den zuyden wint

[siet] waeyen, so segt gy, Daer sal hitte zijn : ende het geschiet.

56 Gy geveynsde, het aenschijn der aerde ende des hemels weet gy te beproeven: ende hoe en beproeft gy desen tijt niet?

57 Ende waerom en oordeelt gy oock van uselven niet 't gene recht is?

58 Want als hy henen gaet met uwe wederpartye voor de Overheyt, so doet neerstigheyt op den wegh om van hem verlost te worden: op dat hy misschien u niet voor den Rechter en trecke, ende de Rechter u den gerechtsdienaer overlevere, ende de gerechtsdienaer u in de gevanckenisse werpe.

59 Ick segge u, Gy en sult van daer geensins uytgaen, tot dat gy oock het laetste penningsken betaelt sult hebben.

Het 13. Capittel.

ENDE daer waren te dier selver tijt eenige tegenwoordigh, die hem boodschapten van de Galileers, welcker bloet Pilatus met hare offerhanden gemengt hadde.

2 Ende Jesus antwoordde, ende seyde tot haer, Meynt gy dat dese Galileers, sondaers zijn geweest boven alle de Galileers, om dat sy sulcks geleden hebben?

3 Ick segge u, Neense: maer indien gy u niet en bekeert, so sult gy alle desgelijcks vergaen.

4 Ofte die achttiene, op welcke de toren in Siloam viel, ende doodde se: meynt gy dat dese schuldenaers zijn geweest, boven alle menschen die in Jerusalem woonen?

5 Ick segge u, Neense: maer indien gy u niet en bekeert, so sult gy alle insgelijcks vergaen.

6 Ende hy seyde dese gelijckenisse, Een seker [man] hadde eenen vijgeboom, geplant in sijnen wijngaert: ende hy quam ende socht vrucht daer op, en-en vondtse niet.

7 Ende hy seyde tot den wijngaerdenier, Siet ick kome nu drie jaren soeckende vrucht op desen vijgeboom, ende en vindese niet: houwt hem uyt: waer toe beslaet hy oock onnuttelick de aerde?

8 Ende hy antwoordende seyde tot hem, Heere, laet hem oock [nogh] dit jaer, tot dat ick om hem gegraven ende mest gelegt sal hebben:

9 Ende indien hy vrucht sal voortbrengen, [laet hem staen:] maer indien niet, so sult gy hem namaels uythouwen.

10 Ende hy leerde op den Sabbath in eene der Synagogen.

11 Ende siet daer was een vrouwe, die eenen geest der kranckheyt achttien jaren langh gehadt hadde: ende sy was t'samengebogen, ende en' konde haer gantschelick niet oprechten.

12 Ende Jesus haer siende riepse tot hem, ende seyde tot haer, Vrouwe, gy zijt verlost van uwe kranckheyt.

13 Ende hy leyde de handen op haer: ende sy wiert terstont weder recht, ende verheerlickte Godt.

14 Ende de Overste der Synagoge, qualick nemende dat Jesus op den Sabbath genesen hadde, antwoordde ende seyde tot de schare, Daer zijn ses dagen, in welcke men moet wercken: komt dan in deselve, ende laet u genesen, ende niet op den dagh des Sabbaths.

15 De Heere dan antwoordde hem ende seyde, Gy geveynsde, en maeckt niet een yegelick van u op den Sabbath sijnen osse ofte esel van de kribbe los, ende leydt [hem] henen om te doen drincken?

16 Ende dese, die een dochter Abrahams is, welcke de satan, siet, nu achttien jaren gebonden hadde, en moeste die niet losgemaeckt worden van desen bant, op den dagh des Sabbaths?

17 Ende als hy dit seyde, wierden sy alle beschaemt die haer tegen hem stelden: ende alle de schare verblijde haer over alle de heerlicke dingen, die van hem geschiedden.

18 Ende hy seyde, Wien is het Koninckrijck Godts gelijck? ende waer by sal ick 't selve vergelijcken?

19 Het is gelijck een mostaertzaet, 't welck een mensche genomen ende in sijnen hof geworpen heeft: ende het wies op, ende wiert tot eenen grooten boom, ende de vogelen des hemels nestelden in sijne tacken.

20 Ende hy seyde wederom, Waer by sal ick het Koninckrijck Godts vergelijcken?

21 Het is gelijck een suerdeessem, welcken een vrouwe nam, ende verbergde in drie maten meels, tot dat het geheel gesuert was.

22 Ende hy reysde van d' eene stadt ende vlecke tot d' andere, leerende, ende richtende [sijne] reyse nae Jerusalem.

23 Ende daer seyde een tot hem, Heere, zijnder oock weynige die saligh worden? Ende hy seyde tot haer,

24 Strijdt om in te gaen door de enge poorte: want vele (segge ick u) sullen soecken in te gaen, ende en sullen niet konnen:

25 [Namelick] na dat de Heere des huys sal opgestaen zijn, ende de deure sal gesloten hebben: ende gy sult begin-

nen buyten te staen, ende aen de deure te kloppen, seggende Heere, Heere, doet ons open, ende hy sal antwoorden ende tot u seggen, Ick en kenne u niet, van waer gy zijt.

26 Alsdan sult gy beginnen te seggen, Wy hebben in uwe tegenwoordigheyt gegeten ende gedroncken, ende gy hebt in onse straten geleert.

27 Ende hy sal seggen, Ick segge u, Ick en kenne u niet, van waer gy zijt: wijckt van my af alle gy werckers der ongerechtigheyt.

28 Aldaer sal zijn weeninge ende knerssinge der tanden, wanneer gy sult sien Abraham ende Isaac, ende Jacob, ende alle de Propheten in het Koninckrijcke Godts, maer ulieden buyten uytgeworpen.

29 Ende daer sullender komen van oosten ende westen, ende van noorden ende zuyden: ende sullen aensitten in het Koninckrijcke Godts.

30 Ende siet, daer zijn laetste, die de eerste sullen zijn: ende daer zijn eerste, die de laetste sullen zijn.

31 Te dien selven dage quamen daer eenige Phariseen, seggende tot hem, Gaet wech, ende vertreckt van hier: want Herodes wil u dooden.

32 Ende hy seyde tot haer, Gaet henen, ende segget dien vos, Siet ick werpe duyvelen uyt, ende make gesont, huyden ende morgen, ende ten derden [dage] worde ick voleyndigt.

33 Doch ick moet huyden ende morgen, ende den volgenden [dagh] reysen: want het en gebeurt niet, dat een Propheet gedoodt worde buyten Jerusalem.

34 Jerusalem, Jerusalem, gy die de Propheten doodet, ende steenigt die tot u gesonden zijn, hoe menigmael hebbe ick uwe kinderen willen byeenvergaderen, gelijckerwijs een henne hare kieckens onder de vleugelen [vergadert], ende gylieden en hebt niet gewilt?

35 Siet, uw huys wort ulieden woest gelaten. Ende voorwaer ick segge u, dat gy my niet en sult sien, tot dat [de tijt] sal gekomen zijn, als gy sult seggen, Gesegent [is] hy die komt in den name des Heeren.

Het 14. Capittel.

Ende het geschiedde, als hy gekomen was in het huys van een der Oversten der Phariseen, op den Sabbath, om broot te eten, dat sy hem waernamen.

2 Ende siet daer was een seker watersuchtigh mensche voor hem.

3 Ende Jesus antwoordende seyde tot de Wetgeleerde ende Phariseen, ende sprack, Is 't oock geoorloft op den Sabbath gesont te maken?

4 Maer sy swegen stille. Ende hy nam [hem], ende genas hem, ende liet [hem] gaen.

5 Ende hy haer antwoordende seyde, Wiens esel ofte osse van ulieden sal in eenen put vallen, ende die hem niet terstont en sal uyttrecken op den dagh des Sabbaths?

6 Ende sy en konden hem daer op niet weder-antwoorden.

7 Ende hy seyde tot de genoodde een gelijckenisse, aenmerckende hoe sy de voor-aensittingen verkoren: seggende tot haer,

8 Wanneer gy van yemant ter bruyloft genoodt sult zijn, so en set u niet in de eerste sitplaetse: op dat niet misschien een weerdiger dan gy, van hem genoodt zy:

9 Ende hy komende, die u ende hem genoodt heeft, tot u segge, Geeft desen plaetse: ende gy alsdan soudt beginnen met schaemte de laetste plaetse te houden.

10 Maer wanneer gy genoodt sult zijn, gaet henen ende set u in de laetste plaetse: op dat, wanneer hy komt die u genoodt heeft, hy tot u segge, Vrient, gaet hooger op. Alsdan sal 't u eere zijn voor de gene die met u aensitten.

11 Want een yegelick, die hemselven verhoogt, sal vernedert worden: ende die hemselven vernedert, sal verhoogt worden.

12 Ende hy seyde oock tot den genen die hem genoodt hadde, Wanneer gy een middagmael ofte avontmael sult houden, so en roept niet uwe vrienden, noch uwe broeders, noch uwe magen, noch [uwe] rijcke gebueren. op dat oock deselve u niet te eeniger tijt weder en nooden, ende u vergeldinge en geschiede.

13 Maer wanneer gy een maeltijt sult houden, so noodt arme, verminckte, kreupele, blinde.

14 Ende gy sult saligh zijn, om dat sy niet en hebben om u te vergelden: want het sal u vergolden worden in de opstandinge der rechtveerdige.

15 Ende als een van de gene die mede aensaten, dese dingen hoorde, seyde hy tot hem, Saligh is hy die broot eet in 't Koninckrijcke Godts.

16 Maer hy seyde tot hem, Een seker mensche bereydde een groot avontmael, ende hy noodd'er vele.

17 Ende hy sondt sijnen dienstknecht uyt ter ure des avontmaels, om den genoodden te seggen, Komet, want alle dingen zijn nu gereet.

18 Ende sy begonden alle [haer] eendrachtelick te outschuldigen. De eerste seyde tot hem, Ick hebbe eenen acker gekocht, ende het is noodigh dat ick uytgae, ende hem besie: ick bidde u, houdt my voor verontschuldigt.

19 Ende een ander seyde, Ick hebbe vijf jock ossen gekocht, ende ick gae henen om die te beproeven: ick bidde u, houdt my voor verontschuldigt.

20 Ende een ander seyde, Ick hebbe een wijf getrouwt, ende daerom en kan ick niet komen.

21 Ende deselve dienstknecht [weder]-gekomen zijnde, boodschapte dese dingen sijnen heere. Doe wiert de heere des huys toornigh, ende seyde tot sijnen dienstknecht, Gaet haestelick uyt in de straten ende wijcken der stadt, ende brengt de arme, ende verminckte, ende kreupele, ende blinde hier in.

22 Ende de dienstknecht seyde, Heere, het is geschiet gelijck gy bevolen hebt, ende nogh is daer plaetse.

23 Ende de heere seyde tot den dienstknecht, Gaet uyt in de wegen, ende heggen, ende dwingtse in te komen, op dat mijn huys vol werde.

24 Want ick segge ulieden, dat niemant van die mannen, die genoodt waren, mijn avontmael smaken en sal.

25 Ende vele scharen gingen met hem: ende hy hem omkeerende seyde tot haer,

26 Indien yemant tot my komt, ende niet en haet sijnen vader, ende moeder, ende wijf, ende kinderen, ende broeders, ende susters, ja oock selfs sijn eygen leven, die en kan mijn discipel niet zijn.

27 Ende wie sijn kruys niet en draegt, ende my na en volgt, die en kan mijn discipel niet sijn.

28 Want wie van u, willende eenen toren bouwen, en sitt niet eerst neder, ende overrekent de kosten, of hy oock heeft 't gene tot volmakinge [noodigh is]?

29 Op dat niet misschien als hy het fondament gelegt heeft, ende niet en kan voleyndigen, alle die het sien hem beginnen te bespotten,

30 Seggende, Dese mensche heeft beginnen te bouwen, ende en heeft niet konnen voleyndigen.

31 Of wat Koningh gaende nae den krijgh om tegen eenen anderen Koningh te slaen, en sitt niet eerst neder, ende beraetslaegt, of hy machtigh is met tien duysent te ontmoeten den genen, die met twintigh duysent tegen hem komt?

32 Andersins sendt hy gesanten uyt terwijle de gene nogh verre is, ende begeert 't gene tot vrede [dient].

33 Alsoo dan een yegelick van u, die niet en verlaet alles wat hy heeft, die en kan mijn discipel niet zijn.

34 Het sout is goet: maer indien het sout smaeckeloos geworden is, waer mede sal het smaeckelick gemaeckt worden?

35 Het en is noch tot het lant, noch tot den mesthoop bequaem: men werpt het wech. Wie ooren heeft om te hooren, die hoore.

HET 15. CAPITTEL.

ENDE alle de tollenaers ende de sondaers naederden tot hem, om hem te hooren.

2 Ende de Phariseen ende de Schriftgeleerde murmureerden, seggende, Dese ontfangt de sondaers, ende eet met haer.

3 Ende hy sprack tot haer dese gelijckenisse, seggende,

4 Wat mensche onder u hebbende hondert schapen, ende één van die verliesende, en verlaet niet de negen en tnegentigh in de woestijne, ende gaet nae het verlorene, tot dat hy 't selve vinde?

5 Ende als hy 't gevonden heeft, legt hy 't op sijne schouderen, verblijdt zijnde.

6 Ende te huys komende roept hy de vrienden ende de gebueren te samen, seggende tot haer, Weest blijde met my, want ick hebbe mijn schaep gevonden, dat verloren was.

7 Ick segge ulieden, dat 'er alsoo blijtschap sal zijn in den hemel over éénen sondaer, die hem bekeert, [meer] dan over negen en tnegentigh rechtveerdige, die de bekeeringe niet van nooden en hebben.

8 Ofte wat vrouwe hebbende tien penningen, indien sy éénen penningh verliest, en ontsteeckt niet een keerse, ende keert het huys [met besemen], ende soeckt neerstelick tot dat sy [dien] vindt?

9 Ende als sy [dien] gevonden heeft, roept sy de vriendinnen ende de gebuerinnen te samen, seggende, Weest blijde met my, want ick hebbe den penningh gevonden, dien ick verloren hadde.

10 Alsoo (segge ick ulieden) is daer blijtschap voor de Engelen Godts over éénen sondaer die hem bekeert.

11 Ende hy seyde, Een seker mensche hadde twee sonen:

12 Ende de jongste van haer seyde tot den vader, Vader, geeft my het deel

des goets dat [my] toekomt. Ende hy deylde haer het goet.

13 Ende niet vele dagen daer na, de jongste sone, alles byeenvergadert hebbende, is wechgereyst in een verre [gelegen] lant: ende heeft aldaer sijn goet doorgebracht, levende overdadiglick.

14 Ende als hy het alles verteert hadde, wiert daer een groote hongersnoot in dat selve lant: ende hy begon gebreck te lijden.

15 Ende hy gingh henen ende voegde hem by één van de burgers desselven lants: ende die sondt hem op sijn lant, om de swijnen te weyden.

16 Ende hy begeerde sijnen buyck te vullen met den draf, dien de swijnen aten: ende niemant en gafse hem.

17 Ende tot hemselven gekomen zijnde, seyde hy, Hoe vele huerlingen mijns vaders hebben overvloet van broot, ende ick vergae van honger?

18 Ick sal opstaen ende tot mijnen vader gaen, ende ick sal tot hem seggen, Vader, ick hebbe gesondigt tegen den Hemel, ende voor u.

19 Ende ick en ben niet meer weerdigh uw sone genaemt te worden: Maeckt my als éénen van uwe huerlingen.

20 Ende opstaende gingh hy nae sijnen vader. Ende als hy nogh verre [van hem] was, sagh hem sijn vader, ende wiert met innerlicke ontferminge beweegt: ende [toe-]loopende viel hem om sijnen hals, ende kuste hem.

21 Ende de sone seyde tot hem, Vader, ick hebbe gesondigt tegen den Hemel, ende voor u, ende en ben niet meer weerdigh uw sone genaemt te worden.

22 Maer de vader seyde tot sijne dienstknechten, Brengt [hier] voort het beste kleet, ende doet het hem aen, ende geeft eenen ringh aen sijne hant, ende schoenen aen de voeten.

23 Ende brengt het gemeste kalf, ende slacht het: ende laet ons eten ende vrolick zijn.

24 Want dese mijn soon was doot, ende is weder levendigh geworden: ende hy was verloren, ende is gevonden. Ende sy begonden vrolick te zijn.

25 Ende sijn oudste soon was in 't velt: ende also hy quam, ende het huys genaeckte, hoorde hy het gesangh, ende het gerey.

26 Ende tot hem geroepen hebbende één van de knechten, vraegde wat dat mochte zijn.

27 Ende dese seyde tot hem, Uw broeder is gekomen: ende uw vader heeft het gemeste kalf geslachtet, om dat hy hem gesont weder-ontfangen heeft.

28 Maer hy wiert toornigh, ende en wilde niet ingaen. So gingh dan sijn vader uyt, ende badt hem.

29 Doch hy antwoordende seyde tot den vader, Siet, ick diene u [nu] soo vele jaren, ende en hebbe noyt uw gebodt overgetreden, ende gy en hebt my noyt een bocksken gegeven, op dat ick met mijne vrienden mochte vrolick zijn:

30 Maer als dese uwe sone gekomen is, die uw goet met hoeren doorgebracht heeft, so hebt gy hem het gemeste kalf geslachtet.

31 Ende hy seyde tot hem, Kint, gy zijt altijt by my, ende alle het mijne is uwe.

32 Men behoorde dan vrolick ende blijde te zijn, want dese uwe broeder was doot, ende is weder levendigh geworden; ende hy was verloren, ende is gevonden.

HET 16. CAPITTEL.

ENDE hy seyde oock tot sijne discipelen, Daer was een seker rijck mensche, welcke eenen rentmeester hadde: ende dese wiert by hem verklaegt, als die sijne goederen doorbracht.

2 Ende hy riep hem, ende seyde tot hem, Hoe hoore ick dit van u? Geeft rekenschap van uw rentmeesterschap: want gy en sult niet meer konnen rentmeester zijn.

3 Ende de rentmeester seyde by hemselven, wat sal ick doen, dewijle mijn heere dit rentmeesterschap van my neemt? Graven en kan ick niet, te bedelen schame ick my.

4 Ick weet' wat ick doen sal, op dat, wanneer ick van 't rentmeesterschap afgesett sal wesen, sy my in haere huysen ontfangen.

5 Ende hy riep tot hem een yegelick van de schuldenaers sijns heeren, ende seyde tot den eersten, Hoe veel zijt gy mijnen heere schuldigh?

6 Ende hy seyde, Hondert vaten olie. Ende hy seyde tot hem, Neemt uw hantschrift, ende nedersittende schrijft haestelick vijftigh.

7 Daer na seyde hy tot eenen anderen, Ende gy, hoe veel zijt gy schuldigh? Ende hy seyde, Hondert mudden tarwe. Ende hy seyde tot hem, Neemt uw hantschrift, ende schrijft tachtentigh.

8 Ende de heere prees den onrechtveerdigen rentmeester, om dat hy voorsichtelick gedaen hadde: want de kinderen deser werelt zijn voorsichtiger dan de kinderen des lichts in haren geslachte.

9 Ende ick segge ulieden, Maeckt uselven vrienden uyt den onrechtveerdigen Mammon: op dat wanneer u ont-

breken sal, sy u mogen ontfangen in de eeuwige tabernakelen.

10 Die getrouw is in 't minste, die is oock in 't groote getrouw: ende die in het minste onrechtveerdigh is, die is oock in het groote onrechtveerdigh.

11 So gy dan in den onrechtveerdigen Mammon niet getrouw en zijt geweest, wie sal u het ware vertrouwen?

12 Ende so gy in een anders [goet] niet getrouw en zijt geweest, wie sal u het uwe geven?

13 Geen huysknecht en kan twee heeren dienen: want of hy sal den eenen haten, ende den anderen lief hebben; ofte hy sal den eenen aenhangen, ende den anderen verachten. Gy en kont Gode niet dienen ende den Mammon.

14 Ende alle dese dingen hoorden oock de Phariseen, die geltgierigh waren: ende sy beschimpten hem.

15 Ende hy seyde tot haer, Gy zijt, die uselven rechtveerdigt voor de menschen: maer Godt kent uwe herten. Want dat hooge is onder de menschen, is een grouwel voor Godt.

16 De wet, ende de Propheten [zijn] tot op Joannem: van dier tijt af wort het Koninckrijcke Godts verkondigt, ende een yegelick doet gewelt op het selve.

17 Ende het is lichter dat de hemel ende de aerde voorbygaen, dan dat één tittel der wet valle.

18 Een yegelick die sijn wijf verlaet, ende een andere trouwt, die doet overspel: ende een yegelick die de verlatene van den man trouwt, die doet [oock] overspel.

19 Ende daer was een seker rijck mensche, ende was gekleedt met purper ende seer fijn lijnwaet, levende alle dage vrolick ende prachtigh.

20 Ende daer was een seker bedelaer, met name Lazarus, welcke lagh voor sijn poorte, vol sweeren,

21 Ende begeerde versadigt te worden van de kruymkens, die van de tafel des rijcken vielen: maer oock de honden quamen ende leckten sijne sweeren.

22 Ende het geschiedde dat de bedelaer stierf, ende van de Engelen gedragen wiert in den schoot Abrahams.

23 Ende de rijcke stierf oock, ende wiert begraven. Ende als hy in de helle sijne oogen ophief, zijnde in de pijne, sagh hy Abraham van verre, ende Lazarum in sijnen schoot.

24 Ende hy riep ende seyde, Vader Abraham, ontfermt u mijner, ende sendt Lazarum, dat hy het uyterste sijns vingers in het water doope, ende verkoele mijn tonge: want ick lijde smerten in dese vlamme.

25 Maer Abraham seyde, Kint, gedenckt dat gy uw goet ontfangen hebt in uw leven, ende Lazarus desgelijcks het quade: ende nu wort hy vertroost, ende gy lijdt smerten.

26 Ende boven dit alles, tusschen ons ende ulieden is een groote klove gevestigt, so dat de gene die van hier tot u willen overgaen, niet en souden konnen, noch oock die [daer zijn], van daer tot ons overkomen.

27 Ende hy seyde, Ick bidde u dan, vader, dat gy hem sendet tot mijns vaders huys.

28 Want ick hebbe vijf broeders: dat hy haer [dit] betuyge, op dat oock sy niet en komen in dese plaetse der pijninge.

29 Abraham seyde tot hem, Sy hebben Mosem ende de Propheten: datse die hooren.

30 Ende hy seyde, Neen, vader Abraham: maer so yemant van de dooden tot haer henen ginge, sy souden haer bekeeren.

31 Doch [Abraham] seyde tot hem, Indien sy Mosem ende de Propheten niet en hooren, so en sullen sy oock, al waer 't dat 'er yemant uyt den dooden opstonde, haer niet laten geseggen.

Het 17. Capittel.

Ende hy seyde tot de discipelen, Het en kan niet wesen, dat 'er geen ergernissen en komen: doch wee [hem] door welcken sy komen.

2 Het soude hem nutter zijn, dat een meulensteen om sijnen hals gedaen ware, ende hy in de zee geworpen, dan dat hy één van dese kleyne soude ergeren.

3 Wacht uselven. Ende indien uw broeder tegen u sondigt, so bestraft hem: ende indien het hem leet is, so vergeeft het hem.

4 Ende indien hy sevenmael 's daegs tegen u sondigt, ende sevenmael 's daegs tot u wederkeert, seggende, Het is my leet: so sult gy 't hem vergeven.

5 Ende de Apostelen seyden tot den Heere, Vermeerdert ons het geloove.

6 Ende de Heere seyde, so gy een geloove haddet als een mostaertzaet, gy soudet tegen desen moerbesieboom seggen, Wort ontwortelt, ende in de zee geplant: ende hy soude u gehoorsaem zijn.

7 Ende wie van u heeft eenen dienstknecht ploegende ofte [de beesten] hoedende, die tot hem, als hy van den acker inkomt, terstont sal seggen, Komt by, ende sit aen?

8 Maer sal hy niet tot hem seggen,

Bereydt dat ick t' avont sal eten, ende omgordt u ende dient my, tot dat ick sal gegeten ende gedroncken hebben: ende eet ende drinckt gy daer na?

9 Danckt hy oock denselven dienstknecht, om dat hy gedaen heeft 't gene hem bevolen was? Ick meyne, neen.

10 Alsoo oock gy, wanneer gy sult gedaen hebben al het gene u bevolen is, so segt, Wy zijn onnutte dienstknechten: want wy hebben [maer] gedaen 't gene wy schuldigh waren te doen.

11 Ende het geschiedde, als hy nae Jerusalem reysde, dat hy door het midden van Samarien ende Galileen gingh.

12 Ende als hy in een seker vleck quam, ontmoeteden hem tien melaetsche mannen, welcke stonden van verre.

13 Ende sy verhieven [hare] stemme, seggende, Jesu, Meester, ontfermt u onser.

14 Ende als hyse sagh, seyde hy tot haer, Gaet henen ende vertoont uselven den Priesteren. Ende het geschiedde terwijle sy henen gingen, dat sy gereynigt wierden.

15 Ende één van haer siende dat hy genesen was, keerde wederom, met grooter stemme Godt verheerlickende.

16 Ende hy viel op het aengesicht voor sijne voeten, hem danckende: ende deselve was een Samaritaen.

17 Ende Jesus antwoordende seyde, En zijn niet de tien gereynigt geworden? Ende waer zijn de negen?

18 Ende zijnder geene gevonden die wederkeeren, om Godt eere te geven, dan dese vreemdelingh?

19 Ende hy seyde tot hem, Staet op, ende gaet henen: uw geloove heeft u behouden.

20 Ende gevraegt zijnde van de Phariseen, wanneer het Koninckrijcke Godts komen soude, heeft hy haer geantwoordt ende gesegt, Het Koninckrijcke Godts en komt niet met uyterlick gelaet.

21 Noch men en sal niet seggen, Siet hier, ofte, Siet daer: Want siet het Koninckrijcke Godts is binnen ulieden.

22 Ende hy seyde tot de discipelen, Daer sullen dagen komen, wanneer gy sult begeeren éénen der dagen van den Sone des menschen te sien, ende gy en sult [dien] niet sien.

23 Ende sy sullen tot u seggen, Siet hier, ofte, Siet daer [is hy]: en gaet niet henen, noch en volgt niet.

24 Want gelijck de blicksem, die van 't een [eynde] onder den hemel blicksemt, tot het ander onder den hemel schijnt: alsoo sal oock de Sone des menschen wesen in sijnen dagh.

25 Maer eerst moet hy veel lijden, ende verworpen worden van dit geslachte.

26 Ende gelijck het geschiet is in de dagen van Noë, alsoo sal het oock zijn in de dagen des Soons des menschen.

27 Sy aten, sy droncken, sy namen ten houwelicke, sy wierden ten houwelicke gegeven, tot den dagh op welcken Noë in de Arke gingh: ende de sundvloet quam, ende verderfse alle.

28 Desgelijcks oock, gelijck het geschiedde in de dagen Lots; sy aten, sy droncken, sy kochten, sy verkochten, sy planteden, sy bouwden:

29 Maer op welcken dagh Lot van Sodoma uytgingh, regende het vyer ende sulpher van den hemel, ende verderfse alle.

30 Even alsoo sal het zijn in den dagh, op welcken de Sone des menschen geopenbaert sal worden.

31 In dien selven dagh, wie op het dack sal zijn, ende sijn huysraet in huys, die en kome niet af, om denselven wech te nemen: Ende wie op den acker zijn sal, die en keere desgelijcks niet nae het gene dat achter is.

32 Gedenckt aen het wijf Lots.

33 So wie sijn leven sal soecken te behouden, die sal 't verliesen: ende so wie het selve sal verliesen, die sal het in 't leven behouden.

34 Ick segge u, In dien nacht sullen twee op één bedde zijn: de een sal aengenomen, ende de ander sal verlaten worden.

35 Twee [vrouwen] sullen t'samen malen: de eene sal aengenomen, ende de andere sal verlaten worden.

36 Twee sullen op den acker zijn: de een sal aengenomen, ende de ander sal verlaten worden.

37 Ende sy antwoordden ende seyden tot hem, Waer Heere? Ende hy seyde tot haer, Waer het lichaem is, aldaer sullen de arenden vergadert worden.

HET 18. CAPITTEL.

ENDE hy seyde oock een gelijckenisse tot haer, daer toe [streckende] dat men altijt bidden moet, ende niet vertragen,

2 Seggende, Daer was een seker Rechter in een stadt, die Godt niet en vreesde, ende geen mensche en ontsagh:

3 Ende daer was een sekere weduwe in deselve stadt: ende sy quam tot hem, seggende, Doet my recht tegen mijne wederpartye.

4 Ende hy en wilde voor eenen [langen] tijt niet: maer daer na seyde hy by

hemselven, Hoewel ick Godt niet en vreese, ende geen mensche en ontsie,

5 Nochtans om dat dese weduwe my moeyelick valt, so sal ick haer recht doen: op dat sy niet eyndelick en kome, ende my het hooft breke,

6 Ende de Heere seyde, Hoort wat de onrechtveerdige Rechter segt.

7 En sal Godt dan geen recht doen sijnen uytverkorenen, die dagh ende nacht tot hem roepen, hoewel hy lanckmoedigh is over haer?

8 Ick segge u, dat hy haer haestelick recht doen sal: Doch de Sone des menschen, als hy komt, sal hy oock geloove vinden op der aerden?

9 Ende hy seyde oock tot sommige, die by haerselven vertrouwden, dat sy rechtveerdigh waren, ende de andere niets en achteden, dese gelijckenisse:

10 Twee menschen gingen op in den Tempel om te bidden: de een was een Phariseus, ende de ander een tollenaer.

11 De Phariseus staende badt dit by hemselven, O Godt, ick dancke u, dat ick niet en ben gelijck de andere menschen, roovers, onrechtveerdige, overspeelders: ofte oock gelijck dese tollenaer.

12 Ick vaste tweemael ter weke, ick geve tienden van alles wat ick besitte.

13 Ende de tollenaer van verre staende en wilde oock selfs de oogen niet opheffen nae den hemel: maer sloegh op sijne borst, seggende, O Godt, zijt my sondaer genadigh.

14 Ick segge ulieden, Dese gingh af gerechtveerdigt in sijn huys, [meer] dan die. Want een yeder die hemselven verhoogt, sal vernedert worden: ende die hemselven vernedert, sal verhoogt worden.

15 Ende sy brachten oock de kinderkens tot hem, op dat hy die soude aenraken: ende de discipelen [dat] siende bestraften deselve.

16 Maer Jesus riep deselve [kinderkens] tot hem, ende seyde, Laet de kinderkens tot my komen, ende en verhindert haer niet: want der sulcker is het Koninckrijcke Godts.

17 Voorwaer segge ick u, So wie het Koninckrijcke Godts niet en sal ontfangen als een kindeken, die en sal geensins in het selve komen.

18 Ende een seker Overste vraegde hem, seggende, Goede Meester, wat doende sal ick het eeuwige leven beerven?

19 Ende Jesus seyde tot hem, Wat noemt gy my goet? Niemant en is goet dan één, [namelick] Godt.

20 Gy weet de geboden, Gy en sult geen overspel doen, Gy en sult niet dooden, Gy en sult niet stelen, Gy en sult geen valsche getuygenisse geven: Eert uwen vader, ende uwe moeder.

21 Ende hy seyde, Alle dese dingen hebbe ick onderhouden van mijner jonckheyt aen.

22 Doch Jesus dit hoorende seyde tot hem, Nogh één dingh ontbreeckt u; verkoopt alles wat gy hebt, ende deelt het onder den armen, ende gy sult eenen schat hebben in den hemel: ende komt herwaerts, volgt my.

23 Maer als hy dit hoorde, wiert hy geheel droevigh: want hy was seer rijck.

24 Jesus nu siende dat hy geheel droevigh geworden was, seyde, Hoe swaerlick sullen de gene die goet hebben in het Koninckrijcke Godts ingaen?

25 Want het is lichter dat een kemel gae door d'ooge van een naelde, dan dat een rijcke in 't Koninckrijcke Godts ingae.

26 Ende die [dit] hoorden, seyden, Wie kan dan saligh worden?

27 Ende hy seyde, De dingen die onmogelick zijn by de menschen, zijn mogelick by Godt.

28 Ende Petrus seyde, Siet, wy hebben alles verlaten, ende zijn u gevolgt.

29 Ende hy seyde tot haer, Voorwaer ick segge ulieden, dat 'er niemant en is, die verlaten heeft huys, of ouders, of broeders, of wijf, of kinderen, om het Koninckrijcke Godts,

30 Die niet en sal veelvoudigh wederontfangen in desen tijt, ende in de komende eeuwe het eeuwige leven.

31 Ende hy nam de twaelve hy hem, ende seyde tot haer, Siet wy gaen op nae Jerusalem; ende het sal alles volbracht worden aen den Sone des menschen, dat geschreven is door de Propheten.

32 Want hy sal den Heydenen overgelevert worden, ende hy sal bespott worden, ende smadelick gehandelt worden, ende bespogen worden.

33 Ende [hem] gegeesselt hebbende sullen sy hem dooden: ende ten derden dage sal hy weder opstaen.

34 Ende sy en verstonden geen van dese dingen: ende dit woort was voor haer verborgen, ende sy en verstonden niet 't gene gesegt wiert.

35 Ende het geschiedde als hy naeby Jericho quam, dat een seker blinde aen den wegh sat, bedelende.

36 Ende dese hoorende de schare voorbygaen, vraegde wat dat ware.

37 Ende sy boodschapten hem, dat Jesus de Nazarener voorbygingh.

38 Ende hy riep, seggende, Jesu, gy
Sone Davids, ontfermt u mijner.
39 Ende die voorbygingen bestraften
hem, op dat hy swijgen soude: maer hy
riep soo veel te meer, Sone Davids, ont-
fermt u mijner.
40 Ende Jesus [stil]staende, beval dat
men denselven tot hem brengen soude:
ende als hy naeby [hem] gekomen was,
vraegde hy hem,
41 Seggende, Wat wilt gy dat ick u
doen sal? Ende hy seyde, Heere, dat ick
siende magh worden.
42 Ende Jesus seyde tot hem, Wort
siende: uw geloove heeft u behouden.
43 Ende terstont wiert hy siende, en-
de volgde hem, Godt verheerlickende:
ende alle het volck [dat] siende, gaven
Gode lof.

Het 19. Capittel.

ENDE [Jesus] ingekomen zijnde,
gingh hy door Jericho:
2 Ende siet daer was een man met
name geheeten Zaccheus: ende dese was
een Overste der tollenaren, ende hy was
rijck:
3 Ende socht Jesum te sien, wie hy
was: ende en konde niet van wegen de
schare, om dat hy kleyn van persoon
was.
4 Ende voor uyt loopende klom hy op
eenen wilden vijgeboom, op dat hy hem
mochte sien: want hy door dien [wegh]
soude voorbygaen.
5 Ende als Jesus aen die plaetse quam,
opwaerts siende sagh hy hem, ende
seyde tot hem, Zacchee, haest u ende
komt af: want ick moet heden in uw
huys blijven.
6 Ende hy haestede hem ende quam
af, ende ontfingh hem met blijtschap.
7 Ende alle die 't sagen murmureer-
den, seggende, Hy is tot eenen sondigen
man ingegaen om te herbergen.
8 Ende Zaccheus stont ende seyde
tot den Heere, Siet, de helft van mijne
goederen, Heere, geve ick den armen:
ende indien ick yemant yet door bedrogh
ontvreemdt hebbe, dat geve ick vierdub-
bel weder.
9 Ende Jesus seyde tot hem, Heden
is desen huyse saligheyt geschiet, nae-
demael oock dese een sone Abra-
hams is:
10 Want de Sone des menschen is ge-
komen, om te soecken ende saligh te
maken dat verloren was.
11 Ende als sy dat hoorden, voegde
hy daer by, ende seyde een gelijckenis-
se, om dat hy naeby Jerusalem was, ende
[om dat] sy meynden dat het Koninck-
rijcke Godts terstont soude openbaer
worden.
12 Hy seyde dan, Een seker welge-
boren man reysde in een verre [gelegen]
lant, om voor hemselven een Koninck-
rijck te ontfangen, ende [dan] weder te
keeren.
13 Ende geroepen hebbende sijne tien
dienstknechten, gaf hy haer tien ponden,
ende seyde tot haer, Doet handelinge tot
dat ick kome.
14 Ende sijne burgers hateden hem,
ende sonden hem gesanten na, seggen-
de, Wy en willen niet dat dese over ons
Koningh zy.
15 Ende het geschiedde, doe hy we-
derquam, als hy het Koninckrijck ont-
fangen hadde, dat hy seyde dat die
dienstknechten tot hem souden geroepen
worden, dien hy het gelt gegeven hadde:
op dat hy weten mochte, wat een yege-
lick met handelen gewonnen hadde.
16 Ende de eerste quam, ende seyde,
Heere, uw pont heeft tien ponden daer
toe gewonnen.
17 Ende hy seyde tot hem, Wel, gy
goede dienstknecht, dewijle gy in het
minste getrouw zijt geweest, so hebt
macht over tien steden.
18 Ende de tweede quam, ende seyde,
Heere, uw pont heeft vijf ponden ge-
wonnen.
19 Ende hy seyde oock tot desen, En-
de gy, weest over vijf steden.
20 Ende een ander quam, seggende,
Heere, siet[hier] uw pont, 't welck ick in
eenen sweetdoeck wechgeleyt hadde:
21 Want ick vreesde u, om dat gy een
straf mensche zijt: gy neemt wech dat
gy niet gelegt en hebt, ende gy maeyt
dat gy niet gezaeyt en hebt.
22 Maer hy seyde tot hem, Uyt uwen
mont sal ick u oordelen, gy boose dienst-
knecht: gy wist dat ick een straf men-
sche ben, nemende wech dat ick niet
gelegt en hebbe, ende maeyende dat ick
niet gezaeyt en hebbe.
23 Waerom en hebt gy dan mijn gelt
niet in de banck gegeven, ende ick ko-
mende hadde het selve met woecker mo-
gen eysschen.
24 Ende hy seyde tot de gene die by
hem stonden, Neemt dat pont van hem
wech, ende geeft het dien, die de tien
ponden heeft.
25 Ende sy seyden tot hem, Heere,
hy heeft tien ponden.
26 Want ick segge u, dat eenen ye-
gelicken die heeft sal gegeven wor-
den: maer van den genen die niet en
heeft, van dien sal genomen worden
oock dat hy heeft.
27 Doch dese mijne vyanden, die niet

en hebben gewilt, dat ick over haer Koningh soude zijn, brengt hier, ende slaetse [hier] voor my doot.

28 Ende dit gesegt hebbende reysde hy voor [haer] henen, ende gingh op nae Jerusalem.

29 Ende het geschiedde als hy naeby Bethphage ende Bethanien gekomen was, aen den bergh genaemt den olyfbergh, dat hy twee van sijne discipelen uytsondt,

30 Seggende, Gaet henen in dat vleck, dat tegen over is: in 't welck inkomende sult gy een veulen gebonden vinden, waer op geen mensche oyt en heeft geseten: ontbindt het selve, ende brengt het.

31 Ende indien yemant u vraegt, Waerom ontbindt gy [dat]? so sult gy alsoo tot hem seggen, Om dat het de Heere van noode heeft.

32 Ende die uytgesonden waren, henen gegaen zijnde, vonden 't gelijck hy haer gesegt hadde.

33 Ende als sy het veulen ontbonden, seyden de heeren desselven tot haer, Waerom ontbindt gy het veulen?

34 Ende sy seyden, De Heere heeft het van noode.

35 Ende sy brachten het selve tot Jesum. Ende hare kleederen op het veulen geworpen hebbende, setteden sy Jesum daer op.

36 Ende als hy [voort] reysde, spreydden sy hare kleederen onder [hem] op den wegh.

37 Ende als hy nu genaeckte aen den afgangh des olijfbergs, begon alle de menigte der discipelen haer te verblijden, ende Godt te loven met grooter stemme, van wegen alle de krachtige daden die sy gesien hadden.

38 Seggende, Gesegent [is] de Koningh die daer komt in den name des Heeren: Vrede [zy] in den hemel, ende heerlickheyt in de hoogste [plaetsen.]

39 Ende sommige der Phariseen uyt de schare seyden tot hem, Meester, bestraft uwe discipelen.

40 Ende hy antwoordende seyde tot haer, Ick segge ulieden, dat, so dese swijgen, de steenen haest roepen sullen.

41 Ende als hy naeby quam, ende de stadt sagh, weende hy over haer,

42 Seggende, Och of gy oock bekendet, oock nogh in desen uwen dagh, 't gene tot uwen vrede [dient]! Maer nu is het verborgen voor uwe oogen.

43 Want daer sullen dagen over u komen, dat uwe vyanden een begravinge rontom u sullen opwerpen, ende sullen u omcingelen, ende u van alle zijden benaeuwen,

44 Ende sullen u tot den gront nederwerpen, ende uwe kinderen in u: ende sy en sullen in u [den eenen] steen op [den anderen] steen niet laten: daerom dat gy den tijt uwer besoeckinge niet bekent en hebt.

45 Ende gegaen zijnde in den Tempel, begon hy uyt te drijven de gene die daer in verkochten ende kochten,

46 Seggende tot haer, Daer is geschreven, Mijn huys is een huys des gebedts: maer gy hebt dat tot een kuyl der moordenaren gemaeckt.

47 Ende hy leerde dagelicks in den Tempel: ende de Overpriesters, ende de Schriftgeleerde, ende de Overste des volcks sochten hem te dooden:

48 Ende sy en vonden niet, wat sy doen souden: want alle het volck hingh hem aen, ende hoorde [hem].

HET 20. CAPITTEL.

ENDE het geschiedde in één van die dagen, als hy in den Tempel het volck leerde, ende het Euangelium verkondigde, dat de Overpriesters ende Schriftgeleerde met de Ouderlingen daer overquamen.

2 Ende spraken tot hem, seggende, Segt ons door wat macht gy dese dingen doet: Ofte wie hy is die u dese macht heeft gegeven.

3 Ende hy antwoordende seyde tot haer, Ick sal u oock één woort vragen: ende segget my,

4 De Doop Joannis was die uyt den Hemel, ofte uyt de menschen?

5 Ende sy overleyden onder haer, seggende, Indien wy seggen, Uyt den Hemel: so sal hy seggen, Waerom en hebt gy dan hem niet gelooft?

6 Ende indien wy seggen, Uyt de menschen: so sal ons alle het volck steenigen: Want sy houden voor seker dat Joannes een Propheet was.

7 Ende sy antwoordden, dat sy niet en wisten van waer [die was].

8 Ende Jesus seyde tot haer, So en segge ick u oock niet, door wat macht ick dese dingen doe.

9 Ende hy begon tot het volck dese gelijckenisse te seggen, Een seker mensche plantede eenen wijngaert, ende hy verhuerde dien aen lantlieden, ende trock eenen langen tijt buyten 's lants.

10 Ende als 't de tijt was, sondt hy tot de lantlieden eenen dienstknecht, op dat sy hem van de vrucht des wijngaerts geven souden: maer de lantlieden sloegen denselven, ende sonden [hem] ledigh henen.

11 Ende wederom sondt hy nogh ee-

nen anderen dienstknecht: maer oock
dien geslagen ende smadelick gehandelt
hebbende, sonden sy [hem] ledigh henen.
12 Ende wederom sondt hy nogh ee-
nen derden: maer sy verwondden oock
desen, ende wierpen [hem] uyt.
13 Ende de heere des wijngaerts sey-
de, Wat sal ick doen? Ick sal mijnen ge-
liefden sone senden: mogelick desen
siende, sullen sy [hem] ontsien.
14 Maer als de lantlieden hem sagen,
overleyden sy onder malkanderen, ende
seyden, Dese is de erfgenaem, komt,
laet ons hem dooden, op dat de erffenis-
se onse worde.
15 Ende als sy hem buyten den wijn-
gaert uytgeworpen hadden, doodden sy
[hem]. Wat sal dan de heere des wijn-
gaerts haer doen?
16 Hy sal komen ende dese lantlieden
verderven, ende sal den wijngaert aen
andere geven. Ende als sy [dat] hoor-
den, seyden sy, Dat zy verre.
17 Maer hy saghse aen, ende seyde,
Wat is dan dit, 't welck geschreven staet,
De steen dien de bouwlieden verworpen
hebben, dese is tot een hooft des hoecks
geworden?
18 Een yegelick die op dien steen valt,
sal verplettert worden, ende op wien hy
valt, dien sal hy vermorselen.
19 Ende de Overpriesters ende de
Schriftgeleerde sochten te dier selver ure
de handen aen hem te slaen: maer sy
vreesden het volck: want sy verstonden
dat hy dese gelijckenisse tegen haer ge-
sproken hadde.
20 Ende sy namen [hem] waer, ende
sonden verspieders uyt, die haerselven
veynsden rechtveerdigh te zijn: op dat
sy hem in [sijne] reden vangen mochten,
om hem der heerschappye ende der
macht des Stadthouders over te leveren.
21 Ende sy vraegden hem, seggende,
Meester, wy weten dat gy recht spreeckt,
ende leert, ende den persoon niet aen
en neemt, maer leert den wegh Godts
in der waerheyt.
22 Is 't ons geoorloft den Keyser schat-
tinge te geven, ofte niet?
23 Ende hy hare arglistigheyt bemerc-
kende, seyde tot haer, Wat versoeckt gy
my?
24 Toont my eenen penningh: wiens
beelt ende opschrift heeft hy? Ende sy
antwoordende seyden, Des Keysers.
25 Ende hy seyde tot haer, Geeft dan
den Keyser dat des Keysers is, ende
Gode dat Godes [is].
26 Ende sy en konden hem in [sijn]
woort niet vatten voor den volcke: ende
haer verwonderende over sijne antwoor-
de, swegen sy stille.
27 Ende tot hem quamen sommige
der Sadduceen, welcke tegensprekende
[seggen] dat 'er geen opstandinge en is,
ende vraegden hem,
28 Seggende, Meester, Moses heeft
ons geschreven, So yemants broeder
sterft, die een wijf heeft, ende hy sterft
sonder kinderen, dat sijn broeder het
wijf nemen sal, ende sijnen broeder zaet
verwecken.
29 Daer waren nu seven broeders:
ende de eerste nam een wijf, ende hy
stierf sonder kinderen.
30 Ende de tweede nam dat wijf, en-
de [oock] dese stierf sonder kinderen.
31 Ende de derde nam het selve [wijf]:
ende desgelijcks oock de seven, ende en
hebben geen kinderen nagelaten, ende
zijn gestorven.
32 Ende ten laetsten na alle stierf oock
het wijf.
33 In de opstandinge dan, wiens wijf
van desen sal sy zijn? Want die seven
hebben deselve tot een wijf gehadt.
34 Ende Jesus antwoordende seyde
tot haer, De kinderen deser eeuwe trou-
wen, ende worden ten houwelicke uyt-
gegeven:
35 Maer die weerdigh sullen geacht
zijn die eeuwe te verwerven, ende de op-
standinge uyt den dooden, en sullen
noch trouwen, noch ten houwelicke uyt-
gegeven worden.
36 Want sy en konnen niet meer ster-
ven: want sy zijn den Engelen gelijck.
Ende sy zijn kinderen Godts, dewijle sy
kinderen der opstandinge zijn.
37 Ende dat de doode opgeweckt sul-
len worden, heeft oock Moses aengewe-
sen by den doornenbosch, als hy den
Heere noemt den Godt Abrahams, en-
de den Godt Isaacs, ende den Godt Ja-
cobs.
38 [Godt] nu en is niet een Godt der
doode, maer der levende: want sy leven
hem alle.
39 Ende sommige der Schriftgeleerde
antwoordende seyden, Meester, gy hebt
wel gesegt.
40 Ende sy en durfden hem niet meer
yet vragen.
41 Ende hy seyde tot haer, Hoe seg-
gen sy, dat de Christus Davids sone is?
42 Ende David selve segt in het
Boeck der Psalmen, De Heere heeft ge-
segt tot mijnen Heere, Sit aen mijner
rechter[hant],
43 Tot dat ick uwe vyanden sal ge-
sett hebben tot een voetbanck uwer
voeten.
44 David dan noemt hem [sijnen]
Heere, ende hoe is hy sijn sone?
45 Ende daer alle het volck [het]
hoorde, seyde hy tot sijne discipelen,
46 Wacht u van de Schriftgeleerde,

die daer willen wandelen in lange kleederen, ende beminnen de groetingen op de merckten, ende de voorgestoelten in de Synagogen, ende de vooraensittingen in de maeltijden:

47 Die der weduwen huysen op-eten, ende onder eenen schijn lange gebeden doen: Dese sullen swaerder oordeel ontfangen.

Het 21. Capittel.

ENDE opsiende sagh hy de rijcke hare gaven in de schatkiste werpen.

2 Ende hy sagh oock een seker arme weduwe twee kleyne [penningskens] daer in werpen.

3 Ende hy seyde, Waerlick ick segge u, dat dese arme weduwe meer dan alle heeft [in] geworpen.

4 Want die alle hebben van haren overvloet geworpen tot de gaven Godts: maer dese heeft van haer gebreck, alle den leeftocht dien sy hadde, [daer in] geworpen.

5 Ende als sommige seyden van den Tempel, dat hy met schoone steenen ende begiftingen verciert was, seyde hy,

6 [Wat] dese dingen [aengaet], die gy aenschouwt, daer sullen dagen komen, in welcke niet [een] steen op [den anderen] steen en sal gelaten worden, die niet en sal worden afgebroken.

7 Ende sy vraegden hem, seggende, Meester, wanneer sullen dan dese dingen zijn? ende welck is het teecken, wanneer dese dingen sullen geschieden?

8 Ende hy seyde, Siet dat gy niet verleydt en wordet: want vele sullender komen onder mijnen name, seggende, Ick ben [de Christus]. Ende de tijt is naeby gekomen: En gaet dan haer niet na.

9 Ende wanneer gy sult hooren van oorlogen ende beroerten, so en wort niet verschrickt. Want dese dingen moeten eerst geschieden: maer [nogh] en is terstont het eynde niet.

10 Doe seyde hy tot haer, [Het een] volck sal tegen [het ander] volck opstaen, ende [het een] Koninckrijck tegen [het ander] Koninckrijck.

11 Ende daer sullen groote aerdbeevingen wesen in verscheyden plaetsen, ende hongersnooden, ende pestilentien: daer sullen oock schrickelicke dingen, ende groote teeckenen van den hemel geschieden.

12 Maer voor dit alles sullen sy hare handen aen ulieden slaen, ende [u] vervolgen, [u] overleverende in de Synagogen ende gevanckenissen, ende gy sult getrocken worden voor Koningen ende Stadthouders, om mijns naems wille.

13 Ende [dit] sal u overkomen tot een getuygenisse.

14 Neemt dan in uwe herten voor, van te vooren niet te overdencken, [hoe] gy u verantwoorden sult.

15 Want ick sal u mont ende wijsheyt geven, welcke niet en sullen konnen tegensprekeu, noch wederstaen, alle die haer tegen u setten.

16 Ende gy sult overgelevert worden oock van ouders ende broeders, ende magen, ende vrienden: ende sy sullender [sommige] uyt u dooden.

17 Ende gy sult van allen gehaet worden om mijns naems wille.

18 Doch niet een hayr uyt uwen hoofde en sal verloren gaen.

19 Besittet uwe zielen in uwe lijdsaemheyt.

20 Maer wanneer gy sien sult dat Jerusalem van heyrlegers omcingelt wort, so weet alsdan dat hare verwoestinge naeby gekomen is.

21 Alsdan die in Judea zijn, datse vlieden nae de bergen; ende die in 't midden van deselve zijn, datse daer uyttrecken: ende die op de velden zijn, datse in deselve niet en komen.

22 Want dese zijn dagen der wrake, op dat alles vervult worde dat geschreven is.

23 Doch wee den bevruchten, ende den soogenden [vrouwen] in die dagen: want daer groote noot zijn sal in het lant, ende toorn over dit volck.

24 Ende sy sullen vallen door de scherpte des sweerts, ende gevanckelick wechgevoert worden onder alle volcken: ende Jerusalem sal van de Heydenen vertreden worden, tot dat de tijden der Heydenen vervult sullen zijn.

25 Ende daer sullen teeckenen zijn in de sonne, ende mane, ende sterren, ende op de aerde benaeuwtheyt der volckeren, met twijffelmoedigheyt, als de zee ende watergolven groot geluyt sullen geven:

26 Ende den menschen het herte sal beswijcken van vreese, ende verwachtinge der dingen, die het aerdrijck sullen overkomen. Want de krachten der hemelen sullen beweegt worden.

27 Ende alsdan sullen sy den Sone des menschen sien komen in een wolcke met groote kracht ende heerlickheyt.

28 Als nu dese dingen beginnen te geschieden, so siet om hooge, ende heft uwe hoofden opwaerts, om dat uwe verlossinge naeby is.

29 Ende hy seyde tot haer een ge-

lijckenisse, Siet den vijgeboom, ende alle de boomen.

30 Wanneer sy nu uytspruyten, ende gy [dat] siet, so weet gy uyt uselven dat de somer nu naeby is.

31 Alsoo oock gy, wanneer gy dese dingen sult sien geschieden, so weet dat het Koninckrijcke Godts naeby is.

32 Voorwaer ick segge u, dat dit geslachte geensins en sal voorbygaen, tot dat alles sal geschiet zijn.

33 De hemel ende de aerde sullen voorbygaen, maer mijne woorden en sullen geensins voorbygaen.

34 Ende wacht uselven, dat uwe herten niet te eeniger tijt beswaert en worden met brasserye, ende dronckenschap, ende sorgvuldigheden deses levens, ende dat u die dagh niet onvoorsiens [over] en kome.

35 Want gelijck een strick sal hy komen over alle de gene die op den gantschen aerdbodem geseten zijn.

36 Waeckt dan tot aller tijt, biddende dat gy meugt weerdigh geacht worden te ontvlieden alle dese dingen die geschieden sullen, ende te staen voor den Sone des menschen.

37 Des daegs nu was hy leerende in den Tempel, maer des nachts gingh hy uyt, ende vernachtte op den bergh, genaemt den olijf[bergh].

38 Ende alle het volck quam 's morgens vroegh tot hem in den Tempel, om hem te hooren.

HET 22. CAPITTEL.

ENDE het feest der ongehevelde [brooden], genaemt Pascha, was naeby.

2 Ende de Overpriesters ende de Schriftgeleerde sochten, hoe sy hem ombrengen souden: want sy vreesden het volck.

3 Ende de satan voer in Judas, die toegenaemt was Iscariot, zijnde uyt het getal der twaelve.

4 Ende hy gingh henen, ende sprack met de Overpriesters ende de Hooftmannen, hoe hy hem haer soude overleveren.

5 Ende sy waren verblijdt, ende zijn 't eens geworden, dat sy hem gelt geven souden.

6 Ende hy beloofde het, ende socht gelegenheyt om hem haer over te leveren sonder oproer.

7 Ende de dagh der ongehevelde [brooden] quam, op den welcken het Pascha moest geslacht worden.

8 Ende hy sondt Petrum ende Joannem uyt, seggende, Gaet henen, ende bereydt ons het Pascha, op dat wy het eten mogen.

9 Ende sy seyden tot hem, Waer wilt gy dat wy het bereyden?

10 Ende hy seyde tot haer, Siet, als gy in de stadt sult gekomen zijn, so sal u een mensche ontmoeten, dragende een kruycke waters; volgt hem in het huys daer hy ingaet.

11 Ende gy sult seggen tot den huysvader van dat huys, De Meester segt u, Waer is de eetsale, daer ick het Pascha met mijne discipelen eten sal?

12 Ende hy sal u een groote toegeruste oppersale wijsen, bereydt het aldaer.

13 Ende sy henen gaende, vonden 't gelijck hy haer gesegt hadde, ende bereydden het Pascha.

14 Ende als de ure gekomen was, sat hy aen, ende de twaelf Apostelen met hem.

15 Ende hy seyde tot haer, Ick hebbe grootelicks begeert dit Pascha met u te eten, eer dat ick lijde.

16 Want ick segge u, dat ick niet meer daer van eten en sal, tot dat het vervult sal zijn in het Koninckrijcke Godts.

17 Ende als hy eenen drinckbeker genomen hadde, ende gedanckt hadde, seyde hy, Neemt desen, ende deelt [hem] onder ulieden.

18 Want ick segge u, dat ick niet drincken en sal van de vrucht des wijnstocks, tot dat het Koninckrijcke Godts sal gekomen zijn.

19 Ende hy nam broot, ende als hy gedanckt hadde brack het, ende gaf 't haer, seggende, Dat is mijn lichaem 't welck voor u gegeven wort: Doet dat tot mijner gedachtenisse.

20 Desgelijcks oock den drinckbeker na het Avontmael, seggende, Dese drinckbeker [is] het Nieuwe Testament in mijnen bloede, 't welck voor u vergoten wort.

21 Doch, siet, de hant des genen, die my verraedt, is met my aen de tafel.

22 Ende de Sone des menschen gaet wel henen, gelijck besloten is: Doch wee dien mensche door welcken hy verraden wort.

23 Ende sy begonden onder malkanderen te vragen, wie van haer het doch mochte zijn, die dat doen soude.

24 Ende daer wiert oock twistinge onder haer, wie van haer scheen de meeste te zijn.

25 Ende hy seyde tot haer, De Koningen der volckeren heerschen over haer: ende die macht over haer hebben worden weldadige [heeren] genaemt,

26 Doch gy niet alsoo: maer de meeste onder u, die zy gelijck de minste; ende die voorganger is, als een die dient.

27 Want wie is meerder? Die aensitt, ofte die dient? En is 't niet die aensitt? Maer ick ben in 't midden van u, als een die dient.

28 Ende gy zijt de gene, die met my steets gebleven zijt in mijne versoeckingen.

29 Ende ick verordineere u het Koninckrijck, gelijckerwijs mijn Vader my [dat] verordineert heeft:

30 Op dat gy etet ende drincket aen mijne tafel in mijn Koninckrijck, ende sittet op throonen, oordeelende de twaelf geslachten Israëls.

31 Ende de Heere seyde, Simon, Simon, siet de satan heeft ulieden seer begeert, om te siften als de tarwe:

32 Maer ick hebbe voor u gebeden, dat uw geloove niet op en houde: ende gy, als gy eens sult bekeert zijn, so versterckt uwe broeders.

33 Ende hy seyde tot hem, Heere, ick ben bereydt met u oock in de gevanckenisse ende in den doot te gaen.

34 Maer hy seyde, Ick segge u Petre, de haen en sal heden niet kraeyen, eer gy driemael sult verloochent hebben, dat gy my kent.

35 Ende hy seyde tot haer, Als ick u uytsondt, sonder buydel, ende male, ende schoenen, heeft u oock yet ontbroken? Ende sy seyden, Niets.

36 Hy seyde dan tot haer, Maer nu, wie eenen buydel heeft, die neme hem, desgelijcks oock een male: ende die geen en heeft, die verkoope sijn kleet, ende koope een sweert.

37 Want ick segge u, dat nogh dit 't welck geschreven is, in my moet volbracht worden, namelick, Ende hy is met de misdadige gerekent. Want oock die dingen, die van my [geschreven zijn] hebben een eynde.

38 Ende sy seyden, Heere, siet hier twee sweerden. Ende hy seyde tot haer, Het is genoegh.

39 Ende uytgaende vertrock hy, gelijck hy gewoon was, nae den olijfbergh: ende hem volgden oock sijne discipelen.

40 Ende als hy aen die plaetse gekomen was, seyde hy tot haer, Biddet, dat gy niet in versoeckinge en komt.

41 Ende hy scheydde hem van haer af, ontrent eenen steenworp, ende knielde neder, ende badt,

42 Seggende, Vader, of gy wildet desen drinckbeker van my wechnemen! doch niet mijn wille, maer de uwe, geschiede.

43 Ende van hem wiert gesien een Engel uyt den hemel, die hem versterckte.

44 Ende in swaren strijt zijnde, badt hy te ernstiger. Ende sijn sweet wiert gelijck groote droppelen bloets, die op de aerde afliepen.

45 Ende als hy van het gebedt opgestaen was, quam hy tot sijne discipelen, ende vondt haer slapende van droefheyt.

46 Ende hy seyde tot haer, Wat slaept gy? Staet op ende biddet, op dat gy niet in versoeckinge en komt.

47 Ende als hy nogh sprack, siet daer een schare: ende één van de twaelve, die genaemt was Judas, gingh haer voor, ende quam by Jesum, om hem te kussen.

48 Ende Jesus seyde tot hem, Juda, verraedt gy den Sone des menschen met eenen kus?

49 Ende die by hem waren siende wat daer geschieden soude, seyden tot hem, Heere sullen wy met den sweerde slaen?

50 Ende één uyt haer sloegh den dienstknecht des Hoogenpriesters, ende hieuw [hem] sijn rechter oore af.

51 Ende Jesus antwoordende seyde, Laetse tot hier toe [geworden]: ende raeckte sijne oore aen, ende heelde hem.

52 Ende Jesus seyde tot de Overpriesters ende de Hooftmannen des Tempels, ende Ouderlingen, die tegen hem gekomen waren, Zijt gy uytgegaen met sweerden ende stocken als tegen eenen moordenaer?

53 Als ick dagelicks met u was in den Tempel, so en hebt gy de handen tegen my niet uytgesteken: maer dit is uwe ure, ende de macht der duysternisse.

54 Ende sy grepen hem, ende leyden [hem wech], ende brachten hem in het huys des Hoogenpriesters. Ende Petrus volgde van verre.

55 Ende als sy vyer ontsteken hadden, in 't midden van de sale, ende sy te samen nedersaten, sat Petrus in 't midden van haer:

56 Ende een seker dienstmaegt siende hem by het vyer sitten, ende hare oogen op hem houdende, seyde, Oock dese was met hem.

57 Maer hy verloochende hem, seggende, Vrouwe, ick en kenne hem niet.

58 Ende korts daer na een ander hem siende, seyde, Oock gy zijt van die. Maer Petrus seyde, Mensche, ick en ben niet.

59 Ende als 't ontrent één ure geleden was, bevestigde [dat] een ander,

seggende, In der waerheyt oock dese was met hem: want hy oock een Galileer is.

60 Maer Petrus seyde, Mensche, ick en weet' niet wat gy segt. Ende terstont, als hy nogh sprack, kraeyde de haen.

61 Ende de Heere hem omkeerende, sagh Petrum aen: ende Petrus wiert indachtigh des woorts des Heeren, hoe hy hem gesegt hadde, Eer de haen sal gekraeyt hebben, sult gy my driemael verloochenen.

62 Ende Petrus nae buyten gaende, weende bitterlick.

63 Ende de mannen, die Jesum hielden, bespotteden hem, ende sloegen [hem].

64 Ende als sy hem overdeckt hadden, sloegen sy hem op 't aengesicht, ende vraegden hem, seggende, Propheteert wie het is, die u geslagen heeft.

65 Ende vele andere dingen seyden sy tegen hem, lasterende.

66 Ende als het dagh geworden was, vergaderden de Ouderlingen des volcks, ende de Overpriesters ende Schriftgeleerde, ende brachten hem in haren Raet,

67 Seggende, Zijt gy de Christus? segt 'et ons. Ende hy seyde tot haer, Indien ick 't u segge, gy en sult het niet gelooven.

68 Ende indien ick oock vrage, gy en sult my niet antwoorden, ofte loslaten.

69 Van nu aen sal de Sone des menschen geseten zijn aen de rechter [hant] der kracht Godts.

70 Ende sy seyden alle, Zijt gy dan de Sone Godts? Ende hy seyde tot haer, Gy segget, dat ick het ben.

71 Ende sy seyden, Wat hebben wy nogh getuygenisse van noode? Want wy selve hebben 't uyt sijnen mont gehoort.

HET 23. CAPITTEL.

ENDE de geheele menigte van haer stont op, ende leydde hem tot Pilatum.

2 Ende sy begonden hem te beschuldigen, seggende, Wy hebben bevonden dat dese het volck verkeert, ende verbiedt den Keyser schattingen te geven, seggende, dat hy selve Christus de Koningh is.

3 Ende Pilatus vraegde hem, seggende, Zijt gy de Koningh der Joden? ende hy antwoordde hem ende seyde, Gy segt het.

4 Ende Pilatus seyde tot de Overpriesters ende de scharen, Ick en vinde geen schult in desen mensche.

5 Ende sy hielden te stercker aen, seggende, Hy beroert het volck, leerende door geheel Judea, begonnen hebbende van Galilea tot hier toe.

6 Als nu Pilatus van Galilea' hoorde, vraegde hy, of die mensche een Galileer was.

7 Ende verstaende dat' hy uyt het gebiet van Herodes was, sondt hy hem henen tot Herodem, die oock selve in die dagen binnen Jerusalem was.

8 Ende als Herodes Jesum sagh, wiert hy seer verblijdt: want hy hadde van over lange begeerigh geweest hem te sien, om dat hy veel van hem hoorde; ende hoopte eenigh teecken te sien, dat van hem gedaen soude worden.

9 Ende hy vraegde hem met vele woorden: Doch hy en antwoordde hem niets.

10 Ende de Overpriesters, ende de Schriftgeleerde stonden, ende beschuldigden hem heftiglick.

11 Ende Herodes met sijne krijgsliedén, hem veracht ende bespott hebbende, dede hem een blinckende kleet aen, ende sondt hem weder tot Pilatum.

12 Ende op den selven dagh wierden Pilatus ende Herodes vrienden met malkanderen: want sy waren te vooren in vyantschap tegen den anderen.

13 Ende als Pilatus de Overpriesters ende de Overste, ende het volck by een geroepen hadde, seyde hy tot haer,

14 Gy hebt desen' mensche tot my gebracht, als eenen die het volck afkeerigh maeckt: ende siet ick hebbe [hem] in uwe tegenwoordigheyt ondervraegt, ende en hebbe in desen mensche geen schult gevonden, van 't gene daer gy hem mede beschuldigt:

15 Ja oock Herodes niet: want ick hebbe ulieden tot hem gesonden, ende siet, daer en is van hem niet gedaen, dat des doots weerdigh is.

16 So sal ick hem dan kastijden ende loslaten.

17 Ende hy moest haer op het feest éénen loslaten.

18 Doch alle de menigte riep gelijckelick, seggende, Wech met desen, ende laet ons Barabbam los.

19 Dewelcke was om sekeren oproer, die in de stadt geschiet was, ende [om] eenen dootslagh, in de gevanckenisse geworpen.

20 Pilatus dan riep [haer] wederom toe, willende Jesum loslaten.

21 Maer sy riepen daer tegen, seggende, Kruyst [hem], kruyst hem.

22 Ende hy seyde ten derden mael
tot haer, Wat heeft dese dan quaets ge-
daen? Ick en hebbe geen schult des
doots in hem gevonden: So sal ick hem
dan kastijden ende loslaten.
23 Maer sy hielden aen met groot ge-
roep, eysschende dat hy soude gekruyst
worden: ende haer ende der Overprie-
steren geroep wiert geweldiger.
24 Ende Pilatus oordeelde dat haer
eysch geschieden soude.
25 Ende hy liet haer los den genen,
die om oproer ende dootslagh in de ge-
vanckenisse geworpen was, welcken sy
ge-eyscht hadden: maer Jesum gaf hy
over tot haren wille.
26 Ende als sy hem wechleydden,
namen sy eenen Simon van Cyrenen,
komende van den acker, ende leyden
hem het kruyce op, dat hy het achter
Jesum droege.
27 Ende een groote menigte van
volck, ende van vrouwen volgde hem:
welcke oock weenden ende hem beklaeg-
den.
28 Ende Jesus hem tot haer keerende
seyde, Gy dochters van Jerusalem, en
weent niet over my, maer weent over
uselven, ende over uwe kinderen.
29 Want siet, daer komen dagen, in
welcke men seggen sal, Saligh [zijn] de
onvruchtbare, ende de buycken die niet
gebaert en hebben, ende de borsten die
niet gesoogt en hebben.
30 Alsdan sullen sy beginnen te seg-
gen tot de bergen, Valt op ons: ende
tot de heuvelen, Bedeckt ons.
31 Want indien sy dit doen aen het
groene hout, wat sal aen het dorre ge-
schieden?
32 Ende daer wierden oock twee an-
dere, zijnde quaetdoenders, geleydt, om
met hem gedoodt te worden.
33 Ende doe sy quamen op de plaetse
genaemt Hoofstcheel[plaetse], kruycig-
den sy hem aldaer, ende de quaetdoen-
ders, den eenen ter rechter, ende den
anderen ter slincker [zijde].
34 Ende Jesus seyde, Vader, vergeeft
het haer, want sy en weten niet wat sy
doen. Ende verdeelende sijne kleede-
ren, wierpen sy het lot.
35 Ende het volck stont ende sagh het
aen: Ende oock de Overste met haer
beschimpten [hem], seggende, Andere
heeft hy verlost, dat hy nu hemselven
verlosse, so hy is de Christus de uytver-
koren Godts.
36 Ende oock de krijgsknechten tot
[hem] komende, bespotteden hem, en-
de brachten hem edick:
37 Ende seyden, Indien gy de Ko-
ningh der Joden zijt, so verlost uselven.
38 Ende daer was oock een opschrift
boven hem geschreven, met Grieckscher,
ende Romeynsche, ende Hebreeusche
letters, DESE IS DE KONINGH DER
JODEN.
39 Ende één van de quaetdoenders,
die gehangen waren, lasterde hem, seg-
gende, Indien gy de Christus zijt, ver-
lost uselven ende ons.
40 Maer de andere antwoordende be-
strafte hem, seggende, En vreest gy
oock Godt niet, daer gy in het selve
oordeel zijt?
41 Ende wy doch rechtveerdelick:
want wy ontfangen [straffe] weerdigh 't
gene wy gedaen hebben: maer dese en
heeft niet onbehoorlicks gedaen.
42 Ende hy seyde tot Jesum, Heere,
gedenckt mijner, als gy in uw Koninck-
rijcke sult gekomen zijn.
43 Ende Jesus seyde tot hem, Voor-
waer segge ick u, Heden sult gy met my
in het paradijs zijn.
44 Ende het was ontrent de seste ure:
ende daer wiert duysternisse over de
geheele aerde, tot de negende ure toe.
45 Ende de sonne wiert verduystert,
ende het voorhangsel des Tempels scheur-
de midden [door].
46 Ende Jesus roepende met grooter
stemme seyde, Vader, in uwe handen
beveele ick mijnen geest. Ende als hy
dat gesegt hadde, gaf hy den geest.
47 Als nu de Hooftman over hondert
sagh dat daer geschiet was, verheerlick-
te hy Godt, ende seyde, Waerlick dese
mensche was rechtveerdigh.
48 Ende alle de scharen, die daer te
samen gekomen waren om dit te aen-
schouwen, siende de dingen, die geschiet
waren, keerden wederom, slaende op
hare borsten.
49 Ende alle sijne bekende stonden
van verre, oock de vrouwen, die hem te
samen gevolgt waren van Galileen, ende
sagen dit aen.
50 Ende siet, een man met name Jo-
seph, zijnde een Raetsheer, een goet en-
de rechtveerdigh man,
51 (Dese en hadde niet mede bewilligt
in haren raet ende handel,) van Arima-
thea, een stadt der Joden, ende die oock
selve het Koninckrijcke Godts verwach-
tede.
52 Dese gingh tot Pilatum, ende be-
geerde het lichaem Jesu.
53 Ende als hy 't selve afgenomen
hadde, wondt hy dat in een fijn lijnwaet,
ende leyde het in een graf, in een rotze
gehouwen, daer nogh noyt yemant in
gelegt en was.
54 Ende het was de dagh der Voorbe-
reydinge, ende de Sabbath quam aen.

55 Ende oock de vrouwen, die met hem gekomen waren uyt Galileen, volgden na, ende aenschouwden het graf, ende hoe sijn lichaem gelegt wiert.

56 Ende wedergekeert zijnde bereydden sy speceryen ende salven: ende op den Sabbath rusteden sy nae het gebodt.

HET 24. CAPITTEL.

ENDE op den eersten [dagh] der weke, seer vroegh in den morgenstont, gingen sy nae het graf, dragende de speceryen, die sy bereydt hadden, ende sommige met haer.

2 Ende sy vonden den steen afgewentelt van het graf.

3 Ende ingegaen zijnde en vonden sy het lichaem des Heeren Jesu niet.

4 Ende het geschiedde, als sy daer over twijffelmoedigh waren, siet, twee mannen stonden by haer in blinckende kleederen.

5 Ende als sy seer bevreest wierden, ende het aengesicht nae de aerde neygden, seyden sy tot haer, Wat soeckt gy den levenden by de doode?

6 Hy en is hier niet, maer hy is opgestaen. Gedenckt hoe hy tot u gesproken heeft, als hy nogh in Galilea was:

7 Seggende, De Sone des menschen moet overgelevert worden in de handen der sondige menschen, ende gekruycigt worden, ende ten derden dage wederopstaen.

8 Ende sy wierden indachtigh sijner woorden.

9 Ende wedergekeert zijnde van het graf, boodschapten sy alle dese dingen aen de elve, ende aen alle de andere.

10 Ende [dese] waren Maria Magdalene, ende Joanna, ende Maria Jacobi [moeder], ende de andere met haer, die dit tot de Apostelen seyden.

11 Ende hare woorden schenen voor haer als ydel geklap, ende sy en geloofden haer niet.

12 Doch Petrus opstaende liep tot het graf, ende nederbuckende sagh hy de linnen doecken liggende alleen, ende gingh wech, sich verwonderende by hemselven van 't gene geschiet was.

13 Ende siet twee van haer gingen op den selven dagh nae een vleck dat tsestigh stadien van Jerusalem was, welckes name was Emmaus:

14 Ende sy spraken t'samen onder malkanderen van alle dese dingen, die daer gebeurt waren.

15 Ende het geschiedde, terwijle sy t'samen spraken, ende malkanderen onder vraegden, dat Jesus selve by [haer] quam, ende met haer gingh.

16 Ende hare oogen wierden gehouden, dat sy hem niet en kenden.

17 Ende hy seyde tot haer, Wat redenen zijn dit, die gy wandelende onder malkanderen verhandelt? ende [waerom] siet gy droevigh?

18 Ende de eene, wiens name was Cleopas, antwoordende seyde tot hem, Zijt gy alleen een vreemdelingh te Jerusalem, ende en weet niet de dingen, die dese dagen daer in geschiet zijn?

19 Ende hy seyde tot haer, Welcke? ende sy seyden tot hem, De dingen aengaende Jesum den Nazarener, welcken een Prophect was, krachtigh in wercken ende woorden, voor Godt, ende alle het volck.

20 Ende hoe onse Overpriesters ende Overste denselven overgelevert hebben tot het oordeel des doots, ende hem gekruycigt hebben.

21 Ende wy hoopten dat hy was de gene die Israël verlossen soude. Doch oock beneven dit alles is 't heden de derde dagh, van dat dese dingen geschiet zijn.

22 Maer oock sommige vrouwen uyt ons, hebben ons ontstelt, die vroegh in den morgenstont aen het graf geweest zijn:

23 Ende sijn lichaem niet vindende quamen sy ende seyden, dat sy oock een Gesichte van Engelen gesien hadden, die seggen dat hy leeft.

24 Ende sommige der gene die met ons zijn, gingen henen tot het graf, ende bevonden 't alsoo, gelijck oock de vrouwen gesegt hadden: maer hem en sagen sy niet.

25 Ende hy seyde tot haer, O onverstandige ende trage van herten, om te gelooven al het geene dat de Propheten gesproken hebben,

26 En moeste de Christus niet dese dingen lijden, ende [alsoo] in sijne heerlickheyt ingaen?

27 Ende begonnen hebbende van Mose ende van alle de Propheten, leyde hy haer uyt, in alle de Schriften, 't gene van hem [geschreven] was.

28 Ende sy quamen naeby het vleck, daer sy nae toe gingen: ende hy hieldt hem als of hy verder gaen soude.

29 Ende sy dwongen hem, seggende, Blijft met ons, want het is by den avont, ende de dagh is gedaelt. Ende hy gingh in, om met haer te blijven.

30 Ende het geschiedde, als hy met haer aensat, nam hy het broot, ende segende het, ende als hy het gebroken hadde gaf hy het haer.

31 Ende hare oogen wierden geopent, ende sy kenden hem: ende hy quam wech uyt haer gesichte.

32 Ende sy seyden tot malkanderen,
En was ons herte niet brandende in ons,
als hy tot ons sprack op den wegh, ende
als hy ons de Schriften opende?
33 Ende sy opstaende ter selver ure,
keerden weder nae Jerusalem, ende von-
den de elve t'samenvergadert, ende die
met haer waren:
34 Welcke seyden, De Heere is waer-
lick opgestaen, ende is van Simon ge-
sien.
35 Ende sy vertelden 't gene op den
wegh [geschiet was], ende hoe hy haer
bekent was geworden in 't breken des
broots.
36 Ende als sy van dese dingen spra-
ken, stont Jesus selve in 't midden van
haer, ende seyde tot haer, Vrede zy ulie-
den.
37 Ende sy verschrickt ende seer be-
vreest geworden zijnde, meynden dat sy
eenen geest sagen.
38 Ende hy seyde tot haer, Wat zijt
gy ontroert? ende waerom klimmen
[sulcke] overleggingen in uwe herten?
39 Siet mijne handen ende mijne voe-
ten: want ick ben 't selve. Tast my
aen, ende siet: want een geest en heeft
geen vleesch ende beenen, gelijck gy siet
dat ick hebbe.
40 Ende als hy dit seyde, toonde hy
haer de handen ende de voeten.
41 Ende doe sy 't van blijtschap nogh
niet en geloofden, ende haer verwonder-
den, seyde hy tot haer. Hebt gy hier
yet om te eten?
42 Ende sy gaven hem een stuck van
eenen gebraden visch, ende van hônich-
raten.
43 Ende hy nam 't, ende at het voor
hare oogen.
44 Ende hy seyde tot haer, Dit zijn
de woorden, die ick tot u sprack, als ick
nogh met u was, [namelick] dat het al-
les moest vervult worden, wat van my
geschreven is in de wet Mosis, ende Pro-
pheten, ende Psalmen.
45 Doe opende hy haer verstant, op
dat sy de Schriften verstonden:
46 Ende seyde tot haer, Alsoo is 'er
geschreven, ende alsoo moest de Chris-
tus lijden, ende van den dooden opstaen
ten derden dage:
47 Ende in sijnen name gepredickt
worden bekeeringe ende vergevinge der
sonden, onder alle volcken, beginnende
van Jerusalem.
48 Ende gy zijt getuygen van dese
dingen.
49 Ende siet ick sende de belofte mijns
Vaders op u: maer blijft gy in de stadt
Jerusalem, tot dat gy sult aengedaen
zijn met kracht uyt de hoogte.
50 Ende hy leydde haer buyten tot
aen Bethanien, ende sijne handen ophef-
fende segende hy haer.
51 Ende het geschiedde als hyse se-
gende, dat hy van haer scheydde, ende
wiert opgenomen in den hemel.
52 Ende sy aenbaden hem, ende keer-
den weder nae Jerusalem met groote
blijtschap.
53 Ende sy waren alle tijt in den Tem-
pel, lovende ende danckende Godt. Amen.

HET HEYLIGH EUANGELIUM,

NAE [DE BESCHRIJVINGE]

J O A N N I S.

HET EERSTE CAPITTEL.

IN den beginne was het Woort, ende
het Woort was by Godt, ende het
Woort was Godt.
2 Dit was in den beginne by Godt.
3 Alle dingen zijn door het selve ge-
maeckt, ende sonder het selve en is geen
dingh gemaeckt, dat gemaeckt is.
4 In het selve was het leven, ende het
leven was het licht der menschen.
5 Ende het licht schijnt in de duy-
sternisse, ende de duysternisse en heeft
het selve niet begrepen.
6 Daer was een mensche van Godt
gesonden, wiens name was Joannes.
7 Dese quam tot een getuygenisse,
om van het licht te getuygen, op dat sy
alle door hem gelooven souden.
8 Hy en was het licht niet, maer [was
gesonden] op dat hy van het licht getuy-
gen soude.

9 [Dit] was het waerachtige licht, 't welck verlicht een yegelick mensche komende in de werelt.

10 Hy was in de werelt, ende de werelt is door hem gemaeckt: ende de werelt en heeft hem niet gekent.

11 Hy is gekomen tot het sijne, ende de sijne en hebben hem niet aengenomen.

12 Maer soo vele hem aengenomen hebben, dien heeft hy macht gegeven kinderen Godts te worden, [namelick] die in sijnen name gelooven.

13 Welcke niet uyt den bloede, noch uyt den wille des vleeschs, noch uyt den wille des mans, maer uyt Godt geboren zijn.

14 Ende het Woort is vleesch geworden, ende heeft onder ons gewoont, (ende wy hebben sijne heerlickheyt aenschouwt, eene heerlickheyt als des eenighgeboren van den Vader,) vol van genade ende waerheyt.

15 Joannes getuygt van hem, ende heeft geroepen, seggende: Dese was 't van welcken ick seyde, die na my komt, is voor my geworden, want hy was eer dan ick.

16 Ende uyt syne volheyt hebben wy alle ontfangen, oock genade voor genade.

17 Want de wet is door Mosem gegeven, de genade ende de waerheyt is door Jesum Christum geworden.

18 Niemant en heeft oyt Godt gesien: de eenighgeboren Sone, die in den schoot des Vaders is, die heeft [hem ons] verklaert.

19 Ende dit is het getuygenisse Joannis, doe de Joden [eenige] Priesters ende Leviten afsonden van Jerusalem, op dat sy hem souden vragen: Wie zijt gy?

20 Ende hy beleedt, ende en loochende het niet: ende beleedt, Ick en ben de Christus niet.

21 Ende sy vraegden hem: Wat dan? Zijt gy Elias? ende hy seyde, Ick en ben [die] niet: Zijt gy de Propheet? Ende hy antwoordde, Neen.

22 Sy seyden dan tot hem: Wie zijt gy? op dat wy antwoorde geven mogen den genen, die ons gesonden hebben: Wat segt gy van uselven?

23 Hy seyde: Ick ben de stemme des roependen in de woestijne: Maeckt den wegh des Heeren recht, gelijck Esaias de Propheet gesproken heeft.

24 Ende de afgesondene waren uyt de Phariseen.

25 Ende sy vraegden hem ende spraken tot hem: Waerom doopt gy dan, so gy de Christus niet en zijt, noch Elias, noch de Propheet?

26 Joannes antwoordde haer, seggende, Ick doope met water: maer hy staet midden onder ulieden, dien gy niet en kent:

27 Deselve is 't die na my komt, welcke voor my geworden is: wien ick niet weerdigh en ben dat ick sijnen schoenriem soude ontbinden.

28 Dese dingen zijn geschiet in Bethabara over den Jordaen, daer Joannes was doopende.

29 Des anderen daegs sagh Joannes Jesum tot hem komende, ende seyde, Siet het Lam Godts, dat de sonde der werelt wechneemt.

30 Dese is 't van welcken ick gesegt hebbe: Na my komt een man, die voor my geworden is, want hy was eer dan ick.

31 Ende ick en kende hem niet: maer op dat hy aen Israël soude geopenbaert worden, daerom ben ick gekomen doopende met het water.

32 Ende Joannes getuygde, seggende, Ick hebbe den Geest gesien nederdalen uyt den hemel, gelijck een duyve, ende bleef op hem.

33 Ende ick en kende hem niet, maer die my gesonden heeft om te doopen met water, die hadde my gesegt, Op welcken gy sult den Geest sien nederdalen, ende op hem blijven, dese is 't die met den Heyligen Geest doopt.

34 Ende ick hebbe gesien, ende hebbe getuygt, dat dese de Sone Godts is.

35 Des anderen daegs wederom stont Joannes, ende twee uyt sijne discipelen.

36 Ende siende op Jesum [daer] wandelende, seyde hy: Siet het Lam Godts.

37 Ende die twee discipelen hoorden hem [dat] spreken, ende sy volgden Jesum.

38 Ende Jesus hem omkeerende ende siende haer volgen, seyde tot haer,

39 Wat soeckt gy? Ende sy seyden tot hem, Rabbi, ('t welck is te seggen, overgesett zijnde, Meester,) waer woont gy?

40 Hy seyde tot haer, Komt, ende siet. Sy quamen ende sagen waer hy woonde, ende bleven dien dagh by hem. Ende het was ontrent de tiende ure.

41 Andreas de broeder Simonis Petri was één van de twee, die het van Joanne gehoort hadden, ende hem gevolgt waren.

42 Dese vondt eerst sijnen broeder Simon, ende seyde tot hem, Wy hebben gevonden den Messiam: 't welck is, overgesett zijnde, de Christus.

43 Ende hy leydde hem tot Jesum. Ende Jesus hem aensiende seyde, Gy

zijt Simon, de sone Jona: gy sult genaemt worden Cephas, 't welck overgesett wort Petrus.

44 Des anderen daegs wilde Jesus henen gaen nae Galileen, ende vondt Philippum, ende seyde tot hem, Volgt my.

45 Philippus nu was van Bethsaida, uyt de stadt Andreë ende Petri.

46 Philippus vandt Nathanaël ende seyde tot hem, Wy hebben [dien] gevonden, van welcken Moses in de wet geschreven heeft, ende de Propheten, [namelick] Jesum den sone Josephs, van Nazareth.

47 Ende Nathanaël seyde tot hem, Kan uyt Nazareth yet goets zijn? Philippus seyde tot hem, Komt ende siet.

48 Jesus sagh Nathanaël tot hem komen, ende seyde van hem, Siet, waerlick een Israëlijt, in welcken geen bedrogh en is.

49 Nathanaël seyde tot hem, Van waer kent gy my? Jesus antwoordde ende seyde tot hem, Eer u Philippus riep, daer gy onder den vijgeboom waert, sagh ick u.

50 Nathanaël antwoordde ende seyde tot hem, Rabbi, gy zijt de Sone Godts, gy zijt de Koningh Israëls.

51 Jesus antwoordde ende seyde tot hem, Om dat ick u gesegt hebbe, Ick sagh u onder den vijgeboom, so gelooft gy: gy sult grooter dingen sien dan dese.

52 Ende seyde tot hem, Voorwaer, voorwaer segge ick ulieden, Van nu aen sult gy den hemel sien geopent, ende de Engelen Godts opklimmende ende nederdalende op den Sone des menschen.

HET 2. CAPITTEL.

ENDE op den derden dagh was daer een bruyloft te Cana in Galileen: ende de moeder Jesu was aldaer.

2 Ende Jesus was oock genoodt, ende sijne discipelen, tot de bruyloft.

3 Ende als 'er wijn gebrack, seyde de moeder Jesu tot hem, Sy en hebben geenen wijn.

4 Jesus seyde tot haer, Vrouwe, wat hebbe ick met u [te doen]? Mijne ure en is nogh niet gekomen.

5 Sijne moeder seyde tot de dienaers, So wat hy ulieden sal seggen, [dat] doet.

6 Ende aldaer waren ses steenen watervaten gestelt nae de reyniginge der Joden, elck houdende twee ofte drie metreten.

7 Jesus seyde tot haer, Vullet de watervaten met water. Ende sy vuldense tot boven toe.

8 Ende hy seyde tot haer, Schept nu, ende draegt het tot den hofmeester, ende sy droegen 't.

9 Als nu de hofmeester het water, dat wijn geworden was, geproeft hadde, (ende hy en wist niet van waer [de wijn] was, maer de dienaren die het water geschept hadden, wisten 't,) so riep de hofmeester den bruydegom,

10 Ende seyde tot hem, Alle man sett eerst den goeden wijn op, ende wanneer men welgedroncken heeft, alsdan den minderen: [maer] gy hebt den goeden wijn tot nu toe bewaert.

11 Dit beginsel der teeckenen heeft Jesus gedaen te Cana in Galileen, ende heeft sijne heerlickheyt geopenbaert: ende sijne discipelen geloofden in hem.

12 Daer na gingh hy af nae Capernaum, hy ende sijne moeder, ende sijne broeders, ende sijne discipelen, ende en bleven aldaer niet vele dagen.

13 Ende het Pascha der Joden was naeby, ende Jesus gingh op nae Jerusalem.

14 Ende hy vondt in den Tempel die ossen, ende schapen, ende duyven verkochten, ende de wisselaers [daer] sittende:

15 Ende een geessel van touwkens gemaeckt hebbende, dreef hyse alle uyt den Tempel, oock de schapen ende de ossen: ende het gelt der wisselaren stortede hy uyt, ende keerde de tafelen om.

16 Ende hy seyde tot de gene die de duyven verkochten, Neemt dese dingen van hier wech: ende maeckt niet het huys mijns Vaders tot een huys van koophandel.

17 Ende sijne discipelen wierden indachtigh dat 'er geschreven is, De yver uwes huys heeft my verslonden.

18 De Joden antwoordden dan, ende seyden tot hem, Wat teecken toont gy ons, dat gy dese dingen doet?

19 Jesus antwoordde ende seyde tot haer: Breket desen Tempel, ende in drie dagen sal ick denselven oprechten.

20 De Joden seyden dan, Ses en veertigh jaren is [over] desen Tempel gebouwt, ende gy, sult gy dien in drie dagen oprechten?

21 Maer hy seyde [dit] van den Tempel sijns lichaems.

22 Daerom als hy opgestaen was van den dooden, wierden sijne discipelen gedachtigh, dat hy dit tot haer gesegt hadde: ende sy geloofden de Schrift, ende het woort, dat Jesus gesproken hadde.

23 Ende als hy te Jerusalem was, op het Pascha in het feest, geloofden vele in sijnen name, siende sijne teeckenen die hy dede,

24 Maer Jesus selve en betrouwde
haer hemselven niet, om dat hyse alle
kende:

25 Ende dat hy niet van nooden en
hadde dat yemant getuygen soude van
den mensche, want hy selve wist wat in
den mensche was.

Het 3. Capittel.

ENDE daer was een mensche uyt de
Phariseen, wiens name was Nicode-
mus, een Overste der Joden:

2 Dese quam des nachts tot Jesum,
ende seyde tot hem, Rabbi, wy weten
dat gy zijt een Leeraer van Godt geko-
men: want niemant en kan dese teec-
kenen doen die gy doet, so Godt met
hem niet en is.

3 Jesus antwoordde ende seyde tot
hem, Voorwaer, voorwaer segge ick u,
Ten zy dat yemant wederom geboren
worde, hy en kan het Koninckrijcke
Godts niet sien.

4 Nicodemus seyde tot hem, Hoe kan
een mensche geboren worden [nu] oudt
zijnde? Kan hy oock andermael in sijns
moeders buyck ingaen, ende geboren wor-
den?

5 Jesus antwoordde, Voorwaer, voor-
waer segge ick u, So yemant niet gebo-
ren en wort uyt water ende Geest, hy en
kan in het Koninckrijcke Godts niet in-
gaen.

6 Het gene uyt het vleesch geboren
is, [dat] is vleesch: ende het gene uyt
den Geest geboren is, [dat] is geest.

7 En verwondert u niet dat ick u ge-
segt hebbe, Gylieden moet wederom ge-
boren worden.

8 De wint blaest waer henen hy wil,
ende gy hoort sijn geluyt, maer gy en
weet niet van waer hy komt, ende waer
hy henen gaet: alsoo is een yegelick
die uyt den Geest geboren is.

9 Nicodemus antwoordde en seyde
tot hem, Hoe konnen dese dingen ge-
schieden?

10 Jesus antwoordde ende seyde tot
hem, Zijt gy een Leeraer Israëls, ende
en weet gy dese dingen niet?

11 Voorwaer, voorwaer segge ick u,
Wy spreken dat wy weten, ende getuy-
gen dat wy gesien hebben: ende gylie-
den en neemt ons getuygenisse niet aen.

12 Indien ick ulieden de aerdsche din-
gen gesegt hebbe, ende gy niet en ge-
looft: hoe sult gy gelooven, indien ick
ulieden de hemelsche soude seggen?

13 Ende niemant en is opgevaren in
den hemel, dan die uyt den hemel ne-
dergekomen is, [namelick] de Sone des
menschen, die in den hemel is.

14 Ende gelijck Moses de slange in
de woestijne verhooght heeft, alsoo moet
de Sone des menschen verhooght worden:

15 Op dat een yegelick die in hem ge-
looft, niet en verderve, maer het eeu-
wige leven hebbe.

16 Want alsoo lief heeft Godt de we-
relt gehadt, dat hy sijnen eenighgebore-
nen Sone gegeven heeft, op dat een ye-
gelick die in hem gelooft, niet en ver-
derve, maer het eeuwige leven hebbe.

17 Want Godt en heeft sijnen Sone
niet gesonden in de werelt, op dat hy
de werelt veroordeelen soude, maer op
dat de werelt door hem soude behouden
worden.

18 Die in hem gelooft en wort niet
veroordeelt, maer die niet en gelooft is
alreede veroordeelt; dewijle hy niet en
heeft gelooft in den name des eenighge-
boren Soons Godts.

19 Ende dit is het oordeel, dat het
licht in de werelt gekomen is, ende de
menschen hebben de duysternisse liever
gehadt dan het licht: want hare werc-
ken waren boos.

20 Want een yegelick die quaet doet,
haet het licht, ende en komt tot het
licht niet, op dat sijne wercken niet be-
straft en worden.

21 Maer die de waerheyt doet, komt
tot het licht, op dat sijne wercken open-
baer worden, dat sy in Gode gedaen zijn.

22 Na desen quam Jesus ende sijne
discipelen in het lant van Judea, ende
onthieldt hem aldaer met haer, ende
doopte.

23 Ende Joannes doopte oock in Enon
by Salim, dewijle aldaer vele wateren
waren: ende sy quamen daer, ende
wierden gedoopt.

24 Want Joannes en was nogh niet
in de gevanckenisse geworpen.

25 Daer rees dan een vrage [van ee-
nige] uyt de discipelen Joannis met de
Joden over de reyniginge.

26 Ende sy quamen tot Joannem, en-
de seyden tot hem, Rabbi, die met u
was over den Jordaen, welcken gy ge-
tuygenisse gaeft, siet die doopt, ende sy
komen alle tot hem.

27 Joannes antwoordde ende seyde,
Een mensche en kan geen dingh aenne-
men, so het hem uyt den hemel niet ge-
geven en zy.

28 Gy selve zijt mijne getuygen, dat
ick gesegt hebbe, Ick en ben de Chris-
tus niet, maer dat ick voor hem henen
uytgesonden ben.

29 Die de bruyt heeft is de bruydegom,
maer de vrient des bruydegoms, die staet
ende hem hoort, verblijdt sich met
blijtschap om de stemme des bruyde-

goms. So is dan dese mijne blijtschap vervult geworden.

30 Hy moet wassen, maer ick minder worden.

31 Die van boven komt, is boven alle: Die uyt der aerden is [voortgekomen], die is uyt der aerden, ende spreeckt uyt der aerden. Die uyt den hemel komt, is boven alle.

32 Ende 't gene hy gesien ende gehoort heeft, dat getuygt hy: ende sijn getuygenisse en neemt niemant aen.

33 Die sijn getuygenisse aengenomen heeft, die heeft versegelt dat Godt waerachtigh is.

34 Want dien Godt gesonden heeft, die spreeckt de woorden Godts: want Godt en geeft [hem] den Geest niet met mate.

35 De Vader heeft den sone lief, ende heeft alle dingen in sijne hant gegeven.

36 Die in den Sone gelooft, die heeft het eeuwige leven: maer die den Sone ongehoorsaem is, die en sal het leven niet sien; maer de toorn Godts blijft op hem.

HET 4. CAPITTEL.

ALS dan de Heere verstont, dat de Phariseen gehoort hadden, dat Jesus meer discipelen maeckte ende doopte dan Joannes:

2 (Hoewel Jesus selve niet en doopte, maer sijne discipelen.)

3 So verliet hy Judeam, ende gingh wederom henen nae Galileen.

4 Ende hy moest door Samarien gaen.

5 Hy quam dan in een stadt van Samarien, genaemt Sichar, naeby het stuck lants, 't welck Jacob sijnen sone Joseph gaf.

6 Ende aldaer was de fonteyne Jacobs. Jesus dan vermoeyt zijnde van de reyse, sat alsoo neder neven de fonteyne. Het was ontrent de seste ure:

7 Daer quam een vrouwe uyt Samarien om water te putten. Jesus seyde tot haer, Geeft my te drincken.

8 (Want sijne discipelen waren henen gegaen in de stadt, op dat sy souden spijse koopen.)

9 So seyde dan de Samaritaensche vrouwe tot hem, Hoe begeert gy, die een Jode zijt, van my drincken, die ick een Samaritaensche vrouwe ben? Want de Joden en houden geen gemeynschap met de Samaritanen.

10 Jesus antwoordde ende seyde tot haer, Indien gy de gave Godts kendet, ende wie hy is, die tot u segt, Geeft my drincken: so soudt gy van hem hebben begeert, ende hy soude u levende water gegeven hebben.

11 De vrouwe seyde tot hem, Heere, gy en hebt niet om mede te putten, ende de put is diep: van waer hebt gy dan het levende water?

12 Zijt gy meerder dan onse vader Jacob; die ons den put gegeven heeft? ende hy selve heeft daer uyt gedroncken, ende sijne kinderen, ende sijn vee.

13 Jesus antwoordde ende seyde tot haer, Een yeder die van dit water drinckt, sal wederom dorsten:

14 Maer so wie gedroncken sal hebben van het water dat ick hem geven sal, dien en sal in eeuwigheyt niet dorsten: maer het water dat ick hem sal geven, sal in hem worden een fonteyne van water springende tot in het eeuwige leven.

15 De vrouwe seyde tot hem, Heere, geeft my dat water, op dat my niet en dorste, ende ick hier niet en [moet] komen om te putten.

16 Jesus seyde tot haer, Gaet henen, roept uwen man, ende komt hier.

17 De vrouwe antwoordde ende seyde, Ick en hebbe geenen man. Jesus seyde tot haer, Gy hebt wel gesegt, Ick en hebbe geenen man:

18 Want gy hebt vijf mannen gehadt; ende dien gy nu hebt, en is uwe man niet: dat hebt gy met waerheyt gesegt.

19 De vrouwe seyde tot hem, Heere, ick sie dat gy een Propheet zijt.

20 Onse vaders hebben op desen bergh aengebeden: ende gylieden segt, dat te Jerusalem de plaetse is daer men moet aenbidden.

21 Jesus seyde tot haer, Vrouwe, gelooft my, de ure komt, wanneer dat gylieden noch op desen bergh, noch te Jerusalem, den Vader en sult aenbidden.

22 Gylieden aenbidt dat gy niet en weet, wy aenbidden dat wy weten: want de saligheyt is uyt de Joden:

23 Maer de ure komt, ende is nu, wanneer de ware aenbidders den Vader aenbidden sullen in geest ende waerheyt: Want de Vader soeckt oock alsulcke, die hem [alsoo] aenbidden.

24 Godt is een geest: ende die hem aenbidden, moeten [hem] aenbidden in geest ende waerheyt.

25 De vrouwe seyde tot hem, Ick weet' dat de Messias komt (die genaemt wort Christus): wanneer die sal gekomen zijn, so sal hy ons alle dingen verkondigen.

26 Jesus seyde tot haer, Ick ben 't, die met u spreke.

27 Ende daer op quamen sijne disci-

pelen, ende verwonderden haer dat hy met een vrouwe sprack: Nochtans en seyde niemant, Wat vraegt gy? ofte, Wat spreeckt gy met haer?

28 So verliet de vrouwe dan haer watervat, ende gingh henen in de stadt, ende seyde tot de lieden,

29 Komt, siet een mensche, die my gesegt heeft alles wat ick gedaen hebbe: Is dese niet de Christus?

30 Sy dan gingen uyt der stadt, ende quamen tot hem.

31 Ende ondertusschen baden hem de discipelen, seggende, Rabbi, eet.

32 Maer hy seyde tot haer, Ick hebbe een spijse om te eten, die gy niet en weet:

33 So seyden dan de discipelen tegen malkanderen, Heeft hem yemant te eten gebracht?

34 Jesus seyde tot haer, Mijn spijse is, dat ick doe den wille des genen die my gesonden heeft, ende sijn werck volbrenge.

35 Segt gylieden niet, Het zijn nogh vier maenden, ende [dan] komt de oogst? Siet ick segge u, Heft uwe oogen op, ende aenschouwt de landen: want sy zijn alreede wit om te oogsten.

36 Ende die maeyt ontfangt loon, ende vergadert vrucht ten eeuwigen leven: op dat hem te samen verblijde, beyde die zaeyt ende die maeyt.

37 Want hier in is die spreucke waerachtigh, Een ander is 't die zaeyt, ende een ander die maeyt.

38 Ick hebbe u uytgesonden om te maeyen 't gene gy niet bearbeydt en hebt: andere hebben 't bearbeydt, ende gy zijt tot haren arbeyt ingegaen.

39 Ende vele der Samaritanen uyt die stadt geloofden in hem, om het woort der vrouwe die getuygde, Hy heeft my gesegt alles wat ick gedaen hebbe.

40 Als dan de Samaritanen tot hem gekomen waren, baden sy hem dat hy by haer bleve: ende hy bleef aldaer twee dagen.

41 Ende daer geloofdender veel meer om sijns woorts wille.

42 Ende seyden tot de vrouwe, Wy en gelooven niet meer om uwes seggens wille: want wy selve hebben [hem] gehoort, ende weten dat dese waerlick is de Christus, de Saligmaker der werelt.

43 Ende na de twee dagen gingh hy van daer, ende gingh henen nae Galileen.

44 Want Jesus heeft selve getuygt, dat een Propheet in sijn eygen vaderlant geen eere en heeft.

45 Als hy dan in Galileen quam, ontfingen hem de Galileers, gesien hebbende alle de dingen, die hy te Jerusalem op het feest gedaen hadde: want oock sy waren tot het feest gegaen.

46 So quam dan Jesus wederom tot Cana in Galileen, daer hy het water wijn gemaeckt hadde. Ende daer was een seker Koninckliick [Hovelingh], wiens sone kranck was te Capernaum.

47 Dese gehoort hebbende dat Jesus uyt Judea in Galileen quam, gingh tot hem, ende badt hem dat hy afquame, ende sijnen sone gesont maeckte: want hy lagh op sijn sterven.

48 Jesus dan seyde tot hem, Ten zy dat gylieden teeckenen ende wonderen siet, so en sult gy niet gelooven.

49 De Koninckliicke [Hovelingh] seyde tot hem, Heere, komt af eer mijn kint sterft.

50 Jesus seyde tot hem, Gaet henen, uw sone leeft. Ende de mensche geloofde het woort, dat Jesus tot hem seyde: ende gingh henen.

51 Ende als hy nu afgingh, quamen hem sijne dienstknechten te gemoete, ende boodschapten, seggende, Uw kint leeft.

52 So vraegde hy dan van haer de ure, in welcke het beter met hem geworden was: ende sy seyden tot hem, Gisteren te seven uren verliet hem de koortse.

53 De vader bekende dan, dat het op deselve ure [was], in dewelcke Jesus tot hem gesegt hadde, Uw sone leeft: Ende hy geloofde selve, ende sijn geheel huys.

54 Dit tweede teecken heeft Jesus wederom gedaen, als hy uyt Judea in Galileen gekomen was.

HET 5. CAPITTEL.

NA desen was een feest der Joden, ende Jesus gingh op nae Jerusalem.

2 Ende daer is te Jerusalem aen de schaeps[poorte] een badtwater, het welck in 't Hebreeusch toegenaemt wert Bethesda, hebbende vijf salen.

3 In deselve lagh een groote menigte van krancke, blinde, kreupele, verdorde, wachtende op de roeringe des waters.

4 Want een Engel daelde neder op sekeren tijt in dat badtwater, ende beroerde het water: die dan eerst daer inquam nae de beroeringe van het water, die wiert gesont, van wat sieckte hy oock bevangen was.

5 Ende aldaer was een seker mensche die acht en dertigh jaren kranck gelegen hadde.

6 Jesus siende desen liggen, ende wetende dat hy nu langen tijt gelegen hadde, seyde tot hem, Wilt gy gesont worden?

7 De krancke antwoordde hem, Hee-

re, ick en hebbe niet een mensche om
my te werpen in het badtwater, wanneer
neer het water beroert wort: ende terwijle
wijle ick kome, so daelt een ander voor
my neder.
8 Jesus seyde tot hem, Staet op, neemt
uw beddeken op, ende wandelt.
9 Ende terstont wiert de mensche gesont,
sont, ende nam sijne beddeken op, ende
de wandelde. Ende het was Sabbath op
denselven dagh.
10 De Joden seyden dan tot den genen
nen die genesen was, Het is Sabbath, 't
en is u niet geoorloft het beddeken te
dragen.
11 Hy antwoorde haer, Die my gesont
sont gemaeckt heeft, die heeft my gesegt,
segt, Neemt uw beddeken op, ende wandelt.
delt.
12 Sy vraegden hem dan, Wie is de
mensche, die u gesegt heeft, Neemt uw
beddeken op, ende wandelt?
13 Ende die gesont gemaeckt was, en
wist niet wie hy was: want Jesus was
ontweecken, also daer een [groote] schare
re in die plaetse was.
14 Daer na vondt hem Jesus in den
Tempel, ende seyde tot hem, Siet, gy
zijt gesont geworden: en sondigt niet
meer, op dat u niet wat ergers en geschiede.
schiede.
15 De mensche gingh henen, ende
boodschapte den Joden, dat het Jesus
was die hem gesont gemaeckt hadde.
16 Ende daerom vervolgden de Joden
Jesum, ende sochten hem te dooden,
om dat hy dese dingen op den Sabbath
dede.
17 Ende Jesus antwoordde haer, Mijn
Vader werckt tot nu toe, ende ick wercke
[oock].
18 Daerom sochten dan de Joden te
meer hem te dooden, om dat hy niet alleen
leen den Sabbath brack, maer oock seyde
de dat Godt sijn eygen Vader was, hemselven
selven Gode evengelijck makende.
19 Jesus dan antwoordde, ende seyde
de tot haer, Voorwaer, voorwaer segge
ick u, De Sone en kan niets van hemselven
selven doen, ten zy hy den Vader dat
siet doen: want so wat die doet, 't selve
ve doet oock de Sone desgelijcks.
20 Want de Vader heeft den Sone
lief, ende toont hem alles wat hy doet:
ende hy sal hem grooter wercken toonen
dan dese, op dat gy u verwonderet.
21 Want gelijck de Vader de doode
opweckt ende levendigh maeckt, alsoo
maeckt oock de Sone levendigh die hy
wil.
22 Want oock de Vader en oordeelt
niemant, maer heeft alle het oordeel den
Sone gegeven:
23 Op dat sy alle den Sone eeren, gelijck
lijck sy den Vader eeren. Die den Sone
niet en eert, en eert den Vader niet die
hem gesonden heeft.
24 Voorwaer, voorwaer segge ick u,
Die mijn woort hoort, ende gelooft hem
die my gesonden heeft, die heeft het eeuwige
wige leven, ende en komt niet in de verdoemenisse:
doemenisse: maer is uyt den doot overgegaen
gegaen in het leven.
25 Voorwaer, voorwaer segge ick u,
De ure komt ende is nu, wanneer de
doode sullen hooren de stemme des Soons
Godts, ende diese gehoort hebben, sullen
len leven.
26 Want gelijck de Vader het leven
heeft in hemselven, alsoo heeft hy oock
den Sone gegeven het leven te hebben in
hemselven:
27 Ende heeft hem macht gegeven
oock gerichte te houden, om dat hy des
menschen Sone is.
28 En verwondert u daer niet over:
want de ure komt, in welcke alle die in
de graven zijn sijne stemme sullen hooren:
ren:
29 Ende sullen uytgaen, die het goede
gedaen hebben tot de opstandinge des
levens: ende die het quade gedaen hebben
ben tot de opstandinge der verdoemenisse.
30 Ick en kan van my selven niets
doen. Gelijck ick hoore, oordeele ick;
ende mijn oordeel is rechtveerdigh: want
ick en soecke niet mijnen wille, maer
den wille des Vaders die my gesonden
heeft.
31 Indien ick van my selven getuyge,
mijn getuygenisse en is niet waerachtigh.
32 Daer is een ander die van my getuygt,
tuygt, ende ick weet dat het getuygenisse
se 't welck hy van my getuygt waerachtigh
tigh is.
33 Gylieden hebt tot Joannem gesonden,
den, ende hy heeft der waerheyt getuygenisse
genisse gegeven.
34 Doch ick en neme geen getuygenisse
nisse van een mensche: maer dit segge
ick, op dat gylieden soudt behouden
worden.
35 Hy was een brandende ende lichtende
tende keerse: ende gy hebt ulieden voor
eenen korten tijt in sijn licht willen verheugen.
heugen.
36 Maer ick hebbe een getuygenisse
meerder dan [dat] van Joannes. Want de
wercken die my de Vader gegeven heeft
om die te volbrengen, de selve wercken
die ick doe getuygen van my, dat my de
Vader gesonden heeft.
37 Ende de Vader die my gesonden
heeft, die heeft selve van my getuygt:
Gy en hebt noch sijne stemme oyt gehoort,
hoort, noch sijne gedaente gesien.

38 Ende sijn woort en hebt gy niet in u blijvende: want gy dien niet en gelooft dien hy gesonden heeft.

39 Ondersoeckt de Schriften, want gy meynt in deselve het eeuwige leven te hebben: ende die zijn 't die van my getuygen.

40 Ende gy en wilt tot my niet komen, op dat gy 't leven moogt hebben.

41 Ick en neme geen eere van menschen:

42 Maer ick kenne ulieden, dat gy de liefde Godts in uselven niet en hebt.

43 Ick ben gekomen in den name mijns Vaders, ende gy en neemt my niet aen: so een ander komt in sijnen eygenen name, dien sult gy aennemen.

44 Hoe kont gy gelooven, die gy eere van malkanderen neemt, ende de eere die van Godt alleen is, niet en soeckt?

45 En meynt niet dat ick u verklagen sal by den Vader: die u verklaegt is Moses, op welcken gy gehoopt hebt.

46 Want indien gy Mosi geloofdet, so soudt gy my gelooven. Want hy heeft van my geschreven.

47 Maer so gy sijne Schriften niet en gelooft, hoe sult gy mijne woorden gelooven?

Het 6. Capittel.

Na desen vertrock Jesus over de zee van Galilea, welcke is [de zee] van Tiberias.

2 Ende hem volgde een groote schare, om dat sy sijne teeckenen sagen, die hy dede aen de krancke.

3 Ende Jesus gingh op den bergh, ende sat aldaer neder met sijne discipelen.

4 Ende het Pascha, het feest der Joden, was naeby.

5 Jesus dan de ooge opheffende, ende siende dat een groote schare tot hem quam, seyde tot Philippum, Van waer sullen wy brooden koopen, op dat dese eten mogen?

6 (Doch dit seyde hy hem beproevende: want hy wist selve wat hy doen soude.)

7 Philippus antwoordde hem, Voor twee hondert penningen broot en is dese niet genoegh, op dat een yegelick van haer een weynigh neme.

8 Eén van sijne discipelen, [namelick] Andreas, de broeder Simonis Petri, seyde tot hem,

9 Hier is één jongsken, dat vijf gersten brooden heeft, ende twee vischkens: maer wat zijn dese onder soo vele?

10 Ende Jesus seyde, Doet de menschen nedersitten: ende daer was veel gras in die plaetse. So saten dan de mannen neder, ontrent vijf duysent in 't getal.

11 Ende Jesus nam de brooden, ende gedanckt hebbende deylde hyse den discipelen, ende de discipelen den geenen die nedergeseten waren: desgelijcks oock van de vischkens, soo vele sy wilden.

12 Ende als sy versadigt waren, seyde hy tot sijne discipelen, Vergadert de overgeschotene brocken, op dat 'er niets verloren en gae.

13 Sy vergaderdense dan, ende vulden twaelf korven met brocken van de vijf gersten brooden, welcke overgeschoten waren den genen die gegeten hadden.

14 De menschen dan gesien hebbende het teecken dat Jesus gedaen hadde, seyden, Dese is waerlick de Propheet, die in de werelt komen soude.

15 Jesus dan wetende dat sy souden komen, ende hem met gewelt nemen op dat sy hem Koningh maeckten, ontweeck wederom op den bergh, hy selve alleen.

16 Ende als het avont geworden was, gingen sijne discipelen af nae de zee.

17 Ende in het schip gegaen zijnde quamen sy over de zee nae Capernaum. Ende het was alreede duyster geworden, ende Jesus en was tot haer niet gekomen.

18 Ende de zee verhief haer, overmits daer een groote wint waeyde.

19 Ende als sy ontrent vijf en twintigh ofte dertigh stadien gevaren waren, sagen sy Jesum wandelende op de zee, ende komende by het schip, ende sy wierden bevreest.

20 Maer hy seyde tot haer, Ick ben 't, en zijt niet bevreest.

21 Sy hebben dan hem gewilliglick in het schip genomen: ende terstont quam het schip aen het lant, daer sy nae toe voeren.

22 Des anderen daegs de schare, die aen d' andere zijde der zee stont, siende dat aldaer geen ander scheepken en was dan dat eene, daer sijne discipelen ingegaen waren, ende dat Jesus met sijne discipelen in dat scheepken niet en was gegaen, maer [dat] sijne discipelen alleen wechgevaren waren:

23 (Doch daer quamen andere scheepkens van Tiberias naeby de plaetse daer sy het broot gegeten hadden, als de Heere gedanckt hadde.)

24 Doe dan de schare sagh dat Jesus aldaer niet en was, nogh sijne discipelen, so gingen sy oock in de schepen, ende quamen te Capernaum, soeckende Jesum.

25 Ende als sy hem gevonden hadden

over de zee, seyden sy tot hem, Rabbi, wanneer zijt gy hier gekomen?

26 Jesus antwoordde haer ende seyde, Voorwaer, voorwaer segge ick u, Gy soeckt my, niet om dat gy teeckenen gesien hebt, maer om dat gy van de brooden gegeten hebt, ende versadigt zijt.

27 Werckt niet [om] de spijse die vergaet, maer [om] de spijse die blijft tot in het eeuwige leven, welcke de Sone des menschen ulieden geven sal: want desen heeft Godt de Vader versegelt.

28 Sy seyden dan tot hem, Wat sullen wy doen, op dat wy de wercken Godts mogen wercken?

29 Jesus antwoordde ende seyde tot haer, Dit is het werck Godts, dat gy gelooven in hem, dien hy gesonden heeft.

30 Sy seyden dan tot hem, Wat teecken doet gy dan, op dat wy het mogen sien, ende u gelooven, Wat werckt gy?

31 Onse vaders hebben het Manna gegeten in de woestijne: gelijck geschreven is, Hy gaf haer 't broot uyt den hemel te eten.

32 Jesus dan seyde tot haer, Voorwaer, voorwaer segge ick u, Moses en heeft u niet gegeven het broot uyt den hemel: maer mijn Vader geeft u dat ware broot uyt den hemel.

33 Want het broot Godts is hy die uyt den hemel nederdaelt, ende die der werelt het leven geeft.

34 Sy seyden dan tot hem, Heere, geeft ons altijt dit broot.

35 Ende Jesus seyde tot haer, Ick ben het broot des levens: die tot my komt, En sal geensins hongeren, ende die in my gelooft, en sal nimmermeer dorsten.

36 Maer ick hebbe u gesegt, dat gy my oock gesien hebt, ende gy en gelooft niet.

37 Al wat my de Vader geeft sal tot my komen: ende die tot my komt, en sal ick geensins uytwerpen.

38 Want ick ben uyt den hemel nedergedaelt, niet op dat ick mijnen wille soude doen, maer den wille des genen die my gesonden heeft.

39 Ende dit is de wille des Vaders die my gesonden heeft, dat al wat hy my gegeven heeft, ick daer uyt niet en verliese, maer het selve opwecke ten uytersten dage.

40 Ende dit is de wille des genen die my gesonden heeft, dat een yegelick die den Sone aenschouwt, ende in hem gelooft, het eeuwige leven hebbe: ende ick sal hem opwecken ten uytersten dage.

41 De Joden dan murmureerden over hem, om dat hy gesegt hadde, Ick ben het broot dat uyt den hemel nedergedaelt is.

42 Ende sy seyden, Is dese niet Jesus de sone Josephs, wiens vader ende moeder wy kennen? Hoe segt dese dan, Ick ben uyt den hemel nedergedaelt?

43 Jesus antwoordde dan, ende seyde tot haer, En murmureert niet onder malkanderen.

44 Niemant en kan tot my komen, ten zy dat de Vader die my gesonden heeft, hem trecke: ende ick sal hem opwecken ten uytersten dage.

45 Daer is geschreven in de Propheten, Ende sy sullen alle van Godt geleert zijn. Een yegelick dan die [het] van den Vader gehoort, ende geleert heeft, die komt tot my.

46 Niet dat yemant den Vader gesien heeft, dan die van Godt is: dese heeft den Vader gesien.

47 Voorwaer, voorwaer segge ick u, Die in my gelooft, heeft het eeuwige leven.

48 Ick ben het broot des levens.

49 Uwe vaders hebben het Manna gegeten in de woestijne, ende sy zijn gestorven.

50 Dit is het broot dat uyt den hemel nederdaelt, op dat de mensche daer van ete, ende niet en sterve.

51 Ick ben dat levende broot, dat uyt den hemel nedergedaelt is: so yemant van dit broot eet, die sal in der eeuwigheyt leven. Ende het broot dat ick geven sal, is mijn vleesch, het welck ick geven sal voor het leven der werelt.

52 De Joden dan streden onder malkanderen, seggende, Hoe kan ons dese [sijn] vleesch te eten geven?

53 Jesus dan seyde tot haer, Voorwaer, voorwaer segge ick ulieden, Ten zy dat gy het vleesch des Soons des menschen etet, ende sijn bloet drincket, so en hebt gy geen leven in uselven.

54 Die mijn vleesch eet, ende mijn bloet drinckt, die heeft het eeuwige leven: ende ick sal hem opwecken ten uytersten dage.

55 Want mijn vleesch is waerlick spijse, ende mijn bloet is waerlick dranck.

56 Die mijn vleesch eet, ende mijn bloet drinckt, die blijft in my, ende ick in hem.

57 Gelijckerwijs my de levende Vader gesonden heeft, ende ick leve door den Vader: [alsoo] die my eet, deselve sal leven door my.

58 Dit is het broot dat uyt den he-

mel nedergedaelt is. Niet gelijck uwe
vaders het Manna gegeten hebben, en-
de zijn gestorven: die dit broot eet,
sal in der eeuwigheyt leven.
59 Dese dingen seyde hy in de Sy-
nagoge, leerende te Capernaum.
60 Vele dan van sijne discipelen [dit]
hoorende, seyden, Dese reden is hart:
wie kan deselve hooren?
61 Jesus nu wetende by hemselven,
dat sijne discipelen daer over murmu-
reerden, seyde hy tot haer, Ergert u-
lieden dit?
62 [Wat soude 't] dan [zijn,] so gy
den Sone des menschen saget opvaren
daer hy te vooren was?
63 De Geest is 't die levendigh
maeckt: het vleesch en is niet nut. De
woorden die ick tot u spreke zijn geest
ende zijn leven.
64 Maer daer zijn sommige van ulie-
den die niet en gelooven. Want Jesus
wist van den beginne, wie sy waren
die niet en geloofden, ende wie hy was
die hem verraden soude.
65 Ende hy seyde, Daerom hebbe
ick u gesegt, dat niemant tot my ko-
men en kan, ten zy dat het hem gege-
ven zy van mijnen Vader.
66 Van doen af gingen vele sijner
discipelen te rugge, ende en wandelden
niet meer met hem.
67 Jesus dan seyde tot de twaelve,
Wilt gylieden oock niet wechgaen?
68 Simon Petrus dan antwoordde
hem, Heere, tot wien sullen wy henen
gaen? gy hebt de woorden des eeuwigen
levens:
69 Ende wy hebben gelooft ende be-
kent, dat gy zijt de Christus, de Sone
des levendigen Godts.
70 Jesus antwoordde haer, En heb-
be ick niet u twaelve uytverkoren, ende
één uyt u is een duyvel?
71 Ende hy seyde [dit van] Judas
Simonis Iscariot. Want dese soude hem
verraden, zijnde één van de twaelve.

HET 7. CAPITTEL.

ENDE na desen wandelde Jesus in
Galilea: want hy en wilde in Ju-
dea niet wandelen, om dat de Joden
hem sochten te dooden.
2 Ende het feest der Joden, [name-
lijck] de [Loof]huttensettinge, was
naeby.
3 So seyden dan sijne broeders tot
hem, vertreckt van hier, ende gaet he-
nen in Judeam, op dat oock uwe dis-
cipelen uwe wercken mogen aenschou-
wen, die gy doet.
4 Want niemant en doet yet in 't
verborgen, ende soeckt selve dat men
opentlick van hem spreke. Indien gy
dese dingen doet, so openbaert uselven
aen de werelt.
5 Want oock sijne broeders en geloof-
den niet in hem.
6 Jesus dan seyde tot haer, Mijn
tijt en is nogh niet hier: maer uw tijt
is altijt bereydt.
7 De werelt en kan ulieden niet ha-
ten, maer my haet sy, om dat ick van
deselve getuyge, dat hare wercken boos
zijn.
8 Gaet gylieden op tot dit feest: ick
en gae nogh niet op tot dit feest, want
mijn tijt en is nogh niet vervult.
9 Ende als hy dese dingen tot haer
gesegt hadde, bleef hy in Galilea.
10 Maer als sijne broeders opgegaen
waren, doe gingh hy oock selve op tot
het feest, niet opentlick, maer als in
't verborgen.
11 De Joden dan sochten hem in het
feest, ende seyden, Waer is hy?
12 Ende daer was veel gemurmels
van hem onder de scharen. Sommige
seyden, Hy is goet: ende andere sey-
den, Neen; maer hy verleydt de schare.
13 Nochtans en sprack niemant vry-
moedelick van hem, om de vreese der
Joden.
14 Doch als het nu in het midden
van het feest was so gingh Jesus op in
den Tempel, ende leerde.
15 Ende de Joden verwonderden
haer, seggende, Hoe weet dese de Schrif-
ten, daer hyse niet geleert en heeft?
16 Jesus antwoordde haer, ende seyde,
Mijn leere en is mijne niet, maer des
genen die my gesonden heeft.
17 So yemant wil desselfs wille doen,
die sal van dese leere bekennen, of sy
uyt Gode is, dan [of] ick van my sel-
ven spreke.
18 Die van hemselven spreeckt, soeckt
sijn eygen eere, maer die de eere soeckt
des genen die hem gesonden heeft, die
is waerachtigh, ende geen ongerechtig-
heyt en is in hem.
19 En heeft Moses u niet de wet
gegeven, ende niemant van u en doet
de wet? wat soeckt gy my te dooden?
20 De schare antwoordde ende seyde,
Gy hebt den duyvel, wie soeckt u te
dooden?
21 Jesus antwoordde ende seyde tot
haer, Eén werck hebbe ick gedaen, ende
gy verwondert u alle.
22 Daerom Moses heeft ulieden de
Besnijdenisse gegeven, (niet datse uyt
Mose is, maer uyt den vaderen:) en-
de gy besnijdt een mensche op den
Sabbath.

23 Indien een mensche de Besnijdenisse ontfangt op den Sabbath, op dat de wet Mosis niet gebroken en worde, zijt gy toornigh op my, dat ick eenen geheelen mensche gesont gemaeckt hebbe op den Sabbath?

24 En oordeelt niet nae het aensien, maer oordeelt een rechtveerdigh oordeel.

25 Sommige dan uyt die van Jerusalem seyden, En is dese niet dien sy soecken te dooden?

26 Ende siet, hy spreeckt vrymoedelick, ende sy en seggen hem niet. Souden nu wel de Overste waerlick weten, dat dese waerlick is de Christus.

27 Doch desen weten wy van waer hy is: maer de Christus wanneer hy komen sal, so en sal niemant weten van waer hy is.

28 Jesus dan riep in den Tempel, leerende ende seggende, Ende gy kent my, ende gy weet van waer ick ben: ende ick en ben van my selven niet gekomen, maer hy is waerachtigh die my gesonden heeft, welcken gylieden niet en kent.

29 Maer ick kenne hem, want ick ben van hem, ende hy heeft my gesonden.

30 Sy sochten hem dan te grijpen: maer niemant en sloegh de hant aen hem, want sijne ure en was nogh niet gekomen.

31 Ende vele uyt de schare geloofden in hem, ende seyden, Wanneer de Christus sal gekomen zijn, sal hy oock meer teeckenen doen dan die, welcke dese gedaen heeft?

32 De Phariseen hoorden dat de schare dit van hem murmelde: ende de Phariseen ende de Overpriesters sonden dienaren, op dat sy hem grijpen souden.

33 Jesus dan seyde tot haer, Nogh eenen kleynen tijt ben ick by u, ende ick gae henen tot den genen die my gesonden heeft.

34 Gy sult my soecken, ende gy en sult [my] niet vinden: ende daer ick ben, en kont gy niet komen.

35 De Joden dan seyden tot malkanderen, Waer sal dese henen gaen, dat wy hem niet en sullen vinden? Sal hy tot de verstroyde Griecken gaen, ende de Griecken leeren?

36 Wat is dit voor een reden, die hy gesegt heeft, Gy sult my soecken, ende en sult [my] niet vinden: ende daer ick ben, en kont gy niet komen?

37 Ende op den laetsten dagh, [zijnde] den grooten [dagh] des feests, stont Jesus ende riep, seggende, So yemant dorstet, die kome tot my ende drincke.

38 Die in my gelooft, gelijckerwijs de Schrift segt, stroomen des levenden waters sullen uyt sijnen buyck vloeyen.

39 (Ende dit seyde hy van den Geest, den welcken ontfangen souden die in hem gelooven. Want de Heylige Geest en was nogh niet, overmits Jesus nogh niet verheerlickt en was.)

40 Vele dan uyt de schare dese reden hoorende seyden, Dese is waerlick de Propheet.

41 Andere seyden, Dese is de Christus. Ende andere seyden, Sal dan de Christus uyt Galilea komen?

42 En segt de Schrift niet, dat de Christus komen sal uyt den zade Davids, ende van het vleck Bethlehem, daer David was?

43 Daer wiert dan tweedracht onder de schare, om sijnent wille.

44 Ende sommige van haer wilden hem grijpen: maer niemant en sloegh de handen aen hem.

45 De dienaers dan quamen tot de Overpriesters ende Phariseen: ende die seyden tot haer, Waerom en hebt gy hem niet gebracht?

46 De dienaers antwoordden, Noyt en heeft een mensche alsoo gesproken, gelijck dese mensche.

47 De Phariseen dan antwoordden haer, Zijt oock gylieden verleydt?

48 Heeft yemant uyt de Overste in hem gelooft, ofte uyt de Phariseen?

49 Maer dese schare, die de wet niet en weet, is vervloeckt.

50 Nicodemus seyde tot haer, welcke des nachts tot hem gekomen was, zijnde één uyt haer,

51 Oordeelt oock onse wet den mensche, ten zy datse eerst van hem gehoort heeft, ende verstaet wat hy doet?

52 Sy antwoordden ende seyden tot hem, Zijt gy oock uyt Galilea? Ondersoeckt ende siet, dat uyt Galilea geen Propheet opgestaen en is.

53 Ende een yegelick gingh henen nae sijn huys.

Het 8. Capittel.

MAER Jesus gingh nae den olijfbergh.

2 Ende des morgens vroegh quam hy wederom in den Tempel, ende alle het volck quam tot hem: ende nedergeseten zijnde leerde hy haer.

3 Ende de Schriftgeleerde ende de Phariseen brachten tot hem een vrouwe in overspel gegrepen:

4 Ende haer gestelt hebbende in 't

midden, seyden sy tot hem, Meester, dese vrouwe is op de daet selve gegrepen, overspel begaende.

5 Ende Moses heeft ons in de wet geboden, dat de sulcke gesteenigt sullen worden: Gy dan, wat segt gy?

6 Ende dit seyden sy, hem versoeckende, op dat sy [yet] hadden, om hem te beschuldigen. Maer Jesus nederbuckende, schreef met den vinger in de aerde.

7 Ende als sy hem bleven vragen, rechtede hy hem op, ende seyde tot haer, Die van ulieden sonder sonde is, werpe eerst den steen op haer.

8 Ende wederom nederbuckende, schreef hy in de aerde.

9 Maer sy [dit] hoorende, ende van [hare] conscientie overtuygt zijnde, gingen uyt, d'een na d'ander, beginnende van de oudtste tot de laetste: ende Jesus wiert alleen gelaten, ende de vrouwe in 't midden staende.

10 Ende Jesus hem oprechtende, ende niemant siende dan de vrouwe, seyde tot haer, Vrouwe, waer zijn dese uwe beschuldigers? en heeft u niemant veroordeelt?

11 Ende sy seyde, Niemant, Heere. Ende Jesus seyde tot haer, So en veroordeele ick u oock niet: gaet henen, ende en sondigt niet meer.

12 Jesus dan sprack wederom tot haerlieden, seggende, Ick ben het licht der werelt: die my volgt en sal in de duysternisse niet wandelen, maer sal het licht des levens hebben.

13 De Phariseen dan seyden tot hem, Gy getuygt van uselven: uw getuygenisse en is niet waerachtigh.

14 Jesus antwoordde, ende seyde tot haer, Hoewel ick van my selven getuyge, so is [nochtans] mijn getuygenisse waerachtigh: want ick weet van waer ick gekomen ben, ende waer ick henen gae: maer gylieden en weet niet van waer ick kome, ende waer ick henen gae.

15 Gy oordeelt nae den vleesche, ick en oordeele niemant.

16 Ende indien ick oock oordeele, mijn oordeel is waerachtigh: want ick en ben niet alleen, maer ick, ende de Vader die my gesonden heeft.

17 Ende daer is oock in uwe wet geschreven, dat het getuygenisse van twee menschen waerachtigh is.

18 Ick ben 't die van my selven getuyge, ende de Vader, die my gesonden heeft, getuygt van my.

19 Sy dan seyden tot hem, Waer is uwe Vader? Jesus antwoordde, Gy en kennet noch my, noch mijnen Vader: indien gy my kendet, so soudet gy oock mijnen Vader kennen.

20 Dese woorden sprack Jesus by de schatkiste, leerende in den Tempel: ende niemant en greep hem, want sijne ure en was nogh niet gekomen.

21 Jesus dan seyde wederom tot haer, Ick gae henen, ende gy sult my soecken, ende in uwe sonde sult gy sterven: daer ick henen gae, en kont gylieden niet komen.

22 De Joden dan seyden, Sal hy oock hemselven dooden, om dat hy segt, Daer ick henen gae, en kont gylieden niet komen?

23 Ende hy seyde tot haer, Gylieden zijt van beneden, ick ben van boven: gy zijt uyt dese werelt, ick en ben niet uyt dese werelt.

24 Ick hebbe u dan gesegt, dat gy in uwe sonden sult sterven. Want indien gy niet en gelooft dat ick [die] ben, gy sult in uwe sonden sterven.

25 Sy seyden dan tot hem, Wie zijt gy? Ende Jesus seyde tot haer, Dat ick van den beginne ulieden oock segge.

26 Ick hebbe vele dingen van u te seggen, ende te oordeelen: maer die my gesonden heeft is waerachtigh; ende de dingen die ick van hem gehoort hebbe, deselve spreke ick tot de werelt.

27 Sy en verstonden niet, dat hy haer van den Vader sprack.

28 Jesus dan seyde tot haer, Wanneer gy den Sone des menschen sult verhoogt hebben, dan sult gy verstaen dat ick [die] ben, ende [dat] ick van my selven niet en doe, maer dese dingen spreke ick, gelijck mijn Vader my geleert heeft.

29 Ende die my gesonden heeft, is met my. De Vader en heeft my niet alleen gelaten, want ick altijt doe, dat hem behagelick is.

30 Als hy dese dingen sprack, geloofden vele in hem.

31 Jesus dan seyde tot de Joden, die [in] hem geloofden, Indien gylieden in mijn woort blijvet, so zijt gy waerlick mijne discipelen.

32 Ende sult de waerheyt verstaen, ende de waerheyt sal u vrymaken.

33 Sy antwoordden hem, Wy zijn Abrahams zaet, ende en hebben noyt yemant gedient: hoe segt gy [dan], Gy sult vry worden?

34 Jesus antwoordde haer, Voorwaer, voorwaer segge ick u, Een yegelick die de sonde doet, is een dienstknecht der sonde.

35 Ende de dienstknecht en blijft niet eeuwiglick in het huys: de sone blijft 'er eeuwiglick.

36 Indien dan de Sone u sal vryge-
maeckt hebben, so sult gy waerlick vry
zijn.
37 Ick weet' dat gy Abrahams zaet
zijt: maer gy soeckt my te dooden,
want mijn woort en heeft in u geen
plaetse.
38 Ick spreke dat ick by mijnen Va-
der gesien hebbe: gy doet dan oock, dat
gy by uwen vader gesien hebt.
39 Sy antwoordden ende seyden tot
hem, Abraham is onse vader. Jesus
seyde tot haer, Indien gy Abrahams
kinderen waert, so soudt gy de wercken
Abrahams doen.
40 Maer nu soeckt gy my te dooden,
een mensche die u de waerheyt gespro-
ken hebbe, welcke ick van Godt gehoort
hebbe. Dat en dede Abraham niet.
41 Gy doet de wercken uwes vaders.
Sy seyden dan tot hem, Wy en zijn niet
geboren uyt hoererye: wy hebben éénen
Vader, [namelick] Godt.
42 Jesus dan seyde tot haer, Indien
Godt uwe Vader ware, so soudet gy my
lief hebben: want ick ben van Godt uyt-
gegaen, ende kome [van hem]. Want
ick en ben oock van my selven niet ge-
komen, maer hy heeft my gesonden.
43 Waerom en kent gy mijne sprake
niet? [Het is] om dat gy mijn woort
niet en kont hooren.
44 Gy zijt uyt den vader den duyvel,
ende wilt de begeerten uwes vaders doen.
Die was een menschenmoorder van den
beginne, ende en is in de waerheyt niet
staende gebleven: want geen waerheyt
en is in hem. Wanneer hy de leugen
spreeckt, so spreeckt hy uyt sijn eygen:
want hy is een leugenaer, ende de vader
derselve [leugen].
45 Maer my, om dat ick [u] de waer-
heyt segge, en gelooft gy niet.
46 Wie van u overtuygt my van son-
de? ende indien ick de waerheyt segge,
waerom en gelooft gy my niet?
47 Die uyt Godt is, hoort de woorden
Godts: daerom en hoort gylieden niet,
om dat gy uyt Godt niet en zijt.
48 De Joden dan antwoordden ende
seyden tot hem, En seggen wy niet wel,
dat gy een Samaritaen zijt, ende den
duyvel hebt?
49 Jesus antwoordde, Ick en hebbe
den duyvel niet, maer ick eere mijnen
Vader, ende gy ont-eert my.
50 Doch ick en soecke mijne eere
niet: daer is een diese soeckt ende oor-
deelt.
51 Voorwaer, voorwaer segge ick u,
So yemant mijn woort sal bewaert heb-
ben, die en sal den doot niet sien in der
eeuwigheyt.
52 De Joden dan seyden tot hem, Nu
bekennen wy dat gy den duyvel hebt.
Abraham is gestorven, ende de Prophe-
ten: ende segt gy, So yemant mijn woort
bewaert sal hebben, die en sal den doot
niet smaken in der eeuwigheyt?
53 Zijt gy meerder dan onse vader
Abraham, welcke gestorven is? ende de
Propheten zijn gestorven: wien maeckt
gy uselven?
54 Jesus antwoordde, Indien ick my
selven eere, so en is mijne eere niets:
mijn Vader is 't die my eert, welcken
gy segt dat uwe Godt is.
55 Ende gy en kent hem niet, maer
ick kenne hem: ende indien ick segge
dat ick hem niet en kenne, so sal ick
ulieden gelijck zijn, [dat is,] een leuge-
naer: maer ick kenne hem, ende bewa-
re sijn woort.
56 Abraham uwe vader heeft met
verheuginge verlangt, op dat hy mijnen
dagh sien soude: ende hy heeft [hem]
gesien, ende is verblijdt geweest.
57 De Joden dan seyden tot hem,
Gy en hebt nogh geen vijftigh jaren,
ende hebt gy Abraham gesien?
58 Jesus seyde tot haer, Voorwaer,
voorwaer segge ick u, Eer Abraham was,
ben ick.
59 Sy namen dan steenen op, dat sijse
op hem wierpen. Maer Jesus verbergde
hem, ende gingh uyt den Tempel, gaen-
de door het midden van haer: ende gingh
alsoo voorby.

HET 9. CAPITTEL.

ENDE voorbygaende, sagh hy eenen
mensche blint van de geboorte af:
2 Ende sijne discipelen vraegden hem,
seggende, Rabbi, wie heeft 'er geson-
digt? dese ofte sijne ouders, dat hy
blint soude geboren worden?
3 Jesus antwoordde, Noch dese en
heeft gesondigt, noch sijne ouders: maer
[dit is geschiet] op dat de wercken Godts
in hem souden geopenbaert worden.
4 Ick moet wercken de wercken des
genen die my gesonden heeft, soo langh
het dagh is: de nacht komt, wanneer
niemant wercken en kan.
5 Soo lange ick in de werelt ben, so
ben ick het licht der werelt.
6 Dit gesegt hebbende, spoogh hy op
de aerde, ende maeckte slijck uyt dat
speecksel, ende streeck dat slijck op de
oogen des blinden,
7 Ende seyde tot hem, Gaet henen,
wascht u in het badtwater Siloam, ('t
welck overgesett wort Uytgesonden.) Hy
dan gingh henen ende wiesch hem, ende
quam siende.

8 De gebueren dan, ende die hem te vooren gesien hadden dat hy blint was, seyden, Is dese niet die sat ende bedelde?

9 Andere seyden, Hy is 't: ende andere, Hy is hem gelijck. Hy seyde, Ick ben 't.

10 Sy dan seyden tot hem, Hoe zijn u de oogen geopent?

11 Hy antwoordde ende seyde, De mensche genaemt Jesus maeckte slijck ende bestreeck mijne oogen, ende seyde tot my, Gaet henen aen het badtwater Siloam, ende wascht u. Ende ick gingh henen, ende wiesch my, ende ick wiert siende.

12 Sy dan seyden tot hem, Waer is die? Hy seyde, Ick en weet' het niet.

13 Sy brachten hem tot de Phariseen, hem [namelick] die te vooren blint [geweest was].

14 Ende het was Sabbath, als Jesus het slijck maeckte, ende sijne oogen opende.

15 De Phariseen dan vraegden hem oock wederom, hoe hy siende geworden was. Ende hy seyde tot haer, Hy leyde slijck op mijne oogen, ende ick wiesch my, ende ick sie.

16 Sommige dan uyt de Phariseen seyden, Dese mensche en is van Godt niet: want hy en houdt den Sabbath niet. Andere seyden, Hoe kan een mensche [die] een sondaer is sulcke teeckenen doen? Ende daer was tweedracht onder haer.

17 Sy seyden wederom tot den blinden: Gy, wat segt gy van hem, dewijle hy uwe oogen geopent heeft? Ende hy seyde, Hy is een Propheet.

18 De Joden dan en geloofden van hem niet dat hy blint geweest was, ende siende was geworden, tot dat sy geroepen hadden de ouders des genen, die siende geworden was.

19 Ende sy vraegden haer, seggende, Is dese uwe sone, welcke gy segt dat blint geboren is? Hoe siet hy dan nu?

20 Sijne ouders antwoordden haer ende seyden, Wy weten dat dese onse sone is, ende dat hy blint geboren is:

21 Maer hoe hy nu siet, en weten wy niet; of wie sijne oogen geopent heeft, en weten wy niet: hy heeft [sijnen] ouderdom, vraget hemselven; hy sal van hemselven spreken.

22 Dit seyden sijne ouders, om dat sy de Joden vreesden. Want de Joden hadden alreede te samen een besluyt gemaeckt, so yemant hem belede Christum te zijn, dat die uyt de Synagoge soude geworpen worden.

23 Daerom seyden sijne ouders, Hy heeft [sijnen] ouderdom, vraget hemselven.

24 Sy dan riepen voor de tweede mael den mensche die blint geweest was, ende seyden tot hem, Geeft Godt de eere: wy weten dat dese mensche een sondaer is.

25 Hy dan antwoordde, ende seyde, Of hy een sondaer is en weet' ick niet: één dingh weet' ick, dat ick blint was, ende nu sie.

26 Ende sy seyden wederom tot hem, Wat heeft hy u gedaen? hoe heeft hy uwe oogen geopent?

27 Hy antwoordde haer, Ick heb 't u alreede gesegt, ende gy en hebt het niet gehoort: wat wilt gy 't wederom hooren? Wilt gylieden oock sijne discipelen worden?

28 Sy gaven hem dan scheltwoorden, ende seyden, Gy zijt sijn discipel: maer wy zijn Mosis discipelen.

29 Wy weten dat Godt tot Mosem gesproken heeft: maer desen en weten wy niet van waer hy is.

30 De mensche antwoordde, ende seyde tot haer, Hier in is immers [wat] wonders, dat gy niet en weet van waer hy is, ende [nochtans] heeft hy mijne oogen geopent.

31 Ende wy weten dat Godt de sondaers niet en hoort: maer so yemant Godtvruchtigh is, ende sijnen wille doet, dien hoort hy.

32 Van [alle] eeuwe en is het niet gehoort, dat yemant eens blintgeborenen oogen geopent heeft.

33 Indien dese van Godt niet en ware, hy en soude niets konnen doen.

34 Sy antwoordden, ende seyden tot hem, Gy zijt geheel in sonden geboren, ende leert gy ons? Ende sy wierpen hem uyt.

35 Jesus hoorde dat sy hem uytgeworpen hadden, ende hem vindende seyde hy tot hem, Gelooft gy in den Sone Godts?

36 Hy antwoordde, ende seyde, Wie is hy, Heere, op dat ick in hem magh gelooven?

37 Ende Jesus seyde tot hem, Ende gy hebt hem gesien, ende die met u spreeckt, deselve is 't.

38 Ende hy seyde, Ick geloove, Heere: ende hy aenbadt hem.

39 Ende Jesus seyde, Ick ben tot een oordeel in dese werelt gekomen: op dat de gene die niet en sien, sien mogen, ende die sien, blint worden.

40 Ende dit hoorden [eenige] uyt de Phariseen, die by hem waren, ende seyden tot hem, Zijn wy [dan] oock blint?

41 Jesus seyde tot haer, Indien gy

blint waert, so en soudt gy geen sonde hebben: maer nu segget gy, Wy sien: so blijft dan uwe sonde.

HET 10. CAPITTEL.

VOORWAER, voorwaer segge ick ulieden, Die niet in en gaet door de deure in den stal der schapen, maer van elders inklimt, die is een dief ende moordenaer.

2 Maer die door de deure ingaet, is een herder der schapen.

3 Desen doet de deurwachter open, ende de schapen hooren sijne stemme: ende hy roept sijne schapen by name, ende leydtse uyt.

4 Ende wanneer hy sijne schapen uytgedreven heeft, so gaet hy voor haer henen: ende de schapen volgen hem, overmits sy sijne stemme kennen.

5 Maer eenen vreemden en sullen sy geensins volgen, maer sullen van hem vlieden: overmits sy de stemme der vreemde niet en kennen.

6 Dese gelijckenisse seyde Jesus tot haer: maer sy en verstonden niet wat het was, dat hy tot haer sprack.

7 Jesus dan seyde wederom tot haer, Voorwaer, voorwaer segge ick u, Ick ben de deure der schapen.

8 Alle, soo vele als 'er voor my zijn, gekomen, zijn dieven ende moordenaers: maer de schapen en hebben haer niet gehoort.

9 Ick ben de deure: indien yemant door my ingaet, die sal behouden worden; ende hy sal ingaen ende uytgaen, ende weyde vinden.

10 De dief en komt niet dan op dat hy stele, ende slachte, ende verderve: Ick ben gekomen op dat sy het leven hebben, ende overvloet hebben.

11 Ick ben de goede Herder: de goede Herder stelt sijn leven voor de schapen.

12 Maer de huerlingh, ende die geen herder en is, wien de schapen niet eygen en zijn, siet den wolf komen, ende verlaet de schapen, ende vliedt: ende de wolf grijptse, ende verstroyt de schapen.

13 Ende de huerlingh vliedt, overmits hy een huerlingh is, ende en heeft geen sorge voor de schapen.

14 Ick ben de goede Herder: ende ick kenne de mijne, ende worde van de mijne gekent.

15 Gelijckerwijs de Vader my kent, [alsoo] kenne ick oock den Vader: ende ick stelle mijn leven voor de schapen.

16 Ick hebbe nogh andere schapen, die van desen stal niet en zijn: dese moet ick oock toebrengen: ende sy sullen mijne stemme hooren, ende het sal worden één kudde, [ende] één Herder.

17 Daerom heeft my de Vader lief, overmits ick mijn leven aflegge, op dat ick 't selve wederom neme.

18 Niemant en neemt het selve van my, maer ick legge het van my selven af: ick hebbe macht het selve af te leggen, ende hebbe macht het selve wederom te nemen. Dit gebodt hebbe ick van mijnen Vader ontfangen.

19 Daer wiert dan wederom tweedracht onder de Joden, om deser woorden wille.

20 Ende vele van haer seyden, Hy heeft den duyvel, ende is uytsinnigh: wat hoort gy hem?

21 Andere seyden, Dit en zijn geen woorden eens besetenen: kan oock de duyvel der blinden oogen openen?

22 Ende het was het feest der vernieuwinge des Tempels te Jerusalem, ende het was winter.

23 Ende Jesus wandelde in den Tempel, in het voorhof Salomons.

24 De Joden dan omringden hem, ende seyden tot hem, Hoe lange houdt gy onse ziele op? indien gy de Christus zijt, segt het ons vry uyt.

25 Jesus antwoordde haer, Ick heb 't u gesegt, ende gy en gelooft het niet. De wercken die ick doe in den name mijns Vaders, die getuygen van my.

26 Maer gylieden en gelooft niet: want gy en zijt niet van mijne schapen, gelijck ick u gesegt hebbe.

27 Mijne schapen hooren mijne stemme, ende ick kenne deselve, ende sy volgen my.

28 Ende ick geve haer het eeuwige leven: ende sy en sullen niet verloren gaen in der eeuwigheyt, ende niemant en sal deselve uyt mijne hant rucken.

29 Mijn Vader diese my gegeven heeft, is meerder dan alle: ende niemant en kanse rucken uyt de hant mijns Vaders.

30 Ick ende de Vader zijn één.

31 De Joden dan namen wederom steenen op, om hem te steenigen.

32 Jesus antwoordde haer, Ick hebbe u vele treffelicke wercken getoont van mijnen Vader: om welck werck van die steenigt gy my?

33 De Joden antwoordden hem, seggende, Wy en steenigen u niet over [eenigh] goet werck, maer over [Godts]-lasteringe, ende om dat gy een mensche zijnde uselven Godt maeckt.

34 Jesus antwoordde haer, En is 'er niet geschreven in uwe wet, Ick hebbe gesegt, Gy zijt goden?

35 Indien [de wet] die goden genaemt heeft, tot welcke het woort Godts geschiet is, ende de Schrift niet en kan gebroken worden:

36 Segt gylieden [tot] my, dien de Vader geheyligt ende in de werelt gesonden heeft, Gy lastert [Godt], om dat ick gesegt hebbe, Ick ben Godts Sone?

37 Indien ick niet en doe wercken mijns Vaders, so en gelooft my niet:

38 Maer indien ickse doe, ende so gy my niet en gelooft, so gelooft de wercken: op dat gy meugt bekennen ende gelooven, dat de Vader in my is, ende ick in hem.

39 Sy sochten dan wederom hem te grijpen: ende hy ontgingh uyt hare hant.

40 Ende hy gingh wederom over den Jordaen, tot de plaetse daer Joannes eerst doopte: ende hy bleef aldaer.

41 Ende vele quamen tot hem ende seyden, Joannes en dede wel geen teecken: maer alles wat Joannes van desen seyde, was waer.

42 Ende vele geloofden aldaer in hem.

Het 11. Capittel.

ENDE daer was een seker [man] kranck [genaemt] Lazarus, van Bethanien, uyt het vleck Marie ende hares susters Marthe.

2 (Maria nu was de gene die den Heere gesalft heeft met salve, ende sijne voeten afgedroogt heeft met haren hayre: welcker broeder Lazarus kranck was.)

3 Sijne susters dan sonden tot hem, seggende, Heere, siet, dien gy lief hebt, is kranck.

4 Ende Jesus [dat] hoorende seyde, Dese kranckheyt en is niet tot der doot, maer ter heerlickheyt Godts: op dat de Sone Godts door deselve verheerlickt worde.

5 Jesus nu hadde Martham, ende hare suster, ende Lazarum lief.

6 Als hy dan gehoort hadde dat hy kranck was, doe bleef hy [nogh] twee dagen in de plaetse daer hy was.

7 Daer na seyde hy voorder tot de discipelen, Laet ons wederom nae Judeam gaen.

8 De discipelen seyden tot hem, Rabbi, de Joden hebben u nu [onlangs] gesocht te steenigen, ende gaet gy wederom derwaerts?

9 Jesus antwoordde, Zijnder niet twaelf uren in den dagh? Indien yemant *in den dagh wandelt, so en stoot hy hem niet: overmits hy het licht deser werelt siet:*

10 Maer indien yemant in der nacht wandelt, soo stoot hy hem: overmits het licht in hem niet en is.

11 Dit sprack hy: ende daer na seyde hy tot haer, Lazarus onse vrient slaept; maer ick gae henen om hem uyt den slaep op te wecken.

12 Sijne discipelen dan seyden, Heere, indien hy slaept, so sal hy gesont worden.

13 Doch Jesus hadde gesproken van sijne doot: maer sy meynden dat hy sprack van de ruste des slaeps.

14 Doe seyde dan Jesus tot haer vry uyt, Lazarus is gestorven:

15 Ende ick ben blijde om uwent wille, dat ick daer niet geweest en ben, op dat gy gelooven meugt: doch laet ons tot hem gaen.

16 Thomas dan, genaemt Didymus, seyde tot [sijne] medediscipelen, Laet ons oock gaen, op dat wy met hem sterven.

17 Jesus dan, gekomen zijnde vondt dat hy nu vier dagen in het graf geweest was.

18 (Bethania nu was naby Jerusalem, ontrent vijftien stadien van [daer]:)

19 Ende vele uyt den Joden waren gekomen tot Martham ende Mariam, op dat sy haer vertroosten souden over haren broeder.

20 Martha dan, als sy hoorde dat Jesus quam, gingh hem te gemoete: doch Maria bleef in huys sitten.

21 So seyde Martha dan tot Jesum, Heere, waert gy hier geweest, so en ware mijn broeder niet gestorven:

22 Maer oock nu weet' ick, dat alles wat gy van Godt begeeren sult, Godt u het geven sal.

23 Jesus seyde tot haer, Uw' broeder sal weder-opstaen.

24 Martha seyde tot hem, Ick weet' dat hy opstaen sal in de opstandinge ten laetsten dage.

25 Jesus seyde tot haer, Ick ben de opstandinge ende het leven: die in my gelooft sal leven, alwaer hy oock gestorven:

26 Ende een yegelick die leeft, ende in my gelooft, sal niet sterven in der eeuwigheyt. Gelooft gy dat?

27 Sy seyde tot hem, Ja, Heere: ick hebbe gelooft, dat gy zijt de Christus de Sone Godts, die in de werelt komen soude.

28 Ende dit gesegt hebbende gingh sy henen, ende riep Mariam hare suster heymelick, seggende, De Meester is *daer, ende hy roept u.*

29 Dese als sy [dat] hoorde, stont haestelick op, ende gingh tot hem.

30 (Jesus nu en was nogh in het vleck

niet gekomen: maer was in de plaetse, daer hem Martha te gemoet gekomen was.)

31 De Joden dan die met haer in het huys waren, ende haer vertroosteden, siende Mariam dat sy haestelick opstont, ende uytgingh, volgden haer, seggende, Sy gaet nae het graf, op dat sy aldaer weene.

32 Maria dan, als sy quam daer Jesus was, ende hem sagh, viel aen sijne voeten, seggende tot hem, Heere, indien gy hier geweest waert, so en ware mijn broeder niet gestorven.

33 Jesus dan als hy haer sagh weenen, ende de Joden die met haer quamen, [oock] weenen, wert hy seer beweegt in den geest, ende ontroerde hemselven.

34 Ende seyde, Waer hebt gy hem gelegt? Sy seyden tot hem, Heere, komt ende siet het.

35 Jesus weende.

36 De Joden dan seyden, Siet, hoe lief hy hem hadde.

37 Ende sommige uyt haer seyden, En konde hy, die de oogen des blinden geopent heeft, niet maken dat oock dese niet gestorven en ware?

38 Jesus dan wederom in hemselven seer beweegt zijnde, quam tot het graf: ende het was een spelonck, ende een steen was daer opgelegt.

39 Jesus seyde, Neemt den steen wech. Martha de suster des gestorvenen seyde tot hem, Heere, hy rieckt nu al, want hy heeft vier dagen [aldaer gelegen].

40 Jesus seyde tot haer, Hebbe ick u niet gesegt, dat, so gy gelooft, gy de heerlickheyt Godts sien sult?

41 Sy namen dan den steen wech, daer de gestorvene lagh. Ende Jesus hief de oogen opwaerts, en seyde, Vader, ick dancke u dat gy my gehoort hebt.

42 Doch ick wist dat gy my altijt hoort: maer om der schare wille, die rontom staet, hebbe ick [dit] gesegt, op dat sy souden gelooven, dat gy my gesonden hebt.

43 Ende als hy dit gesegt hadde, riep hy met grooter stemme, Lazare, komt uyt.

44 Ende de gestorvene quam uyt, gebonden aen handen ende voeten met grafdoecken, ende sijn aengesicht was omwonden met eenen sweetdoeck. Jesus seyde tot haer, Ontbindt hem ende laet hem henen gaen.

45 Vele dan uyt de Joden, die tot Mariam gekomen waren, ende aenschouwt hadden 't gene Jesus gedaen hadde, geloofden in hem.

46 Maer sommige van haer gingen tot de Phariseen, ende seyden tot haer 't gene Jesus gedaen hadde.

47 De Overpriesters dan ende de Phariseen vergaderden den Raet, ende seyden, Wat sullen wy doen? want dese mensche doet vele teeckenen.

48 Indien wy hem alsoo laten [geworden], sy sullen alle in hem gelooven, ende de Romeynen sullen komen, ende wechnemen beyde onse plaetse ende volck.

49 Ende één uyt haer, [namelick] Cajaphas, die desselven jaers Hoogepriester was, seyde tot haer, Gy en verstaet niets:

50 Noch gy en overlegt niet, dat het ons nut is, dat één mensche sterve voor het volck, ende het geheele volck niet verloren en gae.

51 Ende dit seyde hy niet uyt hem selven: maer zijnde Hoogepriester desselven jaers propheteerde hy, dat Jesus sterven soude voor het volck:

52 Ende niet alleen voor dat volck, maer op dat hy oock de kinderen Godts, die verstroyt waren, tot één soude vergaderen.

53 Van dien dagh dan af raetslaegden sy te samen, dat sy hem dooden souden.

54 Jesus dan en wandelde niet meer vryelick onder de Joden: maer gingh van daer nae het lant by de woestijne, nae de stadt genaemt Ephraim: ende verkeerde aldaer met sijne discipelen.

55 Ende het Pascha der Joden was naeby, ende vele uyt dat lant gingen op nae Jerusalem voor het Pascha, op dat sy haerselven reynigden.

56 Sy sochten dan Jesum, ende seyden onder malkanderen, staende in den Tempel, Wat dunckt u? [Dunckt u] dat hy niet komen en sal tot het feest?

57 De Overpriesters nu ende de Phariseen hadden een gebodt gegeven, dat so yemant wiste waer hy was, hy het soude te kennen geven, op dat sy hem mochten vangen.

HET 12. CAPITTEL.

JESUS dan quam ses dagen voor het Pascha te Bethanien, daer Lazarus was, die gestorven was geweest, welcken hy opgeweckt hadde uyt den dooden.

2 Sy bereydden hem dan aldaer een avontmael, ende Martha diende: ende Lazarus was één van de gene die met hem aensaten.

3 Maria dan genomen hebbende een pont salve van onvervalschten seer kostelicken nardus, heeft de voeten Jesu ge-

salft, ende met haren hayre sijne voeten afgedroogt: ende het huys wiert vervult van den reuck der salve.

4 So seyde dan één van sijne discipelen, [namelick] Judas Simonis Iscariot, die hem verraden soude,

5 Waerom en is dese salve niet verkocht voor drie hondert penningen, ende den armen gegeven?

6 Ende dit seyde hy, niet om dat hy besorgt was voor den armen, maer om dat hy een dief was, ende hadde de beurse, ende droegh het gene gegeven wiert.

7 Jesus dan seyde, Laet af van haer: Sy heeft dit bewaert tegen den dagh mijner begravenisse.

8 Want de arme hebt gylieden altijt met u: maer my en hebt gy niet altijt.

9 Een groote schare dan der Joden verstont dat hy aldaer was: ende quamen niet alleen om Jesus wille, maer op dat sy oock Lazarum souden sien, dien hy uyt den dooden opgeweckt hadde.

10 Ende de Overpriesters beraetslaegden, dat sy oock Lazarum dooden souden.

11 Want vele van de Joden gingen henen om sijnent wille, ende geloofden in Jesum.

12 Des anderen daegs een groote schare, die tot het feest gekomen was, hoorende dat Jesus nae Jerusalem quam,

13 Namen de tacken van palmboomen, ende gingen uyt hem te gemoete, ende riepen, Hosanna, Gesegent [is] hy die komt in den name des Heeren, [hy die is] de Koningh Israëls.

14 Ende Jesus vondt eenen jongen esel, ende sat daer op: gelijck geschreven is,

15 En vreest niet gy dochter Sion: siet, uw Koningh komt, sittende op het veulen eener eselinne.

16 Doch dit en verstonden sijne discipelen in 't eerste niet: maer als Jesus verheerlickt was, doe wierden sy indachtigh dat dit van hem geschreven was, ende [dat] sy hem dit gedaen hadden.

17 De schare dan die met hem was, getuygde dat hy Lazarum uyt het graf geroepen, ende hem uyt den dooden opgeweckt hadde.

18 Daerom gingh oock de schare hem te gemoete, overmits sy gehoort hadde, dat hy dat teecken gedaen hadde.

19 De Phariseen dan seyden onder malkanderen, Siet gy [wel] dat gy gantsch niet en voordert? siet, de [geheele] werelt gaet hem na.

20 Ende daer waren sommige Griecken uyt de gene die opgekomen waren, op dat sy op het feest souden aenbidden:

21 Dese dan gingen tot Philippum, die van Bethsaida in Galilea was, ende baden hem, seggende, Heere, wy wilden Jesum [wel] sien.

22 Philippus quam, ende seyde 't Andreë: ende Andreas ende Philippus wederom seyden 't Jesu.

23 Maer Jesus antwoordde haer, seggende, De ure is gekomen, dat de Sone des menschen sal verheerlickt worden.

24 Voorwaer, voorwaer segge ick u, Indien het tarwengraen in de aerde niet en valt ende sterft, so blijft het selve alleen: maer indien het sterft, so brengt het veel vrucht voort.

25 Die sijn leven lief heeft, sal 't selve verliesen: ende die sijn leven haet in dese werelt, sal 't selve bewaren tot het eeuwige leven.

26 So yemant my dient, die volge my: ende daer ick ben, aldaer sal oock mijn dienaer zijn. Ende so yemant my dient, de Vader sal hem eeren.

27 Nu is mijn ziele ontroert: ende wat sal ick seggen? Vader, verlost my uyt dese ure. Maer hierom ben ick in dese ure gekomen.

28 Vader, verheerlickt uwen name. Daer quam dan een stemme uyt den hemel, [seggende,] Ende ick hebbe [hem] verheerlickt, ende ick sal [hem] wederom verheerlicken.

29 De schare dan die daer stont, ende [dit] hoorde, seyde dat 'er een donderslagh geschiet was. Andere seyden, Een Engel heeft tot hem gesproken.

30 Jesus antwoordde ende seyde, Niet om mijnent wille is dese stemme geschiet, maer om uwent wille.

31 Nu is het oordeel deser werelt: nu sal de overste deser werelt buyten geworpen worden.

32 Ende ick, so wanneer ick van der aerde sal verhoogt zijn, salse alle tot my trecken.

33 (Ende dit seyde hy beteeckenende hoedanigen doot hy sterven soude.)

34 De schare antwoordde hem, Wy hebben uyt de wet gehoort, dat de Christus blijft in der eeuwigheyt: ende hoe segt gy, dat de Sone des menschen moet verhoogt worden? Wie is dese Sone des menschen?

35 Jesus dan seyde tot haer, Nogh eenen kleynen tijt is het licht by ulieden: wandelt terwijle gy het licht hebt, op dat de duysternisse u niet en bevange. Ende die in de duysternisse wandelt, en weet niet waer hy henen gaet.

36 Terwijle gy het licht hebt, gelooft in het licht, op dat gy kinderen des lichts

meugt zijn. Dese dingen sprack Jesus: ende wechgaende verbergde hy hem van haer.

37 Ende hoewel hy soo vele teeckenen voor haer gedaen hadde, [nochtans] en geloofden sy in hem niet:

38 Op dat het woort Esaie des Propheten vervult wierde, dat hy gesproken heeft, Heere, wie heeft onse predikinge gelooft? ende wien is de arm des Heeren geopenbaert?

39 Daerom en konden sy niet gelooven, dewijle Esaias wederom gesegt heeft,

40 Hy heeft hare oogen verblindt, ende haer herte verhardt: op dat sy met de oogen niet en sien, ende met het herte [niet] en verstaen, ende sy bekeert worden, ende ick haer genese.

41 Dit seyde Esaias, doe hy sijne heerlickheyt sagh, ende van hem sprack.

42 Nochtans geloofden oock selfs vele uyt den Oversten in hem: maer om der Phariseen wille en beleden sy 't niet, op dat sy uyt de Synagoge niet en souden geworpen worden.

43 Want sy hadden de eere der menschen lief, meer dan de eere Godts.

44 Ende Jesus riep, ende seyde, Die in my gelooft, en gelooft in my niet, maer in den genen die my gesonden heeft.

45 Ende die my siet, die siet den genen die my gesonden heeft.

46 Ick ben een licht in de werelt gekomen, op dat een yegelick die in my gelooft, in de duysternisse niet en blijve.

47 Ende indien yemant mijne woorden gehoort, ende niet gelooft en sal hebben, ick en oordeele hem niet. Want ick en ben niet gekomen op dat ick de werelt oordeele, maer op dat ick de werelt saligh make.

48 Die my verwerpt, ende mijne woorden niet en ontfangt, heeft die hem oordeelt: het woort dat ick gesproken hebbe, dat sal hem oordeelen ten laetsten dage.

49 Want ick en hebbe uyt my selven niet gesproken: maer de Vader die my gesonden heeft, die heeft my een gebodt gegeven, wat ick seggen sal, ende wat ick spreken sal.

50 Ende ick weet dat sijn gebodt het eeuwige leven is. Het gene ick dan spreke, dat spreke ick alsoo, gelijck my de Vader gesegt heeft.

Het 13. Capittel.

ENDE voor het feest van het Pascha, Jesus wetende dat sijne ure gekomen was, dat hy uyt dese werelt soude overgaen tot den Vader, also hy de sijne, die in de werelt waren, lief gehadt hadde, so heeft hyse lief gehadt tot den eynde.

2 Ende als het avontmael gedaen was, (doe nu de duyvel in het herte van Judas Simonis Iscariot gegeven hadde, dat hy hem verraden soude:)

3 Jesus, wetende dat de Vader hem alle dingen in de handen gegeven hadde, ende dat hy van Godt uytgegaen was, ende tot Godt henen gingh,

4 Stont op van het avontmael, ende leyde [sijne] kleederen af, ende nemende eenen linnen doeck, omgordde hemselven.

5 Daer na goot hy water in het becken, ende begon de voeten der discipelen te wasschen, ende af te droogen met den linnen doeck, daer mede hy omgordt was.

6 Hy dan quam tot Simon Petrus: ende die seyde tot hem, Heere, sult gy my de voeten wasschen?

7 Jesus antwoordde ende seyde tot hem, Dat ick doe en weet gy nu niet, maer gy sult het na desen verstaen.

8 Petrus seyde tot hem, Gy en sult mijne voeten niet wasschen in der eeuwigheyt. Jesus antwoordde hem, Indien ick u niet en wassche, gy en hebt geen deel met my.

9 Simon Petrus seyde tot hem, Heere, niet alleen mijne voeten, maer oock de handen ende het hooft.

10 Jesus seyde tot hem, Die gewasschen is en heeft niet van noode dan de voeten te wasschen, maer is geheel reyn. Ende gylieden zijt reyn, doch niet alle.

11 Want hy wist wie hem verraden soude: daerom seyde hy, Gy en zijt niet alle reyn.

12 Als hy dan hare voeten gewasschen, ende sijne kleederen genomen hadde, sat hy wederom aen, ende seyde tot haer, Verstaet gy wat ick ulieden gedaen hebbe?

13 Gy heet my Meester, ende Heere, ende gy segt wel: want ick ben 't.

14 Indien dan ick, de Heere ende de Meester, uwe voeten gewasschen hebbe, so zijt gy oock schuldigh malkanders voeten te wasschen.

15 Want ick hebbe u een exempel gegeven, op dat gelijckerwijs ick u gedaen hebbe, gylieden oock doet.

16 Voorwaer, voorwaer segge ick u, Een dienstknecht en is niet meerder dan sijn heere, noch een gesante meerder dan die hem gesonden heeft.

17 Indien gy dese dingen weet, saligh zijt gy so gy deselve doet.

18 Ick en segge niet van u allen: ick weet' welcke ick uytverkoren hebbe: maer [dit geschiet,] op dat de Schrift vervult werde, Die met my het broot eet, heeft tegen my sijn versen opgeheven.

19 Van nu segge ick het ulieden, eer het geschiet is: op dat, wanneer het geschiet sal zijn, gy gelooven meugt dat ick 't ben.

20 Voorwaer, voorwaer segge ick u, So ick yemant sende, wie [dien] ontfangt, die ontfangt my: ende wie my ontfangt, die ontfangt hem die my gesonden heeft.

21 Jesus dese dingen gesegt hebbende, wiert ontroert in den geest, ende betuygde, ende seyde, Voorwaer, voorwaer ick segge u, dat één van ulieden my sal verraden.

22 De discipelen dan sagen op malkanderen, twijffelende van wien hy [dat] seyde.

23 Ende één van sijne discipelen was aensittende in den schoot Jesu, welcken Jesus lief hadde.

24 Simon Petrus dan wenckte desen, dat hy vragen soude, wie hy doch ware van welcken hy [dit] seyde.

25 Ende dese vallende op de borst Jesu, seyde tot hem, Heere, wie is 't?

26 Jesus antwoordde, Dese is 't dien ick de bete, als ickse ingedoopt hebbe, geven sal: Ende als hy de bete ingedoopt hadde, gaf hyse Jude Simonis Iscariot.

27 Ende na de bete, doe voer de satan in hem. Jesus dan seyde tot hem, Dat gy doet, doet het haestelick.

28 Ende dit en verstont niemant der gene die aensaten, waer toe hy hem [dat] seyde.

29 Want sommige meynden, dewijle Judas de beurse hadde, dat hem Jesus seyde, Koopt 't gene wy van noode hebben tot het feest: ofte, dat hy den armen wat geven soude.

30 Hy dan de bete genomen hebbende, gingh terstont uyt. Ende het was nacht.

31 Als hy dan uytgegaen was, seyde Jesus, Nu is de Sone des menschen verheerlickt, ende Godt is in hem verheerlickt.

32 Indien Godt in hem verheerlickt is, so sal oock Godt hem verheerlicken in hemselven, ende hy sal hem terstont verheerlicken.

33 Kinderkens, nogh eenen kleynen [tijt] ben ick by u. Gy sult my soecken, ende gelijck ick den Joden gesegt hebbe, Daer ick henen gae en kont gy niet komen, [alsoo] segge ick ulieden nu oock.

34 Een nieuw gebodt geve ick u, dat gy malkanderen lief hebt. Gelijck ick u lief gehadt hebbe, dat oock gy malkanderen lief hebt.

35 Hier aen sullen sy alle bekennen, dat gy mijne discipelen zijt, so gy liefde hebt onder malkanderen.

36 Simon Petrus seyde tot hem, Heere, waer gaet gy henen? Jesus antwoordde hem, Daer ick henen gae, en kont gy my nu niet volgen: maer gy sult my namaels volgen.

37 Petrus seyde tot hem, Heere waerom en kan ick u nu niet volgen? Ick sal mijn leven voor u setten.

38 Jesus antwoordde hem, Sult gy uw leven voor my setten? Voorwaer, voorwaer segge ick u, De haen en sal niet kraeyen, tot dat gy my driemael verloochent sult hebben.

HET 14. CAPITTEL.

UW herte en worde niet ontroert: gylieden gelooft in Godt, gelooft oock in my.

2 In het huys mijns Vaders zijn vele wooningen: andersins so soude ick het u gesegt hebben: ick gae henen om u plaetse te bereyden.

3 Ende so wanneer ick henen sal gegaen zijn, ende u plaetse sal bereydt hebben, so kome ick weder, ende sal u tot my nemen, op dat gy oock zijn meugt daer ick ben.

4 Ende waer ick henen gae weet gy, ende den wegh weet gy.

5 Thomas seyde tot hem, Heere, wy en weten niet waer gy henen gaet: ende hoe konnen wy den wegh weten?

6 Jesus seyde tot hem, Ick ben de wegh, ende de waerheyt, ende het leven. Niemant en komt tot den Vader dan door my.

7 Indien gylieden my gekent haddet, so soudet gy oock mijnen Vader gekent hebben: ende van nu kennet gy hem, ende hebbet hem gesien.

8 Philippus seyde tot hem, Heere, toont ons den Vader, ende het is ons genoegh.

9 Jesus seyde tot hem, Ben ick soo langen tijt met ulieden, ende en hebt gy my niet gekent, Philippe? Die my gesien heeft, die heeft den Vader gesien: ende hoe segt gy, Toont ons den Vader?

10 Gelooft gy niet dat ick in den Vader [ben], ende de Vader in my is? De woorden die ick tot ulieden spreke, en spreke ick van my selven niet: maer de Vader die in my blijft, deselve doet de wercken.

11 Geloovet my, dat ick in den Vader

[ben], ende de Vader in my is: ende indien niet, so geloovet my om de wercken selve.

12 Voorwaer, voorwaer segge ick uliedien, Die in my gelooft, de wercken die ick doe, sal hy oock doen, ende sal meerder doen dan dese. Want ick gae henen tot mijnen Vader.

13 Ende so wat gy begeeren sult in mijnen name, dat sal ick doen: op dat de Vader in den Sone verheerlickt worde.

14 So gy yet begeeren sult in mijnen name, ick sal 't doen.

15 Indien gy my lief hebt, so bewaert mijne geboden.

16 Ende ick sal den Vader bidden, ende hy sal u eenen anderen Trooster geven, op dat hy by u blijve in der eeuwigheyt.

17 [Namelick] den Geest der waerheyt, welcken de werelt niet en kan ontfangen, want sy en siet hem niet, noch en kent hem niet: maer gy kent hem, want hy blijft by ulieden, ende sal in u zijn.

18 Ick en sal u geen weesen laten: ick kome [weder] tot u.

19 Noch eenen kleynen [tijt], ende de werelt en sal my niet meer sien: maer gy sult my sien: want ick leve, ende gy sult leven.

20 In dien dagh sult gy bekennen, dat ick in mijnen Vader [ben], ende gy in my, ende ick in u.

21 Die mijne geboden heeft, ende deselve bewaert, die is 't die my lief heeft: ende die my lief heeft, sal van mijnen Vader gelievet worden: ende ick sal hem lief hebben, ende ick sal my selven aen hem openbaren.

22 Judas, niet de Iscariot, seyde tot hem, Heere, wat is het, dat gy uselven aen ons sult openbaren, ende niet aen de werelt?

23 Jesus antwoordde ende seyde tot hem, So yemant my lief heeft, die sal mijn woort bewaren: ende mijn Vader sal hem lief hebben, ende wy sullen tot hem komen, ende sullen wooninge by hem maken.

24 Die my niet lief en heeft, die en bewaert mijne woorden niet. Ende het woort dat gylieden hoort, en is het mijne niet, maer des Vaders, die my gesonden heeft.

25 Dese dingen hebbe ick tot u gesproken, by u blijvende.

26 Maer de Trooster de Heylige Geest, welcken de Vader senden sal in mijnen name, die sal u alles leeren, ende sal u indachtigh maken alles wat ick u gesegt hebbe.

27 Vrede late ick u, mijnen vrede geve ick u: niet gelijckerwijs de werelt [hem] geeft, geve ick [hem] u. Uw herte en worde niet ontroert, noch en zy niet vertsaegt.

28 Gy hebt gehoort dat ick tot u gesegt hebbe, Ick gae henen, ende kome [weder] tot u. Indien gy my lief haddet, so soudet gy u verblijden, om dat ick gesegt hebbe, Ick gae henen tot den Vader: want mijn Vader is meerder dan ick.

29 Ende nu hebbe ick het u gesegt, eer het geschiet is: op dat, wanneer het geschiet sal zijn, gy gelooven meugt.

30 Ick en sal niet meer veel met u spreken: want de overste deser werelt komt, ende en heeft aen my niets.

31 Maer op dat de werelt wete dat ick den Vader lief hebbe, ende alsoo doe gelijckerwijs my de Vader geboden heeft. Staet op, laet ons van hier gaen.

HET 15. CAPITTEL.

ICK ben de ware wijnstock, ende mijn Vader is de lantman.

2 Alle rancke die in my geen vrucht en draegt, die neemt hy wech: ende alle die vrucht draegt, die reynigt hy, op dat sy meer vrucht drage.

3 Gylieden zijt nu reyn, om het woort, dat ick tot u gesproken hebbe.

4 Blijvet in my, ende ick in u. Gelijckerwijs de rancke geen vrucht en kan dragen van haerselven, so sy niet in den wijnstock en blijft: alsoo oock gy niet, so gy in my niet en blijvet.

5 Ick ben de wijnstock, [ende] gy de rancken: die in my blijft, ende ick in hem, die draegt veel vrucht: want sonder my en kont gy niets doen.

6 So yemant in my niet en blijft, die is buyten geworpen gelijckerwijs de rancke, ende is verdorret: ende men vergadert deselve, ende men werptse in 't vyer, ende sy worden verbrandt.

7 Indien gy in my blijvet, ende mijne woorden in u blijven, so wat gy wilt, sult gy begeeren, ende het sal u geschieden.

8 Hier in is mijn Vader verheerlickt, dat gy veel vrucht draegt: ende gy sult mijne discipelen zijn.

9 Gelijckerwijs de Vader my lief gehadt heeft, hebbe ick oock u lief gehadt: blijft in dese mijne liefde.

10 Indien gy mijne geboden bewaert, so sult gy in mijne liefde blijven: gelijckerwijs ick de geboden mijns Vaders bewaert hebbe, ende blijve in sijne liefde.

11 Dese dingen hebbe ick tot u ge-

sproken, op dat mijne blijtschap in u blijve, ende uwe blijtschap vervult werde.

12 Dit is mijn gebodt, dat gy malkanderen lief hebt, gelijckerwijs ick u lief gehadt hebbe.

13 Niemant en heeft meerder liefde als dese, dat yemant sijn leven sette voor sijne vrienden.

14 Gy zijt mijne vrienden, so gy doet wat ick u gebiede.

15 Ick en heete u niet meer dienstknechten, want de dienstknecht en weet niet wat sijn heere doet: maer ick hebbe u vrienden genoemt, want al wat ick van mijnen Vader gehoort hebbe, [dat] hebbe ick u bekent gemaeckt.

16 Gy en hebt my niet uytverkoren, maer ick hebbe u uytverkoren, ende ick hebbe u gestelt dat gy soudt henen gaen ende vrucht dragen, ende [dat] uwe vrucht blijve: op dat so wat gy van den Vader begeeren sult in mijnen name, hy u [dat] geve.

17 Dit gebiede ick u, op dat gy malkanderen lief hebt.

18 Indien u de werelt haet, so weet dat sy my eer dan u gehaet heeft.

19 Indien gy van de werelt waert, so soude de werelt het hare lief hebben: Doch om dat gy van de werelt niet en zijt, maer ick u uyt de werelt hebbe uytverkoren, daerom haet u de werelt.

20 Gedenckt des woorts dat ick u gesegt hebbe, Een dienstknecht en is niet meerder dan sijn heere. Indien sy my vervolgt hebben, sy sullen oock u vervolgen: indien sy mijn woort bewaert hebben, sy sullen oock het uwe bewaren.

21 Maer alle dese dingen sullen sy u doen om mijns naems wille, om dat sy hem niet en kennen die my gesonden heeft.

22 Indien ick niet gekomen en ware, ende tot haer gesproken en hadde, sy en hadden geen sonde: maer nu en hebben sy geen voorwendsel voor hare sonde.

23 Die my haet, die haet oock mijnen Vader.

24 Indien ick de wercken onder haer niet en hadde gedaen, die niemant anders gedaen en heeft, sy en hadden geen sonde: maer nu hebben syse gesien, ende beyde my ende mijnen Vader gehaet.

25 Maer [dit geschiet,] op dat het woort vervult worde, dat in hare wet geschreven is, Sy hebben my sonder oorsake gehaet.

26 Maer wanneer de Trooster sal gekomen zijn, dien ick u senden sal van den Vader, [namelick] de Geest der waerheyt, die van den Vader uytgaet, die sal van my getuygen.

27 Ende gy sult oock getuygen, want gy zijt van den beginne met my geweest.

Het 16. Capittel.

Dese dingen hebbe ick tot u gesproken, op dat gy niet ge-ergert en wort.

2 Sy sullen u uyt de Synagogen werpen: ja de ure komt, dat een yegelick die u sal dooden, sal meynen Gode eenen dienst te doen.

3 Ende dese dingen sullen sy u doen, om dat sy den Vader niet gekent en hebben, nochte my.

4 Maer dese dingen hebbe ick tot u gesproken; op dat, wanneer de ure sal gekomen zijn, gy derselver meugt gedencken dat ickse u gesegt hebbe: doch dese dingen en hebbe ick u van 't begin niet gesegt, om dat ick by ulieden was.

5 Ende nu gae ick henen tot den genen die my gesonden heeft, ende niemant van u en vraegt my, Waer gaet gy henen?

6 Maer om dat ick dese dingen tot u gesproken hebbe, so heeft de droefheyt uw herte vervult.

7 Doch ick segge u de waerheyt, Het is u nut dat ick wechgae: want indien ick niet wech en gae, so en sal de Trooster tot u niet komen: maer indien ick henen gae, so sal ick hem tot u senden.

8 Ende die gekomen zijnde, sal de werelt overtuygen van sonde, ende van gerechtigheyt, ende van oordeel.

9 Van sonde, om dat sy in my niet en gelooven:

10 Ende van gerechtigheyt, om dat ick tot mijnen Vader henen gae, ende gy en sult my niet meer sien:

11 Ende van oordeel, om dat de overste deser werelt geoordeelt is.

12 Nogh vele dingen hebbe ick u te seggen, doch gy en kont die nu niet dragen.

13 Maer wanneer die sal gekomen zijn, [namelick] de Geest der waerheyt, hy sal u in alle de waerheyt leyden. Want hy en sal van hemselven niet spreken, maer so wat hy sal gehoort hebben, sal hy spreken, ende de toekomende dingen sal hy u verkondigen.

14 Die sal my verheerlicken: want hy sal 't uyt het mijne nemen, ende sal 't u verkondigen.

15 Al wat de Vader heeft, is mijne: daerom hebbe ick gesegt, dat hy 't uyt het mijne sal nemen, ende u verkondigen.

16 Eenen kleynen [tijt], ende gy en sult my niet sien: ende wederom, eenen kleynen [tijt], ende gy sult my sien, want ick gae henen tot den Vader.

17 [Sommige] dan uyt sijne discipelen seyden tot malkanderen, Wat is dit dat hy tot ons segt, Eenen kleynen [tijt], ende gy en sult my niet sien: ende wederom, eenen kleynen [tijt], ende gy sult my sien: ende, Want ick gae henen tot den Vader?

18 Sy seyden dan, Wat is dit dat hy segt, Eenen kleynen [tijt]? Wy en weten niet wat hy segt.

19 Jesus dan bekende dat sy hem wilden vragen, ende seyde tot haer, Vraegt gy daer van onder malkanderen, dat ick gesegt hebbe, Eenen kleynen [tijt], ende gy en sult my niet sien: ende wederom, eenen kleynen [tijt], ende gy sult my sien?

20 Voorwaer, voorwaer ick segge u, dat gy sult schreyen, en klaeglick weenen, maer de werelt sal haer verblijden: ende gy sult bedroeft zijn, maer uwe droefheyt sal tot blijtschap worden.

21 Een vrouwe wanneer sy baert, heeft droefheyt, dewijle hare ure gekomen is: maer wanneer sy het kindeken gebaert heeft, so en gedenckt sy de benaeuwtheyt niet meer, om de blijtschap dat een mensche ter werelt geboren is.

22 Ende gy dan hebt nu wel droefheyt: maer ick sal u wederom sien, ende uw herte sal hem verblijden, ende niemant en sal uwe blijtschap van u wechnemen.

23 Ende in dien dagh en sult gy my niets vragen. Voorwaer, voorwaer ick segge u, Al wat gy den Vader sult bidden in mijnen name, [dat] sal hy u geven.

24 Tot nogh toe en hebt gy niet gebeden in mijnen name: bidt, ende gy sult ontfangen, op dat uwe blijtschap vervult zy.

25 Dese dingen hebbe ick door gelijckenissen tot u gesproken: maer de ure komt, dat ick niet meer door gelijckenissen tot u spreken en sal, maer sal u vry uyt van den Vader verkondigen.

26 In dien dagh sult gy in mijnen name bidden: ende ick en segge u niet dat ick den Vader voor u bidden sal.

27 Want de Vader selve heeft u lief, dewijle gy my lief gehadt hebt, ende hebt gelooft dat ick van Godt ben uytgegaen.

28 Ick ben van den Vader uytgegaen, ende ben in de werelt gekomen: wederom verlate ick de werelt, ende gae henen tot den Vader.

29 Sijne discipelen seyden tot hem, Siet, nu spreeckt gy vry uyt, ende en segt geen gelijckenisse.

30 Nu weten wy dat gy alle dingen weet, ende gy en hebt niet van noode dat u yemant vrage. Hierom gelooven wy dat gy van Godt uytgegaen zijt.

31 Jesus antwoordde haer, Gelooft gy nu?

32 Siet, de ure komt, ende is nu gekomen, dat gy sult verstroyt worden, een yegelick nae het sijne, ende gy my alleen sult laten. Ende [nochtans] en ben ick niet alleen: want de Vader is met my.

33 Dese dingen hebbe ick tot u gesproken, op dat gy in my vrede hebbet. In de werelt sult gy verdruckinge hebben: maer hebbet goeden moet, ick hebbe de werelt overwonnen.

Het 17. Capittel.

Dit heeft Jesus gesproken, ende hy hief sijne oogen nae den hemel, ende seyde, Vader, de ure is gekomen, verheerlickt uwen Sone, op dat oock uw Sone u verheerlicke.

2 Gelijckerwijs gy hem macht gegeven hebt over alle vleesch, op dat al wat gy hem gegeven hebt, hy haer het eeuwige leven geve.

3 Ende dit is het eeuwige leven, dat sy u kennen den eenigen waerachtigen Godt, ende Jesum Christum, dien gy gesonden hebt.

4 Ick hebbe u verheerlickt op der aerden: ick hebbe voleyndigt het werck, dat gy my gegeven hebt om te doen.

5 Ende nu verheerlickt my gy Vader by uselven, met de heerlickheyt, die ick by u hadde, eer de werelt was.

6 Ick hebbe uwen naem geopenbaert den menschen, die gy my uyt de werelt gegeven hebt. Sy waren uwe, ende gy hebt my deselve gegeven, ende sy hebben uw woort bewaert.

7 Nu hebben sy bekent dat alles, wat gy my gegeven hebt, van u is.

8 Want de woorden die gy my gegeven hebt, hebbe ick haer gegeven: ende sy hebbense ontfangen, ende sy hebben waerlick bekent, dat ick van u uytgegaen ben, ende hebben gelooft, dat gy my gesonden hebt.

9 Ick bidde voor haer: ick en bidde niet voor werelt, maer voor de gene die gy my gegeven hebt, want sy zijn uwe.

10 Ende al het mijne is uwe, ende het uwe is mijne: ende ick ben in haer verheerlickt.

11 Ende ick en ben niet meer in de werelt, maer dese zijn in de werelt, ende ick kome tot u. Heylige Vader, bewaertse in uwen name, die gy my

gegeven hebt, op dat sy één zijn, gelijck als wy.

12 Doe ick met haer in de werelt was, bewaerde ickse in uwen name. Die gy my gegeven hebt, hebbe ick bewaert, ende niemant uyt haer en is verloren gegaen, dan de sone der verderffenisse, op dat de Schrift vervult worde.

13 Maer nu kome ick tot u, ende spreke dit in de werelt, op dat sy mijne blijtschap vervult mogen hebben in haerselven.

14 Ick hebbe haer uw woort gegeven, ende de werelt heeftse gehaet, om dat sy van de werelt niet en zijn, gelijck als ick van de werelt niet en ben.

15 Ick en bidde niet dat gy haer uyt de werelt wechneemt, maer dat gy haer bewaert van den boosen.

16 Sy en zijn niet van de werelt, gelijckerwijs ick van de werelt niet en ben.

17 Heyligtse in uwe waerheyt: uw woort is de waerheyt.

18 Gelijckerwijs gy my gesonden hebt in de werelt, [alsoo] hebbe ick haer oock in de werelt gesonden.

19 Ende ick heylige my selven voor haer, op dat oock zy geheyligt mogen zijn in waerheyt.

20 Ende ick en bidde niet alleen voor dese, maer oock voor de gene die door haer woort in my gelooven sullen:

21 Op dat sy alle één zijn, gelijckerwijs gy Vader in my, ende ick in u, dat oock sy in ons één zijn: op dat de werelt geloove dat gy my gesonden hebt.

22 Ende ick hebbe haer de heerlickheyt gegeven, die gy my gegeven hebt: op dat sy één zijn, gelijck als wy één zijn.

23 Ick in haer, ende gy in my: op dat sy volmaeckt zijn in één, ende op dat de werelt bekenne, dat gy my gesonden hebt, ende haer lief gehadt hebt, gelijck gy my lief gehadt hebt.

24 Vader, ick wil dat daer ick ben, oock die by my zijn, die gy my gegeven hebt: op dat sy mijne heerlickheyt mogen aenschouwen, die gy my gegeven hebt, want gy hebt my lief gehadt, voor de grontlegginge der werelt.

25 Rechtveerdige Vader, de werelt en heeft u niet gekent: maer ick hebbe u gekent, ende dese hebben bekent, dat gy my gesonden hebt.

26 Ende ick hebbe haer uwen name bekent gemaeckt, ende sal [hem] bekent maken: op dat de liefde daer mede gy my lief gehadt hebt in haer zy, ende ick in haer.

HET 18. CAPITTEL.

JESUS dit gesegt hebbende gingh uyt met sijne discipelen over de beke Kedron, daer een hof was, in welcken hy gingh ende sijne discipelen.

2 Ende Judas, die hem verriedt, wist oock die plaetse, dewijle Jesus aldaer dickwijls vergadert was geweest met sijne discipelen.

3 Judas dan genomen hebbende de bende [krijgsknechten], ende [eenige] dienaers van de Overpriesters ende Phariseen, quam aldaer met lanteernen, ende fackelen, ende wapenen.

4 Jesus dan wetende alles wat over hem komen soude, gingh uyt, ende seyde tot haer, Wien soeckt gy?

5 Sy antwoordden hem, Jesum den Nazarener. Jesus seyde tot haer, Ick ben 't. Ende Judas die hem verriedt, stont oock by haer.

6 Als hy dan tot haer seyde, Ick ben 't, gingen sy achterwaerts, ende vielen ter aerde.

7 Hy vraegde haer dan wederom, Wien soeckt gy? ende sy seyden, Jesum den Nazarener.

8 Jesus antwoordde, Ick hebbe u gesegt dat ick 't ben. Indien gy dan my soeckt, so laet dese henen gaen.

9 Op dat het woort vervult soude worden, dat hy gesegt hadde: Uyt den genen die gy my gegeven hebt, en hebbe ick niemant verloren.

10 Simon Petrus dan hebbende een sweert, trock 't selve [uyt], ende sloegh des Hoogenpriesters dienstknecht, ende hieuw sijne rechter oore af. Ende de name des dienstknechts was Malchus.

11 Jesus dan seyde tot Petrum, Steeckt uw sweert in de scheede. Den drinckbeker dien my de Vader gegeven heeft, sal ick dien niet drincken?

12 De bende dan, ende de Overste over duysent, ende de dienaers der Joden namen Jesum gesamentlick, ende bonden hem.

13 Ende leydden hem henen, eerst tot Annam: want hy was des wijfs vader van Cajaphas, welcke desselven jaers Hoogepriester was.

14 Cajaphas nu was de gene die den Joden geraden hadde, dat het nut was dat één mensche voor het volck storve.

15 Ende Simon Petrus volgde Jesum, ende een ander discipel. Dese discipel nu was den Hoogenpriester bekent, ende gingh met Jesu in des Hoogenpriesters sale.

16 Ende Petrus stont buyten aen de deure. De ander discipel dan, die den Hoogenpriester bekent was, gingh uyt,

ende sprack met de deurwaerster, ende bracht Petrum in.

17 De dienstmaegt dan die de deurwaerster was, seyde tot Petrum, En zijt oock gy niet uyt de discipelen van desen mensche? Hy seyde, Ick en ben niet.

18 Ende de dienstknechten ende de dienaers stonden, hebbende een koolvyer gemaeckt, om dat het kout was, ende warmden haer. Petrus stont by haer ende warmde hem.

19 De Hoogepriester dan vraegde Jesum van sijne discipelen, ende van sijne leere.

20 Jesus antwoordde hem, Ick hebbe vry uytgesproken tot de werelt: ick hebbe alle tijt geleert in de Synagoge ende in den Tempel, daer de Joden van alle plaetsen t'samenkomen: ende in 't verborgen en hebbe ick niets gesproken.

21 Wat ondervraegt gy my? ondervraegt de gene die 't gehoort hebben, wat ick tot haer gesproken hebbe: siet, dese weten wat ick gesegt hebbe.

22 Ende als hy dit seyde, één van de dienaren die daer by stont, gaf Jesu eenen kinnebackslagh, seggende, Antwoordt gy alsoo den Hoogenpriester?

23 Jesus antwoordde hem, Indien ick qualick gesproken hebbe, betuygt van het quade: ende indien wel, waerom slaet gy my?

24 (Annas dan hadde hem gebonden gesonden tot Cajaphas den Hoogenpriester.)

25 Ende Simon Petrus stont ende warmde hem: sy seyden dan tot hem, En zijt oock gy niet uyt sijne discipelen? Hy loochende het, ende seyde, Ick en ben niet.

26 Eén van de dienstknechten des Hoogenpriesters, die maegschap was van den genen dien Petrus de oore afgehouwen hadde, seyde, Hebbe ick u niet gesien in den hof met hem?

27 Petrus dan loochende het wederom. Ende terstont kraeyde de haen.

28 Sy dan leydden Jesum van Cajapha in het Rechthuys. Ende het was 's morgens vroegh: ende sy en gingen niet in het Rechthuys, op dat sy niet verontreynigt en souden worden, maer op dat sy het Pascha eten mochten.

29 Pilatus dan gingh tot haer uyt, ende seyde, Wat beschuldinge brengt gy tegen desen mensche?

30 Sy antwoordden ende seyden tot hem, Indien dese geen quaetdoender en ware, so en souden wy hem u niet overgelevert hebben.

31 Pilatus seyde tot haer, Neemt gy hem, ende oordeelt hem nae uwe wet. De Joden dan seyden tot hem, Het en is ons niet geoorloft yemant te dooden.

32 Op dat het woort Jesu vervult wierde, dat hy gesegt hadde, beteeckende hoedanigen doot hy sterven soude.

33 Pilatus dan gingh wederom in het Rechthuys, ende riep Jesum, ende seyde tot hem, Zijt gy de Koningh der Joden?

34 Jesus antwoordde hem, Segt gy dit van uselven, of hebben 't u andere van my gesegt?

35 Pilatus antwoordde, Ben ick een Jode? uw volck ende de Overpriesters hebben u aen my overgelevert: wat hebt gy gedaen?

36 Jesus antwoordde, Mijn Koninckrijck en is niet van dese werelt: Indien mijn Koninckrijck van dese werelt ware, so souden mijne dienaers gestreden hebben, op dat ick den Joden niet en ware overgelevert: maer nu is mijn Koninckrijck niet van hier.

37 Pilatus dan seyde tot hem, Zijt gy dan een Koningh? Jesus antwoordde, Gy segt dat ick een Koningh ben. Hier toe ben ick geboren, ende hier toe ben ick in de werelt gekomen, op dat ick der waerheyt getuygenisse geven soude. Een yegelick die uyt de waerheyt is, hoort mijne stemme.

38 Pilatus seyde tot hem, Wat is waerheyt? Ende als hy dat gesegt hadde, gingh hy wederom uyt tot den Joden, ende seyde tot haer, Ick en vinde geen schult in hem.

39 Doch gy hebt een gewoonte, dat ick u op het Pascha éénen loslate. Wilt gy dan dat ick u den Koningh der Joden loslate?

40 Sy dan riepen alle wederom, seggende, Niet desen, maer Barabbam: Ende Barabbas was een moordenaer.

Het 19. Capittel.

DOE nam Pilatus dan Jesum, ende geesselde [hem].

2 Ende de krijgsknechten een kroone van doornen gevlochten hebbende, setteden [die] op sijn hooft, ende wierpen hem een purperen kleet om.

3 Ende seyden, Weest gegroet, gy Koningh der Joden. Ende sy gaven hem kinnebackslagen.

4 Pilatus dan quam wederom uyt, ende seyde tot haer, Siet, ick brenge hem tot ulieden uyt, op dat gy weter, dat ick in hem geen schult en vinde.

5 Jesus dan quam uyt, dragende de doornen kroone, ende het purperen kleet. Ende [Pilatus] seyde tot haer, Siet, de mensche.

6 Als hem dan de Overpriesters ende

de dienaers sagen, riepen sy, seggende, Kruyst [hem], kruyst [hem]. Pilatus seyde tot haer, Neemt gylieden hem ende kruyst [hem]. Want ick en vinde in hem geen schult.

7 De Joden antwoordden hem, Wy hebben een wet, ende nae onse wet moet hy sterven, want hy heeft hemselven Godts Sone gemaeckt.

8 Doe Pilatus dan dit woort hoorde, wiert hy meer bevreest:

9 Ende gingh wederom in het Rechthuys, ende seyde tot Jesum, Van waer zijt gy? Maer Jesus en gaf hem geen antwoort.

10 Pilatus dan seyde tot hem, En spreeckt gy tot my niet? Weet gy niet dat ick macht hebbe u te kruycigen, ende macht hebbe u los te laten?

11 Jesus antwoordde, Gy en soudt geen macht hebben tegen my, indien het u niet van boven gegeven en ware: daerom die my aen u heeft overgelevert, heeft grooter sonde.

12 Van doen af socht Pilatus hem los te laten: maer de Joden riepen, seggende, Indien gy desen loslaet, so en zijt gy des Keysers vrient niet: een yegelick die hemselven Koningh maeckt, wederspreeckt den Keyser.

13 Als Pilatus dan dit woort hoorde, bracht hy Jesum uyt, ende sat neder op den Rechterstoel, in de plaetse genaemt, Lithostrotos, ende in 't Hebreeusch Gabbatha.

14 Ende het was de Voorbereydinge des Pascha, ende ontrent de seste ure: ende hy seyde tot de Joden, Siet, uwe Koningh.

15 Maer sy riepen, Neemt wech, neemt wech, kruyst hem. Pilatus seyde tot haer Sal ick uwen Koningh kruycigen? De Overpriesters antwoordden, Wy en hebben geenen Koningh, dan den Keyser.

16 Doe gaf hy hem dan haer over, op dat hy gekruyst soude worden. Ende sy namen Jesum, ende leydden [hem] wech.

17 Ende hy dragende sijn kruys, gingh uyt nae de [plaetse] genaemt Hooftscheelplaetse, welcke in 't Hebreeusch genaemt wort Golgotha:

18 Alwaer sy hem kruysten, ende met hem twee andere, aen elcke zijde eenen, ende Jesum in 't midden.

19 Ende Pilatus schreef oock een opschrift, ende settede [dat] op het kruys: ende daer was geschreven, JESUS DE NAZARENER, DE KONINGH DER JODEN.

20 Dit opschrift dan lasen vele van de Joden: want de plaetse, daer Jesus gekruyst wiert, was naeby de stadt: ende het was geschreven in 't Hebreeusch, in 't Griecksch, [ende] in 't Latijn.

21 De Overpriesters dan der Joden seyden tot Pilatum, En schrijft niet, De Koningh der Joden: maer dat hy gesegt heeft, Ick ben de Koningh der Joden.

22 Pilatus antwoordde, Dat ick geschreven hebbe, [dat] hebbe ick geschreven.

23 De krijgsknechten dan als sy Jesum gekruyst hadden, namen sijne kleederen, (ende maeckten vier deelen, voor elcken krijgsknecht een deel,) ende den rock. De rock nu was sonder naet, van boven af geheelick geweven.

24 Sy dan seyden tot malkanderen, Laet ons dien niet scheuren, maer laet ons daer over loten, wiens [die] zijn sal: op dat de Schrift vervult worde, die segt, Sy hebben mijne kleederen onder haer verdeelt, ende over mijne kleedinge hebben sy het lot geworpen. Dit hebben dan de krijgsknechten gedaen.

25 Ende by het kruys Jesu stonden sijne moeder, ende sijns moeders suster, Maria Clope [wijf], ende Maria Magdalene.

26 Jesus nu siende [sijne] moeder, ende den discipel dien hy lief hadde, daer by staende, seyde tot sijne moeder, Vrouwe, siet, uw sone.

27 Daer na seyde hy tot den discipel, Siet, uwe moeder. Ende van die ure aen nam haer de discipel in sijn [huys].

28 Hier na Jesus wetende dat nu alles volbracht was, op dat de Schrift soude vervult worden, seyde, My dorst.

29 Daer stont dan een vat vol edicks, ende sy vulden een spongie met edick, ende omleydense met hysope, ende brachtense aen sijnen mont.

30 Doe Jesus dan den edick genomen hadde, seyde hy, Het is volbracht: ende het hooft buygende gaf den geest.

31 De Joden dan, op dat de lichamen niet aen het kruys en souden blijven op den Sabbath, dewijle het de Voorbereydinge was, want die dagh des Sabbaths was groot,) baden Pilatum, dat hare beenen souden gebroken, ende sy wechgenomen worden.

32 De krijgsknechten dan quamen ende braken wel de beenen des eersten, ende des anderen, die met hem gekruyst was:

33 Maer komende tot Jesum, als sy sagen dat hy nu gestorven was, so en braken sy sijne beenen niet.

34 Maer één der krijgsknechten doorstack sijne zijde met een speere, ende terstont quam daer bloet ende water uyt.

35 Ende die het gesien heeft die heeft het getuygt, ende sijn getuygenisse is waerachtigh: ende hy weet dat hy segt 't gene dat waer is, op dat oock gy gelooven meugt.

36 Want dese dingen zijn geschiet, op dat de Schrift vervult worde, Geen been van hem en sal verbroken worden.

37 Ende wederom segt een ander Schrift, Sy sullen sien in welcken sy gesteken hebben.

38 Ende daer na Joseph van Arimathea, (die een discipel Jesu was, maer bedeckt om de vreese der Joden,) badt Pilatum, dat hy mochte het lichaem Jesu wechnemen: ende Pilatus liet het toe. Hy dan gingh ende nam het lichaem Jesu wech.

39 Ende Nicodemus quam oock, (die des nachts tot Jesum eerst gekomen was,) brengende een mengsel van myrrhe ende aloë, ontrent hondert ponden [gewichts].

40 Sy namen dan het lichaem Jesu, ende bonden dat in linnen doecken met de speceryen, gelijck de Joden de gewoonte hebben van begraven.

41 Ende daer was in de plaetse, daer hy gekruyst was, een hof, ende in den hof een nieuw graf, in het welck nogh noyt yemant gelegt en was geweest.

42 Aldaer dan leyden sy Jesum, om de Voorbereydinge der Joden, overmits het graf naeby was.

Het 20. Capittel.

ENDE op den eersten [dagh] der weke gingh Maria Magdalene vroegh, als het nogh duyster was, nae het graf: ende sagh den steen van het graf wechgenomen.

2 Sy liep dan, ende quam tot Simon Petrus ende tot den anderen discipel, welcken Jesus lief hadde, ende seyde tot haer, Sy hebben den Heere wechgenomen uyt het graf, ende wy en weten niet waer sy hem gelegt hebben.

3 Petrus dan gingh uyt, ende de ander discipel, ende sy quamen tot het graf.

4 Ende dese twee liepen te gelijck: ende de ander discipel liep voor uyt snelder dan Petrus, ende quam eerst tot het graf.

5 Ende als hy nederbuckte, sagh hy de doecken liggen, nochtans en gingh hy [daer] niet in.

6 Simon Petrus dan quam ende volgde hem, ende gingh in het graf, ende sagh de doecken liggen.

7 Ende den sweetdoeck, die op sijn hooft geweest was, [en sagh hy] niet by de doecken liggen, maer in 't bysonder in één [ander] plaetse t'samengerolt.

8 Doe gingh dan oock de ander discipel [daer] in, die eerst tot het graf gekomen was, ende sagh het, ende geloofde.

9 Want sy en wisten nogh de Schrift niet, dat hy van den dooden moest opstaen.

10 De discipelen dan gingen wederom nae huys.

11 Ende Maria stont buyten by het graf, weenende. Als sy dan weende, buckte sy in het graf.

12 Ende sagh twee Engelen in witte [kleederen] sitten, éénen aen het hooft, ende éénen aen de voeten, daer het lichaem Jesu gelegen hadde.

13 Ende die seyden tot haer, Vrouwe, wat weent gy? Sy seyde tot haer, Om dat sy mijnen Heere wechgenomen hebben, ende ick en weet' niet, waer sy hem gelegt hebben.

14 Ende als sy dit gesegt hadde, keerde sy haer achterwaerts, ende sagh Jesum staen, ende sy en wist niet dat het Jesum was.

15 Jesus seyde tot haer, Vrouwe, wat weent gy? wien soeckt gy? Sy meynende dat het de hovenier was, seyde tot hem, Heere, so gy hem [wech]-gedragen hebt, segt my waer gy hem gelegt hebt, ende ick sal hem wechnemen.

16 Jesus seyde tot haer, Maria. Sy haer omkeerende seyde tot hem, Rabbouni, 't welck is gesegt, Meester.

17 Jesus seyde tot haer, En raeckt my niet aen, want ick en ben nogh niet opgevaren tot mijnen Vader: maer gaet henen tot mijne broeders, ende segt haer, Ick vare op tot mijnen Vader, ende uwen Vader, ende [tot] mijnen Godt, ende uwen Godt.

18 Maria Magdalene gingh ende boodschapte den discipelen, dat sy den Heere gesien hadde, ende [dat] hy haer dit gesegt hadde.

19 Als het dan avont was op denselven eersten dagh der weke, ende als de deuren gesloten waren, daer de discipelen vergadert waren om de vreese der Joden, quam Jesus ende stont in het midden, ende seyde tot haer, Vrede zy ulieden.

20 Ende dit gesegt hebbende, toonde hy haer sijne handen ende [sijne] zijde. De discipelen dan wierden verblijdt, als sy den Heere sagen.

21 Jesus dan seyde wederom tot haer, Vrede zy ulieden: gelijckerwijs my de Vader gesonden heeft, seende ick oock ulieden.

22 Ende als hy dit gesegt hadde, blies
hy [op haer], ende seyde tot haer, Ont-
fangt den Heyligen Geest.
23 So gy yemants sonden vergeeft,
dien wordense vergeven: so gy yemants
[sonden] houdt, [dien] zijnse gehouden.
24 Ende Thomas, één van de twaelve,
gesegt Didymus, en was met haer niet
doe Jesus [daer] quam.
25 De andere discipelen dan seyden
tot hem, Wy hebben den Heere gesien.
Doch hy seyde tot haer, Indien ick in
sijne handen niet en sie het teecken der
nagelen, ende mijnen vinger en steke
in het teecken der nagelen, ende steke
mijne hant in sijne zijde, ick en sal
geensins gelooven.
26 Ende na acht dagen waren sijne
discipelen wederom binnen, ende Tho-
mas met haer: [ende] Jesus quam als de
deuren gesloten waren, ende stont in
het midden, ende seyde, Vrede zy ulie-
den.
27 Daer na seyde hy tot Thomam,
Brengt uwen vinger hier, ende siet mijne
handen; ende brengt uwe hant, ende
steecktse in mijne zijde: Ende en zijt
niet ongeloovigh, maer geloovigh.
28 Ende Thomas antwoordde ende
seyde tot hem, Mijn Heere, ende mijn
Godt.
29 Jesus seyde tot hem, Om dat gy
my gesien hebt, Thoma, so hebt gy ge-
looft: saligh [zijnse] die niet en sullen
gesien hebben, ende [nochtans] sullen
gelooft hebben.
30 Jesus dan heeft nogh wel vele an-
dere teeckenen in de tegenwoordigheyt
sijner discipelen gedaen, die niet en zijn
geschreven in dit Boeck.
31 Maer dese zijn geschreven, op dat
gy geloovet dat Jesus is de Christus, de
Sone Godts: ende op dat gy geloovende
het leven hebbet in sijnen name.

Het 21. Capittel.

Na desen openbaerde Jesus hemsel-
ven wederom den discipelen aen de
zee van Tiberias. Ende hy openbaerde
hem aldus:
2 Daer waren te samen Simon Petrus,
ende Thomas gesegt Didymus, ende
Nathanaël, die van Cana in Galilea was,
ende de [sonen] Zebedei, ende twee an-
dere van sijne discipelen.
3 Simon Petrus seyde tot haer, Ick
gae visschen. Sy seyden tot hem, Wy
gaen oock met u. Sy gingen uyt ende
traden terstont in het schip, ende in dien
nacht en vingen sy niets.
4 Ende als het nu morgenstont gewor-
den was, stont Jesus op den oever: doch
de discipelen en wisten niet dat het Je-
sus was.
5 Jesus dan seyde tot haer, Kinder-
kens, hebt gy niet eenige toespijse? Sy
antwoordden hem, Neen.
6 Ende hy seyde tot haer, Werpt het
net aen de rechter zijde van 't schip, en-
de gy sult vinden. Sy wierpen 't dan,
ende en konden het selve niet meer trec-
ken, van wegen de menigte der visschen.
7 Die discipel dan welcken Jesus lief
hadde, seyde tot Petrum, Het is de Hee-
re. Simon Petrus dan hoorende dat het
de Heere was, omgordde het opperkleet,
(want hy was naeckt,) ende wierp hem-
selven in de zee.
8 Ende de andere discipelen quamen
met het scheepken, (want sy en waren
niet verre van 't lant, maer ontrent twee
hondert ellen,) slepende het net met de
visschen.
9 Als sy dan aen 't lant gegaen waren,
sagen sy een koolvyer liggen, ende visch
daer op liggen, ende broot.
10 Jesus seyde tot haer, Brengt van
de visschen die gy nu gevangen hebt.
11 Simon Petrus gingh op, ende trock
het net op het lant, vol groote visschen,
[tot] hondert drie en vijftigh: ende hoe-
wel 'er soo vele waren, so en scheurde
het net niet.
12 Jesus seyde tot haer, Komt her-
waerts, houdt het middagmael. Ende
niemant van de discipelen en durfde hem
vragen, Wie zijt gy? wetende dat het
de Heere was.
13 Jesus dan quam, ende nam het
broot, ende gaf het haer, ende den visch
desgelijcks.
14 Dit was nu de derde mael, dat Je-
sus sijnen discipelen geopenbaert is,
na dat hy van den dooden opgeweckt
was.
15 Doe sy dan het middagmael ge-
houden hadden, seyde Jesus tot Simon
Petrus, Simon Jona [soon], hebt gy my
liever dan dese? Hy seyde tot hem, Ja,
Heere, gy weet dat ick u lief hebbe. Hy
seyde tot hem, Weydt mijne lammeren.
16 Hy seyde wederom tot hem ten
tweeden mael, Simon Jona [soon], hebt
gy my lief? Hy seyde tot hem, Ja, Heere,
gy weet dat ick u lief hebbe. Hy seyde
tot hem, Hoedt mijne schapen.
17 Hy seyde tot hem ten derden mael,
Simon Jona [soon], hebt gy my lief?
Petrus wiert bedroeft, om dat hy ten
derden mael tot hem seyde, Hebt gy my
lief? ende seyde tot hem, Heere, gy
weet alle dingen, gy weet dat ick u lief
hebbe. Jesus seyde tot hem, Weydt
mijne schapen.
18 Voorwaer, voorwaer segge ick u,

Doe gy jonger waert, gorddet gy uselven,
ende wandeldet alwaer gy wildet: maer
wanneer gy sult oudt geworden zijn, so
sult gy uwe handen uytstrecken, ende
een ander sal u gorden, ende brengen
waer gy niet en wilt.
19 Ende dit seyde hy, beteeckenende
met hoedanigen doot hy Godt verheer-
licken soude. Ende dit gesproken heb-
bende, seyde hy tot hem, Volgt my.
20 Ende Petrus hem omkeerende sagh
den discipel volgen, welcken Jesus lief
hadde, die oock in het avontmael op
sijne borst gevallen was, ende gesegt
hadde, Heere, wie is 't die u verraden
sal?
21 Als Petrus desen sagh, seyde hy
tot Jesum, Heere, maer wat [sal] dese?
22 Jesus seyde tot hem, Indien ick
wil dat hy blijve tot dat ick kome, wat
gaet het u aen? Volgt gy my.
23 Dit woort dan gingh uyt onder de
broederen, dat dese discipel niet en sou-
de sterven. Ende Jesus en hadde tot
hem niet gesegt, dat hy niet sterven en
soude: maer, Indien ick wil dat hy
blijve tot dat ick kome, wat gaet het u
aen?
24 Dese is de discipel die van dese
dingen getuygt, ende dese dingen ge-
schreven heeft: ende wy weten dat sijn
getuygenisse waerachtigh is.
25 Ende daer zijn nogh vele andere
dingen, die Jesus gedaen heeft, welcke
sose elck bysonder geschreven wierden,
ick achte dat oock de werelt selve de ge-
schrevene boecken niet en soude vat-
ten. Amen.

DE
HANDELINGEN
DER
HEILIGE APOSTELEN,
BESCHREVEN DOOR LUCAM.

Het Eerste Capittel.

HET Eerste Boeck hebbe ick ge-
maeckt, o Theophile, van al het
gene dat JESUS begonnen heeft beyde te
doen ende te leeren,
2 Tot op den dagh in welcken hy op-
genomen is, na dat hy door den Hey-
ligen Geest aen de Apostelen, die hy uyt-
verkoren hadde, bevelen hadde gegeven.
3 Aen welcke hy oock, na dat hy ge-
leden hadde, hemselven levendigh ver-
toont heeft, met vele gewisse kenteecke-
nen, veertigh dagen langh, zijnde van
haer gesien, ende sprekende van de din-
gen die het Koninckrijcke Godts aen-
gaen.
4 Ende als hy met [haer] vergadert
was, beval hy haer, dat sy van Jerusa-
lem niet scheyden en souden, maer ver-
wachten de belofte des Vaders, die gy
[seyde hy] van my gehoort hebt.
5 Want Joannes doopte wel met wa-
ter, maer gy sult met den Heyligen Geest
gedoopt worden, niet lange na dese da-
gen.
6 Sy dan die t'samengekomen waren
vraegden hem, seggende, Heere, sult gy
in desen tijt aen Israël het Koninckrijck
wederoprechten?
7 Ende hy seyde tot haer, Het en
komt u niet toe te weten de tijden ofte
gelegenheden, die de Vader in sijn ey-
gene macht gestelt heeft.
8 Maer gy sult ontfangen de kracht
des Heyligen Geests, die over u komen
sal: ende gy sult mijne getuygen zijn,
so te Jerusalem, als in geheel Judea
ende Samaria, ende tot aen het uyterste
der aerde.
9 Ende als hy dit gesegt hadde, wiert
hy opgenomen daer sy het sagen, ende
een wolcke nam hem wech van haren
oogen.
10 Ende also sy hare oogen nae den
hemel hielden, terwijle hy henen voer,
siet, twee mannen stonden by haer in
witte kleedinge:
11 Welcke oock seyden, Gy Galilee-
sche mannen, wat staet gy ende siet op
nae den hemel? Dese Jesus, die van u
opgenomen is in den hemel, sal alsoo
komen, gelijckerwijs gy hem nae den
hemel hebbet sien henen varen.

12 Doe keerden sy wederom nae Jerusalem van den bergh, die genaemt wort de olijf-[bergh], welcke is naeby Jerusalem, liggende [van daer] een Sabbaths reyse.

13 Ende als sy ingekomen waren, gingen sy op in de oppersael, daer sy bleven, [namelick] Petrus ende Jacobus, ende Joannes, ende Andreas, Philippus ende Thomas, Bartholomeus ende Mattheus, Jacobus Alphei [sone], ende Simon Zelotes, ende Judas Jacobi [broeder].

14 Dese alle waren eendrachtelick volherdende in 't bidden ende smeecken, met de vrouwen, ende Maria de moeder Jesu, ende met sijne broederen.

15 Ende in deselve dagen stont Petrus op in 't midden der discipelen, ende sprack: (daer was nu een schare by een van ontrent hondert en twintigh persoonen.)

16 Mannen broeders, dese Schrift moest vervult worden, welcke de Heylige Geest door den mont Davids voorsegt heeft van Judas, die de leydsman geweest is der gene die Jesum vingen,

17 Want hy was met ons gerekent, ende hadde het lot deser bedieninge verkregen.

18 Dese dan heeft verworven eenen acker door den loon der ongerechtigheyt, ende voorwaerts over gevallen zijnde is midden opgeborsten, ende alle sijne ingewanden zijn uytgestort.

19 Ende het is bekent geworden allen die te Jerusalem woonen, also dat die acker in haer eygen tale genoemt wort Akeldama, dat is, een acker des bloets.

20 Want daer staet geschreven in 't Boeck der Psalmen, Sijne woonstede worde woest, ende daer en zy niemant, die in deselve woone. Ende, Een ander neme sijn Opsienders-ampt.

21 Het is dan noodigh, dat van de mannen, die met ons omgegaen hebben alle den tijt, in welcken de Heere Jesus onder ons in ende uytgegaen is,

22 Beginnende van den Doop Joannis, tot den dagh toe in welcken hy van ons opgenomen is, één derselve met ons getuyge worde sijner opstandinge.

23 Ende sy stelden der twee, Joseph genaemt Barsabas, die toegenaemt was Justus, ende Matthiam.

24 Ende sy baden ende seyden, Gy Heere, gy kenner der herten van allen, wijst van dese twee éénen aen, dien gy uytverkoren hebt,

25 Om te ontfangen het lot deser bedieninge ende Apostelschaps, daer van Judas afgeweken is, dat hy henen ginge in sijn eygen plaetse.

26 Ende sy wierpen hare loten: ende het lot viel op Matthiam, ende hy wiert met gemeyne toestemminge tot de elf Apostelen gekoren.

HET 2. CAPITTEL.

ENDE als de dagh des Pinckster-[feests] vervult wert, waren sy alle eendrachtelick by een.

2 Ende daer geschiedde haestelick uyt den hemel een geluyt, gelijck als van eenen geweldigen gedrevenen wint, ende vervulde het geheele huys daer sy saten.

3 Ende van haer werden gesien verdeelde tongen als van vyer, ende het sat op een yegelick van haer.

4 Ende sy werden alle vervult met den Heyligen Geest, ende begonden te spreken met andere talen, soo als de Geest haer gaf uyt te spreken.

5 Ende daer waren Joden te Jerusalem woonende, Godtvruchtige mannen van allen volcke der gene die onder den hemel zijn.

6 Ende als dese stemme geschiet was, quam de menigte te samen, ende wiert beroert: want een yegelick hoorde haer in sijn eygen tale spreken.

7 Ende sy ontsetteden haer alle, ende verwonderden haer, seggende tot malkanderen, Siet, en zijn niet alle dese, die daer spreken, Galileers?

8 Ende hoe hooren wyse een yegelick in onse eygen tale, in welcke wy geboren zijn?

9 Parthers ende Meders, ende Elamiten, ende die inwoonders zijn van Mesopotamia, ende Judea, ende Cappadocia, Pontus, ende Asia,

10 Ende Phrygia, ende Pamphylia, Egypten, ende de deelen Libye, welck by Cyrenen [ligt], ende uytlandische Romeynen, beyde Joden ende Jodengenooten,

11 Cretensen ende Arabiers, wy hoorense in onse talen de groote wercken Godts spreken.

12 Ende sy ontsetteden haer alle, ende wierden twijffelmoedigh, seggende d' een tegen den anderen, Wat wil doch dit zijn?

13 Ende andere spottende seyden, Sy zijn vol soeten wijns.

14 Maer Petrus staende met de elve, verhief sijne stemme, ende sprack tot haer, Gy Joodsche mannen, ende gy alle die te Jerusalem woonet, dit zy u bekent, ende laet mijne woorden tot uwe ooren ingaen.

15 Want dese en zijn niet droncken, gelijck gy vermoedt: want het is [eerst] de derde ure van den dagh,

16 Maer dit is het, dat gesproken is door den Propheet Joël,

17 Ende het sal zijn in de laetste dagen, (segt Godt,) ick sal uytstorten van mijnen Geest op alle vleesch: ende uwe sonen ende uwe dochters sullen prophe-teeren, ende uwe jongelingen sullen Gesichten sien, ende uwe oude sullen dreomen droomen.

18 Ende oock op mijne dienstknechten, ende op mijne dienstmaegden, sal ick in die dagen van mijnen Geest uytstorten, ende sy sullen propheteeren.

19 Ende ick sal wonderen geven in den hemel boven, ende teeckenen op der aerden beneden, bloet, ende vyer, ende roockdamp.

20 De sonne sal verandert worden in duysternisse, ende de mane in bloet, eer dat de groote ende doorluchtige dagh des Heeren komt.

21 Ende het sal zijn, dat een yegelick die den name des Heeren sal aenroepen, saligh sal worden.

22 Gy Israëlitische mannen, hoort dese woorden: Jesum den Nazarener, eenen man van Gode onder ulieden betoont door krachten ende wonderen, ende teeckenen, die Godt door hem gedaen heeft in 't midden van u, gelijck oock gy selve weet.

23 Desen, door den bepaelden raet ende voorkennisse Godts overgegeven zijnde, hebt gy genomen, ende door de handen der onrechtveerdige aen ['t kruys] gehecht, ende gedoodet.

24 Welcken Godt opgeweckt heeft, de smerten des doots ontbonden hebbende, also het niet mogelick en was, dat hy van deselve [doot] soude gehouden worden.

25 Want David segt van hem, Ick sagh den Heere alle tijt voor my: want hy is aen mijne rechter[hant], op dat ick niet beweegt en worde.

26 Daerom is mijn herte verblijdt, ende mijne tonge verheugt haer: ja oock mijn vleesch sal rusten in hope:

27 Want gy en sult mijne ziele in de helle niet verlaten, noch en sult uwen Heyligen niet [over]geven, om verdervinge te sien.

28 Gy hebt my de wegen des levens bekent gemaeckt: gy sult my vervullen met verheuginge door uw' aengesichte.

29 Gy mannen broeders, het is [my] geoorloft vry uyt tot u te spreken van den Patriarche David, dat hy beyde gestorven ende begraven is, ende sijn graf is onder ons tot op desen dagh.

30 Also hy dan een Propheet was, ende wist dat Godt hem met eede gesworen hadde, dat hy uyt de vrucht sijner leaden, soo veel het vleesch aengaet, den Christum verwecken soude, om [hem] op sijnen throon te setten:

31 So heeft hy [dit] voorsiende gesproken van de opstandinge Christi, dat sijne ziele niet en is verlaten in de helle, noch sijn vleesch verdervinge en heeft gesien.

32 Desen Jesum heeft Godt opgeweckt: waer van wy alle getuygen zijn.

33 Hy dan door de rechter[hant] Godts verhoogt zijnde, ende de belofte des Heyligen Geests ontfangen hebbende van den Vader, heeft dit uytgestort dat gy nu siet ende hoort.

34 Want David en is niet opgevaren in de hemelen: maer hy segt, De Heere heeft gesproken tot mijnen Heere, Sit aen mijne rechter[hant],

35 Tot dat ick uwe vyanden sal gesett hebben tot een voetbanck uwer voeten.

36 So wete dan sekerlick het gantsche huys Israëls, dat Godt hem tot eenen Heere ende Christum gemaeckt heeft, [namelick] desen Jesum dien gy gekruyst hebt.

37 Ende als sy [dit] hoorden, wierden sy verslagen in het herte, ende seyden tot Petrum, ende de andere Apostelen, Wat sullen wy doen, mannen broeders?

38 Ende Petrus seyde tot haer, Bekeert u, ende een yegelick van u werde gedoopt in den name Jesu Christi, tot vergevinge der sonden: ende gy sult de gave des Heyligen Geests ontfangen.

39 Want u komt de belofte toe, ende uwen kinderen, ende allen die daer verre zijn, soo vele als 'er de Heere onse Godt toe roepen sal.

40 Ende met veel meer andere woorden betuygde hy, ende vermaende[se], seggende, Wort behouden van dit verkeert geslachte.

41 Die dan sijn woort geerne aennamen, wierden gedoopt; ende daer wierden op dien dagh [tot haer] toegedaen ontrent drie duysent zielen.

42 Ende sy waren volherdende in de leere der Apostelen, ende in de gemeynschap, ende in de brekinge des broots, ende in de gebeden.

43 Ende een vreese quam over alle ziele: ende vele wonderen ende teeckenen geschiedden door de Apostelen.

44 Ende alle die geloofden, waren by een, ende hadden alle dingen gemeyn.

45 Ende sy verkochten [hare] goederen ende have, ende verdeelden deselve aen allen, nae dat elck van nooden hadde.

46 Ende dagelicks eendrachtelick in den Tempel volherdende, ende van huys tot huys broot brekende, aten sy te sa-

men met verheuginge ende eenvoudigheyt des herten:

47 Ende presen Godt, ende hadden genade by het gantsche volck. Ende de Heere dede dagelicks tot de gemeynte die saligh wierden.

HET 3. CAPITTEL.

PETRUS nu ende Joannes gingen te samen op nae den Tempel, ontrent de ure des gebedts, zijnde de negende [ure]:

2 Ende een seker man, die kreupel was van sijns moeders lijve, wiert gedragen: welcken sy dagelicks setteden aen de deure des Tempels, genaemt de Schoone, om een aelmoesse te begeeren, van de gene die in den Tempel gingen.

3 Welcke Petrum ende Joannem siende, als sy in den Tempel souden ingaen, badt dat hy een aelmoesse mochte ontfangen.

4 Ende Petrus sterck op hem siende, met Joanne, seyde, Siet op ons.

5 Ende hy hieldt [de ooge] op haer, verwachtende dat hy yet van haer soude ontfangen.

6 Ende Petrus seyde, Silver ende gout en hebbe ick niet: maer 't gene ick hebbe dat geve ick u, In den name Jesu Christi des Nazareners, staet op ende wandelt.

7 Ende hem grijpende by de rechterhant, rechtede [hem] op, ende terstont wierden sijne voeten ende enckelen vast.

8 Ende hy opspringende stont ende wandelde, ende gingh met haer in den Tempel, wandelende ende springende, ende lovende Godt.

9 Ende alle het volck sagh hem wandelen ende Godt loven.

10 Ende sy kenden hem dat hy die was, die om een aelmoesse geseten hadde aen de Schoone-poorte des Tempels; ende sy wierden vervult met verbaestheyt ende ontsettinge, over het gene dat hem geschiet was.

11 Ende als de kreupele, die gesont gemaeckt was, [aen] Petrum ende Joannem vast hieldt, liep alle het volck gesamentlick tot haer in het voorhof, 't welck Salomons [voorhof] genaemt wort, verbaest zijnde.

12 Ende Petrus [dat] siende antwoordde tot het volck, Gy Israëlitische mannen, wat verwondert gy u over dit? ofte wat siet gy [soo] sterck op ons, als of wy door onse eygene kracht ofte Godtsaligheyt desen hadden doen wandelen?

13 De Godt Abrahams, ende Isaacs, ende Jacobs, de Godt onser vaderen, heeft sijn kint Jesum verheerlickt, welcken gy overgelevert hebt, ende hebt hem verloochent voor het aengesicht Pilati, als hy oordeelde dat men [hem] soude loslaten.

14 Maer gy hebt den Heyligen ende Rechtveerdigen verloochent, ende hebt begeert dat u een man, die een doetslager was, soude geschoncken worden:

15 Ende den Vorst des levens hebt gy gedoodet, welcken Godt opgeweckt heeft uyt den dooden: waer van wy getuygen zijn.

16 Ende door het geloove in sijnen name heeft sijn naem desen gesterckt, dien gy siet ende kent: ende het geloove dat door hem is, heeft hem dese volmaeckte gesontheyt gegeven, in uwer aller tegenwoordigheyt.

17 Ende nu, broeders, ick weet' dat gy 't door onwetentheyt gedaen hebt, gelijck als oock uwe Oversten:

18 Maer Godt heeft alsoo vervult, 't gene hy door den mont aller sijner Propheten te vooren verkondigt hadde, dat de Christus lijden soude.

19 Betert u dan, ende bekeert u, op dat uwe sonden mogen uytgewischt worden: wanneer de tijden der verkoelinge sullen gekomen zijn, van het aengesicht des Heeren,

20 Ende hy gesonden sal hebben Jesum Christum, die u te vooren gepredickt is:

21 Welcken de hemel moet ontfangen tot de tijden der weder-oprechtinge aller dingen, die Godt gesproken heeft door den mont aller sijner heylige Propheten van [alle] eeuwe.

22 Want Moses heeft tot de vaderen gesegt, De Heere uwe Godt sal u eenen Propheet verwecken uyt uwe broederen gelijck my: dien sult gy hooren, in alles wat hy tot u spreken sal.

23 Ende het sal geschieden, dat alle ziele die desen Propheet niet en sal gehoort hebben, uytgeroeyt sal worden uyt den volcke.

24 Ende oock alle de Propheten van Samuel aen, ende die daer na [gevolgt zijn], soo vele als 'er hebben gesproken, die hebben oock dese dagen te vooren verkondigt.

25 Gylieden zijt kinderen der Propheten, ende des verbonts, 't welck Godt met onse vaderen opgerecht heeft, seggende tot Abraham, Ende in uwen zade sullen alle geslachten der aerde gesegent worden.

26 Godt opgeweckt hebbende sijn kint Jesum, heeft denselven eerst tot u gesonden, dat hy ulieden segenen soude

daer in dat hy een yegelick [van u] afkeere van uwe boosheden.

Het 4. Capittel.

ENDE terwijle sy tot het volck spraken, quamen daer over tot haer de Priesters ende de Hooftman des Tempels, ende de Sadduceen:

2 Seer t' onvreden zijnde, om dat sy het volck leerden, ende verkondigden in Jesu de opstandinge uyt den dooden.

3 Ende sloegen de handen aen haer, ende settedense in bewaringe tot den anderen dagh. Want het was nu avont.

4 Ende véle van de gene die het woort gehoort hadden, geloofden: ende het getal der mannen wiert ontrent vijf duysent.

5 Ende het geschiedde des anderen daegs, dat hare Overste ende Ouderlingen ende Schriftgeleerde te Jerusalem vergaderden:

6 Ende Annas de Hoogepriester, ende Cajaphas, ende Joannes, ende Alexander, ende soo vele daer van het Hoogepriesterlick geslachte waren.

7 Ende als syse in het midden gestelt hadden, vraegden sy, Door wat kracht, ofte door wat name hebt gylieden dit gedaen?

8 Doe seyde Petrus, vervult zijnde met den Heyligen Geest, tot haer, Gy Overste des volcks, ende gy Ouderlingen Israëls,

9 Also wy heden rechtelick ondersocht worden over de weldaet aen een kranck mensche [geschiet], waer door hy gesont geworden is:

10 So zy u allen kenlick, ende den gantschen volck Israëls, dat door den name Jesu Christi des Nazareners, dien gy gekruyst hebt, welcken Godt van den dooden heeft opgeweckt, door hem [segge ick] staet dese hier voor u gesont.

11 Dese is de steen, die van u de bouwlieden veracht is, welcke tot een hooft des hoecks geworden is.

12 Ende de saligheyt en is in geenen anderen. Want daer en is oock onder den hemel geen andere naem, die onder de menschen gegeven is, door welcken wy moeten saligh worden.

13 Sy nu siende de vrymoedigheyt Petri ende Joannis, ende vernemende dat sy ongeleerde ende slechte menschen waren, verwonderden haer, ende kenden haer dat sy met Jesu geweest waren.

14 Ende siende den mensche by haer staen die genesen was, en hadden sy niet daer tegen te seggen.

15 Ende haer geboden hebbende uyt te gaen buyten den Raet, overleyden sy met malkanderen.

16 Seggende, Wat sullen wy dese menschen doen? Want dat 'er een bekent teecken door haer geschiet zy, is openbaer allen die te Jerusalem woonen, ende wy en konnen 't niet loochenen.

17 Maer op dat het niet meer ende meer onder het volck verspreydt en worde, laet ons haer scherpelick dreygen, dat sy niet meer tot eenigh mensche in desen naem en spreken.

18 Ende als syse geroepen hadden, seyden sy haer aen, dat sy gantschelick niet en souden spreken, noch leeren, in den name Jesu.

19 Maer Petrus ende Joannes antwoordende seyden tot haer, Oordeelt gy, of het recht is voor Godt, ulieden meer te hooren dan Godt.

20 Want wy en konnen niet laten te spreken 't gene wy gesien ende gehoort hebben.

21 Maer sy dreygdense nogh meer, ende lietense gaen, niets vindende hoe syse straffen souden, om des volcks wille: want sy verheerlickten alle Godt over het gene dat 'er geschiet was.

22 Want de mensche was meer dan veertigh jaren oudt, aen welcken dit teecken der genesinge geschiet was.

23 Ende sy losgelaten zijnde quamen tot den haren, ende verkondigden al wat de Overpriesters ende de Ouderlingen tot haer gesegt hadden.

24 Ende als dese [dat] hoorden, hieven sy eendrachtelick [hare] stemme op tot Godt, ende seyden, Heere, gy zijt de Godt, die gemaeckt hebt den hemel, ende de aerde, ende de zee, ende alle dingen die in deselve zijn.

25 Die door den mont Davids uwes knechts gesegt hebt, Waerom woeden de Heydenen, ende hebben de volcken ydele dingen bedacht?

26 De Koningen der aerde zijn [te samen] opgestaen, ende de Overste zijn by een vergadert, tegen den Heere, ende tegen sijnen Gesalfden.

27 Want in der waerheyt zijn vergadert tegen uw heyligh kint Jesum, welcken gy gesalft hebt, beyde Herodes ende Pontius Pilatus, met de Heydenen ende de volcken Israëls;

28 Om te doen al wat uwe hant ende uwe raet te vooren bepaelt hadde dat geschieden soude.

29 Ende nu [dan], Heere, siet op hare dreygingen, ende geeft uwen dienstknechten met alle vrijmoedigheyt uw woort te spreken.

30 Daer in, dat gy uwe hant uytstrecket tot genesinge, ende dat teecke-

nen ende wonderen geschieden door den
naem van uw heyligh kint Jesus.
31 Ende als sy gebeden hadden, wiert
de plaetse, in welcke sy vergadert wa-
ren, beweegt. Ende sy wierden alle ver-
vult met den Heyligen Geest, ende spra-
ken het woort Godts met vrymoedig-
heyt.
32 Ende der menigte van de geene die
geloofden was één herte ende [één]
ziele: ende niemant en seyde dat yet
van 't geene hy hadde, sijn eygen ware,
maer alle dingen waren haer gemeyn.
33 Ende de Apostelen gaven met groo-
te kracht getuygenisse van de opstan-
dinge des Heeren Jesu: ende daer was
groote genade over haer alle.
34 Want daer en was oock niemant
onder haer die gebreck hadde. Want
soo vele als 'er besitters waren van lan-
den ofte huysen, die verkochten sy, en-
de brachten den prijs der verkochte [goe-
deren], ende leyden [dien] aen de voe-
ten der Apostelen.
35 Ende aen een yegelick wiert uyt-
gedeelt nae dat elck van noode hadde.
36 Ende Joses, van de Apostelen toe-
genaemt Barnabas, ('t welck is, overge-
sett zijnde, een sone der vertroostinge,)
een Levijt, van geboorte uyt Cypren,
37 Alsoo hy eenen acker hadde, ver-
kocht [dien], ende bracht het gelt, ende
leyde het aen de voeten der Apostelen.

HET 5. CAPITTEL.

ENDE een seker man met name Ana-
nias, met Sapphira sijn wijf, ver-
kocht een have:
2 Ende onttrock van den prijs, oock
met medeweten sijns wijfs: ende bracht
een seker deel, ende leyde [dat] aen de
voeten der Apostelen.
3 Ende Petrus seyde, Anania, waer-
om heeft de satan uw herte vervult, dat
gy den Heyligen Geest liegen soudet,
ende onttrecken van den prijs des lants?
4 So het gebleven ware, en bleef het
niet uwe? ende verkocht zijnde, en was
het niet in uwe macht? Wat is 't dat gy
dese daet in uw herte hebt voorgenomen?
Gy en hebt den menschen niet gelogen,
maer Gode.
5 Ende Ananias dese woorden hoo-
rende viel neder, ende gaf den geest.
Ende daer quam groote vreese over alle
die dit hoorden.
6 Ende de jongelingen opstaende
schickten hem toe, ende droegen [hem]
uyt, ende begroeven [hem].
7 Ende het was ontrent drie uren daer
na, dat oock sijn wijf daer inquam, niet
wetende wat 'er geschiet was:
8 Ende Petrus antwoordde haer, Segt
my, hebt gylieden het lant voor soo veel
verkocht? Ende sy seyde, Ja, voor soo
veel.
9 Ende Petrus seyde tot haer, Wat is
't dat gy onder u hebt over een gestemt
te versoecken den Geest des Heeren?
Siet de voeten der gene die uwen man
begraven hebben zijn voor de deure, en-
de sullen u uytdragen.
10 Ende sy viel terstont neder voor
sijne voeten, ende gaf den geest. Ende
de jongelingen ingekomen zijnde von-
dense doot, ende droegen[se] uyt, ende
begroeven[se] by haren man.
11 Ende daer quam groote vreese over
de geheele gemeynte, ende over alle die
dit hoorden.
12 Ende door de handen der Aposte-
len geschiedden vele teeckenen ende won-
deren onder het volck: Ende sy waren
alle eendrachtelick in het voorhof Salo-
mons.
13 Ende van de andere en durfde nie-
mant sich by haer voegen: maer het
volck hieldtse in grootachtinge.
14 Ende daer wierdender meer ende
meer toegedaen, die den Heere geloof-
den, menigten beyde van mannen ende
van vrouwen.
15 Also dat sy de krancke uytdroegen
op de straten, ende leyden op bedden
ende beddekens, op dat als Petrus quam,
oock maer de schaduwe yemant van haer
beschaduwen mochte.
16 Ende oock de menigte uyt de om-
liggende steden quam gesamentlick te
Jerusalem, brengende krancke, ende die
van onreyne geesten gequelt waren:
welcke alle genesen wierden.
17 Ende de Hoogepriester stont op,
ende alle die met hem waren, (welcke
was de secte der Sadduceen,) ende wier-
den vervult met nijdigheyt.
18 Ende sloegen hare handen aen de
Apostelen, ende settedense in de ge-
meyne gevanckenisse.
19 Maer de Engel des Heeren opende
des nachts de deuren der gevanckenisse,
ende leyddese uyt, ende seyde,
20 Gaet henen, ende staet, ende
spreeckt in den Tempel tot het volck al-
le de woorden deses levens.
21 Als sy nu [dit] gehoort hadden,
gingen sy tegen den morgenstont in den
Tempel, ende leerden. Maer de Hooge-
priester, ende die met hem waren, ge-
komen zijnde riepen den Raet te samen,
ende alle de Oudtste der kinderen Is-
raëls, ende sonden nae den kercker, om
haer te halen.
22 Doch als de dienaers daer quamen,
en vonden sy haer in de gevanckenisse

niet: maer keerden wederom, ende boodschapten [dit],

23 Seggende, Wy vonden wel den kercker met alle versekertheyt toegesloten, ende de wachters buyten staende voor de deuren, maer als wy [die] geopent hadden, en vonden wy niemant daer binnen.

24 Doe nu de [Hooge]priester, ende de Hooftman des Tempels, ende de Overpriesters dese woorden hoorden, wierden sy twijffelmoedigh over haer, wat doch dit worden soude.

25 Ende daer quam een, ende boodschapte haer, seggende, Siet, de mannen die gy in de gevanckenisse gesett hebt, staen in den Tempel, ende leeren het volck.

26 Doe gingh de Hooftman henen, met de dienaren, ende brachtse, [doch] niet met gewelt. (want sy vreesden het volck, op dat sy niet gesteenigt en wierden.)

27 Ende als sy haer gebracht hadden, stelden syse voor den Raet: ende de Hoogepriester vraegde haer, ende seyde,

28 Hebben wy u niet ernstelick aensegt, dat gy in desen name niet en soudet leeren? ende siet, gy hebt met dese uwe leere Jerusalem vervult, ende gy wilt het bloet deses menschen over ons brengen.

29 Maer Petrus ende de Apostelen antwoordden, ende seyden, Men moet Gode meer gehoorsaem zijn dan den menschen.

30 De Godt onser vaderen heeft Jesum opgeweckt, welcken gy omgebracht hebt, hangende [hem] aen het hout.

31 Desen heeft Godt door sijne rechter-[hant] verhoogt [tot] eenen Vorst ende Saligmaker, om Israël te geven bekeeringe ende vergevinge der sonden.

32 Ende wy zijn sijne getuygen van dese woorden: ende oock de Heylige Geest, welcken Godt gegeven heeft den genen die hem gehoorsaem zijn.

33 Als sy nu [dit] hoorden, berstede haer ['t herte], ende sy hielden raet om haer te dooden.

34 Maer een seker Phariseus stont op in den Raet, met name Gamaliël, een Leeraer der wet, in weerde gehouden by al het volck, ende geboodt dat men de Apostelen een weynigh soude doen buyten [staen].

35 Ende seyde tot haer, Gy Israëlitische mannen, siet voor u wat gy doen sult, aengaende dese menschen.

36 Want voor dese dagen stont Theudas op, seggende dat hy wat was, dien een getal van ontrent vier hondert mannen aenhingh: welcke is omgebracht, ende alle die hem gehoor gaven zijn verstroyt, ende tot niet geworden.

37 Na hem stont op Judas Galileus, in de dagen der beschrijvinge, ende maeckte veel volcks afvalligh achter hem: ende dese is oock vergaen, ende alle die hem gehoor gaven, zijn verstroyt geworden.

38 Ende nu segge ick ulieden, houdt af van dese menschen, ende laetse [gaen]: want indien dese raet, ofte dit werck uyt menschen is, so sal het gebroken worden.

39 Maer indien het uyt Godt is, so en kont gy dat niet breken, op dat gy niet misschien gevonden en wort oock tegen Godt te strijden.

40 Ende sy gaven hem gehoor: ende als sy de Apostelen tot haer geroepen hadden, geesselden sy [deselve], ende geboden [haer] datse niet en souden spreken in den name Jesu: ende lietense gaen.

41 Sy dan gingen henen van het aengesicht des Raets, verblijdt zijnde dat sy waren weerdigh geacht geweest om sijns naems wille smaetheyt te lijden.

42 Ende sy en hielden niet op alle dage in den Tempel, ende by de huysen te leeren, ende Jesum Christum te verkondigen.

Het 6. Capittel.

Ende in deselve dagen, als de discipelen vermenigvuldigden, ontstont een murmureeringe der Griecksche tegen de Hebreen, om dat hare weduwen in de dagelicksche bedieninge versuymt wierden.

2 Ende de twaelve riepen de menigte der discipelen tot haer, ende seyden, Het en is niet behoorlick dat wy het woort Godts nalaten, ende de tafelen dienen.

3 Siet dan om, broeders, nae seven mannen uyt u, die [goet] getuygenisse hebben, vol des Heyligen Geests ende der wijsheyt, welcke wy mogen stellen over dese noodige sake.

4 Maer wy sullen volherden in den gebede, ende in de bedieninge des woorts.

5 Ende dit woort behaegde als de menigte: ende sy verkoren Stephanum, eenen man vol des geloofs ende des Heyligen Geests, ende Philippum, ende Prochorum, ende Nicanorem, ende Timonem, ende Parmenam, ende Nicolaum, eenen Jodengenoot van Antiochien.

6 Welcke sy voor de Apostelen stelden: ende [dese], als sy gebeden hadden, leyden haer de handen op.

7 Ende het woort Godts wies, ende het getal der discipelen vermenigvuldigde te Jerusalem seer: ende een groote schare der Priesteren wiert den geloove gehoorsaem.

8 Ende Stephanus vol geloofs ende krachts, dede wonderen ende groote teeckenen onder het volck.

9 Ende daer stonden op, sommige die waren van de Synagoge, genaemt der Libertinen, ende der Cyreneers, ende der Alexandrinen, ende der gene die van Cilicia ende Asia waren, ende twisteden met Stephano:

10 Ende sy en konden niet wederstaen de wijsheyt ende den geest, door welcken hy sprack.

11 Doe maeckten sy mannen uyt, die seyden, Wy hebben hem hooren spreeken lasterlicke woorden tegen Mosem ende Godt.

12 Ende sy beroerden het volck, ende de Ouderlingen ende de Schriftgeleerde: ende [hem] aenvallende grepen sy hem, ende leydden [hem] voor den Raet.

13 Ende stelden valsche getuygen, die seyden, Dese mensche en houdt niet op lasterlicke woorden te spreken tegen dese heylige plaetse, ende de wet.

14 Want wy hebben hem hooren seggen, dat dese Jesus de Nazarener dese plaetse sal verbreken, ende [dat] hy de zeden veranderen sal, die ons Moses overgelevert heeft.

15 Ende alle die in den Raet saten, de oogen op hem houdende, sagen sijn aengesicht als het aengesicht eenes Engels.

HET 7. CAPITTEL.

ENDE de Hoogepriester seyde, Zijn dan dese dingen alsoo?

2 Ende hy seyde, Gy mannen broeders ende vaders, hooret toe, De Godt der heerlickheyt verscheen onsen vader Abraham [nogh] zijnde in Mesopotamia, eer hy woonde in Charran:

3 Ende seyde tot hem, Gaet uyt uw lant, ende uyt uw maegschap, ende komt in een lant dat ick u wijsen sal.

4 Doe gingh hy uyt het lant der Chaldeen, ende woonde in Charran. Ende van daer, na dat sijn vader gestorven was, bracht hy hem over in dit lant, daer gy nu in woonet.

5 Ende hy en gaf hem geen erfdeel in het selve, oock niet eenen voetstap: ende beloofde dat hy hem 't selve tot een besittinge geven soude, ende sijnen zade na hem, als hy [nogh] geen kint en hadde.

6 Ende Godt sprack alsoo, dat sijn zaet vreemdelingh sijn soude, in een vreemt lant, ende [dat] sy het souden dienstbaer maken, ende qualick handelen vier hondert jaren.

7 Ende het volck dat sy dienen sullen, sal ick oordeelen, sprack Godt. Ende daer na sullen sy uytgaen, ende sy sullen my dienen in dese plaetse.

8 Ende hy gaf hem het verbont der besnijdenisse; ende alsoo gewan hy Isaac, ende besneed hem op den achtsten dagh: ende Isaac [gewan] Jacob, ende Jacob de twaelf Patriarchen.

9 Ende de Patriarchen nijdigh zijnde verkochten Joseph, [om] nae Egypten [gebracht te worden]: ende Godt was met hem.

10 Ende verloste hem uyt alle sijne verdruckingen, ende gaf hem genade ende wijsheyt voor Pharao den Koningh van Egypten, ende hy stelde hem tot een Overste over Egypten, ende sijn geheel huys.

11 Ende daer quam een hongersnoot over het geheel lant van Egypten ende Chanaan, ende groote benaeuwheyt: ende onse vaders en vonden geen spijse.

12 Maer als Jacob hoorde dat in Egypten koorn was, sondt hy onse vaders eerstmael uyt.

13 Ende in de tweede [reyse] wiert Joseph sijnen broederen bekent, ende het geslachte Josephs wiert Pharaoni openbaer.

14 Ende Joseph sont henen, ende ontboodt sijnen vader Jacob, ende alle sijn geslachte, [bestaende] in vijf en tseventigh zielen.

15 Ende Jacob quam af in Egypten, ende stierf, hy selve ende onse vaders.

16 Ende sy wierden overgebracht nae Sichem, ende gelegt in het graf 't welck Abraham gekocht hadde voor een somme gelts, van de sonen Emmors [des vaders] Sichem.

17 Maer als nu de tijt der belofte, die Godt Abraham gesworen hadde, genaeckte, wies het volck, ende vermenigvuldigde in Egypten:

18 Tot dat een ander Koningh opstont, die Joseph niet gekent en hadde.

19 Dese gebruyckte listigheyt tegen ons geslachte, ende handelde qualick met onse vaderen, so datse hare jonge kinderen moesten wechwerpen, op dat sy niet en souden voortteelen.

20 In welcken tijt Moses wiert geboren, ende was uytnemende schoon: welcke drie maenden opgevoet wiert in het huys sijns vaders.

21 Ende als hy wechgeworpen was,

nam hem de dochter Pharaos op, ende voedde hem voor haerselven op tot eenen sone.

22 Ende Moses wiert onderwesen in alle wijsheyt der Egyptenaren: ende was machtigh in woorden ende in wercken.

23 Als hem nu de tijt van veertigh jaren vervult was, quam [hem] in sijn herte sijne broeders de kinderen Israëls te besoecken.

24 Ende siende eenen die onrecht leedt, beschermde hy [hem], ende wreeckte den genen dien overlast geschiedde, ende versloegh den Egyptenaer.

25 Ende hy meynde dat sijne broeders souden verstaen, dat Godt door sijne hant haer verlossinge geven soude: maer sy en hebben 't niet verstaen.

26 Ende den volgenden dagh wiert hy van haer gesien, daer sy vochten, ende hy dronghse tot vrede, seggende, Mannen, gy zijt broeders: waerom doet gy malkanderen ongelijck?

27 Ende die sijnen naesten ongelijck dede, verstiet hem, seggende, Wie heeft u tot een Overste ende Rechter over ons gestelt?

28 Wilt gy my [oock] ombrengen, gelijckerwijs gy gisteren den Egyptenaer omgebracht hebt?

29 Ende Moses vluchtede op dat woort, ende wiert een vreemdelingh in het lant Madiam, daer hy twee sonen gewan.

30 Ende als veertigh jaren vervult waren, verscheen hem de Engel des Heeren in de woestijne des bergs Sina in een vlammigh vyer des doornenboschs.

31 Moses nu [dat] siende verwonderde hem over het Gesichte: ende als hy derwaerts gingh om [dat] te besien, so geschiedde een stemme des Heeren tot hem,

32 [Seggende,] Ick ben de Godt uwer vaderen, de Godt Abrahams, ende de Godt Isaacs, ende de Godt Jacobs. Ende Moses wiert seer beevende, ende en durfde [het] niet besien.

33 Ende de Heere seyde tot hem, Ontbindt de schoenen van uwe voeten: want de plaetse, in welcke gy staet, is heyligh lant.

34 Ick hebbe merckelick gesien de mishandelinge mijns volcks dat in Egypten is, ende ick hebbe haer suchten gehoort, ende ben nedergekomen, om haer daer uyt te verlossen: ende nu komt herwaerts, ick sal u nae Egypten senden.

35 Desen Mosem, welcken sy verloochent hadden, seggende, Wie heeft u tot een Overste ende Rechter gestelt desen [segge ick] heeft Godt tot eenen Oversten ende Verlosser gesonden door de hant des Engels, die hem verschenen was in den doornenbosch.

36 Dese heeft haer uytgeleydt, doende wonderen ende teeckenen in 't lant van Egypten, ende in de roode zee, ende in de woestijne, veertigh jaren.

37 Dese is de Moses, die tot de kinderen Israëls gesegt heeft, de Heere uwe Godt sal u eenen Propheet verwecken uyt uwe broederen, gelijck my: dien sult gy hooren.

38 Dese is 't die in de vergaderinge [des volcks] in de woestijne was met den Engel, die tot hem sprack op den bergh Sina, ende [met] onse vaderen: welcke de levendige woorden ontfingh, om ons [die] te geven.

39 Den welcken onse vaders niet en wilden gehoorsaem zijn, maer verwierpen [hem], ende keerden met hare herten [weder] nae Egypten:

40 Seggende tot Aaron, Maeckt ons goden, die voor ons heenen gaen. Want [wat] desen Moses [aengaet], die ons uyt het lant van Egypten geleydt heeft, wy en weten niet wat hem geschiet is.

41 Ende sy maeckten een kalf in die dagen, ende brachten offerhande tot den afgodt, ende verheugden haer in de wercken harer handen.

42 Ende Godt keerde [hem], ende gaf haer over, dat sy den heyre des hemels dienden, gelijck geschreven is in het Boeck der Propheten, Hebt gy oock slacht-offeren, ende offerhanden my opgeoffert, veertigh jaren in de woestijne, gy huys Israëls?

43 Ja gy hebt opgenomen den tabernakel Molochs, ende het gesternte uwes godts Remphan, de afbeeldingen die gy gemaeckt hebt om die te aenbidden: ende ick sal u overvoeren op gene [zijde] van Babylonien.

44 De Tabernakel der getuygenisse was onder onse vaderen in de woestijne, gelijck geordineert hadde hy die tot Mosem seyde, dat hy denselven maken soude nae de afbeeldinge die hy gesien hadde.

45 Welcken oock onse vaders ontfangen hebbende, met Jesu gebracht hebben in 't [lant] dat de Heydenen besaten, die Godt verdreven heeft van het aengesicht onser vaderen, tot de dagen Davids toe,

46 Dewelcke voor Godt genade gevonden heeft, ende begeert heeft te vinden een woonstede voor den Godt Jacobs.

47 Ende Salomon bouwde hem een
huys.
48 Maer de Allerhoogste en woont
niet in Tempelen met handen gemaeckt:
gelijck de Propheet segt,
49 De hemel is my een throon, ende
de aerde een voetbanck mijner voeten.
Hoedanigh huys sult gy my bouwen?
segt de Heere; ofte, welcke is de plaetse
mijner ruste?
50 En heeft niet mijnē hant alle dese
dingen gemaeckt?
51 Gy hartneckige ende onbesnedene
van herten ende ooren, gy wederstaet
altijt den Heyligen Geest, gelijck uwe
vaders, [alsoo] oock gy.
52 Wien van de Propheten en hebben
uwe vaders niet vervolgt? ende sy heb-
ben gedoodt de gene die te vooren ver-
kondigt hebben de komste des Rechveer-
digen, van welcken gylieden nu verra-
ders ende moorders geworden zijt.
53 Gy die de wet ontfangen hebt door
bestellingen der Engelen, ende en hebt-
[se] niet gehouden.
54 Als sy nu dit hoorden, bersteden
hare herten, ende sy knersten de tanden
tegen hem.
55 Maer hy vol zijnde des Heyligen
Geests, ende de oogen houdende nae
den hemel, sagh de heerlickheyt Godts,
ende Jesum, staende ter rechter[hant]
Godts.
56 Ende hy seyde, Siet, ick sie de
hemelen geopent, ende den Sone des
menschen staende ter rechter[hant]
Godts.
57 Maer sy roepende met grooter stem-
me, stopten hare ooren, ende vielen een-
drachtelick op hem aen.
58 Ende wierpen hem ter stadt uyt,
ende steenigden [hem]: ende de getuy-
gen leyden hare kleederen af aen de voe-
ten eens jongelings, genaemt Saulus.
59 Ende sy steenigden Stephanum,
aenroepende, ende seggende, Heere Je-
su, ontfangt mijnen geest.
60 Ende vallende op de knien riep hy
met grooter stemme, Heere, en rekent
haer dese sonde niet toe. Ende als hy
dat gesegt hadde ontsliep hy.

Het 8. Capittel.

ENDE Saulus hadde mede een welbe-
hagen aen sijne doot. Ende daer
wiert te dien dage een groote vervolginge
tegen de gemeynte, die te Jerusalem was:
ende sy wierden alle verstroyt door de
landen van Judea ende Samaria, behal-
ven de Apostelen.
2 Ende [eenige] Godtvruchtige man-
nen droegen Stephanum te samen [ten
grave], ende maeckten grooten rouwe
over hem.
3 Ende Saulus verwoestede de ge-
meynte, gaende in de huysen: ende
treckende mannen ende vrouwen, lever-
dese over in de gevanckenisse.
4 Sy dan nu die verstroyt waren gin-
gen [het lant] door, ende verkondigden
het woort.
5 Ende Philippus quam af in de stadt
van Samaria, ende predickte haer Chris-
tum.
6 Ende de scharen hielden haer een-
drachtelick aen 't gene van Philippo ge-
segt wiert, dewijle sy hoorden ende sa-
gen de teeckenen die hy dede.
7 Want van vele die onreyne geesten
hadden, gingen [deselve] uyt, roepende
met grooter stemme: ende vele geraeck-
te ende kreupele wierden genesen.
8 Ende daer wiert groote blijtschap in
die stadt.
9 Ende een seker man, met name Si-
mon, was te vooren in de stadt plegende
tooverye, ende verruckende de sinnen
des volcks van Samaria, seggende van
hemselven, dat hy wat groots was.
10 Welcken sy alle aenhingen van den
kleynen tot den grooten, seggende, De-
se is de groote kracht Godts.
11 Ende sy hingen hem aen, om dat
hy eenen langen tijd met tooveryen hare
sinnen verruckt hadde.
12 Maer doe sy Philippo geloofden,
die het Euangelium van het Koninck-
rijcke Godts, ende [van] den name Je-
su Christi verkondigde, wierden sy ge-
doopt beyde mannen ende vrouwen.
13 Ende Simon geloofde oock selve,
ende gedoopt zijnde bleef gedurigh by
Philippum: ende siende de teeckenen
ende groote krachten, die daer geschied-
den, ontsettede hy hem.
14 Als nu de Apostelen die te Jerusa-
lem waren, hoorden dat Samaria het
woort Godts aengenomen hadde, sonden
sy tot haer Petrum ende Joannem.
15 Dewelcke afgekomen zijnde baden
voor haer, dat sy den Heyligen Geest
ontfangen mochten.
16 (Want hy en was nogh op nie-
mant van haer gevallen, maer sy waren
alleenlick gedoopt in den name des Hee-
ren Jesu.)
17 Doe leyden sy de handen op haer,
ende sy ontfingen den Heyligen Geest.
18 Ende als Simon sagh, dat door de
oplegginge van de handen der Apostelen
de Heylige Geest gegeven wiert, so
boodt hy haer gelt aen,
19 Seggende, Geeft oock my dese
macht, op dat so wien ick de handen op-
legge, hy den Heyligen Geest ontfange.

20 Maer Petrus seyde tot hem, Uw gelt zy met u ten verderve, om dat gy gemeynt hebt dat de gave Godts door gelt verkregen wort.

21 Gy en hebt geen deel noch lot in dit woort: want uw herte en is niet recht voor Godt.

22 Bekeert u dan van dese uwe boosheyt, ende bidt Godt, of misschien u dese overlegginge uwes herten vergeven wierde.

23 Want ick sie dat gy zijt in eene gantsch bittere galle, ende t'samenknoopinge der ongerechtigheyt.

24 Doch Simon antwoordende seyde, Bidt gylieden voor my tot den Heere, op dat niets over my en kome van 't gene gy gesegt hebt.

25 Sy dan nu, als sy het woort des Heeren betuygt ende gesproken hadden, keerden wederom nae Jerusalem, ende verkondigden het Euangelium [in] vele vlecken der Samaritanen.

26 Ende een Engel des Heeren sprack tot Philippum, seggende, Staet op, ende gaet henen tegen het zuyden, op den wegh die van Jerusalem afdaelt nae Gaza, welcke woest is.

27 Ende hy stont op ende gingh henen: ende, siet, een Moorman, een Kamerlingh, [ende] een machtigh heer van Candace, de Koninginne der Mooren, die over alle haren schat was, welcke was gekomen om aen te bidden te Jerusalem:

28 Ende hy keerde wederom, ende sat op sijnen wagen, ende las den Propheet Esaiam.

29 Ende de Geest seyde tot Philippum, Gaet toe, ende voegt u by desen wagen.

30 Ende Philippus liep toe, ende hoorde hem den Propheet Esaiam lesen, ende seyde, Verstaet gy oock 't gene gy leest?

31 Ende hy seyde, Hoe soude ick doch konnen, so my niet yemant en onderrecht? Ende hy badt Philippum, dat hy op soude komen, ende by hem sitten.

32 Ende de plaetse der Schrifture, die hy las, was dese, Hy is gelijck een schaep ter slachtinge geleydt: ende gelijck een lam stemmeloos is voor dien die het scheert, alsoo en doet hy sijnen mont niet open.

33 In sijne vernederinge is sijn oordeel wechgenomen: ende wie sal sijn geslachte verhalen? want sijn leven wort van der aerde wechgenomen.

34 Ende de Kamerlingh antwoordde Philippo, ende seyde, Ick bidde u, van wien segt de Propheet dit? Van hemselven, ofte van yemant anders?

35 Ende Philippus dede sijnen mont open, ende beginnende van die selve Schrift, verkondigde hem Jesum.

36 Ende also sy over wegh reysden, quamen sy aen een seker water: ende de Kamerlingh seyde, Siet daer water: wat verhindert my gedoopt te worden?

37 Ende Philippus seyde, Indien gy van gantscher herten gelooft, so is 't geoorloft. Ende hy antwoordende seyde, Ick geloove dat Jesus Christus de Sone Godts is.

38 Ende hy geboodt den wagen stille te houden: ende sy daelden beyde af in het water, so Philippus als de Kamerlingh, ende hy doopte hem.

39 Ende doe sy uyt het water waren opgekomen, nam de Geest des Heeren Philippum wech, ende de Kamerlingh en sagh hem niet meer: want hy reysde sijnen wegh met blijtschap.

40 Maer Philippus wiert gevonden te Azoten, ende ['t lant] doorgaende, verkondigde hy het Euangelium [in] alle steden, tot dat hy tot Cesareen quam.

HET 9. CAPITTEL.

ENDE Saulus blasende nogh dreyginge ende moort tegen de discipelen des Heeren, gingh tot den Hoogenpriester,

2 Ende begeerde brieven van hem nae Damascum aen de Synagogen, op dat so hy eenige, die van dien wegh waren, vonde, hy [deselve] beyde mannen ende vrouwen soude gebonden brengen nae Jerusalem.

3 Ende als hy reysde, is 't geschiet dat hy naeby Damascum quam, ende hem omscheen snellick een licht van den hemel:

4 Ende ter aerden gevallen zijnde, hoorde hy een stemme die tot hem seyde, Saul, Saul, wat vervolgt gy my?

5 Ende hy seyde, Wie zijt gy, Heere? Ende de Heere seyde, Ick ben Jesus dien gy vervolgt. Het is u hart de versenen tegen de prickels te slaen.

6 Ende hy beevende ende verbaest zijnde, seyde, Heere, wat wilt gy dat ick doen sal? Ende de Heere [seyde] tot hem, Staet op, ende gaet in de stadt, ende u sal [aldaer] gesegt worden, wat gy doen moet.

7 Ende de mannen die met hem over wegh reysden, stonden verbaest, hoorende wel de stemme, maer niemant siende.

8 Ende Saulus stont op van der aerde: ende als hy sijne oogen open dede, en sagh hy niemant. Ende sy hem by der hant leydende, brachten hem tot Damascum.

9 Ende hy was drie dagen dat hy niet

en sagh: ende en at niet, noch en dronck niet.

10 Ende daer was een seker discipel te Damascus, met name Ananias: ende de Heere seyde tot hem in een Gesichte, Anania. Ende hy seyde, Siet, [hier ben] ick, Heere.

11 Ende de Heere [seyde] tot hem, Staet op ende gaet in de strate genaemt de Rechte, ende vraegt in het huys Jude nae [eenen] met name Saulus, van Tarsen: want siet hy bidt.

12 Ende hy heeft in een Gesichte gesien, dat een man, met name Ananias, inquam, ende hem de hant opleyde, op dat hy wederom siende worde.

13 Ende Ananias antwoordde, Heere, ick hebbe uyt velen gehoort van desen man, hoe veel quaet hy uwe heylige in Jerusalem gedaen heeft:

14 Ende heeft hier macht van de Overpriesters, om te binden alle die uwen name aenroepen.

15 Maer de Heere seyde tot hem, Gaet henen: want dese is my een uytverkoren vat, om mijnen naem te dragen voor de Heydenen, ende de Koningen, ende de kinderen Israëls.

16 Want ick sal hem toonen hoe veel hy lijden moet om mijnen naem.

17 Ende Ananias gingh henen ende quam in het huys: ende de handen op hem leggende, seyde hy, Saul broeder, de Heere heeft my gesonden, [namelick] Jesus, die u verschenen is op den wegh dien gy quaemt, op dat gy weder siende, ende met den Heyligen Geest vervult soudet worden.

18 Ende terstont vielen af van sijne oogen gelijck als schellen, ende hy wiert terstont wederom siende: ende stont op, ende wiert gedoopt.

19 Ende als hy spijse genomen hadde, wiert hy versterckt. Ende Saulus was sommige dagen by de discipelen, die te Damascus waren.

20 Ende hy predickte terstont Christum in de Synagogen, dat hy de Sone Godts is.

21 Ende sy ontsetteden haer alle die het hoorden, ende seyden, En is dese niet de gene die te Jerusalem verstoorde die desen naem aenriepen, ende die daerom hier gekomen is, op dat hy deselve gebonden soude brengen tot de Overpriesters?

22 Doch Saulus wiert meer ende meer bekrachtigt, ende overtuygde de Joden die te Damascus woonden, bewijsende dat dese de Christus is.

23 Ende als vele dagen verloopen waren, so hielden de Joden te samen raet om hem te dooden.

24 Maer hare lage wiert Saulo bekent: ende sy bewaerden de poorten, beyde des daegs ende des nachts, op dat sy hem dooden mochten.

25 Doch de discipelen namen hem des nachts, ende lieten [hem] neder door den muer, [hem] aflatende in een mande.

26 Saulus nu te Jerusalem gekomen zijnde, poogde hem by de discipelen te voegen: maer sy vreesden hem alle, niet geloovende dat hy een discipel was.

27 Maer Barnabas hem tot sich nemende, leydde [hem] tot de Apostelen, ende verhaelde haer hoe hy op den wegh den Heere gesien hadde, ende dat hy tot hem gesproken hadde, ende hoe hy te Damascus vrymoedelick gesproken hadde in den name Jesu.

28 Ende hy was met haer ingaende ende uytgaende te Jerusalem:

29 Ende vrymoedelick sprekende in den name des Heeren Jesu, sprack hy oock ende handelde tegen de Griecksche [Joden]: maer dese trachteden hem te dooden.

30 Doch de broeders [dit] verstaende, geleydden hem tot Cesareen, ende sonden hem af nae Tarsen.

31 De gemeynten dan door geheel Judeam, ende Galileam, ende Samariam hadden vrede, ende wierden gesticht: ende wandelende in de vreese des Heeren, ende de vertroostinge des Heyligen Geests, wierden vermenigvuldigt.

32 Ende het geschiedde als Petrus alomme doortrock, dat hy oock afquam tot de heylige die tot Lydda woonden.

33 Ende aldaer vondt hy een seker mensche, met name Eneas, die acht jaren te bedde gelegen hadde, welcke was geraeckt.

34 Ende Petrus seyde tot hem, Enea, Jesus Christus maeckt u gesont: staet op ende spreydt uselven [het bedde]. Ende hy stont terstont op.

35 Ende hy sagen hem alle die te Lydda ende Sarona woonden, dewelcke haer bekeerden tot den Heere.

36 Ende te Joppe was een sekere discipelinne met name Tabitha, welcke overgesett zijnde is gesegt Dorcas. Dese was vol van goede wercken, ende aelmoessen, die sy dede.

37 Ende het geschiedde in die dagen, dat sy kranck wiert ende sterf: ende als syse gewasschen hadden, leyden sy haer in de oppersale.

38 Ende also Lydda naeby Joppe was, de discipelen hoorende dat Petrus aldaer was, sonden twee mannen tot hem, biddende dat hy niet en soude vertoeven tot haer over te komen.

39 Ende Petrus stont op, ende gingh met haer; welcken sy, als hy daer gekomen was, in de oppersale leydden: ende alle de weduwen stonden by hem, weenende ende toonende de rocken ende kleederen die Dorcas gemaeckt hadde, als sy by haer was.

40 Maer Petrus, hebbende [haer] alle uytgedreven, knielde neder ende badt: ende hem keerende tot het lichaem seyde, Tabitha, staet op. Ende sy dede hare oogen open, ende Petrum gesien hebbende, sat sy over eynde.

41 Ende hy gaf haer de hant, ende rechttese op, ende de heylige ende de weduwen geroepen hebbende, stelde hyse levende voor [haer].

42 Ende [dit] wiert bekent door geheel Joppe, ende vele geloofden in den Heere.

43 Ende het geschiedde dat hy vele dagen te Joppe bleef by eenen sekeren Simon, eenen lederbereyder.

Het 10. Capittel.

Ende daer was een seker man te Cesareen met name Cornelius, een Hooftman over hondert, uyt de bende genaemt de Italiaensche:

2 Godtsaligh, ende vreesende Godt, met geheel sijn huys, ende doende vele aelmoessen aen het volck, ende Godt gedueriglick biddende.

3 [Dese] sagh in een Gesichte klaerlick ontrent de negende ure des daegs eenen Engel Godts tot hem inkomen, ende tot hem seggende, Corneli.

4 Ende hy de oogen op hem houdende ende seer bevreest geworden zijnde, seyde, Wat is 't, heere? Ende hy seyde tot hem, Uwe gebeden ende uwe aelmoessen zijn tot gedachtenisse opgekomen voor Godt.

5 Ende nu sendt mannen nae Joppe, ende ontbiedt Simon, die toegenaemt wort Petrus.

6 Dese ligt te huys by eenen Simon lederbereyder, die [sijn] huys heeft by de zee: dese sal u seggen wat gy doen moet.

7 Ende als de Engel, die tot Cornelium sprack, wechgegaen was, riep hy twee van sijne huysknechten, ende eenen Godtsaligen krijgsknecht van de gene die geduerigh by hem waren:

8 Ende als hy haer alles verhaelt hadde, sondt hyse nae Joppe.

9 Ende des anderen daegs, terwijle dese reysden, ende naeby de stadt quamen, klom Petrus op 't dack om te bidden, ontrent de seste ure.

10 Ende hy wiert hongerigh, ende begeerde te eten. Ende terwijle sy het bereydden, viel over hem een vertreckinge van sinnen.

11 Ende hy sagh den hemel geopent, ende een seker vat tot hem nederdalen, gelijck een groot linnen laken aen de vier hoecken gebonden, ende nedergelaten op de aerde.

12 In het welcke waren alle de viervoetige [dieren] der aerde, ende de wilde, ende de kruypende [dieren], ende de vogelen des hemels.

13 Ende daer geschiedde een stemme tot hem, Staet op Petre, slacht ende eet.

14 Maer Petrus seyde, Geensins, Heere: want ick en hebbe noyt gegeten yet dat gemeyn, ofte onreyn was.

15 Ende een stemme [geschiedde] wederom ten tweeden mael tot hem, 't Gene Godt gereynigt heeft en sult gy niet gemeyn maken.

16 Ende dit geschiedde tot driemael: ende het vat wiert wederom opgenomen in den hemel.

17 Ende also Petrus in hemselven twijffelde wat doch het Gesichte mochte zijn, dat hy gesien hadde, siet, de mannen die van Cornelio afgesonden waren, gevraegt hebbende nae het huys Simonis, stonden aen de poorte.

18 Ende [yemant] geroepen hebbende vraegden sy, of Simon, toegenaemt Petrus, daer te huys lagh.

19 Ende als Petrus op dat Gesichte dachte, seyde de Geest tot hem, Siet drie mannen soecken u:

20 Daerom staet op, gaet af, ende reyst met haer, niet twijffelende: want ick hebbe haer gesonden.

21 Ende Petrus gingh af tot de mannen, die van Cornelio tot hem gesonden waren, ende seyde, Siet, ick ben 't dien gy soeckt: wat is de oorsake waerom gy hier zijt?

22 Ende sy seyden, Cornelius een Hooftman over hondert, een rechtveerdigh man, ende vreesende Godt, ende die [goet] getuygenisse heeft van het gantsche volck der Joden, is door Goddelicke openbaringe vermaent van eenen heyligen Engel, dat hy u soude ontbieden tot sijnen huyse, ende dat hy van u woorden [der saligheyt] soude hooren.

23 Als hyse dan ingeroepen hadde, ontfingh hyse in huys. Doch des anderen daegs gingh Petrus met haer henen, ende sommige der broederen, die van Joppe waren, gingen met hem.

24 Ende des anderen daegs quamen sy tot Cesareen. Ende Cornelius verwachtede haer, t'samengeroepen hebbende die van sijn maegschap ende bysonderste vrienden.

25 Ende als het geschiedde dat Petrus inquam, gingh hem Cornelius te gemoete, ende vallende aen [sijne] voeten aenbadt hy.

26 Maer Petrus rechtede hem op, seggende, Staet op, ick ben oock selve een mensche.

27 Ende met hem sprekende gingh hy in, ende vondt 'er vele die t'samengekomen waren.

28 Ende hy seyde tot haer, Gy weet hoe het eenen Joodschen man ongeoorlooft is hem te voegen, ofte te gaen tot eenen vreemden: doch Godt heeft my getoont dat ick geen mensche en soude gemeyn ofte onreyn heeten.

29 Daerom ben ick oock sonder tegenspreken gekomen ontboden zijnde. So vrage ick dan, om wat reden gylieden my hebt ontboden.

30 Ende Cornelius seyde, Over vier dagen was ick vastende tot deser ure toe, ende ter negender ure badt ick in mijn huys.

31 Ende siet, een man stont voor my in een blinckende kleet, ende seyde, Corneli, uw gebedt is verhoort, ende uwe aelmoessen zijn voor Godt gedacht geworden.

32 Sendt dan nae Joppe, ende ontbiedt Simonem die toegenaemt wort Petrus: dese ligt te huys in het huys van Simon den lederbereyder aen de zee, welcke hier gekomen zijnde, sal tot u spreken.

33 So hebbe ick dan van stonden aen tot u gesonden, ende gy hebt wel gedaen dat gy hier gekomen zijt. Wy zijn dan alle nu [hier] tegenwoordigh voor Godt, om te hooren al het gene u van Godt bevolen is.

34 Ende Petrus den mont open doende, seyde, Ick verneme in der waerheyt dat Godt geen aennemer des persoons en is,

35 Maer in allen volcke, die hem vreest ende gerechtigheyt werckt is hem aengenaem.

36 [Dit is] het woort dat hy gesonden heeft den kinderen Israëls, verkondigende vrede door Jesum Christum: Dese is een Heere van alle.

37 Gylieden weet de sake die geschiet is door geheel Judeam, beginnende van Galilea, na den Doop, welcken Joannes gepredickt heeft:

38 [Belangende] Jesum van Nazareth, hoe hem Godt gesalft heeft met den Heyligen Geest, ende met kracht: welcke [het lant] doorgegaen is, goet doende, ende genesende alle die van den duyvel overweldigt waren: want Godt was met hem.

39 Ende wy zijn getuygen van al het gene hy gedaen heeft, beyde in het Jodische lant ende te Jerusalem: welcken sy gedoodt hebben, [hem] hangende aen een hout.

40 Desen heeft Godt opgeweckt ten derden dage, ende gegeven, dat hy openbaer soude worden:

41 Niet alle den volcke, maer den getuygen die van Godt te vooren verkoren waren, ons [namelick] die met hem gegeten ende gedroncken hebben, na dat hy uyt den dooden opgestaen was.

42 Ende heeft ons geboden den volcke te prediken, ende te betuygen dat hy is de gene die van Godt verordineert is, tot een Rechter van levende ende doode.

43 Desen geven getuygenisse alle de Propheten, dat een yegelick die in hem geloof vergevinge der sonden ontfangen sal door sijnen name.

44 Als Petrus nogh dese woorden sprack, viel de Heylige Geest op alle die het woort hoorden.

45 Ende de geloovige die uyt de Besnijdenisse waren, soo vele als 'er met Petro waren gekomen, ontsetteden haer dat de gave des Heyligen Geests ouck op de Heydenen uytgestort wiert:

46 Want sy hoorden haer spreken met [vreemde] talen, ende Godt groot maken. Doe antwoordde Petrus,

47 Kan oock yemant het water weeren, dat dese niet gedoopt en souden worden, welcke den Heyligen Geest ontfangen hebben, gelijck als oock wy?

48 Ende hy beval dat sy souden gedoopt worden in den name des Heeren. Doe baden sy hem dat hy eenige dagen by [haer] wilde blijven.

HET 11. CAPITTEL.

DE Apostelen nu, ende de Broeders, die in Judea waren, hebben gehoort, dat oock de Heydenen het woort Godts aengenomen hadden.

2 Ende doe Petrus opgegaen was nae Jerusalem, twisteden tegen hem de gene die uyt de Besnijdenisse waren,

3 Seggende, Gy zijt ingegaen tot mannen die de voorhuyt hebben, ende hebt met haer gegeten.

4 Maer Petrus beginnende verhaelde het haer vervolgens, seggende,

5 Ick was in de stadt Joppe, biddende: ende sagh in een vertreckinge van sinnen een Gesichte, [namelick] een seker vat, gelijck een groot linnen laken, nederdalende, by de vier hoecken nedergelaten uyt den hemel, ende quam tot by my.

6 Op welck [laken] als ick de oogen hieldt, so merckte ick, ende sagh de vier-

voetige [dieren] der aerde, ende de wilde, ende de kruypende [dieren], ende de vogelen des hemels.

7 Ende ick hoorde eene stemme die tot my seyde, Staet op Petre, slacht ende eet.

8 Maer ick seyde, Geensins; Heere: want noyt en is yet, dat gemeyn ofte onreyn was, in mijnen mont ingegaen.

9 Doch de stemme antwoordde my ten tweeden mael uyt den hemel, Het gene Godt gereynigt heeft, en sult gy niet gemeyn maken.

10 Ende dit geschiedde tot driemael: ende alles wiert wederom opgetrocken in den hemel.

11 Ende siet ter selver [ure] stonden daer drie mannen voor het huys daer ick in was, die van Cesareen tot my afgesonden waren.

12 Ende de Geest seyde tot my, dat ick met haer gaen soude, niet twiffelende. Ende met my gingen oock dese ses broeders, ende wy zijn in des mans huys ingegaen.

13 Ende hy heeft ons verhaelt hoe hy eenen Engel gesien hadde, die in sijn huys stont, ende tot hem seyde, Sendt mannen nae Joppe, ende ontbiedt Simon, die toegenaemt is Petrus:

14 Die woorden tot u sal spreken, door welcke gy sult saligh worden, ende alle uw huys.

15 Ende als ick begon te spreken, viel de Heylige Geest op haer, gelijck oock op ons in het begin.

16 Ende ick wiert gedachtigh aen het woort des Heeren, hoe hy seyde, Joannes doopte wel met water, maer gylieden sult gedoopt worden met den Heyligen Geest.

17 Indien dan Godt haer evengelijcke gave gegeven heeft, als oock ons die in den Heere Jesum Christum gelooft hebben, wie was ick doch die Godt konde weeren?

18 Ende als sy dit hoorden waren sy te vreden, ende verheerlickten Godt, seggende, So heeft dan Godt oock den Heydenen de bekeeringe gegeven ten leven!

19 De gene nu die verstroyt waren door de verdruckinge, die over Stephanus geschiet was, gingen ['t lant] door tot Phenicien toe, ende Cypren, ende Antiochien, tot niemant het woort sprekende, dan alleen tot de Joden.

20 Ende daer waren eenige Cyprische ende Cyreneïsche mannen uyt haer, welcke tot Antiochien gekomen zijnde spraken tot de Grieckschе, verkondigende den Heere Jesum.

21 Ende de hant des Heeren was met haer: ende een groot getal geloofde, ende bekeerde hem tot den Heere.

22 Ende het geruchte van haer quam tot de ooren der gemeynte die te Jerusalem was: ende sy sonden Barnabam uyt, dat hy ['t lant] doorginge tot Antiochien toe.

23 Dewelcke daer gekomen zijnde, ende de genade Godts siende, wiert verblijdt, ende vermaendese alle, dat sy met een voornemen des herten by den Heere souden blijven.

24 Want hy was een goet man, ende vol des Heyligen Geests, ende des geloofs: ende daer wiert een groote schare den Heere toegevoegt.

25 Ende Barnabas gingh uyt nae Tarsen om Saulum te soecken: ende als hy hem gevonden hadde, bracht hy hem tot Antiochien.

26 Ende het is geschiet dat sy een geheel jaer [t' samen] vergaderden in de gemeynte, ende een groote schare leerden: ende dat de discipelen eerst te Antiochien Christenen genaemt wierden.

27 Ende in deselve dagen quamen [eenige] Propheten af van Jerusalem tot Antiochien.

28 Ende één uyt haer, met name Agabus, stont op, ende gaf te kennen door den Geest, dat 'er een groote hongersnoot soude wesen over de geheele werelt: dewelcke oock gekomen is onder den Keyser Claudio.

29 Ende nae dat een yegelick der discipelen vermocht, besloot elck van haer [yet] te senden ten dienste der broederen die in Judea woonden.

30 Het welck sy oock deden, ende sonden 't tot de Ouderlingen door de hant Barnabe ende Sauli.

HET 12. CAPITTEL.

ENDE ontrent deselve tijt sloegh de Koningh Herodes de handen aen sommige van de gemeynte, om die qualick te handelen.

2 Ende hy doodde Jacobum den broeder Joannis met den sweerde.

3 Ende doe hy sagh dat het den Joden behagelick was, voer hy voort om oock Petrum te vangen: (ende het waren de dagen der ongehevelde [brooden]:)

4 Den welcken oock gegrepen hebbende hy in de gevanckenisse settede, ende gaf [hem] over aen vier [wachten, elck] van vier krijgsknechten, om hem te bewaren, willende na het Paesch-[feest] hem voortbrengen voor het volck.

5 Petrus dan wiert in de gevanckenisse bewaert: maer van de gemeynte

wiert een geduerigh gebedt tot Godt voor hem gedaen.

6 Doe hem nu Herodes soude voortbrengen, sliep Petrus dien selven nacht tusschen twee krijgsknechten, gebonden met twee ketenen: ende de wachters voor de deure bewaerden de gevanckenisse.

7 Ende siet, een Engel des Heeren stont daer, ende een licht scheen in de wooninge, ende slaende de zijde Petri weckte hy hem op, seggende, Staet haestelick op. Ende sijne ketenen vielen af van de handen.

8 Ende de Engel seyde tot hem, Omgordt u, ende bindt uwe schoensolen aen. Ende hy dede alsoo. Ende hy seyde tot hem, Werpt uwen mantel om, ende volgt my.

9 Ende uytgaende volgde hy hem, ende en wist niet dat het waerachtigh was 't gene door den Engel geschiedde, maer hy meynde dat hy een Gesichte sagh.

10 Ende als sy door de eerste ende tweede wacht gegaen waren, quamen sy aen de yseren poorte, die nae de stadt leydt: dewelcke van selfs haer geopent wiert. Ende uytgegaen zijnde gingen sy één strate voort: ende terstont scheydde de Engel van hem.

11 Ende Petrus tot hemselven gekomen zijnde, seyde, Nu weet' ick waerachtelick dat de Heere sijnen Engel uytgesonden heeft, ende my verlost heeft uyt de hant Herodis, ende [uyt] alle de verwachtinge van het volck der Joden.

12 Ende als hy [alles] overlegt hadde, gingh hy nae het huys Marie des moeders Joannis, die toegenaemt was Marcus, alwaer vele t'samenvergadert ende biddende waren.

13 Ende als Petrus aen de deure van de voorpoorte klopte, quam een dienstmaegt voor om te luysteren, met name Rhode.

14 Ende sy de stemme Petri bekennende, en dede van blijtschap de voorpoorte niet open, maer liep nae binnen ende boodschapte, dat Petrus voor [aen] de voorpoorte stont.

15 Ende sy seyden tot haer, Gy raest. Doch sy bleef daer sterck by, dat het alsoo was. Ende sy seyden, Het is sijn Engel.

16 Maer Petrus bleef kloppende: ende als sy open gedaen hadden, sagen sy hem, ende ontsetteden haer.

17 Ende als hy haer met de hant gewenckt hadde, datse swijgen souden, verhaelde hy haer, hoe hem de Heere uyt de gevanckenisse uytgeleydt hadde: ende seyde, Boodschapt dit Jacobo ende den broederen. Ende hy uytgegaen zijnde reysde nae een andere plaetse.

18 Ende als het dagh was geworden, was daer geen kleyne beroerte onder de krijgsknechten, wat doch Petro mochte geschiet zijn.

19 Ende als Herodes hem gesocht hadde, ende niet en vondt, ende de wachters rechtelick ondervraegt hadde, geboodt hy datse wechgeleydet souden worden. Ende hy vertrock van Judea nae Cesareen, ende hieldt hem [aldaer].

20 Ende Herodes hadde in den sin tegen de Tyriers ende Sidoniers te krijgen: maer sy quamen eendrachtelick tot hem, ende Blastum, die des Konings Kamerlingh was, overredet hebbende, begeerden vrede; om dat haer lant gespijsigt wiert van des Konings [lant].

21 Ende op eenen gesetten dagh Herodes een Konincklickkleet aengedaen hebbende, ende op den Rechterstoel geseten zijnde, dede een reden tot haer:

22 Ende het volck riep [hem] toe, Een stemme Godts, ende niet eenes menschen.

23 Ende van stonden aen sloegh hem een Engel des Heeren, daerom dat hy Godt de eere niet en gaf: ende wiert van de wormen gegeten, ende gaf den geest.

24 Ende het woort Godts wies, ende vermenigvuldigde.

25 Barnabas nu ende Saulus keerden wederom van Jerusalem, als sy den dienst volbracht hadden, medegenomen hebbende oock Joannem, die toegenaemt wiert Marcus.

HET 13. CAPITTEL.

ENDE daer waren tot Antiochien in de gemeynte die daer was, eenige Propheten ende Leeraers, namelick Barnabas, ende Simeon genaemt Niger, ende Lucius van Cyrenen, ende Manahen, die met Herodes den Viervorst opgevoedt was, ende Saulus.

2 Ende als sy den Heere dienden, ende vasteden, seyde de Heylige Geest, Sondert my af beyde Barnabam ende Saulum, tot het werck daer toe ickse geroepen hebbe.

3 Doe vasteden ende baden sy, ende haer de handen opgelegt hebbende lieten syse gaen.

4 Dese dan uytgesonden zijnde van den Heyligen Geest, quamen af tot Seleucien, ende van daer scheepten sy af nae Cypren.

5 Ende gekomen zijnde tot Salamis, verkondigden sy het woort Godts in de Synagogen der Joden: ende sy hadden oock Joannem tot eenen dienaer.

6 Ende als sy het eylant doorgegaen

waren tot Paphos toe, vonden sy eenen
sekeren tooveraer, eenen valschen Pro-
pheet, eenen Jode, wiens name was
Bar-Jesus,
7 Welck was by den Stadthouder Ser-
gius Paulus, eenen verstandigen man.
Dese, Barnabam ende Saulum tot hem
geroepen hebbende, socht seer het woort
Godts te hooren.
8 Maer Elymas de tooveraer (want
alsoo wort sijn naem overgesett) weder-
stont haer, soeckende den Stadthouder
van het geloove af te keeren.
9 Doch Saulus (die oock Paulus [ge-
naemt] is) vervult met den Heyligen
Geest, ende de oogen op hem houdende,
seyde,
10 O gy kint des duyvels, vol van
alle bedrogh, ende van alle arglistig-
heyt, vyant van alle gerechtigheyt, sult
gy niet ophouden te verkeeren de rechte
wegen des Heeren?
11 Ende nu siet, de hant des Heeren
[is] tegen u: ende gy sult blint zijn, en-
de de sonne niet sien voor eenen tijt.
Ende van stonden aen viel op hem donc-
kerheyt ende duysternisse: ende rontom
gaende socht hy, die [hem] met de hant
mochten leyden.
12 Als de Stadthouder sagh 't gene
geschiet was, doe geloofde hy, verslagen
zijnde over de leere des Heeren.
13 Ende Paulus, ende die met hem
waren, van Papho afgevaren zijnde,
quamen tot Pergen [een stadt] in Pam-
phylia. Maer Joannes van haer schey-
dende keerde weder nae Jerusalem.
14 Ende sy van Pergen ['t lant] door-
gaende, quamen tot Antiochien [een
stadt] in Pisidien: ende gegaen zijnde
in de Synagoge op den dagh des Sab-
baths, saten sy neder.
15 Ende nae het lesen der wet ende
der Propheten, sonden de Overste der
Synagoge tot haer, seggende, Mannen
broeders, indien daer [eenigh] woort
van vertroostinge tot den volcke in u is,
so spreeckt.
16 Ende Paulus stont op, ende wenck-
te met de hant, ende seyde, Gy Israëli-
tische mannen, ende gy die Godt vreest,
hoort toe.
17 De Godt deses volcks Israëls heeft
onse vaderen uytverkoren, ende het
volck verhoogt, als sy vreemdelingen
waren in 't lant van Egypten, ende
heeftse met eenen hoogen arm daer uyt-
geleydt.
18 Ende heeft ontrent den tijt van
veertigh jaren hare zeden verdragen in
de woestijne.
19 Ende seven volckeren uytgeroeyt
hebbende in het lant Chanaan, heeft
haer door het lot het lant derselve uyt-
gedeelt.
20 Ende daer na, ontrent vier hon-
dert ende vijftigh jaren, gaf hy [haer]
Richters tot op Samuel den Propheet.
21 Ende van doen aen begeerden sy
eenen Koningh, ende Godt gaf haer
Saul den sone Kis, eenen man uyt de
stamme Benjamin, veertigh jaren.
22 Ende desen afgesett hebbende,
verweckte hy haer David tot eenen Ko-
ningh: den welcken hy oock getuyge-
nisse gaf, ende seyde, Ick hebbe ge-
vonden David den [sone] Jesse, eenen
man nae mijn herte, die alle mijnen wil-
le sal doen.
23 Van deses zaet heeft Godt Israël,
nae de belofte, verweckt den Saligmaker
Jesum:
24 Als Joannes eerst alle den volcke
Israëls, voor sijne aenkomste, gepre-
dickt hadde den Doop der bekeeringe.
25 Doch als Joannes den loop ver-
vulde, seyde hy, Wie meynt gylieden
dat ick ben? Ick en ben [de Christus]
niet; maer siet, hy komt na my, wien
ick niet weerdigh en ben de schoenen
[sijner] voeten te ontbinden.
26 Mannen broeders, kinderen van
het geslachte Abrahams, ende die onder
u Godt vreesen, tot u is het woort deser
saligheyt gesonden.
27 Want die te Jerusalem woonen,
ende hare Overste, desen niet kennen-
de, hebben oock de stemmen der Pro-
pheten, die op elcken Sabbath[dag] ge-
lesen worden, [hem] veroordeelende,
vervult:
28 Ende geen oorsake des doots vin-
dende, hebben sy van Pilato begeert dat
hy soude gedoodt worden.
29 Ende als sy alles volbracht had-
den dat van hem geschreven was, namen
sy [hem] af van het hout, ende leyden
[hem] in het graf.
30 Maer Godt heeft hem uyt de doo-
den opgeweckt.
31 Welcke gesien is geweest vele da-
gen langh, van de gene die met hem
opgekomen waren van Galilea tot Je-
rusalem, die sijne getuygen zijn by het
volck.
32 Ende wy verkondigen u de belofte
die tot den vaderen geschiet is, dat [na-
melick] Godt deselve vervult heeft aen
ons hare kinderen, als hy Jesum ver-
weckt heeft:
33 Gelijck oock in den tweeden Psalm
geschreven staet, Gy zijt mijn Sone,
heden hebbe ick u gegenereert.
34 En dat hy hem uyt de dooden
heeft opgeweckt, alsoo dat hy niet meer
en sal tot verdervinge keeren, heeft hy

aldus gesegt, Ick sal ulieden de weldadigheden Davids geven die getrouwe zijn.

35 Waerom hy oock in eenen anderen [Psalm] segt, Gy en sult uwen Heyligen niet [over]geven, om verdervinge te sien.

36 Want David, als hy in sijnen tijt den raet Godts gedient hadde, is ontslapen, ende is by sijne vaderen gelegt, ende heeft wel verdervinge gesien:

37 Maer hy, dien Godt opgeweckt heeft, en heeft geen verdervinge gesien.

38 So zy u dan bekent, mannen broeders, dat door desen u vergevinge der sonden verkondigt wort.

39 Ende [dat] van allen, daer van gy niet en kondet gerechtveerdigt worden door de wet Mosis, door desen een yegelick die gelooft, gerechtveerdigt wort.

40 Siet dan toe, dat over ulieden niet en kome 't gene gesegt is in de Propheten,

41 Siet, gy verachters, ende verwondert u, ende verdwijnt: want ick wercke een werck in uwe dagen, een werck 't welck gy niet en sult gelooven, so het u yemant verhaelt.

42 Ende als de Joden uytgegaen waren uyt de Synagoge, baden de Heydenen dat tegen den naesten Sabbath haer deselve woorden souden gesproken worden.

43 Ende als de Synagoge gescheyden was, volgden vele van de Joden, ende van de Godtsdienstige Jodengenooten, Paulum ende Barnabam: welcke tot haer spraken, ende haer vermaenden te blijven by de genade Godts.

44 Ende op den volgenden Sabbath, quam byna de geheele stadt te samen, om het woort Godts te hooren.

45 Doch de Joden de scharen siende wierden met nijdigheyt vervult, ende wederspraken het gene van Paulo gesegt wiert, wedersprekende ende lasterende.

46 Maer Paulus ende Barnabas vrymoedigheyt gebruyckende seyden, Het was noodigh dat eerst tot u het woort Godts gesproken soude worden: doch naedemael gy het selve verstoot, ende uselven des eeuwigen levens niet weerdigh en oordeelt, siet, wy keeren ons tot de Heydenen.

47 Want alsoo heeft ons de Heere geboden, [seggende,] Ick hebbe u gestelt tot een licht der Heydenen, op dat gy soudt zijn tot salighheyt, tot aen het uyterste der aerde.

48 Als nu de Heydenen [dit] hoorden verblijdden sy haer, ende presen het woort des Heeren; ende daer geloofden soo vele als 'er geordineert waren tot het eeuwige leven.

49 Ende het woort des Heeren wert door het geheele lant uytgebreydt.

50 Maer de Joden maeckten op de Godtsdienstige ende eerlicke vrouwen, ende de voornaemste van de stadt, ende verweckten vervolginge tegen Paulum ende Barnabam, ende wierpense uyt hare lantpalen.

51 Doch sy schuddeden het stof van hare voeten af tegen deselve, ende quamen tot Iconien.

52 Ende de discipelen wierden vervult met blijtschap ende met den Heyligen Geest.

Het 14. Capittel.

Ende het geschiedde te Iconien, dat sy te samen gingen in de Synagoge der Joden, ende alsoo spraken, dat een groote menigte beyde van Joden ende Griecken geloofde.

2 Maer de Joden die ongehoorsaem waren, verweckten ende verbitterden de zielen der Heydenen tegen de broeders.

3 Sy verkeerden dan [aldaer] eenen langen tijt, vrymoedelick sprekende in den Heere, die getuygenisse gaf den woorde sijner genade, ende gaf, dat teeckenen ende wonderen geschiedden door hare handen.

4 Ende de menigte der stadt wiert verdeelt: ende sommige waren met de Joden, ende sommige met de Apostelen.

5 Ende als daer een oploop geschiedde beyde van Heydenen ende van Joden, met hare Overste, om haer smaetheyt aen te doen, ende te steenigen,

6 Zijn sy, [alles] overlegt hebbende, gevlucht nae de steden van Lycaonien, [namelick] Lystren ende Derben, ende het omliggende lant:

7 Ende verkondigden aldaer het Euangelium.

8 Ende een seker man te Lystren, sat onmachtigh aen de voeten, kreupel zijnde van sijns moeders lijf, die noyt en hadde gewandelt.

9 Dese hoorde Paulum spreken: welcke de oogen op hem houdende, ende siende dat hy geloove hadde om gesont te worden,

10 Seyde met grooter stemme, Staet recht op uwe voeten. Ende hy sprongh op, ende wandelde.

11 Ende de schare siende 't gene Paulus gedaen hadde, verhieven hare stemmen, ende seyden in 't Lycaonisch, De goden zijn den menschen gelijck geworden, ende tot ons nedergekomen,

12 Ende sy noemden Barnabam Jupiter, ende Paulum Mercurius, om dat hy het woort voerde.

13 Ende de Priester van Jupiter die voor hare stadt was, als hy ossen ende kranssen aen de voorpoorten gebracht hadde, wilde hy offeren met de scharen.

14 Maer de Apostelen, Barnabas ende Paulus, [dat] hoorende scheurden hare kleederen, ende sprongen onder de schare, roepende,

15 Ende seggende, Mannen, waerom doet gy dese dingen? Wy zijn oock menschen van gelijcke bewegingen als gy, ende verkondigen ulieden dat gy u soudt van dese ydele [dingen] bekeeren tot den levendigen Godt, die gemaeckt heeft den hemel, ende de aerde, ende de zee, ende al 't gene in deselve is.

16 Welcke in de voorledene tijden alle de Heydenen heeft laten wandelen in hare wegen.

17 Hoewel hy nochtans hemselven niet onbetuygt gelaten en heeft, goet doende van den hemel, ons regen ende vruchtbare tijden gevende, vervullende onse herten met spijse ende vrolickheyt.

18 Ende dit seggende en wederhielden sy naeuwlicks de scharen, dat sy haer niet en offerden.

19 Maer daer quamen Joden over van Antiochien ende Iconien, ende overrededen de scharen, ende steenigden Paulum, ende sleepten [hem] buyten de stadt, meynende dat hy doot was.

20 Doch als hem de discipelen omringt hadden, stont hy op, ende quam in de stadt: ende des anderen daegs gingh hy met Barnaba uyt nae Derben.

21 Ende als sy derselve stadt het Euangelium verkondigt, ende vele discipelen gemaeckt hadden, keerden sy weder nae Lystren, ende Iconien, ende Antiochien:

22 Versterckende de zielen der discipelen, [ende] vermanende datse souden blijven in het geloove, ende dat wy door vele verdruckingen moeten ingaen in het Koninckrijcke Godts.

23 Ende als sy haer in elcke gemeynte met opsteken der handen Ouderlingen verkoren hadden, gebeden hebbende met vasten, bevalen syse den Heere, in welcken sy geloofť hadden.

24 Ende Pisidien doorgereyst hebbende, quamen sy in Pamphylien.

25 Ende als sy tot Pergen het woort gesproken hadden, quamen sy af nae Attalien.

26 Ende van daer scheepten sy af nae Antiochien, van waer sy der genade Godts bevolen waren geweest tot het werck dat sy volbracht hadden.

27 Ende daer gekomen zijnde, ende de gemeynte vergadert hebbende, verhaelden sy wat groote dingen Godt met haer gedaen hadde, ende dat hy den Heydenen de deure des geloofs geopent hadde.

28 Ende sy verkeerden aldaer geenen kleynen tijt met de discipelen.

HET 15. CAPITTEL.

ENDE sommige, die afgekomen waren van Judea, leerden de broederen, [seggende,] Indien gy niet besneden en wort nae de wijse Mosis, so en kont gy niet saligh worden.

2 Als 'er dan geen kleyne wederstant ende twistinge geschiedde by Paulus ende Barnabas tegen haer, so hebben sy geordineert dat Paulus ende Barnabas, ende eenige andere uyt haer, souden opgaen tot de Apostelen ende Ouderlingen nae Jerusalem, over dese vrage.

3 Sy dan van de gemeynte uytgeleydt zijnde, reysden door Phenicien ende Samarien, verhalende de bekeeringe der Heydenen: ende deden alle den broederen groote blijtschap aen.

4 Ende te Jerusalem gekomen zijnde, wierden sy ontfangen van de gemeynte, ende de Apostelen, ende de Ouderlingen: ende sy verkondigden wat groote dingen Godt met haer gedaen hadde.

5 Maer [seyden sy] daer zijn sommige opgestaen van die van de secte der Phariseen, die geloovigh zijn geworden, seggende, dat men haer moet besnijden, ende gebieden de wet Mosis te onderhouden.

6 Ende de Apostelen ende de Ouderlingen vergaderden te samen om op dese sake te letten.

7 Ende als [daer over] groote twistinge geschiedde, stont Petrus op ende seyde tot haer, Mannen broeders, gy weet dat Godt van over langen tijt onder ons [my] verkoren heeft, dat de Heydenen door mijnen mont het woort des Euangeliums souden hooren, ende gelooven.

8 Ende Godt de kenner der herten heeft haer getuygenisse gegeven, haer gevende den Heyligen Geest, gelijck als oock ons.

9 Ende en heeft geen onderscheyt gemaeckt tusschen ons ende haer, gereynigt hebbende hare herten door het geloove.

10 Nu dan, wat versoeckt gy Godt, om een jock op den hals der discipelen te leggen, 't welck noch onse va-

ders, noch wy en hebben konnen dragen?

11 Maer wy gelooven door de genade des Heeren Jesu Christi saligh te worden, op sulcke wijse als oock sy.

12 Ende alle de menigte sweegh stil, ende hoorden Barnabam ende Paulum verhalen wat groote teeckenen ende wonderen Godt door haer onder de Heydenen gedaen hadde.

13 Ende na dat dese swegen, antwoordde Jacobus, seggende, Mannen broeders, hoort my.

14 Simeon heeft verhaelt hoe Godt eerst de Heydenen heeft besocht, om uyt [haer] een volck aen te nemen voor sijnen name.

15 Ende hier mede stemmen over een de woorden der Propheten: gelijck geschreven is,

16 Na desen sal ick wederkeeren, ende weder-opbouwen den tabernakel Davids, die vervallen is, ende 't gene daer van verbroken is weder-opbouwen, ende ick sal denselven weder-oprechten:

17 Op dat de overblijvende menschen den Heere soecken, ende alle de Heydenen, over welcke mijn naem aengeroepen is: spreeckt de Heere, die dit alles doet.

18 Gode zijn alle sijne wercken van eeuwigheyt bekent.

19 Daerom oordeele ick, dat men de gene, die uyt de Heydenen haer tot Godt bekeeren, niet en beroere:

20 Maer haer sal aenschrijven, dat sy haer onthouden van de dingen die door de afgoden besmett zijn, ende van hoererye, ende van het verstickte, ende van bloet.

21 Want Moses heeft 'er van ouden tijden in elcke stadt die hem prediken, ende hy wort op elcken Sabbath in de Synagogen gelesen.

22 Doe heeft het den Apostelen ende den Ouderlingen, met de geheele gemeynte, goet gedacht, [eenige] mannen uyt haer te verkiesen, ende met Paulo ende Barnaba te senden nae Antiochien: [namelick] Judam, die toegenaemt wort Barsabas, ende Silam: mannen die voorgangers waren onder de broeders;

23 Ende schreven door haer dit [navolgende]: De Apostelen, ende de Ouderlingen, ende de broeders [wenschen] den broederen uyt de Heydenen, die in Antiochien, ende Syrien, ende Cilicien zijn, saligheyt.

24 Naedemael wy gehoort hebben dat sommige, die van ons uytgegaen zijn, u met woorden ontroert hebben, ende uwe zielen wanckelende gemaeckt, seggende dat gy moet besneden worden, ende de wet onderhouden: welcken wy [dat] niet bevolen en hadden.

25 So heeft het ons eendrachtelick te samen zijnde goet gedacht [eenige] mannen te verkiesen, ende tot u te senden, met onse geliefde Barnaba ende Paulo,

26 Menschen die hare zielen overgegeven hebben voor den name onses Heeren Jesu Christi.

27 Wy hebben dan Judam ende Silam gesonden, die oock met den monde het selve sullen verkondigen.

28 Want het heeft den Heyligen Geest ende ons goet gedacht ulieden geenen meerderen last op te leggen dan dese nootsakelicke dingen:

29 [Namelick] dat gy u onthoudet van 't gene den afgoden geoffert is, ende van bloet, ende van het verstickte, ende van hoererye: van welcke dingen indien gy uselven wacht, so sult gy wel-doen. Vaert wel.

30 Dese dan, haer afscheyt ontfangen hebbende, quamen te Antiochien: ende de menigte vergadert hebbende, gaven sy den brief over.

31 Ende sy [dien] gelesen hebbende, verblijdden haer over de vertroostinge.

32 Judas nu ende Silas, die oock selve Propheten waren, vermaenden de broeders met vele woorden, ende versterckten[se].

33 Ende als sy [daer] eenen tijt [langh] vertoeft hadden, lieten haer de broeders [wederom] gaen met vrede, tot de Apostelen.

34 Maer het docht Sile goet aldaer te blijven.

35 Ende Paulus ende Barnabas onthielden haer tot Antiochien, leerende ende verkondigende met nogh vele andere het woort des Heeren.

36 Ende na eenige dagen seyde Paulus tot Barnabam, Laet ons nu wederkeeren, ende besoecken onse broeders in elcke stadt, in welcke wy het woort des Heeren verkondigt hebben, hoe sy haer hebben.

37 Ende Barnabas riedt dat sy Joannem, die genaemt is Marcus, souden medenemen.

38 Maer Paulus achtede billick dat men dien niet en soude medenemen, die van Pamphylien aen van haer was afgeweken, ende met haer niet en was gegaen tot dat werck.

39 Daer ontstont dan eene verbitteringe, also dat sy van malkanderen gescheyden zijn, ende dat Barnabas Marcum medenam, ende nae Cypren afscheepte;

40 Maer Paulus verkoos Silam, ende reysde henen, der genade Godts van de broederen bevolen zijnde.

41 Ende hy doorreysde Syrien ende Cilicien, versterckende de gemeynten.

Het 16. Capittel.

ENDE hy quam tot Derben ende Lystren: ende siet, aldaer was een seker discipel, met name Timotheus, sone van eene gelouvige Joodsche vrouwe, maer van eenen Griecksche vader:

2 Welcken [goede] getuygenisse gegeven wiert van de broederen te Lystren ende Iconien.

3 Desen wilde Paulus dat met hem soude reysen: ende hy nam ende besneedt hem, om der Joden wille die in die plaetsen waren; want sy kenden alle sijnen vader, dat hy een Grieck was.

4 Ende also sy de steden doorreysden, gaven sy haer de ordonnantien over, die van de Apostelen ende de Ouderlingen te Jerusalem goetgevonden waren, om [die] te onderhouden.

5 De gemeynten dan wierden bevestigt in den geloove: ende wierden dagelicks overvloediger in getal.

6 Ende als sy Phrygien, ende het lant van Galatien doorgereyst hadden, wierden sy van den Heyligen Geest verhindert het woort in Asien te spreken.

7 [Ende] aen Mysien gekomen zijnde, poogden sy nae Bithynien te reysen: ende de Geest en liet het haer niet toe.

8 Ende sy Mysien voorbygereyst zijnde, quamen af tot Troas.

9 Ende van Paulo wiert in der nacht een Gesichte gesien: daer was een Macedonisch man staende, die hem badt ende seyde, Komt over in Macedonien, ende helpt ons.

10 Als hy nu dit Gesichte gesien hadde, so sochten wy terstont nae Macedonien te reysen, besluytende [daer uyt], dat ons de Heere geroepen hadde: om denselven het Euangelium te verkondigen.

11 Van Troas dan afgevaren zijnde, liepen wy recht nae Samothracen, ende den volgenden [dagh] nae Neapolis.

12 Ende van daer nae Philippi, welcke is de eerste stadt deses deels van Macedonien, een Colonie. Ende wy onthielden ons in die stadt etlicke dagen.

13 Ende op den dagh des Sabbaths gingen wy buyten de stadt aen de riviere, daer het gebedt plach te geschieden: ende nedergeseten zijnde, spraken wy tot de vrouwen die t'samengekomen waren.

14 Ende een sekere vrouwe, met name Lydia, ende purperverkoopster, van de stadt Thyatiren, die Godt diende, hoorde [ons]: welcker herte de Heere heeft geopent, dat sy acht name op het gene van Paulo gesproken wiert.

15 Ende als sy gedoopt was ende haer huys, badt sy [ons], seggende, Indien gy hebt geoordeelt dat ick den Heere getrouwe ben, so komt in mijn huys ende blijft 'er. Ende sy dwongh ons.

16 Ende het geschiedde als wy tot het gebedt henen gingen, dat een sekere dienstmaegt, hebbende eenen waerseggenden geest, ons ontmoette, welcke haren heeren groot gewin toebracht met waerseggen.

17 Deselve volgde Paulum ende ons achter aen, ende riep, seggende, Dese menschen zijn dienstknechten Godts des Allerhoogsten, die ons den wegh der saligheyt verkondigen.

18 Ende dit dede sy vele dagen langh. Maer Paulus [daer over] te onvreden zijnde, keerde hem om, ende seyde tot den geest, Ick gebiede u in den name Jesu Christi, dat gy van haer uytgaet. Ende hy gingh uyt ter selver ure.

19 Als nu de heeren van deselve sagen dat de hope hares gewins wech was, grepen sy Paulum ende Silam, ende trockense nae de merckt voor de Overste.

20 Ende als syse tot de Hooftmannen gebracht hadden, seyden sy, Dese menschen beroeren onse stadt, daer sy Joden zijn.

21 Ende sy verkondigen zeden, die ons niet geoorloft en zijn aen te nemen, noch te doen, also wy Romeynen zijn.

22 Ende de schare stont gesamentlick tegen haer op: ende de Hooftmannen haer de kleederen afgescheurt hebbende, bevalense te geesselen.

23 Ende als sy haer vele slagen gegeven hadden, wierpen syse in de gevanckenisse, ende geboden den stockwaerder dat hyse sekerlick bewaren soude.

24 Dewelcke sulck een gebodt ontfangen hebbende, wierp haer in den binnensten kercker, ende versekerde hare voeten in den stock.

25 Ende ontrent de middernacht baden Paulus ende Silas, ende songen Gode lofsangen: ende de gevangene hoorden nae haer.

26 Ende daer geschiedde snellick een groote aerdbeevinge, also dat de fondamenten des kerckers bewegt wierden: ende terstont wierden alle de deuren geopent, ende de banden van alle wierden los.

27 Ende de stockwaerder wacker ge-

worden zijnde, ende siende de deuren der gevanckenisse geopent, trock een sweert, ende soude hemselven omgebracht hebben, meynende dat de gevangene ontvloden waren.

28 Maer Paulus riep met grooter stemme, seggende, En doet uselven geen quaet: want wy zijn alle hier.

29 Ende als hy licht ge-eyscht hadde, sprongh hy in, ende wiert seer bevende, ende viel voor Paulo ende Sila neder [aen de voeten].

30 Ende haer buyten gebracht hebbende, seyde hy, [Lieve] heeren, wat moet ick doen, op dat ick saligh worde?

31 Ende sy seyden, Geloo't in den Heere Jesum Christum, ende gy sult saligh worden, gy ende uw huys.

32 Ende sy spraken tot hem het woort des Heeren, ende tot alle die in sijn huys waren.

33 Ende hy nam haer tot hem in deselve ure des nachts, ende wiesch [haer] van de stramen: ende hy wiert terstont gedoopt, ende alle de sijne.

34 Ende hy brachtse in sijn huys, ende settede [haer] de tafel voor, ende verheugde hem, dat hy met al sijn huys aen Godt geloovigh geworden was.

35 Ende als het dagh geworden was, sonden de Hooftmannen de stadts dienaers, seggende, Laet die menschen los.

36 Ende de stockwaerder boodschapte dese woorden aen Paulum, [seggende,] De Hooftmannen hebben gesonden, dat gy soudt losgelaten worden: Gaet dan nu uyt, ende reyst henen in vrede.

37 Maer Paulus seyde tot haer, Sy hebben ons die Romeynen zijn, onveroordeelt in 't openbaer gegeesselt, ende in de gevanckenisse geworpen, ende werpense ons nu heymelick daer uyt? Niet alsoo: maer datse selve komen, ende ons uytleyden.

38 Ende de stadtsdienaers boodschapten dese woorden wederom den Hooftmannen: ende sy wierden bevreest, hoorende dat sy Romeynen waren.

39 Ende sy komende baden haer, ende als syse uytgeleydt hadden begeerden sy, datse uyt de stadt gaen souden.

40 Ende uytgegaen zijnde uyt de gevanckenisse, gingen sy in tot Lydiam: ende de broeders gesien hebbende, vertroosteden sy deselve, ende gingen uyt [de stadt].

HET 17. CAPITTEL.

ENDE door Amphipolis ende Apollonia [haren] wegh genomen hebbende, quamen sy tot Thessalonica, alwaer een Synagoge der Joden was,

2 Ende Paulus, gelijck hy gewoon was, gingh tot haer in, ende drie Sabbathen langh handelde hy met haer uyt de Schriften,

3 [Deselve] openende, ende voor [oogen] stellende, dat de Christus moeste lijden ende opstaen uyt den dooden, ende dat dese Jesus is de Christus, dien ick [seyde hy] ulieden verkondige.

4 Ende sommige uyt haer geloofden, ende wierden Paulo ende Sile toegevoegt, ende van Godtsdienstige Griecken een groote menigte, ende van de voorneemste vrouwen niet weynige.

5 Maer de Joden die ongehoorsaem waren [dit] benijdende, namen tot haer eenige boose mannen, uyt de mercktboeven, ende maeckten dat het volck te hoope liep, ende beroerden de stadt:, ende op het huys Jasons aenvallende, sochten syse tot het volck te brengen.

6 Ende als syse niet en vonden, trocken sy Jason ende eenige broeders voor de Overste der stadt, roepende, Dese, die de werelt in roere hebben gestelt, zijn oock hier gekomen.

7 Welcke Jason in [sijn huys] genomen heeft: ende alle dese doen tegen de geboden des Keysers, seggende dat 'er een ander Koningh is, [namelick] eene Jesus.

8 Ende sy beroerden de schare, ende de Overste der stadt, die dit hoorden.

9 Doch als sy van Jason ende de andere vergenoeginge ontfangen hadden, lieten syse gaen.

10 Ende de broeders sonden terstont des nachts Paulum ende Silam wech nae Bereen: welcke daer gekomen zijnde gingen henen nae de Synagoge der Joden.

11 Ende dese waren edelder dan die te Thessalonica waren, [als] die het woort ontfingen met alle toegenegenheyt, ondersoeckende dagelicks de Schriften, of dese dingen alsoo waren.

12 Vele dan uyt haer geloofden, ende der Grieckscher eerlicke vrouwen ende der mannen niet weynige.

13 Maer als de Joden van Thessalonica verstonden dat het woort Godts oock te Bereen van Paulo verkondigt wiert, quamen sy oock daer, ende bewegden de scharen.

14 Doch de broeders sonden doe van stonden aen Paulum wech, dat hy ginge als nae de zee: maer Silas ende Timotheus bleven aldaer.

15 Ende die Paulum geleydden, brachten hem tot Athenen toe: ende als sy bevel gekregen hadden aen Silam ende Timotheum, dat sy op het spoedigste tot hem souden komen, vertrocken sy.

16. Ende terwijle Paulus haer te Athenen verwachtede, wiert sijn geest in hem ontsteken, siende dat de stadt soo seer afgodisch was.

17 Hy handelde dan in de Synagoge met de Joden, ende met de gene die Godtsdienstigh waren, ende op de merckt alle dage met de gene die [hem] voorquamen.

18 Ende sommige van de Epicureïsche ende Stoïsche Philosophen streden met hem: ende sommige seyden, Wat wil doch dese klapper seggen? Maer andere [seyden], Hy schijnt een verkondiger te zijn van vreemde goden: om dat hy haer Jesum ende de opstandinge verkondigde.

19 Ende sy namen hem, ende brachten [hem] op de [plaetse genaemt] Areopagus, seggende, Konnen wy [niet] weten welcke dese nieuwe leere zy, daer gy van spreeckt?

20 Want gy brengt eenige vreemde dingen voor onse ooren. Wy willen dan weten wat doch dit zijn wil.

21 (Die van Athenen nu alle, ende de vreemdelingen die haer daer onthielden, en besteedden [haren] tijt tot niet anders, dan om wat nieuws te seggen, ende te hooren.)

22 Ende Paulus staende in 't midden van de [plaetse genaemt] Areopagus, seyde, Gy mannen van Athenen, ick bemercke dat gy allesins gelijck als Godtsdienstiger zijt.

23 Want [de stadt] doorgaende, ende aenschouwende uwe heyligdommen, hebbe ick oock eenen altaer gevonden, op welcken een opschrift stont, DEN ONBEKENDEN GODT. Desen dan dien gy niet kennende dient, verkondige ick ulieden.

24 De Godt die de werelt gemaeckt heeft, ende alles dat daer in is, dese zijnde een Heere des hemels ende der aerde, en woont niet in tempelen met handen gemaeckt:

25 Ende en wort oock van menschen handen niet gedient, [als] yets behoevende; also hy selve allen het leven, ende den adem, ende alle dingen geeft.

26 Ende heeft uyt éénen bloede het gantsche geslachte der menschen gemaeckt, om op den geheelen aerdbodem te woonen, bescheyden hebbende de tijden te vooren geordineert, ende de bepalingen van hare wooninge:

27 Op dat sy den Heere souden soecken, of sy hem immers tasten ende vinden mochten: hoewel hy niet verre en is van een yegelick van ons.

28 Want in hem leven wy, ende bewegen ons, ende zijn wy: gelijck oock eenige van uwe Poëten gesegt hebben, Want wy zijn oock sijn geslachte.

29 Wy dan zijnde Godts geslachte, en moeten niet meynen dat de Godtheyt gout, ofte silver, ofte steen gelijck zy, welcke door menschen konste ende bedenckinge gesneden zijn.

30 Godt dan de tijden der onwetentheyt overgesien hebbende, verkondigt nu allen menschen alomme dat sy haer bekeeren.

31 Daerom dat hy eenen dagh gestelt heeft, op welcken hy den aerdbodem rechtveerdelick sal oordeelen, door eenen man, dien hy [daer toe] geordineert heeft, versekeringe [daer van] doende aen allen, dewijle hy hem uyt de dooden opgeweckt heeft.

32 Als sy nu de opstandinge der dooden hoorden, spotteden sommige [daer mede]: ende sommige seyden, Wy sullen u wederom hier van hooren.

33 Ende alsoo is Paulus uyt het midden van haer wechgegaen.

34 Doch sommige mannen hingen hem aen, ende geloofden: onder welcke was oock Dionysius Areopagita, ende een vrouwe met name Damaris, ende andere met deselve.

HET 18. CAPITTEL.

ENDE na desen scheydde Paulus van Athenen, ende quam tot Corinthen.

2 Ende vondt eenen sekeren Jode met name Aquila, van geboorte uyt Pontus, die onlangs van Italien gekomen was, ende Priscillam sijn wijf, (om dat Claudius bevolen hadde, dat alle de Joden uyt Romen vertrecken souden;) ende hy gingh tot haer:

3 Ende om dat hy van 't selve hantwerck was, bleef hy by haer, ende wrocht: want sy waren tentenmakers van hantwerck.

4 Ende hy handelde op elcken Sabbath in de Synagoge, ende beweegde [tot den geloove] Joden ende Griecken.

5 Ende als Silas ende Timotheus van Macedonien afgekomen waren, wiert Paulus door den Geest gedrongen, betuygende den Joden dat Jesus is de Christus.

6 Maer als sy wederstonden ende lasterden, schuddede hy [sijne] kleederen af, ende seyde tot haer, Uw bloet [zy] op uw hooft: Ick ben reyn; [ende] van nu voort sal ick tot de Heydenen henen gaen.

7 Ende van daer gegaen zijnde quam hy in het huys van eenen [man] met name Justus, die Godt diende, wiens huys paelde aen de Synagoge.

8 Ende Crispus de Overste der Synagoge geloofde aen den Heere met geheel sijn huys, ende vele van de Corintheren [hem] hoorende geloofden, ende wierden gedoopt.

9 Ende de Heere seyde tot Paulum door een Gesichte in der nacht, En zijt niet bevreest, maer spreeckt ende en swijgt niet:

10 Want ick ben met u, ende niemant en sal [de hant] aen u leggen om u quaet te doen: want ick hebbe veel volcks in dese stadt.

11 Ende hy onthieldt hem [aldaer] een jaer ende ses maenden, leerende onder haer het woort Godts.

12 Maer als Gallio Stadthouder van Achaja was, stonden de Joden eendrachtelick tegen Paulum op, ende brachten hem voor den Rechterstoel:

13 Seggende, Dese raedt de menschen aen, datse Godt souden dienen tegen de wet.

14 Ende als Paulus [sijnen] mont soude open doen, seyde Gallio tot de Joden, So daer eenigh ongelijck, ofte quaet stuck [begaen] ware, o Joden, so soude ick met reden ulieden verdragen:

15 Maer indien daer geschil is over een woort, ende namen, ende [over] de wet die onder u is, so sult gy selve toesien: want ick en wil over dese dingen geen Rechter zijn.

16 Ende hy dreefse wech van den Rechterstoel.

17 Maer alle de Griecken namen Sosthenem den Oversten der Synagoge, ende sloegen [hem] voor den Rechterstoel: ende Gallio en trock hem geen van dese dingen aen.

18 Ende als Paulus daer nogh vele dagen gebleven was, nam hy afscheyt van de broederen, ende scheepte van daer nae Syrien: ende Priscilla ende Aquila met hem, [sijn] hooft te Kenchreen geschoren hebbende; want hy hadde een gelofte [gedaen].

19 Ende hy quam te Ephesen aen, ende lietse aldaer: maer hy gingh in de Synagoge, ende handelde met de Joden.

20 Ende als sy baden dat hy langer by haer blijven soude, en bewilligde hy 't niet:

21 Maer hy nam afscheyt van haer, seggende, Ick moet gantschelick het toekomende feest te Jerusalem houden: Doch ick sal tot u wederkeeren, so Godt wil. Ende hy voer wech van Ephesen.

22 Ende als hy te Cesareen was gekomen, gingh hy op [nae Jerusalem], ende de gemeynte gegroet hebbende, gingh hy af nae Antiochien.

23 Ende als hy [aldaer] eenigen tijt geweest hadde, gingh hy wech, ende doorreysde vervolgens het lant Galatien ende Phrygien, versterckende alle de discipelen.

24 Ende een seker Jode, met name Apollos, van geboorte een Alexandriner, een welsprekende man, quam te Ephesen, machtigh zijnde in de Schriften.

25 Dese was in den wegh des Heeren onderwesen: ende vyerigh zijnde van geeste, sprack hy ende leerde neerstelick de saken des Heeren, wetende alleenlick den Doop Joannis.

26 Ende dese begon vrymoedelick te spreken in de Synagoge: ende als hem Aquila ende Priscilla gehoort hadden, namen sy hem tot haer, ende leyden hem den wegh Godts bescheydelicker uyt.

27 Ende als hy wilde nae Achajam reysen, de broeders [hem] vermaent hebbende, schreeven aen de discipelen, dat sy hem ontfangen souden: welcke daer gekomen zijnde, heeft hy veel toegebracht den genen die geloofden door de genade.

28 Want hy overtuygde de Joden met grooten ernst in 't openbaer, bewijsende door de Schriften, dat Jesus de Christus was.

HET 19. CAPITTEL.

ENDE 't geschiedde terwijle Apollos te Corinthen was, dat Paulus de bovenste deelen [des lants] doorreyst hebbende tot Ephesen quam: ende eenige discipelen [aldaer] vindende,

2 Seyde hy tot haer, Hebt gy den Heyligen Geest ontfangen als gy geloooft hebt? Ende sy seyden tot hem, Wy en hebben selfs niet gehoort of daer een Heylige Geest is.

3 Ende hy seyde tot haer, Waer in zijt gy dan gedoopt? Ende sy seyden, In den Doop Joannis.

4 Maer Paulus seyde, Joannes heeft wel gedoopt den Doop der bekeeringe, seggende tot het volck, dat sy gelooven souden in den genen die na hem quam, dat is, in Christum Jesum:

5 Ende die [hem] hoorden, wierden gedoopt in den name des Heeren Jesu.

6 Ende als Paulus haer de handen opgelegt hadde, quam de Heylige Geest op haer: ende sy spraken met [vreemde] talen, ende propheteerden.

7 Ende alle dese waren ontrent twaelf mannen.

8 Ende hy gingh in de Synagoge, ende sprack vrymoedelick, drie maenden langh [met haer] handelende, ende

[haer] aenradende de saken van het Koninckrijcke Godts.

9 Maer als sommige verhardt wierden, ende ongehoorsaem waren, quaet sprekende van den wegh [des Heeren] voor de menigte, weeck hy van haer, ende scheydde de discipelen af, dagelicks handelende in de schole van sekeren Tyrannus.

10 Ende dit geschiedde twee jaren langh, also dat alle die in Asia woonden het woort des Heeren Jesu hoorden, beyde Joden ende Griecken.

11 Ende Godt dede ongewoonlicke krachten door de handen Pauli:

12 Also dat oock van sijn lijf op de krancke gedragen wierden de sweetdoecken ofte gordeldoecken, ende dat de sieckten van haer weecken, ende de boose geesten van haer uytvoeren.

13 Ende sommige van de omswevende Joden, zijnde [duyvel]besweerders, hebben haer onderwonden den name des Heeren Jesu te noemen, over de gene die boose geesten hadden: seggende, Wy besweeren u by Jesum, dien Paulus predickt.

14 [Dese] nu waren sekere seven sonen van Sceva een Joodschen Overpriester, die dit deden.

15 Maer de boose geest antwoordende seyde, Jesum kenne ick, ende Paulum weet' ick: maer gylieden, wie zijt gy?

16 Ende de mensche in welcken de boose geest was, sprongh op haer, ende haer meester geworden zijnde kreegh de overhant tegen haer, also dat sy naeckt ende gewondet uyt dat huys ontvloden.

17 Ende dit wiert allen bekent, beyde Joden ende Griecken, die te Ephesen woonden: ende daer viel een vreese over haer alle, ende de naem des Heeren Jesu wiert groot gemaeckt.

18 Ende vele der gene die geloofden quamen, belijdende ende verkondigende hare daden.

19 Vele oock der gene die ydele [konsten] gepleegt hadden, brachten de boecken by een, ende verbranddense in aller tegenwoordigheyt: ende berekenden de weerde derselve, ende bevonden vijftigh duysent silvere [penningen].

20 Alsoo wies het woort des Heeren met macht, ende nam de overhant.

21 Ende als dese dingen volbracht waren, nam Paulus voor in den geest, Macedonien ende Achajen doorgegaen hebbende, nae Jerusalem te reysen: seggende, Na dat ick aldaer sal geweest zijn, moet ick oock Romen sien.

22 Ende als hy nae Macedonien gesonden hadde twee van de gene die hem dienden, [namelick] Timotheum ende Erastum, bleef hy selve eenen tijt [langh] in Asien.

23 Maer op dien selven tijt ontstont daer geen kleyne beroerte, van wegen den wegh [des Heeren].

24 Want een met name Demetrius, een silversmit, die [kleyne] silvere tempelen van Diana maeckte, bracht dien van die konste geen kleyn gewin toe.

25 Welcke hy t'samenvergadert hebbende, met de hantwerckers van dierghelijcke dingen, seyden hy, Mannen, gy weet dat wy uyt dit gewin onse welvaert hebben:

26 Ende gy siet ende hoort, dat dese Paulus veel volck niet alleen van Ephesen, maer oock bynae van geheel Asien overredet ende afgekeert heeft, seggende, dat het geen Goden en zijn, die met handen gemaeckt worden.

27 Ende wy en zijn niet alleen in gevaer, dat dit deel in verachtinge kome, maer dat oock de tempel van de groote godinne Diana als niet geacht sal worden, ende dat oock hare majesteyt sal t' ondergaen, aen welcke gantsch Asien, ende de [geheele] werelt godtsdienst bewijst.

28 Als sy nu [dit] hoorden wierden sy vol van toornigheyt, ende riepen, seggende, Groot is de Diana der Epheseren.

29 Ende de geheele stadt wiert vol verwerringe: ende sy liepen met een gedruysch eendrachtelick nae de schouwplaetse, met haer treckende Gajum ende Aristarchum Macedoniers, Pauli medegesellen op de reyse.

30 Ende als Paulus tot het volck wilde ingaen, en lieten 't hem de discipelen niet toe.

31 Ende sommige oock der Overste van Asien, die hem vrienden waren, sonden tot hem, ende baden dat hy hemselven op de schouwplaetse niet en soude begeven.

32 Sy riepen dan [d' eene dit,] de andere wat anders. Want de vergaderinge was verwerret, ende 't meerdere [deel] en wisten niet, om wat oorsake sy t'samengekomen waren.

33 Ende sy deden Alexandrum uyt de schare voortkomen, also hem de Joden voortstieten. Ende Alexander gewenckt hebbende met de hant, wilde hy het volck verantwoordinge doen.

34 Maer als sy verstonden dat hy een Jode was, wert daer één stemme van allen, roepende ontrent twee uren langh, Groot is de Diana der Epheseren.

35 Ende als de [Stadts]schrijver de schare gestilt hadde, seyde hy, Gy mannen van Ephesen, wat mensche is 'er

doch die niet en weet, dat de stadt der Epheseren zy de kerckbewaerster van de groote godinne Diana, ende van [het beelt] dat uyt den hemel gevallen is?

36 Dewijle dan dese dingen onwedersprekelick zijn, so is 't behoorlick, dat gy stille zijt, ende niet onbedachts en doet.

37 Want gy hebt dese mannen [hier] gebracht, die noch kerck-roovers en zijn, noch uwe godinne en lasteren.

38 Indien dan nu Demetrius, ende die met hem van de konste zijn, tegen yemant eenige sake hebben, de rechtdagen worden gehouden, ende daer zijn Stadthouders, laetse malkanderen verklagen.

39 Ende indien gy yet van andere dingen versoeckt, dat sal in een wettelicke vergaderinge geslicht worden.

40 Want wy staen in gevaer dat wy van oproer sullen verklaegt worden, om den [dagh] van heden, also daer geen oorsake en is, waer door wy reden sullen konnen geven van desen oploop. Ende dit gesegt hebbende, liet hy de vergaderinge gaen.

HET 20e CAPITTEL.

NA dat nu de oproer gestilt was, Paulus de discipelen tot hem geroepen ende gegroet hebbende, gingh uyt om nae Macedonien te reysen.

2 Ende als hy die deelen doorgereyst, ende haer met vele redenen vermaent hadde, quam hy in Grieckenlant.

3 Ende als hy [aldaer] drie maenden overgebracht hadde, ende hem van de Joden lagen gelegt wierden, als hy nae Syrien soude varen, so wiert hy van sinne weder te keeren door Macedonien.

4 Ende hem vergeselschapte tot in Asien Sopater van Bereen: ende van de Thessalonicensen Aristarchus, ende Secundus; ende Gajus van Derben, ende Timotheus: ende van die van Asien Tychicus ende Trophimus.

5 Dese voor henen gegaen zijnde wachteden ons tot Troas.

6 Wy nu scheepten af van Philippis na de dagen der ongeheveldde [brooden], ende quamen in vijf dagen by haer tot Troas, alwaer wy ons seven dagen onthielden.

7 Ende op den eersten [dagh] der weke, als de discipelen byeengekomen waren om broot te breken, handelde Paulus met haer, sullende des anderen daegs verreysen: ende hy streckte [sijne] reden uyt tot den middernacht.

8 Ende daer waren vele lichten in de oppersale, daer sy vergadert waren.

9 Ende een seker jongelingh, met name Eutychus, sat in de venster, ende met eenen diepen slaep overvallen zijnde, also Paulus lange [tot haer] sprack, door den slaep nederstortende, viel van de derde solderinge nederwaert, ende wiert doot opgenomen.

10 Doch Paulus afgekomen zijnde viel op hem, ende [hem] omvangende, seyde hy, En weest niet beroert: want sijne ziele is in hem.

11 Ende als hy [weder] boven gegaen was, ende broot gebroken, ende [wat] gegeten hadde, ende lange tot den dageraet toe met haer gesproken hadde, vertrock hy alsoo.

12 Ende sy brachten den knecht levende, ende waren boven maten vertroost.

13 Maer wy voor uyt nae het schip gegaen zijnde, voeren af nae Asson, daer wy Paulum souden innemen. Want hy hadde het alsoo bevolen, ende hy selve soude te voete gaen.

14 Ende als hy hem te Asson by ons gevoegt hadde, namen wy hem in, ende quamen tot Mitylenen.

15 Ende van daer afgescheept zijnde quamen wy den volgenden [dagh] tegen Chios over, ende des anderen [daegs] leyden wy aen tot Samos, ende bleven te Trogyllion, ende den [dagh] daer aen quamen wy tot Mileten.

16 Want Paulus hadde voorgenomen Ephesen voorby te varen, op dat hy niet en soude den tijt in Asien verslijten. Want hy spoedde hem, om (so het hem mogelick ware) op den Pinckster-dagh te Jerusalem te zijn.

17 Maer hy sondt van Mileten nae Ephesen, ende hy ontboodt de Ouderlingen der gemeynte.

18 Ende als sy tot hem gekomen waren, seyde hy tot haer, Gylieden weet, van den eersten dagh af dat ick in Asien ben aengekomen, hoe ick by u den gantschen tijt geweest ben:

19 Dienende den Heere met alle ootmoedigheyt, ende vele tranen, ende versoeckingen, die my overgekomen zijn door de lagen der Joden:

20 Hoe ick niets achtergehouden hebbe van 't gene nuttigh was, dat ick u niet en soude verkondigt, ende u geleert hebben, in 't openbaer ende by de huysen.

21 Betuygende beyde Joden ende Griecken de bekeeringe tot Godt ende het geloove in onsen Heere Jesum Christum.

22 Ende nu siet, ick gebonden zijnde door den Geest, reyse nae Jerusalem, niet wetende wat my daer ontmoeten sal:

23 Dan dat de Heylige Geest van stadt tot stadt betuygt, seggende dat my banden ende verdruckingen aenstaende zijn.

24 Maer ick en achte op geen dingh, noch en houde mijn leven niet dierbaer voor my selven, op dat ick mijnen loop met blijtschap magh volbrengen, ende den dienst, welcken ick van den Heere Jesu ontfangen hebbe, om te betuygen het Euangelium der genade Godts.

25 Ende nu siet, ick weet dat gy alle, daer ick doorgegaen ben predikende het Koninckrijcke Godts, mijn aengesicht niet meer sien en sult.

26 Daerom betuyge ick ulieden op desen huydigen dagh, dat ick reyn ben van het bloet van [u] allen.

27 Want ick en hebbe niet achtergehouden dat ick u niet en soude verkondigt hebben alle den raet Godts.

28 So hebt dan acht op uselven, ende op de geheele kudde, over dewelcke u de Heylige Geest tot Opsienders gestelt heeft, om de gemeynte Godts te weyden, welcke hy verkregen heeft door sijn eygen bloet.

29 Want dit weet ick, dat na mijn vertreck sware wolven tot u inkomen sullen, die de kudde niet en sparen:

30 Ende uyt u selve sullen mannen opstaen, sprekende verkeerde dingen, om de discipelen af te trecken achter haer.

31 Daerom waeckt, ende gedenckt dat ick drie jaren [langh] nacht ende dagh niet opgehouden en hebbe een yegelick met tranen te vermanen.

32 Ende nu, broeders, ick beveele u Gode, ende den woorde sijner genade: die machtigh is [u] op te bouwen, ende u een erfdeel te geven onder alle de geheyligde.

33 Ick en hebbe niemants silver, ofte gout, ofte kleedinge begeert.

34 Ende gy selve weet dat dese handen tot mijnen nootdruft, ende den genen die met my waren, gedient hebben.

35 Ick hebbe u in allen getoont, dat men alsoo arbeydende de swacke moet opnemen, ende gedencken aen de woorden des Heeren Jesu, dat hy gesegt heeft, Het is saliger te geven dan te ontfangen.

36 Ende als hy dit gesegt hadde heeft hy nederknielende met haer allen gebeden.

37 Ende daer wiert een groot geween van [haer] allen: ende sy vallende om den hals Pauli kusseden hem:

38 Seer bedroeft zijnde, allermeest over het woort dat hy gesegt hadde, dat sy sijn aengesicht niet meer sien en souden: ende sy geleydden hem nae het schip.

Het 21. Capittel.

ENDE als het geschiedde dat wy van haer gescheyden ende afgevaren waren, so liepen wy recht uyt ende quamen tot Coös, ende den [dagh] daer aen tot Rhodos, ende van daer tot Patara.

2 Ende een schip gevonden hebbende dat nae Phenicien overvoer, gingen wy daer in, ende voeren af.

3 Ende als wy Cypren in 't gesichte gekregen, ende dat aen de slincker[hant] gelaten hadden, voeren wy nae Syrien, ende quamen aen tot Tyrus: want het schip soude aldaer den last ontladen.

4 Ende de discipelen gevonden hebbende, bleven wy daer seven dagen: dewelcke tot Paulum seyden door den Geest, dat hy niet en soude opgaen nae Jerusalem.

5 Doe het nu geschiedde dat wy dese dagen overgebracht hadden, gingen wy uyt, ende reysden [voort], ende sy geleydden ons alle met vrouwen ende kinderen tot buyten de stadt: ende aen den oever nederknielende hebben wy gebeden.

6 Ende als wy malkanderen gegroet hadden, gingen wy in het schip: maer sylieden keerden wederom [elck] nae het sijne.

7 Wy nu de schipvaert volbracht hebbende van Tyrus, quamen aen tot Ptolemais, ende de broeders gegroet hebbende, bleven éénen dagh by haer.

8 Ende des anderen [daegs], Paulus ende wy die met hem waren, gingen van daer ende quamen tot Cesareen: ende gegaen zijnde in het huys Philippi des Euangelists (die [één] was van de seven) bleven wy by hem.

9 Dese nu hadde vier dochters, [nogh] maegden, die propheteerden.

10 Ende als wy [daer] vele dagen gebleven waren, quam daer een seker Propheet af van Judea, met name Agabus:

11 Ende hy quam tot ons, ende nam den gordel Pauli: ende sijns selfs handen ende voeten gebonden hebbende, seyde, Dit segt de Heylige Geest, Den man, wiens dese gordel is, sullen de Joden alsoo te Jerusalem binden, ende overleveren in de handen der Heydenen.

12 Als wy nu dit hoorden, baden beyde wy ende die van die plaetse waren, dat hy niet en soude opgaen nae Jerusalem.

13 Maer Paulus antwoordde, Wat doet gy, dat gy weent, ende mijn herte

weeck maeckt? Want ick ben bereydt niet alleen gebonden te worden, maer oock te sterven te Jerusalem voor den name des Heeren Jesu.

14 Ende als hy hem niet en liet afraden, hielden wy ons te vreden, seggende, De wille des Heeren geschiede.

15 Ende na die dagen maeckten wy ons gereet, ende gingen op nae Jerusalem.

16 Ende met ons gingen oock [sommige] der discipelen van Cesareen, leydende [met haer] eenen sekeren Mnason van Cypren, eenen ouden discipel, by den welcken wy souden t' huys liggen.

17 Ende als wy te Jerusalem gekomen waren, ontfingen ons de broeders blijdelick.

18 Ende den volgenden [dagh] gingh Paulus met ons in tot Jacobum: ende alle de Ouderlingen waren daer gekomen.

19 Ende als hyse gegroet hadde, verhaelde hy van stuck tot stuck, wat Godt onder de Heydenen door sijnen dienst gedaen hadde.

20 Ende sy [dat] gehoort hebbende, loofden den Heere: ende seyden tot hem, Gy siet, broeder, hoe vele duysenden van Joden daer zijn die gelooven: ende sy zijn alle yveraers van de wet.

21 Ende sy zijn aengaende u bericht, dat gy alle de Joden, die onder de Heydenen zijn, leert van Moses afvallen, seggende dat sy de kinderen niet'en souden besnijden, noch nae de wijsen [der wet] wandelen.

22 Wat is 'er dan [te doen]? Het is gantsch noodigh dat de menigte t'samenkome: want sy sullen hooren dat gy gekomen zijt.

23 Doet dan 't gene wy u seggen: Wy hebben vier mannen die een gelofte gedaen hebben.

24 Neemt dese tot u, ende heyligt u met haer, ende doet de onkosten nevens haer, op dat sy het hooft bescheeren mogen: ende alle mogen weten dat 'er niet en is aen 't gene daer van sy, aengaende u, bericht zijn; maer [dat] gy [alsoo] wandelt, dat gy oock selve de wet onderhoudt.

25 Doch van de Heydenen die gelooven, hebben wy geschreven ende goetgevonden dat sy niet diergelijcks en souden onderhouden, dan dat sy haer wachten van 't gene den afgoden geoffert is, ende van bloet, ende van 't verstickte, ende van hoererye.

26 Doe nam Paulus de mannen met hem, ende den dagh daer aen met haer geheyligt zijnde, gingh hy in den Tempel, ende verkondigde dat de dagen der heyliginge vervult waren, [blijvende daer] tot dat voor een yegelick van haer de offerhande opgeoffert was.

27 Als nu de seven dagen souden voleyndigt worden, sagen hem de Joden van Asien in den Tempel, ende beroerden alle het volck, ende sloegen de handen aen hem:

28 Roepende, gy Israëlitische mannen, komet te hulpe: Dese is de mensche die tegen het volck, ende de wet, ende dese plaetse alle [man] overal leert: ende boven dien heeft hy oock Griecken in den Tempel gebracht, ende heeft dese heylige plaetse ontheyligt.

29 Want sy hadden te vooren Trophimum den Ephesier met hem in de stadt gesien, welcken sy meynden dat Paulus in den Tempel gebracht hadde.

30 Ende de geheele stadt quam in roere, ende het volck liep te samen; ende sy grepen Paulum, ende trocken hem buyten den Tempel: ende terstont wierden de deuren gesloten.

31 Ende als sy hem sochten te dooden, quam het geruchte tot den Oversten der bende, dat geheel Jerusalem in verwerringe was:

32 Welcke terstont krijgsknechten ende Hooftmannen over hondert tot hem nam, ende liep af nae haer toe. Sy nu den Oversten ende de krijgsknechten siende, hielden op van Paulum te slaen.

33 Doe naederde de Overste, ende greep hem, ende beval dat men [hem] met twee ketenen soude binden; ende vraegde wie hy was, ende wat hy gedaen hadde.

34 Ende onder de schare riep [d' eene dit,] d' andere wat anders: Doch als hy de sekerheyt niet en konde weten van wegen de beroerte, beval hy dat men hem in de legerplaetse soude brengen.

35 Ende als hy aen de trappen gekomen was, gebeurde het dat hy van de krijgsknechten gedragen wiert, van wegen het gewelt der schare.

36 Want de menigte des volcks volgde al roepende, Wech met hem.

37 Ende als Paulus [nu] in de legerplaetse soude geleydt worden, seyde hy tot den Oversten, Is 't my geoorloft tot u wat te spreken? Ende hy seyde, Kent gy Grieckseh?

38 Zijt gy dan niet de Egyptenaer, die voor dese dagen oproer verweckte, ende de vier duysent moordenaers nae de woestijne uytleydde?

39 Maer Paulus seyde, Ick ben een Jodisch man van Tarsen, een burger van geen onvermaerde stadt in Cilicien:

ende ick bidde u, laet my toe tot het volck te spreken.

40 Ende als hy 't toegelaten hadde, Paulus staende op de trappen wenckte met de hant tot het volck: ende als daer groote stilte geworden was, sprack hyse aen in de Hebreeusche tale, seggende,

HET 22. CAPITTEL.

MANNEN broeders ende vaders, hoort mijne verantwoordinge, die [ick] tegenwoordelick tot u [doen sal].

2 (Als sy nu hoorden dat hy in de Hebreeusche tale haer aensprack, hielden sy haer te meer stil. Ende hy seyde,)

3 Ick ben een Jodisch man, ende te Tarsen in Cilicien geboren, opgevoedt in dese stadt, aen de voeten Gamaliëls: onderwesen nae de bescheydenste wijse der vaderlicke wet, zijnde een yveraer Godts, gelijckerwijs gy alle heden zijt:

4 Die desen wegh vervolgt hebbe tot der doot, bindende ende in de gevanckenissen overleverende beyde mannen ende vrouwen.

5 Gelijck my oock de Hoogepriester getuyge is, ende de geheele Raet der Ouderlingen: van dewelcke ick oock brieven genomen hebbende tot de broeders, ben nae Damascum gereyst, om oock de gene die daer waren, gebonden te brengen nae Jerusalem, op dat sy gestraft souden worden.

6 Maer het geschiedde my, als ick reysde, ende Damascum genaeckte, ontrent den middagh, dat snellick uyt den hemel een groot licht my rontom omscheen.

7 Ende ick viel ter aerden, ende ick hoorde eene stemme tot my seggende, Saul, Saul, wat vervolgt gy my?

8 Ende ick antwoordde, Wie zijt gy, Heere? Ende hy seyde tot my, Ick ben Jesus de Nazarener, welcken gy vervolgt.

9 Ende die met my waren, sagen wel het licht, ende wierden seer bevreest; maer de stemme des genen die tot my sprack, en hoorden sy niet.

10 Ende ick seyde, Heere, wat sal ick doen? Ende de Heere seyde tot my, Staet op ende gaet henen nae Damascum: ende aldaer sal met u gesproken worden, van alle het gene dat u geordineert is te doen.

11 Ende als ick van wegen de heerlickheyt desselven lichts niet en sagh, so wiert ick by de hant geleydt van de gene die met my waren, ende quam tot Damascum.

12 Ende een seker Ananias, een Godtvruchtigh man nae de wet, [goet] getuygenisse hebbende van alle de Joden die [daer] woonden,

13 Quam tot my, ende by [my] staende seyde tot my, Saul broeder, wort weder siende. Ende ter selver ure wiert ick siende op hem.

14 Ende hy seyde, De Godt onser vaderen heeft u te vooren verordineert om sijnen wille te kennen, ende den Rechtveerdigen te sien, ende de stemme uyt sijnen mont te hooren.

15 Want gy sult hem getuyge zijn by alle menschen van 't gene gy gesien ende gehoort hebt.

16 Ende nu, wat vertoeft gy? Staet op, ende laet u doopen, ende uwe sonden afwasschen, aenroepende den name des Heeren.

17 Ende het gebeurde my, als ick te Jerusalem wedergekeert was, ende in den Tempel badt, dat ick in een vertreckinge van sinnen was:

18 Ende dat ick hem sagh, ende hy tot my seyde, Spoedt u, ende gaet in der haeste uyt Jerusalem: want sy en sullen uw' getuygenisse van my, niet aennemen.

19 Ende ick seyde, Heere, sy weten dat ick in de gevanckenisse wierp, ende in de Synagogen geesselde die in u geloofden:

20 Ende doe het bloet Stephani uwes getuygen vergoten wiert, [dat] ick daer oock by stont, ende mede een welbehagen hadde in sijne doot, ende de kleederen bewaerde der gene die hem doodden.

21 Ende hy seyde tot my, Gaet henen: want ick sal u verre tot den Heydenen afsenden.

22 Sy hoorden hem nu tot dit woort toe: ende sy verhieven hare stemme, seggende, Wech van der aerde met sulck eenen: want het en is niet behoorlick dat hy leve.

23 Ende als sy riepen, ende de kleederen van haer smeten, ende stof in de lucht wierpen,

24 So beval de Overste dat men hem in de legerplaetse soude brengen, ende seyde dat men hem met geesselen ondersoecken soude, op dat hy verstaen mochte om wat oorsake sy alsoo over hem riepen.

25 Ende also sy hem met de riemen uytreckten, seyde Paulus tot den Hooftman over hondert, die daer stont, Is 't ulieden geoorloft eenen Romeynschen mensche, ende [dien] onveroordeelt, te geesselen?

26 Als nu de Hooftman over hondert [dat] hoorde, gingh hy toe ende boodschapte het den Oversten, seggende,

Siet wy gy te doen hebt: want dese mensche is een Romeyn.

27 Ende de Overste quam toe, ende seyde tot hem, Segt my, zijt gy een Romeyn? ende hy seyde, Ja.

28 Ende de Overste antwoordde, Ick hebbe dit burgerrecht voor een groote somme [gelts] verkregen. Ende Paulus seyde, Maer ick ben oock [een burger] geboren.

29 Terstont dan lieten sy van hem af, die hem souden ondersocht hebben. Ende de Overste wiert oock bevreest, doe hy verstont dat hy een Romeyn was, ende dat hy hem hadde gebonden.

30 Ende des anderen [daegs], willende de sekerheyt weten, waerom hy van de Joden beschuldight wiert, maeckte hy hem los van de banden, ende beval dat de Overpriesters, ende hare geheele Raet souden komen: ende Paulum afgebracht hebbende, stelde hy [hem] voor haer.

Het 23. Capittel.

ENDE Paulus de oogen op den Raet houdende, seyde, Mannen broeders, ick hebbe met alle goede conscientie voor Godt gewandelt tot op desen dagh.

2 Maer de Hoogepriester Ananias beval de gene die by hem stonden, dat sy hem op den mont souden slaen.

3 Doe seyde Paulus tot hem, Godt sal u slaen gy gewittede wandt: Sitt gy oock om my te oordeelen nae de wet, ende beveelt gy tegen de wet dat men my sal slaen?

4 Ende die daer by stonden seyden, Scheldt gy den Hoogenpriester Godts?

5 Ende Paulus seyde, Ick en wist niet, broeders, dat het de Hoogepriester was. Want daer is geschreven, Den Oversten uwes volcks en sult gy niet vloecken.

6 Ende Paulus wetende, dat het één deel was van de Sadduceen, ende het ander van de Phariseen, riep in den Raet, Mannen broeders, ick ben een Phariseer, eens Phariseers sone: ick worde over de hope ende opstandinge der dooden geoordeelt.

7 Ende als hy dit gesproken hadde, ontstont daer tweedracht tusschen de Phariseen ende de Sadduceen, ende de menigte wiert verdeelt.

8 Want de Sadduceen seggen dat 'er geen opstandinge en is, noch Engel, noch geest; maer de Phariseën belijden het beyde.

9 Ende daer geschiedde een groot geroep: ende de Schriftgeleerde van de zijde der Phariseen stonden op, ende streden, seggende, Wy en vinden geen quaet in desen mensche: ende indien een Geest tot hem gesproken heeft, ofte een Engel, en laet ons tegen Godt niet strijden.

10 Ende als 'er groote tweedracht ontstaen was, de Overste vreesende, dat Paulus van haer verscheurt mochte worden, geboodt dat het krijgsvolck soude afkomen, ende hem uyt het midden van haer wechrucken, ende in de legerplaetse brengen.

11 Ende den volgenden nacht stont de Heere by hem, ende seyde, Hebt goeden moet, Paule. Want gelijck gy te Jerusalem van my betuygt hebt, alsoo moet gy oock te Romen getuygen.

12 Ende als het dagh geworden was, maeckten sommige van de Joden een t'samenrottinge, ende vervloeckten haerselven, seggende dat sy noch eten noch drincken en souden, tot dat sy Paulum souden gedoodt hebben.

13 Ende sy waren meer dan veertigh die desen eedt te samen gedaen hadden.

14 Dewelcke gingen tot de Overpriesters ende de Ouderlingen, ende seyden, Wy hebben ons selven met vervloeckinge vervloeckt, niet te sullen nutten tot dat wy Paulum sullen gedoodt hebben.

15 Gy dan nu laet den Oversten weten, met den Raet, dat hy hem morgen tot u afbrenge, als of gy naerder kennisse soudet nemen van sijne saken: ende wy zijn bereydt hem om te brengen, eer hy by [u] komt.

16 Ende als Pauli susters sone dese lage gehoort hadde, quam hy daer, ende gingh in de legerplaetse, ende boodtschapte het Paulo.

17 Ende Paulus riep tot hem één van de Hooftmannen over hondert, ende seyde, Leydt desen jongelingh henen tot den Oversten: want hy heeft hem wat te boodschappen.

18 Dese dan nam hem ende bracht [hem] tot den Oversten, ende seyde: Paulus de gevangen heeft my tot hem geroepen, ende begeert dat ick desen jongelingh tot u soude brengen, die u wat heeft te seggen.

19 De Overste nu nam hem by der hant, ende bezijden gegaen zijnde vraegde hy, Wat is 't dat gy my hebt te boodschappen?

20 Ende hy seyde, De Joden zijn over een gekomen om van u te begeeren, dat gy Paulum morgen soudet in den Raet afbrengen, als of sy yet van hem naerder souden ondersoecken.

21 Doch en gelooft haer niet. Want meer dan veertigh mannen uyt haer, leggen hem lagen, welcke haerselven

met een vervloeckinge verbonden hebben noch te eten noch te drincken, tot dat sy hem sullen omgebracht hebben: ende sy zijn nu gereet, verwachtende de toesegginge van u.

22 De Overste dan liet den jongelingh gaen, [hem] gebiedende, En segt niemant voort, dat gy my sulcks geopenbaert hebt.

23 Ende sekere twee van de Hooftmannen over hondert tot hem geroepen hebbende, seyde hy, Maeckt twee hondert krijgsknechten gereet, op dat sy tot Cesareen trecken, ende tseventigh ruyters, ende twee hondert schutters, tegen de derde ure des nachts.

24 Ende laetse [sadel] beesten bestellen, op dat sy Paulum daer opsetten, ende behouden overbrengen tot den Stadthouder Felix.

25 Ende hy schreef eenen brief, hebbende desen inhoudt:

26 Claudius Lysias aen den machtigsten Stadthouder Felix groetenisse.

27 Also dese man van de Joden gegrepen was, ende van haer omgebracht soude geworden zijn, ben ick daer overgekomen met het krijgsvolck, ende hebbe hem [haer] ontnomen, bericht zijnde dat hy een Romeyn is.

28 Ende willende de sake weten, waer over sy hem beschuldigden, bracht ick hem af in haren Raet.

29 Welcken ick bevondt beschuldigt te worden over vragen harer wet; maer geen beschuldinge tegen hem te zijn, die de doot ofte banden weerdigh is.

30 Ende als my te kennen gegeven was, dat van de Joden een lage tegen desen man [gelegt] soude worden, so hebbe ick [hem] terstont aen u gesonden: gebiedende oock de beschuldigers voor u te seggen 't gene sy tegen hem hadden. Vaert wel.

31 De krijgsknechten dan, gelijck haer bevolen was, namen Paulum ende brachten hem des nachts tot Antipatris.

32 Ende des anderen daegs, latende de ruyters met hem trecken, keerden sy wederom nae de legerplaetse.

33 Dewelcke als sy te Cesareen gekomen waren, ende den brief den Stadthouder overgelevert hadden, hebben sy oock Paulum voor hem gestelt.

34 Ende de Stadthouder [den brief] gelesen hebbende, vraegde, uyt wat provincie hy was, ende verstaende dat hy van Cilicien was,

35 Seyde hy, Ick sal u hooren, als oock uwe beschuldigers hier sullen gekomen zijn. Ende hy beval dat hy in het Rechthuys Herodis soude bewaert worden.

HET 24. CAPITTEL.

ENDE vijf dagen daer na quam de Hoogepriester Ananias af met de Ouderlingen, ende eenen sekeren voorspraeck [genaemt] Tertullus, dewelcke verschenen voor den Stadthouder tegen Paulum.

2 Ende als hy geroepen was, begon Tertullus [hem] te beschuldigen, seggende,

3 Dat wy grooten vrede door u bekomen, ende dat [vele] loflicke diensten desen volcke geschieden door uwe voorsichtigheyt, machtigste Felix, nemen wy gantschelick ende overal met alle danckbaerheyt aen.

4 Maer op dat ick u niet lange op en houde, ick bidde [u], dat gy ons, nae uwe bescheydenheyt, kortelick hoort.

5 Want wy hebben desen man bevonden te zijn een peste, ende eenen die oproer verweckt onder alle de Joden door de [gantsche] wereldt: ende eenen opersten voorstander van de secte der Nazarenen.

6 Die oock gepoogt heeft den Tempel te ontheyligen: welcken wy oock gegrepen hebben, ende nae onse wet hebben willen oordeelen.

7 Maer Lysias de Overste daer overkomende, heeft [hem] met groot gewelt uyt onse handen wechgebracht:

8 Gebiedende sijne beschuldigers tot u te komen: van den welcken gy selve [hem] ondersocht hebbende, sult konnen verstaen al het gene waer van wy hem beschuldigen.

9 Ende oock de Joden stemden het toe, seggende dat dese dingen alsoo waren.

10 Maer Paulus, als hem de Stadthouder gewenckt hadde dat hy soude spreken, antwoordde, Dewijle ick weet' dat gy nu vele jaren over dit volck Rechter geweest zijt, so verantwoordde ick my selven met [des] te beteren moet.

11 Also gy kont weten dat het niet meer dan twaelf dagen en zijn, van dat ick ben opgekomen om te aenbidden te Jerusalem:

12 Ende sy en hebben my noch in den Tempel gevonden tot yemant sprekende, ofte [eenige] t'samenrottinge des volcks makende, noch in de Synagogen, noch in de stadt:

13 Noch sy en konnen niet bewijsen, daer van sy my nu beschuldigen.

14 Maer dit bekenne ick u, dat ick nae dien wegh, welcken sy secte noemen, den Godt der vaderen alsoo diene, geloovende alles dat in de wet, ende in de Propheten geschreven is:

15 Hebbende hope op Godt, welcke dese oock selve verwachten, dat 'er een opstandinge der dooden wesen sal, beyde der rechtveerdige ende der onrechtveerdige.

16 Ende hier in oeffene ick my selve, om altijt een onergerlicke conscientie te hebben by Godt ende de menschen.

17 Doch na vele jaren ben ick gekomen om aelmoessen te doen aen mijn volck, ende offerhanden.

18 Waer over my gevonden hebben geheyligt zijnde, in den Tempel, niet met volck, noch met beroerte, eenige Joden uyt Asien,

19 Welcke behoorden [hier] voor u tegenwoordigh te zijn, ende [my] te beschuldigen, indien sy yet hadden tegen my.

20 Ofte dat dese selve seggen of sy eenigh onrecht in my gevonden hebben, als ick voor den Raet stont:

21 Dan van dit eenigh woort, 't welck ick riep staende onder haer, Over de opstandinge der dooden worde ick heden van ulieden geoordeelt.

22 Doe nu Felix dit gehoort hadde, stelde hyse uyt, seggende, Als ick naerder wetenschap van desen wegh sal hebben, wanneer Lysias de Overste sal afgekomen zijn, so sal ick volle kennisse nemen van uwe saken.

23 Ende hy beval den Hooftman over hondert dat Paulus soude bewaert worden, ende verlichtinge hebben, ende dat hy niemant van de sijne en soude beletten [hem] te dienen, ofte tot hem te komen.

24 Ende na sommige dagen Felix daer gekomen zijnde met Drusilla sijn wijf, die een Jodinne was, ontboodt Paulum, ende hoorde hem van het geloove in Christum.

25 Ende als hy handelde van rechtveerdigheyt, ende matigheyt, ende [van] het toekomende oordeel, Felix seer bevreest geworden zijnde, antwoordde, Voor ditmael gaet henen: ende als ick gelegenen tijt sal hebben bekomen, so sal ick u tot my roepen:

26 Ende te gelijck oock hopende dat hem van Paulo gelt gegeven soude worden, op dat hy hem losliete: Waerom hy hem oock dickmaels ontboodt, ende sprack met hem.

27 Maer als twee jaren vervult waren, kreegh Felix Porcium Festum in sijne plaetse: ende Felix willende den Joden gunste bewijsen, liet Paulum gevangen.

HET 25. CAPITTEL.

FESTUS dan in de provincie gekomen zijnde, gingh na drie dagen van Cesareen op nae Jerusalem.

2 Ende de Hoogepriester, ende de voornaemste der Joden verschenen voor hem tegen Paulum, ende baden hem:

3 Begeerende gunste tegen hem, op dat hy hem soude doen komen te Jerusalem: [ende] leggende eene lage, om hem op den wegh om te brengen.

4 Doch Festus antwoordde, dat Paulus te Cesareen bewaert wiert, ende dat hy selve haest [derwaerts] soude verreysen.

5 Die dan, seyde hy, onder u konnen, dat sy mede afreysen, ende so daer yet onbehoorlicks in desen man is, dat sy hem beschuldigen.

6 Ende als hy onder haer niet meer als tien dagen overgebracht en hadde, quam hy af nae Cesareen, ende des anderen daegs op den Rechterstoel geseten zijnde beval hy dat Paulus soude [voort]gebracht worden.

7 Ende als hy daer gekomen was, stonden de Joden, die van Jerusalem afgekomen waren, rontom [hem], vele ende sware beschuldingen tegen Paulum voortbrengende, die sy niet en konden bewijsen.

8 Dewijle hy verantwoordende seyde, Ick en hebbe noch tegen de wet der Joden, noch tegen den Tempel, noch tegen den Keyser yet gesondigt.

9 Maer Festus willende den Joden gunste bewijsen, antwoordde Paulo ende seyde, Wilt gy nae Jerusalem opgaen, ende aldaer voor my over dese dingen geoordeelt worden?

10 Ende Paulus seyde, Ick stae voor den Rechterstoel des Keysers, daer ick geoordeelt moet worden: den Joden en hebbe ick geen onrecht gedaen, gelijck gy oock seer wel weet.

11 Want indien ick onrecht doe, ende yet des doots weerdigh gedaen hebbe, ick en weygere niet te sterven: maer indiender niet en is van 't gene daer van dese my beschuldigen, so en kan niemant my haer uyt gunste overgeven. Ick beroepe my op den Keyser.

12 Doe antwoordde Festus, als hy met den Raet gesproken hadde: Hebt gy u op den Keyser beroepen? Gy sult tot den Keyser gaen.

13 Ende als eenige dagen voorbygegaen waren, quamen de Koningh Agrippa ende Bernice te Cesareen, om Festum te begroeten.

14 Ende doe sy aldaer vele dagen overgebracht hadden, heeft Festus de

saken Pauli aen den Koningh verhaelt, seggende, [Hier] is een seker man van Felix gevangen gelaten:

15 Om wiens wille, als ick te Jerusalem was, de Overpriesters ende de Ouderlingen der Joden verschenen, begeerende vonnisse tegen hem.

16 Aen dewelcke ick antwoordde, dat de Romeynen de gewoonte niet en hebben eenigen mensche uyt gunste ter doot over te geven, eer de beschuldigde de beschuldigers tegenwoordigh heeft, ende plaetse van verantwoordinge gekregen heeft over de beschuldinge.

17 Als sy dan gesamentlick alhier gekomen waren, so ben ick, geen uytstel nemende, des [daegs] daer aen op den Rechterstoel geseten, ende beval dat de man soude [voort-] gebracht worden.

18 Over welcken, de beschuldigers [hier] staende, geen sake en hebben voortgebracht, daer van ick vermoedde:

19 Maer hadden tegen hem eenige vragen van haren Godtsdienst, ende van sekeren Jesus die gestorven was, welcken Paulus seyde te leven.

20 Ende als ick over de ondersoeckinge van dese sake in twijffelinge was, seyde ick, of hy wilde gaen nae Jerusalem, ende aldaer over dese dingen geoordeelt worden.

21 Ende als Paulus hem beriep, dat men hem tot de kennisse des Keysers bewaren soude, so hebbe ick bevolen, dat hy bewaert soude worden ter tijt toe, dat ick hem tot den Keyser senden soude.

22 Ende Agrippa seyde tot Festum, Ick wilde oock selve dien mensche [wel] hooren. Ende hy seyde, Morgen sult gy hem hooren.

23 Des anderen daegs dan als Agrippa gekomen was, ende Bernice met groote pracht, ende als sy ingegaen waren in het Rechthuys met de Overste over duysent, ende de mannen die de voornaemste der stadt waren, wiert Paulus door Festi bevel [voort-] gebracht.

24 Ende Festus seyde, Agrippa Koningh, ende gy mannen alle die met ons [hier] tegenwoordigh zijt, gy siet desen, van welcken my de gantsche menigte der Joden heeft aengesproken, beyde te Jerusalem ende hier, roepende dat hy niet meer en behoort te leven.

25 Maer ick bevonden hebbende dat hy niet des doots weerdigh gedaen en hadde, ende dewijle hy oock selve hem op den Keyser beroepen heeft, hebbe besloten hem te senden:

26 Van welcken ick niet sekers en hebbe aen den Heere te schrijven: daerom hebbe ick hem voor ulieden voortgebracht, ende meest voor u, Koningh Agrippa, op dat ick, na gedane ondersoeckinge, wat hebbe te schrijven.

27 Want het dunckt my tegen reden, eenen gevangenen te senden, [ende] niet oock de beschuldingen die tegen hem zijn, te kennen te geven.

HET 26. CAPITTEL.

ENDE Agrippa seyde tot Paulum, Het is u geoorloft voor uselven te spreken. Doe streckte Paulus de hant uyt, ende verantwoordde hem [aldus]:

2 Ick achte my selven geluckigh, o Koningh Agrippa, dat ick my heden voor u sal verantwoorden, van alles daer over ick van de Joden beschuldigt worde.

3 Allermeest dewijle ick weet', dat gy kennisse hebt van alle gewoonten ende vragen, die onder de Joden zijn. Daerom bidde ick u dat gy my lanckmoedelick hoort.

4 Mijn leven dan van der jonckheyt aen, het welcke van den beginne onder mijn volck te Jerusalem geweest is, weten alle de Joden:

5 Als die van over lange my te vooren gekent hebben, (indien sy 't wilden getuygen,) dat ick nae de bescheydenste secte van onsen Godtsdienst, [als] een Phariseer geleeft hebbe:

6 Ende nu stae ick ende worde geoordeelt over de hope der belofte, die van Godt tot de vaderen geschiet is:

7 Tot dewelcke onse twaelf geslachten gedueriglick nacht ende dagh [Godt] dienende verhopen te komen: over welcke hope ick, o Koningh Agrippa, van de Joden worde beschuldigt.

8 Wat? Wort het by ulieden ongelooflick geoordeelt, dat Godt de dooden opweckt?

9 Ick meynde waerlick by my selven, dat ick tegen den name Jesu van Nazareth vele wederpartijdige dingen moeste doen.

10 't Welck ick oock gedaen hebbe te Jerusalem; ende ick hebbe vele van de heylige in de gevanckenissen gesloten, de macht van de Overpriesters ontfangen hebbende: ende als sy omgebracht wierden, stemde ick het toe.

11 Ende door alle de Synagogen hebbe ickse dickmael gestraft, ende gedwongen te lasteren: ende boven maten tegen haer woedende, hebbe ickse vervolgt oock tot in de buyten[lantsche] steden.

12 Waer over oock als ick nae Damascum reysde, met macht ende last, welcke [ick] van de Overpriesters [hadde],

13 Sagh ick, o Koningh, in 't midden van den dagh op den wegh een licht boven den glantz der sonne, van den hemel my ende de gene die met my reysden omschijnende.

14 Ende als wy alle ter aerden nedergevallen waren, hoorde ick eene stemme tot my sprekende, ende seggende in de Hebreeusche tale, Saul, Saul, wat vervolgt gy my? Het is u hart tegen de prickels de versenen te slaen.

15 Ende ick seyde, Wie zijt gy, Heere? Ende hy seyde, Ick ben Jesus dien gy vervolgt.

16 Maer recht u op, ende staet op uwe voeten: Want hier toe ben ick u verschenen, om u te stellen tot een dienaer ende getuyge der dingen beyde die gy gesien hebt, ende in welcke ick u [nogh] sal verschijnen:

17 Verlossende u van dit volck, ende [van] de Heydenen, tot dewelcke ick u nu sende,

18 Om hare oogen te openen, ende [haer] te bekeeren van de duysternisse tot het licht, ende [van] de macht des satans tot Godt: op dat sy vergevinge der sonden ontfangen, ende een erfdeel onder de geheyligde, door het geloove in my.

19 Daerom, o Koningh Agrippa, en ben ick dat hemelsch Gesichte niet ongehoorsaem geweest:

20 Maer hebbe eerst den genen die te Damascus waren, ende te Jerusalem, ende in 't geheele lant van Judea, ende den Heydenen verkondigt dat sy haer souden beteren, ende tot Godt bekeeren, wercken doende der bekeeringe weerdigh.

21 Om deser saken wille hebben my de Joden in den Tempel gegrepen, ende gepoogt om te brengen.

22 Dan hulpe van Godt verkregen hebbende, stae ick tot op desen dagh, betuygende beyde kleyn ende groot: niets seggende buyten het gene de Propheten ende Moses gesproken hebben dat geschieden soude:

23 [Namelick] dat de Christus lijden moeste, ende dat hy de eerste uyt de opstandinge der dooden zijnde, een licht soude verkondigen desen volcke, ende den Heydenen.

24 Ende als hy dese dingen tot verantwoordinge sprack, seyde Festus met grooter stemme, Gy raest, Paule: de groote geleertheyt brengt u tot raserye.

25 Maer hy seyde, Ick en rase niet, machtigste Feste, maer ick spreke woorden van waerheyt, ende van een gesont verstant.

26 Want de Koningh weet van dese dingen, tot welcken ick oock vrymoedigheyt gebruyckende spreke: want ick en geloove niet dat hem yet van dese dingen verborgen is, want dit en is in geenen hoeck geschiet.

27 Geloofi gy, o Koningh Agrippa, de Propheten? Ick weet' dat gyse gelooft.

28 Ende Agrippa seyde tot Paulum, Gy beweegt my bynae een Christen te worden.

29 Ende Paulus seyde, Ick wenschte wel van Godt, dat, ende bynae ende geheelick, niet alleen gy, maer oock alle die my heden hooren, soodanige wierden gelijck als ick ben, uytgenomen dese banden.

30 Ende als hy dit gesegt hadde, stont de Koningh op, ende de Stadthouder, ende Bernice, ende die met haer geseten waren:

31 Ende aen eene zijde gegaen zijnde, spraken sy tot malkanderen, seggende, Dese mensche en doet niet des doots ofte der banden weerdigh.

32 Ende Agrippa seyde tot Festum, Dese mensche konde losgelaten worden, indien hy hem op den Keyser niet en hadde beroepen.

HET 27. CAPITTEL.

ENDE als het besloten was, dat wy nae Italien souden afvaren, leverden sy Paulum, ende eenige andere gevangene over, aen eenen Hooftman over hondert, met name Julius, van de Keyserlicke bende.

2 Ende wy in een Adramyttenisch schip gegaen zijnde, also wy de plaetsen langs Asien bevaren souden, voeren wy af: ende Aristarchus de Macedonier van Thessalonica was met ons.

3 Ende des anderen [daegs] quamen wy aen te Sidon. Ende Julius vriendelick met Paulo handelende, liet [hem] toe tot de vrienden te gaen, om [van haer] besorgt te worden.

4 Ende van daer afgevaren zijnde, voeren wy onder Cypren henen, om dat de winden [ons] tegen waren.

5 Ende de zee die langs Cilicien ende Pamphylien is, doorgevaren zijnde, quamen wy aen tot Myra in Lycien.

6 Ende de Hooftman aldaer een schip gevonden hebbende van Alexandrien, dat nae Italien voer, dede ons in het selve overgaen.

7 Ende als wy vele dagen langsamelick voortvoeren, ende naeuwlicks tegen over Cnidus gekomen waren, overmits het ons de wint niet toe en liet, so voe-

ren wy onder Creta henen tegen over Salmone.

8 Ende het selve naeuwlicks voorbyzeylende, quamen wy in een sekere plaetse genaemt Schoonehavens, daer de stadt Lasea naeby was.

9 Ende als vele tijt verloopen, ende de vaert nu sorgelick was, om dat oock de vasten nu voorby was, vermaendese Paulus,

10 Ende seyde tot haer, Mannen, ick sie dat de vaert sal geschieden met hinder ende groote schade niet alleen van de ladinge ende van het schip, maer oock van ons leven.

11 Doch de Hooftman geloofde meer den stierman ende den schipper, dan 't gene van Paulo gesegt wiert.

12. Ende also de haven ongelegen was om te overwinteren, vondt het meerder [deel] geraden oock van daer te varen, of sy eenigsins te Phenix konden aenkomen om te overwinteren, zijnde een haven in Creta, streckende tegen het zuydwesten ende tegen het noordwesten.

13 Ende also de zuyde wint sachtelick waeyde, meynden sy haer voornemen verkregen te hebben, ende afgevaren zijnde zeylden sy dicht voorby Creta henen.

14 Maer niet lange daer na sloegh tegen het selve een stormwint, genaemt Eurochlydon.

15 Ende als het schip daer mede wechgeruckt wiert, ende niet en konde tegen den wint opzeylen, gaven wy het op, ende dreven henen.

16 Ende loopende onder een seker eylandeken, genaemt Clauda, en konden wy naeuwlicks des boots machtigh worden.

17 Den welcken opgehaelt hebbende, gebruyckten sy [alle] behulpselen, het schip ondergordende: ende also sy vreesden dat sy op de [droogte] Syrtis vervallen souden, streken sy het zeyl, ende dreven alsoo henen.

18 Ende also wy van 't onweder geweldelick geslingert wierden, deden sy des volgenden [daegs] eenen uytworp:

19 Ende den derden [dagh] wierpen wy met onse eygene handen des schips gereetschap uyt.

20 Ende als noch sonne noch gesternten en verschenen in vele dagen, ende geen kleyn onweder [ons] druckte, so wiert [ons] voorts alle hope, van behouden te worden, benomen.

21 Ende als men langen tijt sonder eten geweest was, doe stont Paulus [op] in 't midden van haer, ende seyde, O mannen, men behoorde my wel gehoor gegeven te hebben, ende van Creta niet afgevaren te zijn, ende dit hinder ende dese schade verhoedt te hebben:

22 Doch als nu vermane ick ulieden goets moets te zijn: want daer en sal geen verlies geschieden van [yemants]-leven onder u, maer alleen van het schip.

23 Want desen selven nacht heeft by my gestaen een Engel Godts, wiens ick ben, welcken oock ick diene,

24 Seggende, En vreest niet, Paule; gy moet voor den Keyser gestelt worden: ende siet, Godt heeft u geschoncken alle die met u varen.

25 Daerom zijt goets moets, mannen: want ick geloove Gode, dat het alsoo zijn sal, gelijckerwijs het my gesegt is.

26 Doch wy moeten op een seker eylant vervallen.

27 Als nu de veertiende nacht gekomen was, also wy in de Adriatische zee herwaerts ende derwaerts gedreven wierden, ontrent het midden des nachts, vermoedden de schiplieden dat haer eenigh lant naerderde.

28 Ende het dieploot uytgeworpen hebbende, vonden sy twintigh vademen: ende een weynigh voortgevaren zijnde, wierpen sy wederom het dieploot uyt, ende vonden vijftien vademen.

29 Ende vreesende dat sy ergens op harde plaetsen vervallen mochten, wierpen sy vier anckers van het achterschip uyt, ende wenschten dat het dagh wierde.

30 Maer als de schiplieden sochten uyt het schip te vlieden, ende den boot nederlieten in de zee, onder den schijn als of sy uyt het voorschip de anckers souden uytbrengen,

31 Seyde Paulus tot den Hooftman, ende tot de krijgsknechten, Indien dese in het schip niet en blijven, gy en kont niet behouden worden.

32 Doe hieuwen de krijgsknechten de touwen af van den boot, ende lieten hem afvallen.

33 Ende ondertusschen dat het dagh soude worden, vermaende Paulus [haer] alle, dat sy souden spijse nemen: ende seyde, Het is heden de veertiende dagh dat gy verwachtende blijft sonder eten, ende niet en hebt genomen:

34 Daerom vermane ick u spijse te nemen; want dat dient tot uwer behoudinge; want niemanden van u en sal een hayr van den hoofde vallen.

35 Ende als hy dit gesegt ende broot genomen hadde, danckte hy Godt in aller tegenwoordigheyt: ende ['t selve] gebroken hebbende begon hy te eten.

36 Ende sy alle goets moets geworden zijnde, namen oock selve spijse.

37 Wy waren nu in het schip in alles twee hondert ses en tseventigh zielen.

38 Ende als sy met spijse versadigt waren, lichteden sy het schip, ende wierpen het koorn uyt in de zee.

39 Ende doe het dagh wiert, en kenden sy het lant niet: maer sy merckten eenen sekeren inham die eenen oever hadde, tegen den welcken sy geraden vonden, so sy konden, het schip aen te setten.

40 Ende als sy de anckers opgehaelt hadden, gaven sy [het schip] de zee over, met eenen de roerbanden losmakende: ende het razeyl nae den wint opgehaelt hebbende, hielden sy het nae den oever toe.

41 Maer vervallende op een plaetse die de zee aen beyde zijden hadde, setteden sy het schip daer op: ende het voorschip vastsittende bleef onbeweeglick, maer het achterschip brack van 't gewelt der baren.

42 De raetslagh nu der krijgslieden was, dat sy de gevangene souden dooden, op dat niemant ontswommen zijnde en soude ontvlieden.

43 Maer de Hooftman, willende Paulum behouden, belettede haer dat voornemen, ende beval dat de gene die swemmen konden, haer eerst souden afwerpen, ende te lande komen:

44 Ende de andere, sommige op planccken, ende sommige op eenige [stucken] van 't schip. Ende alsoo is 't geschiet dat sy alle behouden aen 't lant gekomen zijn.

HET 28. CAPITTEL.

ENDE als sy ontkomen waren, doe verstonden sy dat het eylant Melite hiet.

2 Ende de Barbaren bewesen ons geen gemeene vriendelickheyt. Want een groot vyer ontsteken hebbende, namen sy ons alle in, om den regen die overquam, ende om de koude.

3 Ende als Paulus eenen hoop rijseren byeengeraept ende op het vyer geleyt hadde, quam daer een adder uyt door de hitte, ende vattede sijne hant.

4 Ende als de Barbaren de beeste sagen aen sijne hant hangen, seyden sy tot malkanderen, Dese mensche is gewisselick een dootslager, welcken de wrake niet en laet leven, daer hy uyt de zee ontkomen is.

5 Maer hy schuddede het beest af in het vyer, ende en leedt niet quaets.

6 Ende sy verwachteden dat hy soude opswellen, ofte terstont doot nedervallen. Maer als sy lange verwacht hadden, ende sagen dat geen ongemack over hem en quam, werden sy verandert, ende seyden dat hy een Godt was.

7 Ende hier ontrent deselve plaetse hadde de voornaemste van 't eylant met name Publius [sijne] lanthoeven: die ons ontfingh, ende drie dagen vriendelick herbergde.

8 Ende het geschiedde dat de vader van Publius, met koortsen ende den rooden loop bevangen zijnde, te bedde lagh: tot den welcken Paulus ingingh, ende als hy gebeden hadde, leyde hy de handen op hem, ende maeckte hem gesont.

9 Als dit dan geschiet was, quamen oock tot hem de andere die kranckheden hadden in het eylant, ende wierden genesen.

10 Die ons oock eerden met vele eere, ende als wy vertrecken souden, bestelden sy [ons] 't gene van noode was.

11 Ende na drie maenden voeren wy af in een schip van Alexandrien, dat in 't eylant overwintert hadde, hebbende tot een teecken, Castor en Pollux.

12 Ende als wy tot Syracusen aengekomen waren, bleven wy [aldaer] drie dagen.

13 Van waer wy ommevoeren, ende quamen aen tot Rhegium: ende also na éénen dagh de wint zuyd wert, quamen wy den tweeden dagh tot Puteolen.

14 Alwaer wy broeders vonden, ende wierden gebeden seven dagen by haer te blijven: ende alsoo gingen wy nae Romen.

15 Ende van daer quamen de broeders, van onse saken gehoort hebbende, ons te gemoete tot Appii-merckt, ende de Drietabernen: welcke Paulus siende, danckte by Godt, ende greep eenen moet.

16 Ende doe wy te Romen gekomen waren, gaf de Hooftman de gevangene over aen den Oversten des legers: maer Paulo wiert toegelaten op hemselven te woonen met den krijgsknecht die hem bewaerde.

17 Ende het geschiedde na drie dagen, dat Paulus t'samenriep de gene die de voornaemste der Joden waren: Ende als sy t'samengekomen waren, seyde hy tot haer, Mannen broeders, Ick die niets gedaen en hebbe tegen het volck, ofte de vaderlicke gewoonten, ben gebonden uyt Jerusalem overgelevert in de handen der Romeynen.

18 Dewelcke my ondersocht hebbende, wilden [my] loslaten, om dat geen schult des doots in my en was.

19 Maer als de Joden [sulcks] te-

genspraken, wiert ick genootsaeckt my
op den Keyser te beroepen: [doch] niet
als of ick yet hadde mijn volck te be-
schuldigen.
20 Om dese oorsake dan hebbe ick u
by my geroepen, om [u] te sien, ende
aen te spreken: want van wegen de ho-
pe Israëls ben ick met dese keten om-
vangen
21 Maer sy seyden tot hem, Wy en
hebben noch brieven u aengaende van
Judea ontfangen: noch yemant van de
broederen hier gekomen zijnde en heeft
van u yet quaets geboodschapt, ofte ge-
sproken.
22 Maer wy begeeren wel van u te
hooren wat gy gevoelt: want wat dese
secte aengaet, ons is bekent, datse over-
al tegengesproken wort.
23 Ende als sy hem eenen dagh ge-
stelt hadden, quamender vele in [sijne]
woonplaetse: den welcken hy het Ko-
ninckrijcke Godts uytleyde, ende be-
tuygde, ende poogde haer te bewegen
tot het geloove Jesu, beyde uyt de wet
Mosis ende de Propheten, van 's mor-
gens vroegh tot den avont toe.
24 Ende sommige geloofden wel het
gene dat gesegt wiert, maer sommige
en geloofden niet.
25 Ende tegen malkanderen oneens
zijnde scheyden sy: als Paulus [dit]
één woort gesegt hadde, [namelick], Wel
heeft de Heylige Geest gesproken door
Esaiam den Propheet tot onse vade-
ren,
26 Seggende, Gaet henen tot dit
volck, ende segt, Met het gehoor sult
gy hooren, ende geensins verstaen: en-
de siende sult gy sien, ende geensins be-
mercken.
27 Want het herte deses volcks is dick
geworden, ende met de ooren hebben
sy swaerlick gehoort, ende hare oogen
hebben sy toegedaen: op dat sy niet te
eeniger tijt met de oogen en souden sien,
ende met de ooren hooren, ende met
het herte verstaen, ende sy haer bekee-
ren, ende ick haer genese.
28 Het zy u dan bekent, dat de salig-
heyt Godts den Heydenen gesonden is,
ende deselve sullen hooren.
29 Ende als hy dit gesegt hadde, gin-
gen de Joden wech, vele twistinge heb-
bende onder malkanderen.
30 Ende Paulus bleef twee geheele
jaren in sijn eygen gehuerde wooninge:
ende ontfingh alle die tot hem quamen:
31 Predikende het Koninckrijcke
Godts, ende leerende van den Heere
Jesu Christo met alle vrymoedigheyt,
onverhindert.

DE

SENDBRIEF

DES

APOSTELS PAULI

AEN DE

ROMEYNEN.

Het Eerste Capittel.

PAULUS, een dienstknecht Jesu
Christi, een geroepen Apostel, af-
gesondert tot het Euangelium Godts,
2 (Het welck hy te vooren belooft had-
de door sijne Propheten, in de heylige
Schriften,)
3 Van sijnen Sone, (die geworden is
uyt den zade Davids, nae den vleesche:
4 Die krachtelick bewesen is te zijn
de Sone Godts, nae den Geest der
heyligmakinge, uyt de opstandinge der
dooden,) [namelick] Jesu Christo onsen
Heere:
5 (Door welcken wy hebben ontfan-
gen genade, ende het Apostelschap, tot
gehoorsaemheyt des geloofs onder alle de
Heydenen, voor sijnen name.
6 Onder welcke gy oock zijt, geroepene
Jesu Christi.)
7 Allen die te Romen zijt, geliefde
Godts, [ende] geroepene heylige: gena-
de zy u ende vrede van Godt onsen Va-
der, ende den Heere Jesu Christo.
8 Eerstelick dancke ick mijnen Godt

door Jesum Christum over u allen, dat uw geloove verkondigt wort in de geheele werelt.

9 Want Godt is mijn getuyge, welcken ick diene in mijnen geest, in het Euangelium sijns Soons, hoe ick sonder nalaten uwer gedencke,

10 Alle tijt in mijne gebeden biddende, of mogelick my nogh t' eeniger tijt goede gelegenheyt gegeven wierde door den wille Godts om tot ulieden te komen.

11 Want ick verlange om u te sien, op dat ick u eenige geestelicke gave mochte mededeylen, ten eynde gy versterckt soudet worden:

12 Dat is, om mede vertroost te worden onder u, door het onderlinge geloove, soo het uwe als het mijne.

13 Doch ick en wil niet dat u onbekent zy, broeders, dat ick menigmael voorgenomen hebbe tot u te komen, (ende ben tot nogh toe verhindert geweest,) op dat ick oock onder u eenige vrucht soude hebben, gelijck als oock onder de andere Heydenen.

14 Beyde Griecken ende Barbaren, beyde wijsen ende onwijsen ben ick een schuldenaer.

15 Also 't gene in my is, dat is volveerdigh om u oock die te Romen zijt, het Euangelium te verkondigen.

16 Want ick en schame my des Euangeliums Christi niet: Want het is een kracht Godts tot saligheyt een yegelick die gelooft, eerst den Jode, ende [oock] den Grieck.

17 Want de rechtveerdigheyt Godts wort in 't selve geopenbaert uyt geloove tot geloove: gelijck geschreven is, Maer de rechtveerdige sal uyt den geloove leven.

18 Want de toorne Godts wort geopenbaert van den hemel over alle godtloosheyt ende ongerechtigheyt der menschen, [als] die de waerheyt in ongerechtigheyt t' onderhouden.

19 Overmits het gene van Godt kennelick is, in haer openbaer is: want Godt heeft het haer geopenbaert.

20 Want sijne onsienlicke dingen worden van de scheppinge der werelt aen, uyt de schepselen verstaen ende doorsien, beyde sijne eeuwige kracht ende Goddelickheyt, op dat sy niet te verontschuldigen en souden zijn.

21 Om dat sy Godt kennende, [hem] als Godt niet en hebben verheerlickt ofte gedanckt: maer sijn verydelt geworden in hare overleggingen, ende haer onverstandigh herte is verduystert geworden.

22 Haer uytgevende voor wijse, zijn sy dwaes geworden:

23 Ende hebben de heerlickheyt des onverderflicken Godts verandert in de gelijckenisse eenes beelts van een verderflick mensche, ende van gevogelte, ende van viervoetige, ende kruypende [gedierten].

24 Daerom heeftse Godt oock overgegeven in de begeerlickheden harer herten tot onreynigheyt, om hare lichamen onder malkanderen te ont-eeren.

25 [Als] die de waerheyt Godts verandert hebben in de leugen, ende het schepsel ge-eert ende gedient hebben boven den Schepper, die te prijsen is in der eeuwigheyt, Amen.

26 Daerom heeftse Godt overgegeven tot oneerlicke bewegingen. Want oock hare vrouwen hebben het natuerlick gebruyck verandert in het [gebruyck] tegen nature.

27 Ende insgelijcks oock de mannen, nalatende het natuerlick gebruyck der vrouwe, zijn verhittet geworden in haren lust tegen malkanderen, mannen met mannen schandelickheyt bedrijvende, ende de vergeldinge van hare dwalinge, die [daer toe] behoorde, in haerselven ontfangende.

28 Ende gelijck het haer niet goet gedacht en heeft Godt in erkentenisse te houden, so heeftse Godt overgegeven in eenen verkeerden sin, om te doen dingen die niet en betamen.

29 Vervult zijnde met alle ongerechtigheyt, hoererye, boosheyt, gierigheyt, quaetheyt: vol van nijdigheyt, moort, twist, bedrogh, quaetaerdigheyt:

30 Oorblasers, achterklappers, haters Godts, smaders, hoovaerdige, laetdunckige, vinders van quade dingen, den ouderen ongehoorsaem,

31 Onverstandige, verbontbrekers, sonder natuerlicke liefde, onversoenlicke, onbarmhertige.

32 Dewelcke daer sy het recht Godts weten, (namelick,) dat de gene die sulcke dingen doen, des doots weerdigh zijn,) niet alleen deselve en doen, maer oock mede een welgevallen hebben in de gene diese doen.

HET 2. CAPITTEL.

DAEROM en zijt gy niet te verontschuldigen, o mensche, wie gy zijt, die [andere] oordeelt. Want daer in gy eenen anderen oordeelt, veroordeelt gy uselven: want gy die [andere] oordeelt, doet deselve dingen.

2 Ende wy weten dat het oordeel Godts nae waerheyt is, over de gene die sulcke dingen doen.

3 Ende denckt gy dit, o mensche,

die oordeelt de gene die sulcke dingen doen, ende deselve doet, dat gy het oordeel Godts sult ontvlieden?

4 Of veracht gy den rijckdom sijner goedertierenheyt, ende verdraegsaemheyt, ende lanckmoedigheyt, niet wetende dat de goedertierenheyt Godts u tot bekeeringe leydt?

5 Maer nae uwe hardigheyt, ende onbekeerlick herte vergadert gy uselven toorne als eenen schat, in den dagh des toorns ende der openbaringe van het rechtveerdigh oordeel Godts:

6 Welcke een yegelick vergelden sal nae sijne wercken:

7 Den genen wel, die met volherdinge in goet-doen, heerlickheyt, ende eere, ende onverderflickheyt soecken, het eeuwige leven:

8 Maer den genen die twistgierigh zijn, ende die der waerheyt ongehoorsaem, doch der ongerechtigheyt gehoorsaem zijn, [sal] verbolgenheyt ende toorne [vergolden worden].

9 Verdruckinge ende benaeuwtheyt over alle ziele des menschen die het quaet werckt, eerst des Joden, ende [oock] des Griecken:

10 Maer heerlickheyt, ende eere, ende vrede een yegelick die het goede werckt, eerst den Jode, ende [oock] den Grieck.

11 Want daer en is geen aenneminge des persoons by Godt.

12 Want soo vele als 'er sonder wet gesondigt hebben, sullen oock sonder wet verloren gaen: ende soo vele als 'er onder de wet gesondigt hebben, sullen door de wet geoordeelt worden:

13 (Want de hoorders der wet en zijn niet rechtveerdigh voor Godt, maer de doenders der wet sullen gerechtveerdigt worden:

14 Want wanneer de Heydenen die de wet niet en hebben, van nature de dingen doen die der wet zijn, dese de wet niet hebbende, zijn haerselven een wet:

15 [Als] die betoonen het werck der wet geschreven in hare herten, hare conscientie medegetuygende, ende de gedachten onder malkanderen [haer] beschuldigende, ofte oock ontschuldigende:)

16 In den dagh wanneer Godt de verborgene dingen der menschen sal oordeelen door Jesum Christum, nae mijn Euangelium.

17 Siet, gy wort een Jode genaemt, ende rust op de wet, ende roemt op Godt,

18 Ende gy weet [sijnen] wille, ende beproeft de dingen die [daer van] verschillen, zijnde onderwesen uyt de wet.

19 Ende gy betrouwt uselven te zijn een leydsman der blinde, een licht der gene die in duysternisse zijn:

20 Een onderrichter der onwijse, [ende] een leermeester der onwetende, hebbende de gedaente der kennisse ende der waerheyt in de wet.

21 Die dan eenen anderen leert, en leert gy uselven niet? Die predickt dat men niet stelen en sal, steelt gy?

22 Die segt dat men geen overspel doen en sal, doet gy overspel? Die van de afgoden een grouwel hebt, berooft gy het heylige?

23 Die op de wet roemt, ont-eert gy Godt door de overtredinge der wet?

24 Want de name Godts wort om uwent wille gelastert onder de Heydenen: gelijck geschreven is.

25 Want de Besnijdenisse is wel nut, indien gy de wet doet: maer indien gy een overtreder der wet zijt, so is uwe Besnijdenisse voorhuyt geworden.

26 Indien dan de Voorhuyt de rechten der wet bewaert, en sal niet sijne voorhuyt tot een Besnijdenisse gerekent worden?

27 Ende [en] sal de Voorhuyt die uyt de nature is, als sy de wet volbrengt, u [niet] oordeelen, die door de letter ende Besnijdenisse een overtreder der wet zijt?

28 Want die en is niet een Jode, die 't in 't openbaer is: noch die en is niet de Besnijdenisse, die 't in 't openbaer in het vleesch is:

29 Maer die is een Jode, die 't in 't verborgen is, ende de Besnijdenisse des herten, in den geest, niet [in] de letter [is de Besnijdenisse]: wiens lof niet en is uyt de menschen, maer uyt Godt.

HET 3. CAPITTEL.

WELCK is dan het voordeel des Joden? Of welcke is de nuttigheyt der Besnijdenisse?

2 Vele in alle maniere. Want [dit is] wel het eerste, dat haer de woorden Godts zijn toebetrouwt.

3 Want wat is 't, al zijn sommige ongeloovigh geweest? sal hare ongeloovigheyt het geloove Godts te niete doen?

4 Dat zy verre: Doch Godt zy waerachtigh, maer alle mensche leugenachtigh: gelijck als geschreven is, Op dat gy gerechtveerdigt wort in uwe woorden, ende overwint wanneer gy oordeelt.

5 Indien nu onse ongerechtigheyt Godts gerechtigheyt bevestigt, wat sullen wy seggen? Is Godt onrechtveer-

digh als hy toorne over [ons] brengt?
(ick spreke nae den mensche.)
6 Dat zy verre: andersins hoe sal
Godt de werelt oordeelen?
7 Want indien de waerheyt Godts
door mijne leugen overvloediger is ge-
worden, tot sijne heerlickheyt, wat worde
ick oock noch als een sondaer geoordeelt?
8 Ende [en seggen wy] niet [liever],
(gelijck wy gelastert worden, ende ge-
lijck sommige seggen dat wy seggen,)
Laet ons het quaet doen, op dat het
goede [daer uyt] kome? welcker ver-
doemenisse rechtveerdigh is.
9 Wat dan? Zijn wy uytnemender?
gantschelick niet: want wy hebben te
vooren beschuldigt beyde Joden ende
Griecken, datse alle onder de sonde zijn.
10 Gelijck geschreven is, Daer en is
niemant rechtveerdigh, oock niet één:
11 Daer is niemant die verstandigh
is, daer is niemant die Godt soeckt.
12 Alle zijn sy afgeweken, te samen
zijn sy onnut geworden: daer en is nie-
mant die goet doet, daer en is [oock]
niet tot één toe.
13 Hare kele is een geopent graf: met
hare tonge plegen sy bedrogh: slangen
venijn is onder hare lippen:
14 Welcker mont is vol van vervloec-
kinge ende bitterheyt:
15 Hare voeten zijn snel om bloet te
vergieten:
16 Vernielinge ende elendigheyt is in
hare wegen:
17 Ende den wegh des vredes en heb-
ben sy niet gekent.
18 Daer en is geen vreese Godts voor
hare oogen.
19 Wy weten nu dat al wat de wet
segt, sy dat spreeckt tot de gene die on-
der de wet zijn: op dat alle mont gestopt
worde, ende de geheele werelt [voor]
Godt verdoemelick zy.
20 Daerom en sal uyt de wercken der
wet geen vleesch gerechtveerdigt worden
voor hem. Want door de wet is de ken-
nisse der sonde.
21 Maer nu is de rechtveerdigheyt
Godts geopenbaert geworden sonder de
wet, hebbende getuygenisse van de wet
ende de Propheten:
22 Namelick de rechtveerdigheyt
Godts door het geloove Jesu Christi, tot
allen, ende over allen die gelooven:
Want daer en is geen onderscheyt.
23 Want sy hebben alle gesondigt,
ende derven de heerlicheyt Godts:
24 Ende worden om niet gerechtveer-
digt, uyt sijne genade, door de verlos-
singe die in Christo Jesu is:
25 Welcken Godt voorgestelt heeft
[tot] een versoeninge door het geloove
in sijnen bloede, tot een betooninge van
sijne rechtveerdigheyt, door de vergevin-
ge der sonden die te vooren geschiet zijn,
onder de verdraegsaemheyt Godts,
26 Tot een betooninge van sijne recht-
veerdigheyt in desen tegenwoordigen
tijt: op dat hy rechtveerdigh zy, ende
rechtveerdigende den genen, die uyt den
geloove Jesu is.
27 Waer is dan de roem? Hy is uyt-
gesloten. Door wat wet? Der werc-
ken? Neen, maer door de wet des ge-
loofs.
28 Wy besluyten dan dat de mensche
door het geloove gerechtveerdigt wort,
sonder de wercken der wet.
29 Is Godt [een Godt] der Joden
alleen? Ende en is hy 't niet oock der
Heydenen? Ja, oock der Heydenen.
30 Naedemael hy een eenigh Godt is
die de Besnijdenisse rechtveerdigen sal
uyt het geloove, ende de Voorhuyt door
het geloove.
31 Doen wy dan de wet te niete door
het geloove? Dat zy verre: maer wy
bevestigen de wet.

HET 4. CAPITTEL.

WAT sullen wy dan seggen, dat
Abraham onse vader verkregen
heeft nae den vleesche?
2 Want indien Abraham uyt de werc-
ken gerechtveerdigt is, so heeft hy roem,
maer niet by Godt.
3 Want wat segt de Schrift? Ende
Abraham geloofde Godt, ende het is hem
gerekent tot rechtveerdigheyt.
4 Nu den genen die werckt en wort
de loon niet toegerekent nae genade,
maer nae schult.
5 Doch den genen die niet en werckt,
maer gelooft in hem, die den godtloosen
rechtveerdigt, wort sijn geloove gerekent
tot rechtveerdigheyt.
6 Gelijck oock David den mensche
saligh spreeckt, welcken Godt de recht-
veerdigheyt toerekent sonder wercken:
7 [Seggende,] Saligh zijnse welcker
ongerechtigheden vergeven zijn, ende
welcker sonden bedeckt zijn:
8 Saligh is de man, welcken de Heere
de sonde niet toe en rekent.
9 Dese saligsprekinge dan, is die [al-
leen] over de Besnijdenisse, ofte oock
over de Voorhuyt? want wy seggen dat
Abraham het geloove gerekent is tot
rechtveerdigheyt.
10 Hoe is 't [hem] dan toegerekent?
als hy in de Besnijdenisse was, of in de
voorhuyt? Niet in de Besnijdenisse,
maer in de voorhuyt.
11 Ende hy heeft het teecken der Be-

snijdenisse ontfangen [tot] eenen segel
der rechtveerdigheyt des geloofs, die
[hem] in de voorhuyt [was toegerekent]:
op dat hy soude zijn een vader van alle
die glooven in de voorhuyt zijnde, ten
eynde oock haer de rechtveerdigheyt
toegerekent werde:
12 Ende een vader der Besnijdenisse,
den genen [namelick] die niet alleen uyt
de Besnijdenisse zijn, maer die oock
wandelen in de voetstappen des geloofs
onses vaders Abrahams, 't welck in de
voorhuyt was.
13 Want de belofte [en is] niet door
de wet aen Abraham, of sijnen zade
[geschiet], namelick dat hy een erfgenaem
der werelt soude zijn, maer door de recht-
veerdigheyt des geloofs.
14 Want indien de gene die uyt de
wet zijn erfgenamen zijn, so is het ge-
loove ydel geworden, ende de belofte-
nisse te niete gedaen.
15 Want de wet werckt toorn. Want
waer geen wet en is, [daer] en is oock
geen overtredinge.
16 Daerom isse uyt den geloove, op
datse zy nae genade: ten eynde de be-
lofte vast zy alle den zade, niet alleen dat
uyt de wet is, maer oock dat uyt den
geloove Abrahams is, welcke is een va-
der van ons allen,
17 (Gelijck geschreven staet, Ick heb-
be u tot een vader van vele volcken ge-
stelt.) voor hem aen welcken hy geloofft
heeft, [namelick] Godt die de doode le-
vendigh maeckt, ende roept de dingen
die niet en zijn als ofse waren.
18 Welcke tegen hope op hope ge-
looft heeft, dat hy soude worden een
vader van vele volcken: volgens 't
gene gesegt was, Alsoo sal uw' zaet
wesen.
19 Ende niet verswackt zijnde in 't
geloove, en heeft hy sijn eygen lichaem
niet aengemerckt, dat alreede verstorven
was, so hy ontrent hondert jaren oudt
was, [noch] oock dat de moeder in Sara
verstorven was.
20 Ende hy en heeft aen de belofte-
nisse Godts niet getwijffelt door ongeloo-
ve: maer is gesterckt geweest in 't geloo-
ve, gevende Godt de eere:
21 Ende ten vollen versekert zijnde,
dat het gene belooft was, hy oock mach-
tigh was te doen.
22 Daerom is het hem oock tot recht-
veerdigheyt gerekent.
23 Nu en is 't niet alleen om sijnent
wille geschreven, dat het hem toegere-
kent is:
24 Maer oock om onsent wille, welc-
ken het sal toegerekent worden, [name-
lick] den genen die gelooven in hem die
Jesum onsen Heere uyt de dooden op-
geweckt heeft;
25 Welcke overgelevert is om onse
sonden, ende opgeweckt om onse recht-
veerdigmakinge.

Het 5. Capittel.

WY dan gerechtveerdigt zijnde uyt
den geloove, hebben vrede by Godt
door onsen Heere Jesum Christum:
2 Door welcken wy oock de toeley-
dinge hebben door 't geloove tot dese ge-
nade, in welcke wy staen, ende roemen
in de hope der heerlickheyt Godts.
3 Ende niet alleenlick [dit], maer wy
roemen oock in de verdruckingen, we-
tende dat de verdruckinge lijdsaemheyt
werckt:
4 Ende de lijdsaemheyt bevindinge,
ende de bevindinge hope:
5 Ende de hope en beschaemt niet,
om dat de liefde Godts in onse herten
uytgestort is door den Heyligen Geest,
die ons is gegeven.
6 Want Christus, als wy nogh krach-
teloos waren, is te sijner tijt voor de
godtloose gestorven.
7 Want naeuwlicks sal yemant voor
eenen rechtveerdigen sterven: want
voor den goeden sal mogelick yemant
oock bestaen te sterven.
8 Maer Godt bevestigt sijne liefde te-
gen ons, dat Christus voor ons gestorven
is, als wy nogh sondaers waren.
9 Veel meer dan, zijnde nu gerecht-
veerdigt door sijn bloet, sullen wy door
hem behouden worden van den toorn.
10 Want indien wy vyanden zijnde
met Godt versoent zijn door den doot
sijns Soons, veel meer sullen wy ver-
soent zijnde behouden worden door sijn
leven.
11 Ende niet alleenlick [dit], maer wy
roemen oock in Godt, door onsen Heere
Jesum Christum, door welcken wy nu
de versoeninge gekregen hebben.
12 Daerom gelijck door éénen men-
sche de sonde in de werelt ingekomen is,
ende door de sonde de doot: ende alsoo
de doot tot alle menschen doorgegaen is,
in welcken alle gesondigt hebben.
13 Want tot de wet was de sonde in
de werelt: maer de sonde en wort niet
toegerekent, als 'er geen wet en is.
14 Maer de doot heeft geheerscht van
Adam tot Mosem toe, oock over de gene
die niet gesondigt en hadden in de ge-
lijckheyt der overtredinge Adams, welc-
ke een voorbeelt is des genen die komen
soude.
15 Doch niet, gelijck de misdaet, al-
soo is oock de genadengifte. Want in-

dien door de misdaet van éénen vele ge-
storven zijn, so is veel meer de genade
Godts ende de gave door de genade, die
daer is éénes menschen Jesu Christi,
overvloedigh geweest over vele.
16 Ende niet gelijck [de schult was]
door den éénen die gesondigt heeft, [al-
soo is] de gifte. Want de schult is wel
uyt ééne [misdaet] tot verdoemenisse:
maer de genadengifte is uyt vele misda-
den tot rechtveerdigmakinge.
17 Want indien door de misdaet van
éénen de doot geheerscht heeft door dien
éénen, veel meer sullen de gene, die den
overvloet der genade ende der gave der
rechtveerdigheyt ontfangen, in het leven
heerschen door dien éénen [namelick]
Jesum Christum.
18 So dan gelijck door ééne misdaet
[de schult gekomen is] over alle men-
schen tot verdoemenisse: alsoo oock
door ééne rechtveerdigheyt [komt de
genade] over alle menschen tot recht-
veerdigmakinge des levens.
19 Want gelijck door de ongehoor-
saemheyt van dien éénen mensche vele
[tot] sondaers gestelt zijn geworden, al-
soo sullen oock door de gehoorsaemheyt
van éénen vele [tot] rechtveerdige ge-
stelt worden.
20 Maer de wet is boven dien inge-
komen, op dat de misdaet te meerder
worde: ende waer de sonde meerder ge-
worden is, [daer] is de genade veel meer
overvloedigh geweest;
21 Op dat gelijck de sonde geheerscht
heeft tot de doot, alsoo oock de genade
soude heerschen door rechtveerdigheyt
tot het eeuwige leven, door Jesum Chris-
tum onsen Heere.

Het 6. Capittel.

WAT sullen wy dan seggen? sullen
wy in de sonde blijven, op dat de
genade te meerder worde?
2 Dat zy verre. Wy die de sonde ge-
storven zijn, hoe sullen wy nogh in de-
selve leven?
3 Ofte en wetet gy niet dat soo vele
als wy in Christum Jesum gedoopt zijn,
wy in sijnen doot gedoopt zijn?
4 Wy zijn dan met hem begraven door
den Doop in den doot: op dat gelijcker-
wijs Christus uyt de dooden opgeweckt
is tot de heerlickheyt des Vaders, alsoo
oock wy in nieuwigheyt des levens wan-
delen souden.
5 Want indien wy met hem ééne
plante geworden zijn in de gelijckmakin-
ge sijns doots, so sullen wy het oock
zijn *[in de gelijckmakinge sijner]* op-
standinge:
6 Dit wetende dat onse oude mensche
met [hem] gekruycigt is, op dat het li-
chaem der sonde te niete gedaen worde,
op dat wy niet meer de sonde en die-
nen.
7 Want die gestorven is, die is ge-
rechtveerdigt van de sonde.
8 Indien wy nu met Christo gestor-
ven zijn, so gelooven wy dat wy oock
met hem sullen leven:
9 Wetende dat Christus opgeweckt
zijnde uyt de dooden, niet meer en sterft:
de doot en heerscht niet meer over
hem.
10 Want dat hy gestorven is, dat is
hy der sonde eenmael gestorven: ende
dat hy leeft, dat leeft hy Gode.
11 Alsoo oock gylieden houdt het daer
voor, dat gy wel der sonde doot zijt,
maer Gode levende zijt in Christo Jesu
onsen Heere.
12 Dat dan de sonde niet en heersche
in uw sterflick lichaem, om haer te ge-
hoorsamen in de begeerlickheden des-
selven [lichaems].
13 Noch en stelt uwe leden niet der
sonde tot wapenen der ongerechtigheyt:
maer stelt uselven Gode, als uyt de doo-
den levendigh [geworden] zijnde, ende
[stelt] uwe leden Gode tot wapenen der
gerechtigheyt.
14 Want de sonde en sal over u niet
heerschen: want gy en zijt niet onder
de wet, maer onder de genade.
15 Wat dan? Sullen wy sondigen,
om dat wy niet en zijn onder de wet,
maer onder de genade? Dat sy verre.
16 Weet gy niet dat wien gy uselven
stelt tot dienstknechten ter gehoorsaem-
heyt, gy dienstknechten zijt des genen
dien gy gehoorsaemt, ofte der sonde tot
de doot, ofte der gehoorsaemheyt tot ge-
rechtigheyt?
17 Maer Gode zy danck, dat gy [wel]
dienstknechten der sonde waert, maer
[dat] gy [nu] van herten gehoorsaem
geworden zijt den voorbeelde der leere,
tot het welck gy overgegeven zijt:
18 Ende vrygemaeckt zijnde van de
sonde, zijt gemaeckt dienstknechten der
gerechtigheyt.
19 Ick spreke op menschelicker wijse,
om der swackheyt uwes vleeschs wille.
Want gelijck gy uwe leden gestelt hebt
[om] dienstbaer [te zijn] der onreynig-
heyt, ende der ongerechtigheyt tot onge-
rechtigheyt, alsoo stelt nu uwe leden
[om] dienstbaer [te zijn] der gerechtig-
heyt tot heyligmakinge.
20 Want doe gy dienstknechten waert
der sonde, so waert gy vry van de ge-
rechtigheyt.
21 Wat vrucht dan hadt gy doe van

die dingen daer over gy u nu schaemt? Want het eynde derselve is de doot.

22 Maer nu van de sonde vrygemaeckt zijnde, ende Gode dienstbaer gemaeckt zijnde, hebt gy uwe vrucht tot heyligmakinge, ende het eynde het eeuwige leven.

23 Want de besoldinge der sonde is de doot, maer de genadengifte Godts is het eeuwige leven, door Jesum Christum onsen Heere.

HET 7. CAPITTEL.

EN weet gy niet, broeders, (want ick spreke tot de gene die de wet verstaen,) dat de wet heerscht over den mensche, soo langen tijt als hy leeft?

2 Want een wijf die onder den man staet, is aen den levenden man verbonden door de wet: maer indien de man gestorven is, so is sy vrygemaeckt van de wet des mans.

3 Daerom dan indien sy eenes anderen mans wert, terwijle de man leeft, so sal sy een overspeelster genaemt worden: maer indien de man gestorven is, so is sy vry van de wet, also dat sy geen overspeelster en is, als sy eenes anderen mans wort.

4 So dan, mijne broeders, gy zijt oock der wet gedoodet door het lichaem Christi, op dat gy soudet worden eens anderen, [namelick] des genen die van den dooden opgeweckt is, op dat wy Gode vruchten dragen souden.

5 Want doe wy in den vleesche waren, de bewegingen der sonden, die door de wet zijn, wrochten in onse leden, om den doot vruchten te dragen.

6 Maer nu zijn wy vrygemaeckt van de wet, overmits wy dien gestorven zijn, onder welcken wy gehouden waren: also dat wy dienen in nieuwigheyt des geests, ende niet [in] de oudtheyt der letter.

7 Wat sullen wy dan seggen? Is de wet sonde? Dat sy verre: Ja ick en kende de sonde niet dan door de wet. Want oock en hadde ick de begeerlickheyt niet geweten [sonde te zijn], indien de wet niet en seyde, Gy en sult niet begeeren.

8 Maer de sonde oorsake genomen hebbende door het gebodt, heeft in my alle begeerlickheyt gewrocht. Want sonder de wet is de sonde doot.

9 Ende sonder de wet, so leefde ick eertijts, maer als het gebodt gekomen is, so is de sonde weder levendigh geworden, doch ick ben gestorven.

10 Ende het gebodt dat ten leven was, 't selve is my ten doot bevonden.

11 Want de sonde oorsake genomen hebbende door het gebodt, heeft my verleydt, ende door het selve gedoodt.

12 Also is dan de wet heyligh, ende het gebodt is heyligh, ende rechtveerdigh, ende goet.

13 Is dan het goede my de doot geworden? Dat zy verre. Maer de sonde [is my de doot geworden]: op dat sy soude openbaer worden sonde [te zijn], werckende my door het goede den doot, op dat de sonde boven maten wierde sondigende door het gebodt.

14 Want wy weten dat de wet geestelick is; maer ick ben vleeschelick, verkocht onder de sonde.

15 Want 't gene ick doe, dat en kenne ick niet. Want 't gene ick wil, dat en doe ick niet; maer 't gene ick hate, dat doe ick.

16 Ende indien ick 't gene doe, dat ick niet en wil, so stemme ick de wet toe dat sy goet is.

17 Ick dan en doe dat selve nu niet meer, maer de sonde die in my woont.

18 Want ick weet dat in my, dat is, in mijnen vleesche, geen goet en woont: want het willen is [wel] by my, maer het goet te doen, dat en vinde ick niet.

19 Want het goet dat ick wil, en doe ick niet; maer het quaet dat ick niet en wil, dat doe ick.

20 Indien ick 't gene doe, dat ick niet en wil; so en doe ick nu 't selve niet meer, maer de sonde die in my woont.

21 So vinde ick dan dese wet [in my], als ick het goet wil doen, dat het quaet my byligt.

22 Want ick hebbe een vermaken in de wet Godts nae den inwendigen mensche:

23 Maer ick sie een andere wet in mijne leden, welcke strijdt tegen de wet mijnes gemoets, ende my gevangen neemt onder de wet der sonde, die in mijne leden is.

24 Ick elendigh mensche! wie sal my verlossen uyt het lichaem deses doots?

25 Ick dancke Godt, door Jesum Christum onsen Heere.

26 So dan ick selve diene wel met den gemoede de wet Godts, maer met den vleesche de wet der sonde.

HET 8. CAPITTEL.

SO en is 'er dan nu geen verdoemenisse voor de gene die in Christo Jesu zijn, die niet nae den vleesche en wandelen, maer nae den Geest.

2 Want de wet des Geests des levens in Christo Jesu heeft my vrygemaeckt van de wet der sonde des doots.

3 Want 't gene de wet onmogelick

was, dewijle sy door het vleesch krachteloos was, heeft Godt, sijnen Sone sendende in gelijckheyt des sondigen vleesches, ende [dat] voor de sonde, de sonde veroordeelt in het vleesch:

4 Op dat het recht der wet vervult soude worden in ons, die niet nae den vleesche en wandelen, maer nae den Geest.

5 Want die nae den vleesche zijn, bedencken dat des vleesches is: maer die nae den Geest zijn, [bedencken] dat des Geestes is.

6 Want het bedencken des vleeschs is de doot: maer het bedencken des Geests is het leven ende vrede:

7 Daerom dat het bedencken des vleeschs vyantschap is tegen Godt: want het en onderwerpt sich de wet Godts niet; want het en kan oock niet.

8 Ende die in den vleesche zijn en konnen Gode niet behagen.

9 Doch gylieden en zijt niet in den vleesche, maer in den Geest, so anders de Geest Godts in u woont. Maer so yemant den Geest Christi niet en heeft, die en komt hem niet toe.

10 Ende indien Christus in ulieden is, so is wel het lichaem doot om der sonde wille: maer de geest is leven om der gerechtigheyt wille.

11 Ende indien de Geest des genen die Jesum uyt den dooden opgeweckt heeft, in u woont, so sal hy die Christum uyt den dooden opgeweckt heeft, oock uwe sterflicke lichamen levendigh maken, door sijnen Geest die in u woont.

12 So dan, broeders, wy zijn schuldenaers niet den vleesche, om nae den vleesche te leven.

13 Want indien gy nae de vleesche leeft, so sult gy sterven: maer indien gy door den Geest de werckingen des lichaems doodet, so sult gy leven.

14 Want soo vele als 'er door den Geest Godts geleydet worden, die zijn kinderen Godts.

15 Want gy en hebt niet ontfangen den Geest der dienstbaerheyt wederom tot vreese: maer gy hebt ontfangen den Geest der aennemingе tot kinderen, door welcken wy roepen, Abba, Vader.

16 De selve Geest getuygt met onsen geest, dat wy kinderen Godts zijn.

17 Ende indien wy kinderen zijn, so zijn wy oock erfgenamen; erfgenamen Godts, ende mede-erfgenamen Christi: so wy anders met [hem] lijden, op dat wy oock met [hem] verheerlickt worden.

18 Want ick houde 't daer voor, dat het lijden deses tegenwoordigen tijts niet en is te weerdeeren tegen de heerlickheyt, die aen ons sal geopenbaert worden.

19 Want het schepsel, [als] met opgesteken hoofde, verwacht de openbaringe der kinderen Godts.

20 Want het schepsel is der ydelheyt onderworpen, niet gewilligh, maer om diens wille die het [der ydelheyt] onderworpen heeft:

21 Op hope dat oock het schepsel selve sal vrygemaeckt worden van de dienstbaerheyt der verderffenisse, tot de vryheyt der heerlickheyt der kinderen Godts.

22 Want wy weten dat het gantsche schepsel t'samen sucht, ende t'samen [als] in barensnoot is tot nu toe.

23 Ende niet alleen [dit], maer oock wy selve die de eerstelingen des Geests hebben, wy oock selve [segge ick] suchten in ons selven, verwachtende de aenneminge tot kinderen, [namelick] de verlossinge onses lichaems.

24 Want wy zijn in hope saligh geworden. De hope nu die gesien wort en is geen hope: want 't gene yemant siet, waerom sal hy 't oock hopen?

25 Maer indien wy hopen 't gene wy niet en sien, so verwachten wy 't met lijdsaemheyt.

26 Ende desgelijcks komt oock de Geest onse swackheden mede te hulpe: want wy en weten niet wat wy bidden sullen gelijck het behoort, maer de Geest selve bidt voor ons met onuytsprekelicke suchtingen.

27 Ende die de herten doorsoeckt weet welcke de meyninge des Geests zy: dewijle hy nae Godt voor de heylige bidt.

28 Ende wy weten dat den genen die Godt lief hebben, alle dingen medewercken ten goede, [namelick] den genen die nae [sijn] voornemen geroepen zijn.

29 Want die hy te vooren gekent heeft, die heeft hy oock te vooren verordineert den beelde sijns Soons gelijckformigh te zijn, op dat hy de eerstgeboren zy onder vele broederen.

30 Ende die hy te vooren verordineert heeft, dese heeft hy oock geroepen; ende die hy geroepen heeft, dese heeft hy oock gerechtveerdigt: ende die hy gerechtveerdigt heeft, dese heeft hy oock verheerlickt.

31 Wat sullen wy dan tot dese dingen seggen? So Godt voor ons is, wie sal tegen ons zijn?

32 Die oock sijnen eygenen Sone niet gespaert en heeft, maer heeft hem voor ons allen overgegeven, hoe en sal hy ons oock met hem niet alle dingen schencken?

33 Wie sal beschuldinge inbrengen tegen de uytverkorene Godts? Godt is 't die rechtveerdigh maeckt.

34 Wie is 't die verdoemt? Christus is 't die gestorven is, ja dat meer is, die oock opgeweckt is: die oock ter rechter-[hant] Godts is, die oock voor ons bidt.

35 Wie sal ons scheyden van de liefde Christi? Verdruckinge, of benauwtheyt, of vervolginge, of honger, of naecktheyt, of gevaer, of sweert?

36 (Gelijck geschreven is, Want om uwent wille worden wy den gantschen dagh gedoodt: wy zijn geacht als schapen der slachtinge.)

37 Maer in desen allen zijn wy meer als overwinners, door hem die ons lief gehadt heeft.

38 Want ick ben versekert, dat noch doot, noch leven, noch Engelen, noch Overheden, noch Machten, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen,

39 Noch hoogte, noch diepte, noch eenigh ander schepsel ons sal konnen scheyden van de liefde Godts, welcke is in Christo Jesu onsen Heere.

HET 9. CAPITTEL.

ICK segge de waerheyt in Christo, ick en liege niet, (mijne conscientie my mede getuygenisse gevende door den Heyligen Geest,)

2 Dat het my een groote droefheyt, ende mijn herte een geduerige smerte is.

3 Want ick soude selve [wel] wenschen verbannen te zijn van Christo, voor mijne broederen, die mijn maegschap zijn nae den vleesche:

4 Welcke Israëliten zijn, welcker is de aenneminge tot kinderen, ende de heerlickheyt, ende de verbonden, ende de wetgevinge, ende de dienst [Godts], ende de beloftenissen:

5 Welcker zijn de vaders, ende uyt welcke Christus is soo veel het vleesch aengaet, dewelcke is Godt boven alle te prijsen in der eeuwigheyt, Amen.

6 Doch [ick en segge dit] niet als of het woort Godts ware uytgevallen. Want die en zijn niet alle Israël, die uyt Israël zijn.

7 Noch om dat sy Abrahams zaet zijn, en zijn sy alle kinderen: maer, In Isaac sal u het zaet genoemt worden.

8 Dat is, niet de kinderen des vleeschs, die zijn kinderen Godts: maer de kinderen der beloftenisse worden voor het zaet gerekent.

9 Want dit is het woort der beloftenisse, Ontrent desen tijt sal ick komen, ende Sara sal eenen sone hebben.

10 Ende niet alleenlick [dese], maer oock Rebecca [is daer van een bewijs], als sy uyt éénen bevrucht was, [namelick] Isaac onsen vader.

11 Want als [de kinderen] nogh niet geboren en waren, nochte yet goets ofte quaets gedaen hadden, op dat het voornemen Godts, dat nae de verkiesinge is, [vast] bleve, niet uyt de wercken, maer uyt den roependen,

12 So wiert tot haer gesegt, De meerder sal den minderen dienen.

13 Gelijck geschreven is, Jacob hebbe ick lief gehadt, ende Esau hebbe ick gehaet.

14 Wat sullen wy dan seggen? Is 'er onrechtveerdigheyt by Godt? Dat zy verre.

15 Want hy segt tot Mosem, Ick sal my ontfermen diens ick my ontferme, ende sal barmhertigh zijn dien ick barmhertigh ben.

16 So [en is 't] dan niet des genen die wil, noch des genen die loopt, maer des ontfermenden Godts.

17 Want de Schrift segt tot Pharao, Tot dit selve hebbe ick u verweckt, op dat ick in u mijne kracht bewijsen soude, ende op dat mijnen naem verkondigt worde op de gantsche aerde.

18 So ontfermt hy hem dan diens hy wil, ende verhardt dien hy wil.

19 Gy sult dan tot my seggen, Wat klaegt hy [dan] noch? want wie heeft sijnen wille wederstaen?

20 Maer doch, o mensche, wie zijt gy die tegen Godt antwoordt? Sal oock het maecksel tot den genen die 't gemaeckt heeft seggen, Waerom hebt gy my alsoo gemaeckt?

21 Of en heeft de pottebacker geen macht over het leem, om uyt den selven klomp te maken, het eene een vat ter eeren, ende het ander ter oneeren?

22 Ende of Godt willende [sijnen] toorn bewijsen, ende sijne macht bekent maken, met vele lanckmoedigheyt verdragen heeft de vaten des toorns tot het verderf toebereydt:

23 Ende op dat hy soude bekent maken den rijckdom sijner heerlickheyt over de vaten der barmhertigheyt, die hy te vooren bereydt heeft tot heerlickheyt?

24 Welcke hy oock geroepen heeft [namelick] ons, niet alleen uyt de Joden, maer oock uyt de Heydenen.

25 Gelijck hy oock in Osea segt, Ick sal 't gene mijn volck niet en was, mijn volck noemen: ende die niet bemint en was, [mijne] beminde.

26 Ende het sal zijn, in de plaetse daer tot haer gesegt was, Gylieden en zijt mijn volck niet, aldaer sullen sy

kinderen des levenden Godts genaemt
worden.
27 Ende Esaias roept over Israël, Al
'ware het getal der kinderen Israëls ge-
lijck het zant der zee, so sal het over-
blijfsel behouden worden.
28 Want hy voleyndt een sake ende
snijdtse af in rechtveerdigheyt: want de
Heere sal een afgesnedene sake doen op
de aerde.
29 Ende gelijck Esaias te vooren ge-
segt heeft, Indien de Heere Sebaoth ons
geen zaet en hadde overgelaten, so wa-
ren wy als Sodoma geworden, ende Go-
morre gelijck gemaeckt geweest.
30 Wat sullen wy dan seggen? Dat
de Heydenen die de rechtveerdigheyt
niet en sochten, de rechtveerdigheyt ver-
kregen hebben, doch de rechtveerdig-
heyt die uyt den geloove is.
31 Maer Israël, die de wet der recht-
veerdigheyt socht, en is tot de wet der
rechtveerdigheyt niet gekomen.
32 Waerom? Om datse [die sochten]
niet uyt den geloove, maer als uyt de
wercken der wet. Want sy hebben haer
gestooten aen den steen des aenstoots.
33 Gelijck geschreven is, Siet, ick
legge in Sion eenen steen des aenstoots,
ende een rotze der ergernisse: Ende een
yegelick die in hem gelooft, en sal niet
beschaemt worden.

Het 10. Capittel.

BROEDERS, de toegenegenheyt mijns
herten, ende het gebedt dat [ick]
tot Godt voor Israël [doe], is tot [hare]
saligheyt.
2 Want ick geve haer getuygenisse,
dat sy eenen yver tot Godt hebben, maer
niet met verstant:
3 Want also sy de rechtveerdigheyt
Godts niet en kennen, ende hare eyge-
ne gerechtigheyt soecken op te richten,
so en zijn sy der rechtveerdigheyt Godts
niet onderworpen.
4 Want het eynde der wet is Chris-
tus, tot rechtveerdigheyt een yegelick
die gelooft.
5 Want Moses beschrijft de rechtveer-
digheyt die uyt de wet is, seggende,] De
mensche die dese dingen doet, sal door
deselve leven.
6 Maer de rechtveerdigheyt die uyt
den geloove is spreeckt aldus, En segt
niet in uw herte, Wie sal in den hemel
opklimmen? het selve is Christum [van
boven] afbrengen.
7 Of, Wie sal in den afgront neder-
dalen? het selve is Christum uyt den doo-
den opbrengen.
8 Maer wat segtse? Naeby u is het
woort in uwen monde ende in uw herte.
Dit is het woort des geloofs 't welck wy
prediken.
9 [Namelick,] Indien gy met uwen
mont sult belijden den Heere Jesum, en-
de met uw herte gelooven, dat hem Godt
uyt den dooden opgeweckt heeft, so sult
gy saligh worden.
10 Want met der herten gelooft men
ter rechtveerdigheyt, ende met den mon-
de belijdt men ter saligheyt.
11 Want de Schrift segt, Een yege-
lick die in hem gelooft, die en sal niet
beschaemt worden.
12 Want daer en is geen onderscheyt
noch van Jode noch van Grieck. Want
een selve is Heere van allen, rijck zijnde
over alle die hem aenroepen.
13 Want een yegelick, die den name des
Heeren sal aenroepen, sal saligh worden.
14 Hoe sullen sy dan [hem] aenroe-
pen, in welcken sy niet gelooft en heb-
ben? Ende hoe sullen sy [in hem] ge-
looven, van welcken sy niet gehoort en
hebben? Ende hoe sullen sy hooren son-
der die [haer] predike?
15 Ende hoe sullen sy prediken, in-
dien sy niet gesonden en worden? Ge-
lijck geschreven is, Hoe lieflick zijn de
voeten der gene die vrede verkondigen,
der gene die het goede verkondigen!
16 Doch sy en zijn niet alle den Euan-
gelio gehoorsaem geweest. Want Esai-
as segt, Heere, wie heeft onse predikinge
gelooft?
17 So is dan het geloove uyt het ge-
hoor: ende het gehoor door het woort
Godts.
18 Maer ick segge, En hebben sy 't
niet gehoort? Ja doch haer geluyt is
over de geheele aerde uytgegaen, ende
hare woorden tot de eynden der werelt.
19 Maer ick segge, En heeft Israël
het niet verstaen? Moses segt eerst,
Ick sal ulieden tot jaloersheyt verwec-
ken door [de gene die] geen volck [en
zijn,] door een onverstandigh volck sal
ick u tot toorne verwecken.
20 Ende Esaias verstout hem, ende
segt, Ick ben gevonden van de gene die
my niet en sochten: ick ben openbaer
geworden den genen die nae my niet en
vraegden.
21 Maer tegen Israël segt hy, Den
geheelen dagh hebbe ick mijne handen
uytgestreckt tot een ongehoorsaem ende
tegensprekende volck.

Het 11. Capittel.

ICK segge dan, Heeft Godt sijn volck
verstooten? Dat sy verre: want
ick ben oock een Israëlijt, uyt den

zade Abrahams, van de stamme Benjamin.

2 Godt en heeft sijn volck niet verstooten, 't welck hy te vooren gekent heeft. Of en weet gy niet wat de Schrift segt van Elia? Hoe hy Godt aenspreeckt tegen Israël, seggende,

3 Heere, sy hebben uwe Propheten gedoodt, ende uwe altaren omgeworpen: ende ick ben alleen overgebleven, ende sy soecken mijne ziele.

4 Maer wat segt tot hem de Goddelicke antwoorde? Ick hebbe my selven [nogh] seven duysent mannen overgelaten, die de knie voor het [beelt] Baal niet gebogen en hebben.

5 Alsoo is 'er dan oock in desen tegenwoordigen tijt een overblijfsel geworden nae de verkiesinge der genade.

6 Ende indien het door genade is, so en is 't niet meer uyt de wercken: andersins en is de genade geen genade meer. Ende indien het is uyt de wercken, so en is 't geen genade meer: andersins en is het werck geen werck meer.

7 Wat dan? Het gene Israël soeckt, dat en heeft het niet verkregen: maer de uytverkorene hebben 't verkregen, ende d' andere zijn verhardt geworden,

8 (Gelijck geschreven is, Godt heeft haer gegeven eenen geest des diepen slaeps: oogen om niet te sien, ende ooren om niet te hooren,) tot op den huydigen dagh.

9 Ende David segt, Hare tafel worde tot eenen strick, ende tot een valle, ende tot eenen aenstoot, ende tot een vergeldinge voor haer.

10 Dat hare oogen verduystert worden, om niet te sien: ende verkromt haren rugge alle tijt.

11 So segge ick dan, Hebben sy gestruyckelt op dat sy vallen souden? Dat sy verre: maer door haren val [is] de saligheyt den Heydenen [geworden], om haer tot jaloersheyt te verwecken.

12 Ende indien haer val de rijckdom is der werelt, ende hare verminderinge de rijckdom der Heydenen, hoe veel te meer hare volheyt?

13 Want ick spreke tot u Heydenen, voor soo veel ick der Heydenen Apostel ben; ick make mijne bedieninge heerlick:

14 Of ick eenigsins mijn vleesch tot jaloersheyt verwecken, ende eenige uyt haer behouden mochte.

15 Want indien hare verwerpinge de versoeninge is der werelt, wat sal de aenneminge wesen, anders dan het leven uyt den dooden?

16 Ende indien de eerstelingen heyligh zijn, so is oock het deegh [heyligh]: ende indien de wortel heyligh is, so zijn oock de tacken [heyligh].

17 Ende so eenige der tacken afgebroken zijn, ende gy een wilde olijfboom zijnde in derselver [plaetse] zijt inge-entet, ende des wortels, ende der vettigheyt des olijfbooms mede-deelachtigh zijt geworden;

18 So en roemt niet tegen de tacken. Ende indien gy daer tegen roemt, gy en draegt den wortel niet, maer de wortel u.

19 Gy sult dan seggen, De tacken zijn afgebroken, op dat ick soude inge-entet worden.

20 't Is wel: sy zijn door ongeloove afgebroken, ende gy staet door het geloove. Zijt niet hooghgevoelende, maer vreest.

21 Want is 't dat Godt de natuerlicke tacken niet gespaert en heeft, [siet toe] dat hy oock mogelick u niet en spare.

22 Siet dan de goedertierenheyt ende de strengigheyt Godts: de strengigheyt wel over de gene die gevallen zijn, maer de goedertierenheyt, over u, indien gy in de goedertierenheyt blijft: andersins sult oock gy afgehouwen worden.

23 Maer oock sy, indiense in het ongeloove niet en blijven, sullen inge-entet worden: want Godt is machtigh deselve weder in te enten.

24 Want indien gy afgehouwen zijt uyt den olijfboom die van nature wilt was, ende tegen nature in den goeden olijfboom inge-entet: hoe veel te meer sullen dese die natuerlicke [tacken] zijn, in haren eygen olijfboom ge-entet worden?

25 Want ick en wil niet, broeders, dat u dese verborgenheyt onbekent zy, (op dat gy niet wijs en zijt by uselven,) dat de verhardinge voor een deel over Israël gekomen is, tot dat de volheyt der Heydenen sal ingegaen zijn.

26 Ende alsoo sal geheel Israël saligh worden: gelijck geschreven is, De Verlosser sal uyt Sion komen, ende sal de godtloosheden afwenden van Jacob,

27 Ende dit is haer een verbont van my, als ick hare sonden sal wechnemen.

28 So zijn sy wel vyanden aengaende het Euangelium, om uwent wille: maer aengaende de verkiesinge zijn sy beminde om der vaderen wille:

29 Want de genadegiften ende de roepinge Godts zijn onberouwelick.

30 Want gelijckerwijs oock gylieden eertijts Gode ongehoorsaem geweest zijt, maer nu barmhertigheyt verkregen hebt door deser ongehoorsaemheyt:

31 Alsoo zijn oock dese nu ongehoor-

saem geweest, op dat oock sy door uwe barmhertigheyt souden barmhertigheyt verkrijgen.
32 Want Godt heeftse alle onder de ongehoorsaemheyt besloten, op dat hyse alle soude barmhertigh zijn.
33 O diepte des rijckdoms beyde der wijsheyt ende der kennisse Godts! Hoe ondoorsoeckelick zijn sijne oordeelen, ende onnaspeurlick sijne wegen!
34 Want wie heeft den sin des Heeren gekent? Of wie is sijn raetsman geweest?
35 Of wie heeft hem eerst gegeven, ende het sal hem wedervergolden worden?
36 Want uyt hem, ende door hem, ende tot hem zijn alle dingen. Hem [zy] de heerlickheyt in der eeuwigheyt. Amen.

HET 12. CAPITTEL.

ICK bidde u dan, broeders, door de ontfermingen Godts, dat gy uwe lichamen stelt tot een levende, heylige, [ende] Gode welbehagelicke offerhande, [welcke is] uwe redelicke Godtsdienst.
2 Ende en wort deser werelt niet gelijckformigh, maer wort verandert door de vernieuwinge uwes gemoets, op dat gy meugt beproeven welcke de goede ende welbehagende, ende volmaeckte wille Godts zy.
3 Want door de genade die my gegeven is, segge ick eenen yegelicken die onder u is, dat hy niet wijs en zy boven het gene men behoort wijs te zijn: maer dat hy wijs zy tot matigheyt, gelijck als Godt eenen yegelicken de mate des geloofs gedeelt heeft.
4 Want gelijck wy in één lichaem vele leden hebben, ende de leden alle niet deselve werckinge en hebben:
5 Alsoo zijn wy vele één lichaem in Christo, maer elck-een zijn wy malkanders leden.
6 Hebbende nu verscheydene gaven, nae de genade die ons gegeven is,
7 [So laet ons die gaven besteden,] het zy prophetie, nae de mate des geloofs: het zy bedieninge, in het bedienen: het zy die leert, in het leeren.
8 Het zy die vermaent, in het vermanen: die uytdeelt, in eenvoudigheyt: die een voorstander is, in neerstigheyt: die barmhertigheyt doet, in blymoedigheyt.
9 De liefde zy ongeveynst. Hebt eenen afkeer van het boose, ende hangt het goede aen.
10 Hebt malkanderen hertelick lief met broederlicke liefde. Met eere d' een den anderen voorgaende.
11 Zijt niet traegh in 't beneerstigen. Zijt vyerigh van geeste. Dient den Heere.
12 Verblijdt u in de hope. Zijt geduldigh in de verdruckinge. Volherdet in den gebede.
13 Deelt mede tot de behoeften der heylige. Tracht nae herbergsaemheyt.
14 Segentse die u vervolgen: segent ende en vervloeckt niet.
15 Verblijdt u met den blijden: ende weent met den weenenden.
16 Weest eensgesint onder malkanderen: En tracht niet nae de hooge dingen, maer voegt u tot de nedrige. En zijt niet wijs by uselven.
17 Vergeldet niemant quaet voor quaet. Besorgt het gene eerlick is voor alle menschen.
18 Indien het mogelick is, soo veel in u is, houdt vrede met alle menschen.
19 En wreeckt uselven niet, beminde: maer geeft den toorne plaetse. Want daer is geschreven, My [komt] de wrake [toe]: ick sal 't vergelden, segt de Heere.
20 Indien dan uwen vyant hongert, so spijsigt hem: indien hem dorst, so geeft hem te drincken. Want dat doende sult gy kolen vyers op sijn hooft hoopen.
21 En wort van het quaet niet overwonnen, maer overwint het quaet door het goet.

HET. 13. CAPITTEL.

ALLE ziele zy den Machten over [haer] gestelt onderworpen. Want daer en is geen Macht dan van Godt: ende de Machten die daer zijn, die zijn van Godt geordineert.
2 Also dat die hem tegen de Macht stelt, de ordinantie Godts weder staet: ende diese wederstaen, sullen over haerselven een oordeel halen.
3 Want de Overste en zijn niet [tot] een vreese den goeden wercken, maer den quaden. Wilt gy nu de Macht niet vreesen? doet het goede, ende gy sult lof van haer hebben.
4 Want sy is Godts dienaresse, u ten goede. Maer indien gy quaet doet, so vreest: want sy en draegt het sweert niet te vergeefs. Want sy is Godts dienaresse, een wreeckster tot straffe den genen die quaet doet.
5 Daerom is 't noodigh onderworpen te zijn, niet alleenlick om der straffe, maer oock om der conscientie wille.
6 Want daerom betaelt gy oock schat-

tingen: want sy dienaers Godts zijn in
dit selve gedueriglick besigh zijnde.
7 So geeft dan een yegelick dat gy
schuldigh zijt: schattinge, dien gy
de schattinge: tol, dien gy den tol:
vreese, dien gy de vreese: eere, dien gy
de eere [schuldigh zijt].
8 En zijt niemant yet schuldigh, dan
malkanderen lief te hebben. Want die
den anderen lief heeft, die heeft de wet
vervult.
9 Want dit, Gy en sult geen overspel
doen, Gy en sult niet dooden, Gy en
sult niet stelen, Gy en sult geen valsche
getuygenisse geven, Gy en sult niet
begeeren, ende so daer eenigh ander ge-
bodt is, wort in dit woort als in een
hooftsomme begrepen, [namelick] in
dit, Gy sult uwen naesten lief hebben
gelijck uselven.
10 De liefde en doet den naesten geen
quaet. So is dan de liefde de vervullin-
ge der wet.
11 Ende dit [segge ick te meer], de-
wijle wy de gelegenheyt des tijts weten,
dat het de ure is, dat wy nu uyt den
slaep opwaken: want de saligheyt is ons
nu naerder, dan doe wy [eerst] geloofl
hebben.
12 De nacht is voorbygegaen, ende de
dagh is naebygekomen. Laet ons dan
afleggen de wercken der duysternisse,
ende aendoen de wapenen des lichts.
13 Laet ons als in den dagh, eerlick
wandelen: niet in brasseryen ende
dronckenschappen, niet in slaepkameren
ende ontuchtigheden, niet in twist
ende nijdigheyt:
14 Maer doet aen den Heere Jesum
Christum, ende en versorgt het vleesch
niet tot begeerlickheden.

HET 14. CAPITTEL.

DEN genen nu die swack is in 't ge-
loove neemt aen, [maer] niet
tot twistige t'samensprekingen.
2 De eene gelooft wel dat men alles
eten magh, maer die swack is eet moes-
kruyden.
3 Die daer eet, en verachte hem niet
die niet en eet; ende die niet en eet, en
oordeele hem niet die daer eet: want
Godt heeft hem aengenomen.
4 Wie zijt gy die eenes anderen huys-
knecht oordeelt? Hy staet, ofte hy valt
sijnen eygen heere: doch hy sal vastge-
stelt worden: want Godt is machtigh
hem vast te stellen.
5 D'een acht wel den [eenen] dagh
boven den [anderen] dagh: maer de
andere acht alle de dagen [gelijck]. Een
yegelick zy in sijn eygen gemoet ten
vollen versekert.
6 Die den dagh waerneemt, die neemt
[hem] waer den Heere: ende die den
dagh niet waer en neemt, die neemt
[hem] niet waer den Heere. Die daer
eet, die eet [sulcks] den Heere, want
hy danckt Godt: ende die niet en eet,
die en eet [sulcks] den Heere niet, ende
hy danckt Godt.
7 Want niemant van ons en leeft
hemselven, ende niemant en sterft hem-
selven.
8 Want het zy dat wy leven, wy le-
ven den Heere: het zy dat wy sterven,
wy sterven den Heere. Het zy dan dat
wy leven, het zy dat wy sterven, wy
zijn des Heeren.
9 Want daer toe is Christus oock ge-
storven, ende opgestaen, ende weder
levendigh geworden, op dat hy beyde
over doode ende levende heerschen sou-
de.
10 Maer gy, wat oordeelt gy uwen
broeder? Of oock gy, wat veracht gy
uwen broeder? Want wy sullen alle voor
den Rechterstoel Christi gestelt wor-
den.
11 Want daer is geschreven, Ick le-
ve, segt de Heere: voor my sal alle knie
buygen: ende alle tonge sal Godt be-
lijden.
12 So dan een yegelick van ons sal
voor hemselven Gode rekenschap geven.
13 Laet ons dan malkanderen niet
meer oordeelen: maer oordeelt dit liever,
namelick dat gy den broeder geenen aen-
stoot ofte ergenisse en geeft.
14 Ick weet ende ben versekert in
den Heere Jesu, dat geen dingh onreyn
en is in hemselven: dan die acht yet on-
reyn te zijn, dien is 't onreyn.
15 Maer indien uwe broeder om der
spijse wille bedroeft wort, so en wandelt
gy niet meer nae liefde. En verderft
dien niet met uwe spijse, voor welcken
Christus gestorven is.
16 Dat dan uw goet niet gelastert en
worde.
17 Want het Koninckrijcke Godts en
is niet spijse ende dranck, maer recht-
veerdigheyt, ende vrede, ende blijtschap
door den Heyligen Geest.
18 Want die Christo in dese dingen
dient, is Gode welbehagelick, ende aen-
genaem den menschen.
19 So dan laet ons najagen 't gene
tot den vrede, ende 't gene tot de stich-
tinge onder malkanderen [dient].
20 En verbreeckt het werck Godts
niet om der spijse wille. Alle dingen
zijn wel reyn, maer het is quaet den men-
sche die met aenstoot eet.
21 Het is goet geen vleesch te eten,
noch wijn te drincken, noch [yet] waer

aen uw broeder hem stoot, ofte ge-ergert wort, ofte [waer in] hy swack is.

22 Hebt gy geloove? Hebt [dat] by uselven voor Godt. Saligh is hy die hemselven niet en oordeelt in het gene dat hy voor goet houdt.

23 Maer die twijffelt, indien hy eet, is veroordeelt, om dat hy niet uyt den geloove [en eet]: ende al wat uyt den geloove niet en is, dat is sonde.

Het 15. Capittel.

Maer wy die sterck zijn, zijn schuldigh de swackheden der onstercke te dragen, ende niet ons selven te behagen.

2 Dat dan een yegelick van ons [sijnen] naesten behage ten goede, tot stichtinge.

3 Want oock Christus en heeft hemselven niet behaegt: maer, gelijck geschreven is, De smadingen der gene die u smaden, zijn op my gevallen.

4 Want al wat te vooren geschreven is, dat is tot onser leeringe te vooren geschreven: op dat wy door lijdsaemheyt ende vertroostinge der Schriften hope hebben souden.

5 Doch de Godt der lijdsaemheyt ende der vertroostinge geve u dat gy eensgesint zijt onder malkanderen nae Christum Jesum:

6 Op dat gy eendrachtelick met éénen monde meugt verheerlicken den Godt ende Vader onses Heeren Jesu Christi.

7 Daerom neemt malkanderen aen, gelijck oock Christus ons aengenomen heeft tot de heerlickheyt Godts.

8 Ende ick segge, dat Jesus Christus een dienaer geworden is der Besnijdenisse van wegen de waerheyt Godts, op dat hy bevestigen soude de beloftenissen der vaderen:

9 Ende de Heydenen Godt van wegen de barmhertigheyt souden verheerlicken: gelijck geschreven is, Daerom sal ick u belijden onder de Heydenen, ende uwen name lofsingen.

10 Ende wederom segt hy, Weest vrolick gy Heydenen met sijnen volcke.

11 Ende wederom, Looft den Heere alle gy Heydenen, ende prijst hem alle gy volcken.

12 Ende wederom segt Esaias, Daer sal zijn de wortel Jesse, ende die opstaet om over de Heydenen te gebieden: op hem sullen de Heydenen hopen.

13 De Godt nu der hope vervulle ulieden met alle blijtschap ende vrede in 't geloove, op dat gy overvloedigh meugt zijn in de hope, door de kracht des Heyligen Geests.

14 Doch, mijne broeders, oock ick selve ben versekert van u, dat gy oock selve vol zijt van goetheyt, vervult met alle kennisse, machtigh om oock malkanderen te vermanen.

15 Maer ick hebbe u eensdeels te stoutelicker geschreven, broeders, u als wederom [dit] indachtigh makende, om de genade die my van Godt gegeven is:

16 Op dat ick een dienaer Jesu Christi zy onder de Heydenen, het Euangelium Godts bedienende, op dat de offerhande der Heydenen aengenaem worde, geheyligt door den Heyligen Geest.

17 So hebbe ick dan roem in Christo Jesu in die dingen die Godt aengaen.

18 Want ick en soude niet durven yet seggen, 't welck Christus door my niet gewrocht en heeft, tot gehoorsaemheyt der Heydenen, met woorden ende wercken,

19 Door kracht van teeckenen ende wonderheden, [ende] door de kracht des Geests Godts: so dat ick van Jerusalem aen, ende rontomme, tot Illyricum toe het Euangelium Christi vervult hebbe.

20 Ende alsoo seer begeerigh geweest ben om het Euangelium te verkondigen; niet daer Christus genoemt was, op dat ick niet op een anders fondament en soude bouwen:

21 Maer, gelijck geschreven is, Den welcken van hem niet en was geboodschapt, die sullen 't sien: ende dewelcke het niet gehoort en hebben, die sullen 't verstaen.

22 Waerom ick oock menigmael verhindert geweest ben tot u te komen.

23 Maer nu geen plaetse meer hebbende in dese gewesten, ende van over vele jaren groot verlangen hebbende om tot u te komen,

24 So wanneer ick nae Spanjen reyse, so sal ick tot u komen: want ick hope in 't doorreysen u te sien, ende van u derwaerts geleydt te worden: als ick eerst van ulieder [tegenwoordigheyt] eensdeels versadigt sal zijn.

25 Maer nu reyse ick nae Jerusalem, dienende den heyligen.

26 Want het heeft [dien van] Macedonien ende Achajen goet gedacht een gemeyne hantreyckinge te doen aen de arme onder de heylige die te Jerusalem zijn.

27 Want het heeft haer [soo] goet gedacht: oock zijn sy hare schuldenaers. Want indien de Heydenen harer geestelicke [goederen] deelachtigh zijn geworden, so zijn sy oock schuldigh haer van lichamelicke [goederen] te dienen.

28 Als ick dan dit volbracht, ende haer dese vrucht versegelt sal hebben, so

sal ick door ulieder [stadt] nae Spanjen afkomen.

29 Ende ick weet' dat ick tot u komende, met vollen segen des Euangeliums Christi komen sal.

30 Ende ick bidde u, broeders, door onsen Heere Jesum Christum, ende door de liefde des Geests, dat gy met my strijdet in de gebeden tot Godt voor my.

31 Op dat ick magh bevrijdt worden van de ongehoorsame in Judea, ende dat dese mijne dienst, dien [ick] aen Jerusalem [doe], aengenaem zy den heyligen:

32 Op dat ick met blijtschap, door den wille Godts, tot u magh komen, ende met u verquickt worden.

33 Ende de Godt des vredes zy met u allen. Amen.

HET 16. CAPITTEL.

ENDE ick beveele u Pheben onse suster, die een dienaresse is der gemeynten die te Kenchreen is:

2 Op dat gy haer ontfangt in den Heere, gelijck het den heyligen betaemt, ende haer bystaet in wat sake sy u soude mogen van-doen hebben. Want sy is een voorstanster geweest van velen, oock van my selve.

3 Groet Priscillam ende Aquilam, mijne medewerckers in Christo Jesu:

4 Die voor mijn leven haren hals gestelt hebben: den welcken niet alleen ick dancke, maer oock alle de gemeynten der Heydenen.

5 [Groet] oock de gemeynte in haren huyse. Groet Epenetum mijnen beminden, die de eerstelingh is van Achajen in Christo.

6 Groet Mariam, die veel voor ons gearbeydt heeft.

7 Groet Andronicum ende Junian, mijne magen, ende mijne medegevangenen, welcke vermaert zijn onder de Apostelen, die oock voor my in Christo geweest zijn.

8 Groet Amplian mijnen beminden in den Heere.

9 Groet Urbanum onsen mede-arbeyder in Christo, ende Stachyn mijnen beminden.

10 Groet Apellem, die beproeft is in Christo. Groetse die van Aristobuli [huysgesin zijn.]

11 Groet Herodionem, die van mijn maegschap is. Groetse die van Narcissi [huysgesin zijn], de gene [namelick] die in den Heere zijn.

12 Groet Tryphenam ende Tryphosam, [vrouwen] die in den Heere arbeyden. Groet Persidem de beminde [suster], die veel gearbeydt heeft in den Heere.

13 Groet Rufum den uytverkoren in den Heere, ende sijne moeder ende de mijne.

14 Groet Asyncritum, Phlegontem, Herman, Patrobam, Hermen, ende de broeders die met haer zijn.

15 Groet Philologum ende Julian, Nereum, ende sijne suster, ende Olympam, ende alle de heylige, die met haer lieden zijn.

16 Groet malkanderen met eenen heyligen kus. De gemeynten Christi groeten ulieden.

17 Ende ick bidde u, broeders, neemt acht op de gene die tweedracht ende ergernissen aenrechten tegen de leere, die gy [van ons] geleert hebt: ende wijckt af van deselve.

18 Want de sulcke en dienen onsen Heere Jesu Christo niet, maer haren buyck: ende verleyden, door schoonspreken ende prijsen, de harten der eenvoudige.

19 Want uwe gehoorsaemheyt is tot [kennisse van] alle gekomen. Ick verblijde my dan uwent halven: ende ick wil dat gy wijs zijt in het goede, doch onnoosel in het quade.

20 Ende de Godt des vredes sal den satan haest onder uwe voeten verpletteren. De genade onses Heeren Jesu Christi zy met ulieden. Amen.

21 U groeten Timotheus mijn medearbeyder, ende Lucius, ende Jason, ende Sosipater mijne bloetverwanten.

22 Ick Tertius, die den Brief geschreven hebbe, groete u in den Heere.

23 U groet Gajus mijn ende der geheeler gemeynte huysweert. U groet Erastus de Rentmeester der stadt, ende de broeder Quartus.

24 De genade onses Heeren Jesu Christi zy met u allen. Amen.

25 Hem nu die machtigh is u te bevestigen, nae mijn Euangelium, ende de predikinge Jesu Christi, nae de openbaringe der verborgenheyt, die [van] de tijden der eeuwen verswegen is geweest:

26 Maer nu geopenbaert is, ende door de Prophetische Schriften, nae het bevel des eeuwigen Godts, tot gehoorsaemheyt des geloofs, onder alle de Heydenen bekent is gemaeckt:

27 Den [selven] alleen wijsen Godt [zij] door Jesum Christum de heerlickheyt in der eeuwigheyt. Amen.

DE

EERSTE SENDBRIEF

DES

APOSTELS PAULI

AEN DIE VAN

CORINTHEN.

Het Eerste Capittel.

PAULUS, een geroepen Apostel Jesu
Christi, door den wille Godts, ende
Sosthenes de broeder,
2 Aen de gemeynte Godts die te Co-
rinthen is, den geheyligden in Christo Je-
su, den geroepenen heyligen, met alle die
den name onses Heeren Jesu Christi aen-
roepen in alle plaetse, beyde hares ende
onses [Heeren].
3 Genade zy u ende vrede van Godt
onsen Vader, ende den Heere Jesu
Christo.
4 Ick dancke mijnen Godt alle tijt
over u, van wegen de genade Godts die
u gegeven is in Christo Jesu.
5 Dat gy in alles zijt rijck geworden
in hem, in alle reden ende alle kennisse:
6 Gelijck het getuygenisse Christi be-
vestigt is onder u.
7 Also dat het u aen geen gave en ont-
breeckt, verwachtende de openbaringe
onses Heeren Jesu Christi.
8 Welcke [Godt] u oock sal bevesti-
gen tot den eynde toe, [om] onstraffe-
lick [te zijn] in den dagh onses Heeren
Jesu Christi.
9 Godt is getrouw, door welcken gy
geroepen zijt tot de gemeynschap sijns
Soons Jesu Christi onses Heeren.
10 Maer ick bidde u, broeders, door
den name onses Heeren Jesu Christi,
dat gy alle het selve spreeckt, ende [dat]
onder u geene scheuringen en zijn,
maer [dat] gy t'samengevoegt zijt in
eenen selven sin, ende in een selve ge-
voelen.
11 Want my is van u bekent ge-
maeckt, mijne broeders, door die van
Chloës [huysgesin zijn], dat 'er twisten
onder u zijn.
12 Ende dit segge ick, dat een yege-
lick van u segt, Ick ben Pauli, ende
ick Apollo, ende ick Cephe, ende ick
Christi.
13 Is Christus gedeelt? Is Paulus
voor u gekruyst? Of zijt gy in Pauli
name gedoopt?
14 Ick dancke Godt, dat ick niemant
van ulieden gedoopt en hebbe, dan Cris-
pum ende Gajum:
15 Op dat niet yemant en segge, dat
ick in mijnen name gedoopt hebbe.
16 Doch ick hebbe oock het huysge-
sin van Stephanas gedoopt: voorts en
weet' ick niet of ick yemant anders ge-
doopt hebbe.
17 Want Christus en heeft my niet ge-
sonden om te doopen, maer om het
Euangelium te verkondigen: niet met
wijsheyt van woorden, op dat het kruyce
Christi niet verydelt en worde.
18 Want het woort des kruyces is wel,
den genen die verloren gaen, dwaes-
heyt: maer ons die behouden worden is
het een kracht Godts.
19 Want daer is geschreven, Ick sal
de wijsheyt der wijse doen vergaen, ende
het verstant der verstandige sal ick te
niete maken.
20 Waer is de wijse? Waer is de
Schriftgeleerde? Waer is de ondersoec-
ker deser eeuwe? En heeft Godt de wijs-
heyt deser werelt niet dwaes gemaeckt?
21 Want naedemael in de wijsheyt
Godts de werelt Godt niet en heeft ge-
kent door de wijsheyt, so heeft het Gode
behaegt door de dwaesheyt der predikin-
ge saligh te maken die gelooven:
22 Overmits de Joden een teecken
begeeren, ende de Griecken wijsheyt
soecken:
23 Doch wy prediken Christum den
gekruycigden, den Joden wel een erger-
nisse, ende den Griecken eene dwaes-
heyt:
24 Maer haer die geroepen zijn, bey
de Joden ende Griecken, [prediken wy]
Christum de kracht Godts, ende de wijs-
heyt Godts.
25 Want het dwase Godts is wijser
dan de menschen: ende het swacke
Godts is stercker dan de menschen.

26 Want gy siet uwe roepinge, broe-
ders, dat [gy] niet vele wijse [en zijt]
nae den vleesche, niet vele machtige,
niet vele edele.

27 Maer het dwase der werelt heeft
Godt uytverkoren, op dat hy de wijse
beschamen soude: ende het swacke der
werelt heeft Godt uytverkoren, op dat
hy het stercke soude beschamen.

28 Ende het onedele der werelt, ende
het verachte, heeft Godt uytverkoren,
ende het gene niet en is, op dat hy 't ge-
ne [yet] is te niete soude maken.

29 Op dat geen vleesch en soude roe-
men voor hem.

30 Maer uyt hem zijt gy in Christo
Jesu, die ons geworden is wijsheyt van
Gode, ende rechtveerdigheyt, ende hey-
ligmakinge, ende verlossinge.

31 Op dat [het zy], gelijck geschreven
is, Die roemt, roeme in den Heere.

Het 2. Capittel.

ENDE ick, broeders, als ick tot u ge-
komen ben, en ben niet gekomen
met uytnementheyt van woorden, ofte
van wijsheyt, u verkondigende het ge-
tuygenisse Godts.

2 Want ick en hebbe niet voorgenomen
yet te weten onder u, dan Jesum Chris-
tum, ende dien gekruyciget.

3 Ende ick was by ulieden in swack-
heyt, ende in vreese, ende in vele bee-
vinge.

4 Ende mijne reden, ende mijne pre-
dikinge en was niet in bewegelicke woor-
den der menschelicke wijsheyt, maer in
betooninge des geests ende der kracht.

5 Op dat uw geloove niet en soude
zijn in wijsheyt der menschen, maer in
de kracht Godts.

6 Ende wy spreken wijsheyt onder de
volmaeckte: doch eene wijsheyt niet de-
ser werelt, noch der Overste deser we-
relt, die te niete worden:

7 Maer wy spreken de wijsheyt Godts
[bestaende] in verborgenheyt, die be-
deckt was, welcke Godt te vooren veror-
dineert heeft tot onser heerlickheyt eer de
werelt was.

8 Welcke niemant van de Overste
deser werelt gekent en heeft. Want in-
dien syse gekent hadden, so en souden
sy den Heere der heerlickheyt niet ge-
kruyst hebben.

9 Maer, gelijck geschreven is, 't Gene
de ooge niet en heeft gesien, ende de
oore niet en heeft gehoort, ende in het
herte des menschen niet en is opgeklom-
men, 't gene Godt bereydt heeft dien die
hem lief hebben.

10 Doch Godt heeft [het] ons geopen-
baert door sijnen Geest. Want de Geest
ondersoeckt alle dingen, oock de diepten
Godts.

11 Want wie van de menschen weet
het gene des menschen is, dan de geest
des menschen die in hem is? alsoo en
weet oock niemant het gene Godts is,
dan de Geest Godts.

12 Doch wy en hebben niet ontfan-
gen den geest der werelt, maer den
Geest die uyt Godt is: op dat wy souden
weten de dingen die ons van Godt ge-
schoncken zijn.

13 Dewelcke wy oock spreken, niet
met woorden die de menschelicke wijs-
heyt leert, maer met [woorden] die de
Heylige Geest leert; geestelicke dingen
met geestelicke t'samenvoegende.

14 Maer de natuerlicke mensche en
begrijpt niet de dingen die des Geests
Godts zijn. Want sy zijn hem dwaes-
heyt, ende hy en kanse niet verstaen,
om datse geestelick onderscheyden wor-
den.

15 Doch de geestelicke [mensche] on-
derscheydt wel alle dingen, maer hy sel-
ve en wort van niemant onderscheyden.

16 Want wie heeft den sin des Heeren
gekent, die hem soude onderrichten?
maer wy hebben den sin Christi.

Het 3. Capittel.

ENDE ick, broeders, en konde tot u
niet spreken als tot geestelicke,
maer als tot vleeschelicke, als tot jonge
kinderen in Christo.

2 Ick hebbe u met melck gevoedt, en-
de niet met [vaste] spijse: want gy en
vermochtet [doe] nogh niet: ja gy en
vermoget oock nu nogh niet.

3 Want gy zijt nogh vleeschelick.
Want dewijle onder u nijt is, ende twist,
ende tweedracht; en zijt gy niet vlees-
chelick, ende [en] wandelt gy [niet]
nae den mensche?

4 Want als d' een segt, Ick ben Pauli,
ende een ander, Ick [ben] Apollo; en
zijt gy niet vleeschelick?

5 Wie is dan Paulus, ende wie is
Apollos, anders dan dienaers door welcke
gy geloofft hebt, ende [dat] gelijck de
Heere eenen yegelicken gegeven heeft?

6 Ick hebbe geplant, Apollos heeft
nat gemaeckt: maer Godt heeft den was-
dom gegeven.

7 So en is dan, noch hy die plant yet,
noch hy die nat maeckt: maer Godt die
den wasdom geeft.

8 Ende die plant, ende die nat maeckt
zijn één: maer een yegelick sal sijnen
loon ontfangen nae sijnen arbeyt.

9 Want wy zijn Godts mede-arbey-

ders: Godts ackerwerck, Godts gebouw zijt gy.

10 Nae de genade Godts die my gegeven is, hebbe ick als een wijs bouwmeester het fondament gelegt: ende een ander bouwt daer op. Maer een yegelick sie toe hoe hy daer op bouwet.

11 Want niemant en kan een ander fondament leggen dan 't gene gelegt is, 't welck is Jesus Christus.

12 Ende indien yemant op dit fondament bouwt, gout, silver, kostelicke steenen, hout, hoy, stoppelen:

13 Een yegelicks werck sal openbaer worden: want de dagh sal het verklaren, dewijle het door vyer ontdeckt wort: ende hoedanigh eens yegelicks werck is, sal het vyer beproeven.

14 So yemants werck blijft, dat hy daer op gebouwt heeft, die sal loon ontfangen.

15 So yemants werck sal verbrandt worden, die sal schade lijden: maer selve sal hy behouden worden, doch alsoo als door vyer.

16 En weet gy niet dat gy Godts Tempel zijt, ende de Geest Godts in ulieden woont?

17 So yemant den Tempel Godts schendet, dien sal Godt schenden: want de Tempel Godts is heyligh, welcke gy zijt.

18 Niemant en bedriege hemselven: so yemant onder u dunckt dat hy wijs is in dese werelt, die worde dwaes, op dat hy wijs magh worden.

19 Want de wijsheyt deser werelt is dwaesheyt by Godt. Want daer is geschreven,* Hy vattet de wijse in hare arglistigheyt.

20 Ende wederom, De Heere kent de overleggingen der wijse, datse ydel zijn.

21 Niemant dan en roeme op menschen: want alles is uwe.

22 Het zy Paulus, het zy Apollos, het zy Cephas, het zy de werelt, het zy leven, het zy doot, het zy tegenwoordige, het zy toekomende dingen: sy zijn alle uwe:

23 Doch gy zijt Christi, ende Christus is Godts.

HET 4. CAPITTEL.

ALSOO houde ons een [yeder] mensche, als dienaers Christi, ende uytdeelers der verborgenheden Godts.

2 Ende voorders wort in de uytdeelers vereyscht, dat elck getrouw bevonden werde.

3 Doch my is voor het minste dat ick van ulieden geoordeelt worde, ofte van een menschelick oordeel: ja ick en oordeele oock my selven niet:

4 Want ick en ben my selven geens dings bewust: doch ick en ben daer door niet gerechtveerdigt: maer die my oordeelt, is de Heere.

5 So dan en oordeelt niets voor den tijt, tot dat de Heere sal gekomen zijn, welcke oock in 't licht sal brengen 't gene in de duysternisse verborgen is, ende openbaren de raetslagen der herten: ende alsdan sal een yegelick lof hebben van Gode.

6 Ende dese dingen, broeders, hebbe ick op my selven ende Apollo by gelijckenisse gepast, om uwent wille: op dat gy aen ons soudt leeren niet te gevoelen boven 't gene geschreven is, dat gy niet, d' eene om eens anders wille, opgeblasen en wordet tegen den anderen.

7 Want wie onderscheydt u? Ende wat hebt gy dat gy niet en hebt ontfangen? ende so gy het oock ontfangen hebt, wat roemt gy als of gy het niet ontfangen en hadt?

8 Alreede zijt gy versadigt, alreede zijt gy rijck geworden, sonder ons hebt gy geheerscht: ende och of gy heerschedet, op dat oock wy met u heerschen mochten.

9 Want ick achte dat Godt ons, die de laetste Apostelen zijn, ten toone heeft gestelt als tot der doot verwesen, want wy zijn een schouwspel geworden de werelt, ende den Engelen, ende den menschen.

10 Wy [zijn] dwase om Christi wille, maer gy zijt wijse in Christo: wy zijn swacke, maer gy stercke; gy zijt heerlicke, maer wy verachte.

11 Tot op dese tegenwoordige ure lijden wy honger, ende lijden wy dorst, ende zijn naeckt, ende worden met vuysten geslagen, ende en hebben geen vaste woonplaetse:

12 Ende arbeyden, werckende met onse eygene handen: wy worden gescholden, ende wy segenen: wy worden vervolgt, ende wy verdragen:

13 Wy worden gelastert, ende wy bidden: wy zijn geworden als uytvaegsels der werelt, [ende] aller afschrapsel tot nu toe.

14 Ick en schrijve dese dingen niet om u te beschamen, maer als mijne lieven kinderen vermane ick [u].

15 Want al haddet gy tien duysent leermeesters in Christo, so [en hebt gy] doch niet vele vaders: want in Christo Jesu hebbe ick u door 't Euangelium geteelt.

16 So vermane ick u dan, zijt mijne navolgers.

17 Daerom hebbe ick Timotheum tot u gesonden, die mijn lieve ende getrouwe sone is in den Heere, welcke u sal indachtigh maken mijne wegen die in Christo zijn, gelijckerwijs ick alomme in alle gemeynten leere.

18 Doch sommige zijn opgeblasen, als of ick tot ulieden niet komen en soude.

19 Maer ick sal haest tot u komen, so de Heere wil, ende ick sal [dan] verstaen niet de woorden der gene die opgeblasen zijn, maer de kracht.

20 Want het Koninckrijcke Godts en is niet [gelegen] in woorden, maer in kracht.

21 Wat wilt gy? Sal ick met de roede tot u komen, ofte in liefde ende [in] den geest der sachtmoedigheyt?

Het 5. Capittel.

MEN hoort gantschelick [dat 'er] hoererye onder u [is], ende soodanige hoererye die oock onder de Heydenen niet genaemt en wort, also dat 'er een sijns vaders huysvrouwe heeft.

2 Ende zijt gy [nogh] opgeblasen, ende en hebt niet veel meer leet gedragen, op dat hy uyt het midden van u wechgedaen worde, die dese daet begaen heeft?

3 Doch ick, als wel met den lichame afwesende, maer tegenwoordigh zijnde met den geest, hebbe alreede als [of ick] tegenwoordigh [ware], den genen die dat alsoo bedreven heeft, besloten,

4 In den name onses Heeren Jesu Christi, als gylieden ende mijn geest [t' samen] vergadert sullen zijn, met de kracht onses Heeren Jesu Christi,

5 Den sulcken over te geven den satan, tot verderf des vleeschs, op dat de geest behouden magh worden, in den dagh des Heeren Jesu.

6 Uw roem en is niet goet. En weet gy niet dat een weynigh suerdeessems het geheele deegh suer maeckt?

7 Suyvert dan den ouden suerdeessem uyt, op dat gy een nieuw deegh zijn meugt, gelijck gy ongesuert zijt. Want oock ons Pascha is voor ons geslachtet, [namelick] Christus.

8 So dan laet ons feest houden, niet in den ouden suerdeessem, noch in den suerdeessem der quaetheyt ende der boosheyt, maer in de ongesuerde [brooden] der oprechtigheyt ende der waerheyt.

9 Ick hebbe u geschreven in den Brief, dat gy u niet en soudet vermengen met den hoereerders:

10 Doch niet geheelick met den hoereerders deser werelt, ofte met den gierigaerts, ofte met den roovers, ofte met den afgodendienaers: want anders soudt gy moeten uyt de werelt gaen.

11 Maer nu hebbe ick u geschreven, dat gy u niet en sult vermengen, [namelick] indien yemant een broeder genaemt zijnde, een hoereerder is, ofte een gierigaert, ofte een afgodendienaer, ofte een lasteraer ofte een dronckaert, ofte een roover: dat gy met soodanigen eenen oock niet en sult eten.

12 Want wat hebbe ick oock die buyten zijn te oordeelen? Oordeelt gylieden niet die binnen zijn?

13 Maer die buyten zijn oordeelt Godt. Ende doet gy desen boosen uyt ulieden wech.

Het 6. Capittel.

DURFT yemant van ulieden die een sake heeft tegen een ander, te rechte gaen voor de onrechtveerdige, ende niet voor de heylige?

2 En weet gy niet dat de heylige de werelt oordeelen sullen? Ende indien door u de werelt geoordeelt wort, zijt gy onweerdigh der minste gerichtsaken?

3 En weet gy niet dat wy de engelen oordeelen sullen? hoe veel te meer de saken die dit leven aengaen?

4 So gy dan gerichtsaken hebt die dit leven aengaen, settet die [daer over] die in de gemeynte minst geacht zijn.

5 Ick segge u [dit] tot schaemte. Is 'er [dan] alsoo onder u geen die wijs is, oock niet één die soude konnen oordeelen tusschen sijne broeders?

6 Maer [de een] broeder gaet met [den anderen] broeder te rechte, ende dat voor ongeloovige.

7 So is 'er dan nu gantschelick gebreck onder u, dat gy met malkanderen rechtsaken hebt. Waerom en lijdt gy niet liever ongelijck? Waerom en lijdt gy niet liever schade?

8 Maer gylieden doet ongelijck, ende doet schade, ende dat den broederen.

9 Of en weet gy niet dat de onrechtveerdige het Koninckrijcke Godts niet en sullen be-erven?

10 En dwaelt niet: noch hoereerders, noch afgodendienaers, noch overspeelders, noch ontuchtige, noch die by mannen liggen, noch dieven, noch gierigaerts, noch dronckaerts, geen lasteraers, geen roovers en sullen het Koninckrijcke Godts be-erven.

11 Ende dit waert gy sommige: maer gy zijt afgewasschen, maer gy zijt geheyligt, maer gy zijt gerechtveerdigt in den name des Heeren Jesu, ende door den Geest onses Godts.

12 Alle dingen zijn my geoorloft, maer alle dingen en zijn niet oorbaer: alle dingen zijn my geoorloft, maer ick en sal onder geenes macht my laten brengen.

13 De spijsen zijn voor den buyck, ende de buyck voor de spijsen: maer Godt sal beyde desen ende die te niete doen. Doch het lichaem en is niet voor de hoererye, maer voor den Heere, ende de Heere voor het lichaem.

14 Ende Godt heeft oock den Heere opgeweckt, ende sal ons opwecken door sijne kracht.

15 Weet gy niet dat uwe lichamen Christi leden zijn? Sal ick dan de leden Christi nemen, ende makense leden eener hoere? Dat zy verre.

16 Of en weet gy niet, dat die de hoere aenhangt één lichaem [met haer] is? want, Die twee, segt hy, sullen tot één vleesch wesen.

17 Maer die den Heere aenhangt, is één geest [met hem].

18 Vliedt de hoererye. Alle sonde die de mensche doet, is buyten het lichaem: maer die hoererye bedrijft, die sondigt tegen sijn eygen lichaem.

19 Of en weet gy niet dat ulieder lichaem een Tempel is des Heyligen Geests, die in u is, dien gy van Godt hebt, ende [dat] gy uwes selfs niet en zijt?

20 Want gy zijt diere gekocht: so verheerlickt dan Godt in uw lichaem, ende in uwen geest, welcke Godes zijn.

Het 7. Capittel.

AENGAENDE nu de dingen daer van gy my geschreven hebt, Het is een mensche goet geen wijf aen te raken:

2 Maer om der hoereryen wille sal een yegelick [man] sijn eygen wijf hebben, ende een yegelick [wijf] sal haren eygenen man hebben.

3 De man sal aen het wijf de schuldige goetwilligheyt betalen: ende desgelijcks oock het wijf aen den man.

4 Het wijf en heeft de macht niet over haer eygen lichaem, maer de man: ende desgelijcks oock de man en heeft de macht niet over sijn eygen lichaem, maer het wijf.

5 En onttreckt u malkanderen niet, 't en zy dan met [beyder] toestemminge voor eenen tijt, op dat gy u tot vasten ende bidden moogt verledigen: ende komt wederom by een, op dat u de satan niet en versoecke, om dat gy u niet en konnet onthouden.

6 Doch dit segge ick uyt toelatinge, niet uyt bevel.

7 Want ick wilde dat alle menschen waren, gelijck als ick selve [ben]: maer een' yegelick heeft sijn eygen gave van Godt, d' een wel aldus, maer d' ander alsoo.

8 Doch ick segge den ongetrouwden, ende den weduwen, Het is haer goet, indien sy blijven gelijck als ick.

9 Maer indien sy haer niet en konnen onthouden, datse trouwen: want het is beter te trouwen dan te branden.

10 Doch den getrouwden gebiede niet ick, maer de Heere, dat het wijf van den man niet en scheyde.

11 Ende indien sy oock scheydt, dat sy ongetrouwt blijve, ofte met den man versoene: ende dat de man het wijf niet en verlate.

12 Maer den anderen segge ick, niet de Heere, Indien eenigh broeder een ongeloovigh wijf heeft, ende deselve te vreden is by hem te woonen, dat hyse niet en verlate.

13 Ende een wijf die eenen ongeloovigen man heeft, ende hy te vreden is by haer te woonen, dat sy hem niet en verlate.

14 Want de ongeloovige man is geheyligt door het wijf, ende het ongeloovigh wijf is geheyligt door den man. Want anders waren uwe kinderen onreyn: maer nu zijn sy heyligh.

15 Maer indien de ongeloovige scheydt, dat hy scheyde. De broeder ofte de suster en wort in soodanige [gevallen] niet dienstbaer gemaeckt: maer Godt heeft ons tot vrede geroepen.

16 Want wat weet gy wijf, of gy den man sult saligh maken? Ofte wat weet gy man, of gy het wijf sult saligh maken?

17 Doch gelijck Godt aen een yegelick heeft uytgedeelt, gelijck de Heere een yegelick geroepen heeft, dat hy alsoo wandele: ende alsoo ordineere ick in alle de gemeynten.

18 Is yemant besneden zijnde geroepen? die en late hem geen [voorhuyt] aentrecken. Is yemant in de voorhuyt zijnde geroepen? die en late hem niet besnijden.

19 De besnijdenisse en is niets, ende de voorhuyt en is niets, maer de onderhoudinge der geboden Godts.

20 Een yegelick blijve in die beroepinge, daer hy in geroepen is.

21 Zijt gy een dienstknecht zijnde geroepen? laet u [dat] niet bekommeren: maer indien gy oock kont vry worden, gebruyckt [dat] liever.

22 Want die in den Heere geroepen is een dienstknecht zijnde, die is een vrygelaten des Heeren: desgelijcks oock

die vry zijnde geroepen is, die is een dienstknecht Christi.

23 Gy zijt diere gekocht: en wort geen dienstknechten der menschen.

24 Een yegelick daer in hy geroepen is, broeders, die blijve in 't selve by Godt.

25 Aengaende nu de maegden en hebbe ick geen bevel des Heeren: maer ick segge [mijn] gevoelen, als die barmhertigheyt van den Heere gekregen hebbe getrouw te zijn.

26 Ick houde dan dit goet te zijn om den aenstaenden noot, dat het [segge ick] goet is den mensche alsoo te zijn.

27 Zijt gy aen een wijf verbonden? en soeckt geen ontbindinge. Zijt gy ongebonden van een wijf? en soeckt geen wijf.

28 Maer indien gy oock trouwet, gy en sondigt niet: ende indien een maegt trouwt, sy en sondigt niet. Doch de sulcke sullen verdruckinge hebben in het vleesch. Ende ick spare ulieden.

29 Maer dit segge ick, broeders, dat de tijt voorts kort is: op dat oock die wijven hebben, souden zijn als niet hebbende:

30 Ende die weenen, als niet weenende: ende die blijde zijn, als niet blijde zijnde: ende die koopen, als niet besittende:

31 Ende die dese werelt gebruycken, als niet misbruyckende. Want de gedaente deser werelt gaet voorby.

32 Ende ick wil dat gy sonder bekommernisse zijt. De ongetrouwde bekommert hem met de dingen des Heeren, hoe hy den Heere sal behagen:

33 Maer die getrouwt is, bekommert hem met de dingen der werelt, hoe hy de vrouwe sal behagen.

34 Een wijf ende een maegt zijn onderscheyden. De ongetrouwde bekommert haer met de dingen des Heeren, op dat sy heyligh zy beyde aen lichaem ende aen geest: maer die getrouwt is bekommert haer met de dingen der werelt, hoe sy den man sal behagen.

35 Ende dit segge ick tot uw eygen voordeel: niet op dat ick eenen strick over u soude werpen, maer [om u te leyden] tot het gene welvoegt, ende bequaem is om den Heere wel aen te hangen, sonder herwaerts en derwaerts getrocken te worden.

36 Maer so yemant acht dat hy ongevoeglick handelt met sijne maget, indien sy over den jeugdigen tijt gaet, ende het alsoo moet geschieden: die doe dat hy wil, hy en sondigt niet: datse trouwen.

37 Doch die vast staet in [sijn] herte, geen nootsake hebbende, maer macht heeft over sijnen eygenen wille, ende dit in sijn herte besloten heeft, dat hy sijne maget sal bewaren, die doet wel.

38 Also dan, die [haer] ten houwelicke uytgeeft, die doet wel: ende die[se] ten houwelicke niet uyt en geeft, die doet beter.

39 Een wijf is door de wet verbonden soo langen tijt hare man leeft: maer indien hare man ontslapen is, so is sy vry, om te trouwen dien sy wil: alleenlick in den Heere.

40 Maer sy is geluckiger indien sy alsoo blijft, nae mijn gevoelen. Ende ick meyne oock den Geest Godts te hebben.

HET 8. CAPITTEL.

AENGAENDE nu de dingen die den afgoden geoffert zijn, Wy weten dat wy alle te samen kennisse hebben. De kennisse maeckt opgeblasen, maer de liefde sticht.

2 Ende so yemant meynt yet te weten, die en heeft nogh niets gekent, gelijck men behoort te kennen.

3 Maer so yemant Godt lief heeft, die is van hem gekent.

4 Aengaende dan het eten der dingen die den afgoden geoffert zijn, Wy weten, dat een afgodt niets is in de werelt, ende dat 'er geen ander Godt en is dan één.

5 Want hoewel daer oock zijn die goden genaemt worden, 't zy in den hemel, 't zy op der aerden; (gelijck 'er vele goden ende vele heeren zijn:)

6 Nochtans en hebben wy [maer] ééenen Godt, den Vader, uyt welcken alle dingen zijn, ende wy tot hem; ende [maer] ééenen Heere, Jesum Christum, door welcken alle dingen zijn, ende wy door hem.

7 Doch in allen en is de kennisse niet: maer sommige met een conscientie des afgodts tot nogh toe eten als [yet] dat den afgoden geoffert is: ende hare conscientie swack zijnde wort bevleckt.

8 De spijse nu en maeckt ons Gode niet aengenaem. Want 't zy dat wy eten, wy en hebben geenen overvloet: ende 't zy dat wy niet en eten, wy en hebben geen gebreck.

9 Maer siet toe dat dese uwe macht niet eeniger wijse een aenstoot en worde den genen die swack zijn.

10 Want so yemant u, die de kennisse hebt, siet in der afgoden tempel aensitten, en sal de conscientie desselven die swack is, niet gestijft worden om te eten de dingen die den afgoden geoffert zijn?

11 Ende sal de broeder die swack is, door uwe kennisse verloren gaen, om welcken Christus gestorven is?

12 Doch gylieden, alsoo tegen de broeders sondigende, ende hare swacke conscientie quetsende, sondigt tegen Christum.

13 Daerom indien de spijse mijnen broeder ergert, so en sal ick in eeuwigheyt geen vleesch eten, op dat ick mijnen broeder niet en ergere.

HET 9. CAPITTEL.

BEN ick niet een Apostel? Ben ick niet vry? Hebbe ick niet Jesum Christum onsen Heere gesien? Zijt gylieden niet mijn werck in den Heere?

2 So ick anderen geen Apostel en ben, nochtans ben ick 't ulieden. Want het segel mijns Apostelschaps zijt gylieden in den Heere.

3 Mijne verantwoordinge aen de gene die ondersoeck over my doen, is dese.

4 En hebben wy niet macht om te eten, ende te drincken?

5 En hebben wy niet macht om een wijf een suster zijnde [met ons] om te leyden, gelijck oock de andere Apostelen, ende de broeders des Heeren, ende Cephas?

6 Of hebben alleen ick ende Barnabas geen macht van niet te wercken?

7 Wie dient oyt in den krijgh op eygen besoldinge? wie plant eenen wijngaert, ende en eet niet van sijne vrucht? of wie weydt een kudde, ende en eet niet van de melck der kudde?

8 Spreke ick dit nae den mensche? ofte en segt oock de wet het selve niet?

9 Want in de wet Mosis is geschreven, Gy en sult eenen doorschenden osse niet muylbanden. Sorgt oock Godt voor de ossen?

10 Of segt hy [dat] gantschelick om onsent wille? Want om onsent wille is [dat] geschreven: overmits die ploegt, op hope moet ploegen; ende die op hope dorscht, [moet] sijner hope deelachtigh worden.

11 Indien wy ulieden het geestelicke gezaeyt hebben, is het een groote [sake], so wy het uwe dat lichamelick is, maeyen?

12 Indien andere deser macht over u deelachtigh zijn, [waerom] niet veel meer wy? doch wy en hebben dese macht niet gebruyckt: maer wy verdragen 't al, op dat wy niet eenige verhinderinge en geven den Euangelio Christi.

13 Ende weet gy niet, dat de gene die de heylige dingen bedienen, van het heylige eten? [Ende] die den altaer steets byzijn, deelen met den altaer?

14 Alsoo heeft oock de Heere geordineert, den genen die het Euangelium verkondigen, dat sy van den Euangelio leven.

15 Maer ick en hebbe geen van dese dingen gebruyckt. Ende ick en hebbe dit niet geschreven, op dat het alsoo aen my geschieden soude: want het ware my beter te sterven, dan dat yemant desen mijnen roem soude ydel maken.

16 Want indien ick het Euangelium verkondige, 't en is my geen roem: want de noot is my opgelegt. Ende, wee my indien ick het Euangelium niet en verkondige.

17 Want indien ick dat gewilligh doe, so hebbe ick loon: maer indien onwilligh, de uytdeelinge is my [evenwel] toebetrouwt.

18 Wat loon hebbe ick dan? [Namelick] dat ick het Euangelium verkondigende, het Euangelium Christi kosteloos stelle, om mijne macht in den Euangelio niet te misbruycken.

19 Want daer ick van allen vry was, hebbe ick my selven allen dienstbaer gemaeckt, op dat ick 'er meer soude winnen.

20 Ende ick ben den Joden geworden als een Jode, op dat ick de Joden winnen soude: den genen die onder de wet zijn, [ben ick geworden] als onder de wet zijnde, op dat ick de gene die onder de wet zijn, winnen soude.

21 Den genen die sonder de wet zijn, [ben ick geworden] als sonder de wet zijnde, (Gode [nochtans] zijnde niet sonder de wet, maer Christo onder de wet;) op dat ick de gene die sonder de wet zijn, winnen soude.

22 Ick ben den swacken geworden als een swacke, op dat ick de swacke winnen soude: allen ben ick alles geworden, op dat ick immers eenige behouden soude.

23 Ende dit doe ick om des Euangeliums wille, op dat ick desselven mededeelachtigh soude worden.

24 Weet gylieden niet, dat die in de loopbane loopen, alle wel loopen, maer [dat] één den prijs ontfangt? loopt alsoo, dat gy [dien] meugt verkrijgen.

25 Ende een yegelick die [om prijs] strijdt, onthoudt hem in alles. Dese dan [doen] wel [dit] op dat sy een verderflicke kroone souden ontfangen, maer wy een onverderflicke.

26 Ick loope dan alsoo, niet als op 't onseker: ick kampe alsoo, niet als de lucht slaende.

27 Maer ick bedwinge mijn lichaem,

ende brenge het tot dienstbaerheyt, op dat ick niet eenigsins, daer ick anderen gepredickt hebbe, selve verworpelick en werde.

HET 10. CAPITTEL.

ENDE ick en wil niet, broeders, dat gy onwetende zijt, dat onse vaders alle onder de wolcke waren, ende alle door de zee doorgegaen zijn:

2 Ende alle in Mosen gedoopt zijn in de wolcke, ende in de zee:

3 Ende alle deselve geestelicke spijse gegeten hebben:

4 Ende alle den selven geestelicken dranck gedroncken hebben. Want sy droncken uyt de geestelicke steenrotze die volgde: ende de steenrotze was Christus.

5 Maer in 't meerder [deel] van haer en heeft Godt geen welgevallen gehadt: want sy zijn in de woestijne ter neder geslagen.

6 Ende dese dingen zijn geschiet ons tot voorbeelden, op dat wy geenen lust tot het quaet en souden hebben, gelijckerwijs als sy lust gehadt hebben.

7 Ende en wort geen afgodendienaers, gelijckerwijs als sommige van haer, gelijck geschreven staet, Het volck sat neder om te eten, ende om te drincken, ende sy stonden op om te spelen.

8 Ende en laet ons niet hoereeren, gelijck sommige van haer gehoereert hebben, ende vielen op éénen dagh drie ende twintigh duysent.

9 Ende en laet ons Christum niet versoecken, gelijck oock sommige van haer versocht hebben, ende wierden van de slangen vernielt.

10 Ende en murmureert niet, gelijck oock sommige van haer gemurmureert hebben, ende wierden verniel van den verderver.

11 Ende dese dingen alle zijn haerlieden overgekomen tot voorbeelden: ende zijn beschreven tot waerschouwinge van ons, op dewelcke de eynden der eeuwen gekomen zijn.

12 So dan die meynt te staen, sie toe dat hy niet en valle.

13 Ulieden en heeft geen versoeckinge bevangen dan menschelicke: doch Godt is getrouw, welcke u niet en sal laten versocht worden boven het gene gy vermeugt, maer hy sal met de versoeckinge oock de uytkomste geven, op dat gyse konnet verdragen.

14 Daerom, mijne geliefde, vliedt van den afgodendienst.

15 Als tot verstandige spreke ick: oordeelt gy 't gene ick segge.

16 De drinckbeker der dancksegginge, dien wy [dancksegende] segenen, is die niet een gemeynschap des bloets Christi? Het broot dat wy breken, is dat niet een gemeynschap des lichaems Christi?

17 Want één broot [is het], [soo] zijn wy vele één lichaem: dewijle wy alle éénes broots deelachtigh zijn.

18 Siet Israël die nae den vleesche is: en hebben niet de gene die de offerhanden eten, gemeynschap met den altaer?

19 Wat segge ick dan? dat een afgodt yet is? ofte dat de afgoden-offer yet is?

20 Ja [ick segge] dat 't gene de Heydenen offeren, sy den duyvelen offeren, ende niet Gode. Ende ick en wil niet dat gy met de duyvelen gemeynschap hebt.

21 Gy en kont den drinckbeker des Heeren niet drincken, ende den drinckbeker der duyvelen: gy en kont niet deelachtigh zijn der tafel des Heeren, ende der tafel der duyvelen.

22 Of tergen wy den Heere? Zijn wy stercker dan hy?

23 Alle dingen zijn my geoorloft, maer alle dingen en zijn niet oorbaer: alle dingen zijn my geoorloft, maer alle dingen en stichten niet.

24 Niemant en soecke dat sijns selfs is, maer een yegelick [soecke] dat des anderen is.

25 Etet al dat in het vleeschhuys verkocht wort, niets ondervragende om der conscientie wille.

26 Want de aerde is des Heeren, ende de volheyt derselve.

27 Ende indien u yemant van de ongeloovige noodt, ende gy [daer] gaen wilt, eet al wat ulieden voorgestelt wort, niets ondervragende, om der conscientie wille.

28 Maer so yemant tot ulieden segt, Dat is afgoden-offer, en eet [het] niet, om des genen wille die [u dat] te kennen gegeven heeft, ende [om] der conscientie wille. Want de aerde is des Heeren, ende de volheyt derselve.

29 Doch ick segge, [om] de conscientie niet uwes selfs, maer des anderen. Want waerom wort mijne vryheyt geoordeelt van een ander conscientie?

30 Ende indien ick door genade [der spijse] deelachtigh ben, waerom worde ick gelastert over 't gene daer voor ick dancksegge?

31 Het zy dan dat gylieden eet, het zy dat gy drinckt, het zy dat gy yet [anders] doet, doet het al ter eeren Godts.

32 Weest sonder aenstoot te geven

ende den Joden, ende den Griecken, ende der gemeynte Godts.

33 Gelijckerwijs ick oock in alles allen behage, niet soeckende mijn eygen voordeel, maer het [voordeel] van vele, op dat sy mochten behouden worden.

Het 11. Capittel.

WEEST mijne navolgers, gelijckerwijs oock ick Christi.

2 Ende ick prijse u, broeders, dat gy in alles mijner gedachtigh zijt, ende behoudt de insettingen, gelijck ick [die] u overgegeven hebbe.

3 Doch ick wil dat gy wetet, dat Christus het Hooft is eens yegelicken mans: ende de man het hooft der vrouwe: ende Godt het Hooft Christi.

4 Een yegelick man die bidt ofte propheteert, hebbende [yet] op het hooft, die onteert sijn eygen hooft:

5 Maer een yegelicke vrouwe, die bidt ofte propheteert met ongedeckten hoofde, onteert haer eygen hooft: want het is één ende 't selve als of [haer] het hayr afgesneden ware.

6 Want indien een vrouwe niet gedeckt en is, dat sy oock geschoren worde: maer indien het leelick is voor een vrouwe geschoren te zijn, ofte 't hayr afgesneden te hebben, dat sy haer decke.

7 Want de man en moet het hooft niet decken, overmits hy het beelt ende heerlickheyt Godts is: maer de vrouwe is de heerlickheyt des mans.

8 Want de man en is uyt de vrouwe niet, maer de vrouwe uyt den man.

9 Want oock en is de man niet geschapen om de vrouwe, maer de vrouwe om den man.

10 Daerom moet de vrouwe een macht op het hooft hebben, om der Engelen wille.

11 Nochtans en is noch de man sonder de vrouwe, noch de vrouwe sonder den man, in den Heere.

12 Want gelijckerwijs de vrouwe uyt den man is, alsoo is oock de man door de vrouwe: doch alle dingen [zijn] uyt Godt.

13 Oordeelt gy onder uselven: Is het betamelick dat de vrouwe ongedeckt Godt bidde?

14 Of en leert u oock de nature selve niet, dat so een man langh hayr draegt, het hem een oneere is?

15 Maer so een vrouwe langh hayr draegt, dat het haer een eere is? om dat het langh hayr voor een decksel haer is gegeven.

16 Doch indien yemant schijnt twistgierigh te zijn, wy en hebben sulcke gewoonte niet, noch de gemeynten Godts.

17 Dit nu ['t gene] ick [u] aensegge, en prijse ick niet, [namelick] dat gy niet tot beter, maer tot erger t'samenkomt.

18 Want eerstelick als gy t'samenkomt in de gemeynte, so hoore ick dat 'er scheuringen zijn onder u: ende ick geloove het ten deele.

19 Want daer moeten oock ketteryen onder u zijn, op dat de gene die oprecht zijn openbaer mogen worden onder u.

20 Als gy dan by een t'samenkomt, [dat] en is niet des Heeren Avontmael eten.

21 Want in het eten neemt een yegelick te vooren sijn eygen Avontmael: ende dese is hongerigh, ende de andere is droncken.

22 Hebt gy dan geen huysen om daer te eten ende te drincken? ofte veracht gy de gemeynte Godts, ende beschaemt gy de gene die niet en hebben? Wat sal ick u seggen? Sal ick u prijsen? In desen en prijse ick [u] niet.

23 Want ick hebbe van den Heere ontfangen 't gene ick oock u overgegeven hebbe, dat de Heere Jesus, in den nacht in welcken hy verraden wiert, het broot nam:

24 Ende als hy gedanckt hadde, brack hy 't, ende seyde, Nemet, etet; dat is mijn lichaem, dat voor u gebroken wort: doet dat tot mijner gedachtenisse.

25 Desgelijcks [nam hy] oock den drinckbeker na het eten des Avontmaels, ende seyde, Dese drinckbeker is het Nieuwe Testament in mijnen bloede: Doet dat, soo dickwijls als gy [dien] sult drincken, tot mijner gedachtenisse.

26 Want soo dickwijls als gy dit broot sult eten, ende desen drinckbeker sult drincken, so verkondigt den doot des Heeren, tot dat hy komt.

27 So dan wie onweerdelick dit broot eet, ofte den drinckbeker des Heeren drinckt, die sal schuldigh zijn aen het lichaem ende bloet des Heeren.

28 Maer de mensche beproeve hemselven, ende ete alsoo van het broot, ende drincke van den drinckbeker.

29 Want die onweerdiglick eet ende drinckt, die eet ende drinckt hemselven een oordeel, niet onderscheydende het lichaem des Heeren.

30 Daerom zijn onder u vele swacke ende krancke, ende vele slapen.

31 Want indien wy ons selven oordeelden, so en souden wy niet geoordeelt worden.

32 Maer als wy geoordeelt worden, so worden wy van den Heere getuchtigt,

op dat wy met de werelt niet en souden
veroordeelt worden.
33 So dan, mijne broeders, als gy
t'samenkomt om te eten, verwacht mal-
kanderen.
34 Doch so yemant hongert, dat hy
te huys ete, op dat gy niet tot een oor-
deel t'samen en komt. De overige din-
gen nu sal ick ordineeren, als ick sal ge-
komen zijn.

Het 12. Capittel.

ENDE van de geestelicke [gaven],
broeders, en wil ick niet dat gy on-
wetende zijt.
2 Gy weet dat gy Heydenen waert, tot
de stomme afgoden henen getrocken,
nae dat gy geleydet wiert.
3 Daerom make ick u bekent, dat
niemant die door den Geest Godts
spreeckt, Jesum een vervloeckinge en
noemt: ende niemant en kan seggen
Jesum den Heere [te zijn], dan door den
Heyligen Geest.
4 Ende daer is verscheydenheyt der
gaven, doch het is de selve Geest:
5 Ende daer is verscheydenheyt der
bedieningen, ende het is de selve Heere:
6 Ende daer is verscheydenheyt der
werckingen, doch het is de selve Godt,
die alle in allen werckt.
7 Maer een yegelick wort de openba-
ringe des Geests gegeven tot het gene
dat oorbaer is.
8 Want desen wort door den Geest
gegeven het woort der wijsheyt, ende
eenen anderen het woort der kennisse,
door den selven Geest:
9 Ende eenen anderen het geloove,
door den selven Geest: ende eenen an-
deren de gaven der gesontmakingen,
door den selven Geest:
10 Ende eenen anderen de werckin-
gen der krachten: ende eenen anderen
prophetie: ende eenen anderen onder-
scheydingen der geesten: ende eenen
anderen menigerley talen: ende eenen
anderen uytlegginge der talen.
11 Doch dese dingen alle werckt de
een ende de selve Geest, deelende een
yegelick in 't bysonder gelijckerwijs hy
wilt.
12 Want gelijck het lichaem één is,
ende vele leden heeft, ende alle de leden
van dit éene lichaem, vele zijnde, [maer]
één lichaem en zijn: alsoo oock Chris-
tus.
13 Want oock wy alle zijn door éénen
Geest tot één lichaem gedoopt, het zy
Joden, het zy Griecken, het zy dienst-
knechten, het zy vrye: ende wy zijn
alle tot éénen Geest gedrenckt.
14 Want oock het lichaem niet, en is
één lidt, maer vele [leden].
15 Indien de voet seyde, Dewijle ick
de hant niet en ben, so en ben ick van
het lichaem niet: Is die daerom niet
van het lichaem?
16 Ende indien de oore seyde, De-
wijle ick de ooge niet en ben, so en ben
ick van het lichaem niet: Isse daerom
niet van het lichaem?
17 Ware het geheele lichaem de ooge,
waer [soude] het gehoor [zijn]? Ware
het geheele [lichaem] gehoor, waer [sou-
de] de reuck [zijn]?
18 Maer nu heeft Godt de leden ge-
sett, een yegelick van deselve in het li-
chaem, gelijck hy gewilt heeft.
19 Warense alle [maer] één lidt, waer
[soude] het lichaem [zijn]?
20 Maer nu zijnder wel vele leden,
doch [maer] één lichaem.
21 Ende de ooge en kan niet seggen
tot de hant, Ick en hebbe u niet van
noode: of wederom het hooft tot de voe-
ten, Ick en hebbe u niet van noode.
22 Ja veel eer, de leden die [ons]
duncken de swackste des lichaems te
zijn, die zijn noodigh:
23 Ende die ons duncken de minst
eerlicke [leden] des lichaems te zijn,
denselven doen wy overvloediger eere
aen: ende onse oncierlicke [leden] heb-
ben overvloediger vercieringe.
24 Doch onse cierlicke en hebben 't
niet van noode: maer Godt heeft het
lichaem [alsoo] t'samengevoegt, geven-
de overvloediger eere aen 't gene [desel-
ve] gebreck heeft:
25 Op dat geen tweedracht in het
lichaem en zy, maer de leden voor mal-
kanderen gelijcke sorge souden dragen.
26 Ende het zy dat één lidt lijdt, so
lijden alle de leden mede: 't zy dat één
lidt verheerlickt wort, so verblijden haer
alle de leden mede.
27 Ende gylieden zijt het lichaem
Christi, ende leden in 't bysonder.
28 Ende Godt heeft 'er sommige in
de gemeynte gestelt, ten eersten Aposte-
len, ten tweeden Propheten, ten derden
Leeraers, daer na krachten, daer na ga-
ven der gesontmakingen, behulpsels,
regeeringen, menigerley talen.
29 Zijnse alle Apostelen? Zijnse alle
Propheten? Zijnse alle Leeraers? Zijnse
alle Krachten?
30 Hebbense alle gaven der gesont-
makingen? Sprekense alle met [meniger-
ley] talen? Zijnse alle uytleggers?
31 Doch yvert nae de beste gaven.
Ende ick wijse u eenen wegh, die nogh
uytnemender is.

HET 13. CAPITTEL.

AL waer 't dat ick de talen der menschen ende der Engelen sprake, ende de liefde niet en hadde, so ware ick een klinckende metael, of luydende schelle geworden.

2 Ende al waer 't dat ick de [gave der] prophetie hadde, ende wiste alle de verborgenheden ende alle de wetenschap: ende al waer 't dat ick alle het geloove hadde, so dat ick bergen versettede, ende de liefde niet en hadde, so en waer ick niets.

3 Ende al waer 't dat ick alle mijne goederen tot onderhoudt [der armen] uytdeelde, ende al waer 't dat ick mijn lichaem overgave op dat ick verbrandt soude worden, ende en hadde de liefde niet, so en soude 't my geen nuttigheyt geven.

4 De liefde is lanckmoedigh, sy is goedertieren: de liefde en is niet afgunstigh: de liefde en handelt niet lichtveerdelick, sy en is niet opgeblasen,

5 Sy en handelt niet ongeschicktelick, sy en soeckt haerselven niet, sy en wort niet verbittert, sy en denckt geen quaet,

6 Sy en verblijdt haer niet in de ongerechtigheyt, maer sy verblijdt haer in de waerheyt:

7 Sy bedeckt alle dingen, sy gelooft alle dingen, sy hoopt alle dingen, sy verdraegt alle dingen.

8 De liefde en vergaet nimmermeer: maer 't zy phrophetien, sy sullen te niete gedaen worden: 't zy talen, sy sullen ophouden: 't zy kennisse, sy sal te niete gedaen worden.

9 Want wy kennen ten deele, ende wy propheteeren ten deele:

10 Doch wanneer het volmaeckte sal gekomen zijn, dan sal het gene dat ten deele is, te niete gedaen worden.

11 Doe ick een kint was, sprack ick als een kint, was ick gesint als een kint, overleyde ick als een kint: maer wanneer ick een man geworden ben, so hebbe ick te niete gedaen 't gene eens kints was.

12 Want wy sien nu door eenen spiegel in een duystere reden, maer alsdan [sullen wy sien] aengesicht tot aengesicht: nu kenne ick ten deele, maer alsdan sal ick kennen gelijck oock ick gekent ben.

13 Ende nu blijft geloove, hope, [ende] liefde, dese drie: Doch de meeste van dese is de liefde.

HET 14. CAPITTEL.

JAEGT de liefde na, ende yvert om de geestelicke [gaven]: maer meest dat gy meugt propheteeren.

2 Want die een [vreemde] tale spreeckt, en spreeckt niet den menschen, maer Gode. Want niemant en verstaet [het], doch met den Geest spreeckt hy verborgenheden.

3 Maer die propheteert, spreeckt den menschen stichtinge, ende vermaninge, ende vertroostinge.

4 Die een [vreemde] tale spreeckt, die sticht hemselven: maer die propheteert, die sticht de gemeynte.

5 Ende ick wil [wel] dat gy alle in [vreemde] talen spreeckt, maer meer dat gy propheteert. Want die propheteert is meerder dan die [vreemde] talen spreeckt, 't en zy dan dat hy 't uytlegge, op dat de gemeynte stichtinge magh ontfangen.

6 Ende nu, broeders, indien ick tot u quame, ende sprake [vreemde] talen, wat nuttigheyt soude ick u doen, so ick tot u niet en sprake, ofte in openbaringe, ofte in kennisse, ofte in prophetie, ofte in leeringe?

7 Selfs oock de levenloose dingen die geluyt geven, 't zy fluyte, 't zy cither, so sy geen onderscheyt met [hare] klanck en geven, hoe sal bekent worden 't gene gefluyt ofte op de cither gespeelt wort?

8 Want oock indien de basuyne een onseker geluyt geeft, wie sal hem tot den krijgh bereyden?

9 Alsoo oock gylieden indien gy niet door de tale een duydelicke reden en geeft, hoe sal verstaen worden 't gene gesproken wort? Want gy sult zijn [als] die in de lucht spreket.

10 Daer zijn, nae het voorvalt, soo vele soorten van stemmen in de werelt, ende geen derselver en is sonder stemme.

11 Indien ick dan de kracht der stemme niet en weet, so sal ick hem die spreeckt Barbarisch zijn: ende hy die spreeckt sal by my Barbarisch zijn.

12 Alsoo oock gy, dewijle gy yverigh zijt nae geestelicke gaven, so soeckt dat gy meugt overvloedigh zijn tot stichtinge der gemeynte.

13 Daerom die in een [vreemde] tale spreeckt, die bidde dat hy 't magh uytleggen.

14 Want indien ick in een [vreemde] tale bidde, mijn geest bidt [wel], maer mijn verstant is vruchteloos.

15 Wat is 't dan? Ick sal [wel] met den geest bidden, maer ick sal oock met

den verstande bidden: Ick sal [wel] met den geest singen, maer ick sal oock met den verstande singen.

16 Andersins indien gy dancksegt met den geest, hoe sal de gene die de plaetse eens ongeleerden vervult, Amen seggen op uwe danckseggingen? dewijle hy niet en weet wat gy segt.

17 Want gy dancksegt wel behoorlick, maer de ander en wort niet gesticht.

18 Ick dancke mijnen Godt dat ick meer [vreemde] talen spreke, als gy alle:

19 Maer ick wil [liever] in de gemeynte vijf woorden spreken met mijn verstant, op dat ick oock andere magh onderwijsen, dan tien duysent woorden in een [vreemde] tale.

20 Broeders, en wort geen kinderen in het verstant: maer zijt kinderen in de boosheyt, ende wort in 't verstant volwassen.

21 In de wet is geschreven, Ick sal door lieden van andere talen, ende door andere lippen tot dit volck spreken, ende oock alsoo en sullen sy my niet hooren, segt de Heere.

22 So dan, de [vreemde] talen zijn tot een teecken niet den genen die gelooven, maer den ongeloovigen: ende de prophetie niet den ongeloovigen, maer den genen die gelooven.

23 Indien dan de geheele gemeynte by een vergadert ware, ende sy alle in [vreemde] talen spraken, ende [eenige] ongeleerde, ofte ongeloovige inquamen, souden sy niet seggen dat gy uytsinnigh waert?

24 Maer indien sy alle propheteerden, ende een ongeloovige, ofte ongeleerde inquame, die wort van allen overtuygt, [ende] hy wort van allen geoordeelt.

25 Ende alsoo worden de verborgene dingen sijns herten openbaer: ende alsoo vallende op [sijn] aengesicht sal hy Godt aenbidden, ende verkondigen dat Godt waerlick onder u is.

26 Wat is 't dan, broeders? wanneer gy t'samenkomt, een yegelick van u heeft hy eenen psalm, heeft hy eene leere, heeft hy een [vreemde] tale, heeft hy eene openbaringe, heeft hy eene uytleggingen: laet alle dingen geschieden tot stichtinge:

27 Ende so yemant een [vreemde] tale spreeckt, [dat] het door twee, ofte ten meesten drie [geschiede], ende by beurte: ende dat één het uytlegge.

28 Maer indien daer geen uytlegger en is, dat hy swijge in de gemeynte: doch dat hy tot hemselven spreke, ende tot Godt.

29 Ende dat twee ofte drie Propheten spreken, ende dat de andere oordeelen.

30 Doch indien eenen anderen die daer sitt [yet] geopenbaert is, dat de eerste swijge.

31 Want gy kont alle d' een na d' ander propheteeren, op dat sy alle leeren, ende alle getroost worden.

32 Ende de geesten der Propheten zijn den Propheten onderworpen.

33 Want Godt en is geen [Godt] van verwerringe, maer van vrede, gelijck in alle de gemeynten der heylige.

34 Dat uwe vrouwen in de gemeynten swijgen: want het en is haer niet toegelaten te spreken, maer [bevolen] onderworpen te zijn, gelijck oock de wet segt.

35 Ende so sy yet willen leeren, laetse te huys hare eygen mannen vragen. Want het staet leelick voor de vrouwen dat sy in de gemeynte spreken.

36 Is het woort Godts van u uytgegaen? Of is het tot u alleen gekomen?

37 Indien yemant meynt een Propheet te zijn, ofte geestelick, die erkenne dat 't gene ick u schrijve des Heeren geboden zijn:

38 Maer so yemant ontwetende is, die zy onwetende.

39 So dan, broeders, yvert om te propheteeren, ende en verhindert niet in [vreemde] talen te spreken.

40 Laet alle dingen eerlick ende met orden geschieden.

Het 15. Capittel.

VOORTS, broeders, ick make u bekent het Euangelium, dat ick u verkondigt hebbe, het welck gy oock aengenomen hebt, in 't welck gy oock staet:

2 Door het welck gy oock saligh wort, indien gy het behoudt op soodanige wijle, als ick het u verkondigt hebbe: 't en zy dan dat gy te vergeefs gelooft hebt.

3 Want ick hebbe uliede ten eersten overgegeven 't gene ick oock ontfangen hebbe, dat Christus gestorven is voor onse sonden, nae de Schriften:

4 Ende dat hy is begraven, ende dat hy is opgeweckt ten derden dage, nae de Schriften:

5 Ende dat hy is van Cephas gesien, daer na van de twaelve.

6 Daer na is hy gesien van meer dan vijf hondert broederen op één mael, van welcke het meerder [deel] nogh overigh is, ende sommige oock zijn ontslapen.

7 Daer na is hy gesien van Jacobo, daer na van alle de Apostelen.

8 Ende ten laetsten van allen is hy

oock van my, als van een ontijdig geboren, gesien.

9 Want ick ben de minste van de Apostelen, die niet weerdigh en ben een Apostel genaemt te worden, daerom dat ick de gemeynte Godts vervolgt hebbe.

10 Doch door de genade Godts ben ick dat ick ben: ende sijne genade die aen my [bewesen is], en is niet ydel geweest, maer ick hebbe overvloediger gearbeydt, dan sy alle: doch niet ick, maer de genade Godts die met my is.

11 Het zy dan ick, het zy sylieden, alsoo prediken wy, ende alsoo hebt gy gelooft.

12 Indien nu Christus gepredickt wort, dat hy uyt den dooden opgeweckt is, hoe seggen sommige onder u dat 'er geen opstandinge der dooden en is?

13 Ende indien daer geen opstandinge der dooden en is, so en is Christus oock niet opgeweckt.

14 Ende indien Christus niet opgeweckt en is, so is onse predikinge ydel, ende ydel is oock uw geloove.

15 Ende so worden wy oock bevonden valsche getuygen Godts: want wy hebben van Godt getuygt, dat hy Christum opgeweckt heeft: dien hy niet en heeft opgeweckt, so namelick de doode niet opgeweckt en worden.

16 Want indien de doode niet opgeweckt en worden, so en is oock Christus niet opgeweckt.

17 Ende indien Christus niet opgeweckt en is, so is uw geloove te vergeefs, so zijt gy nogh in uwe sonden.

18 So zijn dan oock verloren, die in Christo ontslapen zijn.

19 Indien wy alleenlick in dit leven op Christum zijn hopende, so zijn wy de elendigste van alle menschen.

20 Maer nu, Christus is opgeweckt uyt den dooden: [ende] is de eerstelingh geworden der gene die ontslapen zijn.

21 Want dewijle de doot door eenen mensche is, so is oock de opstandinge der dooden door eenen mensche.

22 Want gelijckse alle in Adam sterven, alsoo sullense oock in Christo alle levendigh gemaeckt worden.

23 Maer een yegelick in sijn orden: de eerstelingh Christus, daer na die Christi zijn, in sijne toekomste.

24 Daer na sal het eynde zijn, wanneer hy het Koninckrijck Gode ende den Vader sal overgegeven hebben: wanneer hy sal te niete gedaen hebben alle heerschappye, ende alle macht, ende kracht.

25 Want hy moet als Koningh heerschen tot dat hy alle de vyanden onder sijne voeten sal gelegt hebben.

26 De laetste vyant, die te niete gedaen wort, is de doot.

27 Want hy heeft alle dingen sijnen voeten onderworpen. Doch wanneer hy segt, dat [hem] alle dingen onderworpen zijn, so is 't openbaer, dat hy uytgenomen wort die hem alle dingen onderworpen heeft.

28 Ende wanneer hem alle dingen sullen onderworpen zijn, dan sal oock de Sone selve onderworpen worden dien die hem alle dingen onderworpen heeft, op dat Godt zy alles in allen.

29 Anders, wat sullen sy doen die voor de doode gedoopt worden, indien de doode gantschelick niet opgeweckt en worden? Waerom worden sy voor de doode oock gedoopt?

30 Waerom zijn oock wy alle ure in perikel?

31 Ick sterve alle dage, ['t welck ick betuyge] by onsen roem dien ick hebbe in Christo Jesu onsen Heere.

32 So ick, nae den mensche, tegen de beesten gevochten hebbe te Ephesen, wat nuttigheyt is 't my, indien de doode niet opgeweckt en worden? Laet ons eten ende drincken: want morgen sterven wy.

33 En dwaelt niet. Quade t'samensprekingen verderven goede zeden.

34 Waeckt op rechtveerdelick, ende en sondigt niet. Want sommige en hebben de kennisse Godts niet. Ick segge 't u tot schaemte.

35 Maer, sal yemant seggen, Hoe sullen de doode opgeweckt worden? Ende met hoedanigh een lichaem sullen sy komen?

36 Gy dwaes, het gene gy zaeyt en wort niet levendigh, ten zy dat het gestorven zy.

37 Ende 't gene gy zaeyt, [daer van] en zaeyt gy het lichaem niet dat worden sal, maer een bloot graen, nae het voorvalt, van tarwe, ofte van eenigh der andere [granen].

38 Maer Godt geeft het selve een lichaem, gelijck hy wil, ende een yegelick zaet sijn eygen lichaem.

39 Alle vleesch en is niet het selve vleesch: maer een ander is het vleesch der menschen, ende een ander is het vleesch der beesten, ende een ander der visschen, ende een ander der vogelen.

40 Ende daer zijn hemelsche lichamen, ende daer zijn aerdsche lichamen maer een andere is de heerlickheyt der hemelsche, ende een andere der aerdsche.

41 Een andere is de heerlickheyt der sonne, ende een andere is de heerlickheyt der mane, ende een andere is de

heerlickheyt der sterren: want [de eene] sterre verschilt in heerlickheyt van [de andere] sterre.
42 Alsoo sal oock de opstandinge der dooden zijn. Het [lichaem] wort gezaeyt in verderflickheyt, het wort opgeweckt in onverderflickheyt.
43 Het wort gezaeyt in oneere, het wort opgeweckt in heerlickheyt. Het wort gezaeyt in swackheyt, het wort opgeweckt in kracht.
44 Een natuerlick lichaem wort 'er gezaeyt, een geestelick lichaem wort 'er opgeweckt. Daer is een natuerlick lichaem, ende daer is een geestelick lichaem.
45 Also is 'er oock geschreven, De eerste mensche Adam is geworden tot een levendige ziele: De laetse Adam tot eenen levendigmakenden geest.
46 Maer het geestelicke en is niet eerst, doch het natuerlicke, daer na het geestelicke.
47 De eerste mensche is uyt de aerde, aerdsch: de tweede mensche is de Heere uyt den hemel.
48 Hoedanigh de aerdsche [is], soodanige zijn oock de aerdsche: ende hoedanigh de hemelsche [is], soodanige zijn oock de hemelsche.
49 Ende gelijckerwijs wy het beelt des aerdschen gedragen hebben, [alsoo] sullen wy oock het beelt des hemelschen dragen.
50 Doch dit segge ick, broeders, dat vleesch ende bloet het Koninckrijcke Godts niet be-erven en konnen, noch de verderflickheyt en be-erft de onverderflickheyt niet.
51 Siet ick segge u eene verborgenheyt, Wy en sullen wel niet alle ontslapen, maer wy sullen alle verandert worden:
52 In een punt [des tijts], in eenen oogenblick, met de laetste basuyne: want de basuyne sal slaen, ende de doode sullen onverderflick opgeweckt worden, ende wy sullen verandert worden.
53 Want dit verderflicke moet onverderflickheyt aendoen, ende dit sterflicke [moet] onsterflickheyt aendoen.
54 Ende wanneer dit verderflicke sal onverderflickheyt aengedaen hebben, ende dit sterflicke sal onsterflickheyt aengedaen hebben, alsdan sal het woort geschieden dat geschreven is, De doot is verslonden tot overwinninge.
55 Doot, waer is uw prickel? Helle, waer is uwe overwinninge?
56 De prickel nu des doots is de sonde: ende de kracht der sonde is de wet.
57 Maer Gode zy danck, die ons de overwinninge geeft door onsen Heere Jesum Christum.
58 So dan, mijne geliefde broeders, zijt stantvastigh, onbeweeglick, altijt overvloedigh zijnde in het werck des Heeren, als die wetet dat uw arbeyt niet ydel en is in den Heere.

Het 16. Capittel.

AENGAENDE nu de versamelinge die voor de heylige [geschiet], gelijck als ick den gemeynten in Galatia verordineert hebbe, doet oock gy alsoo.
2 Op elcken eersten [dagh] der weke, legge een yegelick van u [yet] by hemselven wech, vergaderende eenen schat, nae dat hy welvaren verkregen heeft: op dat de versamelingen alsdan niet [eerst] en geschieden, wanneer ick gekomen sal zijn.
3 Ende wanneer ick daer sal gekomen zijn, die gy sult bequaem achten door brieven, deselve sal ick senden om uwe gave nae Jerusalem over te dragen.
4 Ende indien het [de moeyte] weerdigh mochte zijn dat ick oock [selve] reysen soude, so sullen sy met my reysen.
5 Doch ick sal tot u komen wanneer ick Macedonien sal doorgegaen hebben: (want ick sal door Macedonien gaen.)
6 Ende ick sal mogelick by u blijven ofte oock overwinteren, op dat gy my moogt geleyden waer ick sal henen reysen.
7 Want ick en wil u nu niet sien in 't voorbygaen, maer ick hope eenigen tijt by u te blijven, indien 't de Heere sal toelaten.
8 Maer ick sal te Ephesen blijven tot den Pinckster[dagh].
9 Want my is een groote ende krachtige deure geopent, ende daer zijn vele tegenstanders.
10 So nu Timotheus komt, siet dat hy buyten vreese by u zy: want hy werckt het werck des Heeren gelijck als ick.
11 Dat hem dan niemant en verachte: maer geleydt hem in vrede, op dat hy tot my kome: want ick verwachte hem met de broederen.
12 Ende wat aengaet Apollos den broeder, ick hebbe hem seer gebeden dat hy met de broederen tot u komen soude: maer het en was gantschelick [sijn] wille niet, dat hy nu soude komen: doch hy sal komen wanneer het hem welgelegen sal zijn.
13 Waeckt, staet in het geloove, houdt u manlick, zijt sterck:

14 Dat alle uwe dingen in der liefde geschieden.
15 Ende ick bidde u, broeders, gy kent het huys van Stephanas, dat het is de eerstelingh van Achaja, ende [dat] sy haerselven den heyligen ten dienste hebben geschickt,
16 Dat gy oock u den soodanigen onderwerpt, ende eenen yegelicken die medewerckt ende arbeydt.
17 Ende ick verblijde my over de aenkomste van Stephanas, ende Fortunatus, ende Achaicus, want dese hebben vervult het gene [my] aen u ontbrack.
18 Want sy hebben mijnen geest verquickt, ende [oock] den uwen. Erkent dan de soodanige.
19 U groeten de gemeynten van Asia. U groeten seer in den Heere, Aquila ende Priscilla, met de gemeynte die tot haren huyse is.
20 U groeten alle de broeders. Groetet malkanderen met eenen heyligen kus.
21 De groetenisse met mijne hant, Pauli.
22 Indien yemant den Heere Jesum Christum niet lief en heeft, die zy een vervloeckinge, Maran-atha.
23 De genade des Heeren Jesu Christi zy met u.
24 Mijn liefde zy met u allen in Christo Jesu. Amen.

DE

TWEEDE SENDBRIEF

DES

APOSTELS PAULI

AEN DIE VAN

CORINTHEN.

Het Eerste Capittel.

PAULUS, een Apostel Jesu Christi, door den wille Godts, ende Timotheus de broeder, aen de gemeynte Godts die te Corinthen is, met alle de heylige die in geheel Achaja zijn.
2 Genade zy u ende vrede van Godt onsen Vader, ende den Heere Jesu Christo.
3 Gelooft zy de Godt ende Vader onses Heeren Jesu Christi, de Vader der barmhertigheden, ende de Godt aller vertroostinge:
4 Die ons vertroost in alle onse verdruckinge, op dat wy souden konnen vertroosten de gene die in allerley verdruckinge zijn, door de vertroostinge met welcke wy selve van Godt vertroost worden.
5 Want gelijck het lijden Christi overvloedigh is in ons, alsoo is oock door Christum onse vertroostinge overvloedigh.
6 Doch 't zy dat wy verdruckt worden, [het is] tot uwe vertroostinge ende saligheyt die gewrocht wort in de lijdsaemheyt des selven lijdens, 't welck wy oock lijden: 't zy dat wy vertroost worden, [het is] tot uwe vertroostinge ende saligheyt:
7 Ende onse hope van u is vast; als die weten dat gelijck gy gemeynschap hebt aen het lijden, [gy] oock alsoo [gemeynschap hebbet] aen de vertroostinge.
8 Want wy en willen niet, broeders, dat gy onwetende zijt van onse verdruckinge, die ons in Asia overgekomen is, dat wy uytnemende seer beswaert zijn geweest boven [onse] macht, also dat wy seer in twijffel waren oock van het leven.
9 Ja wy hadden al selve in ons selven het vonnis des doots, op dat wy niet op ons selven vertrouwen en souden, maer op Godt die de doode verweckt:
10 Die ons uyt soo grooten doot verlost heeft, ende [nogh] verlost: op welcken wy hopen, dat hy [ons] oock nogh verlossen sal:
11 Also gylieden oock mede-arbeydt voor ons door den gebede, op dat over de gave, door vele persoonen aen ons te wege gebracht, [oock] voor ons dancksegginge door velen gedaen worde.
12 Want onse roem is dese, [namelick] het getuygenisse onser conscientie

dat wy in eenvoudigheyt ende oprechtigheyt Godts, niet in vleeschelicke wijsheyt, maer in de genade Godts in de werelt verkeert hebben, ende allermeest by ulieden.

13 Want wy en schrijven u geene andere dingen dan die gy kennet, ofte oock erkennet: ende ick hope dat gyse oock tot den eynde toe erkennen sult:

14 Gelijckerwijs gy oock ten deele ons erkent hebt, dat wy uw roem zijn, gelijck gy oock de onse zijt in den dagh des Heeren Jesu.

15 Ende op dit betrouwen wilde ick te vooren tot u komen, op dat gy een tweede genade soudt hebben:

16 Ende door uwe [stadt] nae Macedonien gaen, ende wederom van Macedonien tot u komen, ende van ulieden nae Judea geleydt worden.

17 Als ick dan dit voorgenomen hebbe, hebbe ick oock lichtveerdigheyt gebruyckt? ofte neme ick het nae den vleesche voor, 't gene ick voorneme, op dat by my soude wesen Ja ja, en Neen neen?

18 Doch Godt is getrouwe, dat ons woort het welck tot u [is geschiet], niet en is geweest Ja ende Neen.

19 Want de Sone Godts Jesus Christus, die onder u door ons is gepredickt, [namelick] door my, ende Silvanum, ende Timotheum, en was niet Ja ende Neen, maer is geweest Ja in hem.

20 Want soo vele beloften Godts als 'er zijn, die zijn in hem Ja, ende zijn in hem Amen, Gode tot heerlickheyt door ons.

21 Maer die ons met u bevestigt in Christo, ende die ons gesalft heeft, is Godt:

22 Die ons oock heeft versegelt, ende het onderpant des Geests in onse herten gegeven.

23 Doch ick aenroepe Godt tot een getuyge over mijne ziele, dat ick om u te sparen nogh tot Corinthen niet en ben gekomen.

24 Niet dat wy heerschappye voeren over uw geloove, maer wy zijn medewerckers uwer blijtschap: want gy staet door het geloove.

Het 2. Capittel.

MAER ick hebbe dit by my selven voorgenomen, dat ick niet wederom in droefheyt tot u komen en soude.

2 Want indien ick ulieden bedroeve, wie is 't doch die my sal vrolick maken, dan de gene die van my bedroeft is geworden?

3 Ende dit selve hebbe ick u geschreven, op dat ick [daer] komende niet en soude droefheyt hebben van de gene van welcke ick moest verblijdet worden, vertrouwende van u alle dat mijne blijtschap uwer aller [blijtschap] is.

4 Want ick hebbe ulieden uyt vele verdruckinge, ende benaeuwtheyt des herten, met vele tranen geschreven, niet op dat gy soudt bedroeft worden, maer op dat gy de liefde soudt verstaen, die ick overvloedelick tot u hebbe.

5 Doch indien yemant bedroeft heeft, die en heeft niet my bedroeft, maer ten deele (op dat ick [hem] niet en besware) ulieden alle.

6 Den soodanigen is dese bestraffinge genoegh, die van velen [geschiet is.]

7 Also dat gy daerentegen [hem] liever [moet] vergeven, ende vertroosten, op dat de soodanige door al te overvloedige droefheyt niet eenigsins en worde verslonden.

8 Daerom bidde ick u dat gy de liefde aen hem bevestigt.

9 Want daer toe hebbe ick oock geschreven, op dat ick uwe beproevinge mochte verstaen, of gy in alles gehoorsaem zijt.

10 Dien gy nu yet vergeeft, [dien vergeve] ick oock: want so ick oock yet vergeven hebbe, [dien ick vergeven] hebbe, [hebbe ick het vergeven] om uwent wille, voor het aengesichte Christi, op dat de satan over ons geen voordeel en krijge.

11 Want sijne gedachten en zijn ons niet onbekent.

12 Voorts als ick tot Troas quam om het Euangelium Christi [te prediken], ende als my een deure geopent was in den Heere, so en hebbe ick geen ruste gehadt voor mijnen geest, om dat ick Titum mijnen broeder niet en vondt:

13 Maer afscheydt van haer genomen hebbende, vertrock ick nae Macedonien.

14 Ende Gode zy danck, die ons alle tijt doet triumpheeren in Christo, ende den reuck sijner kennisse door ons openbaer maeckt in alle plaetsen.

15 Want wy zijn Gode een goede reuck Christi, in de gene die saligh worden, ende in de gene die verloren gaen.

16 Den desen wel een reuck des doots ter doot: maer den genen een reuck des levens ten leven. Ende wie is tot dese dingen bequaem?

17 Want wy en dragen niet, gelijck vele, het woort Godts te koop; maer als uyt oprechtigheyt, maer als uyt Gode, in de tegenwoordigheyt Godts, spreken wy het in Christo.

Het 3. Capittel.

BEGINNEN wy ons selven weder om [u] aen te prijsen? Of behoeven wy oock, gelijck sommige, brieven van voorschrijvinge aen u, ofte [brieven] van voorschrijvinge van u?

2 Gylieden zijt onse brief, geschreven in onse herten, bekent ende gelesen van alle menschen:

3 Als die openbaer zijt geworden, dat gy een brief Christi zijt, ende door onsen dienst bereydt, die geschreven is niet met inckt, maer door den Geest des levendigen Godts, niet in steenen tafelen, maer in vleeschen tafelen des herten.

4 Ende soodanigh een vertrouwen hebben wy door Christum by Godt.

5 Niet dat wy van ons selven bequaem zijn yet te dencken, als uyt ons selven: maer onse bequaemheyt is uyt Godt:

6 Die ons oock bequaem gemaeckt heeft [om te zijn] dienaers des Nieuwen Testaments, niet der letter, maer des Geests. Want de letter doodt, maer de Geest maeckt levendigh.

7 Ende indien de bedieninge des doots in letteren [bestaende], [ende] in steenen ingedruckt, in heerlickheyt is geweest, also dat de kinderen Israëls het aengesicht Mosis niet en konden sterck aensien, om de heerlickheyt sijns aengesichts, die te niete gedaen soude worden:

8 Hoe en sal niet veel meer de bedieninge des Geests in heerlickheyt zijn?

9 Want indien de bedieninge der verdoemenisse heerlickheyt geweest is, veel meer is de bedieninge der rechtveerdigheyt overvloedigh in heerlickheyt.

10 Want oock het verheerlickte en is selfs niet verheerlickt in desen deele, ten aensien van dese uytnemende heerlickheyt.

11 Want indien het gene dat te niete gedaen wort, in heerlickheyt was, veel meer [is] het gene dat blijft, in heerlickheyt.

12 Dewijle wy dan soodanige hope hebben, so gebruycken wy vele vrymoedigheyt in 't spreken:

13 Ende [en doen] niet gelijckerwijs Moses, [die] een decksel op sijn aengesicht leyde, op dat de kinderen Israëls niet en souden sterck sien op het eynde des genen dat te niete gedaen wort.

14 Maer hare sinnen zijn verhardt geworden. Want tot op [den dagh] van heden blijft het selve decksel in het lesen des Ouden Testaments, sonder ontdeckt te worden: het welcke door Christum te niete gedaen wort.

15 Maer tot den huydigen [dagh] toe, wanneer Moses gelesen wort, ligt een decksel op haer herte.

16 Doch so wanneer het tot den Heere sal bekeert zijn, so wort het decksel wechgenomen.

17 De Heere nu is de Geest: ende waer de Geest des Heeren is, aldaer is vryheyt.

18 Ende wy alle met ongedeckten aengesichte de heerlickheyt des Heeren [als] in eenen spiegel aenschouwende, worden [nae] het selve beelt in gedaente verandert, van heerlickheyt tot heerlickheyt, als van des Heeren Geest.

Het 4. Capittel.

DAEROM dewijle wy dese bedieninge hebben, nae de barmhertigheyt die ons geschiet is, so en vertragen wy niet:

2 Maer wy hebben verworpen de bedeckselen der schande, niet wandelende in arglistigheyt, noch het woort Godts vervalschende, maer door openbaringe der waerheyt ons selven aengenaem makende by alle conscientien der menschen, in de tegenwoordigheyt Godts.

3 Doch indien oock ons Euangelium bedeckt is, so is het bedeckt in de gene die verloren gaen:

4 In dewelcke de godt deser eeuwe de sinnen verblindt heeft, [namelick] der ongeloovige, op dat haer niet en bestrale de verlichtinge des Euangeliums der heerlickheyt Christi, die het beelt Godts is.

5 Want wy en prediken niet ons selven, maer Christum Jesum den Heere: ende ons selven, [dat wy] uwe dienaren [zijn] om Jesu wille.

6 Want Godt die gesegt heeft dat het licht uyt de duysternisse soude schijnen is, de gene die in onse herten geschenen heeft, om [te geven] verlichtinge der kennisse der heerlickheyt Godts in het aengesicht Jesu Christi.

7 Maer wy hebben desen schat in aerden vaten, op dat de uytnementheyt der kracht zy Godes, ende niet uyt ons:

8 [Als] die in alles verdruckt worden, doch niet benaeuwt: twijffelmoedigh, doch niet mismoedigh:

9 Vervolgt, doch niet [daer] in verlaten: nedergeworpen, doch niet verdorven:

10 Altijt de doodinge des Heeren Jesu in den lichame omedragende, op dat oock het leven Jesu in onsen lichame soude geopenbaert worden.

11 Want wy die leven, worden altijt in den doot overgegeven om Jesu wille: op dat oock het leven Jesu in ons sterflick vleesch soude geopenbaert worden.

12 So dan, de doot werckt wel in ons, maer het leven in ulieden.

13 Dewijle wy nu den selven Geest des geloofs hebben, gelijck 'er geschreven is, Ick hebbe gelooft, daerom hebb' ick gesproken; so gelooven wy oock, daerom spreken wy oock.

14 Wetende dat hy die den Heere Jesum opgeweckt heeft, oock ons door Jesum sal opwecken, ende met ulieden daer sal stellen.

15 Want alle dese dingen zijn om uwent wille; op dat de vermenigvuldigde genade, door de dancksegginge van vele, overvloedigh werde ter heerlickheyt Godts.

16 Daerom en vertragen wy niet: maer hoewel onse uytwendige mensche verdorven wort, so wort nochtans de inwendige vernieuwt van dage te dage.

17 Want onse lichte verdruckinge, die seer haest voorby[gaet], werckt ons een gantsch seer uytnement eeuwigh gewichte der heerlickheyt:

18 Dewijle wy niet en aenmercken de dingen die men siet, maer de dingen die men niet en siet. Want de dingen die men siet zijn tijtlick; maer de dingen die men niet en siet zijn eeuwigh.

HET 5. CAPITTEL.

WANT wy weten, dat so ons aerdsche huys deses tabernakels gebroken wort, wy een gebouw van Godt hebben, een huys niet met handen gemaeckt, [maer] eeuwigh, in de hemelen.

2 Want oock in desen suchten wy, verlangende met onse woonstede, die uyt den hemel is, overkleedt te worden.

3 So wy oock bekleedt, [ende] niet naeckt en sullen gevonden worden.

4 Want oock wy, die in desen tabernakel zijn, suchten beswaert zijnde; naedemael wy niet en willen ontkleedt, maer overkleedt worden, op dat het sterflicke van het leven verslonden worde.

5 Die ons nu tot dit selve bereydt heeft, is Godt, die ons oock het onderpant des Geests gegeven heeft.

6 Wy hebben dan altijt goeden moet, ende weten dat wy inwoonende in het lichaem, uytwoonen van den Heere:

7 (Want wy wandelen door geloove, [ende] niet door aenschouwen.)

8 Maer wy hebben goeden moet, ende hebben meer behagen om uyt het lichaem uyt te woonen, ende by den Heere in te woonen.

9 Daerom zijn wy oock seer begeerigh, het zy inwoonende, het zy uytwoonende, om hem welbehagelick te zijn.

10 Want wy alle moeten geopenbaert worden voor den Rechterstoel Christi, op dat een yegelick wechdrage 't gene door het lichaem [geschiet], nae dat hy gedaen heeft, het zy goet, het zy quaet.

11 Wy dan wetende den schrick des Heeren, bewegen de menschen tot het geloove, ende zijn Gode openbaer geworden: doch ick hope oock in uwe conscientien geopenbaert te zijn.

12 Want wy en prijsen ons selven u niet wederom aen, maer wy geven u oorsake van roem over ons: op dat gy [stoffe] soudet hebben tegen de gene die in het aengesicht roemen, ende niet [in] het herte.

13 Want het zy dat wy uytsinnigh zijn, wy zijn 't Gode: 't zy dat wy gematigt van sinnen zijn, wy zijn 't ulieden.

14 Want de liefde Christi dringt ons:

15 Als die dit oordeelen, dat indien één voor alle gestorven is, sy dan alle gestorven zijn. Ende hy is voor alle gestorven, op dat de gene die leven, niet meer haerselven en souden leven, maer dien die voor haer gestorven ende opgeweckt is.

16 So dan, wy en kennen van nu aen niemant nae den vleesche: ende indien wy oock Christum nae den vleesche gekent hebben, nochtans en kennen wy [hem] nu niet meer [nae den vleesche].

17 So dan indien yemant in Christo is, die is een nieuw schepsel: het oude is voorbygegaen, siet, het is al nieuw geworden.

18 Ende alle dese dingen zijn uyt Gode, die ons met hemselven versoent heeft door Jesum Christum, ende ons de bedieninge der versoeninge gegeven heeft.

19 Want Godt was in Christo de werelt met hemselven versoenende, hare sonden haer niet toerekenende: ende heeft het woort der versoeninge in ons gelegt.

20 So zijn wy dan gesanten van Christi wege, als of Godt door ons bade: wy bidden van Christi wege, Laet u met Godt versoenen.

21 Want dien die geen sonde gekent
en heeft, heeft hy sonde voor ons ge-
maeckt; op dat wy souden worden recht-
veerdigheyt Godts in hem.

HET 6. CAPITTEL.

ENDE wy [als] mede-arbeydende bid-
den [u] oock dat gy de genade Godts
niet te vergeefs en moogt ontfangen
hebben.
2 Want hy segt, In den aengenamen
tijt hebbe ick u verhoort, ende in den
dagh der saligheyt hebbe ick u geholpen.
Siet nu is 't de wel-aengename tijt, siet
nu is 't de dagh der saligheyt.
3 Wy en geven geenen aenstoot in
eenigh dingh, op dat de bedieninge niet
gelastert en worde:
4 Maer wy als dienaers Godts, maken
ons selven in alles aengenaem: in vele
verdraegsaemheyt, in verdruckingen, in
nooden, in benaeuwtheden,
5 In slagen, in gevanckenissen, in
beroerten, in arbeydt, in waken, in vas-
ten.
6 In reynigheyt, in kennisse, in
lanckmoedigheyt, in goedertierenheyt,
in den Heyligen Geest, in ongeveynsde
liefde.
7 In het woort der waerheyt, in de
kracht Godts, door de wapenen der ge-
rechtigheyt aen de rechter ende aen de
slincker [zijde].
8 Door eere ende oneere, door quaet
geruchte ende goet geruchte: als verley-
ders, ende [nochtans] waerachtige:
9 Als onbekende, ende [nochtans]
bekent: als stervende, ende siet wy
leven: als getuchtiget, ende niet gedoo-
det:
10 Als droevigh zijnde, doch altijt
blijde: als arme, doch vele rijck maken-
de: als niets hebbende, ende [nochtans]
alles besittende.
11 Onse mont is open gedaen tegen
u, o Corintheren: ons herte is uytge-
breydt.
12 Gy en zijt niet naeuwe in ons,
maer gy zijt naeuwe in uwe ingewan-
den.
13 Nu [om] de selve vergeldinge [te
doen], (ick spreke als tot [mijne] kinde-
ren,) so wordet gy oock uytgebreydet.
14 En treckt niet een ander jock aen
met d' ongeloovige. Want wat mede-
deel heeft de gerechtigheyt met de on-
gerechtigheyt? ende wat gemeynschap
heeft het licht met de duysternisse?
15 Ende wat t'samenstemminge heeft
Christus met Belial? ofte wat deel heeft
de geloovige met den ongeloovigen?
16 Ofte wat t'samenvoeginge heeft de
Tempel Godts met den afgoden? Want
gy zijt de Tempel des levendigen Godts:
gelijckerwijs Godt gesegt heeft, Ick sal
in haer woonen, ende ick sal onder
[haer] wandelen: ende ick sal haer
Godt zijn, ende sy sullen my een volck
zijn.
17 Daerom gaet uyt het midden van
haer, ende scheydet u af, segt de Heere,
ende en raeckt niet aen het gene onreyn
is, ende ick sal ulieden aennemen.
18 Ende ick sal u tot een Vader zijn,
ende gy sult my tot sonen ende dochteren
zijn, segt de Heere de Almachtige.

HET 7. CAPITTEL.

DEWIJLE wy dan dese beloften heb-
ben, geliefde, laet ons ons selven
reynigen van alle besmettinge des
vleeschs ende des geests, voleyndigende
de heyligmakinge in de vreese Godts.
2 Geeft ons plaetse: wy en hebben
niemant verongelijckt, wy en hebben
niemant verdorven, wy en hebben by
niemant ons voordeel gesocht.
3 Ick en segge [dit] niet tot [uwer]
veroordeelinge. Want ick hebbe te voo-
ren gesegt, dat gy in onse herten zijt,
om t'samen te sterven, ende t'samen te
leven.
4 Ick hebbe vele vrymoedigheyt in 't
spreken tegen u, ick hebbe veel roems
over u: Ick ben vervult met vertroos-
tinge, Ick ben seer overvloedigh van
blijtschap in alle onse verdruckinge.
5 Want oock als wy in Macedonien
gekomen zijn, so en heeft ons vleesch
geen ruste gehadt, maer wy waren in
alles verdruckt: van buyten was strijt,
van binnen vreese.
6 Doch Godt, die de nedrige vertroost,
heeft ons getroost door de komste Titi.
7 Ende niet alleen door sijne komste,
maer oock door de vertroostinge, met
welcke hy over u vertroost is geweest, als
hy ons verhaelde uw verlangen, uw ker-
men, uwen yver voor my: also dat ick
te meer verblijdt ben geweest.
8 Want hoewel ick u in den Sendbrief
bedroeft hebbe, 't en berouwt my niet,
hoewel het my berouwt heeft: want
ick sie dat deselve Sendbrief, hoewel
voor eenen kleynen tijt, u bedroeft
heeft.
9 Nu verblijde ick my, niet om dat
gy bedroeft zijt geweest, maer om dat gy
bedroeft zijt geweest tot bekeeringe.
Want gy zijt bedroeft geweest nae Godt,
so dat gy in geen dingh schade van ons
geleden en hebt.
10 Want de droefheyt nae Godt
werckt een onberouwlicke bekeeringe tot

saligheyt: maer de droefheyt der werelt
werckt de doot.
11 Want siet, dit selve dat gy nae
Godt zijt bedroeft geworden, hoe groote
neerstigheyt heeft het in u gewrocht? ja
verantwoordinge, ja onlust, ja vreese,
ja verlangen, ja yver, ja wrake! in alles
hebt gy uselven bewesen reyn te zijn in
dese sake.
12 Hoewel ick dan aen u geschreven
hebbe, [dat] en is niet om diens wille
die onrecht gedaen hadde, noch om diens
wille dien onrecht gedaen was: maer
op dat onse vlijtigheyt voor u soude by
u openbaer worden, in de tegenwoordig-
heyt Godts.
13 Daerom zijn wy vertroost gewor-
den over uwe vertroostinge: ende zijn
nogh overvloedelicker verblijdt gewor-
den over de blijtschap Titi, om dat sijn
geest van u allen verquickt is gewor-
den.
14 Want indien ick yet by hem over
u geroemt hebbe, so en ben ick niet be-
schaemt geworden: maer gelijck wy
alles met waerheyt tot u gesproken heb-
ben, alsoo is oock onse roem, dien [ick]
by Titum [geroemt hebbe], waerheyt
geworden:
15 Ende sijn innerlicke bewegingen
zijn te overvloediger tegen u, als hy
uwer aller gehoorsaemheyt overdenckt,
hoe gy hem met vreese ende beeven hebt
ontfangen.
16 Ick verblijde my dan, dat ick in
alles van u vertrouwen magh hebben.

Het 8. Capittel.

VOORTS maken wy u bekent, broe-
ders, de genade Godts die in de ge-
meynten van Macedonien gegeven is:
2 Dat in vele beproevinge der ver-
druckinge de overvloet harer blijtschap,
ende hare seer diepe armoede overvloe-
digh geweest is tot den rijckdom harer
goetdadigheyt.
3 Want sy zijn nae vermogen, (ick
betuyge 't,) ja boven vermogen gewil-
ligh geweest.
4 Ons met vele vermaninge biddende
dat wy wilden aennemen de gave ende
de gemeynschap deser bedieninge, die
voor de heylige [geschiet].
5 Ende [deden] niet [alleen] gelijck
wy gehoopt hadden, maer gaven haer-
selven eerst aen den Heere, ende [daer
na] aen ons, door den wille Godts.
6 Also dat wy Titum vermaenden,
dat gelijck hy te vooren begonnen hadde,
hy oock alsoo nogh dese gave by u vol-
eynden soude.
7 So dan gelijck gy in alles over-
vloedigh zijt, in geloove, ende in woort,
ende in kennisse, ende in alle neerstig-
heyt, ende in uwe liefde tot ons, [siet]
dat gy oock in dese gave overvloedigh
zijt.
8 Ick en segge [dit] niet [als] gebie-
dende, maer [als] door de neerstigheyt
van andere oock de oprechtigheyt uwer
liefde beproevende.
9 Want gy wetet de genade onses
Heeren Jesu Christi, dat hy om uwent
wille is arm geworden, daer hy rijck
was: op dat gy door sijne armoede soudet
rijck worden.
10 Ende ick segge in desen [mijne]
meyninge. Want dit is u oorbaer, als
die niet alleen het doen, maer oock het
willen van over een jaer te vooren hebt
begonnen.
11 Maer nu voleyndigt oock het doen:
op dat gelijck als 'er geweest is de vol-
veerdigheyt des gemoets om te willen,
daer oock alsoo zy het voleyndigen uyt
het gene dat gy hebt.
12 Want indien te vooren de volveer-
digheyt des gemoets daer is, so is yemant
aengenaem nae 't gene dat hy heeft,
niet nae 't gene dat hy niet en heeft.
13 Want [dit en segge ick] niet op
dat andere souden verlichtinge hebben,
ende gy verdruckinge:
14 Maer [op dat] uyt gelijckheyt,
in desen tegenwoordigen tijt, uwe over-
vloet [zy] om haer gebreck [te vervul-
len:] op dat oock hare overvloet zy om
uw gebreck [te vervullen], op dat 'er
gelijckheyt worde.
15 Gelijck geschreven is, Die veel
[versamelt hadde], en hadde niet over:
ende die weynigh [versamelt hadde], en
hadde niet te weynigh.
16 Doch Gode zy danck, die de selve
neerstigheyt voor u in het herte Titi ge-
geven heeft,
17 Dat hy de vermaninge heeft aen-
genomen, ende seer neerstigh zijnde, ge-
willigh tot u gereyst is.
18 Ende wy hebben oock met hem
gesonden den broeder, die lof heeft in
den Euangelio door alle de gemeynten.
19 Ende dat niet alleen, maer hy is
oock van de gemeynten verkoren om
met ons te reysen met dese gave, die van
ons bedient wort tot de heerlickheyt des
Heeren selve, ende de volveerdigheyt u-
wes gemoets.
20 Dit verhoedende, dat ons niemant
en moge lasteren in desen overvloet, die
van ons wort bedient:
21 Als die besorgen het gene eerlick is,
niet alleen voor den Heere, maer oock
voor de menschen.
22 Wy hebben oock met haer geson-

den onsen broeder, welcken wy in vele dingen dickmael geproeft hebben dat hy neerstigh is: ende nu veel neerstiger door het groot vertrouwen dat [hy heeft] tot uljeden.

23 Het zy [dan] Titus, hy is mijn medegesel, ende mede-arbeyder, by u: het zy onse broeders, sy zijn afgesanten der gemeynten, [ende] een eere Christi.

24 Bewijst dan aen haer de bewijsinge uwer liefde, ende onses roems van u, oock voor het aengesicht der gemeynten.

HET 9. CAPITTEL.

WANT van de bedieninge die voor de heylige [geschiet], is my onnoodigh aen u te schrijven,

2 Want ick weet de volveerdigheyt uwes gemoets, van welcke ick roeme over u by de Macedoniers, dat Achaja van over een jaer bereydt is geweest: ende de yver van u [begonnen] heeft 'er vele verweckt.

3 Maer ick hebbe dese broeders gesonden, op dat onse roem dien [wy] over u [hebben], niet en soude ydel gemaeckt worden in desen deele: op dat (gelijck ick gesegt hebbe) gy bereydt moogt zijn.

4 [Ende] dat niet mogelick, so de Macedoniers met my quamen, ende u onbereydt vonden, wy (op dat wy niet en seggen, gy) beschaemt en worden in desen vasten gront der roeminge.

5 Ick hebbe dan noodigh geacht dese broeders te vermanen, dat sy eerst tot u souden komen, ende voorbereyden uwen te vooren aengedienden segen: op dat die gereet zy, alsoo als een segen, ende niet als eene vreckheyt.

6 Ende dit [segge ick], Die spaersaemlick zaeyt, sal oock spaersaemlick maeyen: ende die in segeningen zaeyt, sal oock in segeningen maeyen.

7 Een yegelick [doe] gelijck hy in [sijn] herte voorneemt: niet uyt droefheyt ofte uyt nootdwangh. Want Godt heeft eenen blymoedigen gever lief.

8 Ende Godt is machtigh alle genade te doen overvloedigh zijn in u: op dat gy in alles alle tijt, alle genoegsaemheyt hebbende, tot allen goeden wercke overvloedigh moogt zijn.

9 Gelijck 'er geschreven is, Hy heeft gestroyt, hy heeft den armen gegeven: sijne gerechtigheyt blijft in der eeuwigheyt.

10 Doch die het zaet den zaeyer verleent, die verleene oock broot tot spijse, ende vermenigvuldige uw gezaeysel, ende vermeerdere de vruchten uwer gerechtigheyt:

11 Dat gy in alles rijck wordet tot alle goetdadigheyt, welcke door ons werckt dancksegginge tot Godt.

12 Want de bedieninge van desen dienst en vervult niet alleen het gebreck der heylige, maer is oock overvloedigh door vele danckseggingen tot Godt:

13 Dewijle sy door de beproevinge deser bedieninge Godt verheerlicken over de onderwerpinge uwer belijdenisse onder het Euangelium Christi, ende [over] de goetdadigheyt der mededeylinge aen haer ende aen alle:

14 Ende door haer gebedt voor u, welcke nae u verlangen, om de uytnemende genade Godts over u.

15 Doch Gode zy danck voor sijne onuytsprekelicke gave.

HET 10. CAPITTEL.

VOORTS ick Paulus selve bidde u door de sachtmoedigheyt ende goedertierenheyt Christi, die tegenwoordigh zijnde wel geringh ben onder u, maer afwesende stout ben tegen u:

2 Ick bidde dan, dat ick tegenwoordigh zijnde niet stout en magh zijn met die vrymoedigheyt, waer mede ick geacht worde stoutelick gehandelt te hebben tegen sommige, die ons achten als of wy nae den vleesche wandelden.

3 Want wandelende in den vleesche, en voeren wy den krijgh niet nae den vleesche:

4 Want de wapenen onses krijgs en zijn niet vleeschelick, maer krachtigh door Godt, tot nederwerpinge der sterckten.

5 Dewijle wy de overleggingen ter neder werpen, ende alle hoogte die haer verheft tegen de kennisse Godts, ende alle gedachte gevangen leyden tot de gehoorsaemheyt Christi:

6 Ende gereet hebben ['t gene dient] om te wreken alle ongehoorsaemheyt, wanneer uwe gehoorsaemheyt sal vervult zijn.

7 Siet gy aen dat voor oogen is? Indien yemant by hemselven betrouwt dat hy Christi is, die dencke dit wederom uyt hemselven, dat gelijckerwijs hy Christi is, alsoo wy oock Christi zijn.

8 Want indien ick oock yet overvloediger soude roemen van onse macht, welcke de Heere ons gegeven heeft tot stichtinge, ende niet tot uwer nederwerpinge, so en sal ick niet beschaemt worden:

9 Op dat ick niet en soude schijnen als of ick u door de Brieven wilde verschricken.

10 Want de Brieven (seggen sy) zijn wel gewichtigh ende krachtigh: maer de tegenwoordigheyt des lichaems is swack, ende de reden is verachtelick.

11 De sulcke bedencke dit, dat hoedanige wy zijn in den woorde door Brieven, als wy afwesigh zijn, wy oock soodanige zijn in der daet, als wy tegenwoordigh zijn.

12 Want wy en durven ons selven niet rekenen, ofte vergelijcken met sommige die haerselven prijsen: maer dese en verstaen niet dat sy haerselven met haerselven meten, ende haerselven met haerselven vergelijcken.

13 Doch wy en sullen niet roemen buyten de mate: maer dat wy, nae de mate des regels, welcke mate ons Godt toegedeelt heeft, oock tot u toe zijn gekomen.

14 Want wy en strecken ons selven niet te wijt uyt, als die tot u niet en souden komen: want wy zijn oock gekomen tot u toe, in den Euangelio Christi.

15 Niet roemende buyten de mate in anderer [luyden] arbeyt, maer hebbende hope, als uw geloove sal gewassen zijn, dat wy onder ulieden overvloedelick sullen vergrootet worden nae onsen regel:

16 Om het Euangelium te verkondigen in de [plaetsen] die op gene zijde van u [gelegen] zijn: niet om te roemen in een anders regel over het gene dat [alreede] bereydt is.

17 Doch wie roemt, die roeme in den Heere.

18 Want niet die hemselven prijst, maer dien de Heere prijst, die is beproeft.

Het 11. Capittel.

OCH of gy my een weynigh verdroegt in de onwijsheyt: ja oock verdraegt my.

2 Want ick ben yverigh over u met eenen yver Godts. Want ick hebbe ulieden toebereydt om [u als] een reyne maegt, éénen manne voor te stellen, [namelick] Christo.

3 Doch ick vreese dat niet eenigsins, gelijck de slange Evam door hare arglistigheyt bedrogen heeft, alsoo uwe sinnen bedorven worden, [om af te wijcken] van de eenvoudigheyt die in Christo is.

4 Want indien de gene die komt eenen anderen Jesum predickte, dien wy niet gepredickt en hebben, ofte [indien] gy eenen anderen Geest ontfinget, dien gy niet en hebt ontfangen, ofte een ander Euangelium, dat gy niet en hebt aengenomen, so verdroegt gy [hem] met recht.

5 Want ick achte dat ick nergens in minder en ben geweest dan de uytnementste Apostelen.

6 Ende, indien ick oock slecht ben in woorden, nochtans en ben ick 't niet in wetenschap: maer allesins zijn wy in alle dingen onder u openbaer geworden.

7 Hebbe ick sonde gedaen, als ick my selven vernedert hebbe op dat gy soudt verhoogt worden? overmits ick u het Euangelium Godts om niet verkondigt hebbe?

8 Ick hebbe andere gemeynten berooft, besoldinge [van haer] nemende om u te bedienen: ende als ick by u tegenwoordigh was, ende gebreck hadde, en ben ick niemant lastigh gevallen.

9 Want mijn gebreck hebben de broeders vervult, die van Macedonien quamen: ende ick hebbe my selven in alles gehouden sonder u te beswaren, ende sal [my nogh alsoo] houden.

10 De waerheyt Christi is in my, dat dese roem in de gewesten van Achaja aen my niet en sal verhindert worden.

11 Waeromme? Is 't om dat ick u niet lief en hebbe? Godt weet het.

12 Maer dat ick doe, dat sal ick nogh doen, om de oorsake af te snijden den genen die oorsake [hebben] willen, op dat sy in 't gene sy roemen, bevonden mochten worden gelijck als wy.

13 Want sulcke valsche Apostelen zijn bedrieglicke arbeyders, haer veranderende in Apostelen Christi.

14 Ende het en is geen wonder: want de satan selve verandert hem in eenen Engel des lichts.

15 So en is 't dan niet groots, indien oock sijne dienaers haer veranderen als [warense] dienaers der gerechtigheyt: van welcken het eynde sal zijn nae hare wercken.

16 Ick segge wederom, dat niemant en meyne dat ick onwijs ben: doch so niet, neemt my [dan] aen als eenen onwijsen, op dat ick oock een weynigh magh roemen.

17 Dat ick spreke en spreke ick niet nae den Heere, maer als in onwijsheyt, in desen vasten gront der roeminge.

18 Dewijle vele roemen nae den vleesche, so sal ick oock roemen.

19 Want gy verdraegt geerne de onwijse, dewijle gy wijs zijt.

20 Want gy verdraegt het so u yemant dienstbaer maeckt, so [u] yemant opeet, so yemant [van u] neemt, so hem

yemant verheft, so u yemant in het aengesicht slaet.

21 Ick segge [dit] nae oneere, gelijck of wy swack waren geweest: maer waer in yemant stout is, (ick spreke in onwijsheyt,) [daer in] ben ick oock stout.

22 Zijn sy Hebreen? ick oock: zijn sy Israëliten? ick oock: zijn sy het zaet Abrahams? ick oock:

23 Zijn sy dienaers Christi? (ick spreke onwijs zijnde,) ick ben boven [haer]: in arbeyt overvloedelicker, in slagen uytnemender, in gevanckenissen overvloedelicker, in doots-[gevaer] menigmael.

24 Van de Joden hebbe ick veertigh [slagen] min één, vijfmael ontfangen.

25 Driemael ben ick met roeden gegeesselt geweest, eens ben ick gesteenigt, driemael hebbe ick schipbreucke geleden, eenen [gantschen] nacht ende dagh hebbe ick in de diepte overgebracht.

26 In 't reysen menigmael, in perikelen van rivieren, in perikelen van moordenaers, in perikelen van [mijn] geslachte, in perikelen van de Heydenen, in perikelen in de stadt, in perikelen in de woestijne, in perikelen in de zee, in perikelen onder de valsche broeders:

27 In arbeyt ende moeyte, in waken menigmael, in honger ende dorst, in vasten menigmael, in koude ende naecktheyt.

28 Sonder de dingen die van buyten zijn, overvalt my dagelicks de sorge van alle de gemeynten.

29 Wie is 'er swack, dat ick niet swack en ben? Wie wort 'er ge-ergert, dat ick niet en brande?

30 Indien men moet roemen, so sal ick roemen de dingen mijner swackheyt.

31 De Godt ende Vader onses Heeren Jesu Christi, die gepresen is in der eeuwigheyt, weet dat ick niet en liege.

32 De Stadthouder des Konings Arete in Damasco besettede de stadt der Damascenen, willende my vangen.

33 Ende ick wert door een venster in een mande over den muer nedergelaten, ende ontvloodt sijne handen.

HET 12. CAPITTEL.

TE roemen en is my waerlick niet oorbaer. Want ick sal komen tot Gesichten, ende openbaringen des Heeren.

2 Ick kenne een mensche in Christo, voor veertien jaren, (of [het geschiet zy] in het lichaem, en weet' ick niet: ofte buyten het lichaem, en weet' ick niet: Godt weet het) dat de soodanige opgetrocken is geweest tot in den derden hemel.

3 Ende ick kenne een soodanigh mensche, (of [het] in het lichaem, ofte buyten het lichaem [geschiet zy], en weet' ick niet: Godt weet het;)

4 Dat hy opgetrocken is geweest in het paradijs, ende gehoort heeft onuytsprekelicke woorden, die eenen mensche niet en is geoorloft te spreken.

5 Van den soodanigen sal ick roemen: doch van my selven en sal ick niet roemen, dan in mijne swackheden.

6 Want so ick roemen wil, ick en sal niet onwijs zijn; want ick sal de waerheyt seggen: maer ick houde [daer van] af, op dat niemant van my en dencke boven het gene hy siet dat ick ben, ofte dat hy uyt my hoort.

7 Ende op dat ick my door de uytnementheyt der openbaringen niet en soude verheffen, so is my gegeven een scherpe doorn in het vleesch, [namelick] een engel des satans, dat hy my met vuysten slaen soude, op dat ick my niet en soude verheffen.

8 Hier over hebbe ick den Heere driemael gebeden, op dat hy van my soude wijcken.

9 Ende hy heeft tot my gesegt, Mijne genade is u genoegh: want mijne kracht wort in swackheyt volbracht. So sal ick dan veel liever roemen in mijne swackheden, op dat de kracht Christi in my woone.

10 Daerom hebbe ick een welbehagen in swackheden, in smaetheden, in nooden, in vervolgingen, in benaeuwtheden om Christi wille. Want als ick swack ben, dan ben ick machtigh.

11 Ick ben roemende onwijs geworden; gy hebt my genootsaeckt: want ick behoorde van u gepresen te zijn; want ick en ben in geen dingh minder geweest dan de uytnementste Apostelen, hoewel ick niets en ben.

12 De merckteeckenen van een Apostel zijn onder u betoont in alle lijdsaemheyt, met teeckenen, ende wonderen, ende krachten.

13 Want wat is 'er, daer in gy minder geweest zijt dan de andere gemeynten, anders, dan dat ick selve u niet lastigh en ben geweest? vergeeft my dit ongelijck.

14 Siet, ick ben ten derden mael gereet om tot u te komen, ende en sal

u niet lastigh zijn: want ick en soecke niet het uwe, maer u; want de kinderen en moeten niet schatten vergaderen voor de ouders, maer de ouders voor de kinderen.

15 Ende ick sal seer geerne de kosten doen, ende voor uwe zielen te koste gegeven worden: hoewel ick u overvloedelicker beminnende, weyniger bemint worde.

16 Doch het zy soo, ick en hebbe u niet beswaert: maer also ick listigh was, hebbe ick u met bedrogh gevangen.

17 Hebbe ick, door yemant der gene die ick tot u gesonden hebbe, van u mijn voordeel gesocht?

18 Ick hebbe Titum gebeden, ende den broeder medegesonden: heeft oock Titus van u sijn voordeel gesocht? en hebben wy niet in den selven Geest gewandelt? [hebben wy] niet [gewandelt] in de selve voetstappen?

19 Meynt gy wederom dat wy ons by u verontschuldigen? Wy spreken in de tegenwoordigheyt Godts in Christo: ende dit alles, geliefde, tot uwer stichtinge.

20 Want ick vreese, dat als ick gekomen sal zijn, ick u niet eenigsins en sal vinden soodanige als ick wil; ende [dat] ick van u sal gevonden worden soodanigh als gy niet en wilt: dat [daer] niet eenigsins [en zijn] twisten, nijdigheden, toorn, gekijf, achterklap, oorblasingen, opgeblasenheden, beroerten.

21 Op dat wederom als ick sal gekomen zijn, mijn Godt my niet en vernedere by u, ende ick rouwe hebbe over vele die te vooren gesondigt hebben, ende die haer niet bekeert en sullen hebben van de onreynigheyt, ende hoererye, ende ontuchtigheyt die sy gedaen hebben.

Het. 13. Capittel.

DIT is de derde mael [dat] ick tot u kome: In den mont van twee ofte drie getuygen sal alle woort bestaen.

2 Ick hebbe het te vooren gesegt, ende segge het te vooren als tegenwoordigh zijnde de tweede mael, ende ick schrijve het nu afwesende, den genen die te vooren gesondigt hebben, ende allen den anderen, dat so ick wederom kome, ick [haer] niet en sal sparen:

3 Dewijle gy soeckt een proeve Christi die in my spreeckt, welcke in u niet swack en is, maer krachtigh is onder u.

4 Want hoewel hy gekruyst is door swackheyt, so leeft hy nochtans door de kracht Godts. Want oock wy zijn swack in hem, maer sullen met hem leven door de kracht Godts in u.

5 Ondersoeckt uselven of gy in het geloove zijt, beproeft uselven. Ofte en kent gy uselven niet, dat Jesus Christus in u is? ten zy dat gy eenigsins verworpelick zijt.

6 Doch ick hope dat gy sult verstaen, dat wy niet verworpelick en zijn.

7 Ende ick wensche van Godt, dat gy geen quaet en doet: niet op dat wy beproeft souden bevonden worden, maer op dat gy het goede soudet doen, ende wy als verworpelick souden zijn.

8 Want wy en vermogen niets tegen de waerheyt, maer voor de waerheyt.

9 Want wy verblijden ons wanneer wy swack zijn, ende gy sterck zijt. Ende wy wenschen oock dit, [namelick] uwe volmakinge.

10 Daerom schrijve ick afwesende dese dingen, op dat ick tegenwoordigh zijnde niet en soude strengigheyt gebruycken, nae de macht die my de Heere gegeven heeft tot opbouwinge, ende niet tot nederwerpinge.

11 Voorts, broeders, zijt blijde, wort volmaeckt, zijt getroost, zijt eensgesint, leeft in vrede: ende de Godt der liefde ende des vredes sal met u zijn.

12 Groetet malkanderen met eenen heyligen kus. U groeten alle de heylige.

13 De genade des Heeren Jesu Christi, ende de liefde Godts, ende de gemeynschap des Heyligen Geests, zy met u allen. Amen.

DE

SENBRIEF

DES

APOSTELS PAULI

AEN DE

GALATEN.

HET EERSTE CAPITTEL.

PAULUS, een Apostel, ([geroepen]
niet van menschen, noch door een
mensche, maer door Jesum Christum,
ende Godt den Vader, die hem uyt den
dooden opgeweckt heeft,)
2 Ende alle de broeders die met my
zijn, aen de gemeynten van Galatien:
3 Genade zy u ende vrede van Godt
den Vader, ende onsen Heere Jesu
Christo:
4 Die hemselven gegeven heeft voor
onse sonden, op dat hy ons trecken
soude uyt dese tegenwoordige boose
werelt, nae den wille onses Godts ende
Vaders.
5 Den welcken zy de heerlickheyt in
alle eeuwigheyt. Amen.
6 Ick verwondere my dat gy soo
haest [wijckende] van den genen die
u in de genade Christi geroepen heeft,
overgebracht wort tot een ander Euan-
gelium:
7 Daerder geen ander en is: maer
daer zijn sommige die u ontroeren, en-
de het Euangelium Christi willen ver-
keeren.
8 Doch al waer 't oock dat wy,
ofte een Engel uyt den hemel u een
Euangelium verkondigde buyten 't gene
wy u verkondigt hebben, die zy ver-
vloeckt.
9 Gelijck wy te vooren gesegt hebben,
[soo] segge ick oock nu wederom, In-
dien u yemant een Euangelium ver-
kondigt buyten het gene gy ontfangen
hebt, die zy vervloeckt.
10 Want predike ick nu de menschen,
ofte Godt? Ofte soecke ick menschen
te behagen? Want indien ick nogh men-
schen behaegde, so en ware ick geen
dienstknecht Christi.
11 Maer ick make u bekent, broe-
ders, dat het Euangelium het welck van
my verkondigt is, niet en is nae den
mensche.
12 Want ick en hebbe oock het selve
niet van een mensche ontfangen, noch
geleert, maer door de openbaringe Jesu
Christi.
13 Want gy hebt mijnen ommegangh
gehoort, die eertijts in het Jodendom
was, dat ick uytnemende seer de ge-
meynte Godts vervolgde, ende deselve
verwoestede.
14 Ende [dat] ick in het Jodendom
toenam boven vele van mijnen ouder-
dom in mijn geslachte, zijnde over-
vloedelick yverigh voor mijne vader-
licke insettingen.
15 Maer wanneer het Gode behaegt
heeft, die my van mijns moeders lijve
aen afgesondert heeft, ende geroepen
door sijne genade,
16 Sijnen Sone in my te openbaren,
op dat ick denselven door het Euan-
gelium onder de Heydenen soude ver-
kondigen, so en hebbe ick terstont niet
te rade gegaen met vleesch ende bloet:
17 Ende en ben niet wederom gegaen
nae Jerusalem tot de gene die voor my
Apostelen waren: maer ick gingh henen
nae Arabien, ende keerde wederom nae
Damascum.
18 Daer na quam ick na drie jaren
wederom te Jerusalem om Petrum te
besoecken, ende ick bleef by hem vijf-
tien dagen.
19 Ende en sagh geenen anderen van
de Apostelen dan Jacobum den broeder
des Heeren.
20 Het gene nu ick u schrijve, siet
[ick getuyge] voor Godt, dat ick niet
en liege.
21 Daer na ben ick gekomen in de
gewesten van Syrien ende van Cilicien.
22 Ende ick was van aengesichte on-
bekent den gemeynten in Judea, die in
Christo zijn.
23 Maer sy hadden alleenlick gehoort
[dat men seyde], De gene die ons
eertijts vervolgde, verkondigt nu het
geloove, 't welck hy eertijts verwoes-
tede.
24 Ende sy verheerlickten Godt in my.

Het 2. Capittel.

Daer na ben ick, na veertien jaren, wederom nae Jerusalem opgegaen met Barnaba, oock Titum medegenomen hebbende.

2 Ende ick gingh op, door een openbaringe, ende stelde haer het Euangelium voor, dat ick predike onder de Heydenen: ende in 't bysonder den genen die in achtinge waren, op dat ick niet eenigsins te vergeefs en soude loopen, ofte geloopen hebben.

3 Maer oock Titus die met my was, een Grieck zijnde, en wiert niet genootsaeckt hem te laten besnijden.

4 Ende [dat] om der ingekropene valsche broederen wille, die van bezijden ingekomen waren om te verspieden onse vryheyt, die wy in Christo Jesu hebben, op dat sy ons souden tot dienstbaerheyt brengen.

5 Den welcken wy oock niet een ure en hebben geweken met onderwerpinge, op dat de waerheyt des Euangeliums by u soude verblijven.

6 Ende van de gene die geacht waren wat te zijn, hoedanige sy eertijts waren, en verschilt my niet: Godt en neemt den persoon des menschen niet aen: want die geacht waren, en hebben my niets toegebracht.

7 Maer daerentegen als sy sagen dat my het Euangelium der Voorhuyt toebetrouwt was, gelijck Petro der Besnijdenisse:

8 (Want die in Petro krachtelick wrocht tot het Apostelschap der Besnijdenisse, die wrocht oock krachtelick in my onder de Heydenen.)

9 Ende als Jacobus, ende Cephas, ende Joannes, die geacht waren pilaren te zijn, de genade die my gegeven was bekenden, gaven sy my ende Barnabe de rechter[hant] der gemeynschap, op dat wy tot de Heydenen, ende sy tot de Besnijdenisse [souden gaen].

10 Alleenlick dat wy den armen souden gedencken: het welck selve ick oock beneerstigt hebbe te doen.

11 Ende doe Petrus tot Antiochien gekomen was, wederstont ick hem in het aengesicht, om dat hy te bestraffen was.

12 Want eer sommige van Jacobo gekomen waren, at hy mede met de Heydenen: maer doe sy gekomen waren onttrock hy [hem], ende scheydde hemselven af, vreesende de gene die uyt de Besnijdenisse waren.

13 Ende oock de andere Joden veynsden met hem: also dat oock Barnabas medeafgetrocken wiert door hare veynsinge.

14 Maer als ick sagh dat sy niet recht en wandelden nae de waerheyt des Euangeliums, seyde ick tot Petrum in aller tegenwoordigheyt, Indien gy, die een Jode zijt, nae Heydensche wijse leeft, ende niet nae Joodsche wijse, waerom nootsaeckt gy de Heydenen nae de Joodsche wijse te leven?

15 Wy zijn van nature Joden, ende niet sondaers uyt de Heydenen:

16 [Doch] wetende dat de mensche niet gerechtveerdigt en wort uyt de wercken der wet, maer door het geloove Jesu Christi, so hebben wy oock in Christum Jesum geloofť, op dat wy souden gerechtveerdigt worden uyt het geloove Christi, ende niet uyt de wercken der wet: daerom dat uyt de wercken der wet geen vleesch en sal gerechtveerdigt worden.

17 Maer indien wy, die in Christo soecken gerechtveerdigt te worden, oock selve sondaers bevonden worden, is dan Christus een dienaer der sonde? Dat zy verre.

18 Want indien ick, 't gene ick afgebroken hebbe, dat selve wederom opbouwe, so stelle ick my selven tot een overtreder.

19 Want ick ben door de wet der wet gestorven, op dat ick Gode leven soude.

20 Ick ben met Christo gekruyst. Ende ick leve, [doch] niet meer ick, maer Christus leeft in my: ende 't gene ick nu in het vleesch leve, dat leve ick door het geloove des Soons Godts, die my lief gehadt heeft, ende hemselven voor my overgegeven heeft.

21 Ick en doe de genade Godts niet te niete. Want indien de rechtveerdigheyt door de wet is, so is dan Christus te vergeefs gestorven.

Het 3. Capittel.

O Gy uytsinnige Galaten, wie heeft u betoovert, dat gy de waerheyt niet en soudt gehoorsaem zijn: den welcken Jesus Christus voor de oogen te vooren geschildert is geweest, onder u gekruyst zijnde?

2 Dit alleen wil ick van u leeren, hebt gy den Geest ontfangen uyt de wercken der wet, ofte uyt de predikinge des geloofs?

3 Zijt gy soo uytsinnigh? Daer gy met den geest begonnen hebt, voleyndigt gy nu met het vleesch?

4 Hebt gy soo veel te vergeefs geleden? Indien maer oock te vergeefs.

5 Die u dan den Geest verleent, en-

de krachten onder u werckt, [doet hy dat] uyt de wercken der wet, ofte uyt de predicatie des geloofs?

6 Gelijckerwijs Abraham Gode gelooft heeft, ende het is hem tot rechtveerdigheyt gerekent:

7 So verstaet gy dan, dat de gene die uyt den geloove zijn, Abrahams kinderen zijn.

8 Ende de Schrift te vooren siende dat Godt de Heydenen uyt den geloove soude rechtveerdigen, heeft te vooren aen Abraham het Euangelium verkondigt: [seggende,] In u sullen alle de volckeren gesegent worden.

9 So dan die uyt den geloove zijn, worden gesegent met den geloovigen Abraham.

10 Want soo vele als 'er uyt de wercken der wet zijn, die zijn onder den vloeck. Want daer is geschreven, Vervloeckt is een yegelick die niet en blijft in al het gene geschreven is in het Boeck der wet, om dat te doen.

11 Ende dat niemant door de wet gerechtveerdigt en wort voor Godt, is openbaer: want de rechtveerdige sal uyt den geloove leven.

12 Doch de wet en is niet uyt den geloove: maer De mensche die dese dingen doet, sal door deselve leven.

13 Christus heeft ons verlost van den vloeck der wet, een vloeck geworden zijnde voor ons. Want daer is geschreven, Vervloeckt is een yegelick die aen het hout hangt.

14 Op dat de segeninge Abrahams tot de Heydenen komen soude in Christo Jesu, [ende] op dat wy de belofte des Geests verkrijgen souden door het geloove.

15 Broeders, ick spreke nae den mensche: Selfs eens menschen verbont dat bevestigt is, en doet niemant te niete, ofte [niemant] en doet daer toe.

16 Nu so zijn de beloftenissen tot Abraham ende sijnen zade gesproken: Hy en segt niet, Ende den zaden, als van vele, maer als van één, Ende uwen zade: welcke is Christus.

17 Ende dit segge ick: Het verbont dat te vooren van Godt bevestigt is op Christum, en wort door de wet, die na vier hondert ende dertigh jaren gekomen is, niet krachteloos gemaeckt, om de beloftenisse te niete te doen.

18 Want indien de erffenisse uyt de wet is, so en isse niet meer uyt de beloftenisse: maer Godt heeftse Abraham door de beloftenisse genadelick gegeven.

19 Waer toe is dan de wet? Sy is om der overtredingen wille daer by gestelt, tot dat het zaet soude gekomen zijn, dien het belooft was: ende sy is door de Engelen bestelt in de hant des middelaers.

20 Ende de middelaer en is niet [middelaer] van éénen: maer Godt is één.

21 Is dan de wet tegen de beloftenissen Godts? Dat zy verre: want indien daer een wet gegeven ware die machtigh was levendigh te maken, so soude waerlick de rechtveerdigheyt uyt de wet zijn.

22 Maer de Schrift heeft het al onder de sonde besloten, op dat de belofte uyt den geloove Jesu Christi den geloovigen soude gegeven worden.

23 Doch eer het geloove quam, waren wy onder de wet in bewaringe gestelt, ende zijn besloten geweest tot op het geloove dat geopenbaert soude worden.

24 So dan de wet is onse tuchtmeester geweest tot Christum, op dat wy uyt den geloove souden gerechtveerdigt worden:

25 Maer als het geloove gekomen is, so en zijn wy niet meer onder den tuchtmeester.

26 Want gy zijt alle kinderen Godts door het geloove in Christo Jesu.

27 Want soo vele als gy in Christum gedoopt zijt, hebt gy Christum aengedaen.

28 Daer in en is noch Jode noch Grieck: daer in en is noch dienstbare noch vrye; daer in en is geen man ende wijf. Want gy alle zijt één in Christo Jesu.

29 Ende indien gy Christi zijt, so zijt gy dan Abrahams zaet, ende nae de beloftenisse erfgenamen.

HET 4. CAPITTEL.

DOCH ick segge, Soo langen tijt als de erfgenaem een kint is, so en verschilt hy niets van een dienstknecht, hoewel hy een heere is van alles.

2 Maer hy is onder voogden ende versorgers, tot den tijt van den vader te vooren gestelt.

3 Alsoo wy oock, doe wy knideren waren, so waren wy dienstbaer gemaeckt onder de eerste beginselen der werelt.

4 Maer wanneer de volheyt des tijts gekomen is, heeft Godt sijnen Sone uytgesonden, geworden uyt een vrouwe, geworden onder de wet:

5 Op dat hy de gene die onder de wet waren verlossen soude, [ende] op dat wy de aenneminge tot kinderen verkrijgen souden.

6 Ende overmits gy kinderen zijt, so heeft Godt den Geest sijns Soons uytge-

sonden in uwe herten, die roept, Abba, Vader.

7 So dan gy en zijt niet meer een dienstknecht, maer een sone: ende indien gy een sone zijt, so zijt gy oock een erfgenaem Godts door Christum.

8 Maer doe als gy Godt niet en kendet, diendet gy de gene die van nature geen Goden en zijn:

9 Ende nu als gy Godt kennet, ja veel meer van Godt gekennet zijt, hoe keert gy u wederom tot de swacke ende arme eerstebeginselen, welcken gy wederom van vooren aen wilt dienen?

10 Gy onderhoudt dagen, ende maenden, ende tijden, ende jaren.

11 Ick vreese voor u, dat ick niet eenigsins te vergeefs aen u gaerbeydt en hebbe.

12 Weest gy als ick, want oock ick ben als gy: broeders, ick bidde u: gy en hebt my geen ongelijck gedaen.

13 Ende gy weet dat ick u door swackheyt des vleeschs het Euangelium eerstmael verkondigt hebbe:

14 Ende mijne versoeckinge, die in mijn vleesch [geschiedde], en hebt gy niet veracht noch versoeyt: maer gy naemt my aen als eenen Engel Godts, [ja] als Christum Jesum.

15 Welcke was dan uwe geluck-achtinge? Want ick geve u getuygenisse dat gy, so het mogelick ware, uwe oogen soudet uytgegraven, ende my gegeven hebben.

16 Ben ick dan uw' vyant geworden, u de waerheyt seggende?

17 Sy en yveren niet recht over u, maer sy willen ons uytsluyten, op dat gy over haer soudt yveren.

18 Doch in het goede alle tijt te yveren, is goet, ende niet alleenlick als ick by u tegenwoordigh ben:

19 Mijne kinderkens, die ick wederom arbeyde te baren, tot dat Christus een gestalte in u krijge.

20 Doch ick wilde dat ick nu tegenwoordigh by u ware, ende mijne stemme mocht veranderen: want ick ben in twijffel over u.

21 Segget my, gy die onder de wet wilt zijn, en hoort gy de wet niet?

22 Want daer is geschreven, dat Abraham twee sonen hadde: éénen uyt de dienstmaegt, ende éénen uyt de vrye.

23 Maer gene die uyt de dienstmaegt was, is nae den vleesche geboren geweest: doch dese die uyt de vrye was, door de beloftenisse.

24 Het welcke dingen zijn die andere beduydinge hebben: want dese zijn de twee verbonden: het een van den bergh Sina, tot dienstbaerheyt barende, het welck is Agar.

25 Want dit [namelick] Agar is Sina een bergh in Arabien, ende komt over een met Jerusalem dat nu is, ende dienstbaer is met hare kinderen.

26 Maer Jerusalem dat boven is, dat is vry, welck is onser aller moeder.

27 Want daer is geschreven, Zijt vrolick gy onvruchtbare, die niet en baert: breeckt uyt ende roept gy die geenen barensnoot en hebt: want de kinderen der eensame zijn veel meer dan der gene die den man heeft.

28 Maer wy, broeders, zijn kinderen der belofte, als Isaac was.

29 Doch gelijckerwijs doe, die nae den vleesche geboren was, vervolgde den genen die nae den geest [geboren was,] alsoo oock nu.

30 Maer wat segt de Schrift? Werpt de dienstmaegt uyt ende haren sone: want de sone der dienstmaegt en sal geensins erven met den sone der vrye.

31 So dan, broeders, wy en zijn niet kinderen der dienstmaegt, maer der vrye.

HET 5. CAPITTEL.

STAET dan in de vryheyt, met welcke ons Christus vrygemaeckt heeft, ende en wort niet wederom met het jock der dienstbaerheyt bevangen.

2 Siet, ick Paulus segge u, So gy u laet besnijden, dat Christus u niet nut en sal zijn.

3 Ende ick betuyge wederom eenen yegelicken mensche die hem laet besnijden, dat hy een schuldenaer is de geheele wet te doen.

4 Christus is u ydel geworden die door de wet gerechtveerdigt [wilt] worden, gy zijt van de genade vervallen.

5 Want wy verwachten door den Geest uyt den geloove de hope der rechtveerdigheyt.

6 Want in Christo Jesu en heeft noch besnijdenisse eenige kracht, noch voorhuyt: maer het geloove door de liefde werckende.

7 Gy liept wel, wie heeft u verhindert de waerheyt niet gehoorsaem te zijn?

8 Dit gevoelen en is niet uyt hem die u roept.

9 Een weynigh suerdeessem versuert het geheele deegh.

10 Ick vertrouwe van u in den Heere, dat gy niet anders en sult gevoelen: maer die u ontroert, sal het oordeel dragen, wie hy oock zy.

11 Maer ick, broeders, indien ick

nogh de besnijdenisse predike, waerom
worde ick nogh vervolgt? So is dan de
ergernisse des kruyces vernietigt.
12 Och of sy oock afgesneden wier-
den, die u onrustigh maken.
13 Want gy zijt tot vryheyt geroepen,
broeders: alleenlick [en gebruyckt] de
vryheyt niet tot een oorsake voor het
vleesch: maer dient malkanderen door
de liefde.
14 Want de geheele wet wort in één
woort vervult, [namelick] in dit, Gy
sult uwen naesten lief hebben, gelijck
uselven.
15 Maer indien gy malkanderen bijt
ende vereet, siet toe dat gy van malkan-
deren niet verteert en wort.
16 Ende ick segge, Wandelt door den
Geest, ende en volbrengt de begeerlick-
heyt des vleesches niet.
17 Want het vleesch begeert tegen
den geest, ende de geest tegen het
vleesch: ende dese staen tegen malkan-
deren, also dat gy niet en doet het gene
gy wildet.
18 Maer indien gy door den Geest ge-
leydt wort, so en zijt gy niet onder de
wet.
19 De wercken des vleeschs nu zijn
openbaer: welcke zijn overspel, hoere-
rye, onreynigheyt, ontuchtigheyt.
20 Afgoderye, venijngevinge, vyant-
schappen, twisten, afgunstigheden, toor-
ne, gekijf, tweedracht, ketteryen,
21 Nijt, moort, dronckenschappen,
brasseryen, ende diergelijcke: van de-
welcke ick u te vooren segge, gelijck ick
oock te vooren gesegt hebbe, dat die
sulcke dingen doen het Koninckrijcke
Godts niet en sullen be-erven.
22 Maer de vrucht des Geests, is lief-
de, blijtschap, vrede, lanckmoedigheyt,
goedertierenheyt, goetheyt, geloove,
sachtmoedigheyt, matigheyt.
23 Tegen de soodanige en is de wet
niet.
24 Maer die Christi zijn, hebben het
vleesch gekruyst met de bewegingen
ende begeerlickheden.
25 Indien wy door den Geest leven,
so laet ons oock door den Geest wande-
len.
26 En laet ons niet zijn soeckers van
ydele eere, malkanderen tergende, mal-
kanderen benijdende.

HET 6. CAPITTEL.

BROEDERS, indien oock een men-
sche overvallen ware door eenige
misdaet, gy die geestelick zijt brengt den
soodanigen te rechte met den geest der
sachtmoedigheyt: siende op uselven,
op dat oock gy niet versocht en wort.
2 Draegt malkanders lasten: ende
vervult alsoo de wet Christi.
3 Want so yemant meynt yet te zijn,
daer hy niets en is, die bedriegt hem-
selven in [sijn] gemoet.
4 Maer een yegelick beproeve sijn
selfs werck: ende alsdan sal hy aen hem-
selven alleen roem hebben, ende niet
aen eenen anderen.
5 Want een yegelick sal zijn eygen
pack dragen.
6 Ende die onderwesen wort in het
woort, deyle mede van alle goederen den
genen die [hem] onderwijst.
7 En dwaelt niet, Godt en laet hem
niet bespotten: want so wat de mensche
zaeyt, dat sal hy oock maeyen.
8 Want die in sijn selfs vleesch zaeyt,
sal uyt het vleesch verderffenisse maeyen:
maer die in den geest zaeyt, sal uyt den
geest het eeuwige leven maeyen.
9 Doch en laet ons goet doende niet
vertragen: want te sijner tijt sullen wy
maeyen, so wy niet en verslappen.
10 So dan terwijle wy tijt hebben,
laet ons goet doen aen alle, maer meest
aen de huysgenooten des geloofs.
11 Siet hoe grooten Brief ick u ge-
schreven hebbe met mijne hant.
12 Alle de gene, die een schoon ge-
laet willen toonen nae den vleesche, die
nootsaken u besneden te worden, alleen-
lick op dat sy van wegen het kruyce
Christi niet en souden vervolgt worden.
13 Want oock sy selve die besneden
worden en houden de wet niet: maer sy
willen dat gy besneden wort, op dat sy
in uwen vleesche roemen souden.
14 Maer het zy verre van my dat ick
soude roemen anders dan in het kruyce
onses Heeren Jesu Christi: door welc-
ken de werelt my gekruycigt is, ende
ick der werelt.
15 Want in Christo Jesu en heeft
noch besnijdenisse eenige kracht, noch
voorhuyt, maer een nieuw schepsel.
16 Ende soo vele als 'er nae desen
regel sullen wandelen, over deselve [sal
zijn] vrede ende barmhertigheyt, ende
over het Israël Godts.
17 Voorders, niemant en doe my
moeyte aen: want ick drage de lidtteec-
kenen des Heeren Jesu in mijn lichaem.
18 De genade onses Heeren Jesu
Christi zy met uwen geest, broeders,
Amen.

DE

SENDBRIEF

DES

APOSTELS PAULI

AEN DIE VAN

EPHESEN.

HET EERSTE CAPITTEL.

PAULUS, een Apostel Jesu Christi,
door den wille Godts, den heyligen
die te Ephesen zijn, ende geloovigen in
Christo Jesu.
2 Genade zy u ende vrede, van Godt
onsen Vader, ende den Heere Jesu
Christo.
3 Gesegent zy de Godt ende Vader
onses Heeren Jesu Christi, die ons gese-
gent heeft met alle geestelicke segeninge
in den hemel in Christo.
4 Gelijck hy ons uytverkoren heeft in
hem, voor de grondtlegginge der werelt,
op dat wy souden heyligh ende onberis-
pelick zijn voor hem in de liefde:
5 Die ons te vooren verordineert heeft
tot aenneminge tot kinderen, door Jesum
Christum in hemselven, nae het welbe-
hagen sijns willens,
6 Tot prijs der heerlickheyt sijner
genade, door welcke hy ons begenadigt
heeft in den Geliefden:
7 In welcken wy hebben de verlossinge
door sijn bloet, [namelick] de verge-
vinge der misdaden, nae den rijckdom
sijner genade:
8 Met welcke hy overvloedigh is ge-
weest over ons in alle wijsheyt, ende
voorsichtigheyt:
9 Ons bekent gemaeckt hebbende de
verborgenheyt sijns willens nae sijn wel-
behagen, 't welck hy voorgenomen had-
de in hemselven:
10 Om in de bedeelinge van de vol-
heyt der tijden wederom alles tot een
te vergaderen in Christo, beyde dat in den
hemel is, ende dat op de aerde is:
11 In hem, in welcken wy oock
een erfdeel geworden zijn, wy die te
vooren verordineert waren nae het voor-
nemen des genen, die alle dingen werckt
nae den raet sijns willens:
12 Op dat wy souden zijn tot prijs
sijner heerlickheyt, die wy eerst in Chris-
to gehoopt hebben.
13 In hem, in welcken oock gy [zijt],
na dat gy het woort der waerheyt, [na-
melick] het Euangelium uwer saligheyt
gehoort hebt: in welcken gy oock, na
dat gy gelooft hebt, zijt versegelt gewor-
den met den Heyligen Geest der be-
lofte:
14 Die het onderpant is van onse
erffenisse, tot de verkregene verlossinge,
tot prijs sijner heerlickheyt.
15 Daerom oock ick gehoort hebben-
de het geloove in den Heere Jesu, dat
onder u is, ende de liefde tot alle de
heylige,
16 En houde niet op voor u te danc-
ken, gedenckende uwer in mijne gebe-
den:
17 Op dat de Godt onses Heeren Je-
su Christi, de Vader der heerlickheyt,
u geve den Geest der wijsheyt, ende der
openbaringe, in sijne kennisse:
18 [Namelick] verlichtede oogen
uwes verstants, op dat gy meugt weten
welcke zy de hope van sijne roepinge,
ende welcke de rijckdom zy der heerlick-
heyt van sijne erffenisse in de heylige:
19 Ende welcke de uytnemende groot-
heyt sijner kracht zy, aen ons die geloo-
ven, nae de werckinge der stercke sijner
macht,
20 Die hy gewrocht heeft in Christo,
als hy hem uyt de dooden heeft opge-
weckt: ende heeft [hem] gesett tot sijne
rechter[hant] in den hemel.
21 Verre boven alle Overheyt, ende
macht, ende kracht, ende heerschappye,
ende allen naem die genaemt wort, niet
alleen in dese werelt, maer oock in de
toekomende:
22 Ende heeft alle dingen sijnen voe-
ten onderworpen, ende heeft hem der
gemeynte gegeven tot een Hooft boven
alle dingen:
23 Welcke sijn lichaem is, [ende] de
vervullinge des genen die alles in allen
vervult.

HET 2. CAPITTEL.

ENDE u [heeft hy mede levendigh gemaeckt] daer gy doot waert door de misdaden ende de sonden,

2 In welcke gy eertijts gewandelt hebt, nae d' eeuwe deser werelt, nae den oversten der macht des luchts, des geests die nu werckt in de kinderen der ongehoorsaemheyt.

3 Onder dewelcke oock wy alle eertijts verkeert hebben in de begeerlickheden onses vleeschs, doende den wille des vleeschs ende der gedachten: ende wy waren van nature kinderen des toorns, gelijck oock de andere.

4 Maer Godt die rijck is in barmhertigheyt, door sijne groote liefde daer mede hy ons lief gehadt heeft,

5 Oock doe wy doot waren door de misdaden, heeft [ons] levendigh gemaeckt met Christo: (uyt genade zijt gy saligh geworden.)

6 Ende heeft [ons] mede-opgeweckt, ende heeft [ons] mede-gesett in den hemel in Christo Jesu.

7 Op dat hy soude betoonen in de toekomende eeuwen den uytnemenden rijckdom sijner genade, door de goedertierenheyt over ons in Christo Jesu.

8 Want uyt genade zijt gy saligh geworden door het geloove: ende dat niet uyt u: het is Gods gave.

9 Niet uyt de wercken: op dat niemant en roeme.

10 Want wy zijn sijn maecksel, geschapen in Christo Jesu tot goede wercken, welcke Godt voorbereydt heeft, op dat wy in deselve souden wandelen.

11 Daerom gedenckt dat gy die eertijts Heydenen waert in het vleesch, ende die Voorhuyt genaemt wiert van de gene die genaemt zijn Besnijdenisse in het vleesch, die met handen geschiet:

12 Dat gy in dien tijt waert sonder Christo, vervreemt van het burgerschap Israëls, ende vreemdelingen van de verbonden der belofte, geen hope hebbende, ende sonder Godt in de werelt.

13 Maer nu in Christo Jesu, gy die eertijts verre waert, zijt naeby geworden door het bloet Christi.

14 Want hy is onse vrede, die dese beyde één gemaeckt heeft, ende den middelmuer des afscheydsels gebroken hebbende,

15 Heeft hy de vyantschap, in sijn vleesch te niete gemaeckt, [namelick] de wet der geboden in insettingen [bestaende]: op dat hy die twee soude in hemselven tot éénen nieuwen mensche scheppen, vrede makende:

16 Ende [op dat] hy die beyde met Godt soude in één lichaem versoenen door het kruyce, de vyantschap aen het selve gedoodt hebbende.

17 Ende komende heeft hy door het Euangelium vrede verkondigt u die verre waert, ende dien die naeby waren.

18 Want door hem hebben wy beyde den toegangh door éénen Geest tot den Vader.

19 So en zijt gy dan niet meer vreemdelingen ende bywooners, maer medeburgers der heyligen, ende huysgenooten Godts:

20 Gebouwt op het fondament der Apostelen ende Propheten, waer van Jesus Christus is de uyterste hoecksteen:

21 Op welcken het geheel gebouw bequamelick t'samengevoegt zijnde, opwast tot eenen heyligen Tempel in den Heere:

22 Op welcken oock gy mede-gebouwt wort tot een woonstede Godts in den Geest.

HET 3. CAPITTEL.

OM dese oorsake [ben] ick Paulus de gevangen Christi Jesu voor u die gy Heydenen zijt:

2 Indien gy maer gehoort hebt van de bedeelinge der genade Godts, die my gegeven is aen u:

3 Dat hy my door openbaringe heeft bekent gemaeckt dese verborgenheyt, (gelijck ick met weynige [woorden] te vooren geschreven hebbe:

4 Waer aen gy [dit] lesende kont bemercken mijne wetenschap in dese verborgenheyt Christi.)

5 Welcke in andere eeuwen den kinderen der menschen niet en is bekent gemaeckt, gelijckse nu is geopenbaert sijne heylige Apostelen ende Propheten, door den Geest:

6 [Namelick] dat de Heydenen zijn mede-erfgenamen, ende van het selve lichaem, ende mede-deelgenooten sijner belofte in Christo door het Euangelium:

7 Waer van ick een dienaer geworden ben, nae de gave der genade Godts, die my gegeven is nae de werckinge sijner kracht.

8. My de allerminste van alle de heylige is dese genade gegeven, om onder de Heydenen door het Euangelium te verkondigen den onnaspeurlicken rijckdom Christi,

9 Ende alle te verlichten, [datse mogen verstaen] welcke de gemeynschap der verborgenheyt zy die van [alle]

eeuwen verborgen is geweest in Gode, welcke alle dingen geschapen heeft door Jesum Christum.

10 Op dat nu door de gemeynte bekent gemaeckt worde den Overheden ende den Machten in den hemel de veelvuldige wijsheyt Godts:

11 Nae het eeuwige voornemen, dat hy gemaeckt heeft in Christo Jesu onsen Heere:

12 In den welcken wy hebben de vrymoedigheyt, ende den toegangh met vertrouwen door het geloove aen hem.

13 Daerom bidde ick, dat gy niet en vertraegt in mijne verdruckingen voor u, 't welck is uwe heerlickheyt.

14 Om dese oorsake buyge ick mijne knien tot den Vader onses Heeren Jesu Christi,

15 Uyt welcken al het geslachte in de hemelen ende op de aerde genaemt wort,

16 Op dat hy u geve, nae den rijckdom sijner heerlickheyt, met kracht versterckt te worden door sijnen Geest in den inwendigen mensche:

17 Op dat Christus door het geloove in uwe herten woone, ende gy in de liefde gewortelt, ende gegrondet zijt:

18 Op dat gy ten vollen kondet begrijpen met alle de heylige, welcke de breette, ende lengte, ende diepte, ende hoogte zy,

19 Ende bekennen de liefde Christi, die de kennisse te boven gaet, op dat gy vervult wort tot alle de volheyt Godts.

20 Hem nu die machtigh is, meer als overvloedelick te doen boven al dat wy bidden ofte dencken, nae de kracht die in ons werckt,

21 Hem [segge ick] zy de heerlickheyt in de gemeynte, door Christum Jesum in alle geslachten, tot alle eeuwigheyt, Amen.

HET 4. CAPITTEL.

SO bidde ick u dan, ick de gevangen in den Heere, dat gy wandelt weerdiglick der roepinge, met welcke gy geroepen zijt:

2 Met alle ootmoedigheyt ende sachtmoedigheyt, met lanckmoedigheyt, verdragende malkanderen in liefde:

3 U beneerstigende te behouden de eenigheyt des Geests door den bant des vredes.

4 Eén lichaem is het, ende één Geest, gelijckerwijs gy oock geroepen zijt tot éne hope uwer beroepinge:

5 Eén Heere, één geloove, één Doop:

6 Eén Godt ende Vader van alle, die daer is boven alle, ende door alle, ende in u alle.

7 Maer elck-een van ons is de genade gegeven nae de mate der gave Christi.

8 Daerom segt hy, Als hy opgevaren is in de hoogte, heeft hy de gevanckenisse gevangen genomen, ende heeft den menschen gaven gegeven.

9 Nu dit, Hy is opgevaren, wat is 't, dan dat hy oock eerst is nedergedaelt in de nederste deelen der aerde?

10 Die nedergedaelt is, is de selve oock die opgevaren is verre boven alle de hemelen, op dat hy alle dingen vervullen soude.

11 Ende de selve heeft gegeven sommige tot Apostelen, ende sommige tot Propheten, ende sommige tot Euangelisten, ende sommige tot Herders ende Leeraers:

12 Tot de volmakinge der heyligen, tot het werck der bedieninge, tot opbouwinge des lichaems Christi.

13 Tot dat wy alle sullen komen tot de eenigheyt des geloofs ende der kennisse des Soons Godts, tot eenen volkomenen man, tot de mate der grootte der volheyt Christi:

14 Op dat wy niet meer kinderen en souden zijn, die als de vloet beweegt ende omgevoert worden met allen wint der leere, door de bedriegerye der menschen, door arglistigheyt om listelick tot dwalinge te brengen:

15 Maer de waerheyt betrachtende in liefde, allesins souden opwassen in hem die het Hooft is, [namelick] Christus:

16 Uyt welcken het geheel lichaem bequamelick t'samengevoegt, ende t'samenvastgemaeckt zijnde, door alle voegselen der toebrenginge, nae de werckinge van een yegelick deel in [sijne] mate, den wasdom des lichaems bekomt, tot sijns selfs opbouwinge in de liefde.

17 Ick segge dan dit, ende betuyge het in den Heere, dat gy niet meer en wandelt gelijck als de andere Heydenen wandelen in de ydelheyt hares gemoets,

18 Verduystert in het verstant, vervreemt zijnde van het leven Godts, door de onwetentheyt die in haer is, door de verhardinge hares herten.

19 Welcke ongevoeligh geworden zijnde, hebben haerselven overgegeven tot ontuchtigheyt, om alle onreynigheyt gieriglick te bedrijven.

20 Doch gy en hebt Christum alsoo niet geleert:

21 Indien gy maer hem gehoort hebt, ende door hem geleert zijt, gelijck de waerheyt in Jesu is:

22 [Te weten] dat gy soudet afleggen, aengaende de voorige wandelinge, den ouden mensche, die verdorven wort door de begeerlickheden der verleydinge:

23 Ende dat gy soudet vernieuwt worden in den geest uwes gemoets,
24 Ende den nieuwen mensche aendoen, die nae Godt geschapen is in ware rechtveerdigheyt ende heyligheyt.
25 Daerom legget af de leugen, ende spreket de waerheyt een yegelick met sijnen naesten: want wy zijn malkanders leden.
26 Wort toornigh, ende en sondigt niet: de sonne en gae niet onder over uwe toornigheyt:
27 Noch en geeft den duyvel geen plaetse.
28 Die gestolen heeft, en stele niet meer, maer arbeyde liever, werckende dat goet is met de handen, op dat hy hebbe mede te deelen den genen die noot heeft.
29 Geen vuyle reeden en gae uyt uwen mont: maer so daer eenige goede [reden] is tot nuttige stichtinge, op dat sy genade geve dien diese hooren.
30 Ende en bedroeft den Heyligen Geest Godts niet, door welcken gy versegelt zijt tot den dagh der verlossinge.
31 Alle bitterheyt, ende toornigheyt, ende gramschap, ende geroep, ende lasteringe, zy van u geweert, met alle boosheyt.
32 Maer zijt tegen malkanderen goedertieren, barmhertigh, vergevende malkanderen, gelijckerwijs oock Godt in Christo ulieden vergeven heeft.

Het 5. Capittel.

ZYT dan navolgers Godts, als geliefde kinderen:
2 Ende wandelt in de liefde, gelijckerwijs oock Christus ons lief gehadt heeft, ende hemselven voor ons heeft overgegeven tot een offerhande ende een slachtoffer Gode, tot eenen welrieckenden reuck.
3 Maer hoererye ende alle onreynigheyt, ofte gierigheyt, en laet oock onder u niet genaemt worden, gelijckerwijs het den heyligen betaemt:
4 Noch oneerbaerheyt, noch sot-geklap, ofte geckerye, welcke niet en betamen: maer veel meer dancksegginge.
5 Want dit weet gy, dat geen hoereerder, ofte onreyne, ofte gierigaert, die een afgodendienaer is, erfenisse en heeft in het Koninckrijcke Christi ende Godts.
6 Dat u niemant en verleyde met ydele woorden: want om dese dingen komt de toorne Godts over de kinderen der ongehoorsaemheyt.
7 So en zijt dan hare medegenooten niet.
8 Want gy waert eertijts duysternisse, maer nu zijt gy licht in den Heere: wandelt als kinderen des lichts:
9 (Want de vrucht des Geests is in alle goedigheyt, ende rechtveerdigheyt, ende waerheyt.)
10 Beproevende wat den Heere welbehagelick zy.
11 Ende en hebt geen gemeynschap met de onvruchtbare wercken der duysternisse, maer bestraftse oock veel eer.
12 Want het gene heymelick van haer geschiet, is schandelick oock te seggen.
13 Maer alle dese dingen, van het licht bestraft zijnde, worden openbaer. Want al dat openbaer maeckt, is licht.
14 Daerom segt hy, Ontwaeckt gy die slaept, ende staet op uyt den dooden, ende Christus sal over u lichten.
15 Siet dan hoe gy voorsichtelick wandelt: niet als onwijse, maer als wijse:
16 Den tijt uytkoopende, dewijle de dagen boos zijn.
17 Daerom en zijt niet onverstandigh, maer verstaet welcke de wille des Heeren zy.
18 Ende en wort niet droncken in wijn, waer in overdaet is, maer wort vervult met den Geest:
19 Sprekende onder malkanderen met psalmen, ende lofsangen, ende geestelicke liedekens: singende, ende psalmende den Heere in uw' herte:
20 Danckende alle tijt over alle dingen Godt ende den Vader, in den name onses Heeren Jesu Christi:
21 Malkanderen onderdanigh zijnde in de vreese Godts.
22 Gy vrouwen weest uwe eygene mannen onderdanigh, gelijck den Heere:
23 Want de man is het hooft des wijfs, gelijck oock Christus het Hooft der gemeynte is: ende hy is de Behouder des lichaems.
24 Daerom gelijck de gemeynte Christo onderdanigh is, alsoo oock de vrouwen hare eygene mannen in alles.
25 Gy mannen hebt uwe eygene vrouwen lief, gelijck oock Christus de gemeynte lief gehadt heeft, ende hemselven voor haer heeft overgegeven:
26 Op dat hyse heyligen soude, [haer] gereynigt hebbende met het badt des waters door het woort:
27 Op dat hyse hemselven soude heerlick voorstellen, een gemeynte die geen vlecke ofte rimpel en heeft, ofte yet dergelijcke, maer dat sy soude heyligh zijn ende onberispelick.
28 Alsoo zijn de mannen schuldigh hare eygene vrouwen lief te hebben, gelijck hare eygene lichamen. Die sijne

eygene vrouwe lief heeft, die heeft hemselven lief.

29 Want niemant en heeft oyt sijn eygen vleesch gehaet, maer hy voedt het, ende onderhoudt het, gelijckerwijs oock de Heere de gemeynte.

30 Want wy zijn leden sijns lichaems, van sijnen vleesche, ende van sijne beenen.

31 Daerom sal een mensche sijnen vader ender moeder verlaten, ende sal sijn wijf aenhangen: ende sy twee sullen tot één vleesch wesen.

32 Dese verborgenheyt is groot: doch ick segge [dit, siende] op Christum, ende op de gemeynte.

33 So dan oock gylieden elck in het bysonder, een yegelick hebbe sijn eygen vrouwe alsoo lief als hemselven: ende de vrouwe [sie] dat sy den man vreese.

Het 6. Capittel.

GY kinderen zijt uwen ouderen gehoorsaem in den Heere: want dat is recht.

2 Eert uwen vader, ende moeder, (het welck het eerste gebodt is met een belofte,)

3 Op dat het u wel gae, ende [dat] gy lange leeft op de aerde.

4 Ende gy vaders en verweckt uwe kinderen niet tot toorne, maer voedtse op in de leeringe ende vermaninge des Heeren.

5 Gy dienstknechten zijt gehoorsaem [uwen] heeren nae den vleesche, met vreese ende beeven, in eenvoudigheyt uwes herten, gelijck als Christo:

6 Niet nae oogendienst, als menschenbehagers, maer als dienstknechten Christi, doende den wille Godts van herten,

7 Dienende met goetwilligheyt den Heere, ende niet den menschen.

8 Wetende dat so wat goet een yegelick gedaen sal hebben, hy dat selve van den Heere sal ontfangen, het zy dienstknecht, het zy vrye.

9 Ende gy heeren doet het selve by haer, nalatende de dreyginge: als die wetet dat oock uw' selfs Heere in de hemelen is, ende [dat] geen aenneminge des persoons by hem en is.

10 Voorders, mijne broeders, wordet krachtigh in den Heere, ende in de sterckte sijner macht.

11 Doet aen de geheele wapenrustinge Godts, op dat gy konnet staen tegen de listige omleydingen des duyvels.

12 Want wy en hebben den strijt niet tegen vleesch ende bloet, maer tegen de Overheden, tegen de Machten, tegen de Gewelthebbers der werelt, der duysternisse deser eeuwe, tegen de geestelicke boosheden in de lucht.

13 Daerom neemt aen de geheele wapenrustinge Godts, op dat gy konnet wederstaen in den boosen dagh, ende alles verricht hebbende, staende blijven.

14 Staet dan, uwe lenden omgegordt hebbende met de waerheyt, ende aengedaen hebbende de borstwapen der gerechtigheyt:

15 Ende de voeten geschoeyt hebbende met bereydtheyt des Euangeliums des vredes.

16 Boven al aengenomen hebbende den schilt des geloofs, met welcken gy alle de vyerige pijlen des boosen sult konnen uytblusschen:

17 Ende neemt den helm der saligheyt, ende het sweert des Geests, het welck is Godts woort:

18 Met alle biddinge ende smeeckinge, biddende tot aller tijt in den geest, ende tot het selve wakende met alle geduerigheyt ende smeeckinge voor alle de heylige:

19 Ende voor my, op dat my het woort gegeven worde in de openinge mijns monts met vrymoedigheyt, om de verborgenheyt des Euangeliums bekent te maken,

20 Waer over ick een gesante ben in een keten, op dat ick in 't selve vrymoedelick magh spreken, gelijck my betaemt te spreken.

21 Ende, op dat oock gy moogt weten het gene my aengaet, [ende] wat ick doe, [dat] alles sal u Tychicus de geliefde broeder ende getrouwe dienaer in den Heere bekent maken:

22 Den welcken ick tot dien selven eynde tot u gesonden hebbe, op dat gy onse saken soudet weten, ende hy uwe herten soude vertroosten.

23 Vrede zy den broederen, ende liefde met geloove, van Godt den Vader, ende den Heere Jesu Christo.

24 De genade [zy] met alle de gene die onsen Heere Jesum Christum lief hebben in onverderflickheyt. Amen.

DE

SENDBRIEF

DES

APOSTELS PAULI

AEN DE

PHILIPPENSEN.

Het Eerste Capittel.

PAULUS ende Timotheus, dienst-
knechten Jesu Christi, alle den hey-
ligen in Christo Jesu die te Philippis zijn,
met de Opsienders ende Diakenen:
2 Genade zy u ende vrede van Godt
onsen Vader, ende den Heere Jesu
Christo.
3 Ick dancke mijnen Godt soo dick-
wijls als ick uwer gedencke,
4 (Alle tijt in allen mijnen gebede
voor u allen, met blijtschap het gebedt
doende,)
5 Over uwe gemeynschap aen het
Euangelium, van den eersten dagh af
tot nu toe:
6 Vertrouwende dit selve, dat hy die
in u een goet *werck begonnen heeft,
[dat] voleyndigen sal tot op den dagh
Jesu Christi:
7 Gelijck het by my recht is dat ick
van u alle dit gevoele, om dat ick in
[mijn] herte houde, dat gy, beyde in
mijne banden, ende [in mijne] verant-
woordinge, ende bevestinge des Euange-
liums, gy alle [segge ick], mijner ge-
nade mede-deelachtigh zijt.
8 Want Godt is mijn getuyge, hoe
seer ick begeerigh ben nae u alle, met
innerlicke bewegingen Jesu Christi.
9 Ende dit bidde ick [Godt], dat uwe
liefde nogh meer ende meer overvloe-
digh worde in erkentenisse, ende alle
gevoelen:
10 Op dat gy beproevet de dingen
die [daer van] verschillen, op dat gy op-
recht zijt, ende sonder aenstoot te geven,
tot den dagh Christi:
11 Vervult met vruchten der gerech-
tigheyt, die door Jesum Christum zijn,
tot heerlickheyt ende prijs Godes.
12 Ende ick wil dat gy weet, broeders,
dat het gene aen my [is geschiet] meer
tot bevoorderinge des Euangeliums ge-
komen is:
13 Also dat mijne banden in Christo
openbaer geworden zijn in 't gantsche
Rechthuys, ende allen anderen:
14 Ende [dat] het meerder [deel] der
broederen in den Heere door mijne ban-
den vertrouwen gekregen hebbende,
overvloedelicker het woort onbevreest
durven spreken.
15 Sommige prediken oock wel Chris-
tum door nijt ende twist, maer sommige
oock door goetwilligheyt.
16 D' eene verkondigen wel Christum
uyt twistinge, niet suyverlick, meynen-
de mijne banden verdruckinge toe te
brengen:
17 Doch dese uyt liefde, dewijle sy
weten dat ick tot verantwoordinge des
Euangeliums gesett ben.
18 Wat dan? Nochtans wort Christus
op allerley wijse, het zy onder een deck-
sel, het zy in der waerheyt, verkondigt:
ende daer in verblijde ick my, ja ick sal
my oock verblijden.
19 Want ick weet' dat dit my ter sa-
ligheyt gedyen sal door uw gebedt, ende
toebrenginge des Geests Jesu Christi,
20 Volgens mijne ernstige verwach-
tinge ende hope, dat ick in geene sake
en sal beschaemt worden: maer [dat] in
alle vrymoedigheyt, gelijck alle tijt, [al-
soo] oock nu Christus sal groot gemaeckt
worden in mijn lichaem, het zy door
het leven, het zy door de doot.
21 Want het leven is my Christus,
ende het sterven is [my] gewin.
22 Maer of te leven in den vleesche,
het selve my oorbaerlick zy, ende wat
ick verkiesen sal en weet' ick niet.
23 Want ick worde van dese twee ge-
drongen, hebbende begeerte om ont-
bonden te worden, ende met Christo te
zijn: want [dat] is seer verre het beste:
24 Maer in den vleesche te blijven,
is noodiger om uwent wille.
25 Ende dit vertrouwe ende weet'
ick, dat ick sal blijven, ende met u alle
sal verblijven tot uwer bevorderinge,
ende blijtschap des geloofs:

26 Op dat uwe roem in Christo Jesu overvloedigh zy aen my, door mijne tegenwoordigheyt wederom by u.

27 Alleenlick wandelt weerdiglick den Euangelio Christi, op dat het zy ick kome ende u sie, 't zy ick afwesigh ben, ick van uwe saken magh hooren, dat gy staet in éénen geest, met één gemoet gesamentlick strijdende door het geloove des Euangeliums:

28 Ende dat gy in geen dingh verschrickt en wort van de gene die tegenstaen: het welcke haer wel een bewijs is des verderfs, maer u der saligheyt, ende dat van Godt.

29 Want u is uyt genade gegeven in de sake Christi, niet alleen in hem te gelooven, maer oock voor hem te lijden:

30 Den selven strijt hebbende, hoedanigen gy in my gesien hebt, ende nu in my hoort.

Het 2. Capittel.

INDIENDER dan eenige vertroostinge is in Christo, indiender eenige troost is der liefde, indiender eenige gemeynschap is des Geests, indiender eenige innerlicke bewegingen ende ontfermingen zijn:

2 So vervult mijne blijtschap, dat gy moogt eensgesint zijn, de selve liefde hebbende, van één gemoet, [ende] van één gevoelen zijnde.

3 [En doet] geen dingh door twistinge, ofte ydele eere, maer door ootmoedigheyt achte d' een den anderen uytnemender dan hemselven.

4 Een yegelick en sie niet op het sijne, maer een yegelick [sie] oock op 't gene dat der anderen is.

5 Want dat gevoelen zy in u, 't welck oock in Christo Jesu was:

6 Die in de gestaltenisse Godts zijnde geenen roof geacht en heeft, Gode evengelijck te zijn:

7 Maer heeft hemselven vernietigt, de gestaltenisse eens dienstknechts aengenomen hebbende, ende is den menschen gelijck geworden:

8 Ende in gedaente gevonden als een mensche, heeft hy hemselven vernedert, gehoorsaem geworden zijnde tot den doot, ja den doot des kruyces.

9 Daerom heeft hem oock Godt uytermaten verhoogt, ende heeft hem eenen naem gegeven, welcke boven allen naem is:

10 Op dat in den name Jesu sich soude buygen alle knie der gene die in den hemel, ende die op de aerde, ende die onder de aerde zijn:

11 Ende alle tonge soude belijden dat Jesus Christus de Heere zy, tot heerlickheyt Godts des Vaders.

12 Also dan, mijne geliefde, gelijck gy alle tijt gehoorsaem geweest zijt, niet als in mijne tegenwoordigheyt alleen, maer veel meer nu in mijn afwesen, werecket uwes selfs saligheyt met vreese ende beeven.

13 Want het is Godt die in u' werckt beyde het willen ende het wercken, nae [sijn] welbehagen.

14 Doet alle dingen sonder murmureeren ende tegenspreken:

15 Op dat gy moogt onberispelick ende oprecht zijn, kinderen Godts zijnde onstraffelick in 't midden van een krom ende verdraeyt geslachte: onder welcke gy schijnet als lichten in de werelt:

16 Voorhoudende het woort des levens, my tot eenen roem tegen den dagh Christi, dat ick niet te vergeefs en hebbe geloopen, noch te vergeefs gearbeydt.

17 Ja indien ick oock tot een dranckoffer geoffert werde over de offerhande, ende bedieninge uwes geloofs, so verblijde ick my, ende verblijde my met u alle.

18 Ende om dat selve verblijdt gy u oock, ende verblijdt oock uliedeu met my.

19 Ende ick hope in den Heere Jesu, Timotheum haest tot u te senden: op dat ick oock welgemoedt magh zijn, als ick uwe saken sal verstaen hebben.

20 Want ick en hebbe niemant die even alsoo gemoedt is, dewelcke oprechtelick uwe saken sal besorgen.

21 Want sy soecken alle het hare, niet het gene Christi Jesu is.

22 Ende gy wetet sijne beproevinge, dat hy als een kint [sijnen] vader, met my gedient heeft in den Euangelio.

23 Ick hope dan wel desen van stonden aen te senden, soo [haest] als ick in mijne saken sal voorsien hebben:

24 Doch ick vertrouwe in den Heere, dat ick oock selve haest [tot u] komen sal.

25 Maer ick hebbe noodigh geacht, tot u te senden Epaphroditum mijnen broeder, ende mede-arbeyder, ende medestrijder, ende uwen afgesondenen, ende bedienaer mijnes nootdrufts:

26 Dewijle hy seer begeerigh was nae u alle, ende seer beangst was, om dat gy gehoort haddet dat hy kranck was.

27 Ende hy is oock kranck geweest tot naeby de doot; maer Godt heeft hem sijner ontfermt: ende niet alleen sijner, maer oock mijner, op dat ick niet droefheyt op droefheyt en soude hebben.

28 So hebbe ick dan hem te spoediger

gesonden, op dat gy hem siende wederom u soudet verblijden, ende ick te min soude droevigh zijn.

29 Ontfangt hem dan in den Heere, met alle blijtschap, ende houdt de sulcke in weerde.

30 Want om het werck Christi was hy tot naeby de doot gekomen, [sijn] leven niet achtende, op dat hy het gebreck uwer bedieninge aen my vervullen soude.

HET 3. CAPITTEL.

VOORTS, mijne broeders, verblijdt u in den Heere. De selve dingen aen u te schrijven en is my niet verdrietigh, ende het is u seker.

2 Siet op de honden, siet op de quade arbeyders, siet op de versnijdinge.

3 Want wy zijn de Besnijdinge, wy die Godt in den geest dienen, ende in Christo Jesu roemen, ende niet in het vleesch en betrouwen:

4 Hoewel ick hebbe, dat ick oock in het vleesch betrouwen mochte: Indien yemant anders meynt 'te betrouwen in het vleesch, ick nogh meer:

5 Besneden ten achtsten dage, uyt het geslachte Israëls, van de stamme Benjamin, een Hebreer uyt de Hebreen, nae de wet een Phariseer:

6 Nae den yver een vervolger der gemeynte: nae de rechtveerdigheyt die in de wet is, zijnde onberispelick.

7 Maer het gene my gewin was, dat hebbe ick om Christi wille schade geacht.

8 Ja gewisselick ick achte oock alle dingen schade te zijn, om de uytnementheyt der kennisse Christi Jesu mijns Heeren: om wiens wille ick alle die dingen schade gerekent hebbe, ende achte die dreck te zijn, op dat ick Christum moge gewinnen,

9 Ende in hem gevonden worde, niet hebbende mijne rechtveerdigheyt die uyt de wet is, maer die door 't geloove Christi is, [namelick] de rechtveerdigheyt die uyt Godt is door het geloove:

10 Op dat ick hem kenne, ende de kracht sijner opstandinge, ende de gemeynschap sijns lijdens, sijne doot gelijckformigh wordende:

11 Of ick eenigsins moge komen tot de weder-opstandinge der dooden.

12 Niet dat ick het alreede gekregen hebbe, ofte alreede volmaeckt ben: maer ick jage daer na, of ick het oock grijpen mochte, daer toe ick van Christo Jesu oock gegrepen ben.

13 Broeders, ick en achte niet dat ick selve het gegrepen hebbe.

14 Maer één dingh [doe ick, vergetende 't gene dat achter is, ende streckende my tot het gene dat vooren is, jage ick nae het wit tot den prijs der roepinge Godts, die van boven is in Christo Jesu.

15 Soo vele dan als wy volmaeckt zijn, laet ons dit gevoelen: ende indien gy yet andersins gevoelt, oock dat sal u Godt openbaren.

16 Doch daer wy toe gekomen zijn, laet ons [daer in] nae den selven regel wandelen, laet ons het selve gevoelen.

17 Weest mede mijne navolgers, broeders, ende merckt op de gene die alsoo wandelen, gelijck gy ons tot een voorbeelt hebt.

18 Want vele wandelen [anders]: van dewelcke ick u dickmael gesegt hebbe, ende nu oock weenende segge, datse vyanden des kruyces Christi zijn.

19 Welcker eynde is het verderf, welcker Godt is de buyck, ende [welcker] heerlickheyt is in hare schande, dewelcke aerdsche dingen bedencken.

20 Maer onse wandel is in de hemelen, waer uyt wy oock den Saligmaker verwachten, [namelick] den Heere Jesum Christum:

21 Die ons vernedert lichaem veranderen sal, op dat het selve gelijckformigh worde sijnen heerlicken lichame, nae de werckinge waer door hy oock alle dingen hemselven kan onderwerpen.

HET 4. CAPITTEL.

SO dan, mijne geliefde ende seer gewenschte broeders, mijne blijtschap ende kroone, staet alsoo in den Heere, geliefde.

2 Ick vermane Euodiam, ende ick vermane Syntychen, dat sy eensgesint zijn in den Heere.

3 Ende ick bidde oock u, gy [mijn] oprechte medegesel, zijt dese [vrouwen] behulpigh, die met my gestreden hebben in den Euangelio, oock met Clemens, ende de andere mijne mede-arbeyders, welcker namen zijn in het boeck des levens.

4 Verblijdt u in den Heere alle tijt: wederom segge ick, Verblijdt u.

5 Uwe bescheydenheyt zy alle menschen bekent. De Heere is naeby.

6 Weest in geen dingh besorgt: maer laet uwe begeerten in alles, door bidden ende smeecken, met dancksegginge bekent worden by Godt.

7 Ende de vrede Godts, die alle verstant te boven gaet, sal uwe herte ende uwe sinnen bewaren in Christo Jesu.

8 Voorts, broeders, al wat waerachtigh is, al wat eerlick is, al wat rechtveerdigh is, al wat reyn is, al wat lief-

lick is, al wat wel luydt, so daer eenige deugt is, ende so daer eenige lof is, dat selve bedenckt.

9 Het gene gy oock geleert, ende ontfangen, ende gehoort, ende in my gesien hebt, dat doet: ende de Godt des vredes sal met u zijn.

10 Ende ick ben grootelicks verblijdt geweest in den Heere, dat gy nu eenmael wederom verwackert zijt om aen my te gedencken: waer aen gy oock gedacht hebt, maer gy en hebt de gelegenheyt niet gehadt.

11 Niet dat ick [dit] segge van wegen gebreck: want ick hebbe geleert vergenoegt te zijn in 't gene ick ben.

12 Ende ick weet' vernedert te worden, ick weet' oock overvloet te hebben: allesins ende in allen ben ick onderwesen, beyde versadigt te zijn, ende honger te lijden, beyde overvloet te hebben, ende gebreck te lijden.

13 Ick vermagh alle dingen door Christum die my kracht geeft.

14 Nochtans hebt gy welgedaen, dat gy met mijne verdruckinge gemeynschap gehadt hebt.

15 Ende oock gy Philippensen wetet, dat in het begin des Euangeliums, doe ick van Macedonien vertrocken ben, geene gemeynte my [yet] medegedeelt heeft tot rekeninge van uytgeef ende ontfangh, dan gy alleen.

16 Want oock in Thessalonica hebt gy my eenmael ende andermael gesonden tot nootdruft.

17 Niet dat ick de gave soecke, maer ick soecke de vrucht die overvloedigh is tot uwe rekeninge.

18 Maer ick hebbe alles ontfangen, ende ick hebbe overvloet: ick ben vervult geworden, als ick van Epaphrodito ontfangen hebbe, dat van u [gesonden was], [als] eenen welrieckenden reuck, een aengename offerhande, Gode welbehagelick.

19 Doch mijn Godt sal nae sijnen rijckdom vervullen alle uwe nootdruft, in heerlickheyt door Christum Jesum.

20 Onsen Godt nu ende Vader zy de heerlickheyt in alle eeuwigheyt. Amen.

21 Groetet alle heylige in Christo Jesu. U groeten de broeders die met my zijn.

22 Alle de heylige groeten u, ende meest die van het huys des Keysers zijn.

23 De genade onses Heeren Jesu Christi zy met u allen. Amen.

DE

SENDBRIEF

DES

APOSTELS PAULI

AEN DE

COLOSSENSEN.

Het Eerste Capittel.

PAULUS, een Apostel Jesu Christi, door den wille Godts, ende Timotheus de broeder,

2 Den heyligen ende geloovigen broederen in Christo, die te Colossen zijn: Genade zy u ende vrede van Godt onsen Vader, ende den Heere Jesu Christo.

3 Wy dancken den Godt ende Vader onses Heeren Jesu Christi, altijt voor u biddende:

4 Also wy van uw' geloove in Christo Jesu gehoort hebben, ende van de liefde die [gy hebt] tot alle heyligen:

5 Om de hope die u weghgelegt is in de hemelen, van welcke gy te voo-ren gehoort hebt, door het woort der waerheyt [namelick] des Euangeliums:

6 Het welck tot u gekomen is, gelijck oock in de geheele werelt: ende het brengt vruchten voort, gelijck oock onder u, van dien dagh af dat gy gehoort hebt, ende de genade Godts in waerheyt bekent hebt:

7 Gelijck gy oock geleert hebt van Epaphra onsen geliefden medediensknecht, dewelcke een getrouw dienaer Christi is voor u:

8 Die ons oock verklaert heeft uwe liefde in den Geest.

9 Daerom oock wy, van dien dagh af dat wy het gehoort hebben, niet op en houden voor u te bidden, ende te begeeren dat gy moogt vervult worden

met de kennisse van sijnen wille, in alle wijsheyt ende geestelick verstant:

10 Op dat gy moogt wandelen weerdiglick den Heere tot alle behaeglickheyt, in alle goede wercken vrucht dragende, ende wassende in de kennisse Godts:

11 Met alle kracht bekrachtigt zijnde, nae de sterckte sijner heerlickheyt, tot alle lijdsaemheyt ende lanckmoedigheyt met blijtschap:

12 Danckende den Vader, die ons bequaem gemaeckt heeft om deel [te hebben] in de erve der heyligen in het licht:

13 Die ons getrocken heeft uyt de macht der duysternisse, ende overgesett heeft in het Koninckrijcke des Soons sijner liefde,

14 In den welcken wy de verlossinge hebben door sijn bloet, [namelick] de vergevinge der sonden.

15 Dewelcke is het beelt des onsienlicken Godts, de eerstgeboren aller creature.

16 Want door hem zijn alle dingen geschapen, die in de hemelen ende die op de aerde zijn, die sienlick ende die onsienlick zijn, het zy throonen, het zy heerschappyen, het sy overheden, het zy machten: alle dingen zijn door hem ende tot hem geschapen:

17 Ende hy is voor alle dingen, ende alle dingen bestaen te samen door hem.

18 Ende hy is het Hooft des lichaems, [namelick] der gemeynte, hy die het begin is, de eerstgeboren uyt den dooden, op dat hy in allen de eerste soude zijn.

19 Want het is [des Vaders] welbehagen geweest, dat in hem alle de volheyt woonen soude:

20 Ende dat hy door hem vrede gemaeckt hebbende door het bloet sijns kruyces, door hem [segge ick] alle dingen versoenen soude tot hemselven, het zy de dingen die op de aerde, het zy de dingen die in de hemelen zijn.

21 Ende hy heeft u die eertijts vervreemdt waert, ende vyanden door het verstant, in de boose wercken, nu oock versoeht,

22 In het lichaem sijnes vleeschs, door den doot, op dat hy u soude heyligh ende onberispelick ende onbeschuldelick voor hem stellen:

23 Indien gy maer blijft in 't geloove gefondeert ende vast, ende niet beweegt en wort van de hope des Euangeliums, dat gy gehoort hebt, het welcke gepredickt is onder alle de creature die onder den hemel is; van 't welck ick Paulus een dienaer geworden ben:

24 Die my nu verblijde in mijn lijden voor u, ende vervulle in mijn vleesch de overblijfselen van de verdruckingen Christi, voor sijn lichaem, het welck is de gemeynte:

25 Welcker dienaer ick geworden ben nae de bedeelinge Godts, die my gegeven is aen u, om te vervullen het woort Godts:

26 [Namelick] de verborgenheyt die verborgen is geweest van [alle] eeuwen ende van [alle] geslachten, maer nu geopenbaert is aan sijne heyligen,

27 Aen wien Godt heeft willen bekent maken, welcke daer zy de rijckdom der heerlickheyt deser verborgenheyt onder de Heydenen, welcke is Christus onder u, de hope der heerlickheyt:

28 Den welcken wy verkondigen, vermanende een yegelick mensche, ende leerende een yegelick mensche, in alle wijsheyt, op dat wy souden een yegelick mensche volmaeckt stellen in Christo Jesu.

29 Waer toe ick oock arbeyde, strijdende nae sijne werckinge die in my werckt met kracht.

Het 2. Capittel.

WANT ick wil dat gy wetet hoe grooten strijt ick voor u hebbe, ende [voor] de gene die te Laodicea zijn, ende soo vele als 'er mijn aengesicht in den vleesche niet en hebben gesien:

2 Op dat hare herten vertroost mogen worden, ende sy t'samengevoegt zijn in de liefde, ende [dat] tot allen rijckdom der volle versekertheyt des verstants, tot kennisse der verborgenheyt Godts ende des Vaders ende Christi:

3 In den welcken alle de schatten der wijsheyt ende der kennisse verborgen zijn.

4 Ende dit segge ick, op dat niet yemant u en misleyde met beweegredenen die eenen schijn hebben.

5 Want hoewel ick met het vleesch van [u] ben, nochtans ben ick met den geest by u, my verblijdende ende siende uwe ordeninge, ende de vastigheyt uwes geloofs in Christum.

6 Gelijck gy dan Christum Jesum den Heere hebt aengenomen, wandelt [alsoo] in hem:

7 Gewortelt ende opgebouwt in hem, ende bevestigt in het geloove, gelijckerwijs gy geleert zijt, overvloedigh zijnde in het selve, met dancksegginge.

8 Siet tot dat niemant u als eenen roof en vervoere door de Philosophie, ende ydele verleydinge, nae de overleveringe der menschen, nae de eerste-beginselen der werelt, ende niet nae Christum.

9 Want in hem woont alle de volheyt der Godtheyt lichamelick:

10 Ende gy zijt in hem volmaeckt, die het Hooft is van alle Overheyt ende Macht:

11 In welcken gy oock besneden zijt met een Besnijdenisse die sonder handen geschiet, in de uyttreckinge des lichaems der sonden des vleeschs, door de Besnijdenisse Christi:

12 Zijnde met hem begraven in den Doop, in welcken gy oock met [hem] opgeweckt zijt door het geloove der werckinge Godts, die hem uyt den dooden opgeweckt heeft.

13 Ende hy heeft u als gy doot waert in de misdaden, ende [in] de voorhuyt uwes vleeschs, mede levendigh gemaeckt met hem, alle [uwe] misdaden u vergevende:

14 Uytgewischt hebbende het hantschrift dat tegen ons was in insettingen [bestaende], 't welck [segge ick] eeniger wijse ons tegen was, ende heeft dat selve uyt het midden wechgenomen, het selve aen het kruys genagelt hebbende:

15 [Ende] de Overheden ende de Machten uytgetogen hebbende, heeft hy die in 't openbaer ten toone gestelt, ende heeft door het selve over haer getriumpheert.

16 Dat u dan niemant en oordeele in spijse ofte in dranck, ofte in het stuck des feest[daegs], ofte der nieuwe mane, ofte der Sabbathen:

17 Welcke zijn een schaduwe der toekomende dingen; maer het lichaem is Christi.

18 Dat [dan] niemant u en overheersche nae sijnen wille in nedrigheyt ende dienst der Engelen, intredende in 't gene hy niet gesien en heeft, te vergeefs opgeblasen zijnde door het verstant sijnes vleeschs:

19 Ende het Hooft niet behoudende, uyt het welcke het geheele lichaem door de t'samenvoegselen ende t'samenbindingen voorsien ende t'samengevoegt zijnde, opwast met Goddelicken wasdom.

20 Indien gy dan met Christo de eerste-beginselen der werelt zijt afgestorven, wat wort gy, gelijck of gy in de werelt leefdet, met insettingen belast?

21 [Namelick] en raeckt niet, noch en smaeckt niet, noch en roert niet aen:

22 Welcke dingen alle verderven door het gebruyck, [ingevoert] nae de geboden ende leeringen der menschen:

23 Dewelcke wel hebben eene [schijn]-reden van wijsheyt in eygenwilligen [Godts]dienst, ende nedrigheyt, ende [in] het lichaem niet te sparen, [doch] en zijn niet in eenige weerde, [maer] tot versadinge des vleeschs.

Het 3. Capittel.

INDIEN gy dan met Christo opgeweckt zijt, so soeckt de dingen die boven zijn, daer Christus is sittende aen de rechter[hant] Godts:

2 Bedenckt de dingen die boven zijn, niet die op de aerde zijn.

3 Want gy zijt gestorven, ende uw leven is met Christo verborgen in Gode.

4 Wanneer [nu] Christus sal geopenbaert zijn, die ons leven is, dan sult oock gy met hem geopenbaert worden in heerlickheyt.

5 Doodet dan uwe leden die op de aerde zijn, [namelick] hoererye, onreynigheyt, [schandelicke] beweginge, quade begeerlickheyt, ende de gierigheyt, welcke is afgodendienst.

6 Om welcke de toorne Godts komt over de kinderen der ongehoorsaemheyt:

7 In dewelcke oock gy eertijts hebt gewandelt, doe gy in deselve leefdet.

8 Maer nu legt oock gy dit alles af, [namelick] gramschap, toornigheyt, quaetheyt, lasteringe, vuyl spreken uyt uwen mont.

9 En liegt niet tegen malkanderen, dewijle gy uytgedaen hebt den ouden mensche met sijne wercken:

10 Ende aengedaen hebt den nieuwen [mensche] die vernieuwt wort tot kennisse, nae het evenbeelt des genen die hem geschapen heeft:

11 Waer in niet en is Grieck ende Jode, besnijdenisse ende voorhuyt, Barbare [ende] Scytha, dienstknecht [ende] vrye: maer Christus is alles, ende in allen.

12 So doet dan aen, als uytverkorene Godts, heylige, ende beminde, de innerlicke bewegingen der barmhertigheyt, goedertierenheyt, ootmoedigheyt, sachtmoedigheyt, lanckmoedigheyt:

13 Verdragende malkanderen, ende vergevende d' een den anderen, so yemant tegen yemant [eenige] klachte heeft: gelijckerwijs als Christus u vergeven heeft, [doet] oock gy alsoo.

14 Ende boven dit alles [doet aen] de

liefde, dewelcke is de bant der volmaeckt-
heyt.
15 Ende de vrede Godts heersche in
uwe herten, tot welcken gy oock geroe-
pen zijt in één lichaem: ende weest
danckbaer.
16 Het woort Christi woone rijcke-
lick in u in alle wijsheyt: leert ende ver-
maent malkanderen, met psalmen ende
lofsangen, ende geestelicke liedekens,
singende den Heere met aengenaemheyt
in uwe herte.
17 Ende al wat gy doet met woorden
ofte met wercken, [doet] het alles in
den name des Heeren Jesu, danckende
Godt ende den Vader door hem.
18 Gy vrouwen zijt uwe eygene man-
nen onderdanigh, gelijck het betaemt in
den Heere.
19 Gy mannen hebt uwe vrouwen
lief, ende en wort niet verbittert tegen
haer.
20 Gy kinderen zijt [uwen] ouderen
gehoorsaem in alles: want dat is den
Heere welbehagelick.
21 Gy vaders, en tergt uwe kinderen
niet: op dat sy niet moedeloos en worden.
21 Gy dienstknechten zijt in alles ge-
hoorsaem [uwen] heeren nae den vlee-
sche, niet met oogendiensten als men-
schenbehagers, maer met eenvoudigheyt
des herten, vreesende Godt.
23 Ende al wat gy doet, dat doet van
herten als den Heere, ende niet den men-
schen:
24 Wetende dat gy van den Heere
sult ontfangen de vergeldinge der erffe-
nisse: want gy dient den Heere Christo.
25 Maer die onrecht doet, die sal het
onrecht dragen dat hy gedaen heeft;
ende daer en is geen uytneminge des
persoons.

Het 4. Capittel.

GY heeren doet [uwen] dienstknech-
ten recht ende gelijck, wetende dat
oock gy eenen Heere hebt in de heme-
len.
2 Houdt sterck aen in het gebedt, en-
de waeckt in 't selve met dancksegginge:
3 Biddende met eenen oock voor ons,
dat Godt ons de deure des woorts opene,
om te spreken de verborgenheyt Christi,
om welcke ick oock gebonden ben:
4 Op dat ick deselve magh openbaren,
gelijck ick moet spreken.
5 Wandelt met wijsheyt by de gene
die buyten zijn, den bequamen tijt uyt-
koopende.
6 Uw woort zy alle tijt in aengenaem-
heyt, met sout besprengt, op dat gy
moogt weten hoe gy eenen yegelicken
moet antwoorden.
7 Alle mijne saken sal u bekent ma-
ken Tychicus de geliefde broeder, ende
getrouwe dienaer, ende mededienstknecht
in den Heere:
8 Den welcken ick tot den selven eyn-
de tot u gesonden hebbe, op dat hy uwe
saken wete, ende uwe herten vertrooste:
9 Met Onesimo den getrouwen ende
geliefden broeder, dewelcke uyt de uwe
is, sy sullen u alles bekent maken dat
hier is:
10 U groet Aristarchus mijn medege-
vangen, ende Marcus de neve van Bar-
nabas, welcken aengaende gy bevelen
ontfangen hebt: so hy tot u komt, ont-
fangt hem:
11 Ende Jesus gesegt Justus, welcke
uyt de Besnijdenisse zijn: dese alleen
zijn [mijne] mede-arbeyders in het Ko-
ninckrijcke Godts, die my een vertroo-
stinge geweest zijn.
12 U groet Epaphras, die uyt de uwe
is, een dienstknecht Christi, alle tijt
strijdende voor u in de gebeden, op dat
gy staen meugt volmaeckt ende volko-
men in alle den wille Godts.
13 Want ick geve hem getuygenisse
dat hy grooten yver heeft over u, ende
de gene die in Laodicea zijn, ende de
gene die in Hierapolis zijn.
14 U groet Lucas de Medicijnmeester,
de geliefde, ende Demas.
15 Groet de broederen die in Laodicea
zijn, ende Nymphan, ende de gemeynte
die in sijn huys is.
16 Ende wanneer dese Sendbrief van
u sal gelesen zijn, maeckt datse oock in
de gemeynte der Laodicensen gelesen
worde: ende dat oock gy dien leest die
uyt Laodicea [geschreven is].
17 Ende segt Archippo, Siet op de
bedieninge die gy aengenomen hebt in
den Heere, dat gy die vervullet.
18 De groetenisse met mijne hant
Pauli. Gedenckt mijne banden. De
genade zy met u. Amen.

DE EERSTE SENDBRIEF DES APOSTELS PAULI AEN DE THESSALONICENSEN.

HET EERSTE CAPITTEL.

PAULUS, ende Silvanus, ende Timotheus, aen de gemeynte der Thessalonicensen, [welcke is] in Gode den Vader, ende den Heere Jesu Christo: Genade zy u ende vrede van Godt onsen Vader, ende den Heere Jesu Christo.

2 Wy dancken Godt altijt over u alle, uwer gedachtigh zijnde in onse gebeden:

3 Sonder ophouden gedenckende het werck uwes geloofs, ende den arbeyt der liefde, ende de verdraegsaemheyt der hope op onsen Heere Jesum Christum, voor onsen Godt ende Vader:

4 Wetende, geliefde broeders, uwe verkiesinge van Godt:

5 Want ons Euangelium en is onder u niet alleen in woorden geweest, maer oock in kracht, ende in den Heyligen Geest, ende in vele versekertheyt: gelijck gy weet hoedanige wy onder u geweest zijn om uwent wille.

6 Ende gy zijt onse navolgers geworden, ende des Heeren, het woort aengenomen hebbende in vele verdruckinge, met blijtschap des Heyligen Geests:

7 Also dat gy voorbeelden geworden zijt allen den geloovigen in Macedonien ende Achajen.

8 Want van u is het woort des Heeren luytbaer geworden niet alleen in Macedonien ende Achajen, maer oock in alle plaetsen is uw geloove, dat [gy] op Godt [hebt], uytgegaen: so dat wy niet van noode en hebben yet [daer van] te spreken.

9 Want sy selve verkondigen van ons hoedanigen ingangh wy tot u hebben, ende hoe gy tot Godt bekeert zijt van den afgoden, om den levendigen ende waerachtigen Godt te dienen:

10 Ende sijnen Sone uyt de hemelen te verwachten, den welcken hy uyt den dooden verweckt heeft, [namelick] Jesum, die ons verlost van den toekomenden toorn.

HET 2. CAPITTEL.

WANT gy weet selve, broeders, onsen ingangh tot u, dat die niet ydel en is geweest:

2 Maer hoewel wy te vooren geleden hadden, ende oock ons smaetheyt aengedaen was, gelijck gy weet, te Philippis, so hebben wy [nochtans] vrymoedigheyt gebruyckt in onsen Godt om het Euangelium Godts tot u te spreken, in veel strijts.

3 Want onse vermaninge en is niet geweest uyt verleydinge, noch uyt onreynigheyt, noch met bedrogh:

4 Maer gelijck wy van Godt beproeft zijn geweest, dat ons het Euangelium soude toebetrouwt worden, alsoo spreken wy, niet als menschen behagende, maer Gode die onse herten beproeft.

5 Want wy en hebben nooyt met pluymstrijckende woorden omgegaen, gelijck gy weet, noch met [eenigh] bedecksel van gierigheyt: Godt is getuyge.

6 Noch soeckende eere uyt menschen, noch van u, noch van andere: hoewel wy [u] tot last konden zijn, als Christi Apostelen:

7 Maer wy zijn vriendelick geweest in 't midden van u, gelijck als een voedster hare kinderen koestert:

8 Alsoo wy, tot u seer genegen zijnde, hebben u geerne willen mededeelen niet alleen het Euangelium Godts, maer oock onse eygene zielen, daerom dat gy ons lief geworden waert.

9 Want gy gedenckt, broeders, onsen arbeyt ende moeyte: want nacht ende dagh werckende, op dat wy niemant onder u en souden lastigh zijn, hebben wy het Euangelium Godts onder u gepredickt.

10 Gy zijt getuygen, ende Godt, hoe heyliglick, ende rechtveerdelick, ende onberispelick wy u, die geloovet, geweest zijn.

11 Gelijck gy weet hoe wy een yegelick van u, als een vader sijne kinderen, vermaenden ende vertroosteden,

12 Ende betuygden dat gy soudt wandelen weerdiglick Gode, die u roept tot sijn Koninckrijck ende heerlickheyt.

13 Daerom dancken wy oock Godt sonder ophouden, dat als gy het woort der predikinge Godts van ons ontfangen hebt, gy dat aengenomen hebt, niet [als] der menschen woort, maer (gelijck het waerlick is) [als] Godts woort, dat oock werckt in u die geloovet.

14 Want gy, broeders, zijt navolgers geworden der gemeynten Godts, die in Judea zijn, in Christo Jesu: dewijle oock gy het selve geleden hebt van uwe eygene medeburgers, gelijck als sy van de Joden:

15 Welcke oock gedoodt hebben den Heere Jesum, ende hare eygene Propheten: ende ons hebben vervolgt, ende Gode niet en behagen, ende alle menschen tegen zijn:

16 Ende verhinderen ons te spreken tot de Heydenen, dat sy saligh mochten worden: op dat sy alle tijt hare sonden vervullen souden. Ende de toorn is over haer gekomen tot den eynde.

17 Maer wy, broeders van u berooft geweest zijnde voor een kleyne wijle tijts, nae het aengesicht, niet nae het herte, hebben ons te overvloediger beneerstigt om uw aengesicht te sien met groote begeerte.

18 Daerom hebben wy willen tot u komen (immers ick Paulus) eenmael ende andermael, maer de satanas heeft ons belett:

19 Want welcke is onse hope, ofte blijtschap, ofte kroone des roems? En zijt gy die oock niet voor onsen Heere Jesu Christo in sijne toekomste?

20 Want gy zijt onse heerlickheyt ende blijtschap.

HET 3. CAPITTEL.

DAEROM [dese begeerte] niet langer konnende verdragen, hebben wy geerne willen te Athenen alleen gelaten worden:

2 Ende hebben gesonden Timotheum onsen broeder, ende Godts dienaer, ende onsen mede-arbeyder in den Euangelio Christi, om u te versterckèn, ende u te vermanen van uw geloove:

3 Op dat niemant beweegt en worde in dese verdruckingen. Want gy weet selve, dat wy hier toe gestelt zijn.

4 Want oock doe wy by u waren, voorseyden wy u, dat wy souden verdruckt werden: gelijck oock geschiet is ende gy weet het.

5 Daerom oock [dese begeerte] niet langer konnende verdragen, hebbe ick [hem] gesonden om uw geloove te verstaen: of niet misschien de versoecker u soude versocht hebben, ende onse arbeyt ydel soude wesen.

6 Maer als Timotheus nu van ulieden tot ons gekomen was, ende ons de goede boodschap gebracht hadde van uw geloove ende liefde, ende dat gy altijt goede gedachtenisse van ons hebt, seer begeerigh zijnde om ons te sien, gelijck wy oock om ulieden:

7 So zijn wy daerom, broeders, over u in alle onse verdruckinge ende noot vertroost geworden door uw geloove:

8 Want nu leven wy, indien gy [vast] staet in den Heere.

9 Want wat dancksegginge konnen wy Gode tot vergeldinge wedergeven voor u, van wegen alle de blijtschap, waer mede wy ons om uwent wille verblijden voor onsen Godt,

10 Nacht ende dagh seer overvloedelick biddende om uw aengesicht te mogen sien, ende te volmaken het gene aen uw geloove gebreeckt?

11 Doch onse Godt ende Vader selve, ende onse Heere Jesus Christus rechte onsen wegh tot u.

12 Ende de Heere vermeerdere u, ende make [u] overvloedigh in de liefde tegen malkanderen, ende tegen alle, gelijck wy oock zijn tegen u:

13 Op dat hy uwe herten versterck om onberispelick te zijn in heyligmakinge, voor onsen Godt ende Vader, in de toekomste onses Heeren Jesu Christi met alle sijne heylige.

HET 4. CAPITTEL.

VOORTS dan, broeders, wy bidden ende vermanen u in den Heere Jesu, gelijck gy van ons ontfangen hebt, hoe gy moet wandelen ende Gode behagen, dat gy [daer in] meer overvloedigh wort.

2 Want gy weet wat bevelen wy u gegeven hebben door den Heere Jesum.

3 Want dit is de wille Godts, uwe heyligmakinge: dat gy u onthoudt van de hoererye:

4 Dat een yegelick van u wete sijn vat te besitten in heyligmakinge ende eere:

5 Niet in [quade] beweeginge der begeerlickheyt, gelijck als de Heydenen die Godt niet en kennen.

6 Dat niemant sijnen broeder en vertrede, noch en bedriege in [sijne] han-

delinge: want de Heere is een wreker over alle dese, gelijck wy u oock te vooren gesegt, ende betuygt hebben.

7 Want Godt en heeft ons niet geroepen tot onreynigheyt, maer tot heyligmakinge.

8 So dan die [dit] verwerpt, die en verwerpt geen mensche, maer Godt, die oock sijnen Heyligen Geest in ons heeft gegeven.

9 Van de broederlicke liefde nu en hebt gy niet van noode dat ick u schrijve; want gy selve zijt van Godt geleert om malkanderen lief te hebben.

10 Want gy doet oock het selve aen alle de broederen, die in geheel Macedonien zijn. Maer wy vermanen u, broeders, dat gy meer overvloedigh wort:

11 Ende dat gy u beneerstigt stille te zijn, ende uwe eygene dingen te doen, ende te wercken met uwe eygene handen, gelijck wy u bevolen hebben:

12 Op dat gy eerlick wandelt by de gene die buyten zijn, ende geenes dings van noode en hebbet.

13 Doch, broeders, ick en wil niet dat gy onwetende zijt van de gene die ontslapen zijn, op dat gy niet bedroeft en zijt, gelijck als de andere die geen hope en hebben.

14 Want indien wy gelooven dat Jesus gestorven is, ende opgestaen, alsoo sal oock Godt de gene die ontslapen zijn in Jesu, [weder]brengen met hem.

15 Want dat seggen wy u door het woort des Heeren, dat wy die levendigh overblijven sullen tot de toekomste des Heeren, niet en sullen voorkomen de gene die ontslapen zijn.

16 Want de Heere selve sal met een geroep, met de stemme des Archangels, ende met de basuyne Godts nederdalen van den hemel: ende die in Christo gestorven zijn, sullen eerst opstaen:

17 Daer na wy die levendigh overgebleven zijn, sullen te samen met haer opgenomen worden in de wolcken, den Heere te gemoete, in de lucht: ende alsoo sullen wy altijt met den Heere wesen.

18 So dan, vertroost malkanderen met dese woorden.

Het 5. Capittel.

MAER van de tijden ende de gelegenheden, broeders, en hebt gy niet van noode dat men u schrijve.

2 Want gy wetet selve seer wel, dat de dagh des Heeren also sal komen, gelijck een dief in der nacht.

3 Want wanneer sy sullen seggen, Het is vrede, ende sonder gevaer: dan sal een haestigh verderf haer overkomen, gelijck de barensnoot eene bevruchte [vrouwe]: ende sy en sullen 't geensins ontvlieden.

4 Maer gy, broeders, gy en zijt niet in duysternisse, dat u die dagh als een dief soude bevangen.

5 Gy zijt alle kinderen des lichts, ende kinderen des daegs: wy en zijn niet des nachts, noch der duysternisse.

6 So en laet ons dan niet slapen, gelijck als de andere: maer laet ons waken ende nuchteren zijn.

7 Want die slapen, slapen des nachts: ende die droncken zijn, zijn des nachts droncken.

8 Maer wy die des daegs zijn, laet ons nuchteren zijn, aengedaen hebbende de borstwapen des geloofs, ende der liefde, ende [tot] eenen helm, de hope der saligheyt.

9 Want Godt en heeft ons niet gestelt tot toorne, maer tot verkrijginge der saligheyt door onsen Heere Jesum Christum,

10 Die voor ons gestorven is, op dat wy, 't zy dat wy waken, 't zy dat wy slapen, te samen met hem leven souden.

11 Daerom vermaent malkanderen, ende sticht d' een den anderen: gelijck gy oock doet.

12 Ende wy bidden u, broeders, erkent de gene die onder u arbeyden, ende uwe Voorstanders zijn in den Heere, ende u vermanen:

13 Ende achtse seer veel in liefde, om hares wercks wille. Zijt vreedsaem onder malkanderen.

14 Ende wy bidden u, broeders, vermaent de ongeregelde, vertroost de kleynmoedige, ondersteunt de swacke, zijt lanckmoedigh tegen alle.

15 Siet dat niemant quaet voor quaet yemant en vergelde: maer jaegt alle tijt het goede na, so tegen malkanderen als tegen alle.

16 Verblijdt u alle tijt.

17 Biddet sonder ophouden.

18 Danckt [Godt] in alles. Want dit is de wille Godts in Christo Jesu over u.

19 En bluscht den Geest niet uyt.

20 En veracht de prophetien niet.

21 Beproeft alle dingen: behoudt het goede.

22 Onthoudt u van allen schijn des quaets.

23 Ende de Godt des vredes selve heylige u geheel ende al: ende uwe geheel oprechte geest, ende ziele, ende lichaem worde onberispelick bewaert

in de toekomste onses Heeren Jesu
Christi.
24 Hy die u roept is getrouwe, die het
oock doen sal.
25 Broeders, biddet voor ons.
26 Groetet alle de broeders met eenen
heyligen kus.
27 Ick beswere ulieden by den Heere,
dat dese Sendbrief alle den heyligen
broederen gelesen worde.
28 De genade onses Heeren Jesu
Christi zy met ulieden. Amen.

DE

TWEEDE SENDBRIEF

DES

APOSTELS PAULI

AEN DE

THESSALONICENSEN.

Het Eerste Capittel.

PAULUS, ende Silvanus, ende Timotheus, aen de gemeynte der Thessalonicensen, [welcke is] in Gode onsen
Vader, ende den Heere Jesu Christo:
2 Genade zy u, ende vrede van Godt
onsen Vader, ende den Heere Jesu
Christo.
3 Wy moeten Godt alle tijt dancken
over u, broeders, gelijck billick is, om
dat uw geloove seer wast, ende [dat] de
liefde eenes yegelicken van u alle, tegen
malkanderen overvloedigh wort:
3 Also dat wy selve van u roemen in
de gemeynten Godts over uwe lijdsaemheyt ende geloove, in alle uwe vervolgingen ende verdruckingen die gy verdraegt.
4 Een bewijs van Godts rechtveerdigh
oordeel, op dat gy weerdigh geacht wordet des Koninckrijcks Godts, voor het
welcke gy oock lijdet:
6 Also het recht is by Godt verdruckinge te vergelden den genen die u verdrucken:
7 Ende u die verdruckt wort, verquickinge met ons, in de openbaringe des
Heeren Jesu van den hemel met de Engelen sijner kracht,
8 Met vlammenden vyere, wrake
doende over de gene die Godt niet en
kennen, ende over de gene die den Euangelio onses Heeren Jesu Christi niet gehoorsaem en zijn:
9 Dewelcke sullen [tot] straffe lijden
het eeuwigh verderf, van den aengesichte des Heeren, ende van de heerlickheyt
sijner sterckte:
10 Wanneer hy sal gekomen zijn om
verheerlickt te worden in sijne heylige,
ende wonderbaar te worden in alle die
gelooven (overmits ons getuygenisse onder
u is gelooft geworden) in dien dagh.
11 Waerom wy oock altijt bidden
voor u, dat onse Godt u weerdigh achte
der roepinge, ende vervulle alle het welbehagen [sijner] goedigheyt, ende het
werck des geloofs met kracht:
12 Op dat de naem onses Heeren Jesu
Christi verheerlickt worde in u, ende gy
in hem, nae de genade onses Godts, ende des Heeren Jesu Christi.

Het 2. Capittel.

ENDE wy bidden u, broeders, door de
toekomste onses Heeren Jesu Christi,
ende onse toevergaderinge tot hem,
2 Dat gy niet haestelick beweegt en
wort van verstant, ofte verschrickt, noch
door geest, noch door woort, noch door
sendbrief als van ons [geschreven], als
of de dagh Christi aenstaende ware.
3 Dat u niemant en verleyde in eenigerley wijse: want [die en komt niet]
ten zy dat eerst de afval gekomen zy,
ende [dat] geopenbaert zy de mensche
der sonde, de sone des verderfs,
4 Die hem tegenstelt ende verheft boven al dat Godt genaemt, ofte [als Godt]
ge-eert wort: also dat hy in den Tempel
Godts als een Godt sal sitten, hemselven
vertoonende dat hy Godt is.
5 En gedenckt gy niet, dat ick nogh
by u zijnde, u dese dingen gesegt hebbe?
6 Ende nu wat [hem] wederhoudt
weet gy, op dat hy geopenbaert worde
te sijner eygener tijt.

7 Want de verborgenheyt der ongerechtigheyt wort alreede gewrocht: alleenlick die hem nu wederhoudt, [die sal hem wederhouden] tot dat hy uyt het midden sal [wechgedaen] worden.

8 Ende alsdan sal de ongerechtige geopenbaert worden, den welcken de Heere verdoen sal door den Geest sijns monts, ende te niete maken door de verschijninge sijner toekomste:

9 [Hem, segge ick,] wiens toekomste is nae de werckinge des satans, in alle kracht ende teeckenen, ende wonderen der leugen:

10 Ende in alle verleydinge der onrechtveerdigheyt in de gene die verloren gaen: daer voor dat sy de liefde der waerheyt niet aengenomen en hebben, om saligh te worden.

11 Ende daerom sal haer Godt senden eene kracht der dwalinge, dat sy de leugen souden gelooven:

12 Op dat sy alle veroordeelt worden die de waerheyt niet gelooft en hebben, maer een welbehagen hebben gehadt in de ongerechtigheyt.

13 Maer wy zijn schuldigh altijt Gode te dancken over u, broeders, die van den Heere bemint zijt, dat u Godt van den beginne verkoren heeft tot saligheyt, in heyligmakinge des Geests, ende geloove der waerheyt:

14 Waer toe hy u geroepen heeft door ons Euangelium, tot verkrijginge der heerlijckheyt onses Heeren Jesu Christi.

15 So dan, broeders, staet [vast], ende houdt de insettingen die u geleert zijn, het zy door [ons] woort, het zy door onsen Sendbrief.

16 Ende onse Heere Jesus Christus selve, ende onse Godt ende Vader die ons heeft lief gehadt, ende gegeven heeft een eeuwige vertroostinge, ende goede hope in genade,

17 Vertrooste uwe herten, ende versterke u in allen goeden woorde ende wercke.

Het 3. Capittel.

VOORTS, broeders, biddet voor ons, op dat het woort des Heeren [sijnen] loop hebbe, ende verheerlickt worde gelijck oock by u:

2 Ende op dat wy mogen verlost worden van de ongeschickte ende boose menschen: want het geloove en is niet aller.

3 Maer de Heere is getrouw, die u sal verstercken ende bewaren van den boosen.

4 Ende wy vertrouwen van u in den Heere, dat gy het gene wy u beveelen, oock doet, ende doen sult.

5 Doch de Heere rechte uwe herten tot de liefde Godts, ende tot de lijdsaemheyt Christi.

6 Ende wy beveelen u, broeders, in den name onses Heeren Jesu Christi, dat gy u onttreckt van een yegelick broeder die ongeregelt wandelt, ende niet nae de insettinge die hy van ons ontfangen heeft.

7 Want gy selve weet hoe men ons behoort na te volgen: want wy en hebben ons niet ongeregelt gedragen onder u:

8 Noch wy en hebben geen broot by yemant gegeten voor niet, maer in arbeyt ende moeyte, nacht ende dagh werckende: op dat wy niet yemant van u en souden lastigh zijn:

9 Niet dat wy de macht niet en hebben, maer op dat wy ons selven u geven souden [tot] een voorbeelt, om ons na te volgen.

10 Want oock doe wy by u waren, hebben wy u dit bevolen, dat so yemant niet en wil wercken, hy oock niet en ete.

11 Want wy hooren dat sommige onder u ongeregelt wandelen, niet werckende, maer ydele dingen doende.

12 Doch de soodanige beveelen ende vermanen wy door onsen Heere Jesum Christum, dat sy met stilheyt werckende haer eygen broot eten.

13 Ende gy, broeders, en vertraegt niet in goet te doen.

14 Maer indien yemant onsen woorde door desen Brief [geschreven], niet gehoorsaem en is, teeckent dien: ende en vermengt u niet met hem, op dat hy beschaemt worden.

15 Ende en houdt [hem] niet als eenen vyant, maer vermaent [hem] als eenen broeder.

16 De Heere nu des vredes selve geve u vrede alle tijt, in allerley wijse. De Heere zy met u allen.

17 De groetenisse met mijne hant Pauli, het welck is een teecken in een yeder Sendbrief: alsoo schrijve ick.

18 De genade onses Heeren Jesu Christi zy met u allen. Amen.

DE

TWEEDE SENDBRIEF

DES

APOSTELS PAULI

AEN

TIMOTHEUM.

Het Eerste Capittel.

PAULUS, een Apostel Jesu Christi, nae het bevel Godts onses Saligmakers, ende des Heeren Jesu Christi, [die] onse hope [is],

2 Timotheo [mijnen] oprechten sone in het geloove: genade, barmhertigheyt, vrede zy u van Godt onsen Vader, ende Christo Jesu onsen Heere.

3 Gelijck ick u vermaent hebbe, dat gy tot Ephesen soudt blijven, als ick nae Macedonien reysde, [soo vermane ick het u nogh,] op dat gy sommige beveelet geen andere leere te leeren:

4 Noch haer te begeven tot fabelen, ende oneyndelicke geslacht-rekeningen, welcke meer [twist]vragen voortbrengen dan stichtinge Godts, die in het geloove is.

5 Maer het eynde des gebodts is liefde uyt een reyn herte, ende [uyt] een goede conscientie, ende [uyt] een ongeveynst geloove.

6 Van dewelcke sommige afgeweken zijnde, hebben haer gewendet tot ydelsprekinge:

7 Willende Leeraers der wet zijn, niet verstaende noch wat sy seggen, noch wat sy bevestigen.

8 Doch wy weten dat de wet goet is, so yemant die wettelick gebruyckt,

9 Ende hy dit weet dat den rechtveerdigen de wet niet en is gesett, maer den ongerechtigen ende den halsterrigen, den godtloosen ende den sondaren, den onheyligen ende den ongoddelicken,] den vadermoorders ende den moedermoorders, den dootslagers,

10 Den hoereerders, dien die by mannen liggen, den menschendieven, den leugenaers, den meyneedigen ende so daer yet anders de gesonde leere tegen is:

11 Nae het Euangelium der heerlickheyt des saligen Godts, dat my toebetrouwt is.

12 Ende ick dancke hem die my bekrachtigt heeft, [namelick] Christo Jesu onsen Heere, dat hy my getrouw geacht heeft, [my] in de bedieninge gestelt hebbende:

13 Die ick te vooren een [Godts] lasteraer was, ende een vervolger, ende een verdrucker: maer my is barmhertigheyt geschiet, dewijle ick het onwetende gedaen hebbe in [mijne] ongeloovigheyt:

14 Doch de genade onses Heeren is seer overvloedigh geweest, met geloove ende liefde, die daer is in Christo Jesu.

15 Dit is een getrouw woort, ende aller aenneminge weerdigh, dat Christus Jesus in de werelt gekomen is om de sondaren saligh te maken, van welcke ick de voornaemste ben.

16 Maer daerom is my barmhertigheyt geschiet, op dat Jesus Christus in my, die de voornaemste ben, alle [sijne] lanckmoedigheyt soude betoonen, tot een voorbeelt der gene die in hem gelooven sullen ten eeuwigen leven.

17 Den Koningh nu der eeuwen, den onverderflicken, den onsienlicken, den alleen wijsen Godt, zij eere ende heerlickheit in alle eeuwigheyt. Amen.

18 Dit gebodt beveele ick u, [mijn] sone Timotheë, dat gy nae de prophetien die van u voorgegaen zijn, in deselve den goeden strijt strijdet:

19 Houdende het geloove, ende een goede conscientie, welcke sommige verstooten hebbende, van het geloove schipbreucke geleden hebben.

20 Onder welcke is Hymeneus ende Alexander, die ick den satan overgegeven hebbe, op dat sy souden leeren niet [meer] te lasteren.

Het 2. Capittel.

ICK vermane dan voor alle dingen, dat gedaen worden smeeckingen, gebeden, voorbiddingen, dancksegginngen voor alle menschen:

2 Voor Koningen, ende alle die in hoogheyt zijn: op dat wy een gerust en-

de stil leven leyden mogen in alle Godtsaligheyt, ende eerbaerheyt.

3 Want dat is goet ende aengenaem voor Godt onsen Saligmaker,

4 Welcke wil dat alle menschen saligh worden, ende tot kennisse der waerheyt komen.

5 Want daer is één Godt, daer is oock één Middelaer Godes ende der menschen, de mensche Christus Jesus:

6 Die hemselven gegeven heeft [tot] een rantsoen voor allen, [zijnde] het getuygenisse tot sijner tijt:

7 Waer toe ick gestelt ben een Prediker ende Apostel, (ick segge de waerheyt in Christo, ick en liege niet,) een Leeraer der Heydenen, in geloove ende waerheyt.

8 Ick wil dan dat de mannen bidden in alle plaetsen, opheffende heylige handen sonder toorn ende twistinge.

9 Desgelijcks oock dat de vrouwe in een eerbaer gewaet, met schaemte ende matigheyt haerselven vercieren, niet in vlechtingen [des hayrs], ofte gout, ofte peerlen, ofte kostelicke kleedinge:

10 Maer (het welck de vrouwen betaemt die de Godtvruchtigheyt belijden) door goede wercken.

11 Een vrouwe late haer leeren in stilheyt, in alle onderdanigheyt.

12 Doch ick en late de vrouwe niet toe datse leere, noch over den man heersche, maer [wil] datse in stilheyt zy.

13 Want Adam is eerst gemaeckt, daer na Eva.

14 Ende Adam en is niet verleydt geworden: maer de vrouwe verleydt zijnde is in overtredinge geweest.

15 Doch sy sal saligh worden in kinderen te baren, so sy blijft in het geloove, ende liefde, ende heyligmakinge, met matigheyt.

HET 3. CAPITTEL.

DIT is een getrouw woort, So yemant tot eens opsienders ampt lust heeft, die begeert een treflick werck.

2 Een opsiender dan moet onberispelick zijn, éener vrouwen man, wacker, matigh, eerbaer, geerne herbergende, bequaem om te leeren:

3 Niet genegen tot den wijn, geen smijter, geen vuylgewinsoecker: maer bescheyden, geen vechter, niet geltgierigh:

4 Die sijn eygen huys wel regeert, [sijne] kinderen in onderdanigheyt houdende, met alle stemmigheyt:

5 (Want so yemant sijn eigen huys niet en weet te regeeren, hoe sal hy voor de gemeynte Godts sorge dragen?)

6 Geen nieuweling, op dat hy niet opgeblasen en worde, ende in het oordeel des duyvels en valle.

7 Ende hy moet oock een goet getuygenisse hebben van de gene die buyten zijn, op dat hy niet en valle in smaetheyt, ende [in] den strick des duyvels.

8 De Diakenen insgelijcks [moeten] eerbaer [zijn], niet tweetongigh, niet die haer tot veel wijn begeeven, geen vuylgewinsoeckers:

9 Houdende de verborgenheyt des geloofs in eene reyne conscientie.

10 Ende dat dese oock eerst beproeft worden, [ende] datse daer na dienen, so sy onbestraffelick zijn.

11 De vrouwen insgelijcks [moeten] eerbaer [zijn], geen lasteressen, wacker, getrouw in alles.

12 Dat de Diakenen éener vrouwen mannen zijn, die [hare] kinderen ende hare eygene huysen wel regeeren.

13 Want die wel gedient hebben verkrijgen haerselven eenen goeden opgangh, ende vele vrymoedigheyt in het geloove, 't welck is in Christo Jesu.

14 Dese dingen schrijve ick u, hopende seer haest tot u te komen:

15 Maer so ick vertoeve, op dat gy meugt weten hoe men in het huys Godts moet verkeeren, het welcke is de gemeynte des levenden Godts, een pilaer ende vastigheyt der waerheyt.

16 Ende buyten alle twijffel de verborgenheyt der Godtsaligheyt is groot: Godt is geopenbaert in den vleesche, is gerechtveerdigt in den Geest, is gesien van de Engelen, is gepredickt onder de Heydenen, is gelooft in de werelt, is opgenomen in heerlickheyt.

HET 4. CAPITTEL.

DOCH de Geest segt duydelick, dat in de laetste tijden sommige sullen afvallen van het geloove, haer begevende tot verleydende geesten, ende leeringen der duyvelen,

2 Door geveynstheyt der leugensprekers, hebbende hare eygene conscientie [als] met een brand-yser toegeschroeyt,

3 Verbiedende te houwelicken, [gebiedende] van spijsen te onthouden die Godt geschapen heeft tot nuttinge met danckseggingе, voor de geloovige, ende die de waerheyt hebben bekent.

4 Want alle schepsel Godts is goet, ende daer en is niet verworpelick, met dancksegginge genomen zijnde.

5 Want het wort geheyligt door het woort Godts, ende [door] het gebedt.

6 Als gy dese dingen den broederen voorstelt, so sult gy een goet dienaer Je-

su Christi zijn, opgevoedt in de woorden des geloofs, ende der goede leere, welcke gy achtervolgt, hebt.

7 Maer verwerpt de ongodtlicke ende oudtwijfsche fabelen: ende oeffent uselven tot Godtsaligheyt.

8 Want de lichamelicke oeffeninge is tot weynigh nut: maer de Godtsaligheyt is tot alle dingen nut, hebbende de belofte des tegenwoordigen, ende des toekomenden levens.

9 Dit is een getrouw woort, ende aller aenneminge weerdigh.

10 Want hier toe arbeyden wy oock, ende worden gesmadigt, om dat wy gehoopt hebben op den levenden Godt, die een Behouder is aller menschen, [maer] allermeest der geloovige.

11 Beveelt dese dingen, ende leertse.

12 Niemant en verachte uwe jonckheyt: maer zijt een voorbeelt der geloovige, in den woorde, in wandel, in liefde, in den geest, in geloove, in reynigheyt.

13 Houdt aen in 't lesen, in 't vermanen, in 't leeren, tot dat ick kome.

14 En versuymt de gave niet die in u is, die u gegeven is door de prophetie, met opleggingе der handen des Ouderlingschaps.

15 Bedenckt dese dingen, weest hier in [besigh]: op dat uw toenemen openbaer zij in allen.

16 Hebt acht op uselven, ende op de leere: volherdt in desen. Want dat doende sult gy ende uselven behouden, ende die u hooren.

Het 5. Capittel.

EENEN ouden [man] en bestraft niet hardelick, maer vermaent [hem] als eenen vader: de jonge, als broeders:

2 De oude [vrouwen], als moeders: de jonge, als susters, in alle reynigheyt.

3 Eert de weduwen, die waerlick weduwen zijn.

4 Maer so eenige weduwe kinderen heeft, ofte kintskinderen, dat die leeren eerst aen haer eygen huys Godtsaligheyt oeffenen, ende den voorouderen weder-vergeldinge doen. Want dat is goet ende aengenaem voor Godt.

5 Die nu waerlick weduwe is, ende alleen gelaten, die hoopt op Godt, ende blijft in smeeckingen ende gebeden nacht ende dagh.

6 Maer die haren wellust volgt, die is levende gestorven.

7 Ende beveelt dit, op dat sy onberispelick zijn.

8 Doch so yemant de sijne, ende voornamelick [sijne] huysgenooten niet en versorgt, die heeft het geloove verloochent, ende is erger dan een ongeloovige.

9 Dat een weduwe gekoren worde niet minder dan van tsestigh jaren, welcke éénes mans vrouwe geweest zy:

10 Getuygenisse hebbende van goede wercken: so sy kinderen opgevoedt heeft, so sy [geerne] heeft geherbergt, so sy der heyligen voeten heeft gewasschen, so sy den verdruckten genoegsame hulpe gedaen heeft, so sy alle goet werck nagetracht heeft.

11 Maer de jonge weduwen en neemt niet aen: want als sy weeldrigh geworden zijn tegen Christum, so willen sy houwelicken:

12 Hebbende [haer] oordeel, om dat sy [haer] eerste geloove hebben te niete gedaen.

13 Ende met eenen oock leeren sy ledigh omgaen by de huysen: ende zijn niet alleen ledigh, maer oock klapachtigh, ende ydele dingen doende, sprekende 't gene niet en betaemt.

14 Ick wil dan dat de jonge [weduwen] houwelicken, kinderen teelen, het huys regeeren, geen oorsake van lasteringe aen de wederpartye en geven.

15 Want eenige hebben haer alreede afgewendt achter den satan.

16 So eenigh geloovigh [man], ofte geloovige [vrouwe] weduwen heeft, dat die haer genoegsame hulpe doe, ende dat de gemeynte niet beswaert en worde, op dat sy de gene die waerlick weduwen zijn genoegsame hulpe doen magh.

17 Dat de Ouderlingen die wel regeeren dobbeler eere weerdigh geacht worden, voornamelick die arbeyden in het woort ende leere.

18 Want de Schrift segt, Eenen dorschenden osse en sult gy niet muylbanden. Ende, De arbeyder is sijnen loon weerdigh.

19 Tegen eenen Ouderlingh en neemt geen beschuldinge aen, anders dan onder twee ofte drie getuygen.

20 Die sondigen, bestraft in tegenwoordigheyt van alle, op dat oock de andere vreese mogen hebben.

21 Ick betuyge voor Godt, ende den Heere Jesu Christo, ende de uytverkorene Engelen, dat gy dese dingen onderhoudt sonder voor-oordeel, niets doende nae toegenegenheyt.

22 En legt niemant haestelick de handen op, noch en hebt geen gemeynschap aen anderer sonden: bewaert uselven reyn.

23 En drinckt niet langer water [al-

leen], maer gebruyckt een weynigh wijns, om uwe mage, ende uwe menigvuldige swackheden.

24 Van sommige menschen zijn de sonden te vooren openbaer, ende gaen vooren tot [hare] veroordeelinge: ende in sommige oock volgen sy na.

25 Desgelijcks oock de goede wercken zijn te vooren openbaer: ende daer 't anders mede gelegen is, en konnen niet verborgen worden.

Het 6. Capittel.

DE dienstknechten soo vele als 'er onder het jock zijn, sullen hare heeren aller eere weerdigh achten: op dat de name Godts, ende de leere niet gelastert en worde.

2 Ende die geloovige heeren hebben, en sullense niet verachten, om datse broeders zijn: maer sullense te meer dienen om dat sy geloovigh ende gelieft zijn, als die deser weldaet mede-deelachtigh zijn. Leert ende vermaent dese dingen.

3 Indien yemant een andere leere leert, ende niet over een en komt met de gesonde woorden onses Heeren Jesu Christi, ende met de leere die nae de Godtsaligheyt is,

4 Die is opgeblasen, ende en weet niets, maer hy raest ontrent [twist]vragen ende woordenstrijt: uyt welcke komt nijt, twist, lasteringen, quade nadenckingen,

5 Verkeerde krakeelingen van menschen die een verdorven verstant hebben, ende van de waerheyt berooft zijn, meynende dat de Godtsaligheyt een gewin zy. Wijckt af van de sulcke.

6 Doch de Godtsaligheyt is een groot gewin met vergenoeginge.

7 Want wy en hebben niets in de werelt gebracht, het is openbaer dat wy oock niet en konnen yet daer uytdragen.

8 Maer als wy voedsel ende decksel hebben, wy sullen daer mede vergenoegt zijn.

9 Doch die rijck willen worden, vallen in versoeckinge ende [in] den strick, ende [in] vele dwase ende schadelicke begeerlickheden, welcke de menschen doen versincken in verderf ende ondergangh.

10 Want de geltgierigheyt is een wortel van alle quaet: tot welcke sommige lust hebbende zijn afgedwaelt van het geloove, ende hebben haerselven met vele smerten doorsteken.

11 Maer gy, o mensche Godts, vliedt dese dingen: ende jaegt na gerechtigheyt, Godtsaligheyt, geloove, liefde, lijdsaemheyt, sachtmoedigheyt.

12 Strijdt den goeden strijt des geloofs, grijpt nae het eeuwige leven, tot het welcke gy oock geroepen zijt, ende de goede belijdenisse beleden hebt voor vele getuygen.

13 Ick beveele u voor Godt die alle dingh levendigh maeckt, ende [voor] Christo Jesu, die onder Pontio Pilato de goede belijdenisse betuygt heeft:

14 Dat gy dit gebodt houdet, onbevleckt [ende] onberispelick, tot op de verschijninge onses Heeren Jesu Christi:

15 Welcke tot sijner tijt vertoonen sal de salige ende alleen machtige Heere, de Koningh der koningen, ende Heere der heeren:

16 Die alleen onsterflickheyt heeft, ende een ontoeganckelick licht bewoont: den welcken geen mensche gesien en heeft, noch sien en kan: welcken zy eere, ende eeuwige kracht. Amen.

17 Den rijcken in dese tegenwoordige werelt beveelt dat sy niet hoogmoedigh en zijn, noch [hare] hope en stellen op de ongestadigheyt des rijckdoms, maer op den levenden Godt, die ons alle dingen rijckelick verleent om te genieten:

18 Dat sy weldadigh zijn, rijcke worden in goede wercken, geerne mededeelende zijn, [ende] gemeynsaem:

19 Leggende haerselven wech tot eenen schat een goet fondament tegen het toekomende, op dat sy het eeuwige leven verkrijgen mogen.

20 O Timotheë, bewaert het pant [u] toebetrouwt, eenen afkeer hebbende van het ongodtlick ydel-roepen, ende van de tegenstellingen der valschelick genaemde wetenschap:

21 Dewelcke sommige voorgevende, zijn van het geloove afgeweken. De genade zy met u. Amen.

DE
TWEEDE SENDBRIEF
DES
APOSTELS PAULI
AEN
TIMOTHEUM.

Het Eerste Capittel.

PAULUS, een Apostel Jesu Christi, door den wille Godts, nae de belofte des levens dat in Christo Jesu is,

2 Timotheo [mijnen] geliefden sone: genade, barmhertigheyt, vrede zy [u] van Godt den Vader, ende Christo Jesu onsen Heere.

3 Ick dancke Godt, dien ick diene van [mijne] voor-ouderen aen in een reyne conscientie, gelijck ick sonder ophouden uwer gedachtigh ben in mijne gebeden nacht ende dagh:

4 Seer begeerigh zijnde om u te sien, als ick gedencke aen uwe tranen, op dat ick magh met blijtschap vervult worden:

5 Als ick my in gedachtenisse brenge het ongeveynst geloove dat in u is, het welck eerst gewoont heeft in uwe grootmoeder Loïs, ende uwe moeder Eunice: ende ick ben versekert dat het oock in u [woont].

6 Om welcke oorsake ick u indachtigh make dat gy opweckt de gave Godts, die in u is door de opleggìnge mijner handen.

7 Want Godt en heeft ons niet gegeven eenen geest der vreesachtigheyt, maer der kracht, ende der liefde, ende der gematigtheyt.

8 En schaemt u dan niet der getuygenisse onses Heeren, noch mijnes, die sijn gevangen ben: maer lijdt verdruckingen met den Euangelio nae de kracht Godts:

9 Die ons heeft saligh gemaeckt, ende geroepen met eene heylige roepinge: niet nae onse wercken, maer nae sijn eygen voornemen ende genade, die ons gegeven is in Christo Jesu voor de tijden der eeuwen:

10 Doch nu geopenbaert is door de verschijninge onses Saligmakers Jesu Christi, die den doot heeft te niete gedaen, ende het leven ende de onverderflickheyt aen het licht gebracht door het Euangelium.

11 Waer toe ick gestelt ben een Prediker, ende een Apostel, ende een Leeraer der Heydenen:

12 Om welcke oorsake ick oock dese dingen lijde: maer en worde niet beschaemt. Want ick weet' wien ick gelooft hebbe, ende ick ben versekert dat hy machtigh is mijn pant by [hem] wechgelegt te bewaren tot dien dagh.

13 Houdt het voorbeelt der gesonde woorden, die gy van my gehoort hebt, in geloove ende liefde die in Christo Jesu is.

14 Het goede pant dat [u] toebetrouwt is, bewaert door den Heyligen Geest, die in ons woont.

15 Gy weet dit dat alle die in Asia zijn, haer van my afgewendt hebben: onder dewelcke is Phygellus ende Hermogenes.

16 De Heere geve den huyse Onesiphori barmhertigheyt: want hy heeft my dickmael verquickt, ende heeft sich mijner keten niet geschaemt.

17 Maer als hy te Romen gekomen was, heeft hy my seer neerstelick gesocht, ende heeft [my] gevonden.

18 De Heere geve hem dat hy barmhertigheyt vinde by den Heere, in dien dagh: ende hoe vele hy [my] te Ephesen gedient heeft weet gy seer wel.

Het 2. Capittel.

GY dan, mijn sone, wort gesterckt in de genade die in Christo Jesu is:

2 Ende het gene gy van my gehoort hebt onder vele getuygen, betrouwt dat aen getrouwe menschen, welcke bequaem sullen zijn om oock andere te leeren.

3 Gy dan, lijdt verdruckingen, als een goet krijgsknecht Jesu Christi.

4 Niemant die in den krijgh dient wort ingewickelt in de handelingen des

leeftochts, op dat hy dien moge behagen die [hem] tot den krijgh aengenomen heeft.

5 Ende indien oock yemant strijdt, die en wort niet gekroont, so hy niet wettelick en heeft gestreden.

6 De lantman als hy arbeydt, moet [alsoo] eerst de vruchten genieten.

7 Merckt het gene ick segge: doch de Heere geve u verstant in alle dingen.

8 Houdt in de gedachtenisse dat Jesus Christus uyt de dooden is opgeweckt, welcke is uyt den zade Davids, nae mijn Euangelium:

9 Om het welcke ick verdruckingen lijde tot de banden toe, als een quaetdoender: maer het woort Godts en is niet gebonden.

10 Daerom verdrage ick alles om de uytverkorene, op dat oock sy de saligheyt souden verkrijgen, die in Christo Jesu is, met eeuwige heerlickheyt.

11 Dit is een getrouw woort: want indien wy met [hem] gestorven zijn, so sullen wy oock met [hem] leven:

12 Indien wy verdragen, wy sullen oock met [hem] heerschen; indien wy [hem] verloochenen, hy sal ons oock verloochenen:

13 Indien wy ontrouw zijn, hy blijft getrouw: hy en kan hemselven niet verloochenen.

14 Brengt dese dingen in gedachtenisse, ende betuygt voor den Heere, dat sy geenen woordenstrijt en voeren, ['t welck] tot geen dingh nut [en is], [dan] tot verkeeringe der toehoorders.

15 Beneerstigt u om uselven Gode beproeft voor te stellen, eenen arbeyder die niet beschaemt en wort, die het woort der waerheyt recht-snijdt.

16 Maer stelt u tegen het ongodtlick ydel-roepen: want sy sullen in meerder godtloosheyt toenemen.

17 Ende haer woort sal voort-eten gelijck de kancker: onder welcke is Hymeneus ende Philetus:

18 Die van de waerheyt zijn afgeweken, seggende dat de opstandinge alrede geschiet is: ende verkeeren sommiger geloove.

19 Evenwel het vaste fondament Godts staet, hebbende desen segel, De Heere kent de gene die sijne zijn: ende, Een yegelick die den name Christi noemt stae af van ongerechtigheyt.

20 Doch in een groot huys zijn niet alleen gouden ende silvere vaten, maer oock houten ende aerden [vaten]: ende sommige ter eeren, maer sommige ter oneeren.

21 Indien dan yemant hemselven van desen reynigt, die sal een vat zijn ter eeren, geheyligt ende bequaem tot gebruyck des Heeren, tot alle goet werck toebereydt.

22 Maer vliedt de begeerlickheden der jonckheyt: ende jaegt na rechtveerdigheyt, geloove, liefde, vrede met de gene die den Heere aenroepen uyt een reyn herte.

23 Ende verwerpt de vragen die dwaes ende sonder leeringe zijn, wetende datse twistingen voortbrengen.

24 Ende een dienstknecht des Heeren en moet niet twisten, maer vriendelick zijn tegen alle, bequaem om te leeren, [ende] die de quade kan verdragen:

25 Met sachtmoedigheyt onderwijsende de gene die tegenstaen: of haer Godt t' eeniger tijt bekeeringe gave tot erkentenisse der waerheyt:

26 Ende sy wederom ontwaken mochten uyt den strick des duyvels, onder welcken sy gevangen waren tot sijnen wille.

Het 3. Capittel.

ENDE weet dit, dat in de laetste dagen ontstaen sullen sware tijden.

2 Want de menschen sullen zijn liefhebbers van haerselven, geltgierigh, laetdunckige, hoovaerdigh, lasteraers, den ouderen ongehoorsaem, ondanckbaer, onheyligh;

3 Sonder natuerlicke liefde, onversoenlick, achterklappers, onmatigh, wreet, sonder liefde tot de goede,

4 Verraders, roeckeloos, opgeblasen, meer liefhebbers der wellusten dan liefhebbers Godts:

5 Hebbende een gedaente van Godtsaligheyt, maer die de kracht derselve verloochent hebben. Hebt oock eenen afkeer van dese.

6 Want van dese zijn 't die in de huysen insluipen, ende nemen de vrouwkens gevangen die met sonden geladen zijn, ende door menigerley begeerlickheden gedreven worden:

7 [Vrouwkens] die altijt leeren, ende nimmermeer tot kennisse der waerheyt en konnen komen.

8 Gelijckerwijs nu Jannes ende Jambres Mosi tegenstonden, alsoo staen oock dese de waerheyt tegen, menschen verdorven zijnde van verstant, verworpelick aengaende het geloove.

9 Maer sy en sullen niet meerder toenemen: want hare uytsinnigheyt sal allen openbaer worden, gelijck oock gener geworden is.

10 Maer gy hebt achtervolgt mijne leere, wijse van doen, voornemen, ge-

loove, lanckmoedigheyt, liefde, lijdsaemheyt,

11 [Mijne] vervolgingen, [mijn] lijden, sulcks als my overgekomen is in Antiochien, in Iconien, [ende] in Lystren: hoedanige vervolgingen ick geleden hebbe: ende de Heere heeft my uyt allen verlost.

12 Ende oock alle die Godtsaliglick willen leven in Christo Jesu, die sullen vervolgt worden.

13 Doch de boose menschen ende bedriegers sullen tot erger voortgaen, verleydende ende wordende verleydt.

14 Waer blijft gy in 't gene gy geleert hebt, ende [daer van] u versekeringe gedaen is, wetende van wien gy het geleert hebt:

15 Ende dat gy van kints af de heylige Schriften geweten hebt, die u wijs konnen maken tot saligheyt, door het geloove 't welck in Christo Jesu is.

16 Alle de Schrift is van Godt ingegeven, ende is nuttigh tot leeringe, tot wederlegginge, tot verbeteringe, tot onderwijsinge die in de rechtveerdigheyt is:

17 Op dat de mensche Godts volmaeckt zy, tot alle goet werck volmaecktelick toegerust.

Het. 4. Capittel.

ICK betuyge dan voor Godt ende den Heere Jesu Christo, die de levende ende doode oordeelen sal in sijne verschijninge ende [in] sijn Koninckrijcke:

2 Predickt het woort: houdt aen tijdelick, ontijdelick: wederlegt, bestraft, vermaent in alle lanckmoedigheyt, ende leere.

3 Want daer sal een tijt zijn, wanneer zy de gesonde leere niet en sullen verdragen: maer ketelachtigh zijnde van gehoor sullen sy haerselven leeraers opgaderen nae hare eygene begeerlickheden:

4 Ende sullen [haer] gehoor van de waerheyt afwenden, ende sullen haer keeren tot fabelen.

5 Maer gy weest wacker in alles, lijdt verdruckingen: doet het werck van een Euangelist, maeckt dat men van uwen dienst ten vollen versekert zy.

6 Want ick worde nu tot een dranckoffer geoffert, ende de tijt mijner ontbindinge is aenstaende.

7 Ick hebbe den goeden strijdt gestreden, ick hebbe den loop ge-eyndigt, ick hebbe het geloove behouden.

8 Voorts, is my weghgelegt de kroone der rechtveerdigheyt, welcke my de Heere, de rechtveerdige Rechter, in dien dagh geven sal: ende niet alleen my, maer oock allen die sijne verschijninge lief gehadt hebben.

9 Beneerstigt u haestelick tot my te komen.

10 Want Demas heeft my verlaten, hebbende de tegenwoordige werelt lief gekregen, ende is nae Thessalonica gereyst: Crescens nae Galatien, Titus nae Dalmatien.

11 Lucas is alleen met my. Neemt Marcum mede, ende brengt [hem] met u. Want hy is my seer nut tot den dienst.

12 Maer Tychicum hebbe ick nae Ephesen gesonden.

13 Den reysmantel dien ick te Troas by Carpum gelaten hebbe, brengt mede als gy komt, ende de boecken, insonderheyt de pergamenten.

14 Alexander de kopersmit heeft my veel quaets betoont: de Heere vergelde hem nae sijne wercken.

15 Van welcken wacht u gy oock: want hy heeft onse woorden tegengestaen.

16 In mijne eerste verantwoordinge en is niemant by my geweest, maer sy hebben my alle verlaten. Het en worde haer niet toegerekent.

17 Maer de Heere heeft my bygestaen, ende heeft my bekrachtigt: op dat men door my ten vollen soude versekert zijn van de predikinge, ende alle Heydenen [deselve] souden hooren: ende ick ben uyt den muyl des leeuws verlost.

18 Ende de Heere sal my verlossen van alle boos werck, ende bewaren tot sijn hemelsch Koninckrijck. Den welcken sy de heerlickheyt in alle eeuwigheyt. Amen.

19 Groet Priscam ende Aquilam, ende het huys Onesiphori.

20 Erastus is te Corinthen gebleven: ende Trophimum hebbe ick te Mileten kranck gelaten.

21 Beneerstigt u om voor den winter te komen. U groet Eubulus, ende Pudens, ende Linus, ende Claudia, ende alle de broeders.

22 De Heere Jesus Christus zy met uwen geest. De genade zy met ulieden. Amen.

DE SENDBRIEF DES APOSTELS PAULI AEN TITUM.

Het Eerste Capittel.

PAULUS, een dienstknecht Godts, ende een Apostel Jesu Christi, nae het geloove der uytverkorene Godts, ende de kennisse der waerheyt die nae de Godtsaligheyt is,
2 In de hope des eeuwigen levens, welcke Godt, die niet liegen en kan, belooft heeft voor de tijden der eeuwen,
maer geopenbaert heeft te sijner tijt:
3 [Namelick]. sijn woort, door de predikinge die my toebetrouwt is, nae het bevel Godts onses Saligmakers:
Tito [mijnen] oprechten sone nae het gemeyn geloove:
4 Genade, barmhertigheyt, vrede, zy [u] van Godt den Vader, ende den Heere Jesu Christo, onsen Saligmaker.
5 Om die oorsake hebbe ick u in Creta gelaten, op dat gy het gene dat [nogh] ontbrack voorts soudet te rechte brengen, ende [dat] gy van stadt tot stadt soudet Ouderlingen stellen, gelijck ick u bevolen hebben:
6 Indien yemant onberispelick is, ééner vrouwen man, geloovige kinderen hebbende, die niet te beschuldigen en zijn van overdadigheyt, ofte ongehoorsaem en zijn.
7 Want een Opsiender moet onberispelick zijn, als een huysversorger Godts, niet eygensinnigh, niet genegen tot toornigheyt, niet genegen tot den wijn, geen smijter, geen vuylgewinsoecker:
8 Maer die geerne herbergt, die de goede lief heeft, matigh, rechtveerdigh, heyligh, kuysch:
9 Die vasthoudt aen het getrouwe woort dat nae de leere is, op dat hy machtigh zy beyde om te vermanen door de gesonde leere, ende om de tegensprekers te wederleggen.
10 Want daer zijn oock vele ongeregelde, ydelheytsprekers, ende verleyders van sinnen, insonderheyt die uyt de Besnijdenisse zijn:
11 Welcke men moet den mont stoppen: die geheele huysen verkeeren, leerende dat niet en behoort, om vuyl gewijns wille.
12 Een uyt haer, zijnde haer eygen Propheet, heeft gesegt: De Cretensen zijn altijt leugenachtigh, quade beesten, luye buycken.
13 Dit getuygenisse is waer. Daerom bestraftse scherpelick, op dat sy gesont mogen zijn in het geloove:
14 Ende haer niet en begeven tot Joodsche fabelen, ende geboden der menschen die haer van de waerheyt afkeeren.
15 Alle dingen zijn wel reyn den reynen: maer den bevleckten ende ongeloovigen en is geen dingh reyn, maer beyde haer verstant ende conscientie zijn bevleckt.
16 Sy belijden datse Godt kennen, maer sy verloochenen [hem] met de wercken, also sy grouwelick zijn ende ongehoorsaem, ende tot alle goet werck ondeugende.

Het 2. Capittel.

DOCH gy, spreeckt het gene de gesonde leere betaemt:
2 Dat de oude mannen nuchter zijn, stemmigh, voorsichtigh, gesont in 't geloove, in de liefde, in de lijdsaemheyt.
3 De oude vrouwen insgelijcks dat sy in [hare] dracht zijn gelijck den heyligen betaemt, datse geen lasteressen en zijn, haer niet tot veel wijns begevende, [maer] leeraressen zijn van 't goede:
4 Op dat sy de jonge [vrouwen] leeren voorsichtigh te zijn, hare mannen lief te hebben, hare kinderen lief te hebben:
5 Matigh te zijn, kuysch te zijn, het huys te bewaren, goet te zijn, hare eygene mannen onderdanigh te zijn: op dat het woort Godts niet gelastert en worde.

6 De jonge [mannen] insgelijcks vermaent dat sy matigh zijn.

7 Betoont uselven in alles een voorbeelt van goede wercken, in de leere [betoont] onvervalschtheyt, deftigheyt, oprechtigheyt.

8 Het woort gesont, [ende] onverwerpelick: op dat de gene die daer tegen is beschaemt worde, ende niet quaets en hebbe van ulieden te seggen.

9 De dienstknechten [vermaent] dat sy hare eygene heeren onderdanigh zijn, datse in allen welbehagelick zijn, niet tegensprekende:

10 Niet ontreckende, maer alle goede trouwe bewijsende: op dat sy de leere Godts onses Saligmakers in allen mogen vercieren.

11 Want de saligmakende genade Godts is verschenen allen menschen:

12 Ende onderwijst ons, dat wy de godtloosheyt ende de wereltsche begeerlickheden versakende, matiglick, ende rechtveerdelick, ende Godtsaliglick leven souden in dese tegenwoordige werelt:

13 Verwachtende de salige hope, ende de verschijninge der heerlickheyt des grooten Godts ende onses Saligmakers Jesu Christi:

14 Die hemselven voor ons gegeven heeft, op dat hy ons soude verlossen van alle ongerechtigheyt, ende hemselven een eygen volck soude reynigen, yverigh in goede wercken.

15 Spreeckt dit, ende vermaent, ende bestraft met allen ernst. Dat niemant u en verachte.

HET 3. CAPITTEL.

VERMAENT haer dat sy den Overheden ende Machten onderdanigh zijn, datse [haer] gehoorsaem zijn, datse tot alle goet werck bereydt zijn:

2 Datse niemant en lasteren, geen vechters en zijn, [maer] bescheyden zijn, alle sachtmoedigheyt bewijsende tegen alle menschen.

3 Want oock wy waren eertijts onwijs, ongehoorsaem, dwalende, menigerley begeerlickheden ende wellusten dienende, in boosheyt ende nijdigheyt levende, hatelick zijnde, [ende] malkanderen hatende:

4 Maer wanneer de goedertierenheyt Godts onses Saligmakers, ende [sijne] liefde tot de menschen, verschenen is,

5 Heeft hy ons saligh gemaeckt, niet uyt de wercken der rechtveerdigheyt die wy gedaen hadden, maer nae sijne barmhertigheyt, door het badt der wedergeboorte, ende vernieuwinge des Heyligen Geests:

6 Den welcken hy over ons rijckelick heeft uytgegoten door Jesum Christum onsen Saligmaker:

7 Op dat wy gerechtveerdigt zijnde door sijne genade, erfgenamen souden worden nae de hope des eeuwigen levens.

8 Dit is een getrouw woort, ende dese dingen wil ick dat gy ernstelick bevestigt, op dat de gene die aen Godt gelooven, sorge dragen om goede wercken voor te staen: dese dingen zijn 't die goet ende nuttigh zijn den menschen.

9 Maer wederstaet de dwase vragen ende geslacht-rekeningen, ende twistingen, ende strijdingen over de wet: want sy zijn onnut ende ydel.

10 Eenen ketterschen mensche verwerpt na de eerste ende tweede vermaninge:

11 Wetende dat de soodanige verkeert is, ende sondigt, zijnde by hemselven veroordeelt.

12 Als ick Arteman tot u sal senden, ofte Tychicum, so beneerstigt u tot my te komen te Nicopolis: want aldaer hebbe ick voorgenomen te overwinteren.

13 Zenam den Wetgeleerden, ende Apollo, geleydt sorgvuldelick, op dat haer niets en ontbreke.

14 Ende dat oock de onsen leeren goede wercken voor te staen tot noodigh gebruyck, op dat sy niet onvruchtbaer en zijn.

15 Die met my zijn groeten u alle. Groetse die ons lief hebben in 't geloove. De genade zy met u allen. Amen.

DE SENDBRIEF DES APOSTELS PAULI AEN PHILEMON.

HET EERSTE CAPITTEL.

PAULUS, een gevangen Christi Jesu, ende Timotheus de broeder, Philemoni den geliefden, ende onsen medearbeyder,
2 Ende Appie de geliefde, ende Archippo onsen medestrijder, ende de gemeynte die tot uwen huyse is:
3 Genade zy ulieden ende vrede van Gode onsen Vader, ende den Heere Jesu Christo.
4 Ick dancke mijnen Godt, uwer altijt gedachtigh zijnde in mijne gebeden:
5 Also ick hoore uwe liefde, ende geloove, welck gy hebt aen den Heere Jesum, ende tegen alle de heylige:
6 Op dat de gemeynschap uwes geloofs krachtigh worde in de bekentmakinge alles goets, het welck in ulieden is door Christum Jesum.
7 Want wy hebben groote vreugde ende vertroostinge over uwe liefde, dat de ingewanden der heyligen verquickt zijn geworden door u, broeder.
8 Daerom hoewel ick groote vrymoedigheyt hebbe in Christo om u te bevelen 't gene betamelick is:
9 So bidde ick [nochtans] liever door de liefde, daer ick soodanigh een ben, te weten Paulus, een oudt man, ende nu oock een gevangen Jesu Christi.
10 Ick bidde u [dan] voor mijnen sone, den welcken ick in mijne banden hebbe geteelt, [namelick] Onesimus.
11 Die eertijts u onnut was, maer nu u ende my seer nuttigh: den welcken ick wedergesonden hebbe:
12 Doch gy, neemt hem, dat is, mijne ingewanden, [weder] aen?
13 Den welcken ick wel hadde willen by my behouden, op dat hy my voor u dienen soude in de banden des Euangeliums:
14 Maer ick en hebbe sonder uw goetvinden niets willen doen, op dat uwe goetdadigheyt niet en soude zijn als nae bedwangh, maer nae vrywilligheyt.
15 Want veellicht is hy daerom voor eenen kleynen tijt [van u] gescheyden geweest, op dat gy hem eeuwigh soudet wederhebben:
16 [Nu] voortaen niet als een dienstknecht, maer meer dan een dienstknecht, [namelick] een geliefden broeder, insonderheyt my, hoe veel meer dan u, beyde in den vleesche, ende in den Heere?
17 Indien gy my dan houdt voor een metgesel, so neemt hem aen gelijck als my.
18 Ende indien hy u yet verongelijckt heeft, ofte schuldigh is, rekent dat my toe.
19 Ick Paulus hebbe het geschreven met dese mijne hant, ick sal het betalen: op dat ick u niet en segge, dat gy oock uselven my daer toe schuldigh zijt.
20 Ja, broeder, laet my uwer [hier in] genieten in den Heere: verquickt mijne ingewanden in den Heere.
21 Ick hebbe aen u geschreven, vertrouwende op uwe gehoorsaemheyt, ende ick weet' dat gy doen sult oock boven 't gene ick segge.
22 Ende bereydt my oock te gelijcke een herberge: want ick hope dat ick door uwe gebeden ulieden sal geschoncken worden.
23 U groeten, Epaphras mijn medegevangen in Christo Jesu,
24 Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas, mijne mede-arbeyders.
25 De genade onses Heeren Jesu Christi zy met uwen geest. Amen.

DE SENDBRIEF DES APOSTELS PAULI AEN DE HEBREEN.

Het Eerste Capittel.

GODT voortijts veelmael, ende op velerley wijse, tot de vaderen gesproken hebbende door de Propheten, heeft in dese laetste dagen tot ons gesproken door den Sone:

2 Welcken hy gestelt heeft tot een erfgenaem van alles, door welcken hy oock de werelt gemaeckt heeft.

3 Dewelcke also hy is het afschijnsel [sijner] heerlickheyt, ende het uytgedruckte beelt sijner selfstandigheyt, ende alle dingen draegt door het woort sijner kracht, na dat hy de reynigmakinge onser sonden door hemselven te wege gebracht heeft, is geseten aen de rechter-[hant] der Majesteyt in de hoogste [hemelen]:

4 Soo veel treflicker geworden dan de Engelen, als hy uytnemender naem boven haer ge-erft heeft.

5 Want tot wien van de Engelen heeft hy oyt gesegt, Gy zijt mijn Sone, heden hebbe ick u gegenereert? Ende wederom, Ick sal hem tot een Vader zijn, ende hy sal my tot een Sone zijn?

6 Ende als hy wederom den eerstgeboren inbrengt in de werelt, segt hy, Ende dat alle Engelen Godts hem aenbidden.

7 Ende tot de Engelen segt hy wel, Die sijne Engelen maeckt geesten, ende sijne dienaers een vlamme des vyers:

8 Maer tot den Sone [segt hy,] Uwe throon, o Godt, is in alle eeuwigheyt: De scepter uwes Koninckrijcks is een rechte scepter.

9 Gy hebt rechtveerdigheyt lief gehadt, ende ongerechtigheyt gehaet: Daerom heeft u, o Godt, uwe Godt gesalft met olie der vreugde boven uwe medegenooten.

10 Ende, Gy Heere, hebt in den beginne de aerde gegrondet, ende de hemelen zijn wercken uwer handen:

11 Deselve sullen vergaen, maer gy blijft altijt: ende sy sullen alle als een kleet verouden:

12 Ende als een deckkleet sult gyse in een rollen, ende sy sullen verandert worden: maer gy zijt de selve, ende uwe jaren en sullen niet ophouden.

13 Ende tot welcken der Engelen heeft hy oyt gesegt, Siet aen mijne rechter[hant], tot dat ick uwe vyanden sal gesett hebben tot een voetbanck uwer voeten?

14 Zijnse niet alle gedienstige geesten, die tot dienst uytgesonden worden om der gene wille die de saligheyt beerven sullen?

Het 2. Capittel.

DAEROM moeten wy ons te meer houden aen het gene [van ons] gehoort is, op dat wy niet t' eeniger tijt door en vloeyen.

2 Want indien het woort door de Engelen gesproken vast is geweest, ende alle overtredinge ende ongehoorsaemheyt rechtveerdige vergeldinge ontfangen heeft:

3 Hoe sullen wy ontvlieden, indien wy op soo groote saligheyt geen acht en nemen? dewelcke begonnen zijnde verkondigt te worden door den Heere, aen ons bevestigt is geworden van de gene die [hem] gehoort hebben:

4 Godt boven dien medegetuygende door teeckenen ende wonderen, ende menigerley krachten, ende bedeelingen des Heyligen Geests, ende sijnen wille.

5 Want hy en heeft den Engelen niet onderworpen de toekomende werelt, van welcke wy spreken.

6 Maer daer heeft yemant ergens betuygt, seggende, Was is de mensche dat gy sijner gedenckt? ofte des menschen Sone dat gy hem besoeckt?

7 Gy hebt hem een weynig minder gemaeckt dan de Engelen: met heerlickheyt ende eere hebt gy hem gekroont,

ende gy hebt hem gestelt over de wercken uwer handen.

8 Alle dingen hebt gy onder sijne voeten onderworpen. Want daer in dat hy hem alle dingen heeft onderworpen, en heeft hy niets uytgelaten dat hem niet onderworpen en zy: doch nu en sien wy nogh niet dat hem alle dingen onderworpen zijn:

9 Maer wy sien Jesum met heerlicheyt ende eere gekroont, die een weynigh minder dan de Engelen geworden was, van wegen het lijden des doots: op dat hy door de genade Godts voor allen den doot smaken soude.

10 Want het betaemde hem, om welcken alle dingen zijn, ende door welcken alle dingen zijn, dat hy vele kinderen tot de heerlickheyt leydende, den oversten Leydsman harer saligheyt door lijden soude heyligen.

11 Want ende hy die heyligt, ende sy die geheyligt worden, zijn alle uyt één; om welcke oorsake hy hem niet en schaemt haer broeders te noemen,

12 Seggende, Ick sal uwen naem mijnen broederen verkondigen, in 't midden der gemeynte sal ick u lofsingen.

13 Ende wederom, Ick sal mijn betrouwen op hem stellen. Ende wederom, Siet daer, ick ende de kinderen die my Godt gegeven heeft.

14 Overmits dan de kinderen des vleeschs ende bloets deelachtigh zijn, so is hy oock desgelijcks der selver deelachtigh geworden, op dat hy door den doot te niete doen soude den genen die 't gewelt des doots hadde, dat is, den duyvel:

15 Ende verlossen soude alle de gene die met vreese des doots door al [haer] leven der dienstbaerheyt onderworpen waren.

16 Want waerlick hy en neemt de Engelen niet aen, maer hy neemt het zaet Abrahams aen.

17 Waerom hy in alles den broederen moeste gelijck worden, op dat hy een barmhertigh ende een getrouwe Hoogepriester soude zijn in de dingen die by Godt [te doen waren], om de sonden des volcks te versoenen.

18 Want in 't gene hy selve versocht zijnde geleden heeft, kan hy de gene die versocht worden, te hulpe komen.

Het 3. Capittel.

HIEROM, heylige broeders, die der hemelsche roepinge deelachtigh zijt, aenmerckt den Apostel ende Hoogenpriester onser belijdenisse Christum Jesum;

2 Die getrouw is den genen die hem gestelt heeft, gelijck oock Moses in geheel sijn huys was:

3 Want dese is soo veel meerder heerlickheyt weerdigh geacht dan Moses, als de gene die het huys gebouwt heeft meerder eere heeft als het huys.

4 Want een yeder huys wort van yemant gebouwt: maer die dit alles gebouwt heeft, is Godt.

5 Ende Moses is wel getrouw geweest in geheel sijn huys, als een dienaer, tot getuyginge der dingen die [daer na] gesproken souden worden:

6 Maer Christus, als de Sone, over sijn eygen huys: wiens huys wy zijn, indien wy maer de vrymoedigheyt, ende den roem der hope tot den eynde toe vast behouden.

7 Daerom gelijck de Heylige Geest segt, Heden indien gy sijne stemme hooret,

8 So en verhardt uwe herten niet, gelijck [het geschiet is] in de verbitteringe, ten dage der versoeckinge, in de woestijne:

9 Alwaer my uwe vaders versocht hebben: sy hebben my beproeft, ende hebben mijne wercken gesien veertigh jaren lang.

10 Daerom was ick vertoornt over dat geslachte, ende sprack, Altijt dwalen sy met het herte, ende sy en hebben mijne wegen niet gekent.

11 So hebbe ick dan gesworen in mijnen toorne, Indien sy in mijne ruste sullen ingaen.

12 Siet toe, broeders, dat niet t' eeniger tijt in yemant van u en zy een boos ongeloovigh herte, om af te wijcken van den levenden Godt:

13 Maer vermaent malkanderen alle dage, soo lange als het Heden genaemt wort: op dat niet yemant uyt u verhardt en worde door de verleydinge der sonde.

14 Want wy zijn Christi deelachtigh geworden, so wy anders het beginsel deses vasten gronts tot den eynde toe vast behouden:

15 Terwijle daer gesegt wort, Heden indien gy sijne stemme hooret, so en verhardt uwe herten niet, gelijck in de verbitteringe [geschiet is].

16 Want sommige als sy die gehoort hadden, hebben [hem] verbittert, doch niet alle die uyt Egypten door Mosem uytgegaen zijn.

17 Over welcke nu is hy vertoornt geweest veertigh jaren? Was het niet over de gene die gesondigt hadden, welcker lichamen gevallen zijn in de woestijne?

18 Ende welcken heeft hy gesworen,
dat sy in sijne ruste niet en souden in-
gaen, anders dan den genen die onge-
hoorsaem geweest waren?
19 Ende wy sien dat sy niet en heb-
ben konnen ingaen van wegen [haer]
ongeloove.

Het 4. Capittel.

LAET ons dan vreesen; dat niet t'
eeniger tijt, de belofte van in sijne
ruste in te gaen nagelaten zijnde, ye-
mant van u en schijne achtergebleven
te zijn.
2 Want oock ons is het Euangelium
verkondigt, gelijck als haer: maer het
woort der predikinge en dede haer gee-
nen nut, dewijle het met het geloove
niet gemengt en was in de gene die het
gehoort hebben.
3 Want wy die gelooft hebben gaen in
de ruste, gelijck hy gesegt heeft, So
hebb' ick dan gesworen in mijnen toorn,
Indien sy sullen ingaen in mijne ruste:
hoewel [sijne] wercken van de gront-
legginge der werelt af al volbracht wa-
ren.
4 Want hy heeft ergens van den se-
venden [dagh] aldus gesproken, Ende
Godt heeft in den sevenden dagh van al-
le sijne wercken gerust.
5 Ende in dese [plaetse] wederom,
Indien sy in mijne ruste sullen ingaen.
6 Dewijle dan blijft, dat sommige in
deselve [ruste] ingaen, ende de gene dien
het Euangelium eerst verkondigt was,
niet ingegaen en zijn van wegen de on-
gehoorsaemheyt,
7 So bepaelt hy wederom eenen seke-
ren dagh, [namelick] Heden, door Da-
vid seggende soo langen tijt daer na:
(gelijckerwijs gesegt is,) Heden indien
gy sijne stemme hooret, so en verhardet
uwe herten niet.
8 Want indien Jesus haer in de ruste
gebracht heeft, so en hadde hy daer na
niet gesproken van eenen anderen
dagh.
9 Daer blijft dan een ruste over voor
het volck Godts.
10 Want die ingegaen is in sijne rus-
te, die heeft selve oock van sijne werc-
ken gerust, gelijck Godt van de sijne.
11 Laet ons dan ons beneerstigen om
in die ruste in te gaen: op dat niet ye-
mant in dat selve exempel der ongeloo-
vigheyt en valle.
12 Want het woort Godts is leven-
digh ende krachtigh, ende scherpsnij-
dender dan eenigh tweesnijdende sweert,
ende gaet door tot de verdeelinge der
ziele ende des geests, ende der t'samen-
voegselen, ende des mergs, ende is een
oordeeler der gedachten ende der over-
leggingen des herten.
13 Ende daer en is geen schepsel on-
sichtbaer voor hem: maer alle dingen
zijn naeckt ende geopent, voor de oogen
des genen met welcken wy te doen heb-
ben.
14 Dewijle wy dan eenen grooten
Hoogenpriester hebben, die door de he-
melen doorgegaen is, [namelick] Jesum
den Sone Godts, so laet ons dese belij-
denisse vasthouden.
15 Want wy en hebben geenen Hoo-
genpriester, die niet en kan medelijden
hebben met onse swackheden, maer die
in alle dingen, gelijck als wy, is versocht
geweest, [doch] sonder sonde.
16 Laet ons dan met vrymoedigheyt
toegaen tot den throon der genade, op
dat wy barmhertigheyt mogen verkrygen,
ende genade vinden om geholpen te
worden ter bequamer tijt.

Het 5. Capittel.

WANT alle Hoogepriester uyt de men-
schen genomen wort gestelt voor
de menschen in de saken die by Godt
[te doen zijn], op dat hy offere gaven
ende slacht-offeren voor de sonden:
2 Die behoorlick medelijden kan heb-
ben met de onwetende ende dwalende,
overmits hy oock selve met swackheyt
omvangen is.
3 Ende om deselve [swackheyt] wille
moet hy, gelijck voor het volck, alsoo
oock voor hemselven, offeren voor de
sonden.
4 Ende niemant en neemt hemselven
die eere aen, maer die van Godt geroe-
pen wort, gelijckerwijs als Aaron.
5 Alsoo oock Christus en heeft hem-
selven niet verheerlickt om Hoogeprie-
ster te worden, maer die tot hem gespro
ken heeft, Gy zijt mijn Sone, heden
hebbe ick u gegenereert.
6 Gelijck hy oock in een ander [plaet-
se] segt, Gy zijt Priester in der eeuwig-
heyt nae de ordeninge Melchisedeks.
7 Die in de dagen sijnes vleesches,
gebeden ende smeeckingen tot den genen
die hem uyt den doot konde verlossen
met stercke roepinge ende tranen geof-
fert hebbende, ende verhoort zijnde uyt
de vreese,
8 Hoewel hy de Sone was, [noch-
tans] gehoorsaemheyt geleert heeft uyt
het gene hy heeft geleden:
9 Ende geheyligt zijnde is hy allen

die hem gehoorsaem zijn een oorsake der eeuwige saligheyt geworden:

10 Ende is van Godt genaemt een Hoogepriester nae de ordeninge Melchisedeks.

11 Van den welcken wy hebben vele dingen, ende swaer om verklaren, te seggen: dewijle gy traegh om te hooren geworden zijt.

12 Want gy, daer gy Leeraers behoordet te zijn van wegen den tijt, hebt wederom van noode dat men u leere welcke de eerste beginselen zijn der woorden Godts: ende gy zijt geworden [als] die melck van noode hebben, ende niet vaste spijse.

13 Want een yegelick die der melck deelachtigh is, die is onervaren in het woort der gerechtigheyt: want hy is een kint.

14 Maer der volmaeckten is de vaste spijse, die door de gewoonheyt de sinnen geoeffent hebben, tot onderscheydinge beyde des goets ende des quaets.

HET 6. CAPITTEL.

DAEROM nalatende het beginsel der leere Christi, laet ons tot de volmaecktheyt voortvaren: niet wederom leggende het fondament van de Bekeeringe van doode wercken, ende van het Geloove in Godt,

2 Van de leere der Doopen, ende van de Oplegginge der handen, ende van de Opstandinge der dooden, ende van het eeuwigh Oordeel.

3 Ende dit sullen wy [oock] doen, indien het Godt toelaet.

4 Want het is onmogelick, de gene die eens verlicht geweest zijn, ende de hemelsche gave gesmaeckt hebben, ende des Heyligen Geestes deelachtigh geworden zijn,

5 Ende gesmaeckt hebben het goede woort Godts, ende de krachten der toekomende eeuwe,

6 Ende afvalligh worden, [die, segge ick,] wederom te vernieuwen tot bekeeringe: als welcke haerselven den Sone Godts wederom kruycigen ende opentlick te schande maken.

7 Want de aerde die den regen menigmael op haer komende indrinckt, ende bequaem kruyt voortbrengt voor de gene door welcke sy oock gebouwt wort, die ontfangt segen van Godt.

8 Maer die doornen ende distelen draegt, die is verworpelick, ende naeby de vervloeckinge, welcker eynde is tot verbrandinge.

9 Maer, geliefde, wy versekeren ons van u betere dingen, ende met de saligheyt gevoegt, hoewel wy alsoo spreken.

10 Want Godt en is niet onrechtveerdigh, dat hy uw werck soude vergeten, ende den arbeyt der liefde, die gy aen sijnen name bewesen hebt, als die den heyligen gedient hebt ende [nogh] dient.

11 Maer wy begeeren dat een yegelick van u de selve neerstigheyt bewijse tot de volle versekertheyt der hope, tot den eynde toe:

12 Op dat gy niet traegh en wort, maer navolgers zijt der gene die door geloove ende lanckmoedigheyt de beloftenissen be-ervén.

13 Want als Godt Abraham de belofte dede, dewijle hy by niemant die meerder was en hadde te sweeren, so swoer hy by hemselven,

14 Seggende, Waerlick, segenende sal ick u segenen, ende vermenigvuldigende sal ick u vermenigvuldigen.

15 Ende alsoo lanckmoedelick verwacht hebbende, heeft hy de belofte verkregen.

16 Want de menschen sweeren wel by den meerderen [dan sy zijn], ende de eedt tot bevestinge is denselven een eynde van alle tegensprekinge.

17 Waer in Godt willende den erfgenamen der beloftenisse overvloedelicker bewijsen de onveranderlickheyt sijnes raets, is met eenen eedt daer tusschengekomen:

18 Op dat wy door twee onveranderlicke dingen, in welcke het onmogelick is dat Godt liege, een stercke vertroostinge souden hebben, [wy namelick] die de toevlucht genomen hebben, om de voorgestelde hope vast te houden:

19 Welcke wy hebben als een ancker der ziele, 't welck seker ende vast is, ende ingaet in het binnenste des voorhangsels:

20 Daer de Voorlooper, voor ons, is ingegaen, [namelick] Jesus, nae de ordeninge Melchisedeks een Hoogepriester geworden zijnde in der eeuwigheyt.

HET 7. CAPITTEL.

WANT dese Melchisedek was Koningh van Salem, een Priester des allerhoogsten Godts, die Abraham te gemoete gingh als hy wederkeerde van het slaen der Koningen, ende hem segende:

2 Aen welcken oock Abraham van alles de tiende deelde: die voor eerst overgesett wort, Koningh der gerechtigheyt, ende daer na oock was een Ko-

ningh van Salem, het welck is een Koningh des vredes:

3 Sonder vader, sonder moeder, sonder geslacht-rekeninge, noch beginsel der dagen, noch eynde des levens hebbende: maer den Sone Godts gelijck geworden zijnde; blijft een Priester in eeuwigheyt.

4 Aenmerckt nu hoe groot dese geweest zy, aen den welcken oock Abraham de Patriarch tiende gegeven heeft uyt den buyt.

5 Ende die uyt de kinderen Levi het Priesterdom ontfangen, hebben wel bevel om tiende te nemen van het volck, nae de wet, dat is, van hare broederen, hoewel die uyt de lenden Abrahams voortgekomen zijn:

6 Maer hy die [sijne] geslacht-rekeninge uyt haer niet en heeft, die heeft van Abraham tiende genomen, ende hem die de beloftenissen hadde heeft hy gesegent.

7 Nu sonder eenigh tegenspreken, 't gene minder is wort gesegent van 't gene meerder is.

8 Ende hier nemen wel tienden de menschen die sterven: maer aldaer [neemtse] die van welcken getuygt wort dat hy leeft.

9 Ende, om so te spreken, oock Levi, die tienden neemt, heeft door Abraham tiende gegeven:

10 Want hy was nogh in de lenden des vaders, als hem Melchisedek te gemoete gingh.

11 Indien dan nu de volkomenheyt door het Levitische Priesterschap ware, (want onder het selve heeft het volck de wet ontfangen,) wat noot was 't nogh, dat een ander Priester nae de ordeninge Melchisedeks soude opstaen, ende die niet en soude gesegt worden te zijn nae d' ordeninge Aarons?

12 Want het Priesterschap verandert zijnde, so geschiet 'er oock nootsakelick veranderinge der wet.

13 Want hy, op wien dese dingen gesegt worden, behoort tot een ander stamme, van welcke niemant hem tot den altaer begeven en heeft.

14 Want het is openbaer, dat onse Heere uyt Juda gesproten is: op welcke stamme Moses niets gesproken en heeft van het Priesterschap.

15 Ende [dit] is nogh veel meer openbaer, so daer nae de gelijckenisse van Melchisedek een ander Priester opstaet,

16 Die [dit] niet nae de wet des vleeschlicken gebodts en is geworden, maer nae de kracht des onverganckliicken levens.

17 Want hy getuygt, Gy zijt Priester in der eeuwigheyt nae de ordeninge Melchisedeks.

18 Want de vernietinge des voorgaenden gebodts geschiet om desselven swackheyts ende onprofijtelickheyts wille:

19 Want de wet en heeft geen dingh volmaeckt, maer de aenleydinge van een beter hope, door welcke wy tot Godt genaken.

20 Ende voor soo veel het niet sonder eedtsweeringe [en is geschiet], (want gene zijn wel sonder eedtsweeringe Priesters geworden:

21 Maer dese met eedtsweeringe, door dien die tot hem gesegt heeft, De Heere heeft gesworen, ende het en sal hem niet berouwen, Gy zijt Priester in der eeuwigheyt nae de ordeninge Melchisedeks.)

22 Van een soo veel beter verbont is Jesus borge geworden.

23 Ende gene zijn wel vele Priesters geworden, om dat sy door den doot verhindert wierden altijt te blijven:

24 Maer dese, om dat hy in der eeuwigheyt blijft, heeft een onverganckelick Priesterschap.

25 Waerom hy oock volkomelick kan saligh maken de gene die door hem tot Godt gaen, also hy altijt leeft om voor haer te bidden.

26 Want soodanigh een Hoogepriester betaemde ons, heyligh, onnoosel, onbesmett, afgescheyden van de sondaren, ende hooger dan de hemelen geworden:

27 Dien het niet alle dage noodigh en was, gelijck den Hoogenpriesters, eerst voor sijne eygene sonden slachtofferen op te offeren, daer na [voor de sonden] des volcks: want dat heeft hy eenmael gedaen als hy hemselven opgeoffert heeft.

28 Want de wet stelt tot Hoogepriesters menschen die swackheyt hebben: maer het woort der eedtsweeringe, die na de wet is [gevolgt, stelt] den Sone, die in der eeuwigheyt geheyligt is.

HET 8. CAPITTEL.

DE hooftsomme nu der dingen daer van wy spreken is, [dat] wy hebben soodanigen Hoogenpriester, die geseten is aen de rechter[hant] des throons der Majesteyt in de hemelen,

2 Een bedienaer des heyligdoms, ende des waren Tabernakels, welcken de Heere heeft opgerecht, ende geen mensche.

3 Want een yegelick Hoogepriester wort gestelt om gaven ende slacht-offeren te offeren: waerom het nootsake-

lick was dat oock dese wat hadde, dat hy soude offeren.

4 Want indien hy op aerden ware, so en soude hy selfs geen Priester zijn, terwijle daer Priesters zijn die nae de wet gaven offeren:

5 Welcke het voorbeelt ende de schaduwe der hemelscher dingen dienen, gelijck Moses door Godtlicke aensprake vermaent was, als hy den Tabernakel volmaken soude. Want siet, segt hy, dat gy het alles maeckt nae de afbeeldinge die u op den bergh getoont is.

6 Ende nu heeft hy soo veel uytnemender bedieninge gekregen, als hy oock eenes beteren verbonts Middelaer is, het welck in betere beloftenissen bevestigt is.

7 Want indien dat eerste [verbont] onberispelick geweest ware, so en soude voor het tweede geen plaetse gesocht geweest zijn.

8 Want [haer] berispende segt hy tot haer, Siet de dagen komen, spreeckt de Heere, ende ick sal over het huys Israëls, ende over het huys Juda, een nieuw verbont oprechten.

9 Niet nae het verbont dat ick met hare vaderen gemaeckt hebbe ten dage als ick haer by de hant nam, om haer uyt Egyptenlant te leyden: want sy en zijn in dat mijn verbont niet gebleven, ende ick hebbe op haer niet geacht, segt de Heere.

10 Want dit is het verbont, dat ick met den huyse Israëls maken sal na die dagen, segt de Heere, Ick sal mijne wetten in haer verstant geven, ende in hare herten sal ick die inschrijven: ende ick sal haer tot een Godt zijn, ende sy sullen my tot een volck zijn.

11 Ende sy en sullen niet leeren een yegelick sijnen naesten, ende een yegelick sijnen broeder, seggende, Kent den Heere: want sy sullen my alle kennen van den kleynen onder haer tot den grooten onder haer:

12 Want ick sal hare ongerechtigheden genadigh zijn, ende hare sonden ende hare overtredingen en sal ick geensins meer gedencken.

13 Als hy segt, Een nieuw [verbont], so heeft hy het eerste oudt gemaeckt: dat nu oudt gemaeckt is ende veroudet, is naeby de verdwijninge.

Het 9. Capittel.

SO hadde dan wel oock het eerste [verbont] rechten des [Godts]diensts, ende het werelttlick heyligdom.

2 Want de Tabernakel was toebereydt: [namelick] de eerste, in welcken was de kandelaer, ende de tafel, ende de toonbrooden, welcke genaemt wort het heylige:

3 Maer achter het tweede voorhangsel was de Tabernakel, genaemt het heylige der heyligen,

4 Hebbende een gouden wieroockvat, ende de Arke des verbonts alom met gout overdeckt, in welcke was de gouden kruycke, daer het Manna in was, ende de staf Aarons, die gebloeyt hadde, ende de tafelen des verbonts.

5 Ende boven over dese [Arke] waren de Cherubinen der heerlickheyt, die het versoendecksel beschaduwden: van welcke dingen wy nu van stuck tot stuck niet en sullen seggen.

6 Dese dingen nu aldus toebereydt zijnde, so gingen wel de Priesters in den eersten Tabernakel t' allen tijde om de [Godts]diensten te volbrengen:

7 Maer in den tweeden [Tabernakel gingh] alleen de Hoogepriester eenmael des jaers, niet sonder bloet, welck hy offerde voor hemselven ende [voor] des volcks misdaden.

8 [Waer mede] de Heylige Geest dit beduydde, dat de wegh des heyligdoms nogh niet openbaer gemaeckt en was, soo lange d' eerste Tabernakel nogh stant hadde:

9 Welcke was een afbeeldinge voor dien tegenwoordigen tijt, in welcken gaven ende slacht-offeren geoffert wierden die den genen die den dienst pleegde niet en konden heyligen nae de conscientie:

10 [Bestaende] alleen in spijsen, ende drancken, ende verscheydene wasschingen, ende rechtveerdigmakingen des vleeschs tot op den tijt der verbeteringe opgelegt.

11 Maer Christus de Hoogepriester der toekomende goederen gekomen zijnde, is door den meerderen ende volmaeckteren Tabernakel niet met handen gemaeckt, dat is, niet van dit maecksel,

12 Noch door het bloet der bocken ende kalveren, maer door sijn eygen bloet, eenmael ingegaen in het heyligdom, een eeuwige verlossinge te wege gebracht hebbende.

13 Want indien het bloet der stieren ende bocken, ende de assche der jonge koe besprengende de onreyne, [haer] heyligt tot de reynigheyt des vleeschs:

14 Hoe veel te meer sal het bloet Christi, die door den eeuwigen Geest hemselven Gode onstraffelick opgeoffert heeft, uwe conscientie reynigen van doode wercken, om den levenden Godt te dienen?

15 Ende daerom is hy de Middelaer des Nieuwen Testaments, op dat de doot [daer tusschen] gekomen zijnde, tot versoeninge der overtredingen die onder het eerste Testament waren, de gene die geroepen zijn de beloftenisse der eeuwiger erve ontfangen souden.

16 Want waer een testament is, daer is het nootsake dat de doot des testamentmakers [tusschen]kome.

17 Want een testament is vast in de dooden: dewijle het nogh geene kracht en heeft, wanneer de testamentmaker leeft.

18 Waerom oock het eerste niet sonder bloet en is ingewyet.

19 Want als alle de geboden nae de wet, van Mose tot alle het volck uytgesproken waren, nam hy het bloet der kalveren ende bocken, met water, ende purperen wolle, ende hysope, besprengde beyde het boeck selve, ende alle het volck,

20 Seggende, Dit is het bloet des Testaments, het welck Godt aen ulieden heeft geboden.

21 Ende hy besprengde desgelijcks oock den Tabernakel, ende alle de vaten des dienst met het bloet.

22 Ende alle dingen worden bynae door bloet gereynigt nae de wet, ende sonder bloetstortinge en geschiet geen vergevinge.

23 So was het dan nootsake dat wel de voorbeeldingen der dingen die in de hemelen zijn, door dese dingen gereynigt wierden: maer de hemelsche dingen selve door beter offerhanden dan dese.

24 Want Christus en is niet ingegaen in het heyligdom dat met handen gemaeckt is, het welck is een tegenbeelt des waren, maer in den hemel selve, om nu te verschijnen voor het aengesichte Godts voor ons.

25 Noch oock op dat hy hemselven dickmael soude op-offeren, gelijck de Hoogepriester alle jaer in het heyligdom ingaet met vreemt bloet:

26 (Anders hadde hy dickmael moeten lijden van de grontlegginge der werelt af;) maer nu is hy eenmael in de voleyndinge der eeuwen geopenbaert, om de sonde te niete te doen door sijns selfs offerhande.

27 Ende gelijck het den menschen gesett is eenmael te sterven, ende daer na het oordeel:

28 Alsoo oock Christus eenmael geoffert zijnde om veler sonden wech te nemen, sal ten anderen mael sonder sonde gesien worden van de gene die hem verwachten tot saligheyt.

HET 10. CAPITTEL.

WANT de wet, hebbende een schaduwe der toekomende goederen, niet het beelt selve der saken, en kan met de selve offerhanden, die sy alle jare gedueriglick op-offeren, nimmermeer heyligen de gene die daer toegaen.

2 Andersins souden sy opgehouden hebben geoffert te worden, om dat de gene die den dienst pleegden geen conscientie meer en souden hebben der sonden, eenmael gereynigt geweest zijnde:

3 Maer [nu geschiet] in deselve alle jare wedergedachtenisse der sonden.

4 Want het is onmogelick, dat het bloet van stieren ende bocken de sonden wechneme.

5 Daerom komende in de werelt segt hy, Slacht-offer ende offerhande en hebt gy niet gewilt, maer gy hebt my het lichaem toebereydt:

6 Brand-offeren ende [offer] voor de sonde en hebben u niet behaegt.

7 Doe sprack ick, Siet ick kome, (in het begin des boecks is van my geschreven:) om uwen wille te doen, o Godt.

8 Als hy te vooren gesegt hadde, Slacht-offer, ende offerhande, ende brand-offers, ende [offer] voor de sonde en hebt gy niet gewilt, noch en hebben u niet behaegt: (dewelcke nae de wet geoffert worden:)

9 Doe sprack hy, Siet ick kome, om uwen wille te doen, o Godt. Hy neemt het eerste wech, om het tweede te stellen.

10 In welcken wille wy geheyligt zijn door de offerhande des lichaems Jesu Christi eenmael [geschiet].

11 Ende een yegelick Priester stont wel alle dage dienende, ende de selve slacht-offeren dickmael offerende, die de sonden nimmermeer en konnen wechnemen:

12 Maer dese één slacht-offer voor de sonden geoffert hebbende, is in eeuwigheyt geseten aen de rechter[hant] Godts:

13 Voorts verwachtende tot dat sijne vyanden gestelt worden tot een voetbanck sijner voeten.

14 Want met ééne offerhande heeft hy in eeuwigheyt volmaeckt de geene die geheyligt worden.

15 Ende de Heylige Geest getuygt het ons oock.

16 Want na dat hy te vooren gesegt hadde, Dit is het verbont dat ick met haer maken sal na die dagen, segt de Heere, Ick sal mijne wetten geven in hare herten, ende ick sal die inschrijven in hare verstanden:

17 Ende harer sonden, ende harer ongerechtigheden en sal ick geensins meer gedencken.

18 Waer nu vergevinge derselve is, daer en is geen offerhande meer voor de sonde.

19 Dewijle wy dan, broeders, vrymoedigheyt hebben om in te gaen in het heyligdom door het bloet Jesu,

20 Op eenen verschen ende levenden wegh, welcken hy ons ingewyet heeft door het voorhangsel, dat is [door] sijn vleesch:

21 Ende [dewijle wy hebben] eenen grooten Priester over het huys Godts:

22 So laet ons toegaen met een waerachtigh herte, in volle versekertheyt des geloofs, [onse] herten gereynigt zijnde van de quade conscientie, ende het lichaem gewasschen zijnde met reyn water:

23 Laet ons de onwanckelbare belijdenisse der hope [vast]houden: (want die het belooft heeft is getrouw:)

24 Ende laet ons op malkanderen acht nemen, tot opscherpinge der liefde ende der goede wercken:

25 Ende laet ons onse onderlinge byeenkomste niet nalaten, gelijck sommige de gewoonte hebben, maer [malkanderen] vermanen: ende [dat] soo veel te meer als gy siet dat de dagh naerdert.

26 Want so wy willens sondigen, na dat wy de kennisse der waerheyt ontfangen hebben, so en blijft daer geen slachtoffer meer over voor de sonden:

27 Maer een schricklicke verwachtinge des oordeels, ende hitte des vyers dat de tegenstanders sal verslinden.

28 Als yemant de wet Mosis heeft te niete gedaen, die sterft sonder barmhertigheyt onder twee ofte drie getuygen:

29 Hoe veel te swaerder straffe meynt gy sal hy weerdigh geacht worden, die den Sone Godts vertreden heeft, ende het bloet des Testaments onreyn geacht heeft, daer door hy geheyligt was, ende den Geest der genade smaetheyt heeft aengedaen?

30 Want wy kennen hem die gesegt heeft, Mijne is de wrake, ick sal 't vergelden, spreeckt de Heere. Ende wederom, De Heere sal sijn volck oordeelen.

31 Vreeslick is het te vallen in de handen des levendigen Godts.

32 Doch gedenckt der voorige dagen, in dewelcke na dat gy verlicht zijt geweest, gy veel strijt des lijdens hebt verdragen.

33 Ten deele, als gy door smaetheden ende verdruckingen een schouwspel geworden zijt: ende ten deele, als gy gemeynschap gehadt hebt met de gene die alsoo gehandelt wierden.

34 Want gy hebt oock over mijne banden medelijden gehadt, ende de roovinge uwer goederen met blijtschap aengenomen, wetende dat gy hebt in uselven een beter ende blijvende goet in de hemelen.

35 En werpt dan uwe vrymoedigheyt niet wech, welcke een groote vergeldinge des loons heeft.

36 Want gy hebt lijdsaemheyt van nooden: op dat gy den wille Godts gedaen hebbende, de beloftenisse moogt wechdragen.

37 Want, nogh een seer weynigh [tijts]; [ende] hy die te komen staet sal komen, ende niet vertoeven.

38 Maer de rechtveerdige sal uyt den geloove leven: ende so [yemant] hem onttreckt, mijn ziele en heeft in hem geen behagen.

39 Maer wy en zijn niet van de gene die haer onttrecken ten verderve, maer van de gene die gelooven tot behoudinge der ziele.

Het 11. Capittel.

HET geloove nu is een vaste gront der dingen die men hoopt, [ende] een bewijs der saken die men niet en siet.

2 Want door het selve hebben de oude getuygenisse bekomen.

3 Door het geloove verstaen wy dat de werelt door het woort Godts is toebereydt, also dat de dingen die men siet, niet geworden zijn uyt dingen die gesien worden.

4 Door het geloove heeft Abel een meerder offerhande Gode geoffert dan Cain, door welck hy getuygenisse bekomen heeft dat hy rechtveerdigh was, also Godt over sijne gaven getuygenisse gaf: ende door het selve [geloove] spreeckt hy nogh na dat hy gestorven is.

5 Door het geloove is Enoch wechgenomen geweest, op dat hy den doot niet en soude sien: ende hy en wiert niet gevonden, daerom dat hem Godt wechgenomen hadde: want voor sijne wechneminge heeft hy getuygenisse gehadt dat hy Gode behaegde.

6 Maer sonder geloove is het onmogelick [Gode] te behagen. Want die tot Godt komt, moet gelooven, dat hy is, ende een belooner is der gene die hem soecken.

7 Door het geloove heeft Noë door Godtlicke aensprake vermaent zijnde van de dingen die nogh niet gesien en wierden, [ende] bevreest geworden zijnde,

de Arke toebereydt tot sijns huysgesins behoudenisse: door welcke [Arke] hy de werelt heeft veroordeelt, ende is geworden een erfgenaem der rechtveerdigheyt die nae den geloove is.
8 Door het geloove is Abraham geroepen zijnde, gehoorsaem geweest om uyt te gaen nae de plaetse die hy tot een erfdeel ontfangen soude: ende hy is uytgegaen niet wetende waer hy komen soude.
9 Door het geloove is hy een inwoonder geweest in het lant der belofte, als in een vreemt [lant], ende heeft in tabernakelen gewoont met Isaac ende Jacob, die mede-erfgenamen waren der selver belofte.
10 Want hy verwachtede de stadt die fondamenten heeft, welcker konstenaer ende bouwmeester Godt is.
11 Door het geloove heeft oock Sara selve kracht ontfangen om zaet te geven, ende boven den tijt [hares] ouderdoms heeft sy gebaert: overmits sy hem getrouw heeft geacht die het belooft hadde.
12 Daerom zijn oock van éénen, ende dat eenen verstorvenen, [soo vele] in menigte geboren als de sterren des hemels, ende als het zant dat aen den oever der zee is, het welck ontallick is.
13 Dese alle zijn in het geloove gestorven, de beloften niet verkregen hebbende, maer hebben deselve van verre gesien, ende geloofť, ende omhelst, ende hebben beleden dat sy gasten ende vreemdelingen op der aerden waren.
14 Want die sulcke dingen seggen, betoonen klaerlick dat sy een vaderlant soecken.
15 Ende indien sy dies [vaderlants] gedacht hadden van welck sy uytgegaen waren, sy souden tijt gehadt hebben om weder te keeren:
16 Maer nu zijn sy begeerigh nae een beter, dat is, nae het hemelsche. Daerom en schaemt hem Godt harer niet, om hare Godt genaemt te worden: want hy hadde haer een stadt bereydt.
17 Door het geloove heeft Abraham, als hy versocht wiert, Isaac geoffert, ende hy, die de beloften ontfangen hadde, heeft [sijnen] eenighgeborenen geoffert,
18 (Tot den welcken gesegt was, In Isaac sal u het zaet genaemt worden:) overleggende dat Godt machtigh was [hem] oock uyt de dooden te verwecken:
19 Waer uyt hy hem oock by gelijckenisse wedergekregen heeft.
20 Door het geloove heeft Isaac [sijne sonen] Jacob ende Esau gesegent aengaende toekomende dingen.
21 Door het geloove heeft Jacob stervende een yegelick der sonen Josephs gesegent, ende heeft aengebeden [leunende] op het opperste van sijnen staf.
22 Door het geloove heeft Joseph stervende gemeldet van den uytgangh der kinderen Israëls, ende heeft bevel gegeven van sijne gebeenten.
23 Door het geloove wiert Moses, doe hy geboren was drie maenden langh van sijne ouders verborgen, overmits sy sagen dat het kindeken schoon was: ende sy en vreesden het gebodt des Konings niet.
24 Door het geloove heeft Moses, nu groot geworden zijnde, geweygert een sone van Pharaos dochter genaemt te worden:
25 Verkiesende liever met het volck Godts qualick gehandelt te worden, dan voor eenen tijt de genietinge der sonde te hebben:
26 Achtende de versmaetheyt Christi meerderen rijckdom te zijn, dan de schatten in Egypten: want hy sagh op de vergeldinge des loons.
27 Door het geloove heeft hy Egypten verlaten, niet vreesende den toorn des Konings. Want hy hieldt sich vast, als siende den onsienlicken.
28 Door het geloove heeft hy het Pascha uytgericht, ende de besprenginge des bloets, op dat de verderver der eerstgeborene haer niet raken en soude.
29 Door het geloove zijn sy de roode zee doorgegaen, als door het drooge: het welcke de Egyptenaers [oock] versoeckende, zijn verdroncken.
30 Door het geloove zijn de mueren van Jericho gevallen, alsse tot seven dagen toe omringt waren geweest.
31 Door het geloove is Rahab de hoere niet omgekomen met de ongehoorsame, als sy de verspieders met vrede hadde ontfangen.
32 Ende wat sal ick nogh [meer] seggen? Want de tijt sal my ontbreken, soude ick verhalen van Gedeon, ende Barak, ende Sampson, ende Jephthe, ende David, ende Samuel, ende de Propheten:
33 Welcke door het geloove Koninckrijcken hebben overwonnen, gerechtigheyt geoeffent, de beloftenissen verkregen, de muylen der leeuwen toegestopt:
34 De kracht des vyers hebben uytgebluscht, de scherpte des sweerts zijn ontvloden, uyt swackheyt krachten hebben gekregen, in den krijgh sterck geworden zijn, hebben heyrlegers der vreemde op de vlucht gebracht:
35 De vrouwen hebben hare dooden uyt de opstandige [weder]gekregen: ende andere zijn uytgereckt geworden, de [aengebodene] verlossinge niet aenne-

mende, op dat sy een beter opstandinge verkrijgen souden.

36 Ende andere hebben bespottingen ende geesselen geproeft, ende oock banden ende gevanckenisse:

37 Zijn gesteenigt geworden, in stucken gezaegt, versocht, door het sweert ter doot gebracht: hebben gewandelt in schaepsvellen, [ende] in geytenvellen: verlaten, verdruckt, qualick gehandelt zijnde:

38 (Welcker de werelt niet weerdigh en was:) hebben in woestijnen gedoolt, ende [op] bergen, ende [in] speloncken, ende [in] de holen der aerde.

39 Ende dese alle, hebbende door het geloove getuygenisse gehadt, en hebben de belofte niet verkregen:

40 Also Godt wat beters over ons voorsien hadde, op dat sy, sonder ons niet en souden volmaeckt worden.

Het 12. Capittel.

DAEROM dan oock, alsoo wy soo groot een wolcke der getuygen rontom ons hebben liggende, laet ons afleggen allen last, ende de sonde die [ons] lichtelick omringt, ende laet ons met lijdsaemheyt loopen de loopbane, die ons voorgestelt is:

2 Siende op den oversten Leydsman ende voleynder des geloofs Jesum, dewelcke voor de vreugt die hem voorgestelt was, het kruyce heeft verdragen, ende schande veracht, ende is geseten aen de rechter[hant] des throons Godts.

3 Want aenmerckt desen die soodanigh een tegenspreken van de sondaren tegen hem heeft verdragen, op dat gy niet en verflaeuwt ende beswijckt in uwe zielen.

4 Gy en hebt nogh tot den bloede toe niet tegengestaen, strijdende tegen de sonde:

5 Ende gy hebt vergeten de vermaninge, die tot u als tot sonen spreeckt, Mijn sone, en acht niet kleyn de kastijdinge des Heeren, noch en beswijckt niet als gy van hem bestraft wort.

6 Want dien de Heere lief heeft, kastijdt hy: ende hy geesselt eenen yegelicken sone dien hy aenneemt.

7 Indien gy de kastijdinge verdraegt, so draegt hem Godt tegen u als sonen: (want wat sone is 'er dien de vader niet en kastijdt?)

8 Maer indien gy sonder kastijdinge zijt, welcker alle deelachtigh zijn geworden, so zijt gy dan bastaerden, ende niet sonen.

9 Voorders wy hebben de vaders onses vleeschs wel tot kastijders gehadt, ende wy ontsagense: sullen wy [dan] niet veel meer den Vader der geesten onderworpen zijn, ende leven?

10 Want gene hebben [ons] wel voor eenen korten tijt, nae dat het haer goet dochte, gekastijdt: maer dese kastijdt [ons] tot [onsen] nutte, op dat wy sijner heyligheyt souden deelachtigh worden.

11 Ende alle kastijdinge, als die tegenwoordigh is, en schijnt geen [sake] van vreugde, maer van droefheyt te zijn: doch daer na geeft sy van haer eene vreedsame vrucht der gerechtigheyt den genen die door deselve geoeffent zijn.

12 Daerom recht weder op de trage handen, ende de slappe knien:

13 Ende maeckt rechte paden voor uwe voeten, op dat het gene kreupel is niet verdraeyt en worde, maer [dat] het veel meer genesen worde.

14 Jaegt den vrede na met allen, ende de heyligmakinge, sonder welcke niemant den Heere sien en sal:

15 Toesiende dat niet yemant en verachtere van de genade Godts: dat niet eenige wortel der bitterheyt opwaerts spruytende beroerte en make, ende door deselve vele ontreynigt en worden.

16 Dat niet yemant en zy een hoereerder, ofte een onheylige, gelijck Esau, die om ééne spijse het recht van sijne eerstgeboorte wechgaf.

17 Want gy weet dat hy oock daer na, de segeninge willende be-erven, verworpen wiert. Want hy en vondt geen plaetse des berouws, hoewel hy deselve met tranen socht.

18 Want gy en zijt niet gekomen tot den tastelicken bergh, ende 't brandende vyer, ende donckerheyt, ende duysternisse, ende onweder:

19 Ende tot het geklanck der basuyne, ende de stemme der woorden: welcke diese hoorden, baden dat het woort tot haer niet meer en soude gedaen worden.

20 (Want sy en konden niet dragen het gene daer geboden wiert, Indien oock een gedierte den bergh aenraeckt, het sal gesteenigt, ofte met eenen pijl doorschoten worden.

21 Ende Moses, soo vreeslick was het gesichte, seyde, Ick ben gantsch bevreest ende beevende.)

22 Maer gy zijt gekomen tot den bergh Sion, ende de stadt des levendigen Godts, tot het hemelsche Jerusalem, ende de vele duysenden der Engelen,

23 Tot de algemeyne vergaderinge ende de gemeynte der eerstgeborene, die in de hemelen opgeschreven zijn, ende tot Godt den Rechter over alle, ende de geesten der volmaeckte rechtveerdige,

24 Ende tot den Middelaer des Nieuwen Testaments Jesum, ende het bloet der besprenginge, dat betere dingen spreeckt dan Abel.

25 Siet toe dat gy dien die spreeckt niet en verwerpt: want indien dese niet en zijn ontvloden, die den genen verwierpen welcke op aerden Godtlicke antwoorden gaf, veel meer [en sullen] wy niet [ontvlieden,] so wy ons van dien afkeeren die van de hemelen [is]:

26 Wiens stemme doe de aerde beweegde: maer nu heeft hy verkondigt, seggende, Noch eenmael sal ick bewegen niet alleen de aerde, maer oock den hemel.

27 Ende dit [woort], Nogh eenmael, wijst aen de veranderinge der beweeglicke dingen. als welcke gemaeckt waren, op dat blijven souden de dingen die niet beweeglick en zijn.

28 Daerom also wy een onbeweeglick Koninckrijck ontfangen, laet ons de genade [vast]houden, door dewelcke wy welbehagelick Gode mogen dienen, met eerbiedinge ende Godtvruchtigheyt.

29 Want onse Godt is een verteerende vyer.

Het 13. Capittel.

DAT de broederlicke liefde blijve.

2 Vergeet de herbergsaemheyt niet: want hier door hebben sommige onwetens Engelen geherbergt.

3 Gedenckt der gevangene als of gy mede gevangen waert: [ende] der gene die qualick gehandelt worden, als of gy oock selve in 't lichaem [qualick gehandelt] waert.

4 Het houwelick [is] eerlick onder allen, ende het bedde onbevleckt: maer hoereerders ende overspeelders sal Godt oordeelen.

5 [Uwe] wandel zy sonder geltgierigheyt: ende zijt vergenoegt met het tegenwoordige. Want hy heeft gesegt, Ick en sal u niet begeven, noch ick en sal u niet verlaten.

6 So dat wy vrymoedelick dorven seggen, De Heere is my een helper, ende ick en sal niet vresen wat my een mensche sal doen.

7 Gedenckt uwer Voorgangeren, die u het woort Godts gesproken hebben: [ende] volgt haer geloove na, aenschouwende de uytkomste [harer] wandelinge.

8 Jesus Christus is gisteren ende heden de selve ende in der eeuwigheyt.

9 En wort niet omgevoert met verscheydene ende vreemde leeringen. Want het is goet dat het herte gesterckt worde door genade, niet door spijsen, door welcke geen nuttigheyt bekomen, en hebben die [daer in] gewandelt hebben.

10 Wy hebben eenen altaer, van denwelcken geen macht en hebben te eten die den Tabernakel dienen.

11 Want welcker dieren bloet voor de sonde gedragen wiert in het heyligdom door den Hoogenpriester, derselver lichamen wierden verbrandt buyten de legerplaetse.

12 Daerom heeft oock Jesus, op dat hy door sijn eygen bloet het volck soude heyligen, buyten de poorte geleden.

13 So laet ons dan tot hem uytgaen buyten de legerplaetse, sijne smaetheyt dragende.

14 Want wy en hebben hier geen blijvende stadt, maer wy soecken de toekomende.

15 Laet ons dan door hem altijt Gode opofferen een offerhande des lofs, dat is, de vrucht der lippen die sijnen name belijden.

16 Ende en vergeet der weldadigheyt ende der mededeelsaemheyt niet: want aen soodanige offerhanden heeft Godt een welbehagen.

17 Zijt uwen Voorgangeren gehoorsaem, ende zijtse onderdanigh. Want sy waken voor uwe zielen, als die rekenschap geven sullen: op dat sy dat doen mogen met vreugde, ende niet al suchtende. Want dat en is u niet nuttigh.

18 Biddet voor ons: want wy vertrouwen dat wy een goede conscientie hebben, als die in alles willen eerlick wandelen.

19 Ende ick bidde [u] te meer dat gy dit doet, op dat ick te eerder ulieden magh wedergegeven worden.

20 De Godt nu des vredes, die den grooten Herder der schapen door het bloet des eeuwigen Testaments uyt den dooden heeft wedergebracht, [namelick] onses Heere Jesum [Christum]:

21 Die volmake u in allen goeden wercke, op dat gy sijnen wille meugt doen: werckende in u 't gene voor hem welbehagelick is, door Jesum Christum: den welcken zy de heerlickheyt in alle eeuwigheyt. Amen.

22 Doch ick bidde u, broeders, verdraegt het woort deser vermaninge: want ick hebbe u in 't korte geschreven.

23 Weet dat de broeder Timotheus losgelaten is, met welcken (so hy haest komt) ick u sal sien.

24 Groetet alle uwe Voorgangeren, ende alle de heylige. U groeten die van Italien zijn.

25 De genade zy met u allen. Amen.

DE

ALGEMEYNE SENDBRIEF DES APOSTELS

J A C O B I.

Het Eerste Capittel.

JACOBUS, een dienstknecht Godts, ende des Heeren Jesu Christi, den twaelf stammen die in de verstroyinge zijn, saligheyt.
2 Acht het voor groote vreugde, mijne broeders, wanneer gy in velerley versoeckingen valt:
3 Wetende dat de beproevinge uwes geloofs lijdsaemheyt werckt.
4 Doch de lijdsaemheyt hebbe een volmaeckt werck, op dat gy moogt volmaeckt zijn ende geheel oprecht, in geen dingh gebreckelick,
5 Ende indien yemant van u wijsheyt ontbreeckt, dat hyse van Godt begeere, die een yegelick mildelick geeft, ende niet en verwijt: ende sy sal hem gegeven worden,
6 Maer dat hyse begeere in geloove, niet twijffelende: want die twijffelt is een bare der zee gelijck, die van den wint gedreven ende op ende neer geworpen wort.
7 Want die mensche en meyne niet dat hy yet ontfangen sal van den Heere:
8 Een dobbelhertigh man [is] ongestadigh in alle sijne wegen.
9 Maer de broeder die nedrigh is, roeme in sijne hoogheyt:
10 Ende de rijcke in sijne vernederinge: want hy sal als een bloeme des gras voorbygaen.
11 Want de sonne is opgegaen met de hitte, ende heeft het gras dorre gemaeckt, ende sijn bloeme is afgevallen, ende de schoone gedaente hares aenschijns is vergaen: alsoo sal oock de rijcke in sijne wegen verwelckeren.
12 Saligh is de man die versoeckinge verdraegt: Want als hy beproeft sal geweest zijn, so sal hy de kroone des levens ontfangen, welcke de Heere belooft heeft den genen die hem lief hebben.
13 Niemant als hy versocht wort, en segge, Ick worde van Godt versocht: want Godt en kan niet versocht worden met het quade, ende hy selve en versoeckt niemant.
14 Maer een yegelick wort versocht als hy van sijne eygene begeerlickheyt afgetrocken ende verlockt wort.
15 Daer na de begeerlickheyt ontfangen hebbende baert sonde: ende de sonde voleyndigt zijnde baert de doot.
16 En dwaelt niet, mijne geliefde broeders.
17 Alle goede gave, ende alle volmaeckte gifte is van boven, van den Vader der lichten afkomende, by welcken geen veranderinge en is, ofte schaduwe van omkeeringe.
18 Nae sijnen wille heeft hy ons gebaert door het woort der waerheyt, op dat wy souden zijn [als] eerstelingen sijner schepselen.
19 So dan, mijne geliefde broeders, een yegelick mensche zy rasch om te hooren, traegh om te spreken, traegh tot toorn.
20 Want de toorn des mans en werckt Godts gerechtigheyt niet.
21 Daerom afgelegt hebbende alle vuyligheyt ende overvloet van boosheyt, ontfangt met sachtmoedigheyt het woort dat in [u] geplant wort, het welck uwe zielen kan saligh maken.
22 Ende zijt daders des woorts, ende niet alleen hoorders, uselven met valsche overleggingе bedriegende.
23 Want so yemant een hoorder is des woorts, ende niet een dader, die is een man gelijck, welcke sijn aengeboren aengesicht bemerckt in eenen spiegel.
24 Want hy heeft hemselven bemerckt, ende is wechgegaen, ende heeft terstont vergeten hoedanigh hy was.
25 Maer die insiet in de volmaeckte wet, die der vryheyt is, ende daer by blijft, dese geen vergetelick hoorder geworden zijnde, maer een dader des wercks, dese [segge ick] sal gelucksaligh zijn in dit sijn doen,
26 Indien yemant onder u dunckt dat

hy Godtsdienstigh is, ende sijne tonge
niet in toom en houdt, maer sijn herte
verleydt, deses Godtsdienst is ydel.
27 De suyvere ende onbevleckte
Godtsdienst voor Godt ende den Vader
is dese, Weesen ende weduwen besoec-
ken in hare verdruckinge, [ende] hem-
selven onbesmett bewaren van de we-
relt.

HET 2. CAPITTEL.

MYNE broeders, en hebt niet het
geloove onses Heeren Jesu Christi,
[des Heeren] der heerlickheyt met aen-
nemingen des persoons.
2 Want so in uwe vergaderinge qua-
me een man met eenen gouden ringh aen
den vinger, in een cierlicke kleedinge,
ende daer quame oock een arm man in
met een slechte kleedinge:
3 Ende gy soudt aensien den geenen
die de cierlicke kleedinge draegt, ende
tot hem seggen, Sit gy hier op een eer-
licke plaetse: ende soudt seggen tot den
armen, Staet gy daer, ofte, Sit hier
onder mijne voetbanck:
4 En hebt gy dan niet in uselven een
onderscheyt gemaeckt, ende zijt rechters
geworden van quade overleggingen?
5 Hoort, mijne geliefde broeders, en
heeft Godt niet uytverkoren de arme
deser werelt, [om] rijck [te zijn] in 't ge-
loove, ende erfgenamen des Koninck-
rijcks, 't welck hy belooft den genen die
hem lief hebben?
6 Maer gy hebt den armen oneere
aengedaen. En overweldigen u niet de
rijcke, ende [en] treckense u [niet] tot
de Rechterstoelen?
7 En lasteren sy niet den goeden naem
die over u aengeroepen is?
8 Indien gy dan de Koninklicke wet
volbrengt, nae de Schrift, Gy sult uwen
naesten lief hebben als uselven, so doet
gy wel:
9 Maer indien gy den persoon aen-
neemt, so doet gy sonde, ende wort van
de wet bestraft als overtreders.
10 Want wie de geheele wet sal hou-
den, ende in één sal struyckelen, die is
schuldigh geworden aen allen.
11 Want die gesegt heeft, Gy en sult
geen overspel doen, die heeft oock ge-
segt, Gy en sult niet dooden. Indien
gy nu geen overspel en sult doen, maer
sult dooden, so zijt gy een overtreder
der wet geworden.
12 Spreeckt alsoo, ende doet alsoo,
als die door de wet der vryheyt sult ge-
oordeelt worden.
13 Want een onbarmhertigh oordeel
[sal gaen] over de gene die geene barm-
hertigheyt gedaen en heeft: ende de
barmhertigheyt roemt tegen het oordeel.
14 Wat nuttigheyt is het, mijne
broeders, indien yemant segt, dat hy het
geloove heeft, ende en heeft de werc-
ken niet? kan dat geloove hem saligh
maken?
15 Indiender nu een broeder ofte sus-
ter naeckt souden zijn, ende gebreck
souden hebben van dagelicksch voedsel:
16 Ende yemant van u tot haer soude
seggen, Gaet henen in vrede, wort warm,
ende wort versadigt: ende gylieden en
soudet haer niet geven de nootdruftighe-
den des lichaems, wat nuttigheyt is dat?
17 Alsoo oock het geloove, indien het
de wercken niet en heeft, is by hemsel-
ven doot.
18 Maer sal yemant seggen, Gy hebt
het geloove, ende ick hebbe de wercken:
toont my uw geloove uyt uwe wercken,
ende ick sal u uyt mijne wercken mijn
geloove toonen.
19 Gy gelooft dat Godt een eenigh
[Godt] is: gy doet wel: de duyvelen ge-
looven 't oock, ende sy tsitteren.
20 Maer wilt gy weten, o ydel men-
sche, dat het geloove sonder de wercken
doot is?
21 Abraham onse vader is hy niet uyt
de wercken gerechtveerdigt, als hy Isaac
sijnen sone geoffert heeft op den altaer?
22 Siet gy wel dat het geloove mede-
gewrocht heeft met sijne wercken, ende
het geloove volmaeckt is geweest uyt
de wercken?
23 Ende de Schrift is vervult gewor-
den, die daer zegt, Ende Abraham ge-
loofde Godt, ende het is hem tot recht-
veerdigheyt gerekent: ende hy is een
vrient Godts genaemt geweest.
24 Siet gy dan nu dat een mensche
uyt de wercken gerechtveerdigt wort,
ende niet alleenlick uyt het geloove?
25 Ende desgelijcks oock Rachab de
hoere, is sy niet uyt de wercken gerecht-
veerdigt geweest als sy de gesondene
heeft ontfangen, ende door eenen ande-
ren wegh uytgelaten?
26 Want gelijck het lichaem sonder
geest doot is, alsoo is oock het geloove
sonder de wercken doot.

HET 3. CAPITTEL.

EN zijt niet vele meesters, mijne broe-
ders, wetende dat wy te meerder
oordeel sullen ontfangen.
2 Want wy struyckelen alle in vele.
Indien yemant in woorden niet en struyc-
kelt, die is een volmaeckt man, mach-
tigh om oock het geheel lichaem in den
toom te houden.

3 Siet, wy leggen den peerden toomen in de monden, op dat sy ons souden gehoorsamen, ende wy leyden [daer mede] haer geheel lichaem om:

4 Siet oock de schepen, hoewelse soo groot zijn, ende van harde winden gedreven, sy worden ommegewendt van een seer kleyn roer, waer henen oock de begeerte des stierders wil:

5 Alsoo oock de tonge is een kleyn lidt, ende roemt [nochtans] groote dingen. Siet, een kleyn vyer hoe grooten hoop houts het aensteeckt.

6 De tonge is oock een vyer, een werelt der ongerechtigheyt: alsoo is de tonge onder onse leden gestelt, welcke het geheel lichaem besmett, ende ontsteeckt het radt [onser] geboorte, ende wort ontsteken van de helle.

7 Want alle nature beyde der wilde dieren, ende der vogelen, beyde der kruypende ende der zeedieren, wort getemt, en is getemt geweest van de menschelicke nature:

8 Maer de tonge en kan geen mensche temmen. Sy is een onbedwingelick quaet: vol van doodelick venijn.

9 Door haer loven wy Godt ende den Vader, ende door haer vervloecken wy de menschen, die nae de gelijckenisse Godts gemaeckt zijn.

10 Uyt den selven mont komt voort segeninge ende vervloeckinge. Dit en moet, mijne broeders, alsoo niet geschieden.

11 Welt oock een fonteyne uyt een selve ader het soet ende het bitter?

12 Kan oock, mijn broeders, een vijgeboom olijven voortbrengen, of een wijnstock vijgen? Alsoo [en kan] geen fonteyne sout ende soet water voortbrengen.

13 Wie is wijs ende verstandigh onder u? Die bewijse uyt [sijnen] goeden wandel sijne wercken in sachtmoedige wijsheyt.

14 Maer indien gy bitteren nijt ende twistgierigheyt hebt in uw herte, so en roemt ende en liegt niet tegen de waerheyt.

15 Dese en is de wijsheyt niet die van boven afkomt: maer is aerdsch, natuerlick, duyvelsch.

16 Want waer nijt ende twistgierigheyt is, aldaer is verwerringe, ende alle boose handel.

17 Maer de wijsheyt die van boven is, die is ten eersten suyver, daer na vreedsaem, bescheyden, geseggelick, vol van barmhertigheyt ende van goede vruchten, niet partijdelick oordeelende, ende ongeveynst.

18 Ende de vrucht der rechtveerdigheyt wort in vrede gezaeyt, voor de gene die vrede maken.

HET 4. CAPITTEL.

VAN waer [komen] krijgen ende vechteryen onder u? [Komense] niet hier van, [namelick] uyt uwe wellusten die in uwe leden strijt voeren?

2 Gy begeert, ende en hebt niet: gy benijdet ende yvert [nae dingen], ende en kont[se] niet verkrijgen: gy vecht ende voert krijgh, doch gy en hebt niet, om dat gy niet en biddet.

3 Gy biddet, ende gy en ontfangt niet, om dat gy qualick biddet, op dat gy het in uwe wellusten doorbrengen soudt.

4 Overspeelders ende overspeelderessen, en weet gy niet dat de vrientschap der werelt een vyantschap Godts is? So wie dan een vrient der werelt wil zijn, die wort een vyant Godts gestelt.

5 Of meynt gy dat de Schrift te vergeefs segt, De Geest die in ons woont heeft die lust tot nijdigheyt?

6 Ja hy geeft meerder genade. Daerom segt [de Schrift], Godt wederstaet de hoovaerdige, maer de nedrige geeft hy genade.

7 So onderwerpt u dan Gode: wederstaet den duyvel, ende hy sal van u vlieden.

8 Naket tot Godt, ende hy sal tot u naken. Reynigt de handen gy sondaers, ende suyvert de herten gy dobbelhertige.

9 Draegt u als elendige, ende treurt ende weent: uw lacchen worde verandert in treuren, ende [uwe] blijtschap in bedroeftheyt.

10 Vernedert u voor den Heere, ende hy sal u verhoogen.

11 Broeders, en spreeckt niet qualick van malkanderen. Die van [sijnen] broeder qualick spreeckt ende sijnen broeder oordeelt, die spreeckt qualick van de wet, ende oordeelt de wet. Indien gy nu de wet oordeelt, so en zijt gy geen dader der wet, maer een rechter.

12 Daer is een eenigh Wetgever, die behouden kan ende verderven. Doch wie zijt gy die eenen anderen oordeelt?

13 Wel-aen nu gy die daer segt, Wy sullen heden ofte morgen nae sulcken stadt reysen, ende aldaer één jaer overbrengen, ende koopmanschap drijven, ende winste doen:

14 Die gy niet en weet wat morgen [geschieden sal]: want hoedanigh is uw leven? Want het is een damp die voor een weynigh [tijts] gesien wort, ende daer na verdwijnt.

15 In plaetse dat gy soudt seggen, Indien de Heere wil, ende wy leven sullen, so sullen wy dit ofte dat doen

16 Maer nu roemt gy in uwen hoogmoet: alle sodanige roem is boos.

17 Wie dan weet goet te doen, ende niet en doet, dien is het sonde.

HET 5. CAPITTEL.

WEL-AEN nu gy rijcke, weent ende huylt over uwe elendigheden, die over u komen.

2 Uw rijckdom is verrott, ende uwe kleederen zijn van de motten gegeten geworden:

3 Uw gout ende silver is verroest: ende hare roest sal u zijn tot een getuygenisse, ende sal uw vleesch als een vyer verteeren: gy hebt schatten vergadert in de laetste dagen.

4 Siet, de loon der wercklieden die uwe landen gemaeyt hebben, welcke van u verkort is, roept: ende het geschrey der gene die geoogst hebben is gekomen tot in de ooren des Heeren Sabaoth.

5 Gy hebt leckerlick geleeft op der aerden, ende wellusten gevolgt: gy hebt uwe herten gevoedt als in eenen dagh der slachtinge.

6 Gy hebt veroordeelt, gy hebt gedoodt den rechtveerdigen: [ende] hy en wederstaet u niet.

7 So zijt dan lanckmoedigh, broeders, tot de toekomste des Heeren. Siet, de lantman verwacht de kostelicke vrucht des lants, lanckmoedigh zijnde over deselve, tot dat het den vroegen ende spaden regen sal hebben ontfangen.

8 Weest gy oock lanckmoedigh, versterckt uwe herten: want de toekomste des Heeren genaeckt.

9 En sucht niet tegen malkanderen, broeders, op dat gy niet veroordeelt en wort. Siet, de Rechter staet voor de deure.

10 Mijne broeders, neemt tot een exempel des lijdens ende der lanckmoedigheyt, de Propheten, die [in] den name des Heeren gesproken hebben.

11 Siet, wy houdense gelucksaligh die verdragen. Gy hebt de verdraeghsaemheyt Jobs gehoort, ende gy hebt het eynde des Heeren gesien, dat de Heere seer barmhertigh is ende een ontfermer.

12 Doch voor alle dingen, mijne broeders, en sweert niet, noch by den hemel, noch by de aerde, noch eenigen anderen eedt: maer uw ja, zy ja, ende het neen, neen: op dat gy in geen oordeel en valt.

13 Is yemant onder u in lijden? dat hy bidde: is yemant goets moets? dat hy psalmsinge.

14 Is yemant kranck onder u? dat hy tot hem roepe de Ouderlingen der gemeynte, ende dat sy over hem bidden, hem salvende met olie in den name des Heeren:

15 Ende het gebedt des geloofs sal den siecken behouden, ende de Heere sal hem oprechten, ende so hy sonden gedaen sal hebben, het sal hem vergeven worden.

16 Belijdt malkanderen de misdaden, ende bidt voor malkanderen, op dat gy gesont wordet. Een krachtigh gebedt des rechtveerdigen vermagh veel.

17 Elias was een mensche van gelijcke bewegingen als wy, ende hy badt een gebedt dat het niet en soude regenen: ende het en regende niet op de aerde in drie jaren ende ses maenden.

18 Ende hy badt wederom, ende de hemel gaf regen, ende de aerde bracht hare vrucht voort,

19 Broeders, indien yemant onder u van de waerheyt is afgedwaelt, ende hem yemant bekeert,

20 Die wete, dat de gene, die eenen sondaer van de dwalinge sijnes wegs bekeert, sal een ziele van den doot behouden, ende sal menigte der sonden bedecken. Amen.

DE EERSTE ALGEMEYNE SENDBRIEF DES APOSTELS PETRI.

Het Eerste Capittel.

PETRUS, een Apostel Jesu Christi,
den vreemdelingen verstroyt in
Ponto, Galatien, Cappadocien, Asien,
ende Bithynien:
2 Den uytverkorenen nae de voor-
kennisse Godts des Vaders, in de heylig-
makinge des Geests, tot gehoorsaem-
heyt ende besprenginge des bloets Jesu
Christi: Genade ende vrede zy u verme-
nigvuldigt.
3 Gelooft zy de Godt ende Vader onses
Heeren Jesu Christi, die nae sijne groote
barmhertigheyt ons heeft wedergeboren,
tot een levende hope, door de opstan-
dinge Jesu Christi uyt den dooden,
4 Tot een onverderflicke, ende onbe-
vlecklicke, ende onverwelcklicke erffe-
nisse, die in de hemelen bewaert is
voor u,
5 Die gy in de kracht Godts bewaert
wort door het geloove, tot de saligheyt
die bereydt is om geopenbaert te worden
in den laetsten tijt.
6 In welcken gy u verheugt, nu een
weynigh [tijts] (so het noodigh is) be-
droeft zijnde door menigerley versoeckin-
gen:
7 Op dat de beproevinge uwes geloofs,
die veel kostelicker is dan des gouts het
welck vergaet ende door het vyer be-
proeft wort, bevonden worde te zijn tot
lof, ende eere, ende heerlickheyt, in de
openbaringe Jesu Christi.
8 Den welcken gy niet gesien en hebt,
ende [nochtans] lief hebt: in den welc-
ken gy nu, hoewel [hem] niet siende,
maer geloovende, u verheugt met eene
onuytsprekelicke ende heerlicke vreug-
de:
9 Verkrijgende het eynde uwes ge-
loofs, [namelick] de saligheyt der zielen.
10 Van welcke saligheyt ondervraegt
ende ondersocht hebben de Propheten,
die geprophetëert hebben van de genade
aen u [geschiet]:
11 Ondersoeckende op welcken ofte
hoedanigen tijt de Geest Christi, die in
haer was, beduydde ende te vooren ge-
tuygde het lijden [dat] op Christum [ko-
men soude], ende de heerlickheyt daer-
na [volgende].
12 Den welcken geopenbaert is, dat,
sy niet haerselven, maer ons bedienden
dese dingen, die u nu aengedient zijn by
de gene die u het Euangelium verkon-
digt hebben door den Heyligen Geest
die van den hemel gesonden is, in welc-
ke dingen de Engelen begeerigh zijn in
te sien.
13 Daerom opschortende de lendenen
uwes verstants, [ende] nuchteren zijnde,
hoopt volkomelick op de genade die u
toegebracht wort in de openbaringe Jesu
Christi.
14 Als gehoorsame kinderen, en wort
niet gelijckformigh den begeerlickheden,
die te vooren in uwe onwetentheyt wa-
ren:
15 Maer gelijck hy die u geroepen
heeft heyligh is, [so] wort oock gy selve
heyligh in allen [uwen] wandel,
16 Daerom dat 'er geschreven is, Zijt
heyligh, want ick ben heyligh.
17 Ende indien gy tot eenen Vader
aenroept den genen die sonder aenne-
minge des persoons oordeelt nae eens
yegelicks werck, so wandelt in vreese
den tijt uwer inwooninge:
18 Wetende dat gy niet door verganc-
kelicke dingen, silver ofte gout, verlost
en zijt uyt uwe ydele wandelinge, die [u]
van de vaderen overgelevert [is]:
19 Maer door het dierbaer bloet Chris-
ti, als eens onbestraffelicken ende onbe-
vleckten Lams:
20 Dewelcke wel voorgekent is ge-
weest voor de grontlegginge der werelt,
maer geopenbaert is in dese laetste tij-
den om uwent wille:
21 Die gy door hem gelooft in Godt,
welcke hem opgeweckt heeft uyt den
dooden, ende hem heerlickheyt gegeven
heeft, op dat uw geloove ende hope op
Godt zijn soude,

22 Hebbende [dan] uwe zielen gereynigt in de gehoorsaemheyt der waerheyt, door den Geest, tot ongeveynsde broederlicke liefde, so hebt malkanderen vyeriglick lief uyt een reyn herte:

23 Die gy wedergeboren zijt niet uyt verganckelicken, maer [uyt] onverganckelicken zade, door het levende ende eeuwigblijvende woort Godts.

24 Want alle vleesch is als gras, ende alle heerlickheyt des menschen is als een bloeme des gras. Het gras is verdorret, ende sijn bloeme is afgevallen:

25 Maer het woort des Heeren blijft in der eeuwigheyt: ende dit is het woort dat onder u verkondigt is.

Het 2. Capittel.

SO legt dan af alle quaetheyt, ende alle bedrogh, ende geveynstheyt, ende nijdigheyt, ende alle achterklappingen,

2 Ende als nieuwgeborene kinderkens, zijt seer begeerigh nae de redelicke onvervalschte melck, op dat gy door deselve meugt opwassen:

3 Indien gy anders gesmaeckt hebt dat de Heere goedertieren is.

4 Tot welcken komende [als tot] eenen levenden steen, van de menschen wel verworpen, maer by Godt uytverkoren, [ende] dierbaer:

5 So wordet gy oockselve, als levende steenen, gebouwt [tot] een geestelick huys, [tot] een heyligh Priesterdom, om geestelicke offerhanden op te offeren, die Gode aengenaem zijn door Jesum Christum.

6 Daerom is oock vervattet in de Schrift, Siet ick legge in Sion eenen uytersten hoecksteen, die uytverkoren [ende] dierbaer is: ende, Die in hem geloost en sal niet beschaemt worden.

7 U dan die gy gelooft is hy dierbaer: maer den ongehoorsamen [wort gesegt], De steen dien de bouwlieden verworpen hebben, dese is geworden tot een hooft des hoecks, ende een steen des aenstoots, ende een rotze der ergernisse:

8 Den genen [namelick] die haer aen het woort stooten, ongehoorsaem zijnde, waer toe sy oock gesett zijn.

9 Maer gy zijt een uytverkoren geslachte, een Konincklick Priesterdom, een heyligh volck, een verkregen volck: op dat gy soudet verkondigen de deugden des genen die u uyt de duysternisse geroepen heeft tot sijn wonderbaer licht

10 Die gy eertijts geen volck en waert, maer nu Godts volck zijt: die [eertijts] niet ontfermt en waert, maer nu ontfermt zijt geworden.

11 Geliefde, ick vermane [u] als inwooners ende vreemdelingen, dat gy u onthoudt van de vleeschelicke begeerlickheden, welcke krijgh voeren tegen de ziele:

12 Ende houdt uwen wandel eerlick onder de Heydenen: op dat in 't gene sy qualick van u spreken, als van quaetdoenders, sy uyt de goede wercken die sy in [u] sien, Godt verheerlicken mogen in den dagh der besoeckinge.

13 Zijt dan alle menschelicke ordeninge onderdanigh, om des Heeren wille: het zy den Koningh, als de opperste macht hebbende:

14 Het zy den Stadthouderen, als die van hem gesonden worden, tot straffe wel der quaetdoenders, maer [tot] prijs der gene die goet doen.

15 Want alsoo is het de wille Godts, dat gy weldoende den mont stopt aen de onwetentheyt der dwase menschen:

16 Als vrye, ende niet de vryheyt hebbende als een decksel der boosheyt, maer als dienstknechten Godts.

17 Eert een yegelick: hebt de broederschap lief: vreest Godt: eert den Koningh.

18 Gy huysknechten, zijt met alle vreese onderdanigh den heeren, niet alleen den goeden ende bescheydenen, maer oock den harden.

19 Want dat is genade, indien yemant, om de conscientie voor Godt, swarigheyt verdraegt, lijdende ten onrechte.

20 Want wat lof is het indien gy verdraegt als gy sondigt, ende [daer over] geslagen wort? Maer indien gy verdraegt als gy wel doet, ende [daer-over] lijdet, dat is genade by Godt.

21 Want hier toe zijt gy geroepen, dewijle oock Christus voor ons geleden heeft, ons een exempel nalatende, op dat gy sijne voetstappen soudet navolgen.

22 Die geen sonde gedaen en heeft, noch daer en is geen bedrogh in sijnen mont gevonden.

23 Die als hy gescholden wiert, niet weder en scholdt, ende als hy leedt, niet en dreygde: maer gaf het over aen dien die rechtveerdelick oordeelt.

24 Die selve onse sonden in sijn lichaem gedragen heeft op het hout: op dat wy de sonden afgestorven zijnde, der gerechtigheyt leven souden: door wiens stramen gy genesen zijt.

25 Want gy waert als dwalende schapen: maer gy zijt nu bekeert tot den Herder ende Opsiender uwer zielen.

Het 3. Capittel.

DESGELIJCKS gy vrouwen, zijt uwe eygene mannen onderdanigh: op dat oock so eenige den woorde ongehoorsaem zijn, sy door den wandel der vrouwen sonder woort mogen gewonnen worden:

2 Als sy sullen ingesien hebben uwen kuyschen wandel in vreese.

3 Welcker verciersel zy, niet het gene uyterlick is, [bestaende] in het vlechten des hayrs, ende omhangen van gout, ofte van kleederen aen te trecken:

4 Maer de verborgen mensche des herten, in het onverderflick [verciersel] eens sachtmoedigen ende stillen geests, die kostelick is voor Godt.

5 Want alsoo vercierden haerselven eertijts oock de heylige vrouwen, die op Godt hoopten, ende waren hare eygene mannen onderdanigh:

6 Gelijck Sara Abraham gehoorsaem is geweest, hem noemende heere: welcker dochters gy geworden zijt, als gy weldoet, ende niet en vreest voor eenige verschrickinge.

7 Gy mannen insgelijcks, woonet by [haer] met verstant, den vrouwelicken vate, als het swackste, eere gevende, als die oock mede-erfgenamen der genade des levens [met haer] zijt: op dat uwe gebeden niet verhindert en worden.

8 Ende eyndelick, zijt alle eensgesint, medelijdigh, de broeders lief hebbende, met innerlicke barmhertigheyt beweegt, vriendelick.

9 En vergeldt niet quaet voor quaet, of schelden voor schelden: maer segent daerentegen: wetende dat gy daer toe geroepen zijt, op dat gy segeninge soudt be-erven.

10 Want wie het leven wil lief hebben, ende goede dagen sien, die stille sijn tonge van het quaet, ende sijne lippen datse geen bedrogh en spreken:

11 Die wijcke af van het quade, ende doe het goede: die soecke vrede ende jage denselven na.

12 Want de oogen des Heeren zijn over de rechtveerdige, ende sijne ooren tot haer gebedt: maer het aengesicht des Heeren is tegen de gene die quaet doen.

13 Ende wie is 't die u quaet doen sal, indien gy navolgers zijt van het goet?

14 Maer indien gy oock lijdet om der gerechtigheyt wille, so zijt gy saligh: ende en vreest niet uyt vreese van haer, noch en wert niet ontroert:

15 Maer heyligt Godt den Heere in uwe herten: ende zijt altijt bereydt tot verantwoordinge aen een yegelick die u rekenschap af-eyscht van de hope die in u is, met sachtmoedigheyt ende vreese.

16 Ende hebt een goede conscientie, op dat in 't gene sy qualick van u spreken, als van quaetdoenders, sy beschaemt mogen worden die uwen goeden wandel in Christo lasteren.

17 Want het is beter dat gy weldoende (indien 't de wille Godts wil) lijdet, dan quaet doende.

18 Want Christus heeft oock eens voor de sonden geleden, hy rechtveerdigh voor de onrechtveerdige: op dat hy ons tot Godt soude brengen, die wel is gedoodet in het vleesch, maer levendigh gemaeckt door den Geest:

19 In den welcken hy oock henen gegaen zijnde, den geesten die in de gevanckenisse [zijn] gepredickt heeft,

20 Die eertijts ongehoorsaem waren wanneer de lanckmoedigheyt Godts eenmael verwachtede in de dagen van Noë, als de Arke toebereydt wiert: waer in weynige (dat is acht) zielen behouden wierden door het water.

21 Waer van het tegenbeelt de Doop, ons nu oock behoudt, niet die een afegginge is der vuyligheyt des lichaems, maer die een vrage is eener goeder conscientie tot Godt door de opstandinge Jesu Christi,

22 Welcke is aen de rechter[hant] Godts, opgevaren ten hemel, de Engelen, ende machten, ende krachten hem onderdanigh gemaeckt zijnde.

Het 4. Capittel.

DEWIJLE dan Christus voor ons in het vleesch geleden heeft, so wapent gy u oock met deselve gedachte, [namelick] dat wie in het vleesch geleden heeft, die heeft opgehouden van de sonde,

2 Om nu niet meer nae de begeerlickheden der menschen, maer nae den wille Godts den tijt die overigh is in het vleesch, te leven.

3 Want het is ons genoegh dat wy den voorgaenden tijt des levens der Heydenen wille volbracht hebben, ende gewandelt hebben in ontuchtigheden, begeerlickheden, wijnsuyperyen, brasseryen, drinckeryen, ende grouwelicke afgoderyen.

4 Waer in sy haer vreemt houden, als gy niet mede en loopt tot de selve uytgietinge der overdadigheyt, ende [u] lasteren:

5 Dewelcke sullen rekenschap geven den genen die bereydt staet om te oordeelen de levende ende de doode.

6 Want daer toe is oock den dooden

het Euangelium verkondigt geworden, op dat sy wel souden geoordeelt worden nae den mensche in het vleesch, maer leven souden nae Godt in den geest.

7 Ende het eynde aller dingen is naeby: Zijt dan nuchteren, ende waeckt in de gebeden.

8 Maer voor-al hebt vyerige liefde tot malkanderen: want de liefde sal menigte van sonden bedecken.

9 Zijt herbergsaem tegen malkanderen, sonder murmureeren.

10 Een yegelick gelijck hy gave ontfangen heeft, [alsoo] bediene hy deselve aen den anderen, als goede uytdeelders der menigerley genade Godts.

11 Indien yemant spreeckt, [die spreke] als de woorden Godts; indien yemant dient, [die diene] als uyt kracht die Godt verleent: op dat Godt in allen gepresen worde door Jesum Christum, welcken toekomt de heerlickheyt ende de kracht, in alle eeuwigheyt. Amen.

12 Geliefde, en houdt u niet vreemt over de hitte [der verdruckinge] onder u, die u geschiet tot versoeckinge, als of u [yet] vreemts overquame:

13 Maer gelijck gy gemeynschap hebt aen het lijden Christi, [alsoo] verblijdt u: op dat gy oock in de openbaringe sijner heerlickheyt u moogt verblijden ende verheugen.

14 Indien gy gesmadigt wort om den name Christi, so zijt gy saligh: want de Geest der heerlickheyt, ende [de Geest] Godts rust op u: wat haer aengaet, hy wort wel gelastert, maer wat u aengaet, hy wort verheerlickt.

15 Doch dat niemant van u en lijde als een dootslager, of dief, ende quaetdoender, ofte als een die hem met een anders doen bemoeyt:

16 Maer indien [yemant lijdt] als een Christen, die en schame hem niet, maer verheerlicke Godt in desen deele.

17 Want het is de tijt, dat het oordeel beginne van het huys Godts: ende indien het eerst van ons [begint], welck sal het eynde zijn dergene die den Euangelio Godts ongehoorsaem zijn?

18 Ende, indien de rechtveerdige naeuwlicks saligh en wort, waer sal de godtloose ende sondaer verschijnen?

19 So dan oock die lijden nae den wille Godts, dat sy hare zielen [hem] als den getrouwen Schepper, beveelen met weldoen.

HET 5. CAPITTEL.

DE Ouderlingen die onder u zijn, vermane ick die een Mede-ouderlingh, ende getuyge des lijdens Christi ben, ende deelachtigh der heerlickheyt die geopenbaert sal worden.

2 Weydet de kudde Godts die onder u is, hebbende opsicht [daer over] niet uyt bedwangh, maer gewilliglick: noch om vuyl gewin, maer met een volveerdigh gemoet:

3 Noch als heerschappye voerende over het erfdeel [des Heeren], maer [als] voorbeelden der kudde geworden zijnde.

4 Ende als de overste Herder verschenen sal zijn, so sult gy de onverwelckelicke kroone der heerlickheyt behalen.

5 Desgelijcks gy jonge, zijt de oude onderdanigh: ende zijt alle malkanderen onderdanigh: zijt met de ootmoedigheyt bekleedt: want Godt wederstaet de hoovaerdige, maer de nedrige geeft hy genade.

6 Vernedert u dan onder de krachtige hant Godts, op dat hy u verhooge tot sijner tijt.

7 Werpt alle uwe bekommernisse op hem, want hy sorgt voor u.

8 Zijt nuchteren, [ende] waeckt: want uwe tegenpartye de duyvel gaet om als een briesschende leeuw, soeckende wien hy soude mogen verslinden.

9 Den welcken wederstaet, vast zijnde in het geloove: wetende dat het selve lijden aen uw broederschap dat in de werelt is, volbracht wort.

10 De Godt nu aller genade, die ons geroepen heeft tot sijne eeuwige heerlickheyt in Christo Jesu, na dat wy een weynigh [tijts] sullen geleden hebben, deselve volmake, bevestige, versterckе, [ende] fondeere ulieden.

11 Hem zy de heerlickheyt, ende de kracht in alle eeuwigheyt. Amen.

12 Door Silvanum, die u een getrouw broeder is, soo ick achte, hebbe ick met weynige [woorden] geschreven, vermanende ende betuygende dat dese is de waerachtige genade Godts in welcke gy staet.

13 U groet de mede uytverkorene [gemeynte] die in Babylon is, ende Marcus mijn sone.

14 Groetet malkanderen met eenen kus der liefde. Vrede zy u allen die in Christo Jesu zijt. Amen.

DE

TWEEDE ALGEMEYNE SENDBRIEF

DES

APOSTELS

PETRI.

Het Eerste Capittel.

SIMEON PETRUS, een Dienstknecht
ende Apostel Jesu Christi, den ge-
nen die evendierbaer geloove met ons
verkregen hebben, door de rechtveerdig-
heyt onses Godts ende Saligmakers Jesu
Christi:
2 Genade ende vrede zy u vermenig-
vuldigt door de kennisse Godts, ende
Jesu onses Heeren:
3 Gelijck ons sijne Goddelicke kracht
alles wat tot het leven, ende de Godt-
saligheyt [behoort] geschoncken heeft,
door de kennisse des genen die ons
geroepen heeft tot heerlickheyt ende
deugt:
4 Door welcke ons de grootste ende
dierbare beloften geschoncken zijn, op
dat gy door deselve der Godtlicke nature
deelachtigh soudt worden, na dat gy ont-
vloden zijt het verderf dat in de werelt
is door de begeerlickheyt.
5 Ende gy tot het selve oock alle neer-
stigheyt toebrengende, voegt by uw ge-
loove deugt, ende by de deugt kennisse,
6 Ende by de kennisse matigheyt,
ende by de matigheyt lijdsaemheyt, ende
by de lijdsaemheyt Godtsaligheyt,
7 Ende by de Godtsaligheyt broeder-
licke liefde, ende by de broederlicke
liefde, liefde [tegen alle].
8 Want so dese dingen by u zijn,
ende [in u] overvloedigh zijn, sy en
sullen [u] niet ledigh noch onvruchtbaer
laten in de kennisse onses Heeren Jesu
Christi.
9 Want by welcken dese dingen niet
en zijn, die is blint, van verre niet sien-
de, hebbende vergeten de reyninge sijner
voorige sonden.
10 Daerom, broeders, beneerstigt u
te meer om uwe roepinge ende verkie-
singe vast te maken. Want dat doende
en sult gy nimmermeer struyckelen.
11 Want alsoo sal u rijckelick toege-
voegt worden de ingangh in het eeuwigh
Koninckrijcke onses Heeren ende Salig-
makers Jesu Christi.
12 Daerom en sal ick niet versuymen
u altijt daer van te vermanen, hoewel
gy het weet, ende in de tegenwoordige
waerheyt versterckt zijt.
13 Ende ick achte het recht te zijn
soo lange ick in desen tabernakel ben,
dat ick u opwecke door vermaninge:
14 Also ick weet' dat de aflegginge
mijnes tabernakels haest zijn sal, gelijc-
kerwijs oock onse Heere Jesus Christus
my heeft geopenbaert.
15 Doch ick sal oock neerstigheyt
doen by alle gelegenheyt, dat gy na
mijnen uytgangh meugt van dese dingen
gedachtenisse hebben.
16 Want wy en zijn geen konstelick-
verdichte fabelen nagevolgt, als wy u
bekent gemaeckt hebben de kracht ende
toekomste onses Heeren Jesu Christi,
maer wy zijn aenschouwers geweest van
sijne majesteyt.
17 Want hy heeft van Godt den Va-
der eere ende heerlickheyt ontfangen,
als soodanige een stemme van de hoog-
weerdige heerlickheyt tot hem gebracht
wiert, Dese is mijn geliefde Sone, in
den welcken ick mijn welbehagen hebbe.
18 Ende dese stemme hebben wy ge-
hoort, als sy van den hemel gebracht is
geweest, doe wy met hem op den hey-
ligen bergh waren.
19 Ende wy hebben het Prophetische
woort, dat seer vast is: ende gy doet
wel, dat gy daer op acht hebt, als op
een licht schijnende in een duystere
plaetse, tot dat de dagh aenlichte, ende
de morgensterre opgae in uwe herten.
20 Dit eerst wetende, dat geen Pro-
phetie der Schrift en is van eygener uyt-
legginge.
21 Want de Prophetie en is voortijts
niet voortgebracht door den wille eens
menschen, maer de heylige menschen
Godts van den Heyligen Geest gedreven
zijnde, hebbense gesproken.

Het 2. Capittel.

ENDE daer zijn oock valsche Propheten onder het volck geweest, gelijck oock onder u valsche leeraers zijn sullen, die verderflicke ketteryen bedecktelick invoeren sullen, oock den Heere die haer gekocht heeft, verloochenende, [ende] een haestigh verderf over haerselven brengende.

2 Ende vele sullen hare verderffenissen navolgen, door welcke de wegh der waerheyt sal gelastert worden.

3 Ende sy sullen door gierigheyt, met gemaeckte woorden van u een koopmanschap maken: over welcke het oordeel van over lange niet ledigh en is, ende haer verderf en sluymert niet.

4 Want indien Godt de Engelen, die gesondigt hebben, niet gespaert en heeft, maer die in de helle geworpen hebbende overgegeven heeft den ketenen der duysternisse, om tot het oordeel bewaert te worden:

5 Ende de oude werelt niet en heeft gespaert, maer Noë den Prediker der gerechtigheyt sijn achtster bewaert heeft, als hy de sundvloet over de werelt der godtloose heeft gebracht:

6 Ende de steden van Sodoma ende Gomorra tot asschen verbrandende met omkeeringe veroordeelt heeft, ende tot een exempel gesett den genen die godtlooselick souden leven:

7 Ende den rechtveerdigen Lot, die vermoeyt was van den ontuchtigen wandel der grouwelicke menschen [daer uyt] verlost heeft:

8 (Want dese rechtveerdige [man] woonende onder haer, heeft dagh op dagh [sijne] rechtveerdige ziele gequelt door het sien ende hooren van [hare] ongerechtige wercken:)

9 So weet de Heere de Godtsalige uyt de versoeckinge te verlossen, ende de onrechtveerdige te bewaren tot den dagh des oordeels, om gestraft te worden.

10 Maer allermeest de gene die na het vleesch in onreyne begeerlickheyt wandelen, ende de heerschappye verachten: die stout zijn, haerselven behagen, ende die de heerlickheden niet en schroomen te lasteren.

11 Daer de Engelen, in sterckte ende kracht meerder zijnde, geen lasterlick oordeel tegen haer voor den Heere voort en brengen.

12 Maer dese, als onredelicke dieren, die de nature volgen, ende voortgebracht zijn om gevangen ende gedoodt te worden, dewijle sy lasteren het gene sy niet en verstaen, sullen in hare verdorvenheyt verdorven worden:

13 Ende sullen verkrijgen den loon der ongerechtigheyt, als die de dagelicksche weelde, [haer] vermaeck achten, zijnde vlecken ende smetten, ende zijn weeldigh in hare bedriegeryen, als sy in de maeltijden met u zijn:

14 Hebbende de oogen vol overspel, ende die niet op en houden van sondigen: verlockende de onvaste zielen, hebbende het herte geoeffent in gierigheyt, kinderen der vervloeckinge:

15 Die den rechten wegh verlaten hebbende, zijn verdwaelt, ende volgen den wegh Balaams des [soons] Bosor, die den loon der ongerechtigheyt lief gehadt heeft:

16 Maer hy heeft de bestraffinge sijner ongerechtigheyt gehadt: [want] het jockdragende stomme [dier], sprekende met menschen stemme, heeft des Propheten dwaesheyt verhindert.

17 Dese zijn waterloose fonteynen, wolcken van eenen draeywint gedreven, den welcken de donckerheyt der duysternisse in der eeuwigheyt bewaert wort.

18 Want sy seer opgeblasene ydelheyt sprekende, verlocken door de begeerlickheden des vleeschs, [ende] door ontuchtigheden, de gene die waerlick ontvloden waren van de gene die in dwalinge wandelen:

19 Belovende haer vryheyt, daer sy selve dienstknechten zijn der verdorvenheyt. Want van wien yemant overwonnen is, dien is hy oock tot een dienstknecht gemaeckt.

20 Want indien sy, na datse door de kennisse des Heeren ende Saligmakers Jesu Christi, de besmettingen der werelt ontvloden zijn, ende in deselve wederom ingewickelt zijnde [van deselve] overwonnen worden, so is haer het laetste erger geworden dan het eerste.

21 Want het ware haer beter, dat sy den wegh der gerechtigheyt niet gekent en hadden, dan dat sy [dien] gekent hebbende, [weder] afkeeren van het heyligh gebodt dat haer overgegeven was.

22 Maer haer is overgekomen 't gene met een waer spreeckwoort [gesegt wort], De hont is wedergekeert tot sijn eygen uytbraecksel: ende, De gewasschene seuge tot de wentelinge in het slijck.

Het 3. Capittel.

DESEN Tweeden Sendbrief, geliefde, schrijve ick nu aen u, in welcke [beyde] ick door vermaninge uw oprecht gemoet opwecke:

2 Op dat gy gedachtigh zijt aen de

woorden die van de heylige Propheten te
vooren gesproken zijn, ende aen ons ge-
bodt, die wy des Heeren ende Saligma-
kers Apostelen zijn:
3 Dit eerst wetende, dat in 't laetste
der dagen spotters komen sullen, die nae
hare eygene begeerlickheden sullen wan-
delen:
4 Ende seggen, Waer is de belofte
sijner toekomste? want van dien [dagh]
dat de vaders ontslapen zijn, blijven
alle dingen alsoo [gelijck] van het begin
der scheppinge.
5 Want willens is dit haer onbekent,
dat door het woort Godts de hemelen
van over lange geweest zijn, ende de
aerde uyt het water ende in het water
bestaende.
6 Door welcke de werelt, die doe was,
met het water der sundvloet bedeckt
zijnde vergaen is.
7 Maer de hemelen die nu zijn, ende
de aerde, zijn door het selve woort als
een schat wechgelegt, ende worden ten
vyere bewaert tegen den dagh des oor-
deels, ende der verdervinge der godt-
loose menschen.
8 Doch dese ééne sake en zy u niet
onbekent, geliefde, dat één dagh by
den Heere is als duysent jaren, ende
duysent jaren als één dagh.
9 De Heere en vertraegt de belofte
niet, (gelijck eenige [dat] traegheyt ach-
ten,) maer is lanckmoedigh over ons,
niet willende dat eenige verloren gaen,
maer dat [se] alle tot bekeeringe komen.
10 Maer de dagh des Heeren sal ko-
men als een dief in den nacht, in welc-
ken de hemelen met een gedruysch sul-
len voorbygaen, ende de elementen
branden sullen ende vergaen, ende de
aerde, ende de wercken die daer in sijn,
sullen verbranden.
11 Dewijle dan dese dingen alle ver-
gaen, hoedanige behoort gy te zijn in
heyligen wandel ende Godtsaligheyt:
12 Verwachtende ende haestende tot
de toekomste van den dagh Godts, in
welcken de hemelen door vyer ontsteken
zijnde sullen vergaen, ende de elementen
brandende sullen versmelten?
13 Maer wy verwachten, nae sijne
belofte nieuwe hemelen ende een nieuwe
aerde, in dewelcke gerechtigheyt woont.
14 Daerom, geliefde, verwachtende
dese dingen, benerstigt u dat gy onbe-
vleckt ende onbestraffelick van hem be-
vonden moogt worden in vrede:
15 Ende acht de lanckmoedigheyt on-
ses Heeren voor saligheyt: gelijckerwijs
oock onse geliefde broeder Paulus, nae
de wijsheyt die hem gegeven is, ulieden
geschreven heeft:
16 Gelijck oock in alle Sendbrieven
daer in van dese dingen sprekende: in
welcke dingen sommige swaer zijn om te
verstaen, die de ongeleerde ende onvaste
[menschen] verdraeyen, gelijck oock de
andere Schriften, tot haer eygen ver-
derf.
17 Gy dan, geliefde, [sulcks] te voo-
ren wetende, wacht u dat gy niet door
de verleydinge der grouwelicke men-
schen mede afgeruckt en wort, ende uyt-
valt van uwe vastigheyt:
18 Maer wast op in de genade ende
kennisse onses Heeren ende Saligmakers
Jesu Christi. Hem zy de heerlickheyt,
beyde nu, ende in den dagh der eeuwig-
heyt. Amen.

DE

EERSTE ALGEMEYNE SENDBRIEF

DES

APOSTELS

JOANNIS.

Het Eerste Capittel.

HET gene van den beginne was, 't
gene wy gehoort hebben, 't gene
wy gesien hebben met onse oogen, 't
gene wy aenschouwt hebben, ende onse
handen getast hebben, van het Woort
des levens:
2 (Want het Leven is geopenbaert,
ende wy hebben het gesien, ende wy
getuygen, ende verkondigen ulieden
dat eeuwige Leven, het welck by den

Vader was, ende ons is geopen-
baert:
3 Het gene wy [dan] gesien ende ge-
hoort hebben, dat verkondigen wy u, op
dat oock gy met ons gemeynschap soudt
hebben, ende dese onse gemeynschap
oock [zy] met den Vader, ende met sij-
nen Sone Jesu Christo.
4 Ende dese dingen schrijven wy u,
op dat uwe blijtschap vervult zy.
5 Ende dit is de verkondinge, die
wy van hem gehoort hebben, ende wy u
verkondigen, dat Godt een licht is, ende
gantsch geene duysternisse in hem en is.
6 Indien wy seggen dat wy gemeyn-
schap met hem hebben, ende wy in de
duysternisse wandelen, so liegen wy, en-
de en doen de waerheyt niet.
7 Maer indien wy in het licht wande-
len, gelijck hy in het licht is, so hebben
wy gemeynschap met malkanderen, en-
de het bloet Jesu Christi sijns Soons rey-
nigt ons van alle sonde.
8 Indien wy seggen dat wy geen son-
de en hebben, so verleyden wy ons selven,
ende de waerheyt en is in ons niet.
9 Indien wy onse sonden belijden, hy
is getrouw ende rechtveerdigh, dat hy
ons de sonden vergeve, ende ons reynige
van alle ongerechtigheyt.
10 Indien wy seggen dat wy niet ge-
sondigt en hebben, so maken wy hem
tot een leugenaer, ende sijn woort en is
niet in ons.

HET 2. CAPITTEL.

MYNE kinderkens, ick schrijve u de-
se dingen, op dat gy niet en sondi-
get: ende indien yemant gesondigt heeft,
wy hebben eenen Voorsprake by den
Vader, Jesum Christum den rechtveerdi-
gen.
2 Ende hy is een versoeninge voor
onse sonden: ende niet alleen voor de
onse, maer oock voor [de sonden] der
geheeler werelt.
3 Ende hier aen kennen wy dat wy
hem gekent hebben, so wy sijne gebo-
den bewaren.
4 Die daer segt, Ick kenne hem, en-
de sijne geboden niet en bewaert, die
is een leugenaer, ende in dien en is de
waerheyt niet:
5 Maer so wie sijn woort bewaert, in
dien is waerlick de liefde Godts vol-
maeckt geworden: hier aen kennen wy
dat wy in hem zijn.
6 Die segt dat hy in hem blijft, die
moet oock selve alsoo wandelen, gelijck
hy gewandelt heeft.
7 Broeders, ick en schrijve u geen
nieuwe gebodt, maer een oudt gebodt,
dat gy van den beginne gehadt hebt.
Dit oudt gebodt is het woort dat gy van
den beginne gehoort hebt.
8 Wederom schrijve ick u een nieuw
gebodt: het gene waerachtigh is in hem,
zy oock in u [waerachtigh]: want de
duysternisse gaet voorby, ende het waer-
achtige licht schijnt nu.
9 Die segt dat hy in het licht is, ende
sijnen broeder haet, die is in de duyster-
nisse tot nogh toe.
10 Die sijnen broeder lief heeft, blijft
in het licht, ende geen ergernisse en is
in hem.
11 Maer die sijnen broeder haet, is
in de duysternisse, ende wandelt in de
duysternisse, ende en weet niet waer hy
henen gaet: want de duysternisse heeft
sijne oogen verblindt.
12 Ick schrijve u, kinderkens, want
de sonden zijn u vergeven om sijns naems
wille.
13 Ick schrijve u, vaders, want gy
hebt [hem] gekent, die van den beginne
is. Ick schrijve u, jongelingen, want gy
hebt den boosen overwonnen. Ick
schrijve u, kinderen, want gy hebt den
Vader gekent.
14 Ick hebbe u geschreven, vaders,
want gy hebt [hem] gekent, die van den
beginne is. Ick hebbe u geschreven,
jongelingen, want gy zijt sterck, ende
het woort Godts blijft in u, ende gy hebt
den boosen overwonnen.
15 En hebt de werelt niet lief, noch
het gene in de werelt is, so yemant de we-
relt lief heeft, de liefde des Vaders en is
niet in hem.
16 Want al dat in de werelt is, [na-
melick] de begeerlickheyt des vleeschs,
ende de begeerlickheyt der oogen, ende
de grootschheyt des levens, en is niet uyt
den Vader, maer is uyt de werelt.
17 Ende de werelt gaet voorby, ende
hare begeerlickheyt: maer die den wille
Godts doet, blijft in der eeuwigheyt.
18 Kinderkens, het is de laetste ure:
ende gelijck gy gehoort hebt dat de An-
tichrist komt, [soo] zijn oock nu vele
Antichristen geworden: waer uyt wy
kennen dat het de laetste ure is.
19 Sy zijn uyt ons uytgegaen, maer
sy en waren uyt ons niet: want indien
sy uyt ons geweest waren, so souden
sy met ons gebleven zijn: maer [dit is
geschiet] op datse souden openbaer wor-
den, datse niet alle uyt ons en zijn.
20 Doch gy hebt de salvinge van den
Heyligen, ende gy weet alle dingen.
21 Ick en hebbe u niet geschreven
om dat gy de waerheyt niet en wetet,
maer om dat gy die wetet, ende om dat
geen leugen uyt de waerheyt en is.

22 Wie is de leugenaer, dan die loo-
chent dat Jesus is de Christus? Dese is
de Antichrist, die den Vader ende den
Sone loochent.
23 Een yegelick die den Sone loochent,
en heeft oock den Vader niet.
24 Het gene gylieden dan van den be-
ginne gehoort hebt, dat blijve in u.
Indien in u blijft, dat gy van den be-
ginne gehoort hebt, so sult gy oock in
den Sone ende in den Vader blijven
25 Ende dit is de belofte, die hy ons
belooft heeft, [namelick] het eeuwige
leven.
26 Dit hebbe ick u geschreven van de
gene die u verleyden.
27 Ende de salvinge die gylieden van
hem ontfangen hebt, blijft in u, ende gy
en hebt niet van noode dat yemant u
leere: maer gelijck de selve salvinge u
leert van alle dingen, [soo] is sy oock
waerachtigh, ende en is geen leugen:
ende gelijck sy u geleert heeft, [soo]
sult gy in hem blijven.
28 Ende nu, kinderkens, blijft in hem:
op dat wanneer hy sal geopenbaert zijn,
wy vrymoedigheyt hebben, ende wy
van hem niet beschaemt gemaeckt en
worden in sijne toekomste.
29 Indien gy weet dat hy rechtveer-
digh is, so weet gy dat een yegelick die
de rechtveerdigheyt doet, uyt hem ge-
boren is.

HET 3. CAPITTEL.

SIET hoe groote liefde ons de Vader
gegeven heeft, [namelick] dat wy
kinderen Godts genaemt souden worden.
Daerom en kent ons de werelt niet, om
dat sy hem niet en kent.
2 Geliefde, nu zijn wy kinderen
Godts, ende het en is nogh niet geopen-
baert wat wy zijn sullen. Maer wy we-
ten, dat als [hy] sal geopenbaert zijn,
wy hem sullen gelijck wesen: want wy
sullen hem sien gelijck hy is.
3 Ende een yegelick die dese hope op
hem heeft, die reynigt hemselven, ge-
lijck hy reyn is.
4 Een yegelick die de sonde doet, die
doet oock de ongerechtigheyt: want de
sonde is de ongerechtigheyt.
5 Ende gy weet dat hy geopenbaert
is, op dat hy onse sonden soude wech-
nemen: ende geen sonde en is in hem.
6 Een yegelick die in hem blijft, die
en sondigt niet: een yegelick die son-
digt, die en heeft hem niet gesien, noch
en heeft hem niet gekent.
7 Kinderkens, dat u niemant en ver-
leyde. Die de rechtveerdigheyt doet,
die is rechtveerdigh, gelijck hy recht-
veerdigh is.
8 Die de sonde doet, is uyt den duy-
vel: want de duyvel sondigt van den
beginne. Hier toe is de Sone Godts geo-
penbaert, op dat hy de wercken des
duyvels verbreken soude
9 Een yegelick die uyt Godt geboren
is, die en doet de sonde niet, want
zijn zaet blijft in hem: ende hy en kan
niet sondigen, want hy is uyt Godt ge-
boren.
10 Hier in zijn de kinderen Godts
ende de kinderen des duyvels openbaer.
Een yegelick die de rechtveerdigheyt
niet en doet, die en is niet uyt Godt, en-
de die sijnen broeder niet lief en heeft
11 Want dit is de verkondinge, die
gy van den beginne gehoort hebt, dat
wy malkanderen souden lief hebben.
12 Niet gelijck Cain [die] uyt den
boose was, ende sijnen broeder doot-
sloegh. Ende om wat oorsake sloegh
hy hem doot? Om dat sijne wercken
boos waren, ende sijns broeders, recht-
veerdigh.
13 En verwondert u niet, mijne broe-
ders, so u de werelt hatet.
14 Wy weten dat wy overgegaen zijn
uyt de doot in het leven, dewijle wy de
broeders lief hebben. Die [sijnen] broe-
der niet lief en heeft, blijft in de doot.
15 Een yegelick die sijnen broeder
haet, is een dootslager. Ende gy weet
dat geen dootslager het eeuwige leven
en heeft in hem blijvende.
16 Hier aen hebben wy de liefde ge-
kent, dat hy sijn leven voor ons ge-
stelt heeft: ende wy zijn schuldigh voor
de broeders het leven te stellen.
17 So wie nu het goet der werelt heeft,
ende siet sijnen broeder gebreck hebben,
ende sluyt sijn herte toe voor hem, hoe
blijft de liefde Godts in hem?
18 Mijne kinderkens, en laet ons niet
lief hebben met den woorde, noch met
de tonge, maer met de daet ende waer-
heyt.
19 Ende hier aen kennen wy dat wy
uyt de waerheyt zijn, ende wy sullen
onse herten versekeren voor hem.
20 Want indien ons herte [ons] ver-
oordeelt, Godt is meerder dan ons herte,
ende hy kent alle dingen.
21 Geliefde, indien ons herte ons
niet en veroordeelt, so hebben wy vry-
moedigheyt tot Godt:
22 Ende so wat wy bidden, ontfan-
gen wy van hem: dewijle wy sijne gebo-
den bewaren, ende doen 't gene behage-
lick is voor hem.
23 Ende dit is sijn gebodt, dat wy
gelooven in den name sijns Soons Jesu
Christi, ende malkanderen lief hebben,
gelijck hy ons een gebodt gegeven heeft.

24 Ende die sijne geboden bewaert, blijft in hem, ende hy in denselven. Ende hier aen kennen wy dat hy in ons blijft, [namelick] uyt den Geest dien hy ons gegeven heeft.

HET 4. CAPITTEL.

GELIEFDE, en geloooft niet eenen yegelicken geeste, maer beproeft de geesten of sy uyt Godt zijn: want vele valsche Propheten zijn uytgegaen in de werelt.

2 Hier aen kent gy den geest Godts. Alle geest die belijdt dat Jesus Christus in het vleesch gekomen is, die is uyt Godt:

3 Ende alle geest die niet en belijdt dat Jesus Christus in het vleesch gekomen is, die en is uyt Godt niet: maer dit is [de geest] des Antichrists, welcken [geest] gy gehoort hebt dat komen sal, ende is nu alreede in de werelt.

4 Kinderkens, gy zijt uyt Godt, ende hebt haer overwonnen: want hy is meerder die in u is, dan die in de werelt is.

5 Sy zijn uyt de werelt: daerom spreken sy uyt de werelt, ende de werelt hoort haer.

6 Wy zijn uyt Godt. Die Godt kent hoort ons: die uyt Godt niet en is, en hoort ons niet. Hier uyt kennen wy den geest der waerheyt, ende den geest der dwalinge.

7 Geliefde, laet ons malkanderen lief hebben, want de liefde is uyt Godt: ende een yegelick die lief heeft, is uyt Godt geboren, ende kent Godt:

8 Die niet lief en heeft, die en heeft Godt niet gekent: want Godt is liefde.

9 Hier in is de liefde Godts tegen ons geopenbaert, dat Godt sijnen eenighgeborenen Sone gesonden heeft in de werelt, op dat wy souden leven door hem.

10 Hier in is de liefde, niet dat wy Godt lief gehadt hebben, maer dat hy ons lief heeft gehadt, ende sijnen Sone gesonden heeft [tot] een versoeninge voor onse sonden.

11 Geliefde, indien Godt ons alsoo lief heeft gehadt, so zijn oock wy schuldigh malkanderen lief te hebben.

12 Niemant en heeft oyt Godt aenschouwt: indien wy malkanderen lief hebben, so blijft Godt in ons, ende sijne liefde is in ons volmaeckt.

13 Hier aen kennen wy, dat wy in hem blijven, ende hy in ons, om dat hy ons van sijnen Geest gegeven heeft.

14 Ende wy hebben het aenschouwt, ende getuygen dat de Vader [sijnen] Sone gesonden heeft [tot] eenen Saligmaker der werelt.

15 So wie beleden sal hebben dat Jesus de Sone Godts is, Godt blijft in hem, ende hy in Godt.

16 Ende wy hebben gekent ende geloooft de liefde die Godt tot ons heeft. Godt is liefde: ende die in de liefde blijft, die blijft in Godt, ende Godt in hem.

17 Hier in is de liefde by ons volmaeckt, op dat wy vrymoedigheyt mogen hebben in den dagh des oordeels, [namelick] dat gelijck hy is, wy oock zijn in dese werelt.

18 Daer en is in de liefde geen vreese, maer de volmaeckte liefde drijft de vreese buyten: want de vreese heeft pijne, ende die vreest, en is niet volmaeckt in de liefde.

19 Wy hebben hem lief, om dat hy ons eerst lief gehadt heeft.

20 Indien yemant segt, Ick hebbe Godt lief, ende haet sijnen broeder, die is een leugenaer. Want die sijnen broeder niet lief en heeft dien hy gesien heeft, hoe kan hy Godt lief hebben dien hy niet gesien en heeft?

21 Ende dit gebodt hebben wy van hem, [namelick] dat die Godt lief heeft, oock sijnen broeder lief hebbe.

HET 5. CAPITTEL.

EEN yegelick die geloooft dat Jesus is de Christus, die is uyt Godt geboren: ende een yegelick die lief heeft den genen die geboren heeft, die heeft oock lief den genen die uyt hem geboren is.

2 Hier aen kennen wy dat wy de kinderen Godts lief hebben, wanneer wy Godt lief hebben, ende sijne geboden bewaren:

3 Want dit is de liefde Godts, dat wy sijne geboden bewaren: ende sijne geboden en zijn niet swaer.

4 Want al dat uyt Godt geboren is, overwint de werelt: ende dit is de overwinninge die de werelt overwint, [namelick] ons geloove.

5 Wie is 't die de werelt overwint, dan die geloooft dat Jesus is de Sone Godts?

6 Dese is 't die gekomen is door water, ende bloet, [namelick] Jesus de Christus: niet door het water alleen, maer door het water ende het bloet. Ende de Geest is 't die getuygt, dat de geest de waerheyt is.

7 Want drie zijnder die getuygen in den hemel, de Vader, het Woort, ende de Heylige Geest: ende dese drie zijn één.

8 Ende drie zijnder die getuygen op de aerde, de geest, ende het water, ende

de het bloet: ende die drie zijn tot één.
9 Indien wy het getuygenisse der menschen aennemen, het getuygenisse Godts is meerder: want dit is het getuygenisse Godts, het welck hy van sijnen Sone getuygt heeft.
10 Die in den Sone Godts gelooft, heeft het getuygenisse in hemselven: die Godt niet en gelooft, heeft hem tot een leugenaer gemaeckt; dewijle hy niet gelooft en heeft het getuygenisse, dat Godt getuygt heeft van sijnen Sone.
11 Ende dit is het getuygenisse, [namelick] dat ons Godt het eeuwige leven gegeven heeft; ende dit selve leven is in sijnen Sone.
12 Die den Sone heeft, die heeft het leven: die den Sone Godts niet en heeft, die en heeft het leven niet.
13 Dese dingen hebbe ick u geschreven, die gelooft in den name des Soons Godts: op dat gy wetet dat gy het eeuwige leven hebt, ende op dat gy geloovet in den name des Soons Godts.
14 Ende dit is de vrymoedigheyt die wy tot hem hebben, dat so wy yet bidden nae sijnen wille, hy ons verhoort.
15 Ende indien wy weten dat hy ons verhoort, wat wy oock bidden, so weten wy, dat wy de beden verkrijgen, die wy van hem gebeden hebben.
16 Indien yemant sijnen broeder siet sondigen een sonde niet tot de doot, die sal [Godt] bidden, ende hy sal hem het leven geven, den genen [segge ick] die sondigen niet tot de doot. Daer is een sonde tot de doot: voor deselve [sonde] en segge ick niet dat hy sal bidden.
17 Alle ongerechtigheyt is sonde: ende daer is sonde niet tot de doot.
18 Wy weten dat een yegelick die uyt Godt geboren is, niet en sondigt: maer die uyt Godt geboren is, bewaert hemselven, ende de boose en vattet hem niet.
19 Wy weten dat wy uyt Godt zijn, ende dat de geheele werelt ligt in het boose.
20 Doch wy weten dat de Sone Godts gekomen is, ende heeft ons het verstant gegeven, dat wy den Waerachtigen kennen: ende wy zijn in den Waerachtigen, [namelick] in sijnen Sone Jesu Christo. Dese is de waerachtige Godt, ende het eeuwige leven.
21 Kinderkens, bewaert uselven van de afgoden. Amen.

DE TWEEDE SENDBRIEF DES APOSTELS JOANNIS.

Het Eerste Capittel.

De Ouderlingh aen de uytverkorene vrouwe, ende aen hare kinderen, die ick in waerheyt lief hebbe, ende niet alleen ick, maer oock alle die de waerheyt gekent hebben:
2 Om der waerheyt wille die in ons blijft, ende met ons sal zijn in der eeuwigheyt:
3 Genade, barmhertigheyt, vrede zy met uliedén van Godt den Vader, ende van den Heere Jesu Christo den Sone des Vaders, in waerheyt ende liefde.
4 Ick ben seer verblijdt geweest, dat ick van uwe kinderen gevonden hebbe die in de waerheyt wandelen, gelijck wy een gebodt ontfangen hebben van den Vader.
5 Ende nu bidde ick u, [uytverkorene] vrouwe, niet als u schrijvende een nieuw gebodt, maer het gene wy gehadt hebben van den beginne, [namelick] dat wy malkanderen lief hebben.
6 Ende dit is de liefde, dat wy wandelen nae sijne geboden. Dit is het gebodt, gelijck gylieden van den beginne gehoort hebt, dat gy in het selve soudet wandelen.
7 Want daer zijn vele verleyders in de werelt gekomen, die niet en belijden dat Jesus Christus in het vleesch gekomen is. Dese is de verleyder ende de Antichrist.

8 Siet toe voor uselven, dat wy niet en verliesen 't gene wy gearbeydt hebben, maer eenen vollen loon mogen ontfangen.
9 Een yegelick die overtreedt, ende niet en blijft in de leere Christi, die en heeft Godt niet: die in de leere Christi blijft, dese heeft beyde den Vader ende den Sone.
10 Indien yemant tot ulieden komt, ende dese leere niet en brengt, en ontfangt hem niet in huys, ende en segt tot hem niet, Zijt gegroet.
11 Want die tot hem segt, Zijt gegroet, die heeft gemeynschap aen sijne boose wercken.
12 Ick hebbe veel aen ulieden te schrijven, doch ick en hebbe niet gewilt door papier ende inckt: maer ick hope tot ulieden te komen, ende mont tot mont [met u] te spreken, op dat onse blijtschap volkomen magh zijn.
13 U groeten de kinderen van uwe suster de uytverkorene. Amen.

DE DERDE SENDBRIEF DES APOSTELS JOANNIS.

Het Eerste Capittel.

DE Ouderlingh aen den geliefden Gajus, welcken ick in waerheyt lief hebbe.
2 Geliefde, voor alle dingen wensche ick dat gy welvaert ende gesont zijt, gelijck uwe ziele welvaert.
3 Want ick ben seer verblijdt geweest, als de broeders quamen, ende getuygden van uwe waerheyt, gelijck gy in de waerheyt wandelt.
4 Ick en hebbe geen meerder blijtschap dan hier in, dat ick hoore dat mijne kinderen in de waerheyt wandelen.
5 Geliefde, gy doet trouwelick in al het gene gy doet aen de broederen, ende aen de vreemdelingen,
6 Die getuygt hebben van uwe liefde, in de tegenwoordigheyt der gemeynte: welcke indien gy geleyde doet, gelijck het Gode weerdigh is, so sult gy weldoen.
7 Want sy zijn voor sijnen name uytgegaen, niets nemende van de Heydenen.
8 Wy dan zijn schuldigh de soodanige te ontfangen, op dat wy mede-arbeyders mogen worden der waerheyt.
9 Ick hebbe aen de gemeynte geschreven: maer Diotrephes, die onder haer soeckt de eerste te zijn, en neemt ons niet aen.
10 Daerom, indien ick kome, so sal ick in gedachtenisse brengen sijne wercken die hy doet, met boose woorden snaterende tegen ons: ende hier mede niet vergenoegt zijnde, so en ontfangt hy selve de broeders niet, ende verhindert de gene die 't willen [doen], ende werptse uyt de gemeynte.
11 Geliefde, en volgt het quaet niet na, maer het goet. Die goet doet is uyt Godt: maer die quaet doet, en heeft Godt niet gesien.
12 Demetrio wort getuygenisse gegeven van allen, ende van de waerheyt selve: ende wy getuygen oock, ende gy weet dat ons getuygenisse waerachtigh is.
13 Ick hadde veel te schrijven, maer ick en wil u niet schrijven met inckt ende penne:
14 Maer ick hope u haest te sien, ende wy sullen mont tot mont spreken.
15 Vrede zy u. De vrienden groeten u. Groet de vrienden met name.

DE ALGEMEYNE SENDBRIEF DES APOSTELS JUDE.

HET EERSTE CAPITTEL.

JUDAS, een dienstknecht Jesu Christi, ende Jacobi broeder, aen den geroepenen, die door Godt den Vader geheyligt zijn, ende [door] Jesum Christum bewaert:

2 Barmhertigheyt, ende vrede, ende liefde zy [u] vermenigvuldigt.

3 Geliefde, also ick alle neerstigheyt doe om u te schrijven van de gemeyne saligheyt, so hebbe ick nootsake gehadt aen u te schrijven, ende [u] te vermanen, dat gy strijdt voor het geloove, dat eenmael den heyligen overgelevert is.

4 Want daer zijn sommige menschen ingeslopen, die eertijts tot dit selve oordeel te vooren opgeschreven zijn, godtloose, die de genade onses Godts veranderen in ontuchtigheyt, ende den eenigen Heerscher Godt ende onsen Heere Jesum Christum verloochenen.

5 Maer ick wil u indachtigh maken, als die gy dit eenmael weet, dat de Heere het volck uyt Egyptenlant verlost hebbende, wederom de gene die niet en geloofden verdorven heeft.

6 Ende de Engelen die haer beginsel niet bewaert en hebben, maer haer eygen woonstede verlaten hebben, heeft hy tot het oordeel des grooten daegs met eeuwige banden onder de duysternisse bewaert.

7 Gelijck Sodoma ende Gomorra, ende de steden rontom deselve, die op gelijcke wijse als dese gehoereert hebben, ende ander vleesch zijn nagegaen, tot een exempel voorgestelt zijn, dragende de strafe des eeuwigen vyers.

8 Desgelijcks evenwel oock dese in slaep gebracht zijnde, verontreynigen het vleesch, ende verwerpen de heerschappye, ende lasteren de heerlickheden.

9 Maer Michaël de Archangel, doe hy met den duyvel twistede, ende handelde van het lichaem Mosis, en durfde geen oordeel van lasteringe tegen [hem] voortbrengen: maer seyde, De Heere bestraffe u.

10 Maer dese, 't gene sy niet en weten, dat lasteren sy: ende 't gene sy natuerlick, als de onredelicke dieren, weten, in 't selve verderven sy haer.

11 Wee haer, want sy zijn den wegh Caïns ingegaen, ende door de verleydinge des loons Balaams zijn sy henen gestort, ende zijn door de tegensprekinge Core vergaen.

12 Dese zijn vlecken in uwe liefdemaeltijden, [ende] als sy met u ter maeltijt zijn, weyden sy haerselven sonder vreese: sy zijn waterloose wolcken, die van de winden ommegedreven worden: sy zijn als boomen in 't afgaen van den herfst, onvruchtbaer, tweemael verstorven, [ende] ontwortelt:

13 Wilde baren der zee, haer eygen schande opschuymende: dwalende sterren, den welcken de donckerheyt der duysternisse in der eeuwigheyt bewaert wort.

14 Ende van dese heeft oock Enoch, de sevende van Adam, geprophteert, seggende, Siet, de Heere is gekomen met sijne veel duysent heylige,

15 Om gerichte te houden tegen alle, ende te straffen alle godtloose onder haer, van wegen alle hare godtloose wercken, die sy godtloosliick gedaen hebben, ende van wegen alle de harde [woorden], die de godtloose sondaers tegen hem gesproken hebben.

16 Dese zijn murmureerders, klagers over haren staet, wandelende nae hare begeerlickheden: ende hare mont spreeckt seer opgeblasene dingen, verwonderende haer over de persoonen om des voordeels wille.

17 Maer geliefde, gedenckt gy der woorden die voorsegt zijn van de Apostelen onses Heeren Jesu Christi:

18 Dat sy u gesegt hebben, dat in den laetsten tijt spotters sullen zijn, die

nae hare godtloose begeerlickheden wandelen sullen.
19 Dese zijn 't die haerselven afscheyden, natuerlicke [menschen], den Geest niet hebbende.
20 Maer geliefde, bouwet gy uselven op uw allerheyligst geloove, biddende in den Heyligen Geest:
21 Bewaert uselven in de liefde Godts, verwachtende de barmhertigheyt onses Heeren Jesu Christi ten eeuwigen leven.
22 Ende ontfermt u wel eeniger, onderscheyt makende:
23 Maer behoudt andere door vreese, ende grijptse uyt het vyer: ende haet oock den rock die van het vleesch bevleckt is.
24 Hem nu die machtigh is u van struyckelen te bewaren, ende onstraffelick te stellen voor sijne heerlickheyt in vreugde,
25 Den alleen wijsen Godt onsen Saligmaker, zy heerlickheyt ende majesteyt, kracht ende macht, beyde nu ende in alle eeuwigheyt. Amen.

APOCALYPSIS,

OFTE

DE OPENBARINGE JOANNIS.

THEOLOGI.

Het Eerste Capittel.

DE Openbaringe JESU CHRISTI, die Godt hem gegeven heeft om sijnen dienstknechten te toonen de dingen die haest geschieden moeten: ende die hy door sijnen Engel gesonden, ende sijnen dienstknecht Joanni te kennen gegeven heeft:
2 Dewelcke het woort Godts betuygt heeft, ende het getuygenisse Jesu Christi, ende al wat hy gesien heeft.
3 Saligh is hy die leest, ende zijn sy die hooren de woorden deser Prophetie, ende die bewaren het genen in deselve geschreven is: Want de tijt is naeby.
4 Joannes den seven Gemeynten, die in Asien zijn: Genade zy u ende vrede van hem Die is, ende Die was, ende Die komen sal: ende van de seven Geesten die voor sijnen throon zijn:
5 Ende van Jesu Christo, die de getrouwe getuyge is, de eerstgeboren uyt den dooden, ende de Overste der Koningen der aerde. Hem die ons heeft lief gehadt ende ons van onse sonden gewasschen heeft in sijnen bloede,
6 Ende die ons gemaeckt heeft tot Koningen ende Priesters Gode ende sijnen Vader: Hem [segge ick] zy de heerlickheyt ende de kracht in alle eeuwigheyt. Amen.
7 Siet, hy komt met de wolcken, ende alle ooge sal hem sien, oock de gene die hem doorsteken hebben: ende alle geslachten der aerde sullen over hem rouwe bedrijven: Ja, Amen.
8 Ick ben de Alpha ende de Omega, het begin ende het eynde, segt de Heere, Die is, ende Die was, ende Die komen sal, de Almachtige.
9 Ick Joannes, die oock uwe broeder ben, ende medegenoot in de verdruckinge ende in het Koninckrijcke, ende [in] de lijdsaemheyt Jesu Christi, was in het eylant genaemt Patmos, om het woort Godts, ende om het getuygenisse Jesu Christi.
10 [Ende] ick was in den geest op den dagh des Heeren: ende ick hoorde achter my een groote stemme, als eener basuyne,
11 Seggende, Ick ben de Alpha ende de Omega, d' eerste ende de laetste: ende, 't Gene gy siet schrijft dat in een boeck, ende sendt het den seven Gemeynten die in Asien zijn, [namelick] tot Ephesen, ende tot Smyrnen, ende tot Pergamen, ende tot Thyatiren, ende tot Sardis, ende tot Philadelphien, ende tot Laodiceen.
12 Ende ick keerde my om, om te sien de stemme die met my gesproken hadde: ende my omgekeert hebben-

de, sagh ick seven gouden kandelaren:
13 Ende in het midden van de seven kandelaren eenen den Sone des menschen gelijck zijnde, bekleedt met een langh kleet tot de voeten, ende omgordt aen de de borsten met eenen gouden gordel:
14 Ende sijn hooft ende hayr was wit gelijck als witte wolle, gelijck sneeuw: ende sijne oogen gelijck een vlamme vyers:
15 Ende sijne voeten waren blinckende koper gelijck, ende gloeyden als in eenen oven: ende sijne stemme als eene stemme van vele wateren.
16 Ende hy hadde seven sterren in sijne rechterhant: ende uyt sijnen mont gingh een tweesnijdende scherp sweert: ende sijn aengesicht was gelijck de sonne schijnt in hare kracht.
17 Ende doe ick hem sagh viel ick als doot aen sijne voeten: ende hy leyde sijne rechterhant op my, seggende tot my, En vreest niet: Ick ben de eerste ende de laetste:
18 Ende die leve, ende ick ben doot geweest: ende siet ick ben levendigh in alle eeuwigheyt. Amen. Ende ick hebbe de sleutels der helle ende des doots.
19 Schrijft het gene gy gesien hebt, ende 't gene is, ende 't gene geschieden sal na desen:
20 De verborgenheyt der seven sterren, die gy gesien hebt in mijne rechterhant, ende de seven goude kandelaren. De seven sterren, zijn de Engelen der seven Gemeynten: ende de seven kandelaren, die gy gesien hebt, zijn de seven Gemeyten.

HET 2. CAPITTEL.

SCHRIJFT aen den Engel der Gemeynte van Ephesen, Dit segt hy die de seven sterren in sijne rechter-[hant] houdt, die in het midden der seven gouden kandelaren wandelt:
2 Ick weet' uwe wercken, ende uwen arbeyt, ende uwe lijdsaemheyt, ende dat gy de quade niet en kont dragen: ende [dat] gy beproeft hebt de gene die uytgeven dat sy Apostelen zijn, ende sy en zijn 't niet: ende hebtse leugenaers bevonden:
3 Ende gy hebt verdragen, ende hebt gedult: ende gy hebt om mijns naems wille gaerbeydt, ende en zijt niet moede geworden.
4 Maer ick hebbe tegen u, dat gy uw' eerste liefde hebt verlaten.
5 Gedenckt dan waer van gy uytgevallen zijt, ende bekeert u, ende doet de eerste wercken: ende so niet, ick sal u haestelick [by]komen, ende sal uwen kandelaer van sijne plaetse weeren, indien gy u niet en bekeert.
6 Maer dit hebt gy, dat gy de wercken der Nicolaiten hatet, welcke ick oock hate.
7 Die ooren heeft die hoore wat de Geest tot de Gemeynten segt. Die overwint, ick sal hem geven te eten van den boom des levens, die in het midden van het paradijs Godts is.
8 Ende schrijft aen den Engel der Gemeynte van die van Smyrnen, Dit segt de eerste ende de laetste, die doot geweest is, ende [weder] levendigh is geworden:
9 Ick weet' uwe wercken, ende verdruckinge, ende armoede, (doch gy zijt rijcke,) ende de lasteringe der gene die seggen datse Joden zijn, ende en zijn 't niet, maer zijn een Synagoge des satans.
10 En vreest geen der dingen die gy lijden sult. Siet, de duyvel sal [eenige] van ulieden in de gevanckenisse werpen, op dat gy versocht wort: ende gy sult een verdruckinge hebben van tien dagen. Zijt getrouw tot den doot, ende ick sal u geven de kroone des levens.
11 Die ooren heeft, die hoore wat de Geest tot de Gemeynten segt. Die overwint en sal van de tweede doot niet beschadigt worden.
12 Ende schrijft aen den Engel der Gemeynte die in Pergamo is, Dit segt hy die het tweesnijdende scherp sweert heeft:
13 Ick weet' uwe wercken, ende waer gy woont, [namelick] daer de throon des satans is: ende gy houdt mijnen naem, ende en hebt mijn geloove niet verloochent, oock in die dagen, in welcke Antipas mijn getrouwe getuyge was, welcke gedoodt is by ulieden, daer de satan woont.
14 Maer ick hebbe [eenige] weynige dingen tegen u, dat gy aldaer hebt die de leeringe Balaams houden, die Balak leerde den kinderen Israëls een aenstoot voorwerpen, op datse souden afgoden-offer eten, ende hoereeren.
15 Also hebt oock gy die de leeringe der Nicolaiten houden: 't welck ick hate.
16 Bekeert u: ende so niet, ick sal u haestelick [by]komen, ende sal tegen haer krijgh voeren met het sweert mijns monts.
17 Die ooren heeft, die hoore wat de Geest tot de Gemeynten segt. Die overwint, ick sal hem geven te eten van het Manna dat verborgen is, ende ick sal hem geven eenen witten keursteen, ende op den keursteen eenen nieuwen

naem geschreven, welcke niemant en kent, dan die hem ontfangt.

18 Ende schrijft aen den Engel der Gemeynte te Thyatiren, Dit segt de Sone Godts, die sijne oogen heeft als een vlamme vyers, ende sijne voeten zijn blinckende-koper gelijck:

19 Ick weet' uwe wercken, ende liefde, ende dienst, ende geloove, ende uwe lijdsaemheyt, ende uwe wercken, ende [dat] de laetste meer [zijn] dan de eerste.

20 Maer ick hebbe [eenige] weynige dingen tegen u, dat gy de vrouwe Jezabel, die haerselven segt een Prophetesse te zijn, laet leeren, ende mijne dienstknechten verleyden, datse hoereeren, ende afgoden-offer eten.

21 Ende ick hebbe haer tijt gegeven op dat sy haer soude bekeeren van hare hoererye, ende sy en heeft haer niet bekeert.

22 Siet, ick werpe haer te bedde, ende die met haer overspel bedrijven, in groote verdruckinge, so sy haer niet en bekeeren van hare wercken.

23 Ende hare kinderen sal ick door de doot ombrengen: ende alle de Gemeynten sullen weten, dat ick ben die nieren ende herten ondersoecke. Ende ick sal ulieden geven een yegelick nae uwe wercken.

24 Doch ick segge tot ulieden, ende tot de andere die te Thyatiren zijn, soo vele als 'er dese leere niet en hebben, ende die de diepten des satans niet gekent en hebben, gelijck sy seggen: Ick en sal u geenen anderen last opleggen.

25 Maer het gene gy hebt, houdt dat tot dat ick sal komen.

26 Ende die overwint, ende die mijne wercken tot den eynde toe bewaert, ick sal hem macht geven over de Heydenen:

27 Ende hy salse hoeden met eenen yseren staf; sy sullen als pottebackers vaten vermorselt worden: gelijck oock ick van mijnen Vader ontfangen hebbe.

28 Ende ick sal hem de morgensterre geven.

29 Die ooren heeft, die hoore wat de Geest tot de Gemeynten segt.

HET 3. CAPITTEL.

ENDE schrijft aen den Engel der Gemeynte die te Sardis is, Dit segt die de seven Geesten Godts heeft, ende de seven sterren, Ick weet' uwe wercken, dat gy den naem hebt dat gy leeft, ende gy zijt doot.

2 Zijt wakende, ende versterckt het overige dat sterven soude: want ick en hebbe uwe wercken niet vol gevonden voor Godt.

3 Gedenckt dan hoe gy 't ontfangen ende gehoort hebt, ende bewaert het, ende bekeert u. Indien gy dan niet en waket, so sal ick over u komen als een dief, ende gy en sult niet weten op wat ure ick over u komen sal.

4 Doch gy hebt [eenige] weynige namen oock te Sardis, die hare kleederen niet bevleckt en hebben, ende sy sullen met my wandelen in witte [kleederen]: overmits sy 't weerdigh zijn.

5 Die overwint, die sal bekleedt worden met witte kleederen: ende ick en sal sijnen name geensins uytdoen uyt het boeck des levens, ende ick sal sijnen name belijden voor mijnen Vader, ende voor sijne Engelen.

6 Die ooren heeft, die hoore wat de Geest tot de Gemeynten segt.

7 Ende schrijft aen den Engel der Gemeynte die in Philadelphia is, Dit segt de Heylige, de Waerachtige, die den sleutel Davids heeft: die opent, ende niemant en sluyt: ende hy sluyt, ende niemant en opent:

8 Ick weet' uwe wercken: siet, ick hebbe een geopende deure voor u gegeven, ende niemant en kan die sluyten: want gy hebt kleyne kracht, ende gy hebt mijn woort bewaert, ende en hebt mijnen name niet verloochent.

9 Siet, ick geve [u eenige] uyt de Synagoge des satans, der gene die seggen datse Joden zijn, ende en zijn het niet, maer liegen: siet, ick sal maken, dat sy sullen komen, ende aenbidden voor uwe voeten, ende bekennen dat ick u lief hebbe.

10 Om dat gy het woort mijner lijdsaemheyt bewaert hebt, so sal ick oock u bewaren uyt de ure der versoeckinge, die over de geheele werelt komen sal, om te versoecken die op de aerde woonen.

11 Siet, ick kome haestelick: houdt dat gy hebt, op dat niemant uwe kroone en neme.

12 Die overwint, ick sal hem maken tot een pilaer in den Tempel mijns Godts, ende hy en sal niet meer daer uytgaen: ende ick sal op hem schrijven den naem mijnes Godts, ende den naem der stadt mijns Godts, [namelick] des nieuwen Jerusalems, die uyt den hemel van mijnen Godt afdaelt, ende [oock] mijnen nieuwen naem.

13 Die ooren heeft, die hoore wat de Geest tot de Gemeynten segt.

14 Ende schrijft aen den Engel van de Gemeynte der Laodicensen, Dit segt de Amen, de trouwe ende waerachtige

Getuyge, het Begin der scheppinge
Godts:
15 Ick weet uwe wercken, dat gy
noch kout en zijt, noch heet: och of gy
kout waert, ofte heet!
16 Soo dan, om dat gy laeuw zijt,
ende noch kout noch heet, ick sal u uyt
mijnen mont spouwen.
17 Want gy segt, Ick ben rijck, ende
verrijckt geworden, ende en hebbe geens
dings gebreck: ende gy en weet niet
dat gy zijt elendigh, ende jammerlick,
ende arm, ende blint, ende naeckt.
18 Ick rade u dat gy van my koopt
gout beproeft komende uyt het vyer, op
dat gy rijck moogt worden: ende witte
kleederen, op dat gy moogt bekleedt
worden, ende de schande uwer naeckt-
heyt niet geopenbaert en worde: ende
salft uwe oogen met oogensalve, op dat
gy sien moogt.
19 So wie ick lief hebbe, die bestraffe
ende kastijde ick: weest dan yverigh,
ende bekeert u.
20 Siet, ick stae aen de deure, ende
ick kloppe: indien yemant mijne stemme
sal hooren, ende de deure open doen,
ick sal tot hem inkomen, ende ick sal
met hem avontmael houden, ende hy
met my.
21 Die overwint, ick sal hem geven
met my te sitten in mijnen throon, ge-
lijck als ick overwonnen hebbe, ende
ben geseten met mijnen Vader in sijnen
throon.
22 Wie ooren heeft, die hoore wat
de Geest tot de Gemeynten segt.

Het 4. Capittel.

NA desen sagh ick, ende siet een deure
was geopent in den hemel: ende de
eerste stemme, die ick gehoort hadde,
als eener basuyne met my sprekende,
seyde, Komt hier op, ende ick sal u
toonen het gene na desen geschieden
moet.
2 Ende terstont wiert ick in den geest:
ende siet, daer was een throon gesett in
den hemel, ende daer sat een op den
throon.
3 Ende die daer op sat, was in 't aen-
sien den steen Jaspis, ende Sardius ge-
lijck: ende een regenboge was rontom
den throon, in 't aensien den [steen]
Smaragdus gelijck.
4 Ende rontom den throon waren
vier en twintigh throonen: ende op de
throonen sagh ick de vier en twintigh
Ouderlingen sittende, bekleedt met witte
kleederen: ende sy hadden gouden
kroonen op hare hoofden.
5 Ende van den throon gingen uyt
blicksemen, ende donderslagen, ende
stemmen: ende seven vyerige lampen
waren brandende voor den throon, welc-
ke zijn de seven Geesten Godts.
6 Ende voor den throon was een gla-
sen zee, crystal gelijck. Ende in het
midden des throons, ende rontom den
throon, vier Dieren zijnde vol oogen
van vooren ende van achteren.
7 Ende het eerste Dier was eenen
leeuw gelijck, ende het tweede Dier een
kalf gelijck, ende het derde Dier hadde
het aensicht als een mensche, ende het
vierde Dier was eenen vliegenden arent
gelijck.
8 Ende de vier Dieren hadden elck,
een voor hemselven ses vleugelen ront-
om, ende waren van binnen vol oogen:
ende en hebben geen ruste dagh ende
nacht, seggende, Heyligh, heyligh,
heyligh is de Heere Godt, de Almach-
tige, Die was, ende Die is, ende Die
komen sal.
9 Ende wanneer de Dieren heerlick-
heyt, ende eere, ende dancksegginge ga-
ven hem die op den throon sat, die in
alle eeuwigheyt leeft,
10 So vielen de vier en twintigh Ou-
derlingen voor hem die op den throon
sat, ende aenbaden hem die leeft in alle
eeuwigheyt, ende wierpen hare kroonen
voor den throon, seggende,
11 Gy Heere zijt weerdigh te ontfan-
gen de heerlickheyt, ende de eere, ende
de kracht: want gy hebt alle dingen ge-
schapen, ende door uwen wille zijn sy,
ende zijnse geschapen.

Het 5. Capittel.

ENDE ick sagh in de rechter[hant
des genen die op den throon sat, een
boeck geschreven van binnen ende van
buyten, versegelt met seven segelen.
2 Ende ick sagh eenen stercken En-
gel uytroepende met een groote stemme,
Wie is weerdigh het boeck te openen,
ende sijne segelen op te breken?
3 Ende niemant in den hemel, noch
op de aerde, noch onder de aerde en
konde het boeck openen, noch het selve
[in]sien.
4 Ende ick weende seer, dat niemant
weerdigh gevonden en was om dat boeck
te openen, ende te lesen, noch het selve
[in] te sien.
5 Ende één van de Ouderlingen sey-
de tot my, En weent niet: siet, de
Leeuw die uyt de stamme Juda is, de
wortel Davids, heeft overwonnen, om
het boeck te openen, ende sijne seven
segelen op te breken.
6 Ende ick sagh, ende siet, in het
midden van den throon, ende van de
vier Dieren, ende in het midden van de

Ouderlingen, een Lam staende als geslachtet, hebbende seven hoornen, ende seven oogen: dewelcke zijn de seven Geesten Godts die uytgesonden zijn in alle landen.
7 Ende het quam, ende heeft het boeck genomen uyt de rechter[hant] des genen die op den throon sat.
8 Ende als het dat boeck genomen hadde, vielen de vier Dieren, ende de vier en twintigh Ouderlingen voor het Lam. [neder], hebbende, elck citheren ende gouden phiolen zijnde vol reuckwercks, welcke zijn de gebeden der heylige.
9 Ende sy songen een nieuw liedt, seggende, Gy zijt weerdigh dat boeck te nemen, ende sijne segelen te openen: want gy zijt geslachtet, ende hebt ons Gode gekocht met uwen bloede, uyt allen geslachte, ende tale, ende volcke, ende natie:
10 Ende gy hebt ons onsen Gode gemaeckt tot Koningen ende Priesteren: ende wy sullen als Koningen heerschen op de aerde.
11 Ende ick sagh, ende ick hoorde een stemme veler Engelen rontom den throon, ende de Dieren, ende de Ouderlingen: ende haer getal was tien duysentmael tien duysenden, ende duysentmael duysenden:
12 Seggende met een groote stemme, Het Lam dat geslachtet is, is weerdigh te ontfangen de kracht, ende rijckdom, ende wijsheyt, ende sterckte, ende eere, ende heerlickheyt, ende dancksegginge.
13 Ende alle schepsel dat in den hemel is, ende op de aerde, ende onder de aerde, ende die in de zee zijn, ende alles wat in deselve is, hoorde ick seggen, Hem die op den throon sitt, ende den Lamme zy de dancksegginge, ende de eere, ende de heerlickheyt, ende de kracht in alle eeuwigheyt.
14 Ende de vier Dieren seyden, Amen. Ende de vier en twintigh Ouderlingen vielen [neder], ende aenbaden den genen die leeft in alle eeuwigheyt.

Het 6. Capittel.

ENDE ick sagh, doe het Lam één van de segelen geopent hadde, ende ick hoorde één uyt de vier Dieren seggen, als een stemme van eenen donderslagh, Komt ende siet.
2 Ende ick sagh, ende siet, een wit peert: ende die daer op sat hadde eenen boge: ende hem is een kroone gegeven, ende hy gingh uyt overwinnende, ende op dat hy overwonne.
3 Ende doe het den tweeden segel geopent hadde, hoorde ick het tweede Dier seggen, Komt ende siet.
4 Ende een ander peert gingh uyt dat root was: ende dien die daer op sat wiert [macht] gegeven den vrede te nemen van der aerde, ende dat sy malkanderen souden dooden: ende hem wiert een groot sweert gegeven.
5 Ende doe het den derden segel geopent hadde, hoorde ick het derde Dier seggen, Komt ende siet. Ende ick sagh, ende siet, een swart peert, ende die daer op sat hadde een weegschale in sijne hant.
6 Ende ick hoorde een stemme in het midden van de vier Dieren, die seyde, Een maetgen tarwe voor eenen penningh, ende drie maetgens gerste voor eenen penningh: ende de olie ende den wijn en beschadigt niet.
7 Ende doe het den vierden segel geopent hadde, hoorde ick een stemme des vierden Diers, die seyde, Komt ende siet.
8 Ende ick sagh, ende siet, een vael peert, ende die daer op sat, sijn naem was de Doot: ende de Helle volgde hem na. Ende haer wiert macht gegeven om te dooden tot het vierde [deel] der aerde, met sweert, ende met honger, ende met de doot, ende door de wilde beesten der aerde.
9 Ende doe het den vijfden segel geopent hadde, sagh ick onder den altaer de zielen der gene die gedoodet waren om het woort Godts, ende om het getuygenisse dat sy hadden.
10 Ende sy riepen met grooter stemme, seggende, Hoe lange, o heylige ende waerachtige Heerscher, en oordeelt ende en wreeckt gy ons bloet niet van de gene die op de aerde woonen?
11 Ende aen een yegelick wierden lange witte klederen gegeven, ende haer wiert gesegt, dat sy nogh eenen kleynen tijt rusten souden, tot dat oock hare medediensknechten, ende hare broeders souden vervult zijn, die gedoodet souden worden gelijck als sy.
12 Ende ick sagh, doe het den sesten segel geopent hadde, ende siet, daer wiert een groote aerdbeevinge: ende de sonne wiert swart als een hayren sack, ende de mane wiert als bloet.
13 Ende de sterren des hemels vielen op de aerde, gelijck een vijgeboom sijne onrijpe vijgen afwerpt, als hy van eenen grooten wint geschuddet wort.
14 Ende de hemel is wechgeweken, als één boeck dat toegerolt wort: ende alle bergen ende eylanden zijn beweegt uyt hare plaetsen.
15 Ende de Koningen der aerde, ende

de Groote, ende de Rijcke, ende de
Overste over duysent, ende de Machtige,
ende alle dienstknechten, ende alle
vrye, verborgden haerselven in de spe-
loncken, ende in de steenrotzen der ber-
gen:
16 Ende seyden tot de bergen ende
tot de steenrotzen, Valt op ons, ende
verbergt ons van het aengesichte des ge-
nen die op den throon sitt, ende van den
toorn des Lams:
17 Want de groote dagh sijnes toorns
is gekomen: ende wie kan bestaen?

Het 7. Capittel.

Ende na desen sagh ick vier Engelen
staen op de vier hoecken der aerde,
houdende de vier winden der aerde, op
dat geen wint en soude waeyen op de
aerde, noch op de zee, noch tegen eeni-
gen boom.
2 Ende ick sagh eenen anderen Engel
opkomen van den opgangh der sonne,
hebbende den segel des levendigen Godts:
ende hy riep met een groote stemme tot
de vier Engelen, welcken [macht] ge-
geven was de aerde ende de zee te be-
schadigen,
3 Seggende, En beschadigt de aerde
niet, noch de zee, noch de boomen, tot
dat wy de dienstknechten onses Godts
sullen versegelt hebben aen hare voor-
hoofden.
4 Ende ick hoorde het getal der gene
die versegelt waren: hondert ende vier
en veertigh duysent waren versegelt uyt
alle geslachten der kinderen Israëls:
5 Uyt het geslachte Juda waren twaelf
duysent versegelt: uyt het geslachte
Ruben waren twaelf duysent versegelt:
uyt het geslachte Gad waren twaelf duy-
sent versegelt:
6 Uyt het geslachte Aser waren twaelf
duysent versegelt: uyt het geslachte
Nephthalim waren twaelf duysent verse-
gelt: uyt het geslachte Manasse waren
twaelf duysent versegelt:
7 Uyt het geslachte Simeon waren
twaelf duysent versegelt: uyt het ge-
slachte Levi waren twaelf duysent ver-
segelt: uyt het geslachte Isachar waren
twaelf duysent versegelt:
8 Uyt het geslachte Zabulon waren
twaelf duysent versegelt: uyt het ge-
slachte Joseph waren twaelf duysent
versegelt: uyt het geslachte Benjamin
waren twaelf duysent versegelt.
9 Na desen sagh ick, ende siet, een
groote schare, die niemant tellen en
konde, uyt alle natie, ende geslachten,
ende volcken, ende talen, staende voor
den throon, ende voor het Lam, bekleedt
zijnde met lange witte kleederen: ende
palm[tacken] waren in hare handen.
10 Ende sy riepen met groote stem-
me, seggende, De saligheyt zy onsen
Gode, die op den throon sitt, ende den
Lamme.
11 Ende alle de Engelen stonden
rontom den throon, ende [rontom] de
Ouderlingen ende de vier Dieren; ende
vielen voor den throon [neder] op haer
aengesichte, ende aenbaden Godt.
12 Seggende, Amen. De lof, ende
de heerlickheyt, ende de wijsheyt, ende
de dancksegginge, ende de eere, ende
de kracht, ende de sterckte zy onsen
Gode in alle eeuwigheyt. Amen.
13 Ende één uyt de Ouderlingen ant-
woordde, seggende tot my, Dese die be-
kleet zijn met de lange witte kleederen,
wie zijn sy, ende van waer zijnse geko-
men?
14 Ende ick sprack tot hem, Heere,
gy weet het. Ende hy seyde tot my,
Dese zijn 't die uyt de groote verdruc-
kinge komen: ende sy hebben hare
lange kleederen gewasschen, ende heb-
ben hare lange kleederen wit gemaeckt
in het bloet des Lams.
15 Daerom zijn sy voor den throon
Godts, ende dienen hem dagh ende
nacht in sijnen Tempel: ende die op den
throon sit sal haer overschaduwen.
16 Sy en sullen niet meer hongeren,
noch en sullen niet meer dorsten, noch
de sonne en sal op haer niet vallen, noch
eenige hitte.
17 Want het Lam dat in 't midden
des throons is, salse weyden, ende sal
haer een Leydsman zijn tot levende fon-
teynen der wateren: ende Godt sal alle
tranen van hare oogen afwisschen.

Het 8. Capittel.

Ende doe het den sevenden segel
geopent hadde, wiert daer een stil-
swijgen in den hemel, ontrent van een
halve ure.
2 Ende ick sagh de seven Engelen,
die voor Godt stonden: ende haer wier-
den seven basuynen gegeven.
3 Ende daer quam een ander Engel,
ende stont aen den altaer, hebbende een
gouden wieroockvat: ende hem wiert
veel reuckwercks gegeven, op dat hy 't
[met] de gebeden aller heyligen soude
leggen op den gouden altaer die voor
den throon is.
4 Ende de roock des reuckwercks
[met] de gebeden der heyligen, gingh
op van de hant des Engels voor Godt.
5 Ende de Engel nam het wieroock-
vat, ende vulde dat met het vyer des al-

taers, ende wierp het op de aerde: ende daer geschiedden stemmen, ende donderslagen, ende blicksemen, ende aerdbeevinge.

6 Ende de seven Engelen, die de seven basuynen hadden, bereydden haer om te basuynen.

7 Ende de eerste Engel heeft gebasuynt, ende daer is geworden hagel ende vyer, gemengt met bloet, ende sy zijn op de aerde geworpen: ende het derde [deel] der boomen is verbrandt, ende alle het groen gras is verbrandt.

8 Ende de tweede Engel heeft gebasuynt, ende daer wiert [yet] als een groote bergh van vyer brandende in de zee geworpen: ende het derde [deel] der zee is bloet geworden.

9 Ende het derde [deel] der schepselen in de zee, die leven hebben, is gestorven: ende het derde [deel] der schepen is vergaen.

10 Ende de derde Engel heeft gebasuynt, ende daer is een groote sterre, brandende als een fackel, gevallen uyt den hemel, ende is gevallen op het derde [deel] der rivieren, ende op de fonteynen der wateren.

11 Ende de naem der sterre wort genaemt Alsem: ende het derde [deel] der wateren wiert tot alsem: ende vele menschen zijn gestorven van de wateren, want sy waren bitter geworden.

12 Ende de vierde Engel heeft gebasuynt, ende het derde [deel] der sonne wiert geslagen, ende het derde [deel] der mane, ende het derde [deel] der sterren: op dat het derde [deel] derselve soude verduystert worden, ende dat het derde [deel] van den dagh niet en soude lichten, ende van den nacht desgelijcks.

13 Ende ick sagh, ende ick hoorde éénen Engel vliegen in het midden des hemels, seggende met grooter stemme, Wee, wee, wee, den genen die op de aerde woonen, van de overige stemmen der basuyne der drie Engelen die [nogh] basuynen sullen.

Het 9. Capittel.

ENDE de vijfde Engel heeft gebasuynt, ende ick sagh een sterre gevallen uyt den hemel op de aerde, ende haer wiert gegeven de sleutel van den put des afgronts.

2 Ende sy heeft den put des afgronts geopent: ende daer is roock opgegaen uyt den put, als roock eenes grooten ovens: ende de sonne ende de lucht is verduystert geworden van den roock des puts.

3 Ende uyt den roock quamen sprinckhanen op de aerde, ende haer wiert macht gegeven gelijck de scorpioenen der aerde macht hebben.

4 Ende haer wiert gesegt, dat sy het gras der aerde niet en souden beschadigen, noch eenige groente, noch eenigen boom: dan de menschen alleen die den segel Godts aen hare voorhoofden niet en hebben.

5 Ende haer wiert [macht] gegeven, niet dat syse souden dooden, maer dat sy souden [van haer] gepijnigt worden vijf maenden: ende hare pijninge was als de pijninge van een scorpioen wanneer het een mensche gesteken heeft.

6 Ende in die dagen sullen de menschen den doot soecken, ende en sullen dien niet vinden: ende sy sullen begeeren te sterven, ende de doot sal van haer vlieden.

7 Ende de gedaenten der sprinckhanen waren den peerden gelijck, die tot de oorloge bereydt zijn: ende op hare hoofden waren als kroonen den goude gelijck, ende hare aengesichten als aengesichten van menschen.

8 Ende sy hadden hayr als hayr der vrouwen, ende hare tanden waren als [tanden] der leeuwen.

9 Ende sy hadden borstwapenen als yseren borstwapenen: ende het gedruysch harer vleugelen was als een gedruysch der wagenen, wanneer vele peerden nae den strijt loopen.

10 Ende sy hadden steerten den scorpioenen gelijck, ende daer waren angels in hare steerten: ende hare macht was de menschen te beschadigen vijf maenden.

11 Ende sy hadden over haer tot eenen Koningh, den engel des afgronts: sijn name was in 't Hebreeusch Abaddon, ende in de Griecksche [tale] hadde hy den naem Apollyon.

12 Het een wee is wechgegaen, siet, daer komen nogh twee ween na desen.

13 Ende de seste Engel heeft gebasuynt, ende ick hoorde ééne stemme uyt de vier hoornen des gouden altaers, die voor Godt was,

14 Seggende tot den sesten Engel, die de basuyne hadde, Ontbindt de vier Engelen, die gebonden zijn by de groote riviere Euphrates.

15 Ende de vier Engelen zijn ontbonden geworden, welcke bereydt waren tegen de ure, ende dagh, ende maent, ende jaer, op dat sy het derde [deel] der menschen souden dooden.

16 Ende het getal van de heyrlegers

der ruyterye was tweemael tien duysenden der tien duysenden: ende ick hoorde haer getal.

17 Ende ick sagh alsoo de peerden in dit Gesichte, ende die daer op saten, hebbende vyerige ende hemelsblaeuwe, ende sulpherverwige borstwapenen: ende de hoofden der peerden waren als hoofden van leeuwen, ende uyt hare monden gingh uyt vyer, ende roock, ende sulpher.

18 Door dese drie wiert het derde [deel] der menschen gedoodt, [namelick] door het vyer, ende door den roock, ende door het sulpher, dat uyt hare monden uytgingh.

19 Want hare macht is in haren mont, ende in hare steerten. Want hare steerten zijn den slangen gelijck, ende hebben hoofden, ende beschadigen met deselve.

20 Ende de overige menschen, die niet gedoodt en zijn door dese plagen, en hebben haer niet bekeert van de wercken harer handen, dat sy niet en souden aenbidden de duyvelen, ende de gouden, ende silveren, ende koperen, ende steenen, ende houten afgoden, die noch sien en konnen, noch hooren, noch wandelen:

21 Ende en hebben haer [oock] niet bekeert van hare dootslagen, noch van hare venijngevingen, noch van hare hoererye, noch van hare dieveryen.

HET 10. CAPITTEL.

ENDE ick sagh eenen anderen stercken Engel afkomende van den hemel, die bekleedt was met een wolcke: ende een regenboge was boven [sijn] hooft: ende sijn aengesichte was als de sonne, ende sijne voeten waren als pilaren van vyer.

2 Ende hy hadde in sijne hant een boecksken dat geopent was: ende hy settede sijnen rechteren voet op de zee, ende den slinckeren op de aerde.

3 Ende hy riep met een groote stemme, gelijckerwijs een leeuw brult: ende als hy geroepen hadde, spraken de seven donderslagen hare stemmen.

4 Ende doe de seven donderslagen hare stemmen gesproken hadden, so soude ickse geschreven hebben: ende ick hoorde eene stemme uyt den hemel, die tot my seyde, Versegelt het gene de seven donderslagen gesproken hebben, ende en schrijft dat niet.

5 Ende de Engel dien ick sagh staen op de zee, ende op de aerde, hief sijne hant op nae den hemel,

6 Ende hy swoer by Dien die leeft in alle eeuwigheyt, die den hemel geschapen heeft ende 't gene daer in is, ende de aerde ende het gene daer in is, ende de zee ende het gene daer in is, dat daer geen tijt meer sal zijn:

7 Maer in de dagen der stemme des sevenden Engels, wanneer hy basuynen sal, so sal de verborgenheyt Godts vervult worden, gelijck hy sijnen dienstknechten den Propheten verkondigt heeft.

8 Ende de stemme die ick gehoort hadde uyt den hemel, sprack wederom met my, ende seyde, Gaet henen, neemt het boecksken, dat geopent [ende] in de hant is des Engels die op de zee ende op de aerde staet.

9 Ende ick gingh henen tot den Engel, seggende tot hem, Geeft my dat boecksken. Ende hy seyde tot my, Neemt dat ende eet het op: ende het sal uwen buyck bitter maken, maer in uwen mont sal het soet zijn als honich.

10 Ende ick nam dat boecksken uyt de hant des Engels, ende ick at dat op: ende het was in mijnen mont soet als honich, ende als ick het gegeten hadde, wiert mijn buyck bitter.

11 Ende hy seyde tot my, Gy moet wederom propheteeren voor vele volcken, ende natien, ende talen, ende Koningen.

HET 11. CAPITTEL.

ENDE my wiert een rietstock gegeven, eene [meet]roede gelijck: ende de Engel stont, ende seyde, Staet op, ende meet den Tempel Godts ende den altaer, ende de gene die daer in aenbidden.

2 Ende den voorhof die van buyten den Tempel is, laet uyt, ende en meet dien niet, want hy is den heydenen gegeven: ende sy sullen de heylige stadt vertreden twee en veertigh maenden.

3 Ende ick sal mijne twee Getuygen [macht] geven, ende sy sullen propheteeren duysent twee hondert tsestigh dagen, met sacken bekleedt.

4 Dese zijn de twee olijfboomen, ende de twee kandelaren, die voor den Godt der aerde staen.

5 Ende so yemant die wil beschadigen, een vyer sal uyt haren mont uytgaen, ende sal hare vyanden verslinden: ende so yemant haer wil beschadigen, die moet alsoo gedoodt worden.

6 Dese hebben macht den hemel te sluyten, op dat geen regen en regene in de dagen harer propheteeringe: ende sy hebben macht over de wateren, om die in bloet te verkeeren, ende de aerde te slaen met allerley plage, soo menigmael als sy sullen willen.

7 Ende als sy haer getuygenisse sullen ge-eyndigt hebben, sal het Beest dat uyt den afgront opkomt, haer krijgh aendoen, ende het salse overwinnen, ende salse dooden.

8 Ende hare doode lichamen [sullen liggen] op de strate der groote stadt, die geestelick genoemt wort Sodoma ende Egyptus, alwaer oock onse Heere gekruyst is.

9 Ende [de menschen] uyt de volcken ende geslachten, ende talen, ende natien, sullen hare doode lichamen sien drie dagen ende eenen halven, ende en sullen niet toelaten dat hare doode lichamen in graven gelegt worden.

10 Ende die op de aerde woonen die sullen verblijdt zijn over haer, ende sullen vreugde bedrijven, ende sullen malkanderen geschencken senden: om dat dese twee Propheten, de gene die op de aerde woonen, gepijnigt hadden.

11 Ende na die drie dagen ende eenen halven, is een geest des levens uyt Godt in haer gegaen: ende sy stonden op hare voeten, ende daer is groote vreese gevallen op de gene die haer aenschouwden.

12 Ende sy hoorden een groote stemme uyt den hemel, die tot haer seyde, Komt herwaerts op. Ende sy voeren op nae den hemel in de wolcke: ende hare vyanden aenschouwdense.

13 Ende in die selve ure geschiedde een groote aerdbeevinge, ende het tiende [deel] der stadt is gevallen, ende daer zijn in de aerdbeevinge gedoodt seven duysent namen van menschen: ende de overige zijn seer bevreest geworden, ende hebben den Godt des hemels heerlickheyt gegeven.

14 Het tweede wee is wechgegaen: siet, het derde wee komt haest.

15 Ende de sevende Engel heeft gebasuynt, ende daer geschiedden groote stemmen in den hemel, seggende, De Koninckrijcken der werelt zijn geworden onses Heeren, ende sijnes Christi, ende hy sal als Koningh heerschen in alle eeuwigheyt.

16 Ende de vier en twintigh Ouderlingen, die voor Godt sitten op hare throonen, vielen [neder] op hare aengesichten, ende aenbaden Godt,

17 Seggende, Wy dancken u, Heere Godt almachtigh, Die is, ende Die was, ende Die komen sal, dat gy uwe groote kracht hebt aengenomen, ende als Koningh hebt geheerscht:

18 Ende de volckeren waren toornigh geworden, ende uwe toorne is gekomen, ende de tijt der dooden om geoordeelt te worden, ende om den loon te geven uwen dienstknechten den Propheten, ende den heyligen, ende den genen die uwen name vreesen, den kleynen ende den grooten: ende om te verderven de gene die de aerde verdorven.

19 Ende de Tempel Godts in den hemel is geopent geworden, ende de Arke sijnes verbonts is gesien in sijnen Tempel: ende daer wierden blicksemen, ende stemmen, ende donderslagen, ende aerdbeevinge, ende groote hagel.

HET 12. CAPITTEL.

ENDE daer wiert een groot teecken gesien in den hemel: [namelick] een Vrouwe bekleedt met de sonne, ende de mane was onder hare voeten, ende op haer hooft een kroone van twaelf sterren:

2 Ende sy was swanger, ende riep barensnoot hebbende, ende zijnde in pijne om te baren.

3 Ende daer wiert een ander teecken gesien in den hemel: ende siet, daer was een groote roode Draeck, hebbende seven hoofden, ende tien hoornen, ende op sijne hoofden seven Konincklicke hoeden.

4 Ende sijn steert trock het derde [deel] der sterren des hemels, ende wierp die op de aerde: ende de Draeck stont voor de Vrouwe die baren soude, op dat hy haer kint soude verslinden, wanneer sy het soude gebaert hebben.

5 Ende sy baerde eenen mannelicken sone, die alle de Heydenen soude hoeden met een yseren roede: ende haer kint wiert wechgeruckt tot Godt ende sijnen throon.

6 Ende de Vrouwe vluchtede in de woestijne, alwaer sy een plaetse hadde [haer] van Godt bereydt, op dat syse aldaer souden voeden duysent twee hondert tsestigh dagen.

7 Ende daer wiert krijgh in den hemel: Michaël ende sijne Engelen krijgden tegen den Draeck, ende de Draeck krijgde [oock], ende sijne Engelen.

8 Ende sy en hebben niet vermogen, noch hare plaetse en is niet meer gevonden in den hemel.

9 Ende de groote Draeck is geworpen, [namelick] de oude Slange, welcke genaemt wort duyvel ende satanas, die de geheele werelt verleydt, hy is [segge ick] geworpen op de aerde: ende sijne engelen zijn met hem geworpen.

10 Ende ick hoorde een groote stemme seggende in den hemel, Nu is de saligheyt, ende de kracht, ende het Koninckrijcke geworden onses Godts, ende de macht sijnes Christi: want de ver-

klager onser broederen, die haer verklaegde voor onsen Godt dagh ende nacht, is nedergeworpen.

11 Ende sy hebben hem overwonnen door het bloet des Lams, ende door het woort harer getuygenisse: ende sy en hebben haer leven niet lief gehadt tot de doot toe.

12 Hierom bedrijft vreugde gy hemelen, ende gy die daer in woonet. Wee den genen die de aerde ende de zee bewoonen: want de duyvel is tot u afgekomen, ende heeft grooten toorn, wetende dat hy eenen kleynen tijt heeft.

13 Ende doe de Draeck sagh dat hy op de aerde geworpen was, so heeft hy de Vrouwe vervolgt die het Manneken gebaert hadde.

14 Ende de Vrouwe zijn gegeven twee vleugelen eenes grooten arents, op dat sy soude vliegen in de woestijne, in hare plaetse, alwaer sy gevoedt wort eenen tijt, ende tijden, ende eenen halven tijt, buyten het gesichte der Slange.

15 Ende de Slange wierp uyt haren mont achter de Vrouwe water als een riviere, op dat hy haer door de riviere soude doen wechvoeren.

16 Ende de aerde quam de Vrouwe te hulpe, ende de aerde opende haren mont, ende verswolgh de riviere, welcke de Draeck uyt sijnen mont hadde geworpen.

17 Ende de Draeck vergrimde op de Vrouwe, ende gingh henen om krijgh te voeren tegen de overige van haer zaet, die de geboden Godts bewaren, ende het getuygenisse Jesu Christi hebben.

18 Ende ick stont op het zant der zee.

HET 13. CAPITTEL.

ENDE ick sagh uyt de zee een Beest opkomen, hebbende seven hoofden ende tien hoornen: ende op sijne hoornen waren tien Koninckliicke hoeden, ende op sijne hoofden was een naem van [Godts] lasteringe.

2 Ende het Beest dat ick sagh, was eenen pardel gelijck, ende sijne voeten, als eenes beyrs [voeten], ende sijn mont als de mont eenes leeuws: ende de Draeck gaf hem sijne kracht, ende sijnen throon, ende groote macht.

3 Ende ick sagh één van sijne hoofden als tot der doot gewondet, ende sijne dootlicke wonde wiert genesen: ende de geheele aerde verwonderde haer achter het Beest.

4 Ende sy aenbaden den Draeck, die het Beest macht gegeven hadde: ende sy aenbaden het Beest, seggende, Wie is dit Beest gelijck? wie kan krijgh voeren tegen het selve?

5 Ende 't selve wiert een mont gegeven, om groote dingen ende [Godts]-lasteringen te spreken: ende 't selve wiert macht gegeven om [sulcks] te doen, twee en veertigh maenden.

6 Ende het opende sijnen mont tot lasteringe tegen Godt, om sijnen naem te lasteren, ende sijnen Tabernakel, ende die in den hemel woonen.

7 Ende 't selve wiert [macht] gegeven om krijgh den heyligen aen te doen, ende om die te overwinnen: ende het selve wiert macht gegeven over allen geslachte, ende tale, ende volcke.

8 Ende alle die op de aerde woonen sullen het selve aenbidden, welcker namen niet en zijn geschreven in het boeck des levens, des Lams dat geslachtet is, van de grontlegginge der werelt.

9 Indien yemant ooren heeft, die hoore.

10 Indien yemant in de gevanckenisse leydet, die gaet [selve] in de gevanckenisse: indien yemant met den sweerde dooden, die moet selve met den sweerde gedoodt worden. Hier is de lijdsaemheyt ende het geloove der heyligen.

11 Ende ick sagh een ander Beest uyt de aerde opkomen, ende het hadde twee hoornen, des Lams [hoornen] gelijck, ende het sprack als de Draeck.

12 Ende het oeffent alle de macht van 't eerste Beest in tegenwoordigheyt van het selve, ende het maeckt dat de aerde ende die daer in woonen, het eerste Beest aenbidden, wiens dootlicke wonde genesen was.

13 Ende het doet groote teeckenen, so dat het oock vyer uyt den hemel doet afkomen op de aerde, voor de menschen.

14 Ende verleydt de gene die op de aerde woonen, door de teeckenen die 't selve te doen gegeven zijn in de tegenwoordigheyt van het Beest: seggende tot de gene die op de aerde woonen, dat sy het Beest, dat de wonde des sweerts hadde, ende [weder] leefde, een beelt souden maken.

15 Ende 't selve wiert [macht] gegeven om den beelde des Beests eenen geest te geven, op dat het beelt des Beests oock soude spreken, ende maken dat alle die het beelt des Beests niet en souden aenbidden, gedoodet souden worden.

16 Ende het maeckt dat het aen alle, kleyne ende groote, ende rijcke ende arme, ende vrye ende dienstknechten, een merckteecken geve aen hare rechterhant, ofte aen hare voorhoofden.

17 Ende dat niemant en magh koopen ofte verkoopen, dan die dat merckteecken heeft, ofte den naem des Beestes, ofte het getal sijns naems.

18 Hier is de wijsheyt: die het verstant heeft rekene het getal des Beests: want het is een getal eenes menschen: ende sijn getal is ses hondert ses en tsestigh.

HET 14. CAPITTEL.

ENDE ick sagh, ende siet, het Lam stont op den bergh Sion, ende met hem hondert vier en veertigh duysent, hebbende den naem sijns Vaders geschreven aen hare voorhoofden.

2 Ende ick hoorde een stemme uyt den hemel, als een stemme veler wateren, ende als een stemme van eenen grooten donderslagh. Ende ick hoorde een stemme van citherspeelders, spelende op hare cithers:

3 Ende sy songen als een nieuw gesangh voor den throon, ende voor de vier Dieren, ende de Ouderlingen: ende niemant en konde dat gesangh leeren, dan de hondert vier en veertigh duysent, die van de aerde gekocht waren.

4 Dese zijn 't die met vrouwen niet bevleckt en zijn: want sy zijn maegden. Dese zijn 't die het Lam volgen waer het oock henen gaet. Dese zijn gekocht uyt de menschen, [tot] eerstelingen Gode ende den Lamme.

5 Ende in haren mont en is geen bedrogh gevonden: want sy zijn onberispelick voor den throon Godts.

6 Ende ick sagh eenen anderen Engel vliegende in het midden des hemels, ende hy hadde het eeuwigh Euangelium, om te verkondigen den genen die op de aerde woonen, ende alle natie, ende geslachte, ende tale, ende volcke:

7 Seggende met een groote stemme, Vreest Godt, ende geeft hem heerlickheyt, want de ure sijns oordeels is gekomen. Ende aenbidt hem die den hemel, ende de aerde, ende de zee, ende de fonteynen der wateren gemaeckt heeft.

8 Ende daer is een ander Engel gevolgt, seggende, Sy is gevallen, sy is gevallen, Babylon die groote stadt, om dat sy uyt den wijn des toorns harer hoererye alle volcken heeft gedrenckt.

9 Ende een derde Engel is haer gevolgt, seggende met een groote stemme, Indien yemant het Beest aenbidt ende sijn beelt, ende ontfangt het merckteecken aen sijn voorhooft, ofte aen sijne hant,

10 Die sal oock drincken uyt den wijn des toorns Godts, die ongemengt ingeschoncken is in den drinckbeker sijnes toorns: ende sal gepijnigt worden met vyer ende sulpher, voor de heylige Engelen, ende voor het Lam.

11 Ende de roock van hare pijninge gaet op in alle eeuwigheyt, ende sy en hebben geen ruste dagh ende nacht die het Beest aenbidden ende sijn beelt, ende so yemant het merckteecken sijns naems ontfangt.

12 Hier is de lijdsaemheyt der heyligen: hier zijnse die de geboden Godts bewaren, ende het geloove Jesu.

13 Ende ick hoorde een stemme uyt den hemel die tot my seyde, Schrijft, Saligh zijn de doode, die in den Heere sterven, van nu aen: Ja, segt de Geest, op dat sy rusten mogen van haren arbeyt: ende hare wercken volgen met haer.

14 Ende ick sagh, ende siet een witte wolcke, ende op de wolcke was een geseten des menschen Sone gelijck, hebbende op sijne hooft een gouden kroone, ende in sijne hant eenen scherpen sickel.

15 Ende een ander Engel quam uyt den Tempel, roepende met een groote stemme tot den genen die op de wolcke sat, Sendt uwen sickel, ende maeyt: want de ure om te maeyen is u gekomen, dewijle de oogst der aerde is rijp geworden.

16 Ende die op de wolcke sat, sondt sijnen sickel op de aerde, ende de aerde wiert gemaeyt.

17 Ende een ander Engel quam uyt den Tempel die in den hemel is, hebbende oock selve eenen scherpen sickel.

18 Ende een ander Engel quam uyt van den altaer, die macht hadde over het vyer: ende hy riep met een groot geroep tot den genen die den scherpen sickel hadde, seggende, Sendt uwen scherpen sickel, ende snijdt af de druyfstacken van den wijngaert der aerde, want sijne druyven zijn rijp.

19 Ende de Engel sondt sijnen sickel op de aerde, ende sneedt [de druyven] af van den wijngaert der aerde, ende wierpse in den grooten wijnpersback des toorns Godts.

20 Ende de wijnpersback wiert buyten de stadt getreden, ende daer is bloet uyt den wijnpersback gekomen, tot aen de toomen der peerden, duysent ses hondert stadien verre.

HET 15. CAPITTEL.

ENDE ick sagh een ander groot ende wonderlick teecken in den hemel, [namelick] seven Engelen, hebbende de seven laetste plagen, want in dese is de toorne Godts ge-eyndigt.

2 Ende ick sagh als een glasen zee met vyer gemengt: ende die de overwinninge hadden van het Beest, ende van sijn beelt, ende van sijn merckteecken, [ende] van het getal sijns naems, welcke stonden aen de glasen zee, hebbende de cithers Godts:

3 Ende sy songen het gesangh Mosis des dienstknechts Godts, ende het gesangh des Lams, seggende, Groot ende wonderlick zijn uwe wercken, Heere, gy almachtige Godt: rechtveerdigh ende waerachtigh zijn uwe wegen, gy Koningh der heyligen.

4 Wie en soude u niet vreesen, Heere, ende uwen name [niet] verheerlicken? want gy zijt alleen heyligh: want alle volckeren sullen komen, ende voor u aenbidden: want uwe oordeelen zijn openbaer geworden.

5 Ende na desen sagh ick, ende siet, de Tempel des Tabernakels der getuygenisse in den hemel wiert geopent.

6 Ende de seven Engelen, die de seven plagen hadden, quamen uyt den Tempel, bekleedt met reyn ende blinckende lijnwaet, ende omgordt om de borst met gouden gordels.

7 Ende één van de vier Dieren gaf den seven Engelen seven gouden phiolen vol des toorns Godts, die in alle eeuwigheyt leeft.

8 Ende de Tempel wiert vervult met roock uyt de heerlickheyt Godts, ende uyt sijne kracht: ende niemant en konde in den Tempel ingaen tot dat de seven plagen der seven Engelen ge-eyndigt waren.

HET 16. CAPITTEL.

ENDE ick hoorde een groote stemme uyt den Tempel, seggende tot de seven Engelen, Gaet henen, ende giet de [seven] phiolen des toorns Godts uyt op de aerde.

2 Ende de eerste gingh henen, ende goot sijne phiole uyt op de aerde: ende daer wiert een quaet ende boos gesweer aen de menschen, die het merckteecken des Beests hadden, ende die sijn beelt aenbaden.

3 Ende de tweede Engel goot sijne phiole uyt in de zee, ende sy wiert bloet als eens dooden: ende alle levende ziele is gestorven in de zee.

4 Ende de derde Engel goot sijne phiole uyt in de rivieren, ende in de fonteynen der wateren: ende [de wateren] wierden bloet.

5 Ende ick hoorde den Engel der wateren seggen, Gy zijt rechtveerdigh, Heere, Die is, ende Die was, ende Die zijn sal, dat gy dit geoordeelt hebt:

6 Dewijle sy het bloet der heyligen, ende der Propheten vergoten hebben, so hebt gy haer oock bloet te drincken gegeven. Want sy zijn 't weerdigh.

7 Ende ick hoorde eenen anderen van den altaer seggen, Ja, Heere gy almachtige Godt, uwe oordeelen zijn waerachtigh ende rechtveerdigh.

8 Ende de vierde Engel goot sijne phiole uyt op de sonne: ende haer is [macht] gegeven de menschen te verhitten door vyer.

9 Ende de menschen wierden verhittet met groote hitte, ende lasterden den name Godts, die macht heeft over dese plagen: ende sy en bekeerden haer niet om hem heerlickheyt te geven.

10 Ende de vijfde Engel goot sijne phiole uyt op den throon des Beests: ende sijn Rijcke is verduystert geworden: ende sy kaeuwden hare tongen van pijne:

11 Ende sy lasterden den Godt des hemels van wegen hare pijnen, ende van wegen hare gesweeren: ende sy en bekeerden haer niet van hare wercken.

12 Ende de seste Engel goot sijne phiole uyt op de groote riviere Euphrates, ende sijn water is uytgedroogt, op dat bereydt soude worden de wegh der Koningen, die van den opgangh der sonne [komen sullen].

13 Ende ick sagh uyt den mont des Draecks, ende uyt den mont des Beests, ende uyt den mont des valschen Propheets, drie onreyne geesten [gaen] den vorschen gelijck.

14 Want het zijn geesten der duyvelen, ende doen teeckenen, welcke uytgaen tot de Koningen der aerde, ende der geheele werelt, om die te vergaderen tot den krijgh van dien grooten dagh des almachtigen Godts.

15 Siet, ick kome als een dief. Saligh is hy die waeckt, ende sijne kleederen bewaert, op dat hy niet naeckt en wandele, ende men sijne schaemte [niet en] sie.

16 Ende sy hebbense vergadert in de plaetse, welcke in 't Hebreeusch genaemt wort Armageddon.

17 Ende de sevende Engel goot sijne phiole uyt in de lucht: ende daer quam een groote stemme uyt den Tempel des hemels, van den throon, seggende, Het is geschiet.

18 Ende daer geschiedden stemmen, ende donderslagen, ende blicksemen: ende daer geschiedde een groote aerdbeevinge, hoedanige niet en is geschiet van dat de menschen op de aerde geweest

zijn, [namelick] een soodanige aerdbeevinge, [ende] soo groot.

19 Ende de groote stadt is in drie deelen gescheurt, ende de steden der Heydenen zijn gevallen: ende de groote Babylon is gedacht geworden voor Godt, om haer te geven den drinckbeker van den wijn des toorns sijner gramschap.

20 Ende alle eylant is gevloden, ende de bergen en zijn niet gevonden.

21 Ende een groote hagel, [elck] als een talent[pont] swaer, viel neder uyt den hemel op de menschen: ende de menschen lasterden Godt van wegen de plage des hagels: want desselfs plage was seer groot.

Het 17. Capittel.

Ende één uyt de seven Engelen, die de seven phiolen hadden, quam ende sprack met my, ende seyde tot my, Komt herwaerts, ick sal u toonen het oordeel der groote Hoere, die daer sitt op vele wateren:

2 Met welcke de Koningen der aerde gehoereert hebben, ende die de aerde bewoonen zijn droncken geworden van den wijn harer hoererye.

3 Ende hy bracht my wech in de woestijne, in den geest, ende ick sagh een Vrouwe sittende op een scharlakenroot Beest, dat vol was van namen der [Godts]-lasteringe, ende hadde seven hoofden, ende tien hoornen.

4 Ende de Vrouwe was bekleedt met purper ende scharlaken, ende verciert met gout ende kostelick gesteente, ende peerlen, ende hadde in hare hant eenen gouden drinckbeker vol van grouwelen, ende van onreynigheyt harer hoererye.

5 Ende op haer voorhooft was een naem geschreven, [namelick] Verborgenheyt, de groote Babylon, de moeder der hoereryen ende der grouwelen der aerde.

6 Ende ick sagh dat de Vrouwe droncken was van het bloet der heyligen, ende van het bloet der getuygen Jesu. Ende ick verwonderde my, als ickse sagh, met groote verwonderinge.

7 Ende de Engel seyde tot my, Waerom verwondert gy u? Ick sal u seggen de verborgenheyt der Vrouwe, ende des Beests dat haer draegt, het welck de seven hoofden heeft, ende de tien hoornen.

8 Het Beest dat gy gesien hebt, was, ende en is niet: ende het sal opkomen uyt den afgront, ende ten verderve gaen: ende die op d' aerde woonen sullen verwondert zijn, (welcker namen niet en zijn geschreven in het boeck des levens van de grontlegginge der werelt,) siende het Beest, dat was, ende niet en is, hoewel het is.

9 Hier is 't verstant dat wijsheyt heeft. De seven hoofden zijn seven bergen, op welcke de Vrouwe sitt.

10 Ende zijn [oock] seven Koningen: de vijve zijn gevallen, ende de een is, de ander en is nogh niet gekomen, ende wanneer hy sal gekomen zijn, moet hy een weynigh [tijts] blijven.

11 Ende het Beest dat was, ende niet en is, die is oock de achtste [Koningh], ende is uyt de seven, ende gaet ten verderve.

12 Ende de tien hoornen die gy gesien hebt, zijn tien Koningen, die het Koninckrijck nogh niet en hebben ontfangen, maer als Koningen macht ontfangen op éóne ure met het Beest.

13 Dese hebben eenerley meyninge, ende sullen hare kracht ende macht het Beest overgeven.

14 Dese sullen tegen het Lam krijgen, ende het Lam salse overwinnen, (want het is een Heere der heeren, ende een Koningh der koningen:) ende die met hem zijn, de geroepene, ende uytverkorene, ende geloovige.

15 Ende hy seyde tot my, De wateren die gy gesien hebt, daer de Hoere sitt, zijn volcken ende scharen, ende natien, ende tongen.

16 Ende de tien hoornen die gy gesien hebt op het Beest, die sullen de Hoere haten, ende sullense woest maken, ende naeckt: ende sy sullen haer vleesch eten, ende sullense met vyer verbranden.

17 Want Godt heeft [haer] in hare herten gegeven dat sy sijne meyninge doen, ende dat sy eenerley meyninge doen, ende dat sy haer Koninckrijck het Beest geven tot dat de woorden Godts voleyndigt sullen zijn.

18 Ende de Vrouwe die gy gesien hebt, is de groote stadt, die het Koninckrijck heeft over de Koningen der aerde.

Het 18. Capittel.

Ende na desen sagh ick eenen anderen Engel afkomen uyt den hemel, hebbende groote macht, ende de aerde is verlicht geworden van sijne heerlickheyt.

2 Ende hy riep krachtelick, met een groote stemme, seggende, Sy is gevallen, sy is gevallen, de groote Babylon, ende is geworden een woonstede der duyvelen, ende een bewaerplaetse van alle onreyne geesten, ende een bewaer-

plaetse van alle onreyn ende hatelick gevogelte

3 Lewijle uyt den wijn des toorns harer hoererye alle volckeren gedroncken hebben, ende de Koningen der aerde met haer gehoereert hebben, ende de koopluyden der aerde rijck zijn geworden uyt de kracht harer weelde.

4 Ende ick hoorde een andere stemme uyt den hemel, seggende, Gaet uyt van haer, mijn volck, op dat gy aen hare sonden geen gemeynschap en hebt, ende op dat gy van hare plagen niet en ontfangt.

5 Want haer sonden zijn [d' een op d' andere] gevolgt tot den hemel toe, ende Godt, is harer ongerechtigheden gedachtigh geworden.

6 Vergeldet haer gelijck als sy uliеden vergolden heeft: ende verdubbelt haer dubbel, nae hare wercken: in den drinckbeker daer in sy geschoncken heeft, schencket haer dubbel.

7 Soo veel als sy haerselven verheerlickt heeft, ende weelde gehadt heeft, soo groote pijninge ende rouwe doet haer aen. Want sy segt in haer herte, Ick sitte [als] een Koninginne, ende en ben geen weduwe, ende en sal geenen rouwe sien.

8 Daerom sullen hare plagen op éénen dagh komen, [namelick] doot, ende rouwe, ende honger, ende sy sal met vyer verbrandt worden: want sterck is de Heere Godt, die haer oordeelt.

9 Ende de Koningen der aerde, die met haer gehoereert, ende weelde gehadt hebben, sullense beweenen, ende rouwe over haer bedrijven, wanneer sy den roock hares brants sullen sien:

10 Van verre staende uyt vreese van hare pijninge, seggende, Wee, wee, de groote stadt Babylon, de stercke stadt! want uw oordeel is in één ure gekomen.

11 Ende de kooplieden der aerde sullen weenen, ende rouwe maken over haer, om dat niemant hare ware meer en koopt:

12 Ware van gout, ende van silver, ende van kostelick gesteente, ende van peerlen, ende van fijn-lijnwaet, ende van purper, ende van sijde, ende van scharlaken: ende allerley welrieckent hout, ende allerley yvooren vaten, ende allerley vaten van het kostelickste hout, ende van koper, ende van yser, ende van marmersteen:

13 Ende kaneel, ende reuckwerck, ende welrieckende salve, ende wieroock, ende wijn, ende olie, ende meelbloeme, ende tarwe, ende lastbeesten, ende schapen: ende van peerden, ende van koetswagenen, ende van lichamen, ende de zielen der menschen.

14 Ende de vrucht der begeerlickheyt uwer ziele is van u wechgegaen: ende al dat lecker, ende dat heerlick was is van u wechgegaen, ende gy en sult dat selve niet meer vinden.

15 De kooplieden deser dingen, die rijck geworden waren van haer, sullen van verre staen uyt vreese van hare pijninge, weenende, ende rouwe makende:

16 Ende seggende, Wee, wee, de groote stadt, die bekleedt was met fijnlijnwaet, ende purper, ende scharlaken, ende verciert met gout, ende [met] kostelick gesteente, ende [met] peerlen: want in éé́ne ure is soo groote rijckdom verwoest.

17 Ende alle stierlieden, ende alle het volck op de schepen, ende bootsgesellen, ende alle die ter zee handelen, stonden van verre:

18 Ende riepen, siende den roock van haren brant, [ende] seggende, Wat [stadt] was dese groote stadt gelijck?

19 Ende sy wierpen stof op hare hoofden, ende riepen, weenende, ende rouwe bedrijvende: seggende, Wee, wee, de groote stadt, in dewelcke alle, die schepen in de zee hadden, van hare kostelickheyt rijck geworden zijn, want sy is in éé́ne ure verwoest geworden.

20 Bedrijft vreugde over haer gy hemel, ende gy heylige Apostelen ende gy Propheten, want Godt heeft uw oordeel aen haer geoordeelt.

21 Ende één stercke Engel hief eenen steen op als eenen grooten meulensteen, ende wierp [dien] in de zee, seggende, Aldus sal de groote stadt Babylon met gewelt geworpen worden, ende en sal niet meer worden gevonden.

22 Ende de stemme der citherspeelders, ende der sangers, ende der fluyters, ende der basuyners, en sal niet meer in u gehoort worden: ende geen konstenaer van eenige konste en sal meer in u gevonden worden: ende geen geluyt des meulens en sal in u meer gehoort worden.

23 Ende het licht der keerse en sal in u niet meer schijnen: ende de stemme eenes bruydegoms ende eener bruyt en sal in u niet meer gehoort worden: want uwe kooplieden waren de Groote der aerde, want door uwe tooverye zijn alle volcken verleydt geweest.

24 Ende in deselve is gevonden het bloet der Propheten, ende der heyligen, ende aller der gene die gedoodt zijn op der aerde.

HET 19. CAPITTEL.

ENDE na desen hoorde ick als een
groote stemme eener groote schare
in den hemel, seggende, Halleluja: de
saligheyt, ende de heerlickheyt, ende de
eere, ende de kracht zy den Heere onsen
Godt.
2 Want sijne oordeelen zijn waerach-
tigh ende rechtveerdigh: dewijle hy de
groote Hoere geoordeelt heeft, die de
aerde verdorven heeft met hare hoererye,
ende hy het bloet sijner dienaren van
hare hant gewroken heeft.
3 Ende sy seyden ten tweeden mael,
Halleluja. Ende hare roock gaet op in
alle eeuwigheyt.
4 Ende de vier en twintigh Ouderlin-
gen, ende de vier Dieren vielen [neder],
ende aenbaden Godt, die op den throon
sat, seggende, Amen, Halleluja.
5 Ende een stemme quam uyt den
throon, seggende, Looft onsen Godt,
gy alle sijne dienstknechten, ende gy die
hem vreest, beyde kleyn ende groot.
6 Ende ick hoorde als een stem-
me eener groote schare, ende als een
stemme veler wateren, ende als een
stemme van stercke donderslagen, seg-
gende, Halleluja: want de Heere de
almachtige Godt heeft als Koningh ge-
heerscht.
7 Laet ons blijde zijn, ende vreugt
bedrijven, ende hem de heerlickheyt
geven: want de bruyloft des Lams is
gekomen, ende sijn Wijf heeft haersel-
ven bereydt.
8 Ende haer is gegeven, dat sy be-
kleedt worde met reyn ende blinckende
fijn-lijnwaet: want dit fijn-lijnwaet zijn
de rechtveerdigmakingen der heyligen.
9 Ende hy seyde tot my, Schrijft, Sa-
ligh zijnse die geroepen zijn tot het
Avontmael van de bruyloft des Lams.
Ende hy seyde tot my, Dese zijn de
waerachtige woorden Godts.
10 Ende ick viel [neder] voor sijne
voeten om hem te aenbidden, ende hy
seyde tot my, Siet dat gy [dat] niet [en
doet], ick ben uw' mededienstknecht,
ende uwer broederen, die het getuy-
genisse Jesu hebben. Aenbidt Godt.
Want het getuygenisse Jesu is de geest
der Prophetie.
11 Ende ick sagh den hemel geopent:
ende siet, een wit peert, ende die op het
selve sat, was genaemt Getrouw ende
Waerachtigh, ende hy oordeelt ende
voert krijgh in gerechtigheyt.
12 Ende sijne oogen waren als een
vlamme vyers, *ende op sijn hooft waren
vele Koninckllicke hoeden:* ende hy
hadde eenen naem geschreven, dien nie-
mant en wist dan hy selve.
13 Ende hy was bekleedt met een
kleet, dat met bloet geverwet was: ende
sijn name wort genaemt, het Woort
Godts.
14 Ende de heyrlegers in den hemel
volgden hem op witte peerden, gekleedt
met wit ende reyn fijn-lijnwaet.
15 Ende uyt sijnen mont gingh een
scherp sweert, op dat hy daer mede de
Heydenen slaen soude. Ende hy salse
hoeden met een yseren roede: ende hy
treedt den wijnpersback van den wijn
des toorns ende der gramschap des al-
machtigen Godts.
16 Ende hy heeft op [sijn] kleet, en-
de op sijne dye desen naem geschreven,
Koningh der koningen, ende Heere der
heeren.
17 Ende ick sagh éénen Engel, staen-
de in de sonne: ende hy riep met een
groote stemme, seggende tot alle de vo-
gelen, die in 't midden des hemels vlo-
gen, Komt herwaerts, ende vergadert
u tot het avontmael des grooten Godts:
18 Op dat gy etet het vleesch der Ko-
ningen, ende het vleesch der Overste
over duysent, ende het vleesch der sterc-
ke, ende het vleesch der peerden, ende
der gene die daer op sitten; ende het
vleesch van alle vrye ende dienstknech-
ten, ende kleyne ende groote.
19 Ende ick sagh het Beest, ende de
Koningen der aerde, ende haer heyrle-
gers vergadert om krijgh te voeren tegen
hem die op het peert sat, ende tegen
sijn heyrleger.
20 Ende het Beest wiert gegrepen,
ende met het selve de valsche Propheet,
die de teeckenen in de tegenwoordigheyt
van het selve gedaen hadde, door welcke
hy verleydt hadde die het merckteecken
des Beest ontfangen hadden, ende die
desselfs beelt aenbaden. Dese twee
zijn levendigh geworpen in den poel des
vyers die met sulpher brandt.
21 Ende de overige wierden gedoodt
met het sweert des genen die op het
peert sat, 't welck uyt sijnen mont gingh,
ende alle de vogelen wierden versadigt
van haer vleesch.

HET 20. CAPITTEL.

ENDE ick sagh eenen Engel afkomen
uyt den hemel, hebbende den sleu-
tel des afgronts, ende een groote keten
in sijne hant:
2 Ende hy greep den Draeck, de oude
slange, welcke is de duyvel ende sata-
nas: ende bondt hem duysent jaren.
3 Ende wierp hem in den afgront,

ende sloot hem daer in, ende versegelde [dien] boven hem, op dat hy de volckeren niet meer verleyden en soude, tot dat de duysent jaren souden ge-eyndigt zijn. Ende daer na moet hy eenen kleynen tijt ontbonden worden.

4 Ende ick sagh throonen, ende sy saten op deselve: ende het oordeel wiert haer gegeven: ende [ick sagh] de zielen der gene die onthooft waren om het getuygenisse Jesu, ende om het woort Godts, ende die het Beest noch desselfs beelt niet aengebeden en hadden, ende die het merckteecken niet ontfangen en hadden aen haer voorhooft, ende aen hare hant: ende sy leefden, ende heerschten als Koningen met Christo de duysent jaren.

5 Maer de overige der doode en wierden niet weder levendigh, tot dat de duysent jaren ge-eyndigt waren. Dese is de eerste opstandinge.

6 Saligh ende heyligh is hy die deel heeft in de eerste opstandinge: over dese en heeft de tweede doot geen macht, maer sy sullen Priesters Godts ende Christi zijn, ende sy sullen met hem als Koningen heerschen duysent jaren.

7 Ende wanneer de duysent jaren sullen ge-eyndigt zijn, sal de satanas uyt sijne gevanckenisse ontbonden worden.

8 Ende hy sal uytgaen om de volcken te verleyden, die in de vier hoecken der aerde zijn, den Gog ende den Magog, om haer te vergaderen tot den krijgh, welcker getal is als het zant aen de zee.

9 Ende sy zijn opgekomen op de breette der aerde, ende omringden de legerplaetse der heyligen, ende de geliefde stadt: ende daer quam vyer neder van Godt uyt den hemel, ende heeftse verslonden.

10 Ende de duyvel die haer verleydde, wiert geworpen in den poel des vyers ende de sulphers, alwaer het Beest ende de valsche Propheet is: ende sy sullen gepijnigt worden dagh ende nacht in alle eeuwigheyt.

11 Ende ick sagh eenen grooten witten throon, ende den geenen die daer op sat, van wiens aengesichte de aerde ende de hemel wechvloodt, ende geen plaetse en is voor die gevonden.

12 Ende ick sagh de doode, kleyn ende groot, staende voor Godt: ende de boecken wierden geopent: ende een ander boeck wiert geopent dat des levens is: ende de doode wierden geoordeelt uyt het gene in de boecken geschreven was, nae hare wercken.

13 Ende de zee gaf de doode die in haer waren; ende de Doot, ende de Helle gaven de doode die in hare waren: ende sy wierden geoordeelt een yegelick nae hare wercken.

14 Ende de Doot ende de Helle wierden geworpen in den poel des vyers: dit is de tweede doot.

15 Ende so yemant niet gevonden en wiert geschreven in het boeck des levens, die wiert geworpen in den poel des vyers.

HET 21. CAPITTEL.

ENDE ick sagh eenen nieuwen hemel, ende eene nieuwe aerde. Want de eerste hemel, ende de eerste aerde was voorbygegaen, ende de zee en was niet meer.

2 Ende ick Joannes sagh de heylige stadt, het nieuwe Jerusalem, nederdalende van Godt uyt den hemel, toebereydt als een bruydt die haren manne verciert is.

3 Ende ick hoorde een groote stemme uyt den hemel, seggende, Siet, de Tabernakel Godts is by de menschen, ende hy sal by haer woonen, ende sy sullen sijn volck zijn, ende Godt selve sal by haer, [ende] hare Godt zijn.

4 Ende Godt sal alle tranen van hare oogen afwisschen; ende de doot en sal niet meer zijn: noch rouwe, noch gekrijt, noch moeyte en sal meer zijn: want de eerste dingen zijn wechgegaen.

5 Ende die op den throon sat, seyde, Siet, ick make alle dingen nieuw. Ende hy seyde tot my, Schrijft, want dese woorden zijn waerachtigh ende getrouw.

6 Ende hy sprack tot my, Het is geschiet. Ick ben de Alpha ende de Omega, het begin ende het eynde. Ick sal den dorstigen geven uyt de fonteyne van het water des levens voor niet.

7 Die overwint sal alles be-erven: ende ick sal hem een Godt zijn, ende hy sal my een sone zijn.

8 Maer den vreesachtigen, ende ongeloovigen, ende grouwelicken, ende dootslagers, ende hoereerders, ende toovenaers, ende afgodendienaers, ende allen den leugenaers is haer deel in den poel die daer brandt van vyer ende sulpher: het welck is de tweede doot.

9 Ende tot my quam één van de seven Engelen, die de seven phiolen hadden, welcke waren vol geweest van de seven laetste plagen, ende sprack met my, seggende, Komt herwaerts, ick sal u toonen de Bruyt, het Wijf des Lams.

10 Ende hy voerde my wech in den geest, op eenen grooten ende hoogen bergh, ende hy toonde my de groote

stadt, het heylige Jerusalem, nederda-
lende uyt den hemel van Godt:
11 Ende sy hadde de heerlickheyt
Godts; ende haer licht was den aller-
kostelickstcn steen gelijck, [namelick]
als den steen Jaspis blinckende gelijck
crystal.
12 Ende hadde eenen grooten ende
hoogen muer, ende hadde twaelf poor-
ten, ende in de poorten twaelf Engelen,
ende namen daer op geschreven, welcke
zijn [de namen] der twaelf geslachten
der kinderen Israëls.
13 Van 't oosten [waren] drie poorten,
van 't noorden drie poorten, van 't zuy-
den drie poorten, van 't westen drie
poorten.
14 Ende de muer der stadt hadde
twaelf fondamenten, ende in deselve de
namen der twaelf Apostelen des Lams.
15 Ende hy die met my sprack, had-
de eenen gouden rietstock, op dat hy de
stadt soude meten, ende hare poorten,
ende haren muer.
16 Ende de stadt lagh vierkant, ende
hare lengte was soo groot als [hare]
breete. Ende hy mat de stadt met den
rietstock op twaelf duysent stadien: de
lengte, ende de breette, ende de hoogte
derselve waren evengelijck.
17 Ende hy mat haren muer op hon-
dert vier en veertigh ellen, [nae] de
mate eenes menschen, welcke des En-
gels was.
18 Ende het gebouw hares muers was
Jaspis: ende de stadt was suyver gout,
zijnde suyver glas gelijck.
19 Ende de fondamenten des muers
der stadt waren met allerley kostelick
gesteente verciert. Het eerste fonda-
ment was Jaspis: het tweede, Sapphi-
rus: het derde, Chalcedon: het vierde,
Smaragdus:
20 Het vijfde, Sardonyx: het seste,
Sardius: het sevende, Chrysolithus:
het achtste, Beryllus: het negende,
Topazion: het tiende, Chrysoprasus:
het elfde, Hyacinthus: het twaelfde,
Amethystus.
21 Ende de twaelf poorten waren
twaelf peerlen, een yegelicke poorte was
elck uyt ééne peerle: ende de strate der
stadt was suyver gout, gelijck doorluch-
tigh glas.
22 Ende ick en sagh geenen Tempel
in deselve: want de Heere, de almach-
tige Godt, is hare Tempel, ende het Lam.
23 Ende de stadt en behoeft de sonne,
noch de mane niet, dat sy in deselve
souden schijnen: want de heerlickheyt
Godts heeftse verlicht, ende het Lam is
hare keerse.
24 Ende de volckeren, die saligh wor-
den, sullen in haer licht wandelen: en-
de de Koningen der aerde brengen h[illegible]
heerlickheyt ende eere in deselve.
25 Ende hare poorten en sullen niet
gesloten worden des daegs: want aldaer
en sal geen nacht zijn.
26 Ende sy sullen de heerlickh[illegible]t
ende de eere der volckeren daer in br[illegible]-
gen.
27 Ende in haer en sal niet inkom[illegible]
yet dat ontreynigt, ende grouwelickh[illegible]
doet, ende leugen [spreeckt]: maer [illegible]
geschreven zijn in het boeck des leve[illegible]
des Lams.

HET 22. CAPITTEL.

ENDE hy toonde my een suyvere ri-
viere van het water des levens,
klaer als crystal, voortkomende uyt den
throon Godts, ende des Lams.
2 In 't midden van hare strate, ende
op d'een ende d'ander zijde der riviere
was de boom des levens, voortbrengen-
de twaelf vruchten, van maent tot
maent gevende sijne vrucht: ende de
bladeren des booms waren tot genesinge
der Heydenen.
3 Ende geen vervloeckinge en salder
meer tegen [yemant] zijn: ende de
throon Godts ende des Lams sal daer in
zijn, ende sijne dienstknechten sullen
hem dienen:
4 Ende sullen sijn aengesichte sien,
ende sijn naem sal op hare voorhoofden
zijn.
5 Ende aldaer en sal geen nacht zijn,
ende sy en sullen geen keersse noch
licht der sonne van noode hebben: want
de Heere Godt verlichtse: ende sy sullen
als Koningen heerschen in alle eeuwig-
heyt.
6 Ende hy seyde tot my, Dese woor-
den zijn getrouw ende waerachtigh: en-
de de Heere de Godt der heylige Prophe-
ten heeft sijnen Engel gesonden, om
sijnen dienstknechten te toonen het gene
haest moet geschieden.
7 Siet, ick kome haestelick: saligh
is hy die de woorden der Prophetie deses
Boecks bewaert.
8 Ende ick Johannes ben de gene die
dese dingen gesien ende gehoort hebbe.
Ende doe ickse gehoort ende gesien had-
de, viel ick [neder] om aen te bidden
voor de voeten des Engels, die my dese
dingen toonde.
9 Ende hy seyde tot my, Sie dat gy
't niet [en doet]: want ick ben uwe
mededienstknecht, ende uwer broederen
der Propheten, ende der gene die de
woorden deses Boecks bewaren. Aen-
bidt Godt.

10 Ende hy seyde tot my, En verse-[illegible]lt [illegible]e woorden der Prophetie deses B[illegible]ks niet: want de tijt is naeby.

11 Die onrecht doet, dat hy nogh o[illegible]ht doe: ende die vuyl is, dat hy nogh vuyl worde: ende die rechtveer-d[illegible] is, dat hy nogh gerechtveerdigt w[illegible]: ende die heyligh is, dat hy nogh g[illegible]ligt worde.

12 Ende siet, ick kome haestelick: [illegible] mijn loon is met my, om een yege-[illegible]e vergelden, gelijck sijn werck sal [illegible]

13 Ick ben de Alpha ende de Omega, het [illegible]gin ende het eynde, de eerste ende de laetste

14 Saligh zijnse die sijne geboden doen, op dat hare macht zy aen den boom des levens, ende sy door de poorten mogen ingaen in de stadt.

15 Maer buyten sullen zijn de honden, ende de tooveraers, ende de hoereerders, ende de dootslagers, ende de afgodendienaers, ende een yegelick die de leugen lief heeft ende doet.

16 Ick Jesus hebbe mijnen Engel gesonden, om ulieden dese dingen te getuygen in de Gemeynten. Ick ben de wortel ende het geslachte Davids, de blinckende morgensterre.

17 Ende de Geest ende de Bruyt seggen, Komt. Ende die het hoort, segge, Komt. Ende die dorst heeft, kome: ende die wil, neme het water des levens om niet.

18 Want ick betuyge aen een yegelick die de woorden der Prophetie deses Boecks hoort: Indien yemant tot dese dingen toedoet, Godt sal over hem toedoen de plagen die in dit Boeck geschreven zijn:

19 Ende indien yemant afdoet van de woorden des Boecks deser Prophetie, Godt sal sijn deel afdoen uyt het boeck des levens, ende uyt de heylige stadt, ende [uyt] het gene in dit Boeck geschreven is.

20 Die dese dingen getuygt, segt, Ja ick kome haestelick. Amen. Ja komt, Heere Jesu.

21 De genade onses Heeren Jesu Christi [zy] met u allen. Amen.

EYNDE DES NIEUWEN TESTAMENTS.

GEDRUKT BY HAMBLIN EN SEYFANG,
Queen Street, Cheapside, te Londen.

00110676

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 28 September, 2015